

Старац Пајсије Светогорац ЧУВАЈТЕ ДУШУ

Не могу да појмим да постоје људи на свету који могу да сумњају да Бог постоји.

Угледао сам тада истински бол на његовом лицу, бол који можеш да видиш на лицу мајке која пати због детета, које је у опасности да се изгуби. Са таквим болом и толиком тугом се питао да ли је могуће да постоје људи који не верују. Видео сам да се иза те његове недоумице крије стварно искуство, сусрет са лицем Божијим. Причао ми је да ми помогне:

- Једном сам се молио целе ноћи, све до јутра. У цик зоре, дакле, појави се - шта да ти кажем, то се не може описати, не може се речима исказати - некаква светлост, која потиче из твоје унутрашњости и целог те обухвата. Иако си уморан од клечања и од целоноћне борбе, осетиш такву лакоћу, као некакво сунце које није споља, него из твоје унутрашњости и држи те у тој неизрецивој, тој неизмерној радости и милини. Свануло је, изишао сам напоље, почео сам да радим своје рукодеље - био сам столар - а то стање бескрајног мира и радости трајало је и даље. А сунце, оно земаљско, које је изишло у међувремену, изгледало је тако безначајно и мало у поређењу са сунцем које се родило у мени. Три дана и три ноћи живео сам тако и морао сам да се присиљавам да поједем нешто. Како неко може, после свега тога, да сумња?

Једном другом приликом ми је причао:

- Десило се једном да сам отишао на три месеца, а тамо куда сам отишао, све то време нисам имао прилике да видим људско лице. После три месеца нисам знао више који је дан, колико времена је прошло, који је празник био онога дана. Одем, онда, у цркву, али сам се стидео да питам који је дан, јер сам мислио да би рекли: "Је ли овај полудео?" И на основу службе Божије покушао сам да откријем које је доба године.

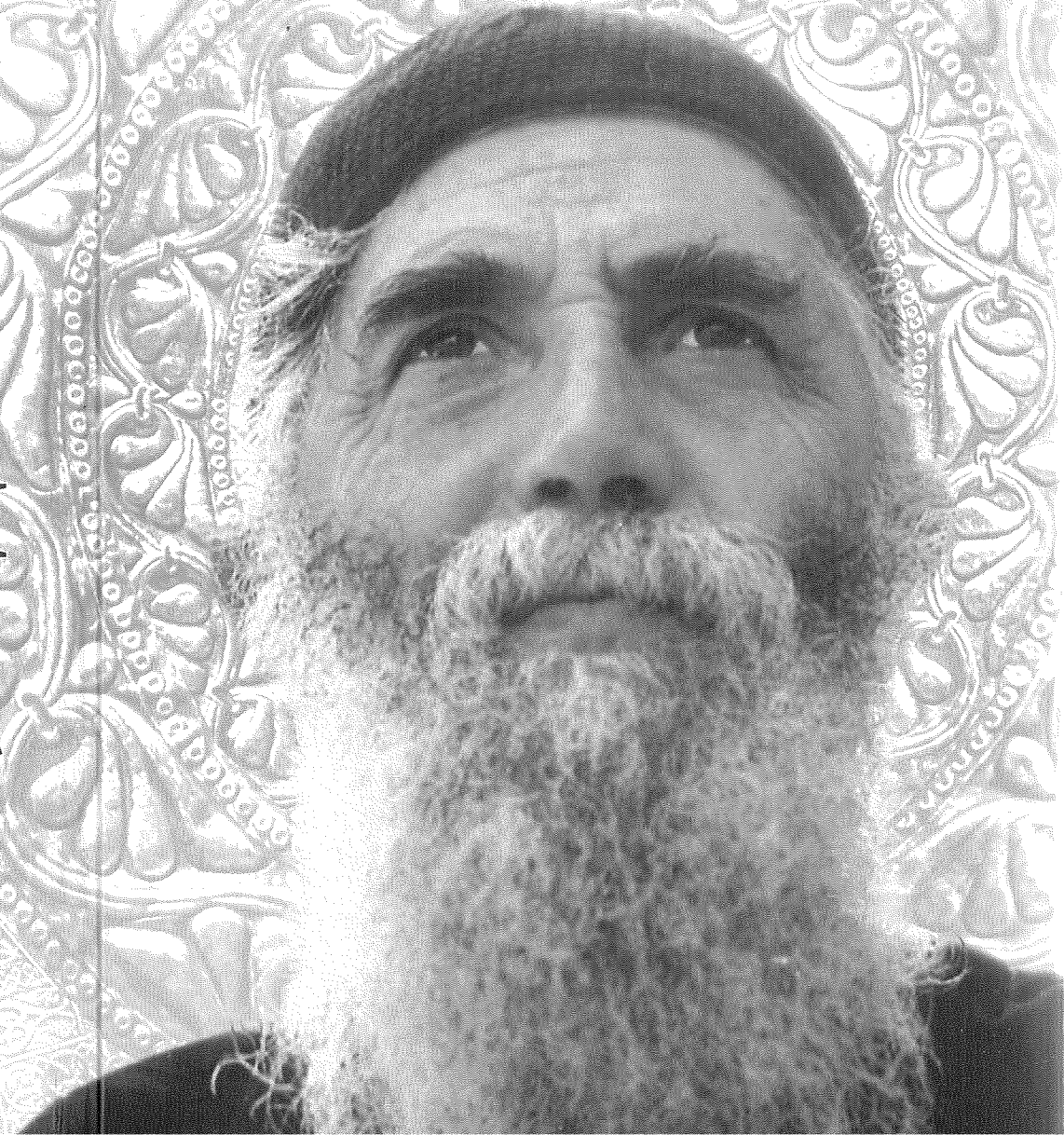
Благословена душа, Богу посвећена.

Те незаборавне године, коју сам провео поред њега и на благословеној Светој Гори, расаднику светитеља, служили смо божанствену Литургију. Ја сам служио, а старац је појао. Али, како је појао! Као рањени јелен пред лицем Бога. Тако сам бар ја то доживео.

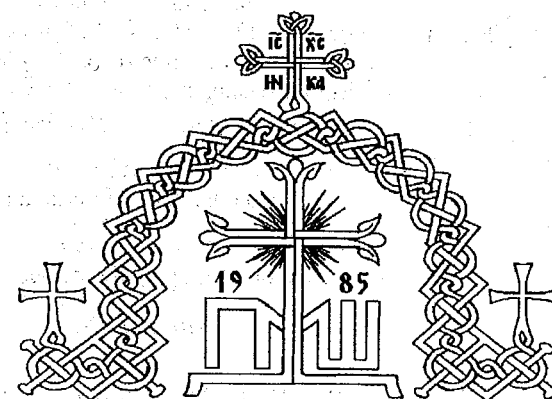
Миштролиш Амфилохије (Радовић)

ОБРАЗ СВЕТАЧКИ

Старац Пајсије Светогорац
ЧУВАЈТЕ ДУШУ



БИБЛИОТЕКА
ОБРАЗ
СВЕТАЧКИ
КЊИГА ПЕДЕСЕТ ПРВА



ПРАВОСЛАВНА МИСИОНАРСКА ШКОЛА
ПРИ ХРАМУ
СВЕТОГ АЛЕКСАНДРА НЕВСКОГ
БЕОГРАД, ЦАРА ДУШАНА 63

ЧУВАЈТЕ ДУШУ –
РАЗГОВОРИ СА СТАРЦЕМ ПАЈСИЈЕМ СВЕТОГОРЦЕМ
О СПАСЕЊУ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ
(III ИЗДАЊЕ)

Уредник
Јован Србуљ

Рецензенти
Протојереј ставрофор Хаџи-Љубодраг Петровић
Протојереј Вајо Јовић
Владимир Димитријевић

Са изворника:

1. Γέροντος Παΐσιου Ἀγιορείτου
Λόγοι Α', Β', Γ', Δ'
Πνευματικὴ Ἀφύπνιση
Ἱερὸν Ἠσυχαστήριον Μοναζουσῶν
"Ἐυαγγελιστὴς Ἰωάννης - Θεολόγος"
ΣΟΥΡΩΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, 1998, 1999, 200, 2003.
2. Μανώλης Μελινός
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ Παΐσιος
Σὺν Αὐτῷ Ἀθωνιτῶν Γερόντων Χορός
Г. Σεφέρη 88 15451 Νέο Ψυχικό
3. Νικόλαος Ζαχαριάδης
Ἐμπειρίες ἀπὸ τὸν Ἀμίλητο κόσμο τοῦ Ἁθῶ
τόμος Α', Πύργος Ηλείας - 1998.

Превели са јелинској:
Лада Акад (стр. 5–67, 177–392, као и редактура осталих превода)
Јелена Фемић-Касапис (стр. 124–176, 435–520)
Мр Александар Ђаковац (стр. 68–123)
Зоран Јелисавчић (стр. 393–431)

Технички уредник
Јереј Велимир Бирманац

Дизајн корица
Ђакон Милорад Милосављевић

Тираж: 500

Штампа: АРТ Принт, Нови Сад

ЧУВАЈТЕ ДУШУ

РАЗГОВОРИ СА СТАРЦЕМ ПАЈСИЈЕМ СВЕТОГОРЦЕМ О СПАСЕЊУ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ

III ИЗДАЊЕ

Приредио:
ЈОВАН СРБУЉ

Превела:
ЛАДА АКАД

БЕОГРАД
2006.

КлиѠос Јоанидис

РАЗГОВОРИ О ДУХОВНИЦИМА – СТАРАЦ ПАЈСИЈЕ



**Саговорник: Митрополит Црногорско-Приморски,
Господин Амфилохије Радовић,
професор Богословског факултета у Београду**

КлиѠос Јоанидис: *“Пронаћи Православној “стараца” има већи значај од свих књиѠа и од свих идеја”, каже веома тачно руски интелектуалац, Киријевски.*

Постоји, како нас уверавају они, који то заиста знају, неколико великих старца, који, до свој ујокојења, нама, већини, остају непознати, јер је тако хтео промисао Божији. Али има и неких који су веома познати, чувени, рекли бисмо, поред којих савременом човеку сећа секојство. Један од њих је и светијорски старец, Пајсије. Исричајте нам, преосвећени, о том вашем значајном познанству.

Митрополит Амфилохије Радовић: Великог старца сам први пут упознао 1966. године, када сам још био мирјанин. А изврстан период, од готово десет месеци, провео сам, већ као јеромонах, у близини његове келије.

К. Ј.: *Мора да је за вас било значајно искуство да проживите тако дуго временски период у близини једнога таквога старца.*

А. Р.: Да, изузетно значајно искуство.

Први пут остао сам тамо недељу дана. Пролазио сам тада кроз један веома тежак животни период. Тек што сам био стигао из Европе, опхрван њеним западњачким рационализмом и свим осталим везаним за то. Старец Пајсије ми је пружио снажну и дубоку подршку.

К. Ј.: *Сећате ли се још увек тачно његових речи? Веома је значајно како се ојходио са једним интелектуалцем, као што сте ви.*

А. Р.: Пре свега, слушао је веома пажљиво све што сам му говорио. А запазио сам да слуша не само са много пажње, него са пажњом и у молитви, што је изузетно значајно.



Рекох му: – Старче, ми интелектуалци, све подвргавамо испитивању и понекад ти дође да поставиш и питање “постоји ли Бог?”

На мене је оставио изузетно снажан утисак како се према томе поставио. Дословно ми је рекао ово:

– Не могу да појмим да постоје људи на свету који могу у то да сумњају.

Угледао сам тада истински бол на његовом лицу, бол који можеш да видиш на лицу мајке која пати због свог детета, које је у опасности да пропадне. Са таквим болом и толиком тугом се питао да ли је могуће да постоје људи који не верују. Видео сам да се иза те његове недоумице крије стварно искуство, сусрет са лицем Божијим. Причао ми је да ми помогне:

– Једном сам се молио целе ноћи, све до јутра. У цик зоре, дакле, појави се – шта да ти кажем, то се не може описати, не може се речима исказати – некаква светлост, која потиче из твоје унутрашњости и целог те обухвата. Иако си уморан од клечања и од целоноћне борбе, осетиш такву лакоћу, као некакво сунце које није споља, него из твоје унутрашњости и држи те у тој неизрецивој, тој неизмерној радости и милини. Свануло је, изишао сам напоље, почео сам да радим своје рукодеље – био сам столар – а то стање бескрајног мира и радости трајало је и даље. А сунце, оно земаљско, које је изишло у међувремену, изгледало је тако безначајно и мало у поређењу са сунцем које се родило у мени. Три дана и три ноћи живео сам тако и морао сам да се присиљавам да поједем нешто. Како неко може, после свега тога, да сумња?

Једном другом приликом ми је причао:

– Десило се једном да сам отишао на три месеца, а тамо куда сам отишао, све то време нисам имао прилике да видим људско лице. После три месеца нисам знао више који је дан, колико времена је прошло, који је празник био онога дана. Одем, онда, у цркву, али сам се стидео да питам који је дан, јер сам мислио да би рекли: “Је ли овај полудео?” И на основу службе Божије покушао сам да откријем које је доба године.

Благословена душа, Богу посвећена.

Те незаборавне године, коју сам провео поред њега и на благословеној Светој Гори, расаднику светитеља, служили смо божанствену Литургију. Ја сам служио, а старац је појао. Али, како је појао! Као рањени јелен пред лицем Бога. Тако сам бар ја то доживео.



К. Ј.: *То је веома лепа слика, баш како нам је даје и Песма над њесмама.*

А. Р.: Када смо одслужили, старац је припремио јело: пиринач, парадајз, који је имао у својој башти и хлеб који је сам сушио. Мени је напунио тањир, а себи је сипао сасвим мало. Побунио сам се, говорећи да то није ваљано: да он једе као подвижник, а ја као гурман. Тада ми рече:

– Јеси ли монах? Буди, онда послушан. Зар си ти тако непослушан Црногорац? Овде је мој Бајум послушнији од тебе.

Упитах га изненађено ко је Бајум, јер сам знао да нема ни једног послушника. Онда ми показа ружин грм, који је тамо посадио. Оде до њега, стаде испред грма и рече:

– Дођи, Бајум, да види овај неверљиви Амфилохије шта је истинска послушност.

Како је земља око грма била свеже окопана и мека, почне да се уздиже и одједном одатле изиђе жаба. Говорим вам оно што сам својим очима видео. Затим рече жаби:

– Врати се сада, Бајум, на своје место, а увече иди да се помолити.

Изненадих се и упитах га како се то Бајум моли. Објаснио ми је да жаба увече одлази пред један велики дрвени крст, који се тамо налазио и да “псалмопоје”. То ми је било чудно и у себи рекох: “Да ли се то старац шали са мном? О каквом то жабљем “псалмопојању” ми говори?”

Још истога дана, чим је сунце зашло, угледах жабу пред крстом како крекеће: “Крекеке, крекеке”.

Оставила је на мене снажан утисак та старчева непосредна веза са животињама, управо онаква какву срећемо код светих људи.

Онога лета, када сам га поново посетио, владала је дуготрајна суша и месецима није пала ни кап кише. Рече ми тада старац Пајсије:

– Видиш, ми људи сагрешујемо и право је да испаштамо. Нисмо достојни да нам Бог ишта друго пошаље. Жао ми је што јадне животиње пате. Ето, пре неки дан дође једна змија, која, јадница, нигде није могла да нађе ни мало воде да попије. Узео сам чашу, и сипао јој воде да пије.

Рекох му смејући се:

– Зашто ниси позвао мене, старче, да дођем и да змији смрском главу?



Одговорио ми је, и сам се смејући:

– Ти си један дивљи Црногорац.

К. Ј.: *Види у свему око себе Творевину Божију.*

А. Р.: И присуство Божије.

На Светој Гори има шакала. И, знате, човек се најежи од њиховог завијања, када га зачује увече. А старац ми је рекао:

– Немој да се жежиш. То сада почиње шакалска “вечерња”. Они су спремнији за молитву него ми, монаси. Од њих треба да научиш како да појеш химне Свевишњему.

Старац Пајсије је био веома богато обдарен благоразумношћу. Кроз њега је Бог подигао многе душе и помогао им. Једном, када су га именом споменули у новинама и хвалили га, много се забринуо. Не можете да замислите колико се забринуо. Рекао ми је:

– Видиш ли, оче, шта пишу о мени? Ја сам најгори од свих, а они ме представљају као да сам свети човек! Ја, који живим на Светој Гори, знам који људи су заиста Божији људи. Али Бог им је подарио Своју милост и они су успели да се сакрију од људских очију, а остао сам само ја да ме представљају као “светог”. И немој да мислиш да ти ово говорим из смирености. Ја сам заиста отпадак земаљски.

**Саговорник: Георгије Папазахос,
Професор Медицинског факултета Универзитета у Атини**

К.Ј.: *О старцу Пајсију имамо и сведочење професора, јосифина Георгија Папазахоса.*

Георгије Папазахос: Био је благодаћу изузетно надахнут у беседи којом је умео истински да веже људе за себе. Једном сам отишао код старца са једним својим пријатељем, поодмаклих година, који има браду, носи наочари, ћелав је и личи на Вензелоса. Чим га је старац угледао, рашири руке у загрљај и рече му: “Добро дошао, Вензелосе. Дођи овамо, мој Вензелосе.”

Седели смо испред његове келије на пањевима. Рећи ћу вам неколико интересантних догађаја, које нам је старац тада испричао.

Једнога дана дође му у посету неколико студената, који су, како му рекоше, чули да он чини чуда. “Ми, разуме се, верујемо”, рекоше му, “али помози нашој неверици. Хоћеш ли и нама учинити које чудо, да се уверимо?”



Старац им онда рече да иза келије има једна секира, којом цепа дрва. “Идите”, рече им, “одсеците себи главе, а ја ћу одмах да вам их залепим.” Студенти одоше и нису, наравно, ... себи одсекли главе!

Испричао нам је, поводом једног пластичног чајника, у коме је држао воду, а у вези са молитвом ово: “Губимо време на безначајне ствари, а требало би непрестано да опшtimo са Богом.” И настави:

– Узмите за пример жену. Кад би се жене молиле уз бројаницу, кад би се молиле умносрданом молитвом, могле би да привуку благодат Божију и да чине чуда на овоме свету. Али, чиме се баве? Имају, на пример, један такав чајник и почињу да говоре једна другој: “Не допада ми се тај са зеленим листићима. Волела бих да су на њему црвени цветови.” А друга наставља: “Ја сам га вратила и узела други.” И сад у разговор улази трећа и каже: “Ја сам чајник купила у тој и тој продавници и изгледа тако и тако”. И наставља да износи појединости.

Шта им то значи? Једно је чајник, друго је чајник. Оба служе једнако добро својој сврси. Остави се чајника, клекни и моли се. И овде, на Светој Гори, има тога. Отишао сам прекјуче у једну келију и видео монаха како истреса завесе од тила. Рекох му: “Шта то радиш?” “Ето”, каже он мени, “истресам завесе”. Онда му кажем: “Јеси ли ти, дошао на Свету Гору да истресаш завесе? Остави их, такве, какве су. Клекни, моли се и плачи. То је наш посао овде: да се молимо и само да се молимо.”

Човек молитве тако види ствари. Рекли су ми и други, из његове околине, господине Јоанидис, да је ноћу старац Пајсије одлазио у једну пећину и по целу ноћ се молио. Како је могао један човек да издржи такав живот: по целу ноћ се молио у пећини, ујутро би долазио у своју келију, где би му по цео дан долазило много људи? А било је познато да је спавао само један сат у зору и мало после подне, и то на једној клупици.

Саговорник: Панајотис Сотирхос, новинар и писац

К. Ј.: *Господин Сотирхос је већ једном приликом био толико љубазан и добар да нам исприча неке појединости из својих бољих живота о старцима, којима је посветио и неколико својих књига.*

Као прво, јосифине Сотирхос, хајде да кажемо неколико речи о томе шта су то старци, та јединствена појава у нашој Православној Цркви?



Панајотис Сотирхос: Реч “старац” нема, разуме се, никакве везе са животним добом: то је духовни термин и односи се на духовну одговорност, јер старац је пратилац душа, руководитељ до спасења, он је руководитељ у Христу. Зато треба да се сетимо да је први Старац, руководитељ свих нас, сам Господ.

Институција старца налази се у самој основи нашег Православног Предања. Увек је наша Црква имала и има светитеље и старце као духовне водиче.

К. Ј.: *Да кажемо сада нешто о светијојорском старцу Пајсију. Били бисмо посебно дирнути да чујемо и нека ваша сећања.*

П. С.: Када га је неко упитао како да у свету живи духовним животом, старац Пајсије је одговорио:

– Расејавање ума на животне проблеме и испразне ствари, чини и душу растрзаном. Окрени се према унутра, према необрађеном винограду своје душе, како би ишчупао из корена сав трновити коров зла из њега и како би посадио на његово место врлине. И пази, јер то делање уопште није лако. Мукотрпно је и тражи много стрпљења. Највише ћеш на изузетно много тешкоћа. Много би ти користиле разне отачке књиге, које, срећом, ових дана није тешко наћи. У њима ћеш наћи све што желиш, све што ће ти бити потребно. Безбедно ће те извести на духовни пут. Само треба да их читаш са смирењем и уз молитву.

К. Ј.: *То, другим речима, значи да човек треба да преобрази свој живот у такав да се у његовом средишту налази Бојочовек, дакле, да свој живот преобрази у бојочовекоцентричан живот.*

П. С.: *Управо тако.*

К. Ј.: *И да прекине са тим безумним антропоцентризмом који влада.*

П. С.: Неко је затражио од старца Пајсија да каже нешто о молитви. И он је рекао неколико уводних речи:

– Беседа о молитви никада се не завршава, зато што се ни молитва никада не завршава.

Ова старчева мисао налази се у основи нашег постојања, а хоће да каже да се, све док живимо и постојимо, налазимо у непрекидној вези са Богом Оцем. Та дијалогска веза постоји, макар и ћутали, макар је само доживљавали, она представља стање молитве. Дово-



љно је да постоји сећање, довољно је да постоји свест – то је оно што називамо личним доживљајем – то јест, да осећамо у себи своју слабост, своје грехе, своје потребе и да имамо свој однос према Богу. То је неисцрпан говор молитве који се никада не завршава.

Старац је још рекао:

– Молитва је разговор са Богом. Не могу да кажем шта осећа човек док се моли. Једино што треба да знате је да душа хришћанина вапи да се непрестано молите.

К. Ј.: *И Апостол Павле нас је на једном месту позвао да се непрекидно молимо.*

П. С.: Желео бих још нешто да кажем, јер то је феномен нашега доба, а тиче се људских права, о којима су се развиле толике теорије. Старац нам је о томе рекао неколико веома значајних речи:

– Колико је човек духовнији, то мање права има у овом животу. Духовни човек нема никакво право у овом животу. Обавезан је да буде трпелив и да прихвата неправду. Његова права чува Бог за онај живот.

Али, међутим, објашњава старац, ми често, због своје глупости, тражимо да добијемо права овде. Међутим, људска правда нема никаквог значаја за духовног човека. Она је само кочница за неправедне људе.

К. Ј.: *То је веома лепо и показује са колике висине је илегао старца Пајсије.*

П. С.: Да, зато што је превазишао оквире логике овога света. А у једној другој прилици, старац је рекао:

– Када човек верује у Бога, у Христа, у будући живот, онда је овај живот овде за њега испразан. У овом животу, овде, треба да спреми пасош за онај други. И ако му неко нанесе неправду, он се радује, јер је нешто “уложио на штетну књижицу” за небески живот. Уколико више неправде доживљава од других људи у овом животу, то више “штеди” за будући живот.

О невољама је старац говорио како прочишћавају човека, како нема ничег узвишенијег од невоља кроз које пролазимо и како оне, по узвишености, превазилазе чак и умносрдачну молитву.

У наставку је старац навео речи оца Тихона, Светогорца руског порекла, једне свете душе, који се упокојио пре извесног времена: “Молитва “Господе Исусе Христе...” сто драхми; “слава Богу”





хиљаду драхми." На тај начин је хтео да нагласи да славословље Богу има већу вредност, нарочито ако човек пати и каже: "Слава Теби Господе". А то, наравно, није лако.

Саговорник: Монах Никодим Билалис (Светогорац),
богослов – правник – духовни писац

К. Ј.: *Отац Никодим познавао је старца Пајсија током читаве 32. године. За нас представља посебну радост што имамо прилику да чујемо сведочење оца Никодима Билалиса о старцу Пајсију.*

Оче Никодиме, да почнемо од ваше прве сусрете и да видимо како сте ви доживели тој великој старца савремене Православне Цркве.

Никодим Билалис: Осећам се збуњен мишљу што не знам јесам ли достојан да говорим о оцу Пајсију. Многи га сматрају својим старцем и учитељем. Ја, међутим, не користим израз "мој старац"; јер он по типичу није био мој старац.

Разуме се, као што сте рекли, удостојио ме Бог да познајем старца Пајсија више од 32. године и то не површно, него тако дубоко, да, ако сам светогорски монах, то дугујем старцу Пајсију. Иако је Бог хтео да, као монах, не будем послушник старца Пајсија. Разболео се од туберкулозе и остао само са једним плућним крилом.

Упознао сам га када сам још био мирјанин, у Коници. Првих година разговарали смо прво 3, 4, 5 сати, а касније и 8.

К. Ј.: *О чему сте разговарали?*

Н. Б.: Теме су углавном биле богословске и, разуме се, духовне, али и личне. Био је истински савремени подвижник. Подвизавао се савесно, смирено и упорно. Био је обдарен многим благодатним даровима. Још од његовог крштења траје његова везаност за оца Арсенија.

У свету се звао Арсеније, а потом, стекавши велику схиму, добио је име Пајсије. Отац рече: "Назваћемо га Крста." "А мене ко ће да одмени?", рекао је на то свети Арсеније.

К. Ј.: *То је веома важан податак.*

Н. Б.: То нигде није записано. Ви сте сада први који то чујете. Лично ми је то испричао. Не бих желео да своје сведочење стављам



изнад других. Није то било зато што сам био нешто посебно, него зато што је, на крају крајева, наше познанство било нешто изузетно.

К. Ј.: *И дуго трајно.*

Н. Б.: Доста сам писао о старцу Пајсију. Објавили смо све његове књиге.

К. Ј.: *Увек је чиста вода са чистом извора.*

Н. Б.: То се нарочито може рећи за његова писма. Она су дубоко теолошка. Он је био савремен и просветљен.

К. Ј.: *На духовном нивоу на коме се налазио, све је било познато и дао свише.*

Н. Б.: Да. Он је превазишао људске димензије, превазишао људску природу, а опет, био је изузетно хуман, пун разумевања и природан. Човек је увек негде у себи знао да је он нешто посебно, нешто друго. С једне стране је човек пред њим осећао некакав страх, а он је, са своје стране био простодушан и једноставан. Када си разговара са њим, као да си разговарао са својим оцем, или мајком. Умео је да се шали, имао је много смисла за хумор.

К. Ј.: *Такви људи привлаче и освајају, а ипакви су по благодати Божијој.*

Оче Никодиме, да ли сте, у оним дућим разговорима, које сте водили толике године, имали прилике да познате сву дубину његове духовности? И ако јесте, како сте то доживљавали? Ја сам, на пример, имао блајослов да упознам старца Порфирија и када сам одлазио од њега, лејео сам, а не корачао. Срце ми је ламтило. Ојшишиће нам како сте се ви осећали у присуству тој својој човека.

Н. Б.: Осећао сам, разуме се, радост, и ја сам летео. У оцу Пајсију човек је налазио сигурност. Али се догађало и да оде замишљен и загледан у себе. Ја сам, понекад, одлазио сав сломљен потпуним познањем да сам недостојан и колико је тешко доспети онамо где је он.

К. Ј.: *Значи ли то да је долазило до поређења?*

Н. Б.: Сасвим спонтано. Са много одушевљења је прилазио сваком човеку. Као и Господ, прихватао је све људе. И Црква прихвата све људе. Није био избирљив. Старац Пајсије је умео да седне и да



се свакоме потпуно посвети. Могао је из далека да прозре душу сваког човека, као Божијег створења. Свима је прилазио са снисхођењем.

Када је послушност у питању, прихватао је само послушност без премишљања – то не значи да човек не треба да поседује благо-разумност (расуђивање). Једно је човек без расуђивања, а друго је послушност без премишљања, без помисли. То значи да је сматрао да је послушност једна од основних особина монаха, исто као и девственост и сиротовање. Ако недостају та три елемента, нестају и остали. Његова беседа била је убедљива и сугестивна и теолошки снажна.

Оно што старац није желео некоме да открије, саопштавао би то на посебан начин, а човек би ипак добио идеју шта је хтео. Даље од тога није ишао и свакоме је било остављено да реагује по свом нахођењу. Никада никога није доводио у неприлику. Био је духовно тактичан.

Сећам се, када је завршио основну школу, његов отац је желео да он постане ковач. Одведе га, тако, код једног ковача. Остао је тамо 2–3 дана, а после тога нису више знали шта је са дечаком. Код куће ништа није рекао, али код ковача није одлазио. Чак ни када му је отац први пут рекао “знаш, треба да идеш код ковача”, није му рекао да не жели и да би желео да буде нешто друго. Оде његов отац, после неког времена, код ковача, код којег га је био одвео, и упита како дечак напредује. “Уопште не долази”. Оде онда отац кући, ухвати га, истуче га и поново га, сутрадан, одведе истом ковачу. Остао је 2–3 дана и поново отишао, али овога пута у столарску радионицу. Онда то дозна његов отац поново га истуче и поново га одведе код ковача. Није се оцу ни једном речју супротставио. Причао је о томе: “Нисам могао да противуречим оцу, или да му било шта кажем.” Али не од страха. Хтео је да изучи за дрводељу и столара. Зашто? Зато што је био дрводеља. Постао је тако добар дрводеља, чудесан. Могао бих рећи да мало има таквих.

К. Ј.: *Је ли израђивао и дуборезе?*

Н. Б.: Израђивао је права ремек-дела. Послао ми је на поклон један дуборез на коме је била Синајска гора. Успиње се пут и горе, не врху, види се само рука Божија која предаје Мојсију заповести, а он их прима.

Али композиција и израда су прелепи. То држим на зиду преко пута постеље. Поклонио ми је и друге предмете, разуме се. Један крст, и тако даље. Када је био у Коници, многи су желели да праве



намештај код њега. Имао је снажне руке. Као младић, био је веома снажан. Радио је и плакао јер су други мајстори гладовали због њега, зато што су сви најрадије код њега долазили, а други нису имали посла. На изванредан начин им је одузимао посао. Израђивао је и крстиће. Сам је направио калуп. Не знам, да ли знате, како се пресује. Мораш да имаш негатив, као калуп. Он је то сам дељао, а умео је и да гравира. Пошто, док је радио, није могао ништа да наслања на груди које су га болеле, израдио је пресу. – Кувамо дрво да омекне и тако вруће, меко, стављамо у пресу и дрво поприма облик који је у преси као негатив. Потом га стављамо у једну врсту пећи, и тако пресовани облици остају. Тако настаје плитки рељеф у дрвету.

К. Ј.: *А у војсци је био радио – везиста.*

Н. Б.: Био је изванредно вешт у убацивању параболо у беседу. Давао је многобројне примере, а и гестикулација му је била изванредна.

Отац Пајсије, још као дете, није узимао храну средом и петком и није обедовао од хране коју су спремали за све.

К. Ј.: *Колико је џага имао јодина?*

Н. Б.: Имао је 5–6 година.

К. Ј.: *Био је веома мали за њо.*

Н. Б.: И још тада је одлазио у шуму и правио бројанице од шумских плодова. Понекад се губио у шуми. То ми је причао у једном од наших дугих разговора. И још нешто ми је испричао што нигде није забележено. Чуо је негде да човек може да се замонаши са 16 година. Кад је навршио 16 година, отишао је, не рекавши никоме ништа, у Митрополију у Јањину да пита како да оде на Свету Гору. Оде, и најједноставније се појави са речима: “Хоћу да одем на Свету Гору да постанем монах.” Они тамо му одговорише: “Затвори врата, а ми ћемо одмах да обавестимо полицију. Шта? Да идеш на Свету Гору?” И почеше да га испитују: “Зна ли то твој отац?” “Не зна.” “И шта ћеш на Светој Гори?” Запретили су му. Све што су му рекли, простодуш-но је поверовао. Устројио је Бог да прође још неколико година. Врати се, тада, кући да сачека да буде пунолетан. Када је навршио 21. годину, рекоше му: “Иди прво да одслужиш војску, па онда.” Био је тада рат. Сва три његова брата већ су била отишла у рат. Био је најмлађи, па њега нису послали. Остао је сам да помогне породици и сестра-



ма. Када су се браћа вратила, онда пође и он у војску. И одмах, чим је одслужио војску, не говорећи никоме ништа, оде на Свету Гору.

Испричао ми је и како су га, када је отишао у манастир Ес-фигмен (тамо је прво отишао и замонашио се), одмах послали једном дрводељи. Знао је тада само да обрађује даске, али није знао да прави намештај. Дрводеља га је правио будалом да би га искушао и да види да ли ће да се растужи, па да оде. Говорио му је: “Како си то тако покварио ово дрво. Баци то! Нисам ли ти рекао да то другачије урадиш?” Али старац Пајсије је знао да није било тако. У сваком случају, није разумео зашто му то ради. Бог је допустио да се тако искушава. Оде код игумана и све му исприча, а игуман му каже: “Буди послушан, чедо моје, зна он зашто ти тако говори.” Много пута је растужен плакао.

А онда, једнога дана, када су отишли код звонара да нешто поправе, када му дрводеља рече: “Уради ово”, он одговори: “Нека је благословено”. Био се помолио претходно и то од свег срца. Онај баца алат и каже: “Е, то сам хтео да видим, од сада, па надаље, чини што год хоћеш.” Онда је старац променио посао.

К. Ј.: *Када би требало да се сејаште неколико његових карактеристичних израза, оче Никодиме, чега бисте се прво сејили?*

Н. Б.: Када је молитва у питању, највећу важност је давао умносрдачној молитви, нарочито је наглашавао смирење, а често је истицао мужевност. Желео је да будемо искрени према Богу. Поседовао је изузетну непосредност. Ништа није крио и није био дипломата. Отац Пајсије је био чист и исправан. И од нас је тражио да будемо исправни и непосредни.

К. Ј.: *Оче Никодиме, учинили сте нам велику радост свим оним што сте нам испричали о старцу Пајсију. Донели сте нам дијамант са неба.*

Саговорник: Архимандрит Николај Х. Николау,
писац духовних књига

Николај Х. Николау: Провео сам поред старца Пајсија пет и по месеци, по свом повратку из Америке, где сам провео 8 година. Рекох му ко сам, шта бих, отприлике желео, јер нисам знао какав бих тачно облик дао свом призиву и он ме је примио к себи све док ни-



сам донео одлуку. И тако сам имао тај благослов да имам веома блиски контакт са њим. После сам отишао у манастир Св. Павла.

К. Ј.: *Испричајте нам нешто из тог периода.*

Н. Х. Н.: Испричаћу понеки пример, нешто упечатљиво и лепо, а што, у исто време, није много познато. Сећам се, једном, шетали смо, био је месец март, и било је прилично хладно, а били смо удаљени, отприлике, неких 60 метара од његове колибе. Био је са нама још један монах. Како смо се, дакле, приближавали колиби, видео се из далека некакав предмет, изгледао је као нешто наранџасто. Разуме се, са те удаљености човек не може баш да разликује наранџасто од црвеног, или жутог. А старац каже: “Јесу ли то донели мандарине? Ко ли их је донео?” А није се видело ништа. Говорим вам о приличној удаљености. Како је могао да направи разлику између мандарина и поморанџи? Било, како било, приближили смо се полако колиби: заиста, неко је оставио велику кесу, пуну мандарина. Старац рече: “Гле, мандарине! Како их волим! Задржаћу три.” И узме три мандарине. Онај монах, који је шетао са нама, требало је да оде у један скит манастира Кутлумуш. Рече му: “Узми их ти и однеси старом Јосифу.” Био је то један остарели монах од 103 године. Али, пре него што је овај кренуо, рече му: “Али, пре него што пођеш, узми још две.” Тако је сада имао 5 мандарина. Пре него што је монах отишао, рече му: “Слушај, ја сам незасит, хоћу још две.” И узме још 2 и тако их је сада било 7. “Иди сада брзо, јер, колико сам незасит због својих страсти ћу ти узети све.” Монах оде, а нас двојица седосмо. Прође неких двадесет минута, кад, зачу се – на дворишној капији имао је малу гвоздену алку, а то сигурно знате из приче – ударање алке по вратима. Кажем: “Да идем да отворим, старче?” Он каже: “Боље немој. Ако је неко само радознао, па је дошао да ме види, отићи ће. Ако има потребу и жељу, наћи ће и стрпљења, остаће и лупаће поново.” Заиста, остали смо да седимо. Онај човек напољу, изгледа да је био веома разборит и пристојан. Није одмах поново закуцао. Прође пет, па седам минута и он закуца поново. Онда старац рече – а имао је на прозору малу завесу: – “Хајде, провири, да те не приметете, и види ко је.” “Не види се ништа, старче.” – кажем. “Добро”, каже он, “закуцаће поново.” После минут-два, закуцаше поново. “Сада ћу ја да идем да отворим” – рече. Устаде да отвори капију, а још са врата келије викну:

– Е! Момци, шта радите тамо? Уђите унутра, да видимо и колико вас је, да вас послужимо.





Када су ушли, било их је тачно седморица.

К. Ј.: *Гледао их је како долазе!*

Н. Х. Н.: Уђе и он и даде им оних 7 мандарина, свакоме по једну. Тог, тако простодушног, али, могао бих рећи, пуног духа спокојства деловања и понашања, сећам се као примера, који није на мене оставио толико снажан утисак, колико ме је успокојавао указујући на његову божанску димензију.

К. Ј.: *У шоме сће, веома живо, моли да видиш: "Живи Господ Бој и почива у светиња Својим."*

Н. Х. Н.: На крају крајева, господине Јоанидис, свети човек и јесте онај ко нас својим животом подстиче да славимо Бога.

К. Ј.: *Свакако.*

Н. Х. Н.: Да кроз њега пролазимо до Бога. Да се не задржавамо на њему и да кажемо: "Боже мој, благословени такви људи, још живиш, још се показујеш, нека је слављено име Твоје..."

К. Ј.: *Многи људи, и они који нам носе бол моју да нас одведу до славословља.*

Н. Х. Н.: Тако је.

К. Ј.: *Хтели сће још нешто да кажете.*

Н. Х. Н.: Да кажем још нешто? Ви сте, чини ми се, духовно незасити.

К. Ј.: *Можда.*

Н. Х. Н.: Дође један момак онамо, у метох Успења, и рече ми: "Оче, хоћу да разговарам са тобом." Кажем му: "Уђи." Уђе он и каже ми: "Ја сам атеиста и чуо сам да си ти образован. Хоћу некакав научни доказ о постојању Бога." Ја му кажем: "Знаш ли интеграле?" А он одговори: "Не, не знам." "Штета, зато што знам један доказ са интегралима." Интегрални су једна методска јединица из математике. Није схватио зашто сам му то рекао. Мало је поцрвенео, а ја му рекох: "Слушај, рећи ћу ти: Бог се не доказује, нити проналази. Бог се открива. Знаш ли то?" "Не, то чујем први пут." Упитах га: "Како се зовеш?" "Серафим." "Ма шта кажеш! Лепо име! Чуј, рећи ћу ти нешто. Имам један предлог за тебе. Пошто те толико заокупља то што не



верујеш у Бога, и смета ти, не треба да долазиш код нас образованих. Отиди код једног Божијег човека, код човека који се заиста одрекао овога света. Тако ћеш разумети онај други свет. Иди код њега и кажи му то исто што си мени рекао. Јеси ли био на Светој Гори?" "Имам у плану да одем." "Помоћи ћу ти да одеш." "Ићи ћу код неког старца Пајсија, тако су ми рекли." "Иди и постави му то исто питање. Али му немој рећи да ти да научни доказ, него му реци: "Оче, ја сам атеиста, хоћу, али не могу да верујем и то ме изједа и мучи. Чуо сам да си ти мудар човек, па те молим, докажи ми да постоји Бог?" "Ух", рече, "оче, ја не могу да идем, зато што се... бојим!" "Чега се бојиш? Да те не појури? Па и ако те појури, он је старчић, потрчаћеш малчице и ти, побећи ћеш." "Не могу, оче." "Не бој се. Само иди. Нису ти људи такви како ти мислиш. Ја знам зашто ти то кажем." И онда сам га упутио како је најбоље да приђе старцу. И момак заиста оде. Било је после подне када је онамо стигао. Пред кућицом су била још четворица који су чекали, а отац Пајсије је, у једном ћошку, на другој страни дворишта, седео и разговарао са неким момком. Седе он, дакле, са оном четворицом да причека. После неких 10 минута, како ми је он сам причао, отац Пајсије заврши разговор, поздравиле оног момка са којим је разговарао, приђе им и рече: "Е, момци, јесте ли се послужили? Јесте ли узели мало ратлука? Јесте ли попили мало воде?" "Не треба", рекоше, са типичном конвенционалном пристожношћу, онако како смо ми у свету навикли. Серафиму климну главом и рече му: "Дођи ти овамо, момче." Пође, тако, Серафим, није му се ни представио, а старац му рече: "Слушај, донећу бокал воде, ти држи ратлук и да ти нешто кажем: разумем да неко буде атеиста. Али да неко има име анђела и да буде атеиста, то још није било."

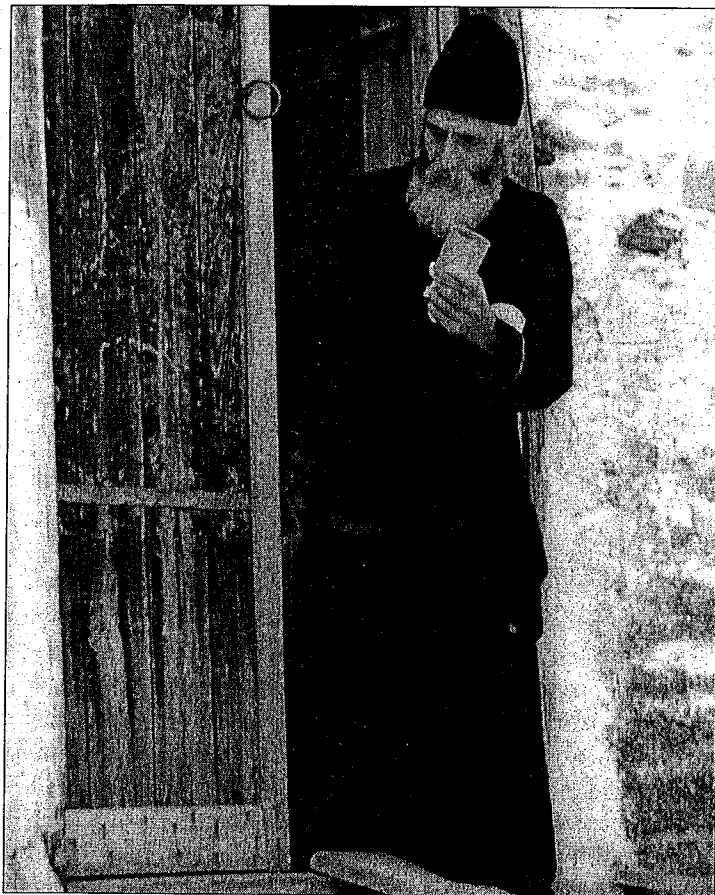
К. Ј.: *То је зајанујуће.*

Н. Х. Н.: Момак се пресекао. А онда рече: "Оче, могу ли нешто да вам кажем?" "Слушај, данас имам много посетилаца. Пођи горе у Кутлумуш, у манастир, да преспаваш, па ћемо да разговарамо. Видиш, зима је, брзо ће заћи сунце." Момак оде у Кутлумуш, али није могао да се умири. Како је само дознао његово име? Гледао је има ли негде телефонски кабел, да му нисам ја телефоном јавио. Следећег дана, устаде у рану зору, и рече себи: идем поново. Чим су отворили манастирску капију, он одмах сиђе до келије старца Пајсија. Лупао је, лупао, али узалуд. Рече себи: "Сачекаћу још мало, па ћу поново да куцам." Закуца поново, а онда, одозго са брда чује га старац Пај-



сије, који није био у келији, и, не погледавши га, рече му: “Е, момче, шта радиш ту тако рано?” “Али, оче, хоћу да разговарамо.” Он га упита: “Због чега си дошао на Свету Гору?” На то питање, причао ми је, касније, момак, срце му се сасвим умири. “Заиста”, помисли у себи, “дошао сам на Свету Гору да нађем Бога. На лицу овога човека открио сам Бога.” А гласно упита старца: “Шта да радим сада?” “Иди да нађеш доброг духовника и да се исповедиш и да започнеш нови живот.” Говорио му је старац, вичући са брда. Тако момак оде. Ово је, мислим, на изванредан начин, веома упечатљив пример, веома једноставан, али, верујем, пун благодати.

*Са ирчкој превела:
Лага Јајушиј-Акаг*



Николај Захарјагус ПОДВИЖНИК СТАРАЦ ПАЈСИЈЕ*



12. јула 1994. године, у седамдесетој години живота, преселио се из привремености у небеску вечност, смирени, увек будни делатељ молитве, подвижник до неба узвишен, преиспуњен благодаћу Божијом и духовном радошћу, простодушан, благоразуман, узор свеопште и, по речима светог Максима Исповедника, двоструке љубави, преподобни старац Пајсије. Отишао је сада, када нам заиста, без претеривања прети крајња опасност, сада када грех и прелест преовлађују, сада када се човечанство тресе и очекује се антихрист. Отишао је у вечност миомирисни цвет светогорске пустиње. Био би велики пропуст да не кажемо бар неколико речи о блаженопочившем старцу, нашем неуслављивом заступнику како на земљи, тако и на небу.

Родио се у јулу 1924. у Фарасама у Малој Азији, из које води порекло и његов кум, новопројављени преподобни отац наш Арсеније Кападокијски, чије житије је својом руком написао сам старац Пајсије. За време националне малоазијске катастрофе, старчеви родитељи су се доселили у Коницу. У свету је старцу Пајсију било име Арсеније Езнепидис, од оца Продрома и мајке Евламбије. Упознао сам га још као ученик Атонијаде, 1974. године, у келији Часног Крста, која припада манастиру Ставроникита. У тој келији налази се велико духовно благо, свето тело светог руског подвижника папа-Тихона (1884–1968), чији синаксар је био штампан кратко време пре него што се блажени старац упокојио¹.

Имао сам много сусрета, па исто толико и доживљаја са старцем Пајсијем. Чим га упознаш, приметиш његову детињу простодушност, која представља жудно жељени плод смиреноумља. Љубав преблаженог старца била је изузетно упечатљива. Њена основна особина била је истинско састрадавање. Радовао се са радоснима и плакао са онима који плачу.² Био је истински отац. Многима је добро позната његова љубав према свима. Увек неуморан и брижан, жртвовао се чак и онда када му је здравље било озбиљно нарушено. Сви ми, ко-

* Из књиге: *Искусџва из ђуџљивој свеџа на Аџосу*, 1. том.
1 Монах Пајсије Светогорац, “Светогорски Оци”, стр. 15–40.
2 Види: Рим 12, 15.



ји смо познавали блаженопочившег старца Пајсија, снажно смо осећали његову љубав, небеску љубав, небеску племенитост, очински прекор. Монах Пајсије, као подвижник Господњи и сведок православља, нема научне титуле, дипломе и докторате. Није имао велико образовање, али је имао веру. Међутим, вера се не учи по системима световног знања. Научио је мудрост по Богу у Цркви, подвизавајући се и молећи се. Бог га је поучио. Љубећи Бога од најранијег детињства, био је привучен житијима светитеља. Живео је богословље. Од Бога подстакнут, старац Пајсије је решавао веома тешке проблеме, повезивао учење и деловање.

Једном су старца посетила два клирика. Почели су да му постављају питања, а ја сам слушао.

– Старче, да ли раса чини свештеника?

Старац Пајсије рече:

– Дођите оци, дођи и ти чедо моје, – рече и мени, немирном младићу. – Видите ли она два маслинова стабла? Једно има лишће, а друго нема. Које од та два стабла вам се допада? Оно које има лишће, или оно које нема? – Хтео је, у ствари, да им каже: Који свештеник вам се допада? Онај који носи расу, или онај који је не носи?

Оци одговорише: – Она која има лишће.

– Онда, ходите путем Господњим. – Рече им.

Доживљаји са старцем Пајсијем

Један господин испричао ми је овај догађај. (Овде у Градини Пресвете Богородице дешавају се заиста чудесни догађаји у сусретима са оцима.) Тај господин, не сећам се његовог имена, рече да се, док је са још неколицином поклоника ишао код подвижника оца Пајсија питао:

– Да ли постоји Бог?

Када је пришао старцу, он му, уопште га не познавајући од раније, рече:

– Зашто сумњате да Бог постоји?

– Постоји. – Одговори му овај с нешто оклевања.

– Сачекајте, рече му.

Позове једног гуштера, који је случајно туда пролазио, и рече му: – Гуштеру, дођи овамо.

Гуштер дође.

– Хајде да га питамо – рече подвижник – да видимо шта ће нам рећи. – Гуштеру, гуштеру, да ли постоји Бог?



Гуштер подиже главу и пошто махну репом и климну главом, одједном се зачу глас:

– Разуме се, да постоји Бог, заиста постоји Бог.

Господин се запрепасти, а ја, који сам га само слушао, сав се најехих. Неки од оних, међутим, који су били заједно са њим код старца и који су дошли сасвим случајно, рекоше:

– Ниси нас убедио. Има ли још доказа?

– Видећете. – рече старац.

После кратког времена рекоше:

– Старче, можемо ли да вас фотографишемо?

– Не, чедо моје. Уосталом, зашто да не, сликајте.

Појави се фотографија из “полароид” камере. А на њој само она петорица, шесторица који су сумњали у постојање Божије. Старца Пајсија на фотографији није било.

– Умало да сиђем с ума, рече ми онај господин, међутим, отада верујем у Бога и сада сваке године 2–3 пута долазим на Свету Гору.

Признао ми је још да је током посете, о којој ми је причао, имао укључен касетофон и да је све снимао. А када је касније пустио ту касету, није се ништа чуло. То је невероватно! Да! Зашто? По речима пророка Давида “Милосрдан је и милостив Господ, дуготрпелив и многомилостив” (Псал 102, 8), и заступништвом светитеља Он је уз нас, те је милост Божија по свој земљи³.

Постоји светитељ

Једном када сам отишао код старца Пајсија, он ми рече: “Ти си срећан, јер те неки велики свети човек воли и моли се за тебе.”

Да, био је то јеромонах Јефрем Катунски, јер када сам га угледао први пут повиках као Петар Христу: “Учитељу, спаси нас, изгибосмо...”⁴ И заиста, чуо је мој глас...

Жеђ за Речју Божијом

Било је то у марту 1977. У једном разговору који сам водио са старцем Пајсијем, упитах га:

– Старче, данас преовлађује грех. Куда ће све то зло?

³ Упореди: Псал 56, 12.

⁴ Види: Мт 8, 25 и Лк 8, 24.



А старац ми одговори:

– После ове отпадије и проклетства у нашој епохи, човеку ће се све смучити, доћи ће до презасићености. Ви који пројављујете реч Божију морате у сваком тренутку да будете спремни да је са вером и ревношћу ширите, јер савременом човеку ће бити свега доста и неће моћи да се насити речи Божије. И заиста! “Ријеч Божија не да се свезати.” (2. Тим 2, 9)

Епитимија

Једанпут пође један свештеник да посети старца Пајсија. Чинило се да је тај клирик поседовао врлину, јер он отвори врата, не чекајући да му старац одговори. Уђе унутра и шта види? О! Рајског ли и величанственог часа! Угледа старца Пајсија окупаног светлошћу, као да је изнад њега био рефлектор. Старац осети да га је овај видео, поче викати на њега и одреди му епитимију да две године ногом не сме крочити на Свету Гору.

Многи светитељи наше Цркве, као највећа “свјетила”⁵ и учитељи Цркве, првенствено су живели у пустињи и тамо се подвизавали у безмолвију, молитви, посту, бдењу и невољама разне врсте, и тако су стекли свеоружје вере и задобили сјајне победе, били су награђени призивом свише и овенчани неувећивим венцима. Тако су бивали удостојени да лете духовно, у великој оскудици свега, опхрвани невољама, злостављани. Без безмолвија, каже Василије Велики, нема очишћења, али ни покајања.

Благодатни дар прозорљивости

Неки момци су пошли у посету код старца Пајсија. Један од њих је имао изузетно велике проблеме. Када су стигли код старца, старац рече једноме: “Ти имаш проблема. Хоћеш ли да поразговарамо сада, или касније?”

Један од њих је мислио у себи: то је благодатни дар прозорљивости. Старац Пајсије га куцну по глави и рече: “Шта хоћеш сада са прозорљивошћу?” Момак се потпуно збунио!

Бог много поштује Своје светитеље и прославља их даривајући их благодатним даровима како би многи од нас остали без речи

⁵ Види: Фил 2, 15



када чујемо из дубине векова псалмопојца који поје: “И познајте, да Господ чудо показа на преподобноме Своме.” (Псал. 4, 4)

Нада и утеха

Један мој пријатељ Н. С. много је страдао у животу и доживео много разочарања од своје околине. Сањао је мајку са дететом како јаше на магарцу. Он им притрча и направи метанију. Чим јој се приближи, она га у делићу секунде погледа тако умилно и благо, а затим брзо прође.

Подвижник Пајсије му рече да је то утеха за сва искушења у садашњости, али и укрепљење за будућност.

У вези са овим случајем треба нагласити ово: “Сви који хоће да живе побожно у Христу Исусу биће гоњени” (2 Тим 3, 12). Када наиђу страдања и постоји духовно познање, онда она страдалника узвисују према светости. Бол чисти душу, чини је смерном, трпеливом, добром и тако се ствара простор за посету Божију, како нам је рекао један монах у манастиру Филотеј.

Дух је вољан, а тело нејако

Једном мом пријатељу, проповеднику, старац Пајсије је једном рекао: “Мотор ти је добар, али ти се мрзне уље”, хотећи да каже да има способности, али не и довољно ревности.

Дубина Богословља и подвижничке мудрости

Био је март 1991. године, када сам пошао на Гору са једним клириком из Патре. Отишли смо код старца Пајсија. Пошто смо мало поразговарали седећи на грубо тесаним клупицама, старац рече клирику:

– Хоћеш ли да и тебе “прокунем” као твог земљака Кипранина...С... (Данас је онде монах).

– Да. – Рече му клирик.

– Нека ти Бог сажеже срце Својом огромном љубављу.

Ето подвижничке клетве. Ето дубине богословља и подвижничке мудрости!



Потчињавање гмизаваца љубави

Једном један свештеник пође до испоснице старца Пајсија. Када је онамо стигао, силно се уплаши. Зашто? Зато што је видео велику змију.

– Не бој се – рече му старац.

Окрену се змији и рече јој:

– Пошто си уплашила свештеника, брзо му направи метанију.

Змија издиже један део тела, направи метанију и побеже.

Отачка љубав потчињава чак и гмизавце. Овде се остварују речи Божије: “Ево вам дајем власт да стајете на змије и скорпије и на сву силу вражију, и ништа вам неће naudити” (Лк 10, 19).

Молитва за несрећне

Подвижник старац Пајсије поделио је свих 24 часа на по један сат и моли се свакога сата за једну категорију људи: за оне који раде, за слабе, за таксисте, за свештенике и монахе, за омладину итд.

Ево једног чуда проистеклог из његове молитве:

Један отац је са својим малим сином путовао аутобусом из Атине у Солун. У Лариси, као што је уобичајено, аутобус је стао и дао путницима неколико минута одмора. Отац и син изиђоше из аутобуса и кренуше да пређу на другу страну пута. Дете се истргну од оца и у следећем тренутку већ се нађе под точковима огромног камиона. Отац завапи: “Пресвета Богородице, моје дете!” Али детету се ништа није догодило. Чим је дошао себи, дечак рече оцу:

– Оче, када је камион прелазио преко мене, један калуђер се бацио преко мене, тако ме покрио својим телом и спасао ме.

Отац рече:

– Који калуђер, сине мој? Нисам овде видео никаквог калуђера.

– Али, оче, ја сам видео калуђера, лице му је било сјајно. – Рече дечак.

И отац и син су почели заједно да обилазе разне мушке манастире, покушавајући да пронађу дечаковог спасиоца. Једном оду на бдење у манастир Ставроникиту на Светој Гори. На том бдењу затекао се и старац Пајсије. Чим је дечак угледао старца Пајсија, гласно викну:

– Оче, ово је онај калуђер који ме је својим телом заштитио, па нисам погинуо.



Отац одмах упита старца Пајсија ко је и како се обрео оне вечери у Лариси.

Старац Пајсије му рече своје име и упита га само колико је сати било када је могла да се догоди несрећа.

Он рече да је било око један сат по поноћи. Старац Пајсије рече: – У то време се молим за све путнике.

Бог је Бог светитеља, Бог духова који су достигли до савршенства, односно људи који су достигли до савршенства, као старац Пајсије. У Откривењу видимо да светитељи на небесима уживају почасни положај. Бог им даје право да заступају пред Њим. Дарива им благодатни дар да чудотворе. Зато свештени Златоуст истиче да: “Познати љубав по Богу значи пригрлити све...” Чак и када живимо узвишеним духовним животом, а нису нам драги они остали који се упропашћују, нећемо стећи никакву смелост пред Богом. И свештени отац наставља: “Ништа Бога толико не радује, колико наше свесрдно састрадавање у болу оних ближњих који трпе.” Светитељ састрадава, осећа бол, заступа и посредује за свој народ (2 Мој 32, 31; 4 Мој 14, 19; 5 Мој 9, 25). Блаженопочивши старац Пајсије је живео у складу са речима светог Григорија Богослова: “Молитва је исто толико корисна и нужна, колико и дисање, па још и више.” Наш подвижник је живео животом у коме је “Потребније помињати Бога него дисати.”

Из разговора са старцем Пајсијем

– У овоме животу полагамо испит како бисмо прешли у онај. Хајде да започнемо, не бисмо ли успели у том борењу.

– Бог је створио анђеле. Неки од анђела постали су демони. Бог сада допушта демонима да нам својом злбом помажу, јер тако полагамо испит. Бог не допушта да демони муче Његово створење.

– Што је неко духовно савршенији, то мање права има у овоме животу.

– Духовно зрео човек нема никаква права у овоме животу. Он је дужан да буде трпељив, да прихвата неправду и прекоре од другог.

– Неки својеглав и неосетљив човек, као чворновата батина, удаљен од Бога, има многа права. И да удара и да псује и да чини неправду. А наша права чува Бог за други живот. Али ми често из безумља, па и ја сам, тражимо да добијемо правду овде, како овде не бисмо били оштећени.



– Ако нам нешто кажу, оправдавамо се, чинимо, шта ја знам шта, и мислимо да верујемо у Бога. То је велика заблуда. Људска правда не говори ништа о духовном човеку. Људска правда је, могло би се рећи, кочница за наопаке људе.

– Многи људи пате, узимају таблете, не спавају. Мало је оних који су осетљивих нерава, или осећајне душе, а да нису рањени. Осетљивог и осећајног ђаво хоће да учини још осетљивијим и тврдокорног, још тврдокорнијим, а пијаници не каже да престане да пије, него да пије још више.

– Мали је број оних људи који су на некакав начин претрпели неку несрећу, па пате. Већина људи пати зато што нису схватили дубљи смисао живота. Јер, чим човек схвати дубљи смисао живота, видећете како све крене како треба, јер верује да постоји други живот. Зато што човек који не верује у Бога и будући живот, у вечности осуђује своју душу, остаје без утехе и у овоме животу. Ништа не може да га утеши, јер каже: “Овај живот ми пропада. Шта ће бити после?” А онда бриге. Не може се ничим утешити. А лекари, психијатри им кажу да им је потребна душевна терапија, дају им таблете и остало, не би ли се повратили и заборавили на тескобу итд.

Међутим, када човек верује у Бога, у Христа, у будући живот, онда је овај живот испразан, па онда у овом животу треба да припреми “пасош“ за други. И ако му други наноси неправду, радује се, јер је нешто стекао за небески живот. Колико човек у овом животу више трпи неправде од људи, толико стиче више за други живот. Треба се радовати неправди. Не треба, разуме се, човек да тежи за тим да му чине неправду, јер такво деловање не садржи у себи љубав. Али када се околности природно поводе тако да нам наносе неправду, онда то треба да прихватите као велики благослов. Када се човеку наноси неправда, оног другог треба да сматра својим добротиницељем, јер му помаже да стиче благо за будући живот.

– Бог нешто зна, види даље и занима Га, као доброга Оца да нас има поред Себе у рају, па свакоме дарива нешто што ће му помоћи да себи осигура рај. Било да је то искушење, или нешто друго. Али, ако то човек не разуме и не верује у Бога, или верује помало, почиње да се брине, жалости итд., а онда, рецимо, не губи своју плату, али губи велики њен део.

Даћу вам пример: Рецимо да сам се родио као инвалид, ни руке, ни ноге, потпуни. Не могу да се померим. Када то прихватим са радошћу, славословећи Бога, Бог ће ме уврстити међу исповеднике.



Зар је мала ствар да некога Бог уврсти међу исповеднике? Или пак, мојом непажњом, или непажњом неког другог, ударио ме аутомобил и остао сам инвалид. Ако дакле то на исти начин прихватим, Бог ће ме уврстити међу исповеднике.

Али ако то нисмо схватили, човек почиње да се пита: Зашто сам се такав родио? Па баца кривицу на родитеље. Али шта су родитељи криви?

– Људи дају оно што као људи могу да дају, тело. Душу не могу да дају људи, душу дарива Бог. Дакле, Бог са човеком сазда човека. Шта је крив човек, рећи ће неко, када се дете роди као инвалид?

То је велики благослов од Бога. Али када то не разумемо, онда се родитељи на то жале... а после и деца.

– Бог свакоме човеку даје благослове како би нам осигурао рај, а ми нажалост губимо те прилике.

Поуке старца Пајсија

* Онај ко је велики грешник има много основа да се смирава, а велико смирење привлачи благодат Божију. Потом је довољно да човек само избегава поводе, или разлоге како је не би изгубио.

* Физичка телесна борба престаје кроз пост, бдење и молитву, ако нема гордости.

* Богохулне помисли су од ђавола, а не од човека.

* Исусова молитва је најефикасније оружје против ђаволових помисли.

* Онај ко се духовно подвизава, бори се против непријатеља ђавола, а после тога ђаво напада њега. Човек који победи невидљивог непријатеља, биће овенчан од Христа.

* Било да се молимо за себе, или за друге, молитва треба да буде умно-срдачна. Туђе невоље постају наше. За молитву се претходно треба припремити.

* Уколико је човек духовно зрелији, утолико мање права тражи од живота.

* Страдања чисте и просветљавају човека. Не постоји ништа узвишеније, јер превазилазе и молитву “Господе Исусе Христе...”

* Отров (жалост) постаје слатак, када се са њим духовно суочиш.

* Деци која су сада мала, што је могуће више помозите добрим, како би и она што пре схватила дубљи смисао живота. Добрим.



* Ви млади, који желите духовно да се узвисујете, мораћете да напустите склоност ка насладама и да се окренете трудољубљу.

* Узроци који изазивају богохулне помисли су ови:

а) Гордост и борење које превазилази наше могућности.

б) Бављење питањима хришћанског учења за која нисмо мерило давни.

* Основне особине истинског покајања су:

а) Када постоји истинско чувство безвредности.

б) Када у срцу, поред чувства безвредности, постоји снажно чувство утехе и поуздања.

г) Када нема тескобе.

* Треба да се непрестано молимо, да изучавамо отачке књиге колико год можемо и да појемо, када смо жалосни.

* Магови немају никакву власт и њихова магична демонска дејства не "хватају" хришћане. Делују само ако:

а) Нема чисте исповести и

б) када неке чине неправду. У таквим случајевима дају власт ђаволу.

* Треба да отворимо своје срце добрим духовницима и да слушамо оно што нам говоре. Тако ћемо се умирити.

* Наша упокојена браћа очекују наше молитве као што утаминчени очекују посете најближих.

* Веома често телесни болови рађају духовне утехе и то треба да примамо са радошћу.

* Деца треба изузетно много да пазе на то да поштују родитеље. Када деца дрско одговарају и не поштују родитеље, као прво, дају повода да их напусти благодат Божија и постају пријемчива за демонске утицаје и деловања.

* Наше је да се старамо како да пружимо спокојство и Богу и ближњему, а што се тиче нас, Бог се стара о нама. На неки начин је дошло до духовног споразума. Да ми с поуздањем гледамо према Богу и да радимо за Њега, а Он да гледа на нас: "Све своје бриге положите на Њега, јер се Он стара за вас." (1 Пт 5, 7)

* ... Бог се занима и стара и о најмањим појединостима Својих малих створења! Колико се више занима за нас, за које је све то саздао и који смо обличје Његово? Будући, међутим, да смо слепи, не видимо Његову промисао којом нас штити.

* Када човек живи једноставно, када има скромно мишљење о себи и осећа неопходност очинске бриге Божије, с вером Богу ос-



тавља сваку бригу о себи и онда га Он пресени промислом Својим и милошћу Својом. Тада душа потпуно јасно види помоћ Божију коју јој Он пружа и радује се.

Једино што ми треба да желимо јесте да дејствује љубав и промисао Божија, како, када и ако Он то жели. Када човек поседује такву веру и вољу, онда види чуда Божија – и самога Бога – онда је непрестано уз Њега, у свакој ситуацији. Међутим, треба свакако да одбацимо било какву световну помоћ и свој ум с поуздањем да поверимо Богу, без оклевања и чиста срца. Тада одмах долази благодат Божија нашега Христа и пресењује нашу душу.

Када, дакле, човек као циљ има тражење Царства Божијег и стицање Божанске Правде, онда својој души пружа све.

Међутим, неки људи имају погрешну представу, мислећи да могу свој ум потпуно да упосле старањем за световна и материјална добра, а да истовремено могу да очекују да се Бог о њима стара. Они не поступају добро. То ће их упропастити, јер ти људи ће остати заробљени у љубави према свету.

* Једино решење је да постанемо свесни своје ситуације, да се исповедимо своме духовнику и да смерно чинимо све што он од нас тражи.

Данас је свет све побркао, не зна шта чини, потпуно је испустио контролу над кормилом из својих руку. И то зато што нико од нас не жели да га контролишу. Свако хоће да иде кроз живот неометано, по својој вољи. То је међутим, потпуна катастрофа, јер истина је да је Бог човеку подарио слободни избор (да је слободан да чини оно што хоће), али му је подарио и знање и тако му је пружио способност да зна да сам, са могућношћу слободног избора не може да постигне ништа добро "... без мене не можете чинити ништа" (Јн 15, 5).

Када дакле човек слободно користи свој слободни избор, а да притом нема у виду своју немоћ, онда пада у прелест. Ти људи све што виде покушавају да објасне разумом. Њима, уместо благодати Божије, влада разум и тако ум човеков постаје прелаштен. То је страшно.

Данас само ово говорим људима и инсистирам да то чине:

а) да постану свесни своје ситуације и колико су удаљени од Бога, б) да се покају и в) да се смерно исповедају...

Са свим својим проблемима треба да се суочавамо са трпељивошћу, добрим помислима и смирењем, како би могла да нам помогне благодат Божија.



* Из искуства знам да се у овом животу људи деле у две категорије. Једна категорија људи личи на муву, а друга на пчелу...

Свима који дођу код мене и оптужују друге, па ме оптеређују, кажем тај пример и тражим да изабера у којој категорији људи желе да се нађу и да у складу са тим траже не би ли нашли друге људе из исте категорије.

* Од тога какве помисли има, види се на ком се духовном нивоу налази човек... Када неки брат има наопакe помисли треба добронамерно и смирено да се трудимо да их учинимо бољима. То је наша обавеза.

* *Питање:* Старче, шта је подстакло наше светитеље не само да пате и да подносе мучеништво, него и да се непрестано радују, док ми не можемо да поднесемо ни ујед комарца?

Одговор: Све је садржано у томе да имамо добро усађену помисао. Ако нам је помисао утемељена у вери, нико не може да је помери... Добра помисао може да ниподаштава болове и мучења.

* Човек је слободан и добром помишљу побеђује сваку страст и сваку жељу и све што из њих проиходи.

За човека не постоји “не могу”, постоји само “не волим” и “не желим”. То су једини разлози да каже да нешто не може.

* Треба да “растеретимо” своју душу од страсти и да допустимо да дејствује благодат Божија. Што се боље свако од нас очисти, то више дејствује благодат Божија. А када се душа савршено очисти од својих прохтева и у потпуности се смири, онда види и благодат Христа нашега, увиђа како се остварује све што је Христос обећао.

* Само оно што се чини из усрдности има вредност у духовном животу.

* Ми данас поседујемо тежњу да све морамо да разумемо, све да сазнамо. У својим кућама имамо велике библиотеке, у прсте знамо Добротољубље, али ништа од делања.

* Човек може само онда да напредује и да има добробити, када успе да стигне дотле да своју вољу сведе на нулу зарад воље Божије.

* Христос љуби сва своја чеда једнако, сва Његова чеда, међутим, не поседују једнаку усрдност.

* Онај ко поседује непоколебљиву веру у Христа, заједно с њом поседује у себи и све благодатне дарове.



Монашка келија

Труди се, колико год можеш, да избегаваш сваку људску утеху, осим, разуме се, од својих најближих, ако желиш да осетиш божанску, која не може да се упореди ни са чим што је од човека. Због тога воли своју келију, јер ће ти она помоћи при самосабирању и справљању меда врлина, који ће те заслађивати више него мед.

Твоја келија ће ти помоћи да се узнесеш високо, са умилењем којим ће се испунити твоје срце. Твоја келија ће ти тада бити најдража кућа Божија, у којој ћеш се кретати слободно и једноставно као што мало дете у својој родитељској кући осећа сигурност због родитељске бриге и нежности.

Опрезност изван келије

Када, брате, изиђеш из своје келије, узми у обзир и непријатеља који је спреман да нападне: а зло је што је он зао и не само да тражи повод, него и сам ствара поводе да те увуче у свој огањ и да те повреди. Опет се угледај на доброга војника који, када излази из свог рова увек има “при руци” своје лично оружје. Тако и ти треба да носиш своју брoјаницу како би био непрестано будан да не би због мале непажње проћердао благо које си уз много напора сакупио у својој келији.

Монаштво

Колико сам разумео, да би се неко “свезао” за Бога, требало би прво да се “одреши” од света и да заволи подвизавање за Бога, како би се препунио благодаћу и полако постао земаљски анђео.

Пре него што крене у ангелску заједницу, требало би чврсто да верује да ће, као монах, молитвом и пројављивањем без речи (својим примером), више помоћи и себи и свету, па чак и тварним предметима (опет кроз молитву), пружајући руке према небесима, сакушљајући облаке како би пала киша када је суша, а не пружајући руке према богатима како би после помогао сиромашнима.

Монах достигао до светости, који се жив одева у црни покров (расу) и умире за свет, а изнутра се заодева покајањем кроз Тајну ангелске схиме, учино је тиме највеће чудо у своме животу и није му потребно да у животу чини друга чуда.

Највећи успех лукавога је кад бар мало поквари помисао послушника према његовом старцу, а потом се почетник сам руши, као што се руши купола, када неко извади кључну опеку из њеног врха.



Љубав

Они који не састрадавају са невољницима, пате од смртоносне духовне болести, недостатка милосрђа. Они пак, којима сметају вапаји болесних, и негодују, јер не могу да се самосаберу, пате од многобројних духовних болести.

Они који истински воле и исправно се боре, са љубављу трпе, жртвују се, живе у немаштини и пружају спокојство своје ближњему, који је Христос.

Наопаки људи се увек гуше у помислима и својим леденим срцем леде и помислима гуше напаћене људе који им се обрате за утеху, а добри и племенити људи својом духовном и племенитом љубављу, блиском болу, гуше демоне, ослобађају душе и шире божанску утеху на своје ближње.

Они који чак и свој живот жртвују из чисте љубави, како би заштитили своје ближње, угледају се на Христа. Они су, природно, највећи јунаци, јер им прети чак и смрт, па бирају смрт из љубави и тако је бесмртношћу побеђују, узимајући кључ вечности испод гробне плоче и лако иду у вечно блаженство.

Смирени човек и горди човек

Смирени човек је благочестив и ћутљив и зато је близак Богородици Марији, која је, док је у себи носила ваплоћени Логос Божији, ћутала, све док се није родио Логос и сам проговорио у оно време када је требало.

Горди човек је неспокојан и унутра и споља, и бучан је. Непрестано хоће да сипа речи, као труле орахе, само да прави буку. А ако му пође за руком да му испадне неки ваљани (орак) и тај је препун егоизма (као црва). Зато, када приђеш његовом егоизму, онда му излазе све страсти (као мрави када приђеш трулом ораховом стаблу).

О прелести нам је старац Пајсије рекао:

Када неко борави сам, много лакше пада у прелест, него ако има послушност према Цркви. Међутим, где је благодат Светога Духа, онде има и њених плодова, то јест радости, мира, дуготрпељивости и највише јединства у вери, управљању и богослужењу у Цркви. Међутим, где влада ђаво, онде је раздор, расцеп, немир, лицемерје и мржња. Молимо се да зилоти дођу себи и да схвате своју прелест и да се сједине са Црквом.



ПОУКЕ ЗА СПАСЕЊЕ ДУШЕ БЛАЖЕНОПОЧИВШЕГ СТАРЦА ПАЈСИЈА (1924–1994)



Из књиге:

Житија и поуке савремених старца

Духовни бисери

– Свет се сада бави свим другим темама, осим самим собом... Ђаво, видите, започиње посао, свакоме даје рукодеље.

– Када исправим самога себе, исправља се један део Цркве, а онда можемо да се споразумемо...

– Да би човек у себе примио знање Божије, треба да се уништи знање по свету. Постани прстодушан као дете. “Знање надима” (1 Кор 8, 1).

– Немојте да читате новине и да гледате телевизију. Често и верски часописи наносе штету хришћанима, јер буде љутњу против личности и уопште изазивају збуњеност. У свему треба бити опрезан. Читајте отачке књиге.

– Када се човек ослободи тескобе, онда пружа спокојство свим људима.

– Човек се прво сав предаје Богу, а затим га Бог чисти и предаје људима...

– Када човек доживљава Христа, осећа радост.

– ... Ђаво је господар испразности, световних ствари. Човек који је своје срце предао испразностима, налази се у ђаволовом поседу, а да тога није свестан. Ђаво није господар света. Ђаво влада онима који имају световну мудрост. Човек треба да одвоји своје срце од световног и испразног и после његово срце само, без напора, одлази Христу.

– “... Можеш ли тихо да радиш на себи? То је то. Потом ће те благодат Божија осенити, било да то желиш, или не желиш. То ће ти много помоћи. Рад на себи није расипање времена.

– Сви они који живе световним животом, уместо блага сакупљају тескобу.

– Велика је ствар када човек другога осећа својим братом.

– Христос поседује тајинствене начине да награди људе када чине Његову вољу.



- Удобан живот онеспособиће људе.
- Без напора и борења нема светости.
- Живите непрестано славословећи Бога и благодарећи Богу.

Највећи је грех неблагодарност.

– Да би човек духовно напредовао, за то треба да постоје предуслови. Мора да поседује смирење и љубав, а срце мора да му буде чисто. Када поседује смирење, поседује божански магнет, задобија благодат Божију. Видите, благодат је дата смиренима. То је по правилу тако.

– Према свему се односите са добрим помислима. Другачије не бива.

– Човек мора да се стави на место другог, како би могао да састрадава...

– Ако у свој ум не доводимо добре помисли и не успемо да успоставимо у себи спокојство, чак и да се у пустињи затекнемо, нећемо моћи да нађемо безмолвије...

– ... Колико год можете, са радошћу и славословљем се суочавајте са свим искушењима, размотрите њихов најдубљи смисао, како бисте нашли мир у овоме свету.

– ... Када тражимо своје право, губимо све. Губимо и свој мир и своју плату.

– Када неко има неку болест, онда може да разуме бол другог. Бог нам даје болест да се одужимо, или да стекнемо благо.

– Људи наше епохе имају други типик, од греха су начинили моду. Нека нас Бог помилује.

– ... Човеков ум треба да буде заузет молитвом, а не да лута по испразностима.

– ... Твоја молитва за болесног помоћи ће му само онда, ако он има намеру да постане бољи.

Утицај телевизије

Старац је говорио о томе како телевизија делује на хришћане. “Телевизија чини велико зло. Испричаћу вам једну причу, па да видите тачно шта се дешава. Био једном један старац од 84 године, који је пре него што му је умрла жена, живео лепо и добро, а имао је и исповедника. Чим му је умрла жена, много се ражалостио и да би то заборавио, препустио се гледању телевизије. Није прошло ни два-три месеца од старичине смрти, старац затражи да се ожени. Његов ду-



ховник није могао да га уразуми и да га убеди да је то што тражи неразумно и смешно. Тај старац је дошао на Свету Гору у моју колибу. Од Кареје доведе требало му је четири сата! Поверио ми је своју помисао и ја сам му рекао да поживи мирно са својом децом и да не помишља на женидбу. Али он је претрпео унутрашње оштећење и ја никако нисам могао да га убедим шта год да му кажем. Чак се и увредио и рекао ми: “Знаш ли, оче, да имам право да узем још две жене.” Онда више нисам могао да издржим. Рекао сам му да иде да га моје очи више не виде. Одведе га један монах у Кутлумуш. Видите ли, какву штету чини телевизија?”

* * *

А једном другом приликом старац рече: “Телевизија чини велико зло и зато немојте да је пратите. Вести можете чути и на радију...” Други пут опет рече: “Она чини велико зло, највећу катастрофу. Телевизијски апарат зрачи зраке штетне за људски организам. Дошло је до телесних оштећења код мале деце, због тога што су њихове мајке у трудноћи гледале телевизију. Човек се стиди да сагрешти пред другим људима. Али то није тако и са телевизијом. Грешни филмови и грешни призори приказују се без стида. Телевизија је демон.

Сустрет са јеретцима

Старац је приповедао: “Једном дођоше к мени двојица католика. Један је био у поодмаклим годинама и био је образован. Можда је био некакав секретар у Ватикану, или новинар. Не знам тачно, нисам желео да покажем велико интересовање. Један ми рече: “Хајде да заједно кажемо Оче наш.” Да бисмо то изговорили заједно, рекох му, требало би да се сложимо у учењу. Међутим, између вас и нас постоји велики јаз. Онда ми рече: “Зар су само православни блиски Богу и зар ће само православни да се спасу? Бог је свуда на свету.” Да, рекох му, можеш ли ти да ми кажеш и колико је света блиско Богу? Међу нама, дакле, постоје разлике. Сви смо, разуме се, деца једнога Оца, али нека бораве у кући, а нека остају напољу.”

Беседе за спасење

”Слушајте. Душевне болнице биле би празне кад би се хришћани исповедали православно, чисто и искрено, смерно и са послу-





шношћу, духовнику који поседује расуђивање, па нека је мало и строг. Па после да се достојно причешћују. Онда никога не би мучила тескоба, проблеми са великим искушењима. Треба да знате да све потиче од егоизма, непослушности и рђавих помисли. Послушност је живот, непослушност је смрт.”

Највећа и најважнија човекова дужност је да свом својом снагом љуби Бога, а затим свог ближњег, сваког свога ближњег, а највише свог непријатеља. То су најважније заповести. Ако волимо Бога, колико треба, држаћемо се и осталих Његових заповести. Али ми не волимо Бога колико треба, нити своје ближње. Ко се данас занима за другога? Нико. Све за себе, а ништа за другога и због тога ћемо одговарати. Зато што нам Бог, Који је сав љубав, неће опростити ту нашу равнодушност према ближњему.

Предобри Бог, као наш брижни Отац, штедро нас дарива Својим добрима како бисмо их делили са онима којима су потребна, али ми задржавамо све за себе. То нам Бог неће опростити: одговараћемо због своје безосећајности и окорелог срца.

Често од Бога тражимо сад ово, сад оно, а он нам не одговара на наше молбе. Да би нам Бог одговорио на нашу молбу и да би нам дао што год од Њега затражимо, треба пре свега да поседујемо смирење, које ми немамо. Сви ми, и млади и стари поседујемо велики егоизам и не допуштамо да нам се било на шта укаже, не допуштамо никакве примедбе. Ми све знамо, ми смо сви мудри. Када нама влада егоизам, због најмањег разлога рађа се велика свађа. Отварамо врата сатани, он улази у породицу и разара је. Што год у том тренутку видите и чујете, не обраћајте пажњу, јер то не помаже, само разгара ватру. Само будите трпељиви, молите се и тек када се онај други умири, биће разумевања. Рибар не излази у риболов по невремену, него чека да се море умири. Велико смирење је простодушност.

*Са срчком превела
Лага Јајушић-Акад*



Старац Пајсије Светогорац
**РАЗГОВОРИ
О СПАСЕЊУ
У ДАНАШЊЕМ СВЕТУ**



ДУХОВНИ ЖИВОТ

"Ако човек заволи Бога, ако позна Његову велику жртву и Његову добродетелност и ако са расуђивањем приступи улогању на светости, веома брзо достиже до светости: довољно је да се смирава, да постане свестан своје ништавности и своје велике неблагодарности према Богу."

Прво поглавље Духовни живот у породици

Што човек више ропће, што се више ујропаштава

– Старче, чему користи роптање и како да ја човек избеће?

– Користи само несрећи, а са њим се излази на крај само славословљем. Роптање рађа роптање, а славословље рађа славословље. Када човек не ропће због неке тешкоће у којој се нађе, него слави Бога, онда ђаво пуца од беса и одлази код другог који ропће, како би му приказао све наопако. Јер што човек више ропће, то се више упропаштава.

Понекад нас "покварењак" покраде и натера нас да ничим не будемо задовољни, а човек духовно може у свакој прилици да нађе разлог за славословље и да тако има благослов Божији. Ево, знам једнога тамо на Светој Гори који, ако пада киша па му кажеш "опет пада киша", почиње: "Да, само пада киша, иструлећемо од толике влаге." Ако мало после стане киша и ти му кажеш "е, није баш много падало", каже: "да, зар је то била нека киша? Све ће се осушити..." А нико не може да каже да није нормалан, него је навикао да гунђа. Он је разуман, а мисли неразумно!

Гунђање и роптање је проклетство. То је као да човек проклиње самога себе, а онда долази гнев Божији. Познавао сам двојицу земљорадника из Епира. Један је био отац породице и имао једну, или две њиве и у свему се уздавао у Бога. Радио је колико је могао, без тескобе. "Урадићу колико стигнем." Говорио је. Више пута му се догодило да су му неки снопови иструтели од кише, јер није стигао да их сакупи, а неке му је раздувао ветар, али он је за све го-



ворио “Слава Теби Боже” и све му је ишло добро. А онај други је имао много њива, стоку итд. Али није имао деце. Ако си га упитао “Како си?”, одговарао је “Ма пусти, не питај”. Никада није рекао “Слава Теби Боже”, само је гуињао и роптао. А да видите, једном му угине крава, други пут му се догоди ово, или оно. Имао је све, али није имао напретка.

Зато кажем, славословље је велика ствар. Од нас зависи да ли ћемо окусити, или не благослове којима нас Бог дарива. Али како да их окусимо, када нас Бог, на пример, дарива бананом, а ми мислимо шта ли то боље једе тај и тај бродовласник? Колико људи једе само суви двопек, али дању и ноћу славе Бога и хране се небеском милином! Ти људи стичу духовну осетљивост и познају миловање Божије. Ми то не знамо, јер се наше срце прекрило лепљивим муљем и ништа нас не може задовољити. Не разумемо да се срећа налази у вечности, а не у испразности.

Прејусијимо Боју да ујравља нашим животојом

– *Старче, зашто се Царство Божије у Јеванђељу пореди са зрном јорушичиним: “Оно је као зрно јорушичино које кад се јосије у земљу мање је од свију сјемена на земљи; а кад се јосије, узрасиће и буде веће од свега јоврћа” (Мк 4, 31–32; упореди Мт 13, 32; Лк 13, 19)?*

– Горушица је као семенка веома мала, али када се посеје, постане цео жбун. Чак и птице могу да слете на његове гране. Беседа Господња прави поређење са њеном семенком зато што се једном јеванђелском беседом човек надахњује и почиње да схвата шта је Царство Божије.

– *Старче, како треба разумети оно што каже Свето Писмо: “Царство Божије унутра је у вама” (Лк 17, 21)?*

– Душо моја, када се у нама налази део радости рајске, онда је Царство Божије у нама. Насупрот томе, када имамо у себи тескобу и грижу савести, онда у себи имамо део пакла. Велика је ствар да човек буде кадар да на овоме свету осети део рајске радости. А то није тешко постићи; али нажалост, егоизам нас спречава од те духовне величанствености.

Човек сам може свој живот да учини рајским, ако препусти да њиме управља Бог, као добри Отац. Треба да се узда у Бога и да има наду у Њега за све што предузме да учини и да Га због свега слави. Не треба да гаји тескобу. Тескоба цепа душу, паралише је. Када



иште Царство Небеско, долази и све остало. Јеванђеље каже: “Иштите најприје Царство Божије” (Мт 6, 33), али и “Царство небеско с напором се осваја, и подвижници га задобијају” (Мт 11, 12).

Људима је данас постало тешко у животу, јер им није довољно мало, него стално јуре за материјалним добрима. Али сви они који желе да живе правим, чистим духовним животом, пре свега треба да буду задовољни малим. Када им је живот поједностављен, без много главобоља око овога, или онога, биће ослобођени овосветског духа и остаће им времена за духовност. Иначе ће се умарати покушавајући да прате моду, изгубиће свој унутрашњи мир и стећи ће само велику тескобу.

А видим да људи често од свог живота направе мучење! Када сам данас са једним човеком долазио из Уранополиса, замолио ме да свратимо на кратко до његове куће. Пошто је инсистирао, нисам желео да му покварим задовољство. Чим смо стигли до врата, видим како скида ципеле и улази у кућу на врховима прстију. “Шта ти је, зашто тако ходаш?”, упитах га. “Ништа, старче”, каже, “ходам пажљиво, да не покварим паркет.” И шта да му кажеш? Муче се људи без разлога.

Сасипрадавање са ближњим јомаже јородици

Што човек има у данашње време више (материјалних) добара, то има више проблема. Нити благодари Богу за његова добротинства, нити се осврће на несрећу својих ближњих па да понекад удели милостињу. Одаје се сладострашћу и не мисли на другога који нема шта да једе. Како да га после посети благодат Божија? Када је неко овде отац породице, треба нечега да се одрекне, да некако уштеди да би могао повремено да дели милостињу. Треба да каже својој жени и деци да на том и том месту има неко болестан, напуштен, или нека сиромашна породица која је у великој оскудици. Ако немају новаца да дају, нека им каже: “Можемо да им дамо макар неку хришћанску књигу, кад их већ имамо толико.” Дајући онима који су у невољи, чини добро и самоме себи и својој породици.

Колико оскудевају јадни верујући у Русији! Једном сам једном Руском свештенику дао кутију тамјана и рекао му: “Ето, ово је скромни дар.” “Зар је то скромни дар?”, каже он. “Наш тамјан је... кашљеш од њега.” И овде у Грчкој толико се муче избеглице! На Халкидици сам видео неког избеглицу који је по кућама лепо пло-



чице и тражио је за то три стотине драхми за квадратни метар⁶ и говорио је “Слава Богу што имамо хлеба.” Зато када ми је неки предузимач рекао како се човек у току посла товари греховима, одговори му: “Ако запослиш оне избеглице и помогнеш им да зараде, скинућеш са себе све своје грехове. Немају где да живе. У поређењу са њима, ти си Оназис.”

Бог је допустио да постоје болесни, сиромашни итд., како бисмо окушали своју врлину: Могао би и за болесне и за сиромашне, за све, да се постара, али онда бисмо имали лажно осећање да смо украшени врлином. Рекли бисмо, на пример, да смо милосрдни, иако то не бисмо били, а овако наша дела откривају наше врлине. Слава Богу, постоје људи који се жртвују за своје ближње. Упознао сам једнога који је, чим се демобилисао, пристао да буде неправедно осуђен на велику казну, како би избегао једну породицу. Није ни помислио на срамоту, или своју каријеру.

Међутим, увиђам да Бог домостроји тако да бар један члан сваке породице има вере и благочестивости, како би и остали у породици добили помоћ! Познавао сам у Коници једну породицу у којој су сви били равнодушни према Цркви. Издвајала се само једна кћи. Чим би чула црквено звоно, оставила би све послове и одлазила у цркву. Чак и када су дошли Немци, па је црквењак звонио да би људи знали да треба да беже, она је отишла у цркву на вечерњу! Била је мека срца, иако су њени родитељи били веома шкрти. Њен отац би, уместо да руча, узимао комад сува хлеба који би умакао у воду. А мајка јој је била таква циција! Иако су њена деца била на добрим положајима и располагали приличном имовином, она је царала по камину не би ли нашла бар мали грумен ужареног угља да га узме и њиме запали ватру да не би потрошила зрно шибице! Уместо ибрика за кафу, користила је кутију од конзерве! Када сам био у манастиру Стомију, њена мајка ме је волела. Ђерка је зато, кад год је за неког сиромаша хтела да узме нешто из куће, па јој мајка не би дозволила, увек говорила мајци: “Мајко, то је калуђеру потребно.” “Дај му, дај му”, говорила би тада мајка. Само када је “калуђер” био у питању, њена се мајка ничему није противила. Али и тада, за време окупације, ђерка је тихо помагала сиромасима. Налазила би начина да изнесе џак брашна из оставе, натоварила би га на мазгу и делила брашно сиромашним по-



родицама. Једном ју је мајка ухватила и шта је тада морала да истрпи! Тада се заветовала: “Боже мој, помози ми да нађем посао, па ћу целу плату давати за милостињу.” Сутрадан су је звали да оде да ради у некој установи. О, колико се обрадовала! И одржала је свој завет: од плате није купила за себе ни пар чарапа. Све је давала за милостињу. Толики су тада говорили: “Нека допусти Бог да се посвете кости твојих родитеља!” Због тога се Бог после постарао и за њену мајку.

Вежбање [пoдвизавање] у врлини унушар породице

– *Старче, како отац породице може да се вежба [пoдвизава] у врлини?*

– Бог за то пружа прилике. Али многи, иако од Бога траже да им пружи прилику, како би се вежбали [пoдвизавали] у врлини, ропћу када наиђу на неку тешкоћу. Понекад, на пример, добри Бог, од своје бескрајне љубави, да би се муж огледао у смирењу и трпљењу, одузима благодат Своју од жене и она почиње да бива себична и груба према њему. Онда муж треба да се радује и благодари Богу због прилике коју му пружа да доспе до светости, а не да гунђа. Или мајка тражи од Бога да јој подари трпељивости. Дође дете и, тек што је поставила сто да ручају, повуче столњак и све падне на под. То је као да је дете рекло мајци: “Мама, буди трпељива!”...

И уопште, тешкоће које данас постоје у свету захтевају од свих, који желе да живе бар мало у складу са духовношћу, да буду на опрезу. Као што људи кад, сачувај Боже, избије рат, морају да буду на опрезу, исто тако, чини ми се, морају сада да буду опрезни сви они који се труде да живе духовним животом. Ето, колико тешкоћа имају она јадна деца која су у Цркви! Међутим, рат који воде против ружне околине у којој живе, помаже им да буду на неки начин будна. И видиш, у време мира, када не постоје велике неприлике, већини људи попушта опрез, иако би требало баш тај мир да искористе за духовни напредак, да се труде да искорене своје мане и да однегују врлине.

У духовном животу много помаже молитвено тиховање. Добро би било кад би човек у току дана имао бар сат времена за тиховање. То му је потребно како би могао самога себе да испита, како би познао своје страсти и како би се борио да их одсече, да очисти своје срце. Било би веома добро када би у кући постојала нека мирна просторија у којој би могла да се направи атмосфера келије. Онда би у њој “у тајности” (Мт 6, 4), могао да обавља своје духовне дужности, да чита, да се моли. Када молитви претходи мало читања духов-





них штива и богомислије, много помаже, јер тако се и душа загрева и ум се преноси на поље духовности. Зато, кад је неко много растрзан током дана, добро је да има десет минута за молитву, макар два минута нека чита нешто што може да га дирне, како би одагнао осећање растрзаности.

– *Зар није, сћарче, помало тешко да се све то чини у свету?*

– Није. Има мирјана који живе веома духовно, као да су подвижници. Они посте, врше своје правило, моле се уз бројаницу, праве метанију, иако имају децу и унуке. Недељом одлазе у цркву, причешћују се и поново се враћају у своју “келију”, баш као пустињаци, који недељом одлазе у средишњи храм и после се поново враћају у келије свом молитвеном тиховању. Слава Богу, има много таквих душа у свету.

Ето, баш познајем једног таквог оца породице, који се моли умносрдачном молитвом, било где да се нађе и непрестано има сузе при молитви. Његова молитва је постала самоделатна, а сузе су му слатке, то су сузе божанске сладости. Сећам се и једног радника – звао се Јанис – тамо на Светој Гори, који је напорно радио: радио је за двојицу. Рекао сам му да изговара умну молитву док ради и полако је стекао навик да се моли. Једном дође код мене и рече ми да осећа велику радост када изговара молитву. “Осладила ти се”, рекох му. Убрзо сам сазнао да су га убила двојица пијанаца. Толико сам се растужио! После неколико дана, неки монах је тражио неки алат, али га није могао наћи, јер га је Јанис негде спремио. Те ноћи му се у сну јави Јанис и рече му где је оставио оно што је монах тражио. Он је, дакле, достигао до такве духовне висине, да је могао да помаже из оног живота.

Духовни живот је тако једноставан! Ако човек заволи Бога, ако позна Његову велику жртву и Његову добродетелност и ако сарасуђивањем приступи угледању на светитеље, веома брзо достиже до светости: довољно је да се смирава, да постане свестан своје ништавности и своје велике неблагодарности према Богу.

Молитва у породици

– *Да ли, сћарче, цела породица треба да учествује на вечешњој молици (молици пре спавања)?*

– Одрасли треба да се понашају достојанствено. Они треба да читају молитве пре спавања, а малој деци треба да кажу: “Ако желите, останите мало.” Ако су деца нешто већа, породица већ може да



има свој типик: на пример, петнаест минута велики, а два, или пет минута деца, а онда колико сама желе. Ако их родитељи задржавају на целом читању молитава пре спавања, може им досадити. Не треба их присиљавати, јер она још не разумеју моћ и вредност молитве. Родитељи, претпоставимо, могу да једу и пасуљ и месо, или какву год јаку храну. Али када дете још само пије млеко, хоће ли му родитељи рећи да једе месо, јер је добро за јачање? Можда и јесте добро за јачање, али јадно дете не може да га свари. Зато му у почетку дају само мало сока од меса, како би пожелело и други пут да га једе.

– *Сћарче, понекад су и сћарији увече толико уморни, да не могу ни молици пре спавања да измоле.*

– Ако су много уморни, или болесни, нека изговоре само половину молитава пре спавања, или макар један “Оче наш”. Нека никако не пропусте молитву. То је као у рату. Ако се нађеш увече на неком узвишењу окружен непријатељем, испалиш понеки метак да уплашиш непријатеља да те не би напао. Тако исто и они нека испале понеки метак, да би се “покварењак” уплашио и отишао.

Молитва има велику моћ у породици. Познајем двојицу браће који су успели молитвом да постигну не само да им се не разведу родитељи, који су имали велики проблем у међусобном односу, већ и да се поново заволе. Нама је наш отац говорио: “Не знам шта ћете радите, али два пута дневно ћете морати да дајете “рапорт” Богу, како би знао где се налазите.” Молили смо се пред иконама свакога јутра и сваке вечери, сви заједно: отац, мајка и деца и на крају смо правили метаније пред Христовом иконом. Када бисмо имали неки проблем у породици, молили смо се да се реши. Сећам се, једном када се разболео наш најмлађи брат, отац нам је рекао: “Дођите да замолимо Бога за њега, или да оздрави, или да га узме, само да се не мучи.” Помолили смо се сви заједно и наш брат је оздравио. Али и за трпезом смо седели сви заједно. Прво бисмо се помолили и тек онда почињали да једемо. Ако би неко почео да једе пре него што се благослови трпеза, говорили бисмо: “Он је заблудео”. Недостатак уздржавања сматрали смо блудничењем. Када свако долази кући када хоће и једе сам, без неког посебног разлога, то представља распад породице.

7 Старац Пајсије често за ђавола користи поименичени деминутив придева који значи “покварен” (ταγγαλακι=покварењачић, од ταγγος=покварен, кваран, ужегао).



Духовни живої суїруженика

— Када муж не живи духовним живоїтом, шїа у шом случају, сїарче, шїреба да чини жена?

— Да га упути на Христа и да се моли да му Он мало омекша срце. Христос ће се полако увући у његово срце и он ће почети себи да поставља питања. Чим мало омекша његово срце, онда жена може да тражи од њега да је аутомобилом одвезе, на пример, у цркву. Али неће му рећи “дођи и ти у цркву”, него ће му рећи: “Можеш ли, молим те, да ме одвезеш до цркве?” Ако је одвезе до цркве, можда ће он рећи: “Па пошто сам већ дошао довде, ући ћу и ја мало да упалим свећу.” И тако ће, мало, по мало, можда отићи и даље.

— Може ли, сїарче, женин духовник на неки начин да йомоїне и мужу?

— Понекад, како би муж добио помоћ, духовник мора духовно да делује на жену. Са жене ће се добро пренети и на мужа и ако има добро срце, Бог ће му помоћи да се промени.

Жена је по својој природи побожна. Али, када муж, иако је мало равнодушан према Цркви, направи преокрет у духовном смислу, а потом уједначено напредује, ни жена га не може достићи. Може чак да почне и да му завиди, јер она не напредује. Због тога, у таквим случајевима кажем мужевима да буду опрезни. Јер шта се дешава? Што муж више напредује на свом духовном путу, то му жена више “удара контру”, ако она не живи духовним животом. А ако муж каже: “Касно је, устани да идемо у цркву”, она му каже: “Ајде, иди сам! Имам данас много посла...” Или, ако јој муж каже: “Добро, зашто ти се угасило кандило?”, па поће сам да га упали, повређује њен егоизам, па почиње да виче: “Шта ти је, јеси ли поп? Хоћеш ли да постанеш монах?” Може чак да му каже: “Зашто да стално палимо кандило? Боље да уље дамо неком сиромасу.” Може доспети и до протестанских теорија. Наравно, после јој је криво због свега што је рекла, али јој је криво и због напретка који види код свога мужа. Хиљаду пута је боље, у таквим случајевима, да кандило остане угашено, него да муж сам пали кандило. Дакле, како бих спасао породице од распада, мужевима кажем: “Кажи својој жени, када видиш да је добро расположена: »Ако одлазим у цркву, мало се помолим и направим понеку метанију, или прочитам понеку духовну књигу, не чиним то из велике благочестивости, него зато што ме то задржава и помаже да ме друштво не би одвукло у кафану итд.«” Када муж тако представи ситуацију, онда се жена обрадује, па може да се проме-



ни и да га духовно превазиђе. Али ако то не представи тако, атмосфера постаје све затегнутија, па може да дође и до развода. Ако муж жели духовно да помогне жени, нека се потруди да је повеже са неком породицом која духовно живи. Ако је мајка те породице притом изузетно благочестива, то ће његовој жени дати мотив да се на њу угледа.

Деца и духовни живої

— Сїарче, једна мајка даје свом деїеїу свейу водицу и оно је йљује. Шїа да ради?

— Мора да се моли за своје дете. Можда начин на који му даје свету водицу изазива код детета такву реакцију. Како би деца била на путу Божијем и родитељи морају духовно исправно да живе. Неки родитељи, који живе у вери, труде се да помогну својој деци да постану добра деца, не зато што их брине спасење њихове душе и не зато што их брине спасење сопствене душе, него зато што једноставно желе да имају добру децу. Много их више, значи, забрињава шта ће рећи свет о њиховој деци, него то да ће можда отићи у пакао. Како онда Бог да им помогне? Није циљ да на силу терају децу да иду у цркву, него је циљ да деца заволе цркву. Да не чине добро преко воље, већ да то осећају као потребу. Родитељски живот пун светости даје обавештења дечијим душама, па се природно повинују. Тако расту у благочестивости и двоструком здрављу, без душевних повреда. Ако родитељи приморавају дете из страха Божијег, онда Бог помаже, а и дете добија помоћ. Али, ако то чине из егоизма, онда Бог не помаже. Често се деца муче због родитељске гордости.

— Сїарче, неке мајке нас йїїїају коју молиїву да изїоварају деца од йїри-чейїири їогине?

— Реците им: “Ти си му мајка. Сама процени колико твоје дете може да поднесе.” Нека од тога не праве никакво правило.

— Родитељи често говоде овамо децу на бдење. Да ли је шїо, сїарче, заморно за малу децу?

— Нека их, за време јутрења оставе мало да се одморе, а за време божанствене Литургије нека их доведу у храм.

Требало би да мајке своју децу без присиле од малена уче да се моле. По селима у Кападокији становници су изражено живели по подвижничком предању. Одлазили су са децом у испоснице и тамо су правили метаније и молили се са сузама, па су тако и децу учили да се моле. Када би Турци ноћу долазили да их пљачкају, пролазили би





поред црквица и оданде чули плач, па би се чудили. “Добро, шта се овде збива?”, говорили би, “ови се дању смеју, а ноћу плачу?” Нису могли да схвате у чему је ствар.

Захваљујући молитвама сасвим мале деце, могу да се догоде велика чуда. Што год ишту од Бога, Он им то дарива, јер су сасвим безазлена и Бог чује њихову чисту молитву. Сећам се, када су наши родитељи једном отишли на њиву, оставили су ме самог код куће са још два млађа брата. Изненада се небо зацрне и поче да пљушти кишом као из кабла. “Шта ће бити сада са нашим родитељима?”, реко смо. “Како ће да се врате кући?” Двојица млађих почеше да плачу. “Дођите”, рекох им, “да молимо Христа да заустави кишу.” Сва тројица смо клекли пред иконе и помолили се. После неколико минута кишом је престала.

Родитељи са расуђивањем треба да помогну деци да од најранијег детињства приђу Христу и да од малена живе у духовним сладостима. Када пођу у школу треба полако да их науче да читају понеку духовну књигу и да им помогну да живе духовно. Онда ће бити анђели и кроз молитву ће имати велику смелост пред Богом. Таква деца су у духовном смислу главе породице. Житија светитеља много помажу малој деци у духовном животу. Ја сам још као мали узимао нека житија која су у оно време постојала и одлазио у шуму: изучавао сам их и молио се. Лебдео сам од радости. Од десете до шеснаесте године, када је почео грчко-италијански рат, безбрижно сам живео духовним животом. Дечије радости су чисте: урезају се човеку у душу и много му значе када одрасте. Ако деца живе духовним животом, проживеће весело овај живот, а у оном ће се вечно радовати поред Христа.

Односи са рођацима и пријатељима

– Једна јосипођа нас је, сћарче, ишћала шћа да чини са две своје рођаке које јодинама живе на њен рачун.

– Шта би она хтела? Да сада напишемо ново Јеванђеље? Бог од ње тражи да им помаже и Он ће учинити оно што је добро за њихове душе.

– Када међу рођацима, сћарче, дође до несјоразума, шћреба ли неко нешћо да им каже да би им јомоћао?

– Да. Свакако треба нешто да им каже како би им помогао, али опрезно, јер ако ћути, може да погрешити. Ако га погрешно схвате, треба поново да оде да им каже: “Опростите што сам вас ражалостио”, а онда треба да их остави и да се моли за њих.



Онај ко жели да живи духовним животом треба нарочито да води рачуна када су у питању односи са рођацима и пријатељима. Може му се десити да га исмевају, иако су са њим љубазни. Световна љубазност може да нанесе велико зло, јер је често лицемерна. По спољашњости човек може да изгледа као савршени светац, али, када се открије његов унутрашњи свет, да буде сасвим супротно.

– Када човек осећти гобројћу оној друјој, да ли је гобро, сћарче, да шћо и јомоћае?

– Ако му је тај човек веома близак, није потребно, јер ће кад-тад да му узврати. Али ако му није нарочито близак, онда нека му изрази своју захвалност, онако како може. Непознатим људима кажемо “хвала”. Ако пожели, на пример, дете да изрази своју захвалност родитељима, не треба да чини ништа друго, осим да лепо каже “хвала” за све што му родитељи чине.

Много помаже када је човек простодушан у односима са другима, да према њима увек има добру помисао и да не узима све људе за озбиљно. Треба да избегава разговоре који се воде тобож’ на духовну добробит, а од којих човека заболи глава. Не треба да тражи да његов духовни живот схвате људи који не верују у Бога. Много је боље да се моли за њих да им Бог опрости и да их просветли. Са сваким човеком треба разговарати језиком који он разуме и треба му откривати велике истине у којима живи онако како је њему блиско, јер неће другачије разумети, будући да говори на другој фреквенцији и другој таласној дужини.

Неки кажу: “Хтео бих да и други познају Христа, као што сам Га ја познао” и онда се према другима постављају као учитељи. Треба, међутим, њихов живот по свему да буде у складу са оним што уче друге. Када својим животом покушавају другога да уче Христу, а њихов живот није у складу са оним што говоре, онда не могу да кажу да су познали Христа. Ако човек сам не живи оно што говори, биће ван стварности и пре, или касније, сам ће се одати. Када са болом и истинском љубављу приђемо некоме, онда та истинска Христова љубав мења нашег ближњег. Човек који је доспео до светости, где год да се нађе, на неки начин ствара око себе духовно електромагнетско поље и врши утицај на све који се у том пољу налазе. Треба, разуме се, да се молимо и да своју љубав не расипамо и своје срце јемо лако, јер се веома често дешава да неки искоришћавају наше срце и газе га, или другачије не могу да нас прихвате, па нас не схватају.



Ђаволове сљейке на слави крсној имена

– *Зашио се, сѣарче, на славама крсној имена обично догоди нека ђаволова сљейка?*

– Не знаш? На слави крсног имена Христос и Пресвета Богородица и светитељи се радују, па чашћавају, дају људима благослове и духовне дарове. Овде родитељи приреде славље када деца славе своје крсно име, а краљеви опраштају казне када им се роди принц, па зашто онда светитељи не би чашћавали? Радост коју они подаре дуго траје и много помаже душама. Зато ђаво, пошто то добро зна, ствара сплетке и разне сметње, како би људе лишили божанских дарова и како се не би радовали, нити имали користи од славе. Па често видиш како ђаво у породици, када се сви припремају да се причесте, сплете сплетку само да се посвађају и не само да не приступе причешћу, већ веома често ни у цркву не оду. “Покварењак” ствари сплете тако само зато да би сви остали без помоћи Божије.

То се може приметити и у нашем монашком животу. Веома често “покварењак”, будући да из искуства зна да ћемо добити духовну помоћ о неком празнику, онога дана, или можда још од дан раније, ствара сплетку и потпуно нам квари расположење. Може, на пример, да нам подметне да се посвађамо са неким од братије, па нас то после мучи и душевно и телесно. Тако нам не дозвољава да имамо користи од празника радујући се кроз славословље. Добри Бог, међутим, када види да ми нисмо дали повода и да се то догодило само из зависти лукавога, помаже нам, па пружа још више духовне користи, ако ми смирено кривицу преузмемо на себе и не оптужујемо не само свог сабрата, него ни злотора ђавола, јер такав му је посао: да чини саблазни и шири злобу, а човек, као обличје Божије, треба да шири мир и доброту.

Друго поглавље

Посао и духовни живот

Рад је блајослов

– *Некада су љоворили: “Боље да излижеш ђонове, него поцепаши покриваче.” Штја су ѿиме, сѣарче, хѿтели да кажу?*

– Хтели су да кажу: “Боље да излижеш ђонове радећи, него да поцепаш покриваче ленствујући.” Рад је благослов, рад је дар Божији. Даје живост телу, свежину уму. Да Бог није човеку подарио рад, он би се уплесњио. Они који су вредни, ни у старости не пре-



стају да раде. Ако престану да раде, иако још имају снаге, снаћи ће их меланхолија. То је за њих смрт. Сећам се једног старог човека, у Коници, који је имао готово деведесет година, а без прекида је радио. Напоследку је умро на њиви, на два сата хода од куће.

Иначе, и онај, тако звани телесни (активни) одмор, који многи траже, није ништа посебно. Тако заборављају тескобу. Имају храну, слаткише, купање, одмарање. Али чим се све заврши, траже други одмор. Тако су непрестано потиштени, јер им увек нешто недостаје: осећају некакву празнину, а њихова душа тражи испуњење. Међутим, онај ко се умара на послу, може да има непрестану радост, духовну радост.

– *Али, сѣарче, ако имаи болесна крсѿа, не можеш да радиш сваки ѿосао.*

– Добро, не треба ли и крстима мало вежбе? Зар неки посао, који је као вежбање за крста није од помоћи? Слушај, рећи ћу ти: ако неко једе, пије и спава, а не ради, некако се “рашграфи” и само би да спава, јер се његово тело и живци опусте. Доспева полако дотле да ни не може ништа да ради. Мало хода, па га нешто пресече. С друге стране, ако мало ради и креће се, јача и ноге и руке. Видиш, они који воле да раде, не спавају много, или од умора можда уопште не могу да спавају, али имају снаге, јер се кроз рад кале и телесно јачају.

Рад представља, нарочито за младог човека, здравље. Приметио сам да неки размажени младићи очврсну када оду у војску. Војска им чини добро. Тако је, наравно, већином било некада. Данас се плаше да буду строги са војницима, јер само ако мало морају да се помуче, одмах секу вене, доживљавају нервни слом... Ја говорим родитељима да плате некоме и да пошаљу своју децу да код њега раде, како би била здрава – довољно је да раде неки посао који им се допада – Јер младић пун живости и енергије, има и памети, па ако не ради, постаје лењивац. Али када види друге како напредују, у њему расте егоизам и ничим није задовољан. Непрестано има помисли и разум му се помућује. После дође ђаво, па му каже: “Еј ти, изгубљени, како си само заостао! Онај је постао професор, други има свој посао и зарађује новац, а ти, где ћеш ти завршити?” и тако га баца у очајање. Али, ако почне да ради, стећи ће поверење у себе, у добром смислу те речи. Видеће да и он може да изађе на крај са послом, али и његов разум ће се забавити послом и ослободиће се помисли. Из тога се тако рађају два добра.



Избор занимања

– Неки родитељи, ситарче, упућују своју децу на своје занимање, па их често чак и приморавају.

– Они никако не чине добро. Не треба да приморавају своју децу да чине оно што се њима допада, ако то није оно што њихову децу успокојава. Знам једног младића који је желео да студира богословију и да постане свештеник. Мајка му, међутим, то није допуштала: вршила је на њега притисак да студира медицину. Младић је научио византијску музику и почео да поје. Сам је чак конструисао један музички инструмент уз помоћ кога је одређивао гласове по канону. Музику је знао напамет. Имао је дара. Чак је и тропаре састављао, службе... Чим је завршио гимназију, положио је испите и уписао се на Богословски факултет. Његова мајка је доживела нервни слом од жалости. Долазила је после да ме моли: “Моли се, оче, да оздравим, а мој син нека ради шта хоће.” Чим је оздрвила, опет му није допуштала да ради шта жели. Напоследку је младић све напустио и упропастио се.

Говорим младима које виђам да размишљају о томе којом науком би желели да се баве: “Размислите о томе која наука вам се допада, како бисте се бавили оним што је у вашој природи.” Ако није у њиховој природи оно чиме мисле да се баве, трудим се да сами увиде где их срце вуче, а то је обично оно што је у њиховој природи и тако им помажем. Помажем им, дакле, да следе ону науку коју воле и да изаберу занимање које је у складу са њиховим способностима, довољно је да чине оно што је Богу угодно. Има ли неко склоности према музици? Треба да постане музичар, или добар појац, који ће помагати својим животом и својим појањем свима који ће га слушати, па ће тако заволети Цркву и молитву. Има ли склоности за сликање? Нека постане сликар, или иконописац и нека благочестиво израђује иконе, које ће чудотворити. Има ли склоност за неку науку? Нека јој се посвети и нека усрдно ради.

И да видите, од малена се види ко за шта има склоности. Једанпут у манастир у Стомију дође један човек са своја два мала сестрића. Један од њих, имао је тада шест–седам година, седе поред нас и непрестано нас је нешто запиткивао. Питам га: “Шта ћеш постати кад порастеш?” “Правник!”, каже. Онај други се негде изгубио. Питам његовог ујака: “Где је нестало друго дете? Да није пао негде?” Изађемо напоље да га нађемо и чујемо неко лупање у столарској радионици. Уђемо и имамо шта да видимо: даску, која је била на столу



и коју смо почели да обрађујемо, и која је била већ сасвим глатка, потпуно је уништио длетом! “Шта ћеш да будеш кад порастеш?”, пита га. “Правићу намештај!”, каже. “Правићеш”, кажем. “Нека ти је на здравље ова даска коју си покварио! Није важно!”

Љубав према послу

– Зашто се, ситарче, многи људи мучно осећају на послу?

– Можда зато што не воле свој посао? Или можда стално раде једно исто? Често, на неким радним местима, у некој фабрици, рецимо, која производи дрвенарију, један запослени, од ујутро, па до краја радног времена само лепи, лепи; други само поставља стакло, трећи гитује. Сви они непрестано раде једно исто, стално исто и монотono, а газда их надгледа. И то се не дешава само дан–два. Него стално једно те исто, па им досади. Некад није било тако. Један столар би преузео четири зида од зидара и требало је да преда кућевласнику завршену кућу, само да му преда кључ. Поставио би подове, столарију, наместио би стакла и све заготовао. Потом би направио степениште, гелендере и све остало, потом би све офарбао, направио би ормане, полице, а затим би направио остатак намештаја. И ако се бавио свим тим пословима, добро је знао све то да ради. У случају потребе могао је и кров да направи и да постави црепове.

Данас се многи људи муче, јер не воле свој посао. Само гледају када ће доћи крај радног времена, да могу да иду кући. Међутим, када постоји ревност у раду и када се човек занима за оно што ради, што више ради, то је ревностији. Преда се свом послу и, када дође време да иде кући, каже: “Кад је пре прошло време?” Заборави и на храну и на сан, заборави на све. И да ништа није јео, не осећа глад и да није спавао, не спава му се, него се радује што не спава. Није да се мучи глађу, или жеђу: за њега је посао славље.

– Зашто се понекад дешава, ситарче, да двојица људи раде исти посао, а један од њих има духовне користи, а други ништа?

– Зависи од тога како сваки од њих ради тај посао и шта носи у себи. Ако ради смерно и с љубављу, све ће му бити светло, обасјано, весело и осећаће унутрашње спокојство. Ако, међутим, уз посао дометне помисао гордости, да посао ради боље од другог, може да осети извесно задовољство, али то задовољство му не испуњава срце, јер му се душа не обогађује, не осећа спокојство.

А онда, када човек не ради с љубављу свој посао, умара се. Онај ко само гледа како треба негде да се попне како би обавио не-





ки посао, умара се, јер не воли тај посао. Док други, који ради са срцем, успиње се а да то и не примети. Један радник, на пример, може сатима да копа на сунцу и да се не замори, ако то чини са срцем. Али ако то не ради са срцем, само застаје, гледа наоколо, гунђа: “Ух, каква врућина!”, каже и тешко му је.

– *Може ли, сџарче, неко због велике љубави према свом послу, или науци да зайосџави своју породицу?*

– Свој посао човек треба једноставно да воли, а не да се заљуби у њега. Ако не воли свој посао, двоструко ће се замарати, и телесно и душевно, а онда га ни физички одмор неће опуштати, јер ће бити душевно уморан. Душевни умор је тај који слама човека. Када неко ради свој посао пуна срца и радосно, он је душевно одморан, а онда нестаје и телесни умор. Ето, упознао сам једног генерала који ради чак и послове обичних војника. Како он брине за своје војнике! Као отац! Знате ли колику радост он осећа! Врши своју дужност и срећан је. Једанпут је у поноћ пошао из Евра, како би стигао у Ларису на помен светом Ахилију и да стигне и на божанствену Литургију, иако је имао право да дође касније, на славословље, које је било на крају. Али он каже: “Морам да дођем на време да одам почаст светитељу.” Све што чини, чини пуна срца. Задовољство које осећа онај ко усрдно обавља свој посао, добро је задовољство. Такво задовољство Бог је човеку подарио, како се не би замарало Његово створење. То је одмарање од умора.

Свако мора да учини духовно корисном надареност коју поседује

Надареност коју поседује, сваки човек треба да користи на добро, јер је Бог, када му је одређену надареност подарио, имао и Своје захтеве. Поседовање разума је, на пример, способност, али од тога како човек користи свој разум, може да чини добро, или зло. Ако је неко поседује изузетну интелигенцију (способност сазнавања), ако је правилно користи, може да направи изуме који ће помоћи целој свету. Али ако је не користи на добро, може да изуми, претпоставимо, средства како што боље некога да опљачка. Или, они који цртају стрипове у новинама итд., у једном стрипу, на једном цртежу, на пример, могу да изложе цело догађај. А ако то има везе са црквеним темама, може да изложи цело богословље. Неки од њих, пошто имају гибак ум, кад би студирали богословију, могли би да дају веома дубоки духовни смисао својим стриповима. Тако би, дакле,



своју способност учинили духовно достојном (вредном), освештали би је и помогли би много и себи и другима. Међутим, сада многи врше негативан учинак: бестидан, ако је стрип бестидан, или смешан, ако је стрип смешан.

Они, дакле, који имају некакву нарочиту способност, постаће или корисни, или погубни. Са друге стране, они који немају никакву нарочиту способност, не могу, разуме се, да учине неко велико добро, али бар не могу да нанесу велико зло.

Тескоба и посао

– *Многи су, сџарче, када се враће кући с посла нервозни.*

– Препоручујем мужевима, када се враћају с посла, да сврате у неку цркву и да упале свећу, или да седну у неки парк на десет–петнаест минута и да прочитају нешто из Јеванђеља, како би се мало примирили, а онда тек, умирени и насмејани, да оду кући, а не да оду кући изнервирани и да изазову свађу. Да не преносе бриге и проблеме са посла у кућу. Све бриге и проблеме нека оставе пред улазним вратима.

– *Али, сџарче, неки за то имају оправдање, јер одговорност коју имају на послу изазива у њима тескобу.*

– Одговорност им изазива тескобу, јер се у пословима не ослањају на Бога. Лењивац који каже “Е, има Бога...”, бољи је од ових људи. Више ми се допада да је човек службеник и да исправно и усрдно обавља свој посао, али да му је живот једноставан, да се ограничи на оно што је неопходно и да има мирну главу, него да је власник фабрике и да непрестано дува и фркће зато што је стално у дуговима. Нађе се ту и гордост, “подићи ћу толики зајам, како бих се боље средио...”, па после грца у дуговима, а онда долази продаја на добош итд.

А онда, многи на послу не користе памет, непотребно се умањају и не иде им посао. Не могу да одговоре својим обавезама, па их хвата тескоба. Неко, на пример, хоће да изучи занат и, пошто не пази, годинама долази и одлази, а не показује никакав напредак, јер му не ради мозак. Треба да види шта је то што му је потребно у послу и да то дода. Ето, када сам радио у свету као столар, видео сам да ми је за израду намештаја потребан и један струг. Шта? Зар да идем код неког другог да ми израђује делове на стругу? Купио сам један струг и научио да радим на њему. Онда сам видео да је понекад потребно да направим кружне степеннице. Сео сам, сетио сам се геометрије и аритметике и научио сам да их правим. Хоћу да нагласим да човеку



треба да ради мозак, јер се на послу могу појавити разне ситуације. Тако ће човек постати добар занатлија и онда ће знати шта да ради да би напредовао. Ту је основа. У свему треба бити досетљив. Иначе човек заостаје и само губи време.

Освештавање посла

Сваки човек треба својом молитвом, својом начином живота да освешта свој посао и да се кроз њега освештава. Али, ако је газда, па има одговорност, треба духовно да помаже својим запосленима. Ако је он духовно унапредовао, освештава и свој посао. Када, на пример, једном занатлији дођу млади да уче занат, занатлија треба упоредо да им помаже да живе духовним животом. То ће бити на духовну корист и њему и његовим шегртима, али и његовим муштеријама, јер ће Бог благословити његов посао.

Сваки позив може да се освешта. Лекар, на пример, не треба да заборавља да је благодат Божија оно што у медицини помаже. Зато нека се труди да постане преиспуњен благодаћу Божијом. Лекар који је добар хришћанин, упоредо помаже болесницима и својим знањем и својом добротом и вером, јер их бодри да се с вером суоче са својом болешћу. Ако је озбиљна болест у питању, може да каже болеснику: “Довде је унапредовала наука. Одавде па надаље, међутим, постоји само Бог. Који чини чуда.”

Или учитељ. Он треба да се труди да свој учитељски посао ради са радошћу и да помаже деци у духовном препорађању, јер сви родитељи немају за то способности, ма колико добру вољу имали. Упоредо са словима која деца уче, треба да се стара да она постану исправни људи. Чему им иначе користе слова? Друштвеној заједници неопходни су исправни људи, који ће, којим год послом се бавили, добро да раде. Учитељ не треба да води рачуна само о томе да ли ученици добро знају лекцију, него да има у виду и остале добре особине које деца поседују, као што су благочестивост, доброта, усрдност. Божије оцене нису увек у складу да учитељевим.

Занимање не чини човека

– *Шта је разлог, сјарче, што човек на силу ради неки посао?*

– Разлог томе је што можда нема добре помисли кад је посао у питању. Ако види лепу страну посла, онда, шта год радио, биће за њега светковина.



– *А ако се неко, сјарче, жалости, јер ради неки тежак, или презрен посао, на пример, зида, или пере судове у некој кухињи итд., како треба према томе да се постави?*

– Ако помисли да је Христос прао ноге Својим ученицима⁸, престаће да се жалости. Као да је Христос тиме желео да нам каже: “Тако треба и ви да чините.” Било да неко пере судове, или копа јаркове, треба да се радује. Неко чисти канализацију, јер нема други посао и јадник је стално изложен зарази. Зар и он није човек? Није ли и он обличје Божије? Беше један отац породице чије занимање је било да чисти канализацију, а беше доспео до високог нивоа духовности. Разболео се од туберкулозе и, иако је имао прилике да оде, није то учинио, јер је мислио: зашто да се неко други мучи радећи тај посао? Волео је тај ниподаштавани живот и зато га је Бог обдарио благодаћу Својом.

Занимање не чини човека. Упознао сам једног лучког радника, носача, који је подигао човека из мртвих. Када сам био предстојатељ⁹ скита манастира Ивиرون, посети ме једнога дана један човек од неких педесетак година. Дошао је касно после подне и није звонио звонцем како не би сметао оцима, па је спавао напољу. Када су га оци видели, увели су га унутра и обавестили ме о томе. “Добро”, рекох му, “зашто ниси звонио да ти отворимо и сместимо те?” “Ма како, оче, да сметам оцима?”, рече. Видим, лице му је некако озарено. Постаде ми јасно да живи духовним животом. Рече ми касније да је веома рано остао сироче и зато је, када се оженио, изузетно заволео свога таста. Увек би прво свратио до свог таста и таште, па тек онда одлазио кући. Много се, међутим, жалостио, јер је његов таст много псовао. Много пута га је молио да не псује, али је онај бивао све гори. Једном се његов таст тешко разболео. Одвезли су га у болницу и после неколико дана је умро. Мој посетилац није био поред њега када је издахнуо, јер је морао да истовари један брод. Када је отишао у болницу и нашао га у мртвачници, помоли се са много бола: “Боже мој, молим Те”, рече, “подигни га из мртвих, само да се покаје, па га после узми.” Мртвац одмах отвори очи и почне да покреће руке. Чим је то видело болничко особље, сви одједном побегоше. Зет се сам побринуо за њега и одвео га, потпуно здравог, кући. Поживео је још пет година у покајању и онда је умро. “Оче”, рече ми мој посетилац, “много благо-

8 Види: Јн 13, 4–14.

9 Предстојатељ скита се сваке године бира између стараца у том скиту.



дарим Богу што ми је учинио ту милост. Ко сам ја, да ми Бог учини такву милост?" Био је много простодушан и тако смирен, да му ни на памет није пало да је таста подигао из мртвих. Топио се од благодарности према Богу што му је то учинио.

Многи људи се муче, јер не успевају да постигну славу у испразном свету, или да се обогате испразним стварима. Не мисле уопште да им то у другом, оном истинском животу, није ни потребно, а не може се ни пренети. Тамо се преносе само наша дела, а она ће нам одавде прибавити одговарајући "пасош" за наше велико путовање у вечност.

Треће поглавље

Уздржавање у свакодневном животу

Кроз подвиг човек губи везу са тварношћу

– *Сћарче, једанпут сће нам рекли: "У духовној борби је неопходна њоисага."* *Шћа сће шћиме хћели да кажеш:*

– У рату се труде да изврше опсаду непријатеља. Опкољавају га, затварају у зидине, остављају га да гладује. После му прекину и воду. Зато што ће непријатељ без неопходне опреме и оружја бити приморан да се преда. Хтео сам да кажем да се исто тако кроз пост и бдење разоружава ђаво и одлази. "Постом, бдењем, молитвом, небеске дарове прибављајући¹⁰...", каже химнопојач

Кроз подвиг човек губи везу са тварношћу и потребу за њом. Наравно, човек треба да се уздржава имајући пред собом узвишени духовни циљ. Ако се уздржава, како би се ослободио отрова и сувишне масноће, опет се стара само за своју телесну добробит. Тада подвиг личи на јогу. Нажалост, питање подвизавања гурнули су у страну чак и људи Цркве. "Треба да поједем", кажу, "своје оброке, да уживам и у овоме и у ономе, јер Бог је све то за нас створио." Знате ли шта ми је једном приликом, за неком трпезом, рекао један архимандрит? Нисам могао да се присилим да једем више него што сам навикао, а он је то приметио, па ми рече: "Ко уништава храм Божији, *разориће њеја Бої*" (1 Кор 3, 17). "Да ниси то можда наопако разумео?", кажем. "Да ли се то односи на блудничење, или на подвизавање? Тај цитат се односи на оне који блудничењем и злоупотребама разарају храм

¹⁰ Одломак из једне химне преподобнима: "Обитавалац пустиње и анђео у телу".



Божији. То се не односи на оне који се подвизавају из љубави према Христу." Али видиш, он је и даље повлађивао својој помисли и наставио да говори: "Треба да једемо, како не бисмо разорили храм Божији." Други ми опет, после своје посете једном манастиру, рече: "Био сам у једном манастиру и монаси су се разболели од превеликог поста. Јели су искључиво боб и пасуљ са уљем. Ето, то раде, мој оче, пост и бдење." Шта да кажеш? Такви људи не желе да се било чега лише. Једу своје оброке, воће, слаткише, а после, како би себи нашли оправдање, оптужују друге који се подвизавају. Никада нису окусили духовну радост подвига. Други ти опет каже: "Треба да попијем толико и толико шоља млека. Постићу на Четрдесетницу, а после ћу да надокнадим, јер морам да узмем толико и толико беле хране." Није у питању потреба његовог организма, него то каже само да би повлађивао својој помисли, да је то на месту и да није грех. Ма грех је и помислити тако нешто. Докле иде човеков разум? Да је у реду да надокнади оно што му је недостајало током поста, који је одредила Црква. Како онда Свети Дух у њему да остане?

А да видиш само, колико усрдности поседују неки очеви породица! Пође једном да се исповеди један од њих, изузетно простодушан, који је имао деветоро деце, а духовник му рече да приступи причешћу. "Али, како да се причестим?", каже. "Стављамо мало уља у јело, јер радимо и ја и деца." "Колико деце имаш?", упита га духовник. "Деветоро." "Колико уља стављате у јело?" "Две кашике." "Па колико онда уља стигне теби, мој несрећниче?", рече му духовник, "иди ти само да се причестиш!" Било их је једанаесторо и јели су две кашике уља сви заједно, а њега је мучила помисао!

Упознао сам мирјане који су кроз подвиг доспели до светости. Ето, нема томе много година, како су на Светој Гори неко време радили један мирјанин и његов син. После тога је искрсао добар посао у њиховом родном месту и отац беше одлучио да оде, да поведе са собом и сина, како би цела породица била на окупу. Међутим, његовог сина беше привукао монашки подвижнички живот и, пошто је са подвижничким животом упоредио живот у свету са свом његовом тескобом, није хтео да пође за оцем и да се врати у свет. "А ти, оче, пошто имаш и друге деце", рече му, "остави једно у Градини Пресвете Богородице." Пошто је он остајао при своме, отац је био принуђен да га остави. Момак је био неписмен, али веома осећајан, усрдан и простодушан. Себе је сматрао недостојним монашког пострига, пошто је мислио да не би био у стању да одговори на све монашке дужности.





Пронађе неку малу колибу, коју су некада користили за стоку, затвори камењем врата и прозоре, а остави само један округли отвор кроз који је могао једва да се провуче и који је изнутра затварао некаквим прастарим капутом, који беше пронашао. Ни ватру није палио. Чак су и птичја гнезда и животињске јазбине биле боље од тог његовог пребивалишта. Али толико радости колико је та душа поседовала не поседују заједно сви они који живе у богатим палатама, јер он се борио за Христа и Христос је био поред њега, не само у његовој колиби, него и у његовој духовној кући, у његовом телу, у његовом срцу. Зато је живео у рају. Из свог боравишта би повремено излазио и свраћао у ову, или ону келију, где су оци имали баште и потребу да им неко помогне око ње. Помагао им је у послу, а они су му давали по мало двопека и по коју маслину. Ако му нису дали да ради, није узимао благослове. Благослове које је узимао, требало је да плати двоструким радом. Наравно, његов духовни живот познавао је само Бог, јер је свој живот проводио тихо и једноставно. На основу једног догађаја, о коме се причало, могло се много разумети. Једном је свратио у неки манастир да упита када је Велика Четрдесетница – иако је за њега готово цела година била Велика Четрдесетница – а потом је отишао да се затвори у своје гнездо. Беше прошло готово три месеца, а он није ни опазио. Једнога дана изиђе и оде да пита у манастир када је Васкрс. Присуствовао је служби, причестио се на божанственој Литургији, а затим пође са оцима за трпезу. На трпези угледа црвена јаја. Зачуди се и упита једног од братије: “Је ли то већ Васкрс?” “Какав Васкрс?”, одговори му брат, “Сутра је Вазнесење!” Он је дакле, провео у посту читаву Велику Четрдесетницу и још четрдесет дана до Вазнесења! Тако се подвизавао све док му није куцнуо смртни час. Мртвог га је пронашао један ловац два месеца пошто је умро, обавестио је полицију и лекара. Тај лекар ми је рекао: “Не само да није заударо, него је, напротив, одисао миром.”

Деца и постви

– Ситарче, да ли деца од пет–шест година треба да постви пре причешћа?

– Треба бар вече пре тога да једу на уљу. Међутим, то зависи од духовника. Најбоље је да мајка за то пита духовника, јер може бити да дете има некакав здравствени проблем, па мора, на пример, да пије млеко.

– Колико деце треба да постви, ситарче?



– Ако је снажно и здраво, може да пости. Иначе сада има много посне хране. Некада су деца постила и по цео дан су трчала и играла се, али су више пута узимала оброке. У Фараси, за време Велике Четрдесетнице, сви су се, и стари и млади, придржавали “деветог сата”¹¹. Родитељи су сабирали децу у Кастру¹², давали им играчке да се играју, а у три сата после подне, када би zazвонило звоно за Литургију пређеосвећених дарова, одлазили би да се причесте. Свети Арсеније је имао обичај да каже: “Деца се не сете хране када се играју по цео дан. А сада када им још и Христос помогне, како да не издрже?”

И одрасли када не посте, коре сами себе видећи да деца посте. Када сам био мали и дуже времена радио са мајстором у некој кући па смо тамо и обедовали, средом и петком сам одлазио кући да обедујем, јер они нису постили. Једном приликом, била је среда, послужили су ме баклавом. “Најлепше хвала”, рекох им, “али ја данас постим.” “Види ти њега”, рекоше, “мало дете па пости, а ми одрасли једемо!”

Усрдни постви

Постећи човек показује своје добровољење. Из усрдности се подвизава и Бог му помаже. Али ако то чини на силу и каже: “Шта да радим, петак је, па је ред да постим”, мучиће се. Међутим, ако му је јасан смисао поста и ако пости из љубави према Христу, радоваће се. “На овај дан”, треба да помисли, “Христос је био распет: ни воде Му нису дали да попије. Давали су му сирће. Ни ја нећу пити воде целог дана.” Ако то чини, онда ће осетити у себи узвишенију радост од онога ко попије најкукуснији освежавајући напитак!

А видиш, многи мирјани ни на Велики Петак не могу да посте, чак ни на тај један дан. Али пред неким министарством могу да седе по цео дан и штракују глађу због неког шефа, да нешто постигну. Тамо их бодри ђаво. То што чине је самоубиство. Други пак, када дође Васкрс, радосно и из све снаге поју “Христос воскрес”, јер ће добро да једу. Личе на Јудејце који су Христа хтели да начине краљем, јер их је нахранио у пустињи¹³.

11 Нису узимали храну до деветог византијског сата, што ће рећи до три сата после подне.

12 Старо утврђење у Фараси, у коме је у византијско доба боравила посада, заједно са својим породицама, коју је, у пограничним областима, држава одређивала као стражу.

13 Види: Јн 6, 5–15.



Сећате ли се шта каже Пророк? “Проклет био ко немарно ради дело Господње.” (Јер. 48, 10) Једно је када неко има добру вољу да пости, али не може, јер му, ако не једе, дрхте ноге, пада у несвест – не помаже му, дакле, његова издржљивост, или здравље итд. – а друго је када има снаге и не пости. Где је онда добра воља? А жалост онога који жели да се подвизава, а не може, надомешта подвиг и он има већу плату од онога ко има одважности и подвизава се, јер тај осећа и задовољство. Данас је дошла једна сиротица од неких педесет пет година сва уплакана, јер не може да пости. Муж се од ње развео. Имала је једно дете и изгубила га у саобраћајној несрећи, па је остала сама. Мајка јој је умрла, нема где ни да станује ни где да се храни, па је узимају жене да им ради за стан и храну. “Имам велики грех на савести, оче”, рече ми та сиротица, “јер ништа не радим: а најгоре од свега је што не могу да постим. Једем шта ми дају. Понекад ми средом и петком дају посну храну, али често ми дају мрсну, а ја сам принуђена да је једем, јер се исцрпљујем и не могу да стојим на ногама.” “Једи”, рекох јој, “ако не можеш да издржиш.” Човек треба да испита своје могућности. Ако види да не може да издржи, нека поједе још нешто. “Измери самога себе”, каже преподобни Нил.

– *Како су некада, сјарче, жене по селима издржавале ништа не једући од белој понедељка све до субоје свейој Теодора? А имале су толико посла, кућа, деца, сјока, њиве, како су то могле да издрже?*

– Са помишљу да је субота близу, или су можда говориле: “Христос је постио четрдесет дана¹⁴ шта је онда за мене да постим једну седмицу?” А затим, биле су простодушне и зато су издржавале. Ако је неко простодушан, и поседује смирење, прима благодат Божију, смирено пости и храни се божански. Онда му Бог дарива снагу и велику издржљивост у великим постовима. У Аустралији је један младић, од око двадесет и седам година, доспео дотле да не једе ништа двадесет и осам дана. Његов духовник га је послао мени да ми то каже. Био је веома благоверан и поседовао је подвижнички дух. Исповедао се, редовно одлазио у цркву, изучавао отачке књиге, а највише Нови Завет. Једнога дана, када је у Јеванђељу читао како је Христос постио четрдесет дана, много се потресао и помислио: “Ако је Господ, који је био Бог, као безгрешан човек, четр-

14 Види: Мт 4, 2 и Лк 4, 2.



десет дана постио, шта треба да чиним ја, као толико грешан човек?” Зато је затражио благослов од свог духовника да и он пости, али му није поверио своју помисао да хоће да не једе ништа четрдесет дана. Почео је дакле са постом на бели понедељак, прешао је и Крстопоклону недељу, а ни воде није пио, иако је радио у фабрици и посао му је био тежак – слагао је сандуке. Када је доспео до двадесет и осмог дана, осетио је благу вртоглавицу док је радио и зато је мало сео. После је попио чај и појео један двопек, јер му је пало на памет да би га, ако се онесвести, пренели у болницу, а онда би се уверили да му се то догодило од поста, па би рекли: “Ето видиш, хришћани умиру од поста.” “Старче”, рече ми, “после поста од толико дана, гадила ми се храна, али сам себе присиљавао да једем бар нешто, како бих могао да радим.” Али га је мучила помисао што није испунио свих четрдесет дана и то је рекао своме духовнику. Он му је са расуђивањем рекао: “И толико колико си постио, сасвим је довољно. Немој да имаш помисли.” Потом га је послао код мене, како не би остала да га мучи још нека помисао. Да бих био сигуран да су му мотиви били чисти, упитах га: “Јеси ли се заклео да ћеш да постиш четрдесет дана?” “Нисам”, рече. “Када си од свог духовника узео благослов за пост, зар ти тада није пало на памет да му повериш своју помисао, то јест, да намераваш да будеш у потпуном посту четрдесет дана? Да ниси можда сакрио ту, тобож’ добру помисао, како би по својој вољи постио четрдесет дана?” “Нисам, старче”, рече. Онда му рекох: “То сам, разуме се, знао, само сам те питао како би сам разумео да имаш небеску плату за оне дане што си постио, а било их је сасвим довољно и немој да будеш узнемирен што ниси могао да издржиш четрдесет дана. Други пут, међутим, треба да кажеш духовнику и своје добре помисли и све добро што кријеш у свом срцу, а духовник ће просудити да ли треба да се упустиш у такав подвиг, или не.” Пошто је поседовао велико смирење, захваљујући смиреним помислима, које је неговао, и пошто је у тај пост ушао са великом усрдношћу Христа ради, Христос га је због тога ободрио Својом божанском благодаћу. Да је неко други започео такав пост, можда би из чистог егоизма рекао: “Зашто и ја да не постим тако, ако је то могао да учини Христос?” Постлио би само дан-два и срушио би се. Тада би му се и ум помрачио, јер би га напустила благодат Божија, па би пожалио што је учинио и онолико напора, колико је учинио. Могао би чак доспети и до тога да каже: “Шта ми је то требало?”





Човек кроз пост постаје јагње. Ако постане звер, то онда значи да подвиг, који је започео, или превазилази његове моћи, или се подвизава из егоизма, па зато не добија помоћ од Бога. Међутим, пост понекад чини питомим и смиреним чак и дивље животиње и звери. Можеш их видети како прилазе човеку када су гладне. Инстинктивно осећају да ће угинути од глади, међутим, ако се приближе човеку и потраже храну, можда им се ништа неће догодити. Видео сам вука који је био као јагње, јер је био гладан. Сишао је једне снежне зиме у наше двориште. Изашао сам са братом да нахранимо стоку. Носио сам и фењер. Мој брат је узео цепаницу и ударио га њоме, али он уопште није реаговао.

Ако човек не доспе дотле да што год то било, чини из љубави према Богу и према ближњему, само губи време. Ако пости и има горду помисао да чини нешто важно, узалуд пости. Он је после тога само као празан шупљи казан у коме не може ништа да се чува. Сишај унутра воду, мало по мало, сва ће истећи.

Задовољство због лајаној стомака

Када се човек не уздржава, оптерећују га читаве наслаге. Али, ако се уздржава и једе само онолико колико му је потребно, организам то троши и ништа не одлаже у наслаге.

Разноврсност исхране истеже стомак и повећава апетит, али може да изазове и горушицу. Ако на трпези има само једно јело и није превише укусно, можда га нећемо ни појести, али ако је укусно и отвара прождрљивост, можда ћемо појести мало превише. Али ако се на трпези нађе риба, супа, пржени кромпир, сир, јаја, салата, воће и слаткиши, човек би да поједе све, па и још да затражи. Све то отвара апетит, јер се једно слаже преко другог. И видиш, човек без видљивог разлога не “вари” овога, не подноси онога, а сироти стомак подноси и трпељиво вари све што у њега убацимо. Јесмо ли га икада питали да ли све то вари и подноси? Стомак, значи, који нема разума, превазилази нас у врлини и бори се да свари све. А ако се једна врста хране не слаже са другом, посвађају се када уђу у стомак и шта ће он јадан тада? Онда настаје осећај тежине у стомаку.

– *А како човек, сћарче, да црекине са навиком да много једе?*

– Треба мало да прикочи. Немој да једеш нешто што ти се допада, како не би превише отворио прохтев за јелом, јер се “шта-ла” полако шири. Стомак онда, као зли “порезник”, како каже авва



Макарије¹⁵ стално тражи све више и више. После обеда си сит и задовољан, али после тога би да спаваш, не можеш ништа да радиш. Али, ако једеш једну врсту хране, то ти помаже да пресечеш прохтев за јелом.

– *Ако постоји разноврсна храна, али у малим количинама, да ли и онда, сћарче, имамо исти проблем?*

– Е, проблем је поново исти, само су мање... странке и не могу да формирају владу!... Када је разноврсност велика, то је као да су се сабрале многе... странке у стомаку, па једна странка нервира другу, каче се међусобно, почиње туча и опет... проблеми са варењем...

Осећај ситости од једне врсте хране већи је од осећаја ситости коју пружају најбиранија јела. Када сам као дете одлазио и шуму и имао само један ђеврек за јело, о, нисам желео ништа више! Ни најбоља храна није могла да замени духовно задовољство које сам осећао. То ми је била највећа радост. Међутим, многи људи никада нису осетили како изгледа када је стомак сит, али лаган. Људи у почетку, када једу нешто укусно, осећају задовољство, али се потом рађа прождрљивост, једу много и, нарочито ако су старијих година, осећају тежину и тако не осете истовремено и ситост и лакоћу у стомаку.

*Са црквој превела:
Лага Јајуши-Акаг*



15 Види: Паладије, епископ Еленопоља, “Лавсаик”, стр. 124.

ДУХ БОЖЈИ И ДУХ ОВОГА СВЕТА

*"Унутрашња чистотоћа истинитости човека
улејшава и његову спољашњост"*

Прво поглавље Светско образовање и знање

Оштроуман човек је очишћен човек

Када човек не изоштрава свој ум Богом, него га изоштрава злбом, прима у себе ђавола. Боље би му било да је изгубио памет, јер би тако барем имао олакшање на дан Суда.

– *Старче, разликује ли се његова (= незналаштво) од лукаштва?*

– Да, као лисица од шакала. Шакал, када нешто види, он то и пожели, и журно иде да то узме. Лисица ће, пак, прво применити лукаштво, а потом ће отићи да узме оно што је хтела.

– *Може ли неко, старче, да лукаштво сматра за оштроумље?*

– Да, може, али ако испита самога себе, схватиће шта је лукаштво а шта је оштроумље. Има и списак, помоћу кога то може да разуме. Који су дарови Духа Светог? Љубав, радост, мир, итд. Да ли је оно што има у себи, има са тим везе? Ако нема, онда је то нешто сатанско, онда је његова памет искварена, има обележја "покварењака".

Паметан и оштроуман човек је онај који се прочистио, који је очишћен од страсти. Онај ко је освештао свој ум, тај је заиста мудар. А ако му ум није очишћен, оштроумље му уопште не користи. Погледајте новинаре, политичаре – паметни су. Али многи од њих, због тога што немају освећени ум, када говоре паметне ствари, говоре и безумности. Од превелике памети говоре велике безумности! Ако човек не усавршава свој ум, ђаво га искористи. Ако корисно не употреби свој ум у правцу чињења добра, ђаво га искористи за зло.

– *Ако, дакле, човек не усавршава свој ум, тиме ђаволу оштира могућности?*

– Ако га не усавршава, све те могућности се саме отварају. Ако човек не дела духовно, постаје непостојан у добру, и он сам, а не ђаво, чини зло. Тако је неко, на пример, паметан, али не дела умом својим већ лењствује. А ако не користи свој ум, какве користи има од тога што је паметан?



– *Може ли неко оштроуман правилно да суди, ако њиме владају страсти?*

– Као прво, треба пазити да се не верује сопственом уму, јер, ако је човек духован па верује свом уму – преластиве се, а ако је од овога света – полудеће. Не треба да верује својој помисли. Треба да пита, да се саветује, да освештава своју мудрост. И уопште, човек треба да освештава све што има. Ако је мудрост освештана, она помаже при сваком расуђивању. Ако је неко мудар, али његова мудрост није освештана, он не може духовно да расуђује. Неко може, због своје природне простоте, да неког варалицу сматра за светитеља, и да неки безобразлук сматра за благочестивост. Када се, пак, мудар освешта, постаје веома разборит.

– *Старче, како се оштроумље освештава?*

– Да би се човек освештао, не треба да од лукавог (= ђавола) прими поруке, нити да размишља лукаво, већ да све чини са добротом и простодушносту. Тако долази духовна јасноћа, божанско просветљење, и тада човек сагледава срца људи, и не доноси људске закључке.

– *Старче, да ли је расуђивање повезано са знањем?*

– Расуђивање долази од божанског просветљења. Неко може да чита Оце, да правилно зна одређене ствари, да се подвизава и да се моли. Расуђивање, међутим, долази од божанског просветљења, и то је сасвим друга ствар.

– *Да ли је свети, старче, некада би бољи?*

– Није био бољи, али су људи некада имали простодушност и добру помисао. Данас људи на све гледају са лукашвом, јер све мере разумом. Европски дух је донео много зла. Тај дух је оно што сакати људе. Људи би данас били у много бољем духовном стању, јер су школованији и могли би да се споразумеју. Међутим, научили су их атеизму, и свему сатанском, тако су их онеспособили да не могу да се споразумеју. Некада, ниси могао да се са неким разумеш, ако није био благочестив,¹⁶ јер тада није био ни образован. Сећам се, један калуђер се једном приликом, када је чуо да се на Литургији Пређеосвеће-

¹⁶ Грчка реч ευσεβεια обично се на српски преводи као *благодетљиво* и *благочестиво*. Буквално значи *добро поштовати*, тако да код Отаца често има истоветно значење као право-славље, исправно поштовање Бога. Видети. Св. Јован Дамаскин, *Беседе*, прев. Еп. Атанасије, Требиње 2002, стр. 90, напомена 6, (прим. прев.).



них дарова помиње “Григорије, Папа римски”¹⁷, саблазнио. ‘Нисам то очекивао’, рече, ‘зар сте постали паписти?’ и побегао је из Цркве, јер је помислио да помињу римског Папу! Видиш ли шта чини незнање! Незнање је страшна ствар. Најгоре зло чине они који у исто време имају у себи и благочестивости и онога што је штетно. Такви, без да испитају ствари, стварају проблеме.

Знање без божанског просветљења је пројаси

Ако се људи у брзини свога размишљања на тренутак зауставе, њихов ум ће се не само одморити, него ће им се и божанска благодат лако приближити. Знање без просветљења је пројаси. Ако се неко труди на духовном плану, ако се подвизава, тада га Бог и просветљава. Тада он има божанско просветљење, божанска искуства, и нема своје сопствене мисли, па зато и види далеко. Онај ко је кратковид, изблиза добро види ствари, али на даљину не види. А онај ко није кратковид, видеће мало даље, али и ово још ништа не говори. Јер телесних очију је један пар, а духовних има много.

Они који су удаљени од Христа, лишени су божанског просветљења, јер одбацују сунце као нешто безумно, и одлазе тамо где сунца нема. Као последица тога јавља се духовна прехлада и болест. Ако се човек не осветља, ако не дође божанско просветљење, ако је остало знање и исправно – то често виђам – то је онда само рационализам и ништа више од тога. Ако недостаје божанско просветљење, и оно што ће људи рећи, и оно што ће написати, неће им помоћи. Погледајте како Псалтир, који је исписан божанским просветљењем, има велику дубину! Сакупи, ако желиш, све теологе и све филологе, и видећеш да један псалм са таквом дубином не могу да саставе! Давид је био неписмен, али можеш јасно да видиш како га је водио Дух Божји.

И Црква је данас у тескоби, јер недостаје божанско просветљење, и свако ради како хоће. Улазе и људски елементи од којих настају страсти које касније користи ђаво. Због тога не би требало да власт траже људи којима владају њихове страсти.

– Дакле, људи треба нехришћано да истраже божанско просветљење?

17 Преподобни Григорије Двојеслов, Папа Римски (540 – 604), је Светитељ наше Цркве. Његов спомен се прославља 12. марта.



– Да, јер другачије, решења до којих долазе настају дејством разума. Тако се касније стварају смутње. Скупштине, параскупштине... А зло је у томе што нису претходно дошло до самопознања. Јер самопознање вреди више но сва знања овога света. Када човек смирено позна себе, бива признат и од људи. Кад би неки познали себе, увидели би сву своју ругобу и уопште више не би проговорили.

Једном приликом ми неко рече: “Нема ни једног православног да представља православље ван њега самог, на скуповима, итд”. И тако је говорио, говорио, говорио, прекоревајући. “Пророк Илија”, рекох му, “када га Бог упита: шта тражиш Илија на Хориву, он одговори: остадох сам. Тада му Бог рече: “Седам хиљада има оних који нису преклонили колена пред Ваалом”. Седам хиљада људи било је верно Богу, а пророк Илија рече: “Остах сам!” И ти тако прекореваш, иако постоје толики верни! ...Ко је наш Пантократор (= Сведржитељ)? Да ли је Он Сведржитељ у грађевини која има оштећења од земљотреса, и ми размишљамо шта да радимо да је спасемо да не падне, па зовемо археологе да је подупру?” “Али тамо у Америци нема никога”, рече ми. “Али ја сам упознао толико верних из Америке”, рекох му. “Да, али католици делују лукаво”. “Али католици сами”, рекох, “напуштају папизам и прелазе у православље. Добро, када је Патријарх Димитрије ишао у Америку, зар ти исти католици нису викали: “Патријарх је истинити хришћанин, а папа је трговац”? Зар нису то католици говорили са гневом? Зашто онда говориш о томе да католици желе да преваре Православне, да их промене, итд? Где је Бог? Зар ђаво може успети?”

На жалост, западни рационализам је утицао и на источне православне предстојатеље, и тако су они само телесно у Источној Православној Цркви Христовој, док су у ствари целим својим бићем на Западу и гледају на њега као на владоца света. Ако се на Запад погледа духовно, светлошћу Истока, светлошћу Христовом, тада ће се видети духовни залазак Запада, који мало по мало губи светлост мисленог Сунца, Христа, и који напредује ка дубоком мраку. Скупљају се и саборују¹⁸ и договарају се о стварима о којима не треба расправљати, о којима ни Свети Оци нису расправљали толико времена. Све је ово од лукавога, како би вернима догужило и како би се саблазни-

18 Старац овде не мисли на све саборе, већ на оне на којима се разматрају теме које су већ разрешене у Цркви од стране Светих Отаца, и о којима више нема потребе да се расправља.



ли, и како би их гурнули – једне у јерес а друге у раскол, и како би тиме ђаво зарадио. О, о... муче и усложњавају живот ови људи!

И одакле све ово? Нико се не бави духовним делањем, него умишља да је духован човек и говори безумности. Једно дете са природном чистотом ума и са малим знањем које има, рећи ће ти исправне ствари. Насупрот томе, неко са великим образовањем, са умом замућеним демонским утицајем који је примио, говори ти највеће безбожности.

Онај ко стално изопштрава свој ум знањем, а живи удаљено од Бога, на концу раздваја свој ум на два дела. Један део ће мало по мало сам пропасти, а другим људи прибегавају потпуно људским решењима. Људско знање, када се освештава, постаје божанско и тада је од помоћи. Другачије је са људским сучељавањима, разумом, логиком овога света. Служити се само умом је као користити лепак за гвожђе. А магнет привлачи метале, и овај приања, али се не лепи.

То је данашњи свет. На све ствари се гледа сувом логиком. Ова логика води у пропаст. Зар није речено да “*знање надима*” (1 Кор. 8, 2). Ако нема божанског просветљења, знање ничему не користи, него доноси пропаст.

Наука треба да се развија духовним животом

Свако зло потиче од разума, онда када се разум стално забавља једино науком и када је сасвим одвојен од Бога. Због тога овакви људи и не налазе свој унутрашњи мир и равнотежу. Насупрот овоме, када се ум креће око Бога, људи користе и науку за старање о својој унутрашњости, и за добро света, јер је тада ум освештан.

– *Дакле, старче, наука није од помоћи човеку?*

– Наука много помаже, али и много замућује. Упознао сам душе велике умне бистрине, иако нису претерано учени. Они који су свој ум прво замутили науком, па га благодаћу Божијом разбистрили, тада, свакако имају више алата за свој посао. Али ако пак нису освештали свој алат – ако нису освештали знање – могу да га користе једино за светска, али не и за духовна дела. Но они свој ум брзо освећују, ако у њега уђе добра устрепталост. Они који се посвете унутрашњем образовању, образовању душе, и који користе и спољашње образовање за унутрашње, они се брзо духовно преображавају. Ако се духовно вежбају, тада су у стању да многим помогну, јер их ослобађају страха од мука, и воде их рајском блаженству. Ови људи Божији, могу у многим случајевима да имају мало школе, али да мно-



го помажу, јер имају много благодати иако немају много папира (= диплома). Свет је испуњен грехом и потребно му је много молитве и искуства. Новчанице су исписане многим словима, али њихова вредност зависи од тога какво покриће има онај ко ју је издао. Тако је потребно много се трудити и када је у питању “рудник” душе.

Сећам се једног старчића у манастиру Есфигмену, који је био толико прост (= необразован) да је и за Вознесење мислио да је каква светац. Он начини једну метанију и рече: “Светитељу Божји, заступи нас”! Једном један брат беше болестан, а он није имао шта да му да да поједе. Силазио је пењао се уз степенице, па отвори прозор који гледа на море, испружи руке према мору и рече: “Свети Вознесење, дај ми једну рибицу за брата”. И одмах – о, чуда – једна врло велика риба искочи из мора право у његове руке. Они који су то посматрали, били су запрепашћени. Он их погледа и само се насмеја, као да им говори: “Шта сте чудно видели?” Ми имамо знање, знамо када се који светитељ прославља, како је неки други мученички пострадао. Знамо када је празник Вознесења, где се оно и како догодило, међутим не можемо ни једну такву рибу да добијемо! То је та чудесност духовног живота, коју они, који логику траже само у себи самима, а не у Богу, не могу да разумеју, јер имају једино знање овога света, које је сједињено са духовним болестима овога света, а Духа Светога немају.

Дух Свети не силази механички

Реч која је дело само разума не мења душе, јер је телесна. Реч Божија, која се рађа од Духа Светога, има божанске енергије и мења душе. Дух Свети не силази на неки механички начин – због тога богословље нема никаква посла са неким чисто научним духом. Дух Свети Сам силази, када у човеку наиђе на одговарајуће претпоставке. А духовна претпоставка је да уклони рђу са свог духовног проводника, да буде добар проводник, да прими струју духовног просветљења, и да тако постане духовни научник, богослов. Кад кажем “богослов”, мислим на оне богослове који богословље живе и чија диплома једино има вредност. Не мислим на оне који имају само папир без икаквог покрића, и чија је диплома налик новцу неке непостојеће земље.

Ум се често годинама замара, како би научио један или два страна језика. У наше време многи људи знају стране језике, али ови језици немају никакве везе са језицима Свете Педесетнице, јер живи-



моу великом Вавилону. Велико је зло када се богословљем бавимо само помоћу нашег разума, и када наш разум представљамо као присуство Духа Светога. Ово се назива “мозгологија” (εγκεφαλογια) која рађа Вавилон, док у богословљу постоје многи језици, многи дарови (= харизме), али су сви језици у сагласности, јер је један Господар њихов, Дух Свети Педесетнице, а језици су огњени.

— *Старче, зар не говориш још да Дух Свети “све пружа...”?*¹⁹

— Да, пружа, али тамо где је присутан. А ако није присутан, како да пружа? Вреднија је једна реч искусног и смиреног човека, која са болом излази из дубине његовог срца, него многе речи мудрог спољашњег човека, које, спретношћу језика излазе брзо, и од кога душа нема користи, јер је такав језик телесан и није огњени језик Свете Педесетнице.

Освештајмо знање

Добро је знање, добро је и образовање, али ако нису освештани, штетни су и воде у пропаст. Дођоше једном у Колибу, неки студенти натоварени књигама и рекоше ми: “Дошли смо, старче, да разговарамо о Старом Завету. Зар Бог не допушта знање?” “Које знање?” – рекох им. “Оно које се стиче умом?” “Да”, рекоше. “То знање, рекох им, може те одвести до месеца, али те неће одвести Богу”. Добре су способности које поседује наш мозак и које могу човека да подигну до месеца, са великим трошковима горива итд... Али, од овога су боље духовне силе, које човека успињу до Бога, што и јесте његово предодређење. Ове силе уздижу човека до Бога са мало горива, са једним напрстком. Једном сам једног Американца, који је дошао у Колибу, упитао: “Како сте ви унапредовали, пошто сте тако велики народ?” “Ишли смо на месец”, одговори ми. “Колико је далеко?”, упитах га. “Рецимо, пет стотина хиљада километара”, рече. “Колико сте стотина милиона потрошили да бисте ишли на месец?” “Од 1950–те до сада потрошили смо огромне количине долара”. “А до Бога, јесте ли дошли?”, упитах га. “Колико далеко је Бог?” “Бог је, рече ми, веома далеко”. “Ми, рекох му, са једним напрстком (тј. са безначајним материјалним трошковима – прим. прев.) идемо до Бога!”

19. Стихира на празник Педесетнице.



Природно знање нам помаже да стекнемо духовно знање. Ако, међутим, човек остане само при природном знању, остаје при ономе што је природно и не успиње се ка Небеском. Остаје дакле, у земаљском рају, сазданом између Тигра и Еуфрата²⁰ и радује се природним лепотама и животињама, али се не успиње небеском Рају, да се радује са Анђелима и са Светима. Да бисмо се успели у небески Рај, неопходна је вера у Домоуправитеља Раја, неопходно је да Га љубимо, да познамо своју грешност, да се смиримо, да Га познамо и да са Њим молитвено говоримо, да Га прослављамо и када нам помаже и када нас куша.

— *Старче, да ли је некеме ко налази својство у митанијама, у јосиу, у јодвију, јошребно да изучава и догматску, теолошку, итд?*

— Када неко има елементарно образовање, бављење тиме му може помоћи. Он, међутим, не тежи томе да стекне знање, да се покаже mudar или да говори мудрости, него да себи помогне. Ако неко настоји да освешта оно што му је дао Бог, долази благодат и просветљује га. А унутар тога може бити и догматике и теологије, јер такав живи тајне Божије. А неки други може да буде простодушан, и да не жели да научи нешто више, него се задовољава оним што му је Бог дао.

— *Ако смо у манастиру (шј. ако смо се замонашили – прим. прев.), а још увек желимо знање овога света, шта то значи?*

— Значи да немамо знање. “Познајте истину и истина ће вас ослободити” (Јн. 8, 22). Када се човек смирава и просветљује, тада се освештава и ум његов, као и његове разумске силе, док је, пре него што се освешта, делатност његовог ума телесна. Ако је неко себелубив, и ако се, док је још неписмен, упусти у тумачење догмата, Откривења, Отаца итд, помрачује се, и напослетку се губи у безверју. Таквога напушта благодат Божија, јер је унапредовао у егоизму. Видите, смирење у свему помаже, оно даје снагу. Најпаметнија ствар коју ћу помислити, најмудрије решење које ћу пронаћи, јесу највећа безумља, ако се у њима налази и егоизам, док је смирење стварна мудрост. Због тога треба да се боримо усрдно и са много смирења. Другачије, знање уместо да користи, има сасвим супротне последице. Ум

20 Према Библијској приповести, Едемски врт у коме су били прародитељи се ту налазио (прим. прев.).



се, тада помрачује, и онда се изговарају богохулства, јер је егоизам узнапредовао. Он [егоизам] управља тада умним силама. Ако тако, неко ко је образован, покуша да изучава догмате, постоји опасност од штете. Исто је и ако неко ко је неупућен, покуша да се удубљује у дух Отаца, без да је у одговарајућем духовном стању. Јер, да је био мало духован, не би то чинио. Рекао би: "Ако ми је нешто потребно, Бог ће то просветлити (= разјаснити). Да испуним оно што сам разумео. Тога је толико много!"

– Дакле, сћарче, када неко погрешно тумачи Јеванђеље, што је зашло и што нема смирења и благодетљивости?

– Да, јер када недостаје смирење, тумачење које даје, јесте тумачење ума, разума, и оно остаје без божанског просветљења.

– Ако, дакле, не разуме нешто, боље је да човек што остави за касније?

– Да, да каже: "Овде је нешто добро речено, али ја то не разумем". И ја сам тако радио. Када сам био млад и када сам читао Јеванђеље, ако нешто нисам могао да разумем, нисам покушавао да то растумачим. Размишљао сам: "Овде је нешто добро речено, али ја то не разумем". И касније сам видео, да када ми је то што нисам разумео затребало – цак – и дошло је тумачење. Али ја опет рекох: "Да питам, и неко ће ми објаснити како се ово тумачи". И било је тачно онако, како сам и разумео. Јер је дрскост да неко покуша да тумачи Јеванђеље кад га не разуме. Због тога, када изучавате Јеванђеље, немојте га тумачити разумом, већ промислите добро, док не дође божанско просветљење расуђивања, и само ће се растумачити.

– Може ли човек, када дође у одговарајуће духовно стање, да разуме и нешто дубље?

– Не дубље. Један божански смисао у себи садржи мноштво божанских смислова. Неке човек може да разуме сада а неке касније. Неко може да чита – да чита, да сазна много, а да уопште не може да уђе у смисао Јеванђеља. Неко, пак, може да не чита много, али да има смирење, подвижнички дух, па да га Бог просветли и он спознаје смисао. Онај ко жели да чита много, може то да жели због честољубља или да би стекао похвале. Тај је као неко ко гледа борбу и не гледа како се треба борити, да би могао нешто да научи, да би био борац, него само гледа на сат бојећи се да неће стићи да види следећу борбу, па још једну, а сам никада не покушава да се бори, не постаје борац, него остаје гледалац.



– Сћарче, за некога ко је образован често кажу: "Овај је човек добродетелан (= врлински)"²¹. Да ли је увек тако?

– Када кажемо: "овај човек је добродетелан", мислимо на онога ко је духовно добродетелан, ко је духовно зрео. Приметио сам да постоје незналице које су веома горде, и незналице које су смирене. Постоје и образовани који су веома горди, и образовани који су смирени. Дакле, унутрашња добродетел је сва дубина. Због тога свети Василије Велики каже: "Најважније је да имаш узвишену мисао²² и смирену помисао". Онај ко има такву мисао, ако и има мало гордости, некако се оправдава. Али онај ко нема такву мисао, ако има гордости, сасвим је без оправдања. Сва дубина је у нашем старању о нама самима, у нашој унутрашњој добродетели. Ако је неко добродетелан, он је и образован, и има смирену мисао. Ово је највеће добро. За некога, пак, ко нема велико образовање, веома је штетно ако о себи има високо мишљење.

"Знање надима" (1. Кор. 8, 1)

Спољашње образовање у многим случајевима шкоди, јер у човеку подстиче високо мишљење о себи самом. Ово високо мишљење представља запреку која спречава благодат Божију да се приближи. С друге стране, када човек одбаци такву, лажну, идеју о себи самоме, тада нас Добри и Богати Отац обогаћује својим божанским и просветљеним идејама. Када, међутим, напаћени човек има високо мишљење о себи, и када ту идеју држи у своме мозгу, он наставља да буде само мозак, само телесно, и не познаје благодат Божију, благодат Духа Светога. Код многог знања, дакле, постоји страх да ће глава бити напумпана /знањем/, а да ће тиме у ствари бити празна, то јест, пуна ваздуха, па је тако непрестано у опасности да се распрсне (да заврши у шизофренији), или да буде гордошћу раскомадана. Због тога знање треба да следује страху Божијем, и да буде сједињено са делањем, како би постојала равнотежа. Знање, само по себи, штети.

Када уђе егоизам и говорим само зато, да би ми се дивили како лепо размишљам, тада почињу да делују духовни закони да бих дошао себи. Ако се ово стално догађа, онда почиње да смета. Када у

21 Реч *καλλιερυνημος* не може се дословно превести. Она има значење: обрађен, негован, итд. Основно значење је пољопривредно – обрађивање земље, али има и пренесено значење.

22 Тј. важно је мислити о узвишеним стварима, о Богу, итд (*прим. прев.*).



око упадне некаква трунчица она мало смета. Али, ако стално упада, она ствара велики надражај. На исти начин се у овом случају ствара духовни надражај. Ако је неки човек паметан и због тога неко дело врши са лакоћом, треба да се пред Богом поклони, и да Му благодари дању и ноћу што му је дао памет, коју може да користи а да се не умара. А ако овога нема, онда нека не благодари!

– *Ако, међутим, има мишљење да му ништа не долази за руком?*

– Онда га “покварењак” искушава са супротне стране. Упиташе камилу: “Да ли ти се више допада пут навише или наниже?” Она рече: “Зашто, зар нема више равног пута?”

Боље је онима који немају разума. Нама је дат разум, да би нам било боље, али шта ми чинимо? За то ћемо морати да положи-мо рачун. Како је то уредио Бог! Они који немају разум су радосни, а и у другом животу биће им боље. А ови који имају разум, имају много мука.

– *Старче, да ли ће у будућем животу, они који су сада зао-стали у развоју имати добру моћ мишљења? Да ли ће им она и ша-да негосијати?*

– Све у свему, и много памети биће ништа и мало памети биће ништа. Јер оно што је Небеско, то је надумно. Свети на Небу неће бити у бољем положају у погледу знања о Богу, од оних који су у овом животу били ометени у развоју. Можда ће овим другима Праведни Бог дати и нешто више, јер су овде живели лишени много чега.

Радимо исправно на својој памети

– *Зашто, међутим, стално говоре да је образовање добра основа за монаштво?*

– Види да ти кажем. Неко ко је образован може да узме да чита неки Отачки текст, и са мало труда да га разуме, и да тако брзо напредује. А неко ко је необразован, ако нема благочестивости, тешко ће напредовати. Необразовани треба да се труди да стекне искуство и божанску помоћ, и да у оквиру тога схвати оно што чита. Са друге стране, онај ко је образован, ако се само мало потруди, добро ће напредовати. Он треба да дела на својој памети, а не да се ухвати само за созерцање, на штету памети. Свакако нисам рекао да треба да жели да памети позна тајне Божије.

– *Дакле, старче, треба користити своју памет у борби против страве?*



– Не само то, него и шире. Види сва добротина Божија, сав свемир, славослови Бога и благодари му. Видиш, прво је Аврам тражио Бога, а потом је Бог тражио Аврама.

– *Како, дакле?*

– Отац Аврамов, био је идолопоклоник, поштовао је идоле. Аврам виде свемир, и запита се зашто се поштују бездушни идоли, и његова памет стаде да дела: “Није могуће да су ови идоли, да су ова дрва, богови, и да су они створили сав свет. Ко је начинио небо, звезде, сунце, итд.? Треба да пронађем истинитог Бога, у Њега да верујем и Њему да се поклоним”. Тада се Бог откри њему и рече му. “Изиђи из земље своје и од рођака својих” (Пост. 12, 1). И Аврам отиде у Хеврон, и постаде љубљено чедо Божије. Образовани, ако и није много побожан, лако може да разуме, и са мало смирења и мало борбе напредоваће. Ево мог примера, док сам био у војној служби везе. Када су ме тамо поставили, било је неколико енглеских шифрованих знакова. Они који су били образовани и који су знали енглески, одмах су их попамтили, а нама осталима било је тешко. Али и у погледу онога што смо учили, други су то разумели, јер су знали разне ствари, а нама је опет било тешко.

Сви треба да знају добротина Божија. Свако треба да разуме шта му је дато. зашто нам је, иначе, Бог дао памет? Да испитујемо, да изучавамо, да следујемо себи самима, итд? Бог није човеку дао памет, зато да би пронашао како да са једног места брже пређе на друго, већ због нечега што је много важније: да познамо како да кренемо путем нашег назначења, како да приђемо Богу, како да уђемо у земљу истиниту, у Рај.

Каква је добротина учинио Бог Израилском народу! Какве знаке! Каква дела! Када је, међутим, Мојсије, са таблицама десет Божјих заповести, закаснио да сиђе са горе Синаја, народ већ беше дао своје злато, да се направи златно теле, да му се поклоне (види Из. 32, 1–6). У наше време нема ни једног човека са... телећим умом. Због тога за онога ко је образован, нема оправдања ако не разуме шта је исправно. Бог је дао човеку памет, да би човек пронашао свога Творца. Европљанима се памет помутила. Они пате од смућености и падају са литице, јер су избацили Бога из свог живота.

Има и оних, који, иако су добили све предиспозиције – памет, интелигенцију, итд, само да би напредовали, ипак не пазе шта им говориш. Ако им даш само неки наговештај, они кажу “разумео сам”, и одмах журе да то испуне. На Свету Гору долазе паметни момци. Они





изгледају као да одмах ухвате смисао онога што им говориш, али ухвате ваздух јер не пазе. Док други, са мање памети, пазе, савесно чекају да чују све до краја што им се говори и у њима остаје оно што чују. Други разумеју много. Одавде и оданде узимају, пуне се знањем а не чине ништа. Обезвређују памет коју им је Бог дао, заглупљују се. Имају у себи гордости, и не дозвољавају да их осени божанска благодат. А они који нису много паметни, веома су смирени. Кажу. "Нисам разумео", и поново питају: "Како си то рекао?", и покушавају да то испуне. Такви су испуњени радосћу и напредују. Смирени човек обично има велику жељу да учи, а егоиста, пошто нема смирење не жели да пита, па ни не зна. Арсеније Велики²³ је био најобразованији у читавој византијској империји. Теодосије Велики га је држао као учитеља своје деце, Аркадија и Онорија. Када је, пак, Арсеније као монах отишао у пустињу, он седе покрај авве Макарија, који је био неписмен, и рече: "Ни азбуку његову не знам!"

– *Старче, како се постоји, да ствари не испражујемо само њамамећу?*

– Памет треба правилно да ради. Да ради на величању Бога, да ради како би Бога пронашао, а не да себе гради богом. Они који имају памети треба да буду духовно напредни. Један поглед да баце, разумеју. Када неко ради на својој памети, он може да помогне другима, а може и да га мучи. Имам пред очима оно што се догађа међу лаицима. Знао сам једног дечачића који је остао сироче, заједно са троје своје браће, а њихова мајка се преудала. Сирочићи нису имали љубави ни од мајке ни од свог очуха. Тај јадничак, када је одрастао, постаде трговац. Једном приликом чу да је неко умро и за собом оставио троје сирочади. Сажали се на сирочиће, оде тој жени и рече: "Желиш ли да се узмемо и да живимо као брат и сестра, и да отхрањимо ову децу?" И она се сложи. Сада живе духовним животом, читају синаксар, Добротољубље, иду у манастире, имају духовника. Овај човек је исправно размишљао и у складу са тим и чинио, и задовољан је благодат Божију. Иначе, могао је "покварењак" да му каже: "Сада ћеш да мучиш ту децу, као што су некад тебе мучили". Овај човек, међутим, није хтео да потражи задовољење у злу него у добру.

23 Упиташе старци авву Арсенија: "Зашто не промениш воду код палмових гранчица јер се осећа?" А он им одговори: "Уместо аромата и миомириса којих сам се науживао у свету, треба да уживам у овоме мирису." О авви Арсенију, изрека бр. 18, стр. 61 *Старечник*, Нови Сад 2000.



Једни, дакле своју памет користе за постизање добрих дела, а други за пропаст. Ту је и "покварењак" да им смести.

Видимо то и у приповести о Авељу и Кајину (види: Пост. 4, 2–15). Да није можда Бог другачијим начинио Авеља а другачијим Кајина? Авељ је међутим, на исправан начин употребљавао памет коју му је Бог дао. Размишљао је: "Бог ми је дао све. Зар да му не дам једно јагње?" И узео и закла најбоље јагње. Кајин узео жито са плевом, и све то заједно понуди Богу на жртву. Један је Богу принео најбоље јагње, а други некорисну плеву. Добро, ако не желиш да понудиш јагње, узми и само мало чистог жита. Кајин је на жалост, узео жито са плевом и то спалио. Шта је принео један, а шта други? И Бог прихвати жртву Авељеву. А Кајин тада постаде љубоморан и уби Авеља. Бог узео Авеља у Рај, а Кајин, као дивља звер, отице у шуму. Бог је свакако дао слободу, али је Авељ ту слободу правилно искористио.

Друго поглавље Рационализам нашег времена

Разум [логика] у духовном животу

– *Старче, каква је улога разума у духовном животу?*

– Кога разума? Овога света? Тај разум²⁴ нема никакве улоге у духовном животу. Анђели, Светитељи улазе кроз прозор, а ти их гледаш. Разговараш са њима, и они одлазе... Ако ово покушаш да испиташ и објасниш логички, разумом, то не иде. У наше време када су знања веома унапредовала, поверење само у разум је на жалост, уклонило веру из темеља, и испунило душе питањима и сумњама. Због тога смо лишени чуда, јер се чудо догађа али оно се не објашњава разумом (= логиком). Насупрот томе, вера у Бога привлачи божанску силу надоле, и поставља на главу све људске логичке закључке. Чини чуда, васкрсава мртве и оставља науку отворених уста. Све везано за духовни живот споља изгледа наопако. Ко не обрне свој светски начин мишљења, и ко не постане духован човек, немогуће му је да позна тајне Божије које нам се јављају као чудне. Онај ко мисли да може да позна тајне Божије спољашњим изучавањем, личи на неког безумника који покушава да види Рај помоћу телескопа.

24 Када старац овде говори о разуму, он не мисли на дар (благослов) којим је Бог почаствовао човека, већ на рационализам, који је, како он сам каже "искварен" и који одваја од вере у Бога, који одриче Божије промишљање и одбацује чуда.



Разум чини многа зла када неко помоћу њега покуша да изучи оно што је божанско, да тако схвати тајне, чуда. Католици су са разумом дошли дотле да хемијски испитују Свето Причешће, да би видели да ли је оно стварно Тело и Крв Христова. Свети су, међутим, вером коју имају, увек видели Тело и Крв у светој Чаши. Још мало па ће доћи дотле да Светитеље ставе под рендген да виде у чему се састоји њихова светост! Одбацили су Духа Светога, а убацили су свој разум и сада се служе белом магијом. Једном католику, који је имао добру намеру – јадник се заплакао – рекох: “Једна од најважнијих разлика међу нама је ово: ви се ослањате на мозак, а ми на веру. Ви сте развили рационализам и уопште људска достигнућа. Својим разумом ограничавате божанску силу, јер сте божанску благодат оставили по страни. Ви у освештану водицу стављате конзерванс да се не поквари. Ми у оно што се покварило стављамо освештану водицу, да би постало добро. Верујемо у благодат која освештава, и освештану водицу чувамо по двадесет и по педесет година и она се уопште не квари”.

– Да ли *што* значи, *сћарче*, да *логика*, *рационализам*, *долази* *пре* *Бога*?

– Можда не долази *логика* него *гордост*? У суштини, оваква *логика* је пре *искварена* него *исправна*. *Гордост* је општењење *разума*. *Разум* који је *егоистичан* је гнездо *демона*. Када се оваква *логика* преточи у наша дела, предајемо се *ђаволу*.

– А *када*, *сћарче*, *неко* *ко* је *духован* *треба* *да* се *суйројсћа* *ви* *искушењу*, *зар* *шту* *разум* *нема* *никакву* *улоју*?

– Тада, човек треба да чини оно што је у његовој моћи, а оно што није нека остави Богу. Неки покушавају да све постигну само својим разумом. Такви су, на пример они који покушају да достигну умну молитву разумом. Стежу главу да би се сконцентрисали, и после их боли глава. Ако се ја супротстављам ономе чему треба да се супротстављам свакога дана, зар мислиш да бих то могао, тек тако, сам да чиним? Него, оно што као човек могу, то чиним, а остало ћу оставити Богу. “Бог ће, кажем, дати, указаће на оно што треба да буде”. Многи почињу: “Како ће ићи овај посао, и шта ће бити с овим или са оним”, и тако их и због *ситница* боли глава. Када неко покуша да ствари уреди само *логиком*, тада му се све помути. Требало би да Бога постави испред сваког свог дела. Да не чини ништа, без поверења у Бога, јер се касније његов разум бори и умара, а душа се лоше осећа.



– *Сћарче*, *rekli* *сте* *да* *не* *долазиће* *у* *сћање* *најшћосћи*. *Како* *се* *што* *постйиже*?

– Не, не долазим, јер се стварима не супротстављам разумом. Ако мене заболи глава, заболеће ме од прекладе или од ниског притиска. Томе имам да се супротставим! Свакога дана ми долазе људи са својим проблемима, са својим боловима. Мислим на оне који су прошли кроз различите проблеме, кроз болести итд. И ако некоме буде боље, неће да каже да му је добро, па да се и ја порадујем мало, него и даље мислим да му није добро.

– *Како* *може* *монах* *да* *правилно* *доведе* *у* *ред* *своју* *помисао*, *а* *да* *се* *не* *умори* *од* *размишљања*?

– Треба да је доведе у ред уз помоћ *духовне*, а не *светске* *логике*. Треба да окрене дугме на *духовну* *таласну* *дужину*. Да *размишља* *духовно* и да му је *настројење* *духовно*. Чак ни за *мирјанина*, који је *духовни* *човек*, *светска* *логика* не треба да има *никаквог* *значаја*. *Светска* *логика*, *здрав* *разум*, треба да има *значаја* за неког *доброг* *човека* који није *верник*.

– *На* *шта* *мислиће*, *сћарче*, *када* *кажете* *духовно* *настројење*?

– *Духовно* *настројење* је *када* се *радујеш* *сасвим* *супротним* *стварима* од *оних* *којима* се *радују* *светски* *људи*. Да се *радујеш*, на пример, *када* на тебе не обраћају *пажњу*. Једино *стремљењима*, *сасвим* *супротним* од *светских*, *покренућемо* се *ка* *простору* *духовности*. *Хоћеш* *новац*? Дај и *новчаник*. *Хоћеш* *престо*? *Посади* се на *клучицу*.

– *Колики* *процент* *логики* *имамо* *ми*, *сћарче*?

– Вама треба поводити све *шрафове* и *точкиће*. Треба да се молим да вас задеси *потпуни* *застој* “*логичког* *механизма*” због *љубави*, а то је онда *божанско* *лудило*, јер су у *супротном* у *мног* *бољем* *стању* они који одлазе *Лембети*,²⁵ *него* они *хришћани* који *поседују* *хладни* *рационализам*, то јест *логику* *гордости*.

Светска *логика* *мучи* *човека*

– *Сћарче*, *осећам* *да* је *моје* *срце* *као* *камен*. *Шта* *да* *радим* *са* *својом* *ошврглошћу* *срца*?

– Није твоје срце *отврдло*, него... *имаш* *срце* *у* *мозгу*! *Цело* *твоје* *срце* *стисло* се *у* *мозгу* и *сада* *ти* *ради* *само* *мозак*. *Има*, *међутим*, *још* *времена*, *твоје* *срце* *још* *може* *да* се *врати* *на* *своје* *место*.

25 Психијатријска клиника у Солуну.



– Али, како, сѿарче?

– Свакога дана прочитај један канон из Богородична.²⁶ То је најбољи лек за тебе како би ти прорадило срце. Имаш ти срце, али га је прекрила твоја претерана логичка разумност. Понела си европејски типик, европејски начин размишљања. Трудиш се по типичу да у свему будеш исправна и тачна. Да си некакав службеник у Европи, била би свима за углед. Све тачно на време, радиш како ваља. Била би заиста примерна. Кад би сву ту доследност преустројила ка духовности, направила би огромне духовне скокове: брзо би стигла до раја. Али, видиш, тај европски хладноразумски дух иде на месец, а не према Богу. Сада се понашаш као да си негде у служби. У духовном животу, међутим, ствари стоје сасвим другачије. Ту је неопходна је простодушна једноставност. Буди једноставна и простодушна и имаш уздања у Бога.

– А како, сѿарче, да сѿекнем ѿакву ѿпростодушност?

– Отворићу ти главу и ставићу у њу мозак... из старих времена! Проникни у простодушност и детињу једноставност коју сусрећеш у Старечнику, па да познаш шта је духовна наука, која узвисује и одмара душу и онда не боли глава. Логика мучи човека. На пример, кажем: “То треба да буде овако”, па то урадим, јер тако треба да буде. Не радим то, значи, од срца, него зато што ми то диктира логика. Логика каже, али и љубазност налаже: “Треба да уступим своје место.” Међутим, то не каже срце. Сасвим је друга ствар када ми поскочи срце, па из љубави уступим своје место. Тада осећам радост.

У нашем деловању не треба да гледамо на себе. Не треба да гледамо како себи да удовољимо. То спречава долазак благодати Божије. Увек треба да гледамо како да пружимо спокој другоме.

– Стварни спокој рађа се из спокојства другог човека. Бог тада почива у човеку и човек тада престаје да буде човек, обојује се. Иначе, ради само мозак и онда је све само телесно, људски.

Светска логика умара мозак и ослабљује телесну снагу, ограничава срце, док је духовна логика за срце благотворна. Мозак, ако се исправно користи, може да покрене срце и да буде од помоћи. Када ум сиђе у срце и када са срцем заједно дела, свако дело које чини-

²⁶ Богородичан – Теотокарио је збирка од 62 химничка канона Пресвете Богородице. Објавио их је свети Никодим Светогорац (1760), који је с много труда сабрао те каноне из рукописа који се налазе на Светој Гори.



мо није више само дело разума. И логика је благодатни дар мо ако је освештамо.

– Ја, сѿарче, немам срце!

– Имаш срце, али уместо да оно ради, твој мозак га ућуткава. Покушај да оствариш логику срца, логику вере, љубав.

– Како да ѿ ѿосѿићнем?

– Први корак – да прошеташ Солуном боса, да кажу да си полудела, како би ти памет отишла!!! Ти, душо благословена, све узимаш са математичком тачношћу. Јеси ли ти астроном? Престани да размишљаш рационалистички, да би могла да радиш на самој себи.

– Сѿарче, шѿи да чѿићам и изучавам, шѿи ће ми ѿмоћи да се ослободим лоћике овоћа светѿа?

– Пре свега треба да читаш Старечник, Филотејеву Историју, Евергетинос... Дакле, не књиге пуне созерцања, него оне које говоре о делању, да би једноставним отачким духом светитељства одагнала логику овога света. Након тога треба да читаш авву Исака, али да га не схватиш као филозофа, него као онога ко је од Бога просветљен.

Лоћика овоћа светѿа квари духовна чула

Свети Оци су све сагледавали духовним, божанским очима. Светоотачки списи су писани Духом Божјим, и Духом Божјим су своја тумачења дали Свети Оци. Данас често недостаје Духа Божијег, да би се разумели списи Отаца. Све се гледа очима овога света, и ништа се даље од тога не види. Људи немају ону ширину коју дају вера и љубав. Арсеније Велики²⁷ је стављао палмине изданке у воду и није је мењао, а вода је лепо мирисала. А откуд ми да разумемо шта је извијало у тој устајалој води! “Ма не разумем ово”, кажу ти. Не зауставља се да види има ли ту још нешто, него сматра немогућим зато што не разуме!

Када се умеша логика, ништа не може да се разуме – ни Јеванђеље ни Свети Оци. Духовно чуло се квари, и Јеванђеље и Оци постају човеку некорисни, тако да он долази до тога да каже: “Толике године се људи неправедно пате подвизавањем, постом, итд!” Ово је богохуљење. Дође једнога дана један монах у Колибу аутомобилом. “Чедо моје, рекох му, шта ће теби аутомобил? Не иде то!” “Зашто

²⁷ Упиташе неки авву Арсенија: “Зашто не промениш воду, кад је устајала?” А он одговори: “Уместо да миришем оно што долази од света, треба да подносим овај мирис” (Види *Сѿаречник*, Авва Арсеније, 18, стр. 6 – на грчком).



старче”, рече ми, “зар не пише у Јеванђељу: “примиће сто пута онолико и наследиће живот вечни” (Мт. 19, 29)? Ово “примиће сто пута онолико”, каже се за оно што човек треба да има. Али, на монаха се односи оно што каже Апостол Павле да су: “као они који ништа немају а све поседују” (2. Кор. 6, 10). Монах, дакле, нема ништа, али може да располаже туђим вредностима, зато што му верују ради његових врлина. Ми монаси не треба да имамо!” Видите како се уз помоћ логике може доћи до погрешних тумачења? Имајте увек на уму да, ако се човек не посвети (= очисти од греха), ако не дође божанско просветљење, свако тумачење које ће дати биће увек смутно.

Упиташе ме једном: “Због чега Пресвета /Богородица/ није учинила чудо на Тину, и Италијани развалише бродић “Ели” на дан њеног спомена?” А Пресвета је тако учинила још веће чудо. Уништавање бродића “Ели” изазвало је срџбу Грка. Грци су схватили да Италијани ништа не поштују и разљутили су се, и затим су их протерали вичући “напоље”. Да није тако било, Грци би рекли: “И ови /Италијани/ су религиозни, они су наши пријатељи”. Не би разумели безбожност Италијана. А сада долазе ови са својом логиком и говоре: “Зашто Пресвета није учинила чудо?” И шта да им кажеш?

А други питају: “Зар су у Вавилону, када су у пећ бацили тројицу младића, заиста мерили ватру, и измерили да је била четрдесет девет лаката?” Па када је ватра испрва била седам метара висока, додали су још материјала за ложење да буде седмоструко већа: Зар седам пута седам не даје четрдесет девет? Размишљаш на тај начин о ватри? Овде видиш један рационализам, једну безумну логику, која је на концу одвојена од стварности. Неки од данашњих теолога замајавају се и оваквим питањима. Тако, на пример, питају: “Да ли су се демони који су пали у море са крдом свиња удавили или преживели? (уп. Мт. 8, 32)” А суштина је у томе што су отишли од човека. Шта се тебе тиче шта је било? Боље пази да демони тебе не поседну, и немој се бринути о томе где се сада налазе они демони.

– *Старче, неки покушавају да усађују Јеванђеље са људском логиком. Тумаче Јеванђеље логиком овога света и не могу са њим да изађу на крај.*

– Јеванђеље и логика овога света не могу да се ускладе. У Јеванђељу је љубав. У логици овога света је интерес. Јеванђеље каже: “ако те ко пошера једну миљу, иди са њим две (уп. Мт. 5, 41)”. Где је ту логика? То је скоро лудост! Због тога они који покушавају да Јеванђеље ускладе са логиком овога света чине једно ружно заме-



шатељство. Постоје, примера ради, различите групе које се баве филантропским радом. Они, тако сазнају да је неко пострадао, да је осиромашео и да му је потребан новац. “Помоћи ћемо му, али да се прво уверимо да ли му је новац заиста неопходан”. И онда оду двојица – тројица да га посету, да се увере да ли му је помоћ заиста потребна. И ако, претпоставимо, виде да има неколико фотеља у собама, кажу: “Е, па он има толико фотеља у тим собама! Пошто има толико намештаја, помоћ му није потребна”. И не дају му помоћ. Они, међутим, не разумеју да је тај човек гладан. Јер, када неко осиромашео, то не значи да се истог часа промени и његова одећа. Откуд знаш да тај намештај нема од раније, а још нико до сада није дошао да га купи? А може бити, да му је то поклонио неко ко је сазнао са сиромаштво његове породице. Такви добротвори се крију иза логике и чине смутње, а Јеванђеље остаје ван њиховог живота. Људи гледају на ствари спољашње, и зато све погрешно тумаче.

”Не сугиће њо изјлегу” (Јн. 7, 24)

– *Старче, логику, људски суд и људску правду које имам, осећам као запреку за најпредак у духовном животноу.*

– То заиста и јесте препрека за духовни напредак, јер тада одлази благодат Божија. Човек тада остаје без помоћи Божије, падне и разбије нос. Људски суд и људска правда су, по правилу, неправедни. Правда Божија јесте љубав, дуготрпљење, благост. Бактерија која изазива твоју духовну болест је то што ствари истражујеш људском логиком. Делотворан лек су добре помисли. Када човек размишљајући скреће удесно, има дакле, добре помисли, а расте и запремина његовог срца. Стога, ако много користиш разум, неопходно је да добро пазиш на своје помисли, јер и закључци до којих се својим логичким закључивањем долази јесу људски а не духовни и освештани.

– *Старче, зашто иако често падам у осуђивање?*

– У теби је Право које студираш, и зато осуђујеш. Много пута одређене студије или неко занимање, на изврстан начин стварају неку врсту суве логике. Логика је честа болест интелектуалаца. Она им је у сржи. Иако имаш срца, логика иде много испред твог срца.

Има много оних који имају велику моћ умовања и суде са егоизмом: никоме не дају за право. Захтевају од других савршенство, али не и од себе. Осећају се спокојним са својим слабостима, а друге осуђују. Заиста је то веома чудно! Споља су уобличени, направили су једног спољашњег човека пуног лицемерја и у себи немају ни трага од





простодушности. То и јесте разлика између европског и јелинског духа. Када кажем “јелинског” мислим на дух Православља. Код Европљанина никад не можеш да схватиш када можеш, а када не можеш да му се приближиш. Увек каже “добро дошли” са лажљивим осмехом. Док Јелина можеш да разумеш. Радостан је? То и показује. Смркнуто је, није му право? И то показује, па се ти према томе равнаш.

– У чему се састају кривица онога ко изузетно брзо суди о људима, догађајима и ситуацијама?

– Само се креће у сфери логике, служи се само својим мозгом и то је онда резултат. Добро би било да онима, који имају превише мозга, Бог мало “попусти вентиле”. Колико им се мозак више испразни, толико више благодати испуњава човека. Када кажем мозак, мислим на људско суђење, на егоизам, на самоувереност. У оном моменту, међутим, када неко схвати да не суди исправно и када каже: “Судим на начин овога света, мој суд нема божанског просветљења и стога ћу погрешити. Зато не треба да га користим” – тада га Бог просветљује и тада може исправно да расуђује.

Кушач онеспособљава паметне људе тако што им наметне да “суде по изгледу”. Када човек у себи има овосветске елементе, он суди људски и чини злодело. Човек треба да се удаљи од тог људског елемента, да би његов суд постао божански. Суд овога света је погрешан суд. Колике само неправде бивају! Колико често човек бива неправедно кажњен! Једном приликом за Васкрс након Свете Васкршње Литургије, седосмо мало у једну колибу да поједемо по комад сира и јаје. Поред мене је седео један монах који је био водич мазги, и који је доносио дрва. Гледам га, одваја на страну оно што му је понуђено. “Једи”, рекох му. “Добро, добро, јешћу”, рече ми. Гледам га после, опет не једе. “Једи”, опет му кажем, “данас је Васкрс.” “Благослови старче”, рече ми, “ја, кад се причешћујем, не једем до два поподне”. Од претходног дана пости (тј. не једе – *прим. њрев.*), а јешће тек поподне! Видиш шта он чини ради благочестивости? А други могу да га сматрају обичним мазговодцем.

Човек је тајна! И ако те приморавају да судиш, размишљај: “Да ли је овај суд божански, или је пун пристрасности?” Да ли је то несребично или пуно самовоље? Немојте имати поверења у себе нити у свој суд. У том суду има много егоизма. Мене су поставили да судим о једној ствари, и иако то нисам хтео, приморали су ме. И упркос томе што обично судим несребично и непристрасно, када одем да се помолим, не осећам, како да кажем, ону сладост коју осетим у дру-



гим приликама. Не зато што ме због нечега пече савест, него зато што сам судио као човек. Тим горе, уколико је суд погрешан, или садржи у себи људска оправдања, или мерила! Суђење је изузетно озбиљна ствар. Суд припада Богу. То је страшно! И није важно, ако онај ко суди има и добру намеру. Важно је шта је у његовом суду.

Потребно је много расуђивања. Сви ми, по природи, имамо мало расуђивања, али на жалост, многи од нас га не примењују на себи самима, него на ближњима својим (како не би... расудили о себи, то јест како себи не би себе открили). Тако оно мало расуђивања што имамо, прљамо суђењем и осуђивањем и захтевом да се други поправе, док би у ствари то требало да захтевамо само од себе, пошто не узимамо довољно учешћа у духовној борби и у одсецању сопствених страсти, како би се душа наша ослободила и како би узлетела на Небеса.

Треће поглавље Нова покољења

Несјаде духа жртвовања

Многи људи данас нису окусили радост жртвовања и не љубе труд. Преовлађују лењост, удовољавање себи и велика жеља за удобношћу. Нестало је усрдности и жртвовања. Успехом сматрају када нешто постигну без труда, без марљивости. Не радују се, кад им нешто није по вољи, када им не одговара. С друге стране, кад би ствари сагледавали духовно, требало би да се радују онда када морају да се труде, јер им то даје прилику за борбу.

Сви сада, и мали и велики, гледају како да нешто постигну са лакоћом. Духовни људи гледају како да дођу до освећења са што мање труда. Мирјани, пак, како да згрну што више новца, а да не раде. Млади, како да прођу испит, без учења, како да добију диплому, а да не излазе из кафића. И ако би било могуће, да телефонирају из кафића, и да им дају дипломе! Да, дотле је дошло! Многи младићи долазе у Колибу и кажу ми: “Помоли се да прођем испит.” Не уче, а кажу: “Бог може да ми помогне” “Учи”, кажем му, “и помоли се”. “Зашто”, каже, “Бог не може да ми помогне?” Да Бог, дакле, благослови његову лењост? То не иде. Ако учи, али му не иде, онда ће му Бог помоћи.

Има младих који имају тешкоће са памћењем или са разумевањем, али који покушавају да то савладају. Овима ће Бог помоћи да постану мудри.





Срећом да постоје испити. Један мали са Халкидике је полагао пријемне испите на три факултета и на свима је прошао.²⁸ На једном је био први, на другом други, али је он више волео да нађе посао и да тако олакша свом оцу који је радио у руднику. Тако није отишао да студира него се одмах прихватио тешког посла. Ова душа је за мене лек. Због такве омладине бих умро, постао бих због њих земља. На многе младе је, међутим, утицао дух овога света тако да због тога трпе штету. Научили су да се занимају само за себе саме, и уопште не мисле на своје ближње него само на себе. И што им више помажеш, све више неподопштина праве.

Гледам данас неку неблагодарну децу. Једно осуђују, друго им је тешко, и срце њихово нити се умара нити уопште стари. Да постану монаси, тешко им је, да се ожене плаше се. Долазе, и опет долазе на Свету Гору... "О, тешко је бити монах, кажу. Стално треба да устајеш у поноћ! Није то један или два дана!..." Враћају се онда у свет. "Шта да радим у овом друштву, с ким ћу се уплести ако се оженим? То је безвезе", кажу, и опет долазе на Свету Гору. Мало остану, и кажу "тешко је..."

Млади данас личе на нове машине кад им се замрзне уље. Треба да им се загреје уље, да би машина кренула, другачије не иде. У Колибу долази једна омладина – и то не један или двојица – и питају ме: "Шта да радим, оче? Како да утрошим време? Досадно ми је". "Нађи посао, сине". "Имам пара", каже ми. "Што да радим?" "Апостол Павле каже да "ко неће да ради нека и не једе" (2 Сол 3, 10). Треба да радиш, да би јео, ако и имаш пара. Рад помаже људима да одледе уље у својим машинама. Рад је стварање. Рад доноси радост и одгони стрес и тескобу. Тако, дете, да нађеш неки посао који ће ти се мало допадати, и да се покренеш. Пробај да видиш!"

Видиш, неки се умарају, одмарају се и опет су уморни. Долази омладина у Колибу, седну и уморе се од седења. Али ме врло прилежно питају: "Шта да за тебе урадимо, шта да ти донесемо?" Никад ништа не тражим. Увече радим, одем да скупљам дрва да зими наложим две пећи. Многи посетиоци све оставе у нереду, блато, мокре чарапе. Дам им танке чарапе које ми шаљу, а оне друге баце. Дам им папирне салвете да их у њих умотају, а они их не понесу. Три пута сам у свом животу нешто затражио. Једном младићу рекох:

²⁸ Некада су (у Грчкој) кандидати могли да полагају пријемне испите на више од једног факултета.



"Желим две кутије шибица из Кареје" – иако сам имао четири упаљача, али сам то учинио да га обрадујем. Отрча радостан, озноји се да их донесе, али га је тај замор одморио, јер је осетио радост жртвовања. А други је седео и од седења се уморио. Они траже да осете радост, али човек треба да се жртвује, да би радост дошла. Радост се рађа из жртвовања. Заиста, радост долази од усрдности. Тако се и негује усрдност, она је право славље! Мука човекова је егоизам, себељубље. То је оно што свакога хвата.

Једном дођоше два официра на Свету Гору и рекоше ми: "Желимо да постанемо монаси". "Зашто", рекох, "желите да постанете монаси? Откуда вам је то дошло?" Ето, дошли смо овде на Свету Гору у посету, и онда нешто мислимо да останемо, јер можда ће бити неки рат"... "Ајде, немојте се срамотити", рекох. "Можда ће да буде некакав рат! И како ћете да напустите војску?" "Наћи ћемо неки разлог", рекоше ми. Шта ће да нађу. Да се праве луди... или тако нешто да нађу. "Ако са таквим мислима кренете да постанете монаси, од самог почетка нећете имати успеха", рекох им. Други, пак, када је по узрасту био спреман да се ожени, да заснује породицу, дође и каже ми: "Зашто да се оженим? Зар да стварам децу и породицу у ова тешка времена?" "Добро, рекох. А у време прогона, да ли је живот стао. Зар и тада нису радили, женили се и удавали? Да се ниси ти заморио?" "Желим да постанем калуђер", рече ми. "Ти си уморан! Какав ћеш ти трудољубиви калуђер да будеш?" Схватате? Ако неко пође да се замонаши па размишља: "Зашто да останем у свету, да стварам породицу, одгајам децу? Отићи ћу у манастир, извршићу неко послушање, одговорности немам, а ако ми нешто кажу сагнућу главу. Зашто бих правио кућу? Тамо ћу имати своју келију, имаћу храну, итд". Такав нека зна да је од почетка осуђен на неуспех. Изгледа вам чудно? Постоје и такви људи. Знајте, онај ко је вредан, свуда ће да се труди. Онај ко је вредан у старању за породицу, и као монах ће бити вредан, а вредан монах, да је засновао породицу, и тамо би био вредан.

Један је тако био у неком манастиру као испушеник, и није желео да се замонаши. "Зашто, чедо моје, остајеш овде?", упитао сам га. "Зато што ме калуђерска скуфија подсећа на шлем." Чујеш ли шта каже? Није желео да постане калуђер, да не би носио калуђерску скуфију. Подсећа га на шлем! А кад је носио шлем? Ствар је у томе што је шлем ставио на главу неколико пута на некој војној вежби. Шта би било да је требало да оде у рат! Подсећа га на шлем! Чујеш



ли? Па, шта он тражи у монаштву? Кад неко тако почне, какав ће калуђер да буде? Можеш ли да ми кажеш? На крају је постао некакав јадни калуђер, и није носио велику скуфију.

Једном дођоше у Колибу двојица младића са косом до земље. Ја пођем да их ошишам, а они се буне. Ни ја нисам имао много времена, па сам их само нечим послужио. Имао сам и једну мачку тамо. “Да је понесем”, пита ме један. “Понеси”, кажем му. Ишли су одатле за Ивирон, око сат времена путем, а он носи мачку у наручју. Поче да пада киша. Кад су стигли до манастира, он тражи да га приме у гостопримницу са мачком. “Не може”, рекоше му, и он читаву ноћ остаде напољу на киши. А да му кажеш да чува стражу један сат, казаће: “не могу”. Али да целу ноћ седи напољу са мачком, то може.

Један други, оде у војску па побеже. Дође у Колибу и каже ми: “Желим да се замонашим”. “Иди да одслужиш свој војни рок!”, кажем му. “У војсци није као код куће”, каже ми. “Добро да си ми то рекао, дете, да то кажем и другима!” У међувремену су га његови тражили. Након кратког времена вратио се рано ујутро. Била је Томина недеља. “Тебе тражим”, рече ми. “Шта хоћеш?”, рекох му. “Где идеш у цркву?” “Нигде”, каже ми. Данас, на Томину недељу, у Манастиру је свеноћно бденије, а ти не идеш? А хоћеш да будеш монах. Где си био?” “Био сам у хотелу. Било је тихо. У манастиру је бука!” “И шта ћеш сада да радиш?” “Размишљам да одем на Синај јер желим да живим тежим животом”, “Сачекај мало”, рекох му. Уђох унутра и узех једну земичку коју су ми донели и дадох му. “Узми ову велику земичку, рекох му, да живиш тежим животом, и иди!” Такви су млади данас. Не знају шта траже, а сметње не отклањају. Где да се после жртвују?

Сећам се, када сам служио војску, како си много пута у случајевима опасности могао да чујеш: “Господине официру, да идем ја уместо овога. Ожењен је има децу. Да му деца не остану на улици”. Молили су официре да дођу на место другог, у прву линију! Радовали су се да сами страдају а да не буде убијен други, коме би деца остала на улици! Где ће данас неко да учини такву жртву! Изузетно ретко. Једном приликом смо на положају остали без воде. Официр виде на карти да у близини има воде. Међутим, тамо су били непријатељи. “Овде у близини има воде, али је веома опасно. Ко ће да иде на напуни чугуру? Ни светло не сме да се пали”. Један скочи: “Ја ћу да идем, господине официру”, за њим други “ја ћу”, па трећи “ја ћу”! Сви су дакле тражили да иду! А ноћу, без светла, страх је велики.



“Не можете сви да идете!”, рече официр. Желим да кажем, како нико није мислио на себе. Нису се извлачили, па да неко каже. “Господине официру, мене боли нога”, а други “мене боли глава” или “уморан сам”. Сви смо желели да идемо, иако је било опасно по живот.

Данас постоји један дух млакости – нема мужевности, нема жртве. Све је преокренуто данашњом изокренутом логиком. Видиш, некад су радо ишли у војску, а данас узимају потврде да су луди, да не служе војску. Гледају шта да раде, да не иду у војску. Имали смо једног капетана, било му је двадесет три године, али је био јуначан! Једном приликом га позва телефоном отац, који је био резервни официр, и рече му како размишља да се постара да овај оде са првих линија и да оде у позадину. А капетан повика: “Срам те било оче, да кажеш тако нешто! Само трутови тамо седе”. Био је искрен, частан и храбар, преко сваке мере и увек је ишао први. Његова кабаница је била изрешетана од метака, али није погинуо. Када је био демобилисан, узео је кабаницу као успомену.

Неразумна љубав чини децу неспособном

Гледам ову данашњу децу, нарочито ове који студирају, и видим да од своје куће имају много штете. Иако су то добра деца, неспособни су. Не мисле, неосетљиви су. Родитељи су ти који их кваре. Родитељи су прошли кроз тешке године и не желе да њихова деца оскудевају, не желе да оскудевају ни у чему. Не развијају код деце усрдност, како би била срећна и када оскудевају. Наравно, то раде са добром помишљу. Лишавати себе нечега тако да то деца не примете, то је непримерено. Али помоћи им да изграде монашку свест, и да се сама радују када су за нешто ускраћена, то је веома добро. Међутим, том својом добротом, том неразумном добротом, родитељи од њих праве неспособњаковиће. Све им дају у руке, чак и воду, како би учили и како не би губили време. Тако и младићи и девојке постају неспособни. Тако та деца, и онда када не уче, желе да све добију на руке. Зло почиње од мајки. “Ти дете моје само да учиш. Ја ћу чарапе да ти донесем, ноге ћу да ти перем. Узми колач, узми кафу”! И деца не разумеју колико је уморна мајка која им све то доноси, јер се сами не труде. И онда почиње – тањир за једнократну употребу, одело за једнократну употребу – једу пице, а не знају ни да их ставе на папир!... Тако постају сасвим неспособни људи. Умарају се од живота. Ако им се пертла одвеже, кажу: “Мама, вежи ми пертле!” Таква деца да касније постану вредна? Они касније нису ни за брак ни за монаштво.





Зато кажем мајкама: “Не дајте деци да стално уче. Читају, читају па им дотужи. Нека направе петнаест минута или пола сата паузе, да обаве и неки послић у кући, да се мало помуче”.

Ове зле навике савремене омладине преносе се и на монаштво. Тако видите у манастирима да има по седам писара, и сви млади и образовани, заједно са старијима. Некада је био један писар, а и тај није имао два разреда гимназије, а сам је завршавао читав посао. А сада и да их је седморица и да вредно раде, не могу да саврше ни своје духовно послушање, него неко старији мора да им помогне!

Поредак мрачних сила

Данашња несрећна деца страдају од различитих теорија. Због тога су смућена и ошамућена. Дете, тако, једно жели да чини а чини друго. Жели да иде на једну страну, али га струја овог времена односи на другу страну. Велика је пропаганда сила таме, која заводи ону децу која не мисле много. У школама неки учитељи говоре: “Да бисте успели, немојте поштовати родитеље, немојте им се потчињавати”, и тако децу чине неспособном. Та деца касније не слушају ни родитеље ни учитеље. И сматрају да је то оправдано, јер мисле да тако треба да раде. А и држава то подстиче, и они који су на власти, и искоришћавају их и они који не маре ни за отаџбину, ни за породицу, ни за било шта, не би ли како остварили своје планове. Е, све ово, мало по мало, причињава велико зло данашњој омладини. И то веома велико зло, које води томе да деца за свог вођу имају рогатог ђавола! Сатанизам се много проширио. Чујеш у некаквим центрима, читаву ноћ певају: “сатано, ми те обожавамо, не желимо Христа. Ти нам све дајеш”. Страшно! Шта вам даје а шта вам узима, несрећна децо!

Мала деца, раздражена кафом и цигаретама... Како да видиш чист поглед, како да видиш благодат Христову на њиховим лицима! Имао је право један архитекта, када је, једној групи младих који су ишли на Свету Гору, рекао: “Наше очи су као очи покварене рибе”. Дошао је на Свету Гору са десетак младића, од осамнаест до, отприлике, двадесет пет година. Он се духовно преобратио, и после му беше жао младића који су живели распусним животом. Једном приликом, он им даде карте да иду на Свету Гору. Пошао сам из Колибе и они ме сусретоше на путу. “Сада идем, рекох им, али хајде да мало овде поседимо”. И седосмо. Тада наиђоше и нека деца из Атонијаде. “Седите и ви мало овде”, рекох им. И седоше. Онда архитекта рече



овим који су били са њим: “Примећујете ли нешто?” Они рекоше да не примећују. “Погледајте мало лица једни другима, а после погледајте лица ових других младића. Да видите како њихове очи сијају, а наше су као код покварене рибе.” И заиста, тада сам и ја приметих, баш такве су биле: очи покварене рибе. Замућене, изобличене... А очи друге деце су сијале! Јер деца из Школе чине метаније, иду на службу. Човек се познаје по очима. Због тога је и Христос рекао: “Светиљка телу је око” (Лк. 11, 34). Колико младих долазе на Свету Гору, обилазе све манастире и постају монаси, али поред свега – како би рекли? – немају карамеле у манастирима, али имају радост од које им лице сија. Док они у свету, пак, имају све што пожелеле, али јадници ужасно живе.

До нас са свих страна долазе различите струје. Са истока нам долази хиндуизам, и друге окултне религије, са севера стиже комунизам, са запада гомиле теорија, са југа, из Африке, магија и друге болести. Један младић, захваћен таквим струјама, дође једном у Колибу. Схватио сам да су га ту довеле молитве његове мајке. Када смо мало поразговарали, рекох му: “Види, дете моје, да нађеш духовника, да се исповедиш и да те помаже, и да ти сада од почетка помогне. Треба да те помажу, јер си одбацио Христа”. Заплака се јадник: “Моли се, за мене, оче, рече ми, јер не могу овога да се ослободим. Испрали су ми мозак. Схватам да су ме овде довеле молитве моје мајке”. Колико помажу мајчине молитве! Онеспособљавају се јадници када их обрлате, а онда их хвата страх, тескоба, а онда прелазе на наркотике итд. Са једне низбрдице на другу. Нека им Бог помогне!

– *Старче, да ли им користи када им неко каже да је то сатанска работа?*

– Како да им не користи? Али то треба учинити на прави начин.

– *Како њакви млади могу да познају Христа?*

– Како да познају Христа, кад, пре него што су се упознали са Православљем, иду у Индију ког гуруа, остану тамо две три године, омаме се магијом, сазнају тамо да у Православљу постоји мистика, па онда долазе овде да траже виђење светлости, да траже виша стања итд. А када их питаш: “Колико времена има а да се ниси причестио”, кажу: “Не сећам се, ако ме је мајка причестила кад сам био мали”. “Јеси ли се некад исповедио?” “Не интересује ме та тема”. Шта ту може да се очекује? Ништа о Православљу не знају.





– *Старче, како им се може помоћи?*

– Од оног тренутка кад за Цркву кажу “естаблишмент”²⁹ како да им се помогне? Схваташ ли колико тако можемо да се споразумемо? Међутим, они млади који имају добро настројење бивају помогнути и прилазе Цркви.

”Не гурајте децу!”

– *Старче, шта ће бити са децом која данас одрастају без дисциплине?*

– Њима је мало тога олакшано. Родитељи који не разумеју значај дисциплине остављају деци на вољу, и на крају од њих стварају пропалице. Ти кажеш једну реч, а они теби пет безобразних! Такви могу да постану криминалци. Данашња младеж је сасвим распуштена. Слобода! “Не дирајте децу!” А деца кажу: “Где још постоји овакав режим?” Настоје стога да се буне, да не слушају родитеље, да не слушају учитеље, да не слушају ништа, да не чују никога. Ово им олакшава њихов циљ. Ако од деце не стварају бунтовнике, како ће та деца касније да униште све системе вредности? Видиш, јадници су готово демонизовани.

Ако се слобода не развија у духовном животу, да ли ће се развити у животу овога света? Чему им таква слобода? То је пропаст. Зато и са државом иде онако како иде. Могу ли данашњи људи да развијају слободу која им је дата? Слобода, ако је човек правилно не употребљава је катастрофа. Светски развој са овом огреховљеном слободом донео је духовно ропство. Духовна слобода је духовно потчињавање вољи Божијој. И видиш, послушност је слобода, док је кушач, међутим, из своје злобе представља као ропство и деца се томе супротстављају, нарочито у наше време, у коме су затровани духом бунтовништва. А природно, уморни су млади и од разних идеологија двадесетог века, које на жалост и даље уништавају лепоту природе Божије и Његових створења, испуњавајући их тескобом и удаљујући их од радости, од Бога.

Знате ли шта смо претрпели када смо отпуштени из војске? Да се то догодило данашњој омладини, све би их сломило. Била је 1950–та када се завршио герилски рат. Многе класе војника су биле

29 Старац мисли на оне који у Црквеној структури (епископ, презвитери итд), не виде духовно устројство Царства Божијег, него само безблагодатни “естаблишмент” (ирим. ирив).



отпуштене у исто време. Неки су у рату били четири и по године, неки четири, неки три и по. И замислите, након свих тих мука, стигосмо у Ларису, отидосмо у Транзитни центар, али је тамо све било пуно. Онда одемо до хотела. Али ни тамо нису желели да нас приме, чак и да платимо. Кажу ти: “Војска! Где ћемо с њима? Усмрдеће нам ћебад!” Био је месец март, било је хладно! Срећом, један официр нас је спасао – да је жив и здрав! Отишао је и сазнао кад крећу возови, када премештају вагоне итд. Договорило се и сместио нас у вагоне! “Ноћу ће их, рече, премештати, али немојте да се плашите – тек ујутру ће да крену”. Целу ноћ смо се клацкали. Напокон стигосмо у Солун. Неки који су били одатле отидоше својим кућама. Ми остали одосмо у Транзитни центар, али је и тамо све било пуно. Одемо у хотеле, и тамо ништа! Молио сам их у хотелу: “Дајте ми једну столицу да седим унутра и платићу вам дупло него што кошта соба са креветом!” “Не може!”, кажу ми. Можда су се плашили да ће неко видети како држе војника да седи на столици па да ће их тужити. И остало је само да одеш напоље, и да ноћ проведеш стојећи наслоњен на зид! И могао си да видиш по тротоару су били јадни војници, пред хотелима, наслоњени на зидове! По свим тротоарима било је војника, као да су на паради! Схваташ? Да су се данашњи млади нашли у таквој ситуацији, спалили би и Ларису и Солун и целу Тесалију и Македонију! Овде где данас немају никаквих тешкоћа, погледај шта раде! Демонстрације, уништавања... А она јадна омладина тада, није имала никакву рачуницу. Осећали су свакако извесну горчину, али уопште нису помисљали да учине некакво зло, иако су имали да претрпе велике невоље и да буду напољу на хладноћи. Осакаћени у рату – колика је то жртва ових јадника! – а након тога, као последње “хвала”, било је да спавају напољу. Правим мало поређење, какви су били млади некада а какви су сада... Свет се тако изменио, а ни педесет година није прошло.

Данашња младеж је слична јунету које је везано на ливади и које удара ногом, откине улар, руши ограду и почне да трчи, али се саплете, грозно повреди ногу, да би га на крају заклале дивље звери. Обуздавање је од помоћи, када је дете мало. То се види, када се рецимо успне на зид и постоји страх да не погине. “Не, не”, викнеш, и мало га пљеснеш. Касније не мисли да тако може да погине, него мисли да не добије батине, па пази. Данас нема кажњавања ни у школи, нити у војсци има рибања по казни. Зато данас млади дају лекције родитељима и народу. У војсци некад, што је тврђа била обука, то су се боље показивали у бици.





Млад човек има потребу да га неко духовно води, да га неко саветује и да га слуша, како би доспео у духовну сигурност, без опасности, страха и странпутица. Сваки човек, током узрастања, током година, стиче искуство нешто сам, нешто од других. Млад човек нема још искуства. Онај ко је одрастао користи оно искуство које је стекао сам и од других како би помогао млађем, још неискусном да не греша. Онај ко је млад, ако то не слуша, сам на себи мора да испробава. С друге стране, ако слуша, имаће од тога користи. Дошли су тако у Колибу неки младићи из једне хришћанске организације, говорећи са самопоуздањем. "Немамо потребе ни за ким. Сами ћемо наћи свој пут!" Ко зна? Можда би, на неки начин на то могли бити приморани. Када је дошло време да иду, упиташе ме како да дођу до пута, да би ишли за манастир Ивиرون. "Куда да идемо", рекоше. "Добро, децо, рекох им, рекосте да ћете сами наћи пут. Вама нико није потребан. Зар нисте тако малопре рекли? Најмањи је проблем ако се загубите са овог пута. Мало ћете да се помучите, неко ће наићи и рећи ће вам: "Овуда идите". Али онај други пут, онај пут који води горе, Небесима, како ћете тај пут наћи сами без путеводитеља?" Један од њих рече. "Старац има право".

Млади треба да прођу искушењем чистоте

Дођоше данас две-три студенткиње и рекоше ми: "Старче, помолите се да положимо испит". А ја им рекох: "Молићу се да положите испит чистоте. То је много важније. Све остало долази касније". Зар им нисам добро рекао? Да, велика је то ствар да на лицима данашње омладине видиш честитост и чистоту! Веома је то велика ствар!

Долазе неке девојке које су, јаднице, заиста повређене. Живе са својим младићима а да нису у браку, и не разумеју да намере тих момака нису часне, и због тога бивају оштећене. "Шта да радим оче", питају ме. "Власник кафане се дружи са бекријом, али сина не жени његовом ћерком. Прекините ту везу. Ако вас заиста воле, ожениће вас. А ако вас одбаце, значи да вас нису ни волели, и тако ћете уштедети своје време".

Лукави искоришћава младалачке године, јер му као оружје служи буђење путености, и покушава да уништи младе у овом тешком периоду кроз који пролазе. Разум је још незрео, и у њему постоји велико неискуство, а духовне основе нема уопште. Зато млад човек, у овим кризним годинама, свагда треба да осећа потребу за саветима старијих од њега, да се не би оклизнуо на слатку стрмину



светских провалија, које без престанка испуњавају душу тескобом и за вечност је удаљавају од Бога.

Схватио сам да једном нормалном детету, у доба младости, није лако да постигне такво духовно стање да не прави разлику јер "нема више мушко ни женско" (Гал. 3, 28). Због тога духовни оци и саветују да младићи не живе са девојкама, ма како духовни били, јер је тај узраст такав да им не помаже. Кушач искоришћава младост. Због тога је упутније да млад човек буде и глуп за девојке (или девојка за младиће) због свог духовног старања и чистоте, и да понесе овај тешки крст. Јер у том тешком крсту је скривена сва сила и премудрост Божија, и млад човек је тада јачи од Самсона (уп. Суд. 15, 14 и даље) и мудрији од Соломона (уп. 1 Сам. 3, 9-12). Боље је да пази док иде, и да се не осврће десно и лево, чак ако су у питању и особе са којима је у сродству, јер их наводно презире и са њима не говори, него да га загледају и нашкоде му, па још да то буде погрешно схваћено од људи наклоњених овоземностима који увек имају прљаве мисли. Хиљаду пута је боље да бежи као дивља животиња од људи након Литургије, како би задржао своју духовну пажњу и да се журно удаљи након службе, него да седи и буљи у крзна (или девојка у кравате) и да се духовно раздражује због огреботина које ће му на срцу направити непријатељ.

Истина је да свет на жалост трули, и да ако кроз њега [такав свет] и прође нека душа која жели да очува чистоту, упрљаће се. С том разликом, међутим, што Бог неће тражити оно исто што је у стара времена тражио од хришћанина који је хтео да очува чистоту. Неопходно је остати хладнокрван и да млад човек учини све што може: да се бори, како би избегао узрок, а наш Христос ће му од тог тренутка па надаље помоћи. Божанска љубав, ако се разгори у његовој души, је толико пламена да има моћ да сажеже сваку другу жељу и сваку ружну представу. Када се запали овај огањ, тада се осећају божанска задовољства, која нико не може упоредити са било којим другим уживањем. Ко окуси ову небеску манну, на њега више неће остављати никакав утисак различити дивљи плодови. Због тога треба да чврсто ухвати свој волан, да се прекрсти и да се не плаши. Након мале борбе примиће велика небеска богатства. Јер када наступи час искушења потребна је храброст, и Бог чини чуда да би помогао.

Мени је приповедао старац Августин³⁰. Као искушеник је био у једном манастиру у Русији, у својој отаџбини. Тамо су скоро сви би-

30. Види: *Αγιορειται Πατερεις και Αγιορειτικα*, σ. 74 - 75.



ли стари, и њега су послали да као послушање помаже у риболову неком човеку који је радио у манастиру, јер се манастир издржавао од риболова. Једнога дана дође ћерка овог човека, и рече оцу да брзо иде кући ради неког неизбежног посла, а она остаде тамо да помаже. Међутим, кушач беше овладао том јадницом, и она без размишљања навали на искушеника грешним предлозима. У том моменту збуни се Антоније – то му је било световно име – јер се све догодило изненада. Он се осени крсним знаком и рече: “Христe мој, боље је да се удавим него да згрешим”, и скочи право у дубоку реку! Али Добри Господ, гледајући на велико јунаштво чистог младића, који се понео попут светог Мартиниана³¹ како би сачувао чистоту, задржа га изнад воде тако да се није ни оквасио! “Када сам скочио, рече ми, са главом на доле, нисам схватио како сам се нашао усправно изнад воде, тако да се ни моје одело није поквасило!” У том часу осетио је и неки унутрашње спокојство са неизрецивом сладошћу која је сасвим уништила сваку греховну помисао и сваку телесну раздраженост, која је раније настала због нечистих покрета девојке. А када је девојка видела Антонија како стоји над водом, поче, покајавши се због свога греха, да плаче, потресена овим великим чудом.

Христос не тражи велике ствари, да би нам помогао у нашој борби. Од нас очекује ситнице. Један младић ми је причао како је ишао на Патмос³² ради поклоњења, али му је искушење поставило једну замку. Док је ишао, једна туристкиња се распали и загрли га. Он је одгурну и рече: “Христe, ја сам овде дошао ради поклоњења, а не ради заљубљивања”. То рече и побеже. Увече у хотелу, у време када се молио, виде Христа у нествореној светлости. Видите шта је задобио само једним одгуривањем? Неко други се годинама бори и чини велике подвиге, да би се како удостојио нечег таквог! А овај виде Христа, само због тога што се успротивио искушењу. Наравно да

31 У Житију преподобног Мартиниана (његов спомен се прославља 13. фебруара) стоји да, док се подвизавао на једној стени близу мора, угледа једну девојку која је преживела бродолом и приближавала му се плутајући на некаквом сплаву. Она поче молити Светог да је спасе из мора. Преподобни је био приморан да је извуче из воде. Онда се помоли и сам скочи у море. Али Божјом Промисли наиђоше делфини, подигоше га и оставише на обали.

32 На Патмосу је свети Јован Богослов записао Откривење које је добио од Христа. Тамо је био прогнан због проповедања хришћанске вере (ирм. ирв.).



га је ово духовно веома укрепило. Касније је неколико пута виђао свету Маркелу, светог Рафаила, светог Георгија. Једном дође и рече ми: “Помоли се оче, да поново видим светог Георгија. Желим мало утехе, а утехе немам у овом свету!”

А видиш у какво стање долазе други млади! Једном дође у Колибу неки младић са својим ујаком који је био већ зацао у године и рече ми: “Помоли се за једну девојку. Несрећним случајем је сломила кичму. Њен отац је возио, и заспао је за воланом. Он је погинуо а девојка је тако настрадала. Даћу ти њену фотографију”. “Нема потребе”, рекох. Он је, међутим, инсистирао, ја узмем фотографију и имам шта да видим! Девојка лежи доле а двојица је држе. “Ко су јој ови”, упитах. “Пријатељи”, каже ми. “А ово шта је? Шта то раде?”. “Ништа, каже, то су јој пријатељи”. “Немој погрешно да разумеш децу”, рече ми његов ујак, “таква је данашња омладина”. “Помолићу се, рекох у себи, али не да јој се поправи кичма него да јој се поправи ум. И њој и теби, изгубљени човече”. Где је честитост? Требало је ујак да га изгрди. Духовна чеда... да има духовника и да се нађе у таквом стању! Чак и да има намеру да се ожени њоме није било разлога да буде тако блиска са двојицом, а трећи да ми показује фотографију! И нису ни помислили да тако нешто није у реду, Мене то не дотиче, али то није исправно. Какву породицу ће створити оваква омладина? Нека их Бог просветли да дођу к себи.

Са каквим су одрицањем некада, девојке чувале своју чистоту! Сећам се да су током рата неки сељани били принуђени да у зиму са својом стоком оду у брда. Тамо су остали одсечени великим снежним наносима. Мушкарци су од смрзнутог дрвећа направили некакву кровинару да се заштите од хладноће. Жене су, пак, биле приморане да се ту сместе заједно са њима, познатим људима из њиховог села. Једна девојка и једна старица су биле из неког удаљеног села, и оне су биле приморане да буду у једној од ових дрвених кровинара. Ту су, на жалост били и неки безбожни страшљивци који нису много марили што је рат. Нису саосећали са својим ближњима који су рањавани и гинули, него су, када би нашли zgodну прилику, гледали како да сагреше, јер су се плашили да случајно не погину а да се не иживе довољно. А требало је, макар у време опасности, да се покају. Један такав, који, као што рекох, ни у време рата није марио за покајање, већ је вребао прилику да греша, толико је ружно узнемиравао девојку, да је она због тога била приморана да бежи. Она је радије одабрала да се смрзава, па чак и да умре напољу на хладноћи, само да





не изгуби своју чедност. Када је сирота старица видела да је девојка побегла, пође и она за њом да је тражи, и нађе је на тридесетак минута хода, под надстрешницом црквице³³ Светог Претече Јована. Претеча се бринуо за честиту девојку и довео ју је у своју црквицу, за коју девојка уопште није ни знала да постоји. И шта даље учини Свети Претеча! Пробуди једног војника³⁴ из сна, и рече му да иде до његове црквице која је била у близини. Устаде, дакле, војник и крену у ноћ осветљену снегом, и дође до црквице за коју је отприлике знао где се налази. И шта види! Једна старица и једна девојка, у снегу до колена, поцрнеле и укочене од хладноће. Војник одмах отвори црквицу, и некако уђоше. Војник није имао ништа да им да осим шала и рукавица, за које им рече да их стављају наизменично. Оне му испричаше о искушењу које их је снашло. “Добро, рече војник девојци, како си се одлучила да побегнеш усред ноћи, у зиму и у непознатом крају?” А она му одговори: “Ја сам само то могла да урадим, а веровала сам да ће ме Христос избавити”. Тада војник, спонтано, са саосећањем, а не просто да би их утешио, рече: “Вашим мукама је дошао крај. Сутра ћете бити код своје куће”. Оне се веома обрадоваше овим речима. И заиста, Л.О.М.³⁵ се покренуо, пут је отворен, и следећег дана ујутру, тамо је већ стигао војни транспорт и ове јаднице отидоше својој кући. Таквим младим Гркињама које су заоденуте благодаћу Божијом – а не разголићене и без благодати Божије – треба се дивити и узносити похвале. Након овога, она звер³⁶ – нека ми Бог опрости – оде и исприча команданту, како је тај и тај војник развалио врата црквице и унутра пустио мазге! Командант му рече: “Не верујем да је он тако нешто учинио!” И тај напасник је на концу завршио у затвору.

Истиниња љубав рађа код младих сазнање

– *Старче, они који би желели да униште друштво, најпачу на темеље, на корен, на децу, како би постигли свој циљ.*

33 У грчком стоји εἰς κληροῦσακί, што буквално значи “мала црквица изван града или села” (прим. прев).

34 А војник је био сам старац који ово приповеда. Ово се догодило у време када је он служио војску током грађанског рата.

35 Л. О. М. = Λοῦκος Ορειῶν Μεταφορῶν. – Чета војника опремљена за зимске планинске услове и рашчишћавање снежних наноса.

36 Старац мисли на напасника због кога су девојка и старица и морале да побегну (прим. прев).



– Неће у томе успети. Зло уништава само себе. У Русији су била велика страдања и видиш шта се догодило након само три генерације. Видиш шта се сада догађа! Господ не напушта своје. Нити ће грехе данашње младежи судити на исти начин као што је судио у наше време.

– *Старче, како долази до тога, да неки млади који живе савим свейским живојом, њо њишањима вере дају веома исправне одговоре?*

– Ови млади имају добро настројење, али не могу да се обуздају и да се приближе вери. Због тога дају исправне одговоре. Желим да кажем, да ако неко хоће да крене неким путем – он то жели, али не може да крене. Онај ко га гледа како покушава, треба то да цени. Такве људе Бог неће напустити, јер немају у себи злобе. Доћи ће час када ће имати снаге да крену напред.

– *Како се може прићи младима који су застарили?*

– Љубављу. Ако постоји истинита, изворна (= непатворена) љубав, млади то одмах примају и прилазе. Долазе млади, “с коца и конопца”³⁷ у Колибу, са различитим проблемима. Примим их, почастим их, причам им, и ускоро постајемо пријатељи. Отварају своја срца и примају моју љубав. Некима, злосрећницима, толико је тога ускраћено! Жедни су љубави. Одмах се види да нису осетили љубав ни од мајке ни од оца: не могу је се наситити. Када са њима састрадаваш, када их волиш, заборављају на проблеме, на наркотику, нестају и болести, остављају се и безакоња, и враћају се на Свету Гору као благочестиви поклоници. Јер на неки начин су спознали љубав Божију. И видим да у себи имају великодушност која ти слама срце. Не примају економску помоћ, иако им је неопходна, прихватају се посла, а у школу иду увече. Ти млади људи заслужују да им се помогне. На новој железничкој станици у Солуну постоје куће, где многи млади, девојке и младићи бораве заједно. У простору који је довољан за троје борави по њих петнаесторо. Они потичу из растуриених породица: једни краду, а други имају усрдности и не могу да краду. Годинама сам многим говорио да им приђу, да им помогну. Говорио сам да саграде некакав храм да их тамо окупљају. Сада имају једну малу црквицу, посвећену Апостолу и ђакону Филипу, заштитнику жељезничара.

37 На грчком тај израз гласи “ораси од хиљада орахових стабала”.



Одувек сам знао да ако неко од малена не искористи на добро прилике које су му дате, ђаво ће их искористити. Зашто каже пословица: “гвожђе се кује док је вруће”? Ковачи, када желе да прилепе два комада гвожђа – не мислим данас када имају апарате за заваривање – стављају гвожђе у ватру, а онда сипају врелу воду и боракс преко њега, и чим га изваде из ватре, онако врело, још варнице са њега лете, ударе чекићем неколико пута и тако га залепе. А ако се охлади, онда неће да се прилепи. Исто хоћу да кажем и за младе. Када им се пружи прилика, ако је не искористе, касније ће почети да се баве другима, да суде, да осуђују, јер се благодат Божија удаљила. Док, ако имају божанску ревност и ако пазе, напредоваће. Због тога родитељи, колико могу, треба да помогну деци док су мала. Деца су као празне кутије. Ако се испуне Христом, свагда ће бити близу Њега. Ако не, веома је лако да, када одрасту, крену странпутицом. А ако су као мали добили такву помоћ, ако се касније мало и удаље, поново се враћају. Дрво које се помаже уљем не трули. Ако се деца мало помажу благочешћем и страхом Божјим, касније немају тескобе.

Четврто поглавље

Бестидност и недостатак поштовања

Дрскост и прошељује побожност

– *Сћарче, одакле долази дрскост?*
– Из Париза³⁸... Дрскост у обраћању је бестидност, и она далеко изгони страх Божји, као дим који користимо да бисмо истерали пчеле од кошнице.

– *Сћарче, како да се клоним дрскости?*

– Сматрај себе мањом од свих. За то је потребно много смирења. Као најмлађа, треба да према свим својим сестрама гајиш поштовање и поштовање. Своју помисао треба да излажеш смирено, не показујући се као неко ко све зна. Тада ће те Бог обдарити благодаћу и напредоваћеш. За послушника је дрскост његов највећи непријатељ, јер то изгони благочешће. Обично за дрскошћу следи бунтовништво, а потом следи неосетљивост и равнодушност, у почетку према малим гресима, на које се човек, мало по мало, навика-

38 Дрскост, бестидност, безобразлук и безобзирност у говору и обраћању, на грчком се каже: *παρρησία* (парисија), а град Париз се каже: *Παρίσι* (Париси). Старац је овде направио досетку, играјући се речима, што веома често чини.



ва и на њих почиње да гледа као на нешто природно (= нормално). Али, у дубини душе нема спокојства и уместо њега остаје само тескоба. Човек чак не може ни да разуме шта му је, јер му је срце споља запрљано (=ублатњављено) па не осећа колико је тврдоврат.³⁹

– *У каквом су, сћарче, односу њросјодушности и дрскости?*

– Једна је ствар простодушност а друга дрскост. Простодушност у себи има и благочешћа и нечег детињег. Дрскост је безобзирност.

И у непосредности много пута има бестидности. У непосредности и у простодушности много пута се, уколико човек не пази, крије много бестидности. Каже неко: “Ја сам по карактеру непосредан”, или, “ја сам једноставан”, и онда говори бестидно, а да то и не схвата. Међутим, друго је простодушност а друго је бестидност.

– *Сћарче, шта је духовна суздржаност?*

– Духовна суздржаност је страх Божји, у најбољем смислу. Тај страх, та суздржаност, доноси радост и точи мед у срце – духовни мед! Видиш, једно мало детенце, које је бојаљливо поштује свог оца, суздржава се и стиди се, и од превеликог стида не усуђује се да погледа свог оца. Ако нешто хоће да пита, поцрвени! Да га ставиш међу иконе. Друго дете размишља: “То је мој отац”, и безобзирно иступа напред. А кад нешто жели, захтева да му се да, и удара ногама као да прети.

У доброј породици деца живе слободно. Постоји поштовање, али деца нису притешњена, нема војничке дисциплине. Деца се радују свом оцу, својој мајци, и они се радују њима. “Љубав не познаје срам”, каже авва Исак.⁴⁰ Постоји смелост, али у добром смислу. У оваквој љубави постоји поштовање и поштовање, и она побеђује страх. Неко се суздржава, оклева, али се и плаши, јер не постоји стварна суздржаност. Други је суздржан, и не плаши се, јер има истинску, духовну суздржаност. Када је неко духовно суздржан, осећа радост. Детенце, тако, воли свог оца и своју мајку, са неком врстом смелости, јер се не плаши да ће га истући. Узима очев пешир, и ако је овај официр, баца га и радује се. Оно има једноставност, али није бестидно. Треба да разликујемо једноставност (= простодушност) од бестидно-

39 Грчка реч *σφοδρῶς* (сфодрос), има значење “*тврдоглавост*”, “*тврдићлук*”, али би овде боље одговарао смисао наше речи “*тврдовратост*” (*прим. прев*).

40 Уп. Авва Исак Сиријски, *Подвижничка слова*, Слово 58, стр. 256, грчког издања.



сти. Ако нема поштовања, суздржаности, доспевамо до дрскости. А после чујеш девојку која седи беспослена, како говори мајци: “Мама, донеси ми чашу воде! Да буде хладна! ... Е, није хладна. Рекох ти да ми донесеш хладну”. Тако почињу, а после говоре: “Зашто да се жена плаши мужа?” (уп. Еф. 5, 33). У страху је међутим и поштовање, а у поштовању љубав. Када нешто поштујем, онда то и волим, а оно што волим, то и поштујем. Жена треба да поштује мужа, а муж треба да воли жену. Али данас је све унижено (= обезвређено), и породица се распада, јер наопако разумеју Јеванђеље. “Жена треба да слуша”, говори муж. Ма ако немаш љубави, не можеш ни мачку себи да потчиниш. Ако немаш љубави, други те не чује, и не можеш ни чашу воде да му потражиш да ти донесе. Када неко поштује другог, самога себе поштује, али себи не придаје важност. У поштовању другог има усрдности. Али ако човек пази само на себе, онда ту нема усрдности.

Поштовање старијих

– *Старче, често ружно говорим са старијима. Схватим да саирешујем и што исповедам.*

– Када то разумеш и исповедиш, мало по мало ћеш се смучити себи, у добром смислу, смирићеш се, и тада ће доћи благодат Божија, а ова ружна навика ће нестати.

– *Старче, понекад се шалим и задиркујем сестре из љубави, али се њашиим безобразлука.*

– Не може тако, ти си још млада! У једној породици, одрасли су ти који задиркују децу и са њима се шале, а не мали са одраслима. Тако се радују и мали и велики. Не иде да једно дете искушава оца или мајку. Не иде да једно дете задиркује деду или баку. Замисли да неко дете, из чиста мира, крене да голица оца по врату? Друго је кад одрастао зачишава дете, оно се радује и задовољно је. Тако и одрастао постаје као дете и заједно се радују.

– *Старче, када своје мишљење кажем неком старијем о нечему за шта ми помисао каже да није исправно, а он се њоме успротивљује, треба ли да се са њим сагласим?*

– Не, не треба се сагласити са нечим што је зло. Треба да кажеш оно што је исправно, али на леп начин. “Можда то ипак иде овако? Кажем то као своје мишљење”. Или да кажеш: “Имам овакво мишљење”. Тако се, као магнетом, привлачи благодат Божија. Има и оних који по навизи, а не из сврсисходности, износе своје мишљење на безобзиран начин. У сваком случају, како било да било, треба пошто-



вати старије. Али и старији, на неки начин очекује поштовање. И ако и има неких грешака, има и својих добрих страна, има искуства, итд. Ти, када те питају, кажи своје мишљење смирено и са поштовањем, и немој при томе у себи да верујеш да је баш онако како ти кажеш, јер други може да зна нешто што ти не знаш или о чему ниси размишљала. Када је неко млад, онда, када на пример, чује расправу о некој ствари, и мисли да је оно што он о томе мисли најисправније, ако води рачуна о саговорнику, треба да каже: “Изгубио сам мисао”. А ако је саговорник неко ко је по годинама старији, треба да каже: “Прошла ми је умом једна богохулна помисао”. Ако неко каже и нешто што је тачно, ако то при том није примерено, то што каже је дрскост.

– *Када говорити о старијима, мислиш ли на године или на духовни живот?*

– Углавном на године. Јер, видиш, онај ко је унапредовао у духовном животу, поштује онога ко је по годинама старији од њега.

– *Старче, да ли је природно да човек више поштује некога ко је млађи али је духовно више напредовао, од некога ко је старији али је напредовао мање?*

– Не, ово није правилно постављено. Ако је неко старији, треба га поштовати макар због година. Старијег ћеш поштовати због година, а млађег због духовности. Када постоји поштовање, тада и млађи поштује старијег и старији млађег. У поштовању је љубав. Апостол Павле каже: “Подајте свакоме што сте дужни: коме порезу – порезу, коме част част” (уп. Рим. 13, 7).

– *Ако млађи приговарају старијима, да ли је то зло?*

– Ово је типично за данашњу младеж. Али Писмо нам говори: “Ако ти згреши брат твој иди и покорај га насамом”, а не каже: “Ако ти згреши отац твој” (уп. Мт. 18, 15). Данашња омладина размишља са противљењем, не схватајући то. И такав начин размишљања сматрају природним. Говоре бестидно и кажу ти: “Рекао сам једноставно”. Они су под дејством духа овога света, који ништа не поштује. Нема поштовања у односу млађих према старијима, и млади не разумеју какво је ово зло. Када млад човек без поштовања говори старијима, да би тако наводно изразио своју личност, шта очекујеш? Потребно је много пажње. Савремени дух овога света, каже. “Не слушајте родитеље, не слушајте учитеље, итд”. Због тога најмлађа деца данас постају гора. Још већу штету трпе нарочито она деца чији родитељи не схватају колико зло им чине тиме што им се диве и сматрају их изузетним, кад говоре бестидности.



Тако су једном у Колибу дошла два дечачића од осам – девет година, заједно са својим оцем. Узео сам их једног левом, а другог десном руком. Тамо је био и један мој познаник, иконописац, добар дечко и добар уметник – за један минут може да нацрта некога. “Дионисије, рекох му, нацртај децу овако како седимо заједно”. “Да видимо, рече, да ли ћу успети, пошто су немирни”. Узе лист хартије и поче да црта. Кад ће један од дечака: “Да видимо бре будало, шта ћеш урадити!” и то пред другим људима. Младић се уопште није узнемирио. “Таква су данашња деца, оче”, рече ми и настави да слика. А мени крв навре у главу. А њихов отац седи, као да се ништа није догодило! Да тако каже човеку од тридесет година, а он их слика! Безобразлук, непоштовање, безбожност и још много што шта! ...Страшно! А после ће неко од такве деце хтети да постане монах. Колико је трудно потребно да такво дете постане добар монах! Кад мајке не воде рачуна, уништавају своју децу. Мајке су ту најодговорније. У Русији, ако се нешто и променило, то је зато што су се мајке кришом држале вере и благочестивости и што су на тај начин помагале деци. Добро је да још увек има мало квасца међу хришћанским породицама иначе бисмо се скроз искварили.

– *Моју ли ипаква деца, ситарче, када одрасћу, ако желе, казније да се промене или да постану монаси?*

– Ако поверују да није добро оно што су чинили, Христос ће им помоћи. То јест, ако у човека уђе добра узнемиреност, онда прима (благодат). Али, ако сматрају да имају право, и говоре игуману или игуманији: “Какву диктатуру имамо овде? Ко је чуо за овако нешто у данашње време?”, како ће се исправити? Доспевају понеки калуђери дотле да ми говоре овакве глупости.

Мало по мало, поштовање се сасвим губи. Долазе у Колибу млади, па поседају једни преко других, а старији немају где да седну. Другима је, опет, иако виде да су пањеви мало даље, тешко да оду да их донесу, да би сели. Ја треба да им донесем. И гледају ме како их вучем а не долазе да их узму. Хоће да пију воде, а неће да оду да сами узму. Треба ја да им доносим и по други пут. Не, заиста, то оставља на мене велики утисак – тако велики и снажни момци – долазе по њих тридесеторо у друштву, гледају ме како доносим кутију ратлука и бокал воде, како вадим чаше да их поставим, носим и другу кофу воде да им угодим, гледају како храмљем и ни да се помере. Мисле да као кад оду у ресторан или у хотел па им дође конобар, да тако и у Колиби има конобара. Пет шест пута сам учинио ово: по-



трудим се, донесем воде и проспем је пред њих. “Да вам ја непрестано и доносим воде, момци, рекох им, то вам неће помоћи!”

У градском превозу, гледаш младе како седе, а стари стоје. Млади седе прекрстивши ноге, а одрасли стоје, како би уступили место неком још старијем. Али млади се не дају. “Платио сам, каже, за ово место”, и наставља да седи не извињавајући се никоме. Какав је дух некада владао! Жене су седеле са десне и леве стране улице, а када наиђе свештеник или неко старији, устајале су, и деца њихова су се овоме учила.

Колико пута се наљутим! Старији, озбиљни људи са звањима, разговарају, а деца их безобразно прекидају у разговору да би причала глупости, и то сматрају успехом. Ја им дајем главом знаке да престану – ништа од тога. Треба да их посрамиш да би прекинули, другачије не иде! Нигде у Патерику (= Отачнику) не стоји да млади тако говоре. Старечник говори: “Рече старац”, а не: “Рече младић”. Некада млади нису говорили пред старијима и били су срећни због тога. Нису чак ни седели тамо где седе одрасли. Имали су суздржаности, страхопоштовања руменели би када би разговарали са неким старијим. А ако је неко дете ружно говорило својим родитељима, није смело да изађе напоље од стида. И на Светој Гори, ако неко није имао седу браду, није се пео за певницу. А данас видиш (како поју) и искушеници и они који још нису ни искушеници! ... На страну све то, али бар да науче да се опходе са поштовањем и благочешћем.

Можеш видети и ученика Атонаде, како се обраћа ректору, који је и владика: “Преосвећени ректоре, да говоримо као једнаки”. Ето докле се стигло! Зло је што ти каже: “Зашто, шта сам рекао? Не схватам”. Не каже: “Опростите, имам ли благослов да кажем једну реч? Може да буде и бесмислица”, него реч по реч као да то нема никаквог значења: “Твоје мишљење и моје мишљење”, схваташ. Овај дух је најжалост ушао и у духовни живот монаштва. Чујеш искушенике како говоре: “Рекао сам то старцу, а он ме не разуме! Поновио сам сам му то неколико пута.” “Добро, како си му то поновио?” То је као да кажеш: “Старац се није поправио”. “Зашто, каже, не могу да изнесем своје мишљење?” Да скочиш у вис од таквих ствари. И на крају ти каже: “Ожалостио си се? Опрости”. Опростићу му, али не због тога што је рекао, већ због тога што ми је крв јурнула у главу!





Почињу да суде и Боју

– Ситарче, код нових наших јаја постоји једно расположење да свему и свакоме суде. Да ли је ипак било и некада?

– Не, некада није било тако, то је дух овог времена. Данас није довољно што суде о лаицима, што осуђују политичаре и црквене људе, него данас суде и Светитељима и долазе до тога да суде и Богу. “Бог је, кажу, у том случају требало да учини нешто. Није поступио исправно. Бог то није требало да учини!” Чујеш ли тај разговор? “Дете моје, куда ћеш да одеш?” “Зашто? Говорим своје мишљење”, каже ти, и не схвата колико у томе има бестидности. Дух овога света уништио је многе добре ствари. У тако лошем стању, у богохуilstву, зло напредује. Суде Бога и уопште им не смета та помисао да је то богохуљење. Има и оних који на све гледају са висине, па ако имају нешто мало памети, почињу: “Овај је шака јада, онај се криви кад хода, трећи ради тако и тако”, говоре, и нико им није довољно добар.

Дође једном један у Колибу и каже ми: “Бог ово није требао тако да учини”. “Можеш ли ти, рекох му, да један каменчић држиш у ваздуху да лебди? Ове звезде које гледаш, нису само округле лопте које сијају. Оне су чврста тела која се окрећу и која се тако држе, а не падају”. “По мом мишљењу, то не би требало да буде тако”, рече. Чујеш ли ти овај разговор! Зар ми да судимо Богу? Дође логика и нестаде вере у Бога. И шта год да му кажеш, одговара: “Опрости, али рекао сам само своје мишљење. Зар не могу да искажем своје мишљење?” Шта Бог слуша да причамо! Срећом, те нам то не узима за зло.

У Старом Завету је записано како Бог говори Израилцима: “Протерајте Хананејце сасвим из земље” (уп. Пон. зак. 7, 2 итд). Бог је знао зашто је то рекао. Али неки од њих рекоше. “То баш није човекољубиво. Одбацимо то, немојмо то учинити”. Међутим, касније су запали у неморал, у идолатрију, и своју децу су жртвовали идолима, како што каже Псалам⁴¹. Све што чини, Бог зна због чега чини. Неки бестидно говоре: “Шта је требало Богу да направи пакао?” Тако почиње суђење и након тога у човеку нестаје сваког духовног стања, те више нема нимало благодати Божије, да би схватио мало дубље, да би, дакле, схватио, због чега је Бог тако поступио. То “зашто?” представља суђење, преузношење, егоизам.

41 Псалам 105, 37 (према Септуагинти – прим. прев.): *И жртвоваше синове своје и кћери своје демонима.*



– Неки млади, ситарче, питају: “Због чега је било потребно да Христос буде распећ? Зар није Бој могао да спасе свет на друшћини начин?”

– Овде је спасао [свет] на тај начин, а људи се уопште због тога не потресају, а шта би тек било да их је спасао на неки други начин! Има и оних који говоре. “Бог уопште није страдао. Син се жртвовао”. Један отац би, према мом мишљењу, пре пристао да сам страда него да страда његов син. Много је болније за једног оца да се жртвује његово дете, него да се жртвује он сам. Кад не разумеју шта је то љубав, шта можеш да им кажеш?

А један други ми каже. “Адам је имао двоје деце, Авеља и Кајина. Где је Кајин касније нашао себи жену?” Али ако неко пажљиво чита Стари Завет, видеће да је Адам “родио много синова и кћери” након Сита. Кајин (Пост, 5, 4) је побегао у планине након убиства свога брата, па није знао да је жена коју је узео његова сестра. Тако је Бог то устројио, да људи буду из једног колена, да не би постојала злоба и злочин. Учинио је то Бог да би људи рекли: “Од истих смо прародитеља, од Адама и Еве”, да би се тако избегла људска злоба. И упркос свему томе видиш каква све зла постоје данас!

Шта сам све чуо од таквих неких који долазе у Колибу! Кажем им: “Боли ме глава а немам аспирина”. Након тога одлазе тужни. Не разумеју зашто сам им рекао да ме боли глава, и говоре: “Толико смо се трудили да дођемо овде да би нам он рекао како га боли глава!” Други ме питају: “Да ти донесемо аспирин?”

Бестидности изјони благодати Божију

Потребно је много пажње. Неуредно и непажљиво поступање (= делање) је препрека за божанску благодат. Недостатак честитости је највећа препрека за приближавање благодати Божије. Колико су млади непослушнији толико се више удаљавају од благодати Божије. Слобода овога света не протерује само благочестивост, него и основну људску пристојност. Дошли су тако, овде у Колибу неки млади, и вичу свом оцу: “Еј, тата, имаш ли цигаре? Попушио сам моје”. На шта то личи? Чак и да пуше, треба да пуше кришом. Данас као да то није ништа! Како да на концу не остану сасвим без благодати Божије? Данас девојке вређају своју браћу, зато што су верујућа и то пред родитељима, користећи тако прљаве речи, а отац ништа на то не каже. Мени се коса на глави дигла кад сам то чуо. Говорио сам после сам са собом кад сам остао сам.





Окружење које влада у свету и родитељи у свету уништавају своју децу. Световно окружење много штете наноси. Мало је младих који су сабрани и усрдни. Много је више младих који су бесни (= дивљи, необуздани), а то је зато што се понашају бестидно. Многи родитељи ми доводе своју децу и говоре: “Оче, моје дете је ђавоимано”. А видим да није ђавоимано – нека Бог сачува! Мало је младих који су стварно ђавоимани. Много је више оних који имају спољашњи демонски утицај. Демон им, дакле, споља наређује, није у њима, али и споља он завршава свој посао. Одакле то потиче? Од бестидности. Када се деца са бестидношћу обраћају старијима, благодат Божија се удаљује. А када се удаљи благодат Божија, долазе “покварењаци” и деца постају дивља и чине незаконоња. С друге стране, деца која су благочестива, која имају поштовања, која слушају своје родитеље, своје учитеље, старије, стално примају благодат Божију и имају Његов благослов. Њих покрива благодат Божија. Са великим чествовањем Бога, са великим поштовањем према старијима, у душу долази и велика благодат Божија, која је облагодаћује, док је благодат сасвим не обасја. Благодат Божија не долази на оне који се буне. Она долази на оне који су усрдни, који су разборити и који се показују благочестиви. Такви имају поглед који зрачи! И што више поштовања имају према родитељима, према старијима уопште, утолико више примају благодат Божију.

Онај, међутим ко почиње: “Не, не желим ово, желим оно друго”, и ко то чини безобразно, такав ускоро постаје бунција, постаје ђаво (јер “ђаво” значи клеветник, али и *противник* – прим. прев.). Зато је и Деница (= ђаво) желео да свој трон постави изнад престола Божијег. Видите, сви млади којима испуњавају сваку жељу, постају бунтовници. Ако се ови млади не покају, ако се не избаве из таласа зла који их даве, и ако наставе да се бестидно понашају, тада – Боже сачувај! – настаје дупло (двоструко) отпадање (отуђеност од Бога; прим. прир). и долазе у ситуацију да и о Богу говоре ружно, и сасвим потпадају под власт злих духова.

”Пошћуј оца и мајер своју”⁴²

Докле су стигла данашња деца! Не могу да поднесу ни једну реч а камо ли да поднесу по који ударац. Немају поштовања, него су



егоисти и нервозни. Злоупотребљавају слободу. Дете каже својим родитељима: “Пријавићу вас полицији”. Недавно је дете, које има петнаест година и које је направило велики прекршај, када га је отац ошамарио, написао тужбу и тужило оца суду. А отац на суђењу каже. “Неправедно ми судите, јер да га нисам тада ошамарио, затворили би моје дете у затвор. Тада не бисте патили ви, него бих ја патио”. Приђе дечаку, удари му два шамара и рече: “Због ова два шамара ме осудите, а не за онај. Сада ме ставите у затвор, јер сам га ни због чега ударио”.

Желим да кажем, докле су стигла деца. На овај начин данас размишљају. Некада су нас родитељи грдили, ударали нам шамаре, али нам није дошла никаква зла помисао. Примали смо и батине као миловање, а да се и не супротстављамо и да не испитујемо да ли смо погрешили много или мало. Веровали смо да су и батине за наше добро. Знали смо да нас родитељи воле и када нас милују и када нас љубе и када нас ошамаре. Јер и шамар и миловање и пољубац родитељски, све – како би се рекло – је из љубави. Кад родитељи ударе своју децу, срце им уздрхти. А дете, када добије шамар, заболи га образ. Већи је бол у срцу родитеља, од бола на образу. Мајка, шта год да ради деци, било да их кажњава или да их бије или да их милује, све то чини из љубави, и све то долази из истог материнског срца. Када, међутим, деца то не разумеју и када говоре бестидно, супротстављају се и тврдоглаве, тада изгоне из себе благодат Божију, и тада подлежу одговарајућим демонским утицајима.

– *Сћарче, зар не постоје и лоши родитељи?*

– Да, али тој деци, која имају такве родитеље, помоћи ће Бог. Бог није неправедан. Дивље крушке су пуне горчине и трпкости. Ту на путу за Колибу расте дивља шљива. Од силних плодова лишће јој се не види. Ломе јој се гране. А гајене, упркос томе што их прскају, уопште не дају плод.

Јаз међу генерацијама

Свет је постао лудница. Мала деца одлазе на спавање у поноћ, иако би требало да легну са заласком сунца. Затворена су у многоспратним зградама у бетону и уклапају се у дневни распоред одраслих. Шта да раде та деца, шта да раде њихови родитељи? Деца долазе и кажу ми: “Родитељи нас не разумеју”. Долазе родитељи и кажу ми: “Деца нас не разумеју”. Створио се јаз између деце и родитеља. Да би се то превазишло, потребно је да родитељи сагледају ствари из угла деце и деца из угла родитеља. И ако сада деца не поштују роди-





теље и њихова деца касније неће њих да поштују. Јер ако они данас не слушају и не поштују своје родитеље, и њих ће касније мучити њихова сопствена деца, јер ће деловати духовни закони.

– *Старче, нека деца кажу да им је на шкодила љубав родитеља?*

– Немају право. Када деца имају у себи усрдности, онда им не шкоди љубав родитеља. Ако искоришћавају њихову љубав, пропашће. Ако дете има штете од родитељске љубави, онда је оно, у суштини, поремећено. Док би требало да благодари Богу за своје родитеље, за љубав њихову, оно се жалости што му показују своју доброту, а нека друга деца немају родитеље! Шта рећи! Ако неко дете не види своје родитеље као своје добротине и ако их не воли – тим пре ако родитељи имају страха Божијег – како је могуће да такво дете поштује и воли Бога, великог добротине и Оца свих људи, што је у младалачком добу и иначе теже разумети?

Пето поглавље

Унутрашњи беспоредак и спољашњи развој

Јадници овога света облаче се онако какви су у души

– *Старче дајте ми блајослов (= њослушање).*

– Блајословим да чиниш духовни карневал као света Исидора⁴³ јуродива, како би изградио једну добру дволичност.⁴⁴ Видиш, јадници овога света славе своју светску дволичност, облачећи на себе оно што је у њима.⁴⁵ Некада су се људи маскирали само једном го-

43 Света Исидора је живела у манастиру Тавенисиоти, кога је основао Преподобни Пахомије, почетком четвртог века. “Христа ради” направила се лудом (= јуродивом – прим. прев.) смиравајући се и ниподаштвавајући саму себе. На глави је носила некакву крпу, док су остале монахиње носиле кукуљ. Никада није носила ципеле. Иако је често добијала увреде и батине, никада није роптала нити је некога увредила. Њена велика светост, би у виђењу откривена великом подвижнику Питирону, који посети манастир, и пред читавим сестринством откри, да је Исидора, коју су сви сматрали лудом, уствари духовна мати. 44 Старац овде под “добром дволичношћу” очигледно има на уму подвиг јуродивости. У том подвигу, особа која је иначе ментално сасвим здрава, претвара се (дакле “дволичи”) пред другима да је ненормална, како би на такав начин уништила у себи сваку сујету и преузношење (прим. прев).

45 Старац има на уму карневал у коме се људи прерушавају, док су у ствари увек у себи прерушени – тј. лицемерни (прим. прев).



дишње, на покладе. Данас већина стално носи маску... Некада си могао да видиш маскиране седмицу дана, док трају Покладе. А сада видиш свакога дана... Свако се облачи како му помисао каже! Људи су данас заиста постали чудни. Полудеше! Мало је оних који су приборани, часни, било да су у питању мушкарци, жене или деца. Жене су, пак посебно грозне. Када сам данас ишао у град, видео сам једну са врпцом [у коси] околико широком, као завој, са чизмама до горе и у сасвим краткој хаљини. Кажу ми: “То је мода!” Друге, опет иду на овако танким штиклама! Ако им се мало искрене нога с тим, мораће да иду код ортопеда... А какве су фризури, немој ни да питаш! Гледам једну другу – нека ми Бог опрости – какво је то људско биће? Са некаквим бесним изразом лица, са цигаретом у устима, пуши, а очи јој црвене! ... Сада кажу да је неко правило да не пуше код куће кад имају малу децу. Међутим, та јадна деца су се родила... као сушене харинге! Људи страдају и од силних кафа, праве неке гримасе... Отишла је благодат Божија. Сасвим их је напустила!

Сећам се, када сам био на Синају, и тамо је било... ма не питај! Колико ме је само болело када сам гледао туристкиње који су долазили у манастир! Како је то било ружно! Као да сам гледао дивне византијске иконе, бачене на ђубре, само што су се ове саме бациле. Једном сам видео једну девојку која је носила нешто као фелон⁴⁶, и рекох: “Хвала Богу да неко носи нешто пристojно, макар и да личи на фелон, али бар није као ове друге”. Али кад се окренула, имам шта да видим, све јој је било откопчано!

Докле је свет стигао! ...Послали су ми слику једне невесте (= младе) да се помолим за срећу тог брака. Имала је на себи неку грозну венчаницу. Таква одећа је непоштовање Свете Тајне, и светог црквеног тла. Духовни људи а не мисле! Шта други да раде? То кажем због тога, што ако се у манастирима не држе правила, где ће их држати. Данас су људи изгубили сва мерила.

Раније када је било и Христа ради јуродивих, било је мање људи на свету. Можда треба да замолимо јуродиве, да исцеле оне који су по природи луди, како би се боље видели они који су луди Христа ради? Данас свуда видиш и чујеш најчудноватије ствари. Каже ми један – осенио сам се крстом када сам чуо – да је данас модерно код ових лењиваца, да поцепају своју одећу, да је исеку па да после ставе

46 Део одежде свештеника, који прекрива горњи део тела (прим. прев).



закрпе. Добро, нормално је да неки радник изгледа тако, али да тако изгледа нека ленштина! ...Тај што ми је то рекао, још је додао: “Да ти кажем, старче, нешто још чудније: моја жена је једном ишла у Омонију, и тамо је видела како дете из породице наших пријатеља, има панталоне исцепане од позади. “Дете моје, каже му, погледај се од позади...” “Ма пусти ме, каже, то је мода”! Јадна та деца!

– *Старче, да ли је исправно то што неки носе на јаргероби ликове Светишћелја?*

– Ако је на блузи или на мајци, добро, не смета. Боље је тако, него да ставе ђавола. Али ако је на панталонама, онда стварно не иде, онда је то безбожно. Има и побожних који раде такве ствари. Ето, када је Патријарх Димитрије ишао у Америку, неки су правили мајице са ликом патријарха и цркве Свете Софије.

– *То су чинили из благодетљивости?*

– Па нису то чинили Јевреји, него хришћани. Има и неких који чине добра дела, као што постоје и добри лекари, а и шарлатани!

– *Старче, сво ово безакоње је пој ушћицајем сѣранаца?*

– А одакле би било? Због тога су у моје време говорили: “Људи из Смирне су...” Јер је то био приморски град и долазило је тамо много странаца. Свети Арсеније је био веома строг по овом питању. Била је тамо на Фаросу нека млада, која је носила некакву шарену смирску мараму. Стално јој је Свети понављао да је баци и да носи онакву какву су носиле и остале жене. Али она га није слушала. Једнога дана, када је свети Арсеније виде да поново носи ту шарену мараму, рече јој строго: “Болештине Француске на Фаросу не желим. Ако не послушаш, децу коју ћеш родити, након што се крсте, отићи ће као анђели а ти нећеш имати коме да се радујеш”. И ни тада није послушала, и двоје деце јој умре. Тек тада дође себи, баци ону мараму, и оде код светог Арсенија да тражи опроштај.

– *Старче, да ли тамна одећа помаже у духовном животићу оне ко жели да постане монах?*

– Да, тамна одећа много помаже. На тај начин се човек удаљава од света, док се шареном одећом везује за свет. Онај ко каже: “Ићи ћу у манастир и тамо ћу носити црнину. Ићи ћу у манастир и тамо ћу вршити правила”, такав ће и кад оде тамо, чинити црне (= лоше, погрешне) ствари. Када је неко у свету и када са радошћу чини оно што чине монаси и чезне за тим, такав се и свету духовно радује, и у монаштву ће напредовати два по два и три по три степеника.



– *Старче, често ћућа, млади који су љобожни и који се облаче благодетљиво имају многу проблема са одраслима.*

– Ако верују и ако то чине од срца, привешће и одрасле на своју страну. Знао сам једну девојку која је носила црнину и дугачке рукаве. Била је благочестива! Каже јој једном једна модерна старица: “Не стидиш ли се девојко, да носиш црнину и дугачке рукаве?” А она јој одговори: “Пошто не видимо ваш пример, онда ћемо ми носити црнину”. Тако ју је ставила на место.

Видиш, та жена је недавно постала удовица а носила је шарено. Али шта да кажеш? Моја сестра је са двадесет три године остала удовица, и све до своје смрти није скидала црнину. Ја сматрам блаженим удовице које носе црнину целог живота, и које живе чистим духовним животом, без роптања прослављајући Бога, док несрећницама сматрам оне које носе шарену одећу и у складу са таквом одећом живе.

Данас не може да се разликује мушкарац од жене

Некада су, да би искушали мудрост Соломонову, довели групу дечака и девојчица, слично одевених, да их он раздвоји.⁴⁷ Он их одведе до једног врела и рече им да се умју. Раздвојио их је по начину на који су се умивали. Девојчице су пажљиво и суздржано умивале очи водом, док су дечаки воду плускали по лицу плескајући се длановима.

Данас мушкарци тако много опонашају жене да често пута не можеш да их разликујеш. У стара времена си са педесет метара могао да разликујеш да ли је неко мушкарац или жена. А данас, много пута, ни изблиза не можеш да разликујеш ко је шта. Не схваташ – мушкарац је? – жена је? Због тога и постоји пророштво да ће доћи време када неће моћи да се разликује да ли је неко мушкарац или жена. Старац Арсеније Спалеот, рече једном младићу који је имао косу до земље: “Добро, шта си ти? Младић или девојка?” Није могао да разликује. Некада су их на Светој Гори шишали. Сада долазе свакакви... Ја сам их шишао маказама којима сечем вуну када плетем бројанице. Колико њих сам само ошишао! Шишао сам их иза цркве. Кад дођу такви, кажем им: “Треба ми косе за неке ћелавце да им залепим... Учините ми љубав да вам мало косе одсечем! Шта да радимо сада? Обећао сам им!”

47 Тј, да препозна ко је ког пола иако су били исто одевени (прим. прев).



– *И цо су њихвајали?*

– Важно је на који начин им приђеш. Не почнем. “Како је то грозно. Зар се не стидите? Не поштујете ову свету земљу!” Него им кажем: “Бре момци, ви са том косом исмејавате своју мушкост. Да видите некога како по Омонији шета са женском ташном, на шта би то личило? Зар то иде?” Ајде да одсечемо косу!” И онда их шишам. Знате ли колико сам косе скупио? Понекад, ако се неко мало буни, и почне да пита “зашто”, итд, кажем му: “Шта “зашто”? Зар нисам калуђер? Ја вршим постриг. То је мој посао!” То је начин да им то кажеш. Смеју се и то је то. А после их шишам. Не мењам им имена! Само сам једног назвао Достојно јест, јер је у том часу прошла Литија са иконом Достојно јест. Како су само родитељи радују што их шишам! Знаш ли колико благослова добијем од родитеља, од мајки? Охохо... Само због тога да ме прости Бог! ...

Сада је опет мода да се шишају и да позади остављају нешто као праменове. “Чему ти то служи?”, питам понекад. “То остављамо, каже ми, да нас други примете”. “Дете, и да платите, са толико проблема које имају данас неће на вас обраћати пажњу”. А видиш како многи младићи данас стављају минђуше! Колико минђуша сам тако скинуо!

– *Старче, неки носе само једну минђушу.*

– То су анархисти који носе једну минђушу. Једна минђуша је симбол анархије. Не стављају минђушу зато што су хомосексуалци – буше уши и стављају то, као знак побуне. Дође један момчић са оцем, овде у Колибу, двадесет две године, са дугачком косом, брадом и једном минђушом у уву. “То се не пристоји, рекох. Многи вас погрешно схватају. Ја вас не осуђујем. Ти који вас осуђују не знају да сте анархисти, мисле да сте нешто друго и зато вас осуђују”. После је то скинуо и дао ми. Било је од злата. “Дај то, рекох, неком златару, и нека ти од тога направи крстић”.

– *Старче, неки стављају минђуше и у нос.*

– То значи да им је ђаво ставио алку у нос, само се поводац не види... Има и оних који око врата имају златне ланце, одавде до овде! Једног сам добро испрашио: скинуо сам му ланце и потом му рекох. “То да даш неком сирочету, или да даш својој мајци да да неком сиромашу”. Кад сам му изнео такво размишљање, рече ми: “Шта да радим?” “Од сад па надаље, рекох, да носиш ланчић са крстићем”. Мушкарци, па да носе накит! Носе дебеле златне ланце, од по два три реда, што ни принцезе не стављају на себе. Ставе то око врата, а он-



да ти причају о својим проблемима. То /што раде/ је проблем! Такво је правило! Једнима узимам, другима кажем да их сами дају. Изгубили су меру. Сасвим, сасвим, сасвим! Неки око врата стављају знакове зодијака. Питам једног: “Шта је то? Први пут то видим”. “То је мој хороскопски знак”, каже. А ја сам мислио да је иконица Пресвете Богородице: “Добро, рекох, јесте ли животиње, па носите зодијак?”⁴⁸ Лудост! Унутрашње безакоње (= беспоредак) је провалило напоље. Треба много да се молимо Богу да просветли омладину, како би се очувало макар мало квасца.

Људи су жедни једноставности

Добро је ако су људи жедни једноставности, па су дошли догле да једноставност буде у моди, ако се и не осећају једноставним. Долазе неки на Свету Гору са испраном одећом. Кажем: “Ови не раде на пољу, зашто су такви”? Неко говори сељачки по природи, и њему то стоји. А други се труди да тако говори и то је да ти припадне мука. Има и оних који долазе са својим краватама... Из једне крајности у другу. Један је имао шест–седам кравата са собом. Једно јутро кад се спремао, ставио кравату, обукао сако, итд. “Шта радиш тамо?”, пита га неко. “Ићи ћу код оца Пајсија”, каже. “А, зашто си се тако обукао?” “То сам обукао да му тако укажем поштовање”. Е, где смо стигли!

Уопште немају једноставности, и због тога постоји ово хулиганство (= дивљаштво). Када духовни људи не живе једноставним животом, него су укучени, онда не помажу омладини. Тако млади данас, немајући никаквог узора, живе развратно (= као дивљаци). Јер, када гледају уштогљене хришћане, људе придављене краватама, укалупљење – не виде ту никакву супротност нити противљење свету. Кад би видели једноставност код духовних људи, ни сами не би дошли у то стање. Млади данас прихватају дух овога света, поредак овога света. “Тако треба да чинимо ми хришћани, тако треба ово, тако треба оно...”. И не чине то из себе, због благочестивости, него зато што “тако треба”. А онда и млади говоре: “Шта је ово? Да иду у цркву са стиснутим вратом (– због кравате – *прим. прев.*!) Одох оданде!” Одбацују све то и иду наоколо наги. Иду у другу крајност.

⁴⁸ Хороскопски знаци – зодијак – представљени су углавном животињама (бик, ован, лав, јарац, итд). Зодијак, грчки ζῳδιῶν значи буквално “од животиње”, “животињски”. Ту је смисао старчевог поигравања речима (*прим. прев.*).



Схваташ: све то чине јер се супротстављају. И када имају идеале, немају ваљане узорне и вредне су жаљења. Због тога је потребно да их неко усмери ка усрдности, да их дирне једноставним животом. Они се љуте када духовни људи и свештеници покушавају да их задрже методима овога света. Када, међутим, нађу оно што је часно, али и једноставно и искрено, онда се сами замисле. Јер када је неко искрен и не узима себе за мерило, онда је једноставан и има смирење.

Све то пружа спокојство и самом том човеку, али то осећају и други. Свако разуме да ли са њим заиста саосећаш или лицемерствујеш. Један хулиган је бољи од једног лицемерног хришћанина. Зато, не треба имати лицемерни осмех љубави, него се треба природно понашати – нити злоба нити лицемерство, него љубав и искреност.

Највише ме гане када је човек унутра добро духовно утемељен. Када у себи има поштовања и истинске љубави (према људима – *прим. прев*), да дела једноставно а не по шаблону, јер тако човек остаје само на ономе што је спољашње и постаје спољашњи човек, карневалска маска.

Унутрашња чистота дивне душе истинитог човека, улепшава и његову спољашњост, и сладост божанске љубави ослађује и његов поглед. Унутрашња лепота душе, осим што улепшава и освећује човека духовно, чини то и са његовом спољашњошћу, предаје га божанској благодати, улепшава и освећује и ружну одећу коју носи благословени човек Божји. Отац Тихон је сам, иглом за шивење џакова, шио скуфије од комада тканине од старих раса, правио их као џакчиће и такве их носио, али су просто одисале благодаћу. Што год старо, или рђаво сашивено да је носио, то није изгледало ружно, јер га је улепшавала унутрашња лепота његове душе. Једном га је неки посетилац фотографисао онаквог какав се затекао, са скуфијом као џакчићем на глави и у некаквој пиџами, којом га је огрнуо јер је видео да се старац смрзава. И сада, сви који гледају на фотографији оца Тихона, мисле да је носио владичанску мантију, док је то у ствари била стара, шарена пиџама. Људи су и његове дроњке посматрали са побожношћу и узимали су их као благослов. Један такав благословени човек, који се изнутра изменио и који се и споља освештао, има веће достојанство, од свих оних људи који се само споља мењају (пресвлачећи своју одећу), а у себи задржавају старог човека са старим гресима.



**”Жена да не носи мушко одело,
нити човек да се облачи у женске хаљине”⁴⁹**

– *Старче, како се треба поштовати према женама које у манастир долазе у панталонама? Често кажу да је то много практичније, а и да је боље иако не долазе у краћким сукњама.*

– Данас ће носити и кратке панталоне! То је тачно решено у Старом Завету! “Човек не треба да носи женску одећу, нити жена да носи мушку”. То је закон, а и тако нешто је непристојно. Мушкараца који носе сукње је мало, врло мало.

– *Жене које раде на пољу (= на њиви), кажу да не могу лако да се покрећу, ако не носе панталоне.*

– То је оправдавање.

– *Старче, мајке иакође говоре девојчицама да носе панталоне да се не би прехладиле.*

– Нема другог решења? Не постоје чарапе до струка? Ако неко жели, наћи ће решење.

– *А када дођу неки званичници и када међу њима има неких жена у панталонама?*

– Објасните им: “Желите ли да вам снисходимо, да покваримо поредак и да у манастиру настане беспоредак?”

– *Једном приликом је дошло тридесет учитељица у панталонама и ми смо их пустили да уђу.*

– Лоше, то ни иде! Требало је да им кажете: “Опростите, постоји манастирска уредба да не допуштамо да уђу жене у панталонама”. Јер оне ће после да оду у неки други манастир и да кажу: “У том манастиру су нас пустили да уђемо у панталонама”. Јер ви сте снисходиле да их не бисте увредиле и пустиле их, а после ће оне да увреду вас. Ставите на врата таблу са оним местом из Старог Завета. Направите и педесет сукања, да их на леп начин дате онима које први пут долазе у панталонама па не знају, или онима које имају кратке сукње.

– *Старче, а када дође чистава средња школа, и све девојке су у панталонама?*

– Почастите их напољу, испред капије. То ће их натерати да се замисле. Или, ако се најављују телефоном да ће доћи, кажите: “Молимо вас да наставнице и ученице не носе панталоне”. Тако ће разумети

⁴⁹ Жена да не носи мушко одело, нити човек да се облачи у женске хаљине, јер је гадан пред Господом твојим ко тако чини” (Пон. Зак. 22, 5) Жена, дакле, не треба да носи мушку одећу јер је то Господу веома мрско.



да је потребно да поштују место на које иду. Манастир није парохијска црква. У парохији, свештеник је дужан да исправља жене, да би схватиле због чега не треба да носе панталоне, и да се упристоје. Ако некада дођу код њега жене које су из друге парохије, и које носе панталоне, треба да се стара да уреди ствар. Црква је мајка а не маћеха.

– *Сћарче, многи, међушим, кажу: “Ето иша радити, објавиће народ од цркве”.*

– Ма зашто у Старом Завету постоји заповест од Бога која забрањује женама да носе мушко одело итд? Шта још хоће? Ти кажи: “Зашто да жене не иду у цркву у панталонама? Зашто да се за управитеље цркве не изаберу атеисти, кад је Црква народ?” Тако ће добробит Цркве зависити од безбожника. Начиниће од цркава библиотеке, оставе итд, када разнесу све! “Зашто ово, зашто оно?” Шта да се каже?

У манастир не треба пуштати ни голишаве туристе да би се сакупио новац за сиромашне, јер је ово замка лукавога, како би монаха удаљио од благослова Божјих и како би га посветовњачио. У ствари, странствовање Христа ради, чини монаха богатим врлинама.

– *Сћарче, да ли сће у Сћомији морали да сћавиће таблу збој шурисћа?*

– Да, имао сам табле. На манастиру је била једна на којој је писало “Добро дошли!” Ниже, двадесетак минута од манастира, стајала је друга табла на којој је писало: “Непристојно обучени, нека иду према Аосу”⁵⁰ са стрелицом која је показивала према потоку. А на другој табли је писало: “Пристојно обучени, нека иду према Светом Манастиру”, са стрелицом која је показивала према манастиру. Зар нисам добро написао?

– *Шћа да радимо сћарче, када лећи долазе жене разіолићених лећа?*

– Дајте им нешто да се огрну. Тако ће схватити да је потребно поштовати место на које су дошле.

Улейшаване (доштериване): ѿрљање иконе Божије

Каквог изгубљеног света има данас! Жене данас стављају у своју косу некакве смесе и на шта миришу! Да добијеш алергију. Када видим жену из света са њеном светском лепотом и мирисима, из-

⁵⁰ Испод манастира Стоми у Коници, налази се поток по имену Аос.



нутра се жестим. Кажу ми: “Ова је ишла у Немачку да учи за козметичарку”. Шта је то козметика, питам. “Козметичарке, кажу ми, праве од старица младе жене”. Тада се сетих да сам видео једну старију жену са водоравном линијом на челу. После сам питао једног њеног познаника: “Шта јој се, јадници, догодило?” “А, ништа”, каже ми. “Имала је операцију затезања коже, да би нестале борне”. А ја сам мислио да се повредила па је имала хируршку интервенцију... Докле је стигао данашњи свет!

– *Сћарче, данас доштериване не смајрају грехом.*

– Да, то сам схватио. Видео сам једну душу, која је прво била као Анђео, а касније нисам могао да је препознам када се офарбала. “Бог је све створио веома добро, рекох јој, али је са тобом направо велику грешку!” “Зашто оче?” – каже ми. “Није ти ставио црnilо испод очију! Ту је погрешно! Док је друге људе створио добро, и начинио их лепима, код тебе је погрешно! Зар не схваташ? То те поружњује! Као да узмеш једну византијску икону, па је одавде и оданде замажеш бојама, и тако је поквариш. Да одемо до иконе Божије да ставимо боје? То је као да један иконописац наслика икону, а да после дође неки који не зна да иконопише, па узме боје и поружни икону. Исто и ти радиш. То је као да кажеш Богу: “Ниси то добро урадио, Боже мој. Ја ћу то да исправим!”

Другом приликом дође једна са ноктима до овде, као у мачке, офарбаном у црвено, и каже ми: “Дете ми је озбиљно болесно. Помоли се оче! И ја сам се молила, али... “Како си се молила”, кажем јој. Ти гробеш Христа са оваквим ноктима! Прво исечи нокте, и дете ће бити добро. За здравље свога детета, бар да исечеш нокте и да се оставиш фарбања. “Да их офарбам у бело, оче?” Ја сам ти рекао да скинеш боју и да исечеш нокте, да учиниш једну жртву за здравље свог детета. Шта је ово? Да је хтео, Бог би те направио са црвеним ноктима.” “Да их офарбам у бело?” Ето ти опет! “Да си добро и ти и твоје дете”, рекох у себи. Децу највише разбољева мајка, кад није обучена пристојно и још покушава да “обрлати” своју децу.

Може неко да буде мало ружан, или да има неки недостатак. Зна Бог то и духовно ће му помоћи, јер се Бог више стара о души него о телу. Сви имамо своје добре стране и мало недостатака – неке своје крстиће – не крст – што нам помаже у спасењу душе наше.

*Са срчкомој предео: Александар Ђаковић
Редактура: Лага Јајушић-Акад*



ДАНАШЊА ЦИВИЛИЗАЦИЈА

Прво поглавље

Мудрост Божија и природно окружење

”Све си премудро створио...”⁵¹

– Оче, хоћемо ли да уништимо ластавичја гнезда? Ластие много љрљају и скуљљају се бубе.

– Можеш ли ти да направиш једно ластавичје гнездо? Шта ли је све Бог начинио једном Својом речју! Какав склад, какву шароликост! На коју год страну да се окрене човек, гледа мудрост и величанство Божије. Погледај небеска светила, звезде, каквом ли их је само једноставношћу Његова божанска рука разасула по небу, а да није употребила ни мајсторски канап ни либелу. А како ли само одмарају људе! Док су уличне лампе што су их људи направили, иако поређане уредно у низу, веома замарајуће. Са каквим је само складом Бог све начинио! Видиш, чак и дрвеће у шуми које су људи засадили изгледа као војска, као чета. А природне шуме колико ли само одмарају око! Једно дрво малено, друго веће, а свако друге боје! Један малени цветић Божији има већу драж од читаве гомиле папирнатих вештачких цветова; они се разликују онолико колико се разликује нестварно [невештаствено] од најлона.

Све што је Бог створио чудесно је. Људски организам читава је фабрика. Срце, желудац, плућа – све је то Бог у мудрости уредио. Али и биљке, како ли је само њих начинио! Тада, у време окупације, садили би пет јутара земље дињама које је требало заливати. Један пут посекао сам велике листове са стабла диње, који су били ниже, до корена. То учиних за добро, како бих ослободио места плоду. Ти, пак, велики листови, доњи, имају улогу филтера, они су... “бубрези” стаблу!... и прикупљају сву горчину. И тако смо добили неке диње, не питај!... Док смо их јели све нас је пецкало по језику!

– *Сшарче, ви баш све љрашшше!*

– Да, у свему налазим Бога! И у биљкама, и у животињама, и у свему! Па како да се не задивиш! Погледај једну, на, толику малешну птичицу како путује, како одлази у Африку и враћа се без ком-



паса, поновно налазећи своје гнездо! А људи све са мапама и путоказима, па се изгубе! И није да птице ходају по сувом и бацају за собом каменчиће! Оне лете небом, изнад мора! Где би могле да баце каменчиће? Неке сасвим малене птице пењу се на роде, на своје... “ваздухоплове”! Оне путују... авионом! Птице, док прелетају мора, праве станке на острвима, не би ли се мало одмориле. Једном, када сам био у скиту Часнога Крста, видео сам како са источне стране долазе неке птице као врапци, али мало веће и лепше од њих. Било их је читаво јато. Но, њих четири–пет изгледа се било заморило и нису више могле да лете. Тада се издвоји од јата њих још отприлике петнаест – друге беху наставиле – и седоше на мало на једно дрво да предахну. Потом узлетеше и отидоше све заједно. Винуше се веома високо, како би се оријентисале и поново нашле своју сабраћу. На мене је оставило утисак то што оних петнаест није било оставило четири–пет птичица што се беху биле замориле, већ су напустиле сопствено јато због њих, како би им правиле друштво!

Колико ли је само Бог све прелепо начинио! Посматрај само шарене мачиће! Како су им дивни ти малени капути! Па то ти је да ми људи завидимо животињама на њиховој ношњи! Ма ниједна царица није се задела таквим огртачем!... Где год да се окренеш видећеш мудрост Божију. Раније, када је све било природно, како ли је само било дивно! Ево ти петла – он кад кукуриче не кукуриче због времена. Стоји на једној ноzi и, чим почне да му трне, виче: “Кукурику!” Односно, каже ти да је прошло толико и толико сати. Тада мења ногу, утрне му и ова, и опет чујеш: “Кукурику!” И онда ти видиш како виче у дванаест, у три, у шест сати. То дође тачно на свака три сата. А нема ни часовника, ни батерије, нити треба да се навија!

Све што видите, све што чујете, користите као своја превозна средства за небеса. Нека вас све успиње ка горе. Тако се човек неприметно успиње од свега створеног ка Творцу! Американци су отишли на Месец, поставили су тамо барем један путоказ са натписом: “Небеса приповедају славу Божју” (Пс. 18,2). И Руси су се отиснули у васиону, само што је Гагарин рекао да није нашао Бога. Ех, па како да га нађе, кад се отиснуо увис с ногама напред, а не рукама? Тако људи после и говоре: “Природа је створила свемир”! Молим те лепо, сад и читав свемир!... Овде када се поквари нека стара машина, скуп се читава гомила мајстора, техничара итд., не би ли је поправили. Гледају, размишљају шта и како... А то је само једна стара машина! А читаву земаљску куглу Бог врти и окреће без струје, и нити се бате-



рија празни, нити мотор цркава! Ма каквом ли се само брзином окреће, а човек то ни не примети! Страшно! Да се земља обртала мањом брзином, људи би се превртали и правили колутове само тако! И још погледајте – море има толике воде и креће се таквом брзином, а вода никако да се расточи! И звезде, које су праве громаде, вртоглаво круже а једна ни да дотакне другу, него се држе на међусобно великом растојању! А човек – направи какво авионче и само се диви и поноси! И још ако мало скрене памећу, после прича којешта – ништа ти он не разуме.

Шта су људи данас постигли...

Цивилизација је добра ствар, но, да би била на корист, треба и душу “цивилизovati”. Буде ли другачије, ето ти погибелји. Свети Козма је рекао: “Од учених ће зло доћи”.⁵² Иако је наука веома знапредовала и донела велики прогрес, ипак свим тим што чине не би ли помогли свету, не разумевајући шта раде, разарају свет. Бог је оставио човеку слободу да ради на своју руку и тако човек, не слушајући Га, сам себе изједа. Ма сам се човек разара управо оним што справља.

Шта су то људи двадесетого века постигли цивилизацијом – да свет сиће са ума, да загаде ваздух и све живо. Точак, ако исклизне са своје осовине, узалудно се обрће. Тако и људи – ако испадну из склада Божијег, муче се и кукају! Раније су људи много трпели због ратова, а данас трпе због цивилизације. Тада су, због рата, бежали из градова у села и сналазили се са једном ораницом. Сада ће да побегну из градова због цивилизације, јер више неће моћи да издрже овакве градове. Тада је рат доносио смрт. Сада цивилизација доноси болест.

– *Оче, зашто се рак толико много распространио?*

– Чернобил и остале несреће шта су учинили? Оданде долази све. Ето, то је оно што раде људи... Колико ли само осакаћенога света има! У којој то епоси је било толико оболелих? Раније људи ма није било тако. Сад, које год писмо од ових што примам да отворим, наићи ћу, или на рак, или на душевну болест, или на мождани удар, или на растурену породицу. Некада је рак била веома ретка

⁵² Ова пророчка реченица светога Козме односи се на образоване и учене људе, који немају страха Божијег.



појава. Видиш како је, у ствари, живот био природнији. Друга је пак ствар шта је Бог допустио. Људи су тада јели природну храну и пуцали су од здравља. Воће, лук, парадајз – све је било чисто. Данас и оно што се назива здравом храном разара човеков организам. Они који се хране овом врстом хране имају чак и већу штету, зато што је све прскано. Да су се људи у ранија времена тако хранили, ја бих још у младости својој скончао, обзиром да сам као калуђер јео оно што је нудила башта: празилук, зелену салату, црни лук, купус и томе слично, и био сам одличног здравља. Данас се све ђубри и прска. Шта ли то данас једу људи! Стрес и вештачка храна доносе болести. Свет, када неразборито користи науку и сам постаје неупотребљив.

– *Старче, како су то људи раније више моли да понесу и били здравији? Је ли томе пријомала и исхрана?*

– Да, зато што је тада храна била здрава. Ма, да ли треба о томе уопште и говорити? И не само то, него су све јели тек онда када је било зрело. Данас се воће и поврће бере још зелено, да се не би покварило, и смешта се по фрижидерима. Беру они све још тврдо и зелено па остављају да само сазри. А раније се чекало да воћка сазри, и никоме није ни падало на памет да је убере пре: пала би под дрво или, чим би је ухватио руком она би се сама одвајала од петелке. Но, и осим тога што су људи раније јели добру и здраву храну – хлеб, путер и млеко била је храна пуна витамина и снаге за децу – чували су будним и свој ум и тако, ако би их и заболело нешто, знали су да ли је то долазило од хране. Данас је и исхрана начета и мозак заказао.

И колико ли је само тога што данас човек производи бескорисно. Вуну полако али сигурно повлаче. Тешко ћеш данас да пронађеш вунену поткошуљу која сакупља зној. Обучем ли једну вунену поткошуљу, одмах осетим да ли има и синтетике у њој, јер не могу да дишем – одмах ми долазе неке тегобе и дође ми да пукнем! И они то сматрају издржљивијим и бољим материјалом! Сматрају ти они то прогресом! А да ли је то здраво? Тако како их они праве управо је погубно по здравље.

И још стављају на етикету: “Чиста рунска вуна”!! Ма, наћи ће они још невиније речи, не би ли постигли рекламу! Они овако размишљају: сада можемо овце да гајимо само због меса, кад већ правимо вуну од нафте. А свилене бубе одговарају: “Ако желите бољу свилу, а ви је сами правите”!





Људи су изгубили стрпљење

– *Старче, зашто данас нема стрпљења?*

– Данашње стање никако не помаже свету. Некада је живот био миран и људи су били мирни, и били су веома издржљиви у стрпљењу. Данас је сва ова журба која је ушла међу свет учинила људе нестрпљивима. Некада је човек знао да ће парадајз јести крајем јуна и то му није стварало бриге. Чекао би август да поједе лубеницу. Знао је да ће тада и тада пробати смокву и тад и тад окусити дињу. А данас шта се дешава? Упреће се да донесе парадајз из Египта раније; не годе му више поморанце које имају исте витамине. “Ама чедо моје, стрпи се мало и једи сада нешто друго”. Не, он ће ти пошто-пото за Египат да донесе парадајз. А други на Криту, чим то видеше, стадоше подизати стаклене баште, не би ли раније добили парадајз. И тако, на крају су стаклене баште никле на све стране, само да би се и зими јео парадајз. Убијају се од посла, само да направе стаклену башту са свим могућим врстама биљака, како би у сва годишња доба имали свега, како не би чекали!

У реду довде. Али, они иду и даље! С вечери парадајз је зелен, а с јутра и црвен и сав набрекао! Грдио сам једног министра, говорећи му: “Рецимо да стакленици пролазе. Али да се убризгавају хормони, не би ли у једној ноћи сазрела и воћка и парадајз и све живо, па да онда оне јаднике, који већ имају неки хормонски проблем, задеси још горе зло?! Е, то стварно не разумем”. И животиње су осакатили. Шта да кажем за пилиће и за телац? Оне којима је четрдесет дана, с хормонима их “нарасту” до шестог месеца. А човек све то једе. И може ли имати икакве користи? Стално, стално хормони, како би краве давале што више млека, и на крају произвођачи не могу да пласирају толику количину на тржиште. После ти дођу штрајкови, просипају млеко по улицама јер му пада цена, а свет пије млеко са хормонима. А да су све то оставили онако како им је то оставио Бог, све би уредно текло својим током и пили би здраво млеко. И са тим инјекцијама све је безукусно. Безукусне намирнице, безукусни људи, све безукусно! Тако сад ни њихов живот нема укус. Ако упиташ младе данас: “Шта вас највише одмара?”, одговориће ти: “Ништа”. А момак само такав. “Шта ти причињава задовољство да радиш?”. “Ништа”.

Докле само може стићи човек. Он мисли да ће свим тим што ради Бога поправити. Од ноћи праве дан, само да би кокошке носиле јаја. А и та јаја каква су?! Да је Бог створио месец таквим да сија



као сунце, људи би сишли са ума. Иако је Бог створио ноћ да би се људи одморили, види где су сад они стигли.

Људи су изгубили спокојство. И стакленици, и та убризгавања хормона и све остало, све је то такође допринело томе да свет изгуби стрпљивост. Раније се знало колико сати хода је потребно да се стигне до тог и тог места. И знало се – онај који је имао издржљивије ноге, превалиће пут мало брже. После су измислили кочије. Мало касније аутомобиле, па авионе и тако редом. Стално се упиру да нађу што брже превозно средство. Начинили су и неке авионе,⁵³ којима из Француске до Америке стижеш за три сата. Али, људи моји, када човек толиком брзином мења климу, ма и сама та промена има да га ошамути. Журба, журба, стално журба... Ускоро ће човека турати у метак, повлачиће окидач, метак ће излетати, распрскаваће се у парампарчард а из њега ће излазити један блесан! Може ли бити другачије? Дотле ће стићи. Права лудница!

Ваздух су загадили, кости им засмејале

– *Старче, размисљају о томе да почну спаљивати мртве – из здравствених разлога, али и због уштите просфора.*

– Из здравствених разлога?! Чуј молим те! Није их срамота што тако говоре? Целу атмосферу су загадили, а сада им и кости сметају? Кости су на крају крајева опране! И због уштеде на простору? Имају читаву Грчку са толиким шумским честарима, и не могу да нађу простора? Изгрдио сам једног професора Универзитета због тога. Како ли само за ђубре налазе толике депоније, а за кости које су свете не могу? Да се није изгубио простор? А да не кажем колико само моштију Светитеља може да се нађе међу овим! Је л’ они мисле о томе?

У Европи се спаљују мртви, не зато што нема довољно простора, већ зато што то сматрају прогресом. Не секу шуме да би ослободили простор, већ спаљују мртве, претварају их у прах како би добили места... Сипају прах у једну ма, оволишну кутијицу, а како им то олакшава посао, то сматрају напретком. Спаљују и мртве, јер нихилисти желе, да се расточи све, па чак и човек. Да не остане никаквог трага који би подсећао људе на њихове родитеље, на дедове, на живот њихових предака. Да одсеку људе од сопствених пре-

53 Старац мисли на суперсоничне путничке Конкорд авионе, великог домета.



дања. Да их тако нагнају да забораве на други живот и да их свежу са овим.

– Кажу њак, *Старче, да се подила прашина у неким ошћини-нама у Атини око тога иде ће се сахрањивати мртви.*

– Ма, али толико простора има! Ако се и изгубило негде мало места, постоје пространства и пространства изван подручја града Атине и сва су она државна. Знам ја неке велике главе који тамо имају на гомиле површина. Зар не могу тамо да направе гробље? Уз то, већина људи која се сахрањује долази из унутрашњости. Зашто их не врате у њихове родне крајеве? Нека иду и сахране свакога у свом родном крају. Тамо неће имати ни велике издатке – само трошкове превоза. Нека кажу да сви они, који су из унутрашњости, а у скорије време су се били настанили у Атини, када умру, треба да се сахране у родном месту. Тако је и боље. За оне пак који су трећа генерација у Атини, нека нађу неко решење тамо. Затим, након вађења сандука нека направе мало дубље гробнице [костурнице] и ту нека похрањују кости. Зар је то тешко? Овде силазе толико дубоко у земљу не би ли извадили угаљ. Нека и за кости начине једну велику спремницу па нека буду све [кости] заједно.

Потпуно је нестало поштовања. И видиш сада шта ли само раде! Бацају родитеље у старачке домове. А пре су се чак и остарели волови долично неговали док не угину и нису их клали, јер су говорили: “Захваљујући њима хлеба смо имали”.

А какво ли је само било поштовање према мртвима! Сећам се каквим ли смо се само опасностима излагали, када смо кога сахрањивали у време рата! Добро, не кажем – свештенику је била дужност да иде, али шта су били дужни они који су по снегу преносили сандуке, за време ледене студи, и још да стално рафали тутње изнад главе! Године 1945, за време грађанског рата, пре него што сам отишао у војску, носио сам са црквењаком мртве. Пред нама је корачао свештеник. Чим би се зачуо фијук метка, падали бисмо ничице на земљу. После се требало дићи. Чим би зачули следећи, опет бисмо полегали. Касније у војсци, опет у ратно време, боси смо ходили по снегу. Рекли су нам, ко хоће да иде да скине цокуле са мртваца, слободно напред. Нико се није ни макао. Ах, нема више тих добрих година!

Зло је у томе што свој глас не дижу они који су на неким полагајима, већ се слажу. Црква, од тренутка када се овај проблем појавио, треба да заузме одређени став, како би се ствар решила. Наи-



ме, она овако оставља световњацима да се баве духовним питањима и да говоре шта им се прохте. То је светогрђе. И како онда данашњи свет да има благослов Божији? Ах, пропала ствар! Мало, помало, па ће и самог човека обесценити. Е, а за тако нешто сад ће се наћи места.... Па да, наравно, и то много, много места...

Запађење и ујроаишћавање природној окружења

Данас сунце чак и зими зна да припече – рекао би човек да је на Синају – а то зато што су људи направили рупе у ваздушном омотачу. И да мало северац не дува, не би могао ни трен да стојиш на сунцу.

– *Старче, шта ће бити са озоном?*

– Стрпићемо се мало, док се научници не покрену и са пет кило грама гипса не запуше рупе!!!... Да, нека иду сад да затварају рупе тамо горе... Видеће да је Бог све начинио добро, са толико склада, и рећи ће: “Благослови, ми нисмо чинили добро”. Молите се да се затвори рупа која је настала у атмосфери. И тамо се једна “чаша” (в. *Откровење* 15, 7) излила – усахло је дрвеће, осушиле се биљке. Но, Бог може све то да уреди.

А да видите само докле досеже лукавство неких, који размишљају само о томе да згрну новац великих богаташа! Кажу: “Отворила се рупа у атмосфери – свет ће нестати. Како ће да се спасе свет? Наука се позабавила планом да се копа у дубину, да се сиђе у земљу, како би се избегло сунце”. А на крају, пошто тога не може бити, кажу: “Има да кренемо да градим на месецу; биће ресторана, хотела, кућа и свет ће тамо да иде. Ко хоће да обезбеди место на време, нека плати”! А у ствари све је лаж! Наиме, шта то они тамо могу да граде? Тамо човеку нема живота. Један-двојица отидоше и вратише се, и то у оним “кавезима”. А неки верују у све то и плаћају...

– *Старче, многе брину издувни гасови и смо...*

– Када је реч о томе, треба да притегну директоре фабрика и да их присиле да поставе уређаје који би усисавали тај дим, не би ли се људи мало спасили од гасова. А директори фабрика, уместо што извесном сумом “сређују” неког народног посланика, како би им ишли на руку, нек’ завуку још мало руку у џеп, и купе прописан уређај. Раније није било таквих гасова, тих облака димова. Данас су све загадили и то сматрају прогресом. Прогрес молим те лепо, а куда води! Уништавају људски род. Само ли изађеш напоље, осећаш мирис издувних гасова. Отвориш ли прозор, споља све улази унутра. И тај





дим ничим не одлази, колико год да переш руке. То није безазлено. Онај из димњака са кућа једним накашљавањем одмах излази из плућа, зато што у себи нема уља, док се овај лепа на плућа.

У вишеспратницама људи су стиснути, једни изнад других. Комшија истреса прашину право на комшијин балкон. Јадан ли је онај на првом спрату! К њему долази сва прашина и ђубре од других. Он је таман раширио веш да се суши, или отворио прозор, а онај други одозго тресе прашину! Не мисли на другога. У старо време ове вишеспратнице сматрали би за затворе, за тамнице, какве су у турска времена биле у бедемима Солуна. Да, страшно! Онда су куће имале своја дворишта, животиње, башту, дрвеће и читаво јато птица би се ту знало скупити.

– Сада, *стшарче*, ни ласте немају *прилике да виге*.

– Јесу ли ласте полуделе да иду тамо? Јесу ли сишле са ума? Ускоро људи неће ни знати шта су то ласте. У Америци на једном универзитету, на одељењу које се бави проучавањем историје Светога Писма Старога и Новога Завета, научници, да би разумели шта то значи “жито”, засејали су једно читаво поље пшеницом. Да би схватили шта је то “пастир” и шта значи “овца”, имају једно стадо са неколико оваца и једног пастира са штапом! И то ми је Универзитет!

Загадили су читаву атмосферу. Видиш ли, зимско је доба, а смеће се осећа! Замисли како има да буде на лето! И нико да се сети да авиони баце мало неких средстава против неугодног мириса. На сву срећу те је Бог начинио цвеће које шири пријатне мирисе. Сва та множина и разноврсност цвећа, великог и малог, неутралише тај смрад. Да није било њиховог мириса, на шта би се ваздух осећао? Видиш, само од једне цркотине на улици читава околина смрди! Како ли нас само збрињава Бог! Да Он није бринуо о нама, о јаду бисмо се забавили! Замисли само да цвеће не постоји, па ликовите биљке... Оне покривају наш смрад, прекривајући га својим мирисом.

Једном ме је питао један човек у мојој испосници: “Добро, шта ти радиш овде? Шта радиш дању, шта ноћу?” Унаоколо управо беху процветали цветни жбунови, цела падина беше у цвећу. Читавим крајем ширио се мирис. “Не знаш ти, кажем му, шта ме све не снађе док не залијем и док се не побринем о свом овом цвећу! А видиш ли и ноћу на небу колико само кандила имам да упалим! Ни не стигнем да их све упалим!” Само ме је гледао! “Зар не видиш, наставим ја, тамо горе ноћу кандила? То све ја палим!!! Је л’ могу да стигнем? Уоп-



ште није једноставно све те светиљке попалити, налити уљем!!!” Јадничак се сав беше изгубио.

А и прскање дрвећа је отров. Јадне пгичице гину ли гину. Људи поливају дрвеће отровима, не би ли их заштитили од болести, а онда људи оболевају. Све трују. Зар није боље да стављају мање отрова, па дрвеће које се сасуши да затрпавају у земљу и праве ђумур, уместо од здравог? Па зар неће цео облак пестицида угрозити човека? Ово је, посебно за малу децу, смрт. Зато се и рађају болесна. Рекао сам некоме: “Шта сад бива? Убили сте инсекте а сада убијате људе”. Прскају цвеће да би убили инсекте, а људи оболевају. Наћи ће они и још јаче отрове, и на крају шта ћемо добити?

Доказано је да су неки инсекти које су они убили запрашивањима убијали неке друге. Сада ћемо ми гајити ове да би убијали друге. Како је Бог само то лепо уредио! Тамо где има цврчака нема комараца. Дошао је код мене један човек који је имао мали мотор. Тај мотор је правио буку као цврчак, али јачу и њиме би терао комарце. Сада убијају цврчке који су производили и тако дивне звуке, а они сада оно што је Бог створио раде уз помоћ машина! Све су поубијали: грлице, цврчке... Данас је реткост чак и гаврана да видиш. Ускоро ћемо гавране држати у кавезима!...

Ви када прскате дрвеће, пустите мало и Бога да припомогне. Ако отров и не падне баш на сваки педаљ, не смета. Сва данашња помагала не помажу човеку у вери. Видим како и другде запитују: “Појавио се отров за то? Где га има? У иностранству?” И одмах на телефон, да га поруче. Бога полако гурају у страну и световни људи и калуђери. Људи нису на прво место ставили духовни развој како би се све освештавало. Зло је у томе што и ми калуђери не напредујемо мало више од мирјана у свом духовном развоју.

– *Стшарче*, али *маслиново стшабло изједа црв*.

– Ви да се молите уз бројанице да црв оде, а не само да прскате. Да ставите мало и Христа ту. Уложићемо и мало труда да све буде добро, као и у свету, само што ми монаси не мислимо да треба да имамо неки други “свет”. Не треба да се трудимо да радимо све оно што раде световни људи, или чак и више од њих. Где је Христос? Не кажем ја да уопште не прскате воћке, али и други врше експерименте. И када је неопходно да се прска, да носите маске. Боље је да вам



плод буде мало црвљив, него прскан. И немојте много да прскате; смањите то. Молите се са благоверношћу; читајте први псалам⁵⁴, а дрвеће заливајте мало и са освештаном водицом. Када живите исправно, кишу⁵⁵ ћете имати и гусеница неће бити. Збрињаваће вас Бог. Потребно је благочестивости и уздања у Бога.

Друго поглавље

Доба многих удобности, једнако доба многих потешкоћа⁵⁶.

И срца ошвергнеше...

Пошто су удобности, које је општи развој донео људима, превазишле границе, постале су потешкоће. Намножиле су се разноразне машине, и увећало се растројство. Од човека су направили машину, док сада машине и свакојака гвожђурија заповедају човеку. Зато су и срца људи постала "гвоздена". Са свим тим помагалима што постоје, људска савест не може да се развија. Раније су људи радили са животињама и били су милосрдни. Ако би мало претоварио животињу, а она јадна поклекнула, човек би се сажалио. Ако би била гладна и гледала те тужним погледом, срце би ти се цепало. Сећам се, када се наша крава била разболела, и нама је било тешко, зато што смо је сматрали чланом породице. Данас људе служи гвожђурија, те су им и срца гвоздена. Ако се сломи нека шипка – носе је на заваривање. Покварио се аутомобил – одмах код мајстора са њим. Ако се не може ништа учинити, бацају га. Не болују за њим. Човек овако размишља: "Ма то је гвожђурија!". Срце никако не учествује. Али тако се развија самољубље, егоизам.

Данас човек не размишља о другоме. Раније, ако би претекло од ручка, пошто би се до сутрашњег дана јело покварило, људи су размишљали и о понеком сиромашу. "Уместо да се поквари, гово-

54 Свети Арсеније Кападокијски читао је први псалам док је засађивао дрвеће и остало, како би донело добар плод.

55 Изречено новембра месеца године 1990, за време велике суше.

56 У овом поглављу види се подвижнички дух који је старац имао као подвижник, и његово страховање да се не промени подвижнички дух монаштва. Старац није против културе и цивилизације. Он жели да нагласи како цивилизација не треба да управља нама, него ми њом. Посебно монах, говорио је, треба да влада модерним помагалима и да их употребљава са расуђивањем, како би могао да управља своје снаге ка духовној борби.



рили су, боље да дам неком сиромашу". Онај који је био духовно напреднији говорио је: "Нека прво једе сиромаш, па после ја". Данас све стављају у фрижидере и нити се сећају другог који има потребу. Сећам се, када бисмо имали добар урод поврћа и воћа, давали бисмо својим комшијама – делили смо. Па и шта бисмо са толиким количинама. Временом би се свакако покварило. Данас имају фрижидере. "А зашто да дамо другима?", кажу, "оставимо у фрижидер и биће за нас". Да не помињем то што читавае тоне [поврћа и воћа] бацају на ђубриво или одлажу по депонијама, док на милионе људи негде другде гладује.

Људи су њоред машина сишли са ума

Данашњим помагалима нема ни краја ни конца. Бржа су од људскога ума, зато што им и нечастиви припомаже. Раније, људи који нису имали сва та помоћна средства – телефоне, факсове, читаву гомилу апарата, имали су свој мир и једноставност.

– *Раговали су се, сјарче, свом живојцу!*

– Да, а данас су људи уз машине и апарате сишли са ума! Муче се са многим олакшицама – дави их тескоба. Сећам се бедуина, тада док сам био на Синајској гори⁵⁷, како су само били радосни! Имали су један шатор и живели просто. Нису могли да живе у Александрији или у Каиру, већ су налазили мира и спокоја у пустињи, у шаторима. Мало чаја ако би имали, скакали би од радости и благосиљали Бога. Али сада са новом цивилизацијом и они су почели да заборављају на Бога. И међу њих се увукао европски дух! Јевреји су им направили прве колибе. Потом су им продали све старе израелске⁵⁸ аутомобиле. Ах, ти Јевреји! Сада ти сваки бедуин има своју колибу и по један покварени аутомобил испред ње, и још имају и тескобу – аутомобил се квари, ајд' сад да видимо како ћемо га поправити. И ако неко крене да испита шта то они у ствари добијају, до каквог ће закључка доћи? Штавише, сад имају и главобоље.

Раније су барем правили добре, издржљиве машине. Данас даш гомилу пара не би ли купио нешто, а оно се одмах поквари. Тако у ствари фабрике само ли производе и производе све нешто ново и ново, и тако гомилају новац. Истовремено, они који раде у фабри-

57 1962–1964.

58 Синај, који данас припада Египту, тада је припадао Израелу.



кама убијају се од посла, не би ли саставили крај са крајем. Машине су изум Европљана који се баве чекићем и ексерима. У почетку, на пример, направе један поклопац; после га направе на завртање, после на дугме, савршеније, и још савршеније... Односно стално неки нови уређаји, све савршенији и савршенији, а један народ – и он тражи да купи најбоље. Ни не стигну да отплате први уређај, већ узимају други, и тако су задужени и заморени. Тако и сиромах, кад се одлучи да купи аутомобил, један од најјефтинијих, продаје шта има да прода – волове, коње – ускоро ће, како се креће овај свет, магарце ређати по излозима а људи ће плаћати карте да виде једног магарца! – и купује аутомобил. Онда му се поквари. Кажу му: “Нема делова”. Јадничак мора да купи други. А да купи савршен не може. Узеће један бољи од оног првог, и њега ће за извесно време склонити у страну и тако редом. Мора да се пази! Да не пођемо и ми тим путем – неком савршенијом модом.

Свешт је претрпео велику штету од телевизије

– *Старче, данас постоји таква визуелна комуникација на даљину, да човек може да види догађаје који се збивају на другом крају света.*

– Људи само себе не виде, а читав свет гледају. Данас свет уништава сопствена памет. Није тачно да га уништава Бог.

– *Старче, телевизија наноси велико зло.*

– Само наноси! Дошао ми је једном један човек и рекао: “Оче, телевизија је добра ствар”. “И јаја су добра, кажем му ја, али ако их измешаш са кокошијим изметом, нема користи од њих”. Тако бива и са телевизијом и радиоапаратом. Данас, кад укључиш радио не би ли чуо неку вест, прво треба да издржиш да саслушаш и једну песму, зато што, чим се песма заврши, објавиће неку вест. Раније није било тако. Знало се у које су време вести на радију – тик, укључио би га и слушао вести. Данас једноставно мораш да саслушаш и песму, зато што, ако искључиш радио, изгубиш и вести.

Свет је претрпео велику штету од телевизије. Деца посебно страдају. Дошло ми је једном једно дете са оцем у посету. Видео сам како из његових уста проговара телевизијски демон, онако како говори ђавоимани – устима демона. То је било као да се родило одојче са зубима. Данас врло често не можеш да сусретнеш нормалну децу – једноставно су чудовишта. И јеси ли приметно, не мисле мало својим мозгом, већ оно што су чули, оно што су видели – то понављају.



Тако хоће они други да свет помахнута од телевизије. Односно, они хоће да људи оно што чују у то и верују и тако чине.

– *Старче, питају нас мајке како да децу одврате од телевизије.*

– Нека дају деци да схвате да им телевизија испира мозак; да их чини да не могу да размишљају, а да ни не говоримо о томе да им квари очи. Ова телевизија је дело човечије, али постоји и она друга, духовна телевизија (преведена на српски језик реч “телевизија” значи виђење на даљину, тј. телевизор=далекоглед, *прим. прев.*). То је оно када се одсецањем старога човека чисте очи душе. Тада човек гледа на даљину и без машина. Јесу ли говориле оне деци о оваквој телевизији? Треба да схвате ову духовну телевизију, зато што ће са овим кутијама шенути. Првоздани су имали дар прозорљивости. Он се изгубио након пада. Кад деца буду сачувала благодат Светога Крштења, имаће и она дар прозорљивости, духовно далекозрење. За тако нешто потребна је пажња, духовни труд. А мајчице се данас заборављају у бесмислицама, а после: “Шта да радим, оче? Губим своје дете!”

Монах и савремена помајала

– *Старче, како би монах требало да се служи савременим помајалима?*

– Монах треба да гледа да их увек користи мало мање него што то чини свет. Мени је на пример ужитак да користим дрва и за огрев и за кување и за рукодеље. Онда пак, кад стигнемо до тачке до које нас води савремена трговина шумама, па нам понестане дрва, и када буде прави подухват наћи који пањ, тада ћу да употребљавам најскромнији огрев, од онога што се буде користило у свету – пећ на нафту или не знам шта већ буде јефтино и скромно за грејање. За рукодеље мали горионик на гас и тако редом.

– *Како се у једном оштријежићу може просудити у којој мери је појребна нека ствар?*

– Ако се промишља монашки, онда ће се знати. Ако се не размишља монашки, онда све постаје неопходно, и монаха захвата светско настројење, те он постаје гори од оних у свету. Ми као монаси, у најмању руку треба да живимо мало скромније од света, или барем онако како смо живели у свету. Никако не би требало да имам боље ствари од оних које сам имао у својој родитељској кући. Манастир по правилу треба да буде сиромашнији. То помаже монаху на духовном пољу, а помаже и свету. Бог је то тако уредио, да људи у тим



новим стварима не налазе мира. Ако саме мирјане мучи тај светски развој различитих помагала, колико ли само мучи монаха! Ако бих се обрео у некој богатој кући, и домаћин ме питао: "Где би желео да те угостим не бих ли ти угоднио, у гостинској соби са најбољим намештајем, или у штали где имам једну-две козе?", искрено вам кажем да бих тамо у штали, међу козама, осећао већу лагодност. Наиме, када сам пошао за калуђера, ја нисам побегао од света да бих имао бољу кућу, да бих имао палату. Пошао сам да бих имао нешто скромније од онога што сам већ имао. Другачије, ништа не чиним за Христа. Али, знам, данашња логика овако каже: "Добро, рећи ће ми, ако будеш живео у каквој палати, шта ће то шкодити твојој души? Тамо у штали сигурно неће добро да мирише, док ће у палати бити и угодниг мириса, те ћеш моћи и понеку метанију на миру да направиш". Треба пак да постоји духовно чуло. Видиш, на компасу и једна и друга стрелица имају магнет, те се окрећу. Христос има магнет, али и ми треба мало да се намагнетишемо, како бисмо се окретали ка Христу. Како је у ранија времена било тешко и напорно по општежићима! Сећам се како су у кухињи имали један огроман казан и чекрк којим су га подизали. Палили би ватру на дрва и кували. Ватра је бивала час јача, час слабија, и јело би се не ретко лепило за дно и зидове казана. Кад би се са рибом то десило, монаси би узимали једну шпахлу направљену од калаја и њоме би стругали рибу. Или, када је требало прати тањире: хајде сад скупљај пепео из ватре, па га стављај у какав огроман суд, који би имао отвор при дну, сипај воду и чекај док се не наталожи цеђ, па пери суђе. На шта су само руке од тога личиле! А воду смо до гостопримнице носили у ведру. Неке ствари којих данас има по манастирима не дају се оправдати. У једном сам наиме видео како хлеб секу на машини. Е, то не приличи! Ако је монах који је ту на послушању болестан или склон болестима, па заиста не може да сече хлеб ножем, а мора да га исече он јер нема другога, онда се тај, још некако и да оправдати. Али да гледаш у манастиру монаха који пуца од здравља, како сече хлеб на оном точку, е то стварно не иде. Тај може да се носи са пнеуматском бушилицом, а овде узима смешно котрљало да би исекао пар парчади хлеба, и још ти то он сматра достигнућем!

Водите рачуна духовно да напредујете. Не радујте се са тим стварчицама – апаратима, различитим справама итд. Ако се у монаштву изгуби дух подвижништва, тада ће нестати и смисао монашког живота. Ако свакојак олакшице будемо постављали изнад мона-



шког начина живота, напредовања неће бити. Монах избегава удобности, јер му оне не помажу у духовном смислу. У свету људима представљају проблем ове многе лагодности. Монаху, чак и када би му оне заиста доносиле олакшање, не приличе. Немојмо тражити комодитет. У време када је живео Велики Арсеније није било ни петролејских лампи ни ма чега сличног. Постојале су уобичајене бакље по палатама у које се доливало најјефтиније уље. Зар светитељ није могао једну такву светиљку да понесе са собом у пустињу? Али, он то није учинио. Имао је фитиљ, или мало памука и уља, од неког семена, којег је тада било, и то је користио⁵⁹.

Ми монаси, много пута оправдавамо себе, говорећи како користимо различите апарате на својим послушањима, или какве друге олакшице, како би што брже обавили посао, и не би ли се наводно увећало време за посвећивање духовном делању, па напослетку живимо животом пуним старања о много чему, тескобе, као и људи у свету а не као калуђери. Када су неки млади монаси били дошли по први пут у манастир, прва ствар коју су учинили била је да донесу са собом лончиће у којима за трен прокључа вода, како би им што више времена остало за духовна бављења, а потом би сатима седели и распредали приче међу собом. Дакле, не ради се о томе да им је та олакшица уштедела на времену и оставила им више слободног простора за духовне ствари. Данас они тим помагалима добијају на времену, а само времена за молитву немају.

– *Сћарче, чуо сам неке како кажу да је свети АѠанасије АѠонски био најпредњак!*

– Да, најпредњак! И баш такву врсту напредњаштва је имао као што је ова данашња!... Нека ишчитају мало житије светог АѠанасија. Ах, око њега се било скупило осам стотина, ма и на хиљаде монаха, а колико ли је само обичног света хрило к њему за помоћ! Колико је само сиромашних и гладних душа ишло за кору хлеба у Лавру! А светитељ, да би се према свима понео као према ближњима, беше купио два вола за воденицу. Хајде да видим ко ће данас да купи волове! Морао је да направи пећ, за његово доба врло савремену,

⁵⁹ Свети Арсеније Велики (354) био је пореклом из Рима. Био је велик по мудрости и врлини. Називали су га "оцем Царева", зато што му је цар Теодосије био поверио образовање своје деце. Године 394. по Божијем промислу одлази у Египатску пустињу. Иако је живео дуго времена у царској палати, истакао се као монах због велике строгости и монашке прекаљености.



како би давао хлеба људима. Византијски цареви беху даривали манастире многим богатством, зато што су они у оно време били нешто као “хуманитарне организације”. Тако су и подизани манастири, да помажу и духовно и материјално народ. Из тог разлога су их цареви и даривали.

Треба добро да разумемо да ће све нестати и да ћемо пред Бога стати као дужници. Ми монаси би, по правилу, требало да имамо, не оно што данашњи људи бацају, већ оно што су у старо време богаши бацали на сметлиште. Сећајте се две ствари: прво, тога да ћемо умрети, а затим да можда нећемо умрети природном смрћу, и треба да будете спремне да умрете и неприродном смрћу. Ако се ове две ствари сећате, све ће да буде добро, и са духовне, и са сваке друге стране. После све налази свој пут.

Оскудица у мнојоме помаже

– *Старче, зашто се данас људи толико јуно муче?*

– Зато што избегавају труд. Управо је овај комодитет заслужан за то што се човек разболи и што трпи. Све те олакшице учиниле су да свет у наше доба сиђе са ума. Ово мекуштво у данашње дане донело је собом многе болести. Раније, кроз шта све људи нису пролазили, док не би узорали једну ораницу! Какав је то био напор, али и како је слadak био тај хлеб! У то време ни случајно не би могао да наиђеш на бачени комад хлеба! Ако би и наишао на путу на понеки комадић, подизао би га и љубио. Они који су претрпели окупацију, и дан данас кад спазе комад хлеба, остављају га у страну, док га остали бацају; не разумеју његову вредност. Данас се хлеб баца у ђубре, човек га не цени. Ма већина њих не зна да каже ни једно “слава Богу” за благослове које добијају. Данас се живот одвија по принципу “лако ћемо”.

Оскудица у мнојоме помаже. Људи тек када буду нечег лишени, схватају вредност тога. Они који оскудевају свесно, уз расуђивање, са смирењем, из љубави према Христу, осећају духовну радост. Ако неко нпр. каже: “Данас нећу пити воде зато што је тај и тај болестан. Боже мој, не могу ништа друго да учиним”, и тако уради, Бог ће га оросити, не водом, већ духовном лимунадом, божанском утехом. Намученом човеку пружи сасвим малу помоћ, и биће ти веома захвалан. Једно лепо васпитано и из богате куће дете, какве год жеље родитељи му испуњавали, ништа више не може обрадовати. Може да има све живо а да пати. И све пред собом да растура. Док нека дечи-



ца, сирота, за сасвим малу помоћ осећају велику захвалност. Ако им се нађе пријатељ који ће им обезбедити путне трошкове до Свете Горе, колико ли само знају да захваљују и њему, и Христу! Могу се чути многа деца из богатих кућа како говоре: “Имамо све; зашто да имамо све?” Чангривави су, зато што им је исувише добро, уместо да захваљују Богу и да помогну и понеком сиромашу. То је највећа незахвалност! Осећају се празнима, зато што им од материјалних блага ништа не недостаје. Долазе у сукоб са родитељима, јер им ови дају све на извол’те; одлазе и иду наоколо са једним ранцем на леђима. Родитељи им дају новац, зову их телефоном како не би бринули, а деца потпуно равнодушна. И на крају долази до тога да их родитељи траже. Један момак је имао све што би се могло пожелети, али ни у чему није налазио задовољства. Кришом је отишао од куће и спавао по возовима, како би мало осетио како изгледа мучити се. А био је из добре породице! А да је имао неки посао, и да је живео од свога зноја, имао би смисла његов труд, и осећао би олакшање и славио би Бога.

Данас већина не оскудева ни у чему, и зато људи нису усрдни. Ако се човек не излаже труду и напору, не може да цени ни туђи труд. Какав је смисао у том да се нпр. тражи лак посао, да се на лак начин зарађује новац, па да се после призива невоља? Швеђани на пример, за све живо примају додатке од државе без да засучу рукаве, па зато и тумарају улицама. Оно за шта се они брину је магла, а опет имају стрес, зато што су на духовном пољу испали из колосека, као точкови који се бесциљно котрљају по путу и завршавају у провалији, кад се откаче са осовине.

Велика удобност духовно онеспособљава човека

Данас свет гледа на лепоту и тако сам себе обмањује. Европљанима⁶⁰ то помаже: чекићима и тестерама вечито праве неке нове, лепе ствари, наводно практичније, како људи не би морали ни за чим иоле да потегну. Раније уз помоћ различитог алата који се користио за рад, људи су бивали јачи, крепкији. Са данашњим различитим помагалима, после рада морају да иду на физиотерапије и масаже. Лекари се данас специјализују у масажи! Видиш данас столара са

⁶⁰ Старац, када говори о Европљанима и о Западу, не потцењује ове народе, већ жели да удари на рационалистички и безбожни дух.



оволиким стомаком! Где си на таквог дрводељу могао да наиђеш раније! Да ли би, дељући хоблицом лево-десно, могао да пусти стомак?

Многе удобности, када пређу границе, онеспособљавају човека и он се улењи. Иако би могао руком нешто да окрене, мисли: “Е не, боље да притиснем дугме па нек’ се само окреће!” Кад човек навикне на лако, после хоће све да иде тако. Данас људи хоће мало да раде, а много да буду плаћени. Кад би могло да уопште не раде, било би још боље! Овакав дух запатио се и у духовном животу – хоће мо да будемо свети без труда.

Исто тако, већина њих који су осетљивог здравља, трпе управо због лагодног живота. Ако дође до рата, како ће то да поднесу овакви људи, навикли само на удобност? Раније је народ био у најмању руку прекаљен, чак и деца, и све се дало издржати. Данас им требају витамини Б, Ц, Д и... мерседеси, како би преживели! Видиш, и дете са неком атрофијом, ако крене да се бави било којим послом, полако добија мишице. Долази ми много родитеља и говоре ми: “Моје дете је парализовано”, док су му у ствари ноге само мало више ослабеле. Они га нахране – оно седне; они га опет нахране – оно опет седне. И тако, како само седи, ноге му се уопште не укрепљују храном, и тако завршава у колицима: “Прочитај му молитву, кажу ми, дете ми је парализовано”. А ја се питам, ко је ту парализован, дете или родитељи? Ја им кажем да му дају храну која не гоји, да га воде да шета. Тако, с временом топе се килограми, полако се крећу све природније, а на крају неки играју и фудбал! Бог ће помоћи заиста парализованој деци којој не могу помоћи људи. Једно дете из места Конице, изузетно немирно, бомба беше спржила. Нога му се била згрчила и није могао да је испружи. Но, пошто га место није држало и није се никако дало умирити, од те његове несташности стално је покретало ногу, и – протегнуше се нерви и дечачић прохода. После је ишао и у устанике!

И мене је, кад ми се нога беше укочила од ишијаса, када сам с бројаницом у рукама ходао, попустио бол. Кретање много пута помаже. Ја ако се разболим два до три дана, па не могу да се крећем, кажем себи: “Боже, помози ми, само мало да устанем, да се могу покренути, а после ћу ја за све да побринем... Ићи ћу да насечем дрва”. Јер, ако останем у кревету, биће ми још горе. Зато, чим се мало осмелим, макар био и прехлађен, стиснем зубе и устајем да насечем дрва. Добро се обучем, презнојим, и прехлада ишчезава. Наравно, знам да је лежање много пријатније, али натерам себе и устајем, и све нешта-



је. Ево, видим како ми, кад ми дођу људи и седим са њима на пању, трну ноге. Могао бих узети какву подлогу и сести на њу, али где после да нађем јастучиће за све. Зато, када гости оду, ја по ноћи шетам један сат са бројаницом. А пошто имам неки мали проблем са циркулацијом у ногама, кад се вратим у собу, протегнем мало ноге. Наиме, ако запустим себе, после треба други да брину о мени. А сада сам ја тај који брине о другима. Јести ли разумели? И зато човек не треба да се радује лежању, јер то не помаже.

– *Старче, да ли је комодитијет увек на шпитељу?*

– Види да ти кажем; има случајева када је он потребан. На пример, осећаш ли да те нешто боли, немој седети на тврдој дасци, већ постави нешто мекано испод себе. Али, зашто мора тај прекривач да буде од сомота? Нека буде од неког обичног материјала. А ако си јуначина, немој ништа ни да стављаш.

– *Старче, људи кажу: “Он је стари вук”.*

– Да, ту поред моје колибе живи један монах са Кипра, старац Јосиф из Карпасије. Њему је сто шест година⁶¹ и још увек сам брине о себи. Где да нађеш данас тако нешто у свету! Неки данашњи пензионери не могу ни да ходају. Ноге им слабе, и уз то, они се деблају од седења, и постају неспособни. А да су узели нечим да се занимају, то би им у многоме помогло. Старца Јосифа су узели једном монаси Ватопедског манастира к себи. Окупаше га, опраше му одећу, уредише га, али он им рече: “Чим крочих овде, разболех се. Ви сте ме разболели. Носите ме у моју колибу да умрем”. Нису могли другачије те га вратише. Ја сам се запутио један дан да га обиђем. “Како си?”, упитах, “Чуо сам да си ишао до манастира”. “Да, ишао сам, одговори ми, покупили су ме аутом, одвели до манастира, окупали су ме, очистили, уредили, а ја се разболео. ‘Водите ме натраг’, рекох им. Чим сам стигао овде, било ми је боље!” Он не види а прави бројанице. Једном кад сам му био послао мало тестенине, рекао је: “Шта, зар старац Пајсије мисли да имам сушицу, те ми шаље ово?”. Он једе пасуљ, наут, боб. Сав пуца од здравља! Прави момак! Хода помоћу два штата, и тако, са свим тим штакама иде у врт и бере зелено поврће. Сам сеје зрневље, сам иде по воду и пере свој веш, сам се умива. После чита Службу, Псалтир, своје правило, молитву. Само да знате, узео је мајсторе да му поправе кров, и сам се са оне две штаке попео на кров

61 То је било новембра месеца, године 1990.



да види како то они раде. Они су му говорили: “Сиђите доле, оче!”. “Не, има да се попнем, одговарао им је, да видим ја шта ви то радите!” Истина је да се мучи. Али, када би само видели какву радост има. Његово срце лети! Оци му кришом узимају одећу да му је оперу. Једном сам га упитао: “Је ли, шта радиш са одећом?” “Често се деси да ми је узму, рекао ми је; ето, тајно ми је односе. Али перем и ја – сипам у воду ове факсове⁶², оставим веш у лавору пар дана и сам се опере”! Видиш ли какво је то уздање у Бога, а други имају све живо, и поврх тога и фобије итд. Док су га пазили, он се разболео; чим су га оставили, оздравио је.

Лагодан живот није на корист. Комодитет није за монаха. Можеш бити лепо васпитан, али треба да будеш и строго одгојен, да би био здрав. Другачије ниси монах.

Треће поглавље

Поједноставите свој живот, да ишчезне тескоба

Из световних благодети произилази тескоба овога светиа

Колико се више људи удаљавају од природног, једноставног живота, и што се више окружују луксузом, толико се увећава и њихова тескоба. И колико се више удаљују од Бога, природно је да ни у чему не налазе спокојства. Зато се и врте забринути, чак и око месеца – као каиш мотора око лудог точка⁶³, зато што на целу нашу планету не може више да стане сва њихова забринутост.

Из световног лагодног живота, из благодети овога света произилази и тескоба у свету. Формално, површно образовање, стечено уз много тескобе и нервне напетости, свакодневно одводи на стотине људи (чак и малу децу то погађа) на психоанализе и код психијатара, па тако се гради све више душевних болница и има све више психијатара, док многи ти психијатри нити у Бога верују нити душу признају. Сходно томе, како могу такви људи да помогну душама, када су и сами нервно напети и пуни тескобе? Како је могуће човека истински утешити, ако он не верује у Бога и у истинити живот, у живот после смрти, у живот вечни? Када човек проникне у дубљи сми-

62 Мисли на стари детерцент за прање рубља “FAKS HELIZIM”.

63 У старим радионицама “лудим точком” се називао чочак који није ништа производио, него је био употребљаван само за заустављање каиша главног точка неке машине.



сао живота, оног истинског, тада нестаје из њега сва напетост и тескоба, долази божанска утеха и он се исцељује. Када би се нашао неко ко би посеђивао душевне болнице и читао тамо болесницима авву Исаака, исцељивали би се сви они који би поверовали у Бога, зато што би схватили дубљи смисао живота.

Људи иду да умире живце или помоћу лекова за умирење или у “јога медитацијама”, док стварно спокојство, које долази онда када се човек смирава, ни не настоје да задобију, а тиме ни божанску утеху. Па и они страни туристи, што долазе из разних земаља и шетају по улицама, по сунцу, по жеги, усред прашине и толике гужве, замисли само шта све не трпе! Какав они притисак у себи имају, чиме они све не гуше своју душу, само што не препукну, кад овај спољашњи вентил сматрају предахом! Колико ли су само прогоњени од себе самих, кад мисле да ће одахнути у свом том мучењу.

Кад запазимо човека који у себи носи велику тескобу, секирацију и тугу, иако има све што пожели – ништа му не недостаје – треба да знамо да му недостаје Бог. На крају крајева, људе мучи и само богатство, зато што их материјална добра не испуњавају – то је дупла мука. Познајем људе богате, који све имају, а немају деце и много трпе. Досадно им је да спавају, мрзи их да шетају, и све им је мука. “Добро, кад већ имаш слободног времена на претек, кажем једноме, занимај се духовним стварима. Прочитај један Час, отвори мало Јеванђеље”. “Не могу”, каже. “Учини и неко добро дело, пођи до неке болнице и посети неког болесника”. “Где чак тамо да идем, каже ти, и на шта ће то изићи?”. “Иди помози неком сиромашу из свог суседства”. “Не, ни то ми, каже, не причињава задовољство”. Замисли, има слободног времена, има гомилу кућа, има сва блага, а мучи се! Знате ли само колико таквих људи има? И тако се муче, док не помере памећу. Страшно! А још ако се деси да не раде, пошто живе од прихода који им доноси њихово богатство, е ти су најјаднији. Јер ипак је боље, ако имају макар некакав посао.

Данашњи животи у неиреситаној журњави, прави је икако

Људи су данас стално у некој журби и журњави. Сад треба да буду овде, после треба да буду тамо, после опет негде другде. И то је стигло дотле да, како не би заборавили шта све треба да ураде, морају све да записују. У свој тој збрци опет је добро што не заборављају како се зову!... Ни себе саме не познају. Ма и како да познају себе? Да ли човек може да се огледа у мутној води? Бог да ми опрости, али





свет је постао права лудница. Људи не мисле на други живот. Само траже све већа и већа материјална добра. Па зато и не налазе мира, него само јуре.

На срећу те постоји и други живот. Кад би људи живели вечно у оваквом животу, не би постојао већи пакао, с обзиром на то докле су довели овај живот. Са свом том тескобом, да су живели по осам стотина и девет стотина година, као у доба Ноја, преживљавали би уистину прави пакао. Тада су људи живели просто и били дуговечни, како би се и само Предање држало. Данас се дешава оно што каже Псалом: “Дани година наших свега су до седамдесет година, а у јачега до осамдесет година, и већина је њих мука и бол”⁶⁴. Седамдесет година је за људе таман толико да збрину своју децу.

Једнога дана свратио је код мене неки лекар који живи у Америци и говорио ми је о животу у тој земљи. Људи су тамо завршили као машине – по цео дан раде. Сваки члан породице мора да има свој аутомобил. Затим, у кући, да би се сви што слободније осећали, морају да постоје четири телевизора. И само дај гас, и ради, и ради; и умарају се, само да би зарађивали велики новац, како би после говорили да живе срећно и да су се средили. Али, какве везе има све ово са срећом? Такав живот, пун стреса, уз сталну јурњаву којој краја нема, не може никако да буде срећан. То је пакао. Па шта ће ти живот пун напетости и стреса? Да је требало да сваки човек живи таквим животом, ја га никако не бих пожелео. Да је Бог рекао овим људима: “Нећу вас кажњавати за живот којим живите, већ ћу вас оставити да вечно живите овако”, то би за мене био највећи могући пакао.

Управо из овог разлога многи људи не могу да издрже да живе у таквим условима и одлазе од куће, па живе под ведрим небом, без сврхе и циља. Формирају групе, тамо у природи, па се неки баве гимнастиком, а неки нечим другим. Рекли су ми за неке тако, како под ведрим небом трче или одлазе у брда и пењу се на висине до шест хиљада метара. Тамо задржавају ваздух у плућима, а потом га испуштају, па опет удахну дубоко... Глупости. Ово показује како им је срце притешњено тескобом, па покушава да нађе излаз. Једном таквом рекао сам: “Ви копате рупу, и то повелику, дивите се јами коју сте у земљи отворили, посебно њеној дубини и ...падате у њу и идете у про-

⁶⁴ Псалом 89, 10 (у преводу Псалтира владике Атанасија Јевтића).



паст. А ми копамо јаме па проналазимо минерале. Наш подвиг има смисла, зато што га чинимо за виши циљ”.

Тескоба је од нечастивога

– *Старче, мирјанима који живе духовно, ишешко њага, када се увече касно враћају са посла уморни, да читају Повечерје и није им свеједно.*

– Када се враћају тако касно и кад су уморни, не треба никако да се присиљавају и са напетости да читају молитву, већ нека себи са усрдности кажу: “Ако не можеш да прочиташ цело Повечерје, а ти прочитај половину или једну трећину”, а следећи пут нека покушају да се не замарају много на послу. Нека се труде, колико могу, са усрдности, и нека се поуздају у Бога, а Бог ће дејствовати. Ум нека им увек буде уз Бога. То је најбољи начин промишљања Бога [богомислије].

– *Како, старче, изгледа у очима Божијим прекомерно погизавање?*

– Ако се чини са усрдности, човек се томе радује, радује се и Бог своје усрдном чеду. Ако се топи од љубави, из његовог срца тече мед. А ако се сустеже од себелубља [егоизма], мучи се и пати. Један човек, који се самољубиво трудио и препун тескобе и напетости упињао док је читао молитве, рекао је: “О Христе мој, много су ти тесна та врата! Не пролазим ја туда!”. А да се трудио са смирењем, сигурно му не би била тако тесна. Сви они који својелубиво приступају постовима, бдењима итд., муче се и немају никакве духовне користи, зато што млате ваздух, а не демоне. Уместо да изагнају искушења, примају још и већа, и логично је да наилазе на многе потешкоће у свом борењу, и да осећају како се даве од напетости. Они пак, који се много труде, али уз велико смирење и са великим надама у Бога, њихово срце се радује а душа добија крила.

У духовном животу потребна је пажња. Када духовне људе покреће сујета, остаје им празнина у души. Нема пуноте, срца им не добијају крила, и што више расте њихова сујета, тим више расте и она празнина у њима, и још више се муче. Тамо где има тескобе и очајања, тамо је духовни пут клизав. Немојте ни због чега бити напети. Напетост долази од нечастивога. Када видите напетост и тескобу, знајте да је ту свој реп гурнуо “покварењак”. Баво никада не удара контру, него ако код човека постоји нека тежња, или склоност, он га погура, како би мучио и заварао човека. На пример, осетљивог чо-





века чини још осетљивијим. Када имаш настројење за метаније, он те тера да их правиш много више него што можеш да издржиш. Тако, ако су ти снаге ограничене, осећаш извесну нервозу јер не можеш да их урадиш до краја, те ти он тако затим ствара тескобу коју у почетку прати благо очајање које се потом продубљује... Сећам се својих почетака као монаха; једно време, чим бих легао да спавам, кушач ми је говорио: "Ти спаваш? Устај! Толико људи трпи и у невољама је, толикима је потребна помоћ...". Ја бих се дизао и правио метаније, онолико колико сам могао. Чим бих потом изнова легао у кревет, поново би почињао: "Толики се муче а ти спаваш? Устани!". Ја бих се опет дизао. И тако, све док нисам доспео догле да кажем: "Ах, како би било добро кад би ми се ноге одсекле! Имао бих оправдање да не могу да правим метаније". Тако сам један Васкршњи пост на једвите јаде издржао, управо зато што сам приморавао себе више но што сам могао да издржим.

Када приликом своје борбе осећамо тескобу, треба да знамо да се не крећемо у простору од Бога благословеном. Бог није тиранин који би нас давио. Свако треба усрдно да се подвизава, у складу са својим могућностима, и да негује у себи усрдност, како би се у њему развила љубав према Богу. Тада ће се напрезати из усрдности, и тек ће тада његов труд, то јест метаније, пост и остало, бити чисти изливи љубави, и само ће тако човек напредовати, духовно осокољен.

Дакле, човек не треба да се подвизава са болесним цепидлачењем, па да га после гуши тескоба док се бори са помислима, већ треба упростити борбу и надати се у Христа а не у себе. Христос је сав љубав, доброта и утеха, и Он никада не гуши, већ је у Њега изобилан кисеоник, божанска утеха. Једно је истанчано духовно делање, а друго болесно цепидлачење, које гуши дубоком унутрашњом тескобом, што опет произилази из спољашњег приморавања без расуђивања и глава тако пуца од главобоље.

– *Сћарче, какав људски љубави треба да има човек, који по својој природи многао размислила и од свој мозга захтева многао најора, да се не би умарао?*

– Ако се човек понаша простодушно, онда се не умара. Ако у њега макар и малчице уђе себелубље, он се устеже, како не би начинио какву погрешку, и тако се умара. Није то тако важно. Нека и учини понеку грешку и нека буде изгрђен. Ово о чему говориш, може се оправдати, на пример, код једног судије, који се стално сусреће



са тешким предметима и у страху је да случајно не донесе неправедну пресуду и тако постане узрок кажњавања невиних душа. У духовном животу јавља се главобоља онда када човек носи одговорност, а налази се у безизлазној ситуацији, зато што неку одлуку треба да донесе, а та одлука ће сигурно бити на нечији терет, а са друге стране, ако не донесе никакву одлуку, тада ће други претрпети неправду. Значи, када човека непрестано пече савест. Ти, чедо моје, пази да не чиниш никакво духовно делање мозгом, већ срцем. Исто тако, да не приступаш ниједном послу без претходног смиреног уздања у Бога, зато што ћеш се у супротном мучити бригама и неизвесношћу, мозак ћеш замарати и осећаћеш се душевно веома лоше. У претераној забринутости се обично крије безверје. Али, исто тако претерана забринутост може произилазити и од гордости.

Скромноси у мноме љубави у монашком животу

– Јеси ли видела како вам је гостинска соба постала лепша са оним сивим прекривачима? А и није стајало великог трошка.

– *Сћарче, како ће један монах знаћи да ли нешто приличи или не за манастир?*

– Треба да пође од овога; да размисли: "Шта сам и које обавезе имам у животу који живим?". Војсци приличи маслинасто-зелена боја. Манастиру црна. Ако би у војсци носили црно, а у манастиру маслинасто-зелено, то стварно не би ишло. Или, замисли да се ви сада обучете у беле мантиле као болничке сестре – уосталом, зар нисте и ви сестре? – а оне тамо да се обуку у црно, да преносе безнађе болесницима, па да они кажу: "Изгледа да је готово са нама, само нам то не говоре гласно"!... Не иде, па не иде, шта да радимо! Дакле, нешто може да буде лепо, али није за монаштво. И сомот је леп, али ако ја обучем мантију од сомота, никако ми неће бити на част, већ ће ме исмевати. Ви да не употребљавате црвену и шарене боје. Не пристоји вам!

– *Значи, сћарче, да све буде безбојно, безкусно...*

– Е, тада ће доћи укус. Али, то треба разумети. Ову радост у једноставности људи још нису разумели. Ево, ја у својој испосницима наквасим мало метлу и скидам паучину са угарене таванице – и то радим један пут у години дана – а метла, тако како је мало наквашена, прави неке дивне облике, таласе црно-беле по плафону! Буде ли то неко видео, помислише да сам то намерно исцртао. Ни не знате колико ми је то лепо.



Познајем монахе који нису осетили духовни, већ светски дух. Нису осетили лет душе од простосрдачне радости. У духовном животу много помаже скромност и простодушност. Монах треба да има оно што му је потребно и оно што му приличи. Нека се ограничи на оне ствари које му мало олакшавају рад. Нека не запада у светски дух. На пример, ћебе из војске служи својој сврси. Није сад потребно да нам то ћебе буде извезено, или у боји. Тако долази простодушност и духовна виспреност.

Ако стално доносиш монаху понешто, уништио си га. Јер човека одмара када је слободан од ствари. И сам монах, ако скупља разноразне ствари, сам себе уништава. Мени када тако шаљу ствари, осећам тежину и желим да се ослободим. Или, ако у својој келији имам нешто сувишно, осећам се као да носим какву тесну поткошуљу. И ако немам коме да дам, боље ми је да бацим. Међутим, чим дам другоме, осећам растерећење, слободу. Једном ми је дошао један познаник и рекао ми: “Старче, тај и тај ми је дао ове ствари да вам их донесем и затражио је да се помолите за њега, не би ли му нестала напетост”. “Шта?! Њему да нестане а на мене да пређе? Узми ово све назад и бежи одавде. Ја сам сада стар; не могу да идем унаоколо и да делим⁶⁵ ствари”.

Сва та помагала која људи имају, уместо да помажу монаху, поробљавају га. Монах треба да настоји да смањи своје потребе и да поједностављује свој живот. Другачије не може да постане слободан. Једно је чистоћа, а друго је луксуз. Ако монах жели да смањи своје прохтеве, томе веома помаже обављање више послова са једним те истим предметом. На Синају сам имао једну конзерву величине кутије, и у њој сам и чај кувао и каше правио. Шта мислите, како човек треба да живи?

У раније време, у пустињи су се јеле само урме. Нити се ватра палила, нити је дрво било потребно. Ја сам био узео једну металну кантицу од млека, исекао поклопац и још мало од горњег обода, и од тог сувишка направио нешто налик дршки. И много је лакше правити кафу или чај у томе. На малом горионику за тили час буде готово и једно и друго! Док цезве – њима треба брдо плина док се не загреју! А овако, ставиш малчице алкохола на мало вате и док лу-

65 Старац је ствари, које би му доносили, делио другим монасима, којима су биле потребне.



пиш дланом о длан, кафа је готова. А за осветљење немам чак ни лампу. Ноћ проведем само са свећом.

Уопште говорећи, све што је једноставно помаже веома. Имајте једноставне а постојане ствари. Оно што је скромно и једноставно, то и људи у свету цене, а и монасима помаже. Подсећа на сиромаштво, на бол, на монашки живот. Када је цар Георгије био посетио Велику Лавру, оци беху нашли неки сребрни послужавник, и на њему му принесоше послужење. А цар, чим спази онај послужавник, рече им: “Ја сам нешто друго очекивао од вас; очекивао сам дрвени послужавник. Ови су ми дозлогрдили”.

Ви нисте разумели ову сладост простоте. Једноставност одмара. Погледај како се може направити леп чивилук од једног калема. Веома практично! А ви разбијате главу. Закуцали сте овде један мали ексер за качење расе. А зид вам је окречен. И ко год да окачи овде своју расу, после мора да таре и да трља! Кад не размишљате да је боље закуцати неколико подужих ексера, да вам боље послужи. Види само колики вам је зид, а ниједног ексера нигде! Или, употребљавате дрвене вешалице. Оне се прашњаве, дрво тражи да се гланца итд. Уместо да упрошћавате ствари, и да не губите време, на крају га тражите. Хоћете да вам све буде савршено, зато се и мучите. Тражите савршено у духовним стварима. Немојте трошити сву своју снагу на спољашњу лепоту и углађеност, већ на углађеност душе. Даноноћно да изгарате на усавршавању душе. Ако све своје умеће корисно употребите на неговање душе, радоваћете се у својој малој духовној палати.

– *Старче, неки кажу да су се јо манастирима увек налазиле најскупоценије ствари и да су они одржали цивилизацију у свету!...*

– Вероватно мисле на драгоцености. А знате ли одакле сви те драгоцености? Оне су се сабрале након пада Цариграда. Првобитно су се сви ти предмети налазили по палатама. Али, после, како би се сачували, људи су их доносили у манастире. Краљица Мара⁶⁶ на при-

66 Краљица Мара (1418–1487) била је кћер српског владара Ђурађа Бранковића (1375–1456), који је био други ктитор светогорског манастира Светога Павла. Мара је била удата за султана Мурата, оца Мухамеда Освајача, и подарила је манастиру Светога Павла дарохранитељницу, многе мошти и свете предмете. У манастиру Светога Павла и данас се чува оригинал њеног тестаментa, у којем она завештава овом манастиру све своје покретности које је имала.



мер, мало-помало доносила их је од султана. Или су људи пред смрт остављали манастирима оно што су имали, како се не би изгубило. Дакле, нису манастири настојали на томе да узимају, већ они који су у свом поседу имали понешто, осећали су да су безбеднији у манастирима и доносили их. Светогорским манастирима опет, људи су остављали своје иметке, како би народ имао хлеба да једе, јер у оно време није било домова за збрињавање старих људи и сирочади, ни ти душевних болница и хуманитарних установа. Давали су и земљу, како би манастири могли помагати оне мирјане који су били у нужди. Тада се, наиме, гледало на далеко; материјално се помагао у она тешка времена напаћени народ, како би му се потом могло помоћи и духовно. Када би сиромаси долазили у манастире, монаси би им давали понеки благослов, и ови би женили и удавали своју децу. Дакле, њихов циљ био је да помогну намученом народу, и из тог разлога су се градили и велики објекти. Знаш ли само колико су манастири у време окупације помагали народ? Јако много. И многи су верници из народа носили епитет “Каракалов”, зато што се за кућу која је била гостољубива и отворена за свакога госта говорило да је као манастир Каракал⁶⁷. Зато су се и празници и славе славиле по манастирима, на дан неког светитеља, да би сиромашан свет могао да окуси мало рибе. Да се мало провеселе и да се духовно окрепе. А данас, зашто би данас бивали панађури? Који то свет данас треба да окуси рибе, кад нико ни за шта није ускраћен?

Раскош монахе чини свештовним

- *Сћарче, у којој мери приличи да се украси један храм?*
- У наше време, колико је нешто једноставније, чак и у храму, утолико више помаже, зато што данас ми не живимо у Византији.
- *Олћар, на пример, како треба да уредимо?*
- Да га уредите... “по монашки”! Колико можете, све нека буде једноставно и благочестиво. Преподобни Пахомије⁶⁸ је био искри-

67 Један од двадесет манастира Свете Горе.

68 Преподобни Пахомије рођен је у Египту, у месту Горња Тиваида, око године 280. Након одслуженог војног рока подвизавао се у једном напуштеном идолопоклоничком храму. Отприлике године 320, након божанског виђења, основао је први манастир Тавенисијота у Горњој Тиваиди. Укупно је основао девет мушких манастира и два женска. Упокојио се године 346. Био је утемељивач општежитељног монаштва у Египту.



вио стубове у цркви, како се људи не би дивили његовом делу. Сећаће ли се те приче? Преподобни Пахомије беше сазидео уз велики труд и пажњу цркву у једном од манастира, а стубовима беше израдио дивна постоља. Са уживањем је посматрао ово своје дело и дивило му се. Но, после размисли како то што се толико дивљаше свом делу није било по Богу. И тако, он ти исповеза ужадима и канапима све стубове и, пошто се прво помоли, рече својој братији да их повуку. Тако се стубови у цркви искривише.

Ја тамо у својој келији сваке године сечем лим и њиме крпим кров и прозоре, зато што су оштећени и улази хладан ваздух. Стављам и даске, и најлон, и тако затварам рупе. Рећи ћеш ми: “А зашто не направиш дупле прозоре?”. За то знам и ја, столар сам. Да сам хтео могао сам да направим прозоре сваки са три жљеба, али то онда не би био калуђерски живот. Зид ми је такође у лошем стању. Могао сам и од других да затражим помоћ и да средим испосницу, али и овако ми је добро. Зар да направим толики издатак због једног зида, онда када други имају много важније потребе? То ми не помаже. Ја ако имам петстотина драхми у џепу, више волим да узмем крстиће и иконице, па да их дам неком мученику, да од тога има [духовне] помоћи. Ја се радујем када дајем. И да ми нешто треба, не трошим новац на себе.

Као када неко почиње да улази у духовност, никада се не насити, тако је и са лепим стварима: никако да се засити. Знаш ли како би требало сада да буде? Немој да се стараш о лепо изграђеним кућама, већ прави само оно што је неопходно, а да се молитвом окренеш невољама и мукама народним, ако немаш шта да им даш, а милостињом кад имаш. Да се молите, а од послова да свршавате само оно најнеопходније. Ништа од онога што ми радимо није дуговечно. Да ли вреди да ми томе посвећујемо свој живот, а толики други да се муче, и да умиру од глади? Просте куће и скромне потрепштине умно преносе монахе до пећина и оскудних подвижница светих Отаца, и тако имају духовну корист од ових ствари. А све оно што свет користи подсећа на светски дух, и монах тако остаје световњак у души. Недавно⁶⁹ су вршена ископавања у месту Нитрији, и тамо су пронађене прве монашке “келије”, испоснице. Мало касније пронађене су и неке позније, које су имале нешто од светскога духа, а оне последње

69 Изречено године 1986.



које су ископане, а најмлађе, биле су уређене као салони богаташа из свога времена, са уметничким сликама на зидовима и томе слично, што је и призвало гнев Божији. Злочинци су их опљачкали и разорили.

Христос се родио у јаслама. Ако нас светски komoditet успокојава, Бог, Који на никога плунуо није, на нас хоће: “Ја ништа сам имао, рећи ће. А ви, јесте ли ви све ово нашли да је записано у Јеванђељу? То сте од Мене видели? Световни људи нисте, нисте ни калуђери. Шта ја да радим са вама? Где да вас ставим?”

Лепе и савршене ствари су световне ствари, и оне не доносе спокојство духовним људима. Сви зидови ће да се сруше. А душа... једна душа вреди више од читавог света. А шта ми чинимо за душу? Треба да отворимо духовну радионицу. Нека уђе у нас позитивни немир. Христос ће од нас тражити да Му кажемо у чему смо духовно помогли свету и којим смо се духовним делањем бавили, а не какве смо зидове саградили. Њих неће ни поменути. Тражиће се од нас да положимо рачун о свом духовном напредовању. Хтео бих само да ме разумете. Ја не кажем да се не гради, да се не зида, да се не ствара, или да то што се ствара не буде добро, већ да нам на првом месту буде духовност, а потом да се старамо о свему другом, уз духовно расуђивање.

Поједноставите свој живот!

Мирјани кажу: “Какве ли су срећне судбине они што живе по палатама, и имају све удобности”. Али су блажени они који су успели да поједноставе свој живот и који су се ослободили из омче овог светског унапређивања многобројних удобности и погодности – што је једнако новим и већим невољама и непогодностима – и који су се избавили од страшне тескобе која влада у данашње време. Ако не поједностави живот, човек се само мучи. А, ако га упрости, неће бити ни тескобе, ни напетости.

Један Немац, тамо на Синају, рече једном приликом малом бедуину, који беше врло бистар: “Ти си бистар, можеш да научиш да читаш и пишеш.” “А после?”, пита га бедуин. “После ћеш постати мајстор.” “А после?” “После ћеш отворити сервис за поправку аутомобила.” “А после?” “После ћеш развити тај сервис.” “А после?” “После ћеш ангажовати друге да раде, и имаћеш много особља.” “Значи, каже њему на све то бедуин, имаћу главобољу, добићу још једну главобољу, па после још једну? Зар ми није боље овако, када ми је гла-



ва мирна?” Већина главобоља долази од оваквих размишљања: хајде да урадимо ово, хајде да урадимо оно. Да су те мисли биле духовне, човек би осетио духовну утеху и главобоље не би ни било.

Сада и мирјанима наглашавам колико је важна једноставност. Јер није им потребно све то што чине, па их изједа тескоба. Ја им говорим о простодушности, скромности и о подвижничком духу. Стално вичем: “Поједноставите свој живот и нећете бити напети”. А већина развода управо одатле потиче. Посла је много, људи имају да позавршавају хиљаду и једну ствар, и мути им се у глави. Данас обоје родитеља раде, и отац и мати, а децу остављају саму и напуштenu. Ту је замор, нервоза, мала ствар изазива велике свађе, и по аутоматизму следи развод. Дотле стижу. А да су мало били упростили свој живот, били би и одморни и радосни. Та тескоба и та напетост права су пошаст!

Једнога дана обрео сам се у кући која је сва блистала од раскоши и лукуза. И тако, како нас је водио разговор, домаћини ми рекоше: “Ми живимо у рају, док други оскудевају”. “У паклу ви живите”, кажем ја њима. “Безумниче, ове ноћи узеше душу твоју од тебе...” (Лука 12, 20), рече Бог богатоме. Да ме је Христос питао: “Где хоћеш да те ставимо, у затвор или у кућу као што је ова?”, ја бих рекао: “У тамницу”. Наиме, затвор би ми помогао. Подсећао би ме на Христа, подсећао би ме на свете мученике, сећао би ме на подвижнике који живљаху по рупама земаљским, сећао би ме на монашки живот. Затвор би чак личио мало и на моју келију и радовао бих се. А ово ваше, на шта би ме подсећало и у чему би ми помогло? Управо из тог разлога затвори ме више успокојавају, на само од било ког светског салона, него чак и од улепшане келије монашке. Нека сам хиљаду пута пре у затвору, него у оваквој кући.”

Једном, док сам боравио у Атини као гост једног пријатеља, он ме беше молио да примим неког породичног човека пре свитања, зато што није могао у друго време. Дође он тако сав радостан и стално прослављаше Бога. Беше у њему много смирености и простодушности, и преклињаше ме да се молим за његову породицу. Овај наш брат тада имаше око тридесет и осам година, и у њега беше седморо деце. Њих двоје супружника, па још родитељи овога човека, дакле укупно их једанаесторо живљаше под једним кровом, тачније у једној соби. Говорио ми је уз сву једноставност која га је красила: “Када стојимо, сви можемо лепо да станемо у собу, али када треба да полегамо, није баш тако, мало је тесно. Слава Богу, са-





да смо под надстрешницом дозидали кухињу, па имамо више места. Ми имамо кров, оче, а има оних који живе под ведрим небом". Он по занимању беше варилац. Живео је у Атини и сваки дан, пре сванућа кретао би за Пиреј, како би на време стигао на посао. Од сталног стајања и прековременог рада искочиле су му вене на ногама и осећао је болове, али велика љубав према породици чинила је да заборавља на бол и на здравствене сметње. Стално је о себи говорио са ниподаштавањем, како нема љубави, јер не чини добра дела као хришћанин, а са друге стране стално је хвалио своју жену и говорио како она чини добра дела, зато што је, поред деце и његових родитеља о којима се такође бринула, ишла и скупљала прљаву одећу старих људи из комшилука, прала је, спремила им куће, а с времена на време скувала би им и по коју супу. На лицу овога породичног човека огледала се божанска благодат. Он је носио у себи Христа и био пун радости, а соба у којој је живео беше испуњена рајском радошћу. А они, који у себи немају Христа, пуни су тескобе. И да су у питању само два таква човека, не би им било доста ни једнаест соба. Ово једанаесторо људи са Христом у себи, стали су у једну собу.

Овако нешто бива чак и са духовним људима. Наиме, колико год простора да имају, видиш како им је тесно, зато што се у њих још није у свој пуноти сместио Христос. Да су жене које су живеле у Фараси виделе сав овај сјај и луксуз који данас постоји, чак и по многим манастирима, рекле би: "Бог ће бацити огањ да нас сажеже! Напустио нас је Бог!". Оне су послове обављале за трен ока. Рано у зору требало је извести козе, после хајде да поспреме по кући. Касније би ишле до капеле ван места или се сакупљале по пећинама, и једна би, која је била писмена, читала осталим о светитељу тога дана из Синаксара. После би правиле на десетине метанија, изговарајући умну молитву. А радиле су и умарале се. Једна жена тада је морала да зна да шије све што је било потребно за једну кућу. А шиле су све на руке. Шиваћих машина за кућну употребу било је мало, тек понека у граду. По селима нису ни постојале. У целој Фараси можда да је постојала једна кућа са шиваћом машином. Шиле су оне својим мужевима све од одеће, и тада је све било удобно и комотно. А чарапе су плеле на руке. Имале су укуса, расположења, а исто тако и довољно времена зато што су живеле једноставно. Фарасиоти нису гледали на ситнице. Живели су монашком радошћу. А ако на пример покривач није био добро прострт, те је са једне стране мало висио над креве-



том, па би ко рекао: "Намести ћебе", одговарали би: "Да те то не спречава у молитви?"

Е, ову монашку радост данашњи људи не познају. Мисле да не треба ни у чему да оскудевају, или не дај Боже да се муче. Да су људи размишљали макар мало по монашки, да су живели једноставније, били би мирни. Сада се само муче. У души им је тескоба и очајање. "Тај и тај је успео зато што је саградио две вишеспратнице или зато што је научио пет језика итд.! Ја немам ни један стан, не знам ни један страни језик. Ах, изгубљен сам!" Има неко један ауто, па каже: "Други има бољи. Да узмем и ја бољи". И купује бољи, али опет нема радости, зато што трећи има још бољи ауто. Купи ти он још бољи, а после сазнаје како тамо неки имају приватне авионе и опет се мучи. Томе краја нема. А неко ко нема ауто, а Бога слави, има радост: "Слава Богу, каже, нека немам ауто; имам здраве ноге и могу да ходам. Колико ли људи има без ногу, који не могу да се сами побрину ни за своје основне потребе, не могу да иду у шетњу, потребан им је неко ко ће се старати о њима, а моје су здраве и читаве!" Или хроми који каже: "А шта је са онима који немају ни једну ногу?". И он има радост.

Незахвалност и похлепа велика су зла. Онај киме владају материјалне ствари, њиме владају напетост, потиштеност и тескоба, зато што час дрхти да му не узму ствари, а час да му не узму душу. Једнога дана дође неки богати човек из Атине, и мени ће: "Оче, изгубио сам контакт са својом децом; изгубио сам децу". "Колико деце имаш?", питам га ја. "Двоје, одговара он. Одгајио сам их на птичјем млеку. Није постојала ствар коју су пожелели, а да је нису добили! Чак сам им купио и по аутомобил". Из разговора се потом испоставило како су по ауто имали и он, и жена му, и деца свако свој. "Благословени мој, рекох му, ти уместо да решиш своје проблеме, ти си их још увећао. Сада ти треба једна велика гаража за све те аутомобиле, један мајстор и то да га плаћаш четвороструко да ти их одржава, а да не причам о томе да сте сада сви четворо у сталној опасности да не погинете. А да си поједноставио свој живот, и породица би ти била на окупу, и разумевали бисте један другог, и не би имао оваквих проблема. Сада нису крива твоја деца. Ти си крив зато што се ниси побринуо да другачије васпиташ своју децу". Једна породица четири аутомобила, гаража, мајстор итд! Нека и закасни неко тамо где иде. Сва та удобност је изродила проблеме.

Другом приликом, дошао ми је у посету један други човек, такође породичан, било их је петоро укупно, који ми рече: "Оче, имамо





један аутомобил и сада размишљамо да узмемо још два. Биће нам лакше". "А јеси ли размишљао о томе колико ће вам бити теже?", кажем ја њему. "Један још и можеш да утераш у неку рупу, а са три аутомобила куда ћеш? После ти треба гаража и читав магацин за гориво. Имаћете троструку опасност. Боље вам је да имате тај један и да смањите своје трошкове. Имаћете времена да гледате децу. Имаћете мир. Једноставност је све у животу". "Нисам о томе размишљао", одговори он мени.

– *Стијарче, рекао нам је једном један човек да два аутомобила није могао да ујаси аларм на аутомобилу. Први ауто, зашто није му је мува ушла у ауто, а други, зашто није он сам био неправилно ушао у кола!*

– Мученички је њихов живот, зато што не поједностављују ствари. Комодитет већином изазива проблеме. Људи у свету даве су у стварима. Натрпали су се разноразним удобностима, па су себи загорчали живот. Ако човек не поједностави ствари, само једна удобност порађа гомилу проблема.

Када смо били мали, одсекли бисмо крајеве калема од конца, у њега угурали "осовину" и тако бисмо направили лепу играчку. Мала деца се више радују једном аутомобилчићу-играчки, него што се отац радује када купи нови мерцедес. Ако упиташ неку девојчицу: "Шта би више желела, једну лутку или једну вишеспратницу?" видећеш да ће ти одговорити да више жели лутку. И на крају крајева, деца знају шта је испразност овога света.

– *Стијарче, шта највише помаже да човек појми радост у скромности и једноставности?*

– Да се схвати дубљи смисао живота. "Иштите Царства Божијег..." (Мтл 6, 33). Одатле креће једноставност и сваки добар приступ.

Четврто поглавље

Спољашња бука и унутрашњи мир

Покварили су природу и њен мир

Већина средстава које људи данас користе да им служе, изазивају буку. Ах, буком су излудели спокојство природе! Изменили су јој облик и упропастили је свим тим савременим средствима. Како је некада све било мирно и спокојно! Како се човек упропаштава и како уништава све око себе, а тога није ни свестан!



Сви су сада већ научили да живе са буком. Видиш, и многа данашња деца, морају да слушају рок музику да би могла да уче! Дакле, спокојнији су када уче уз музику, него у тишини. Умирује их немир, јер у њима нема мира. Свуда влада бука. Непрестано врр, врр... чујеш! Врр, врр... да би секли дрва, врр, врр... да би их углачали, врр, врр... да би [воћке] испрскали прскалицом. Затим ће изумети друге прскалице, велике као авионе, који ће дизати још већу буку и рећи ће: "А, ове су боље, јер бацају више отрова, и не остаје ни један пупољак неискан" и сви ће желети баш такве прскалице да купе и биће срећни и задовољни са њима.

Да би укуцао један ексер, онај мора прво да избуши рупу, па узима оно..."врр"! Час посла! То је мачији кашаљ! И сав је срећан! Чудна ствар, још је и поносан! Да би се мало расхладио, узима справу на батерије: опет врр... Некад, када је човеку било вруће, мало би махао руком, а сада мора да оглуви да би се мало расхладио! А на мору, сада све диже буку. Некад си могао да видиш бродове на једра, како тихо клизе по води. Сада сваки чамац има мотор: дрн-дрн! Ускоро ће већина ићи тамо-амо авионима. И знаш шта ће бити? Земља може мало и да пригуши буку. А у ваздуху ће бити... Сачувај Боже!

Уништили су и мир Светих Места

Немирни светски дух нашег времена уништио је, на жалост, својом тобожњом цивилизацијом чак и мир Светих Места, која уносе спокојство и освештавају душе. Немирни човек никада нема мира. Нису нигде оставили ни једно једино место у миру. Чак су и од Светих Места сада направили!... Како пише у житију Одшелнице Фотине⁷⁰ у пустињи у којој се подвизавала, подигли су киоске, кантине!... у испосницама у којима се беху подвизавали толики монаси, толики светитељи, Енглези су продавали освежавајуће напитке! Готово је са пустињом! Куће, радио-апарати, продавнице, хотели, аеродроми! Баш као што каже свети Козма: "Доћи ће време када тамо, где наши

70 Одшелница Фотина родила се 7. јануара 1860, у Дамаску у Сирији. Родитељи су јој били Грци. Око 1884. одлази у пустињу преко реке Јордан. 1915. год. због Првог светског рата, била је принуђена да оде у Јерусалим, где је остала до краја рата. Потом је отишла у пустињу западно од Мртвог Мора, где се подвизавала све до своје смрти. – Архимандрит Јоаким Специерис, Одшелница Фотина, Келија Св. Бесребреника, Нови Скит, Св. Гора, 1994.



момци сада одлажу своје кремењаче, цигани остављати виолине!" Хоћу да кажем, тако смо и ми завршили: тамо где су се подвизавали, где су своје бројанице одлагали монаси, сада држе радио-апарате и освежавајуће напитке!... Е, све ми се чини, да убрзо ни то никоме неће бити потребно. Како ствари стоје, све ми се чини да се живот ближи крају. Завршава се живот, ближи се крај овоме свету.

Старче, има ли сада на Светој Гори још мирних места?

– Ма одакле сада тамо мирно место? Стално праве нове путеве кроз шуму! Аутомобили одавде, аутомобили оданде! Чак су и на места која су важила за пустињачка и испосничка довели аутомобиле. Питам се шта траже ти људи у пустињи! Арсеније Велики је у пустињи слушао како шушти трска на поветарцу и говорио: "Каква је то бука? Да није земљотрес?" Шта би било да су Свети Оци морали да гледају ово што се данас дешава!

Некада су се монаси, који су по послушању послуживали за трпезом, или у гостопримници, много умарали. Морали су да оперу тањире, да орибају бакарно посуђе... Данас имају помагала, имају разна савремена средства од којих већина подиже буку. Сећам се, ми смо у општежићу у великим ћуповима доносили воду са једног извора, ручном дизалицом, уз помоћ ужади, полако смо их подизали до трећег спрата. Сада пумпају воду моторном црпком и стално чујеш оно: "дрн-дрн". Подрхтавају зидови, звече стакла на прозорима! Да бар ставе некакав пригушивач. У војсци, за време грађанског рата, пригушивачем сам пригушивао радио пријемник, па га ни они преко пута нису чули.

Једног дана дођоше у моју келију монаси из једног манастира и почеше врло гласно разговарати. "Тише мало", кажем једном од њих, "чују нас свуда наоколо!" Али он ништа. "Тише", поново му кажем. "Благослови, старче", одговори ми он, "навикли смо да вичемо у манастиру, јер имамо генератор и морамо да говоримо гласно, да бисмо се чули." Чујеш ли? Уместо умно да се моле и говоре тихо, они вичу на сав глас, јер имају генератор! А зло је у томе што тако дају себи одушка, као нека данашња деца, и слушају то дрн-дрн..., па тако тај дух улази и у монаштво. Дотле смо дошли: то им се, значи, допада.

Видео сам јутрос једну сестру: личила је на астронаута! Силазила је одозго путем са сламним шеширом на глави, маском на носу и косилицом у руци, сва поносна! Астронаути се нису поносили толико када су се вратили са месеца! Убрзо чујем: врррр..... Погледам, а она коси траву оном косилицом! Ма нема више места где се не чу-



је некакво вррр... Заврши она своје, а онда дође други, са још једним "вррр", и поче да оре! Ишао је са тим тамо, амо. Онда узме другу машину да издрља земљу. Ето, шта нас је снашло!

– Али, старче, кад већ постоје машине да нам олакшају посао...

– О, само да знате колико их има! Само избегавајте, колико год можете, избегавајте она бучна, избегавајте буку. Бука нас изводи из манастира. Чему вам служи она табла доле на којој пише "Исихастирио" [у преводу: "Тиховалиште"]? Боље напишите "Бучилиште", или "Узнемиравалиште"! Шта ће нам манастир у коме нема тишине за тиховање? Зар још нисте схватиле колико је слатко безмолвије? Да сте то схватиле боље бисте ме разумеле и схватиле бисте још понешто. Да сте икада окусиле духовне плодове безмолвија, било би свакако и позитивног немира и више бисте у духовном животу тежиле светом безмолвију.

Тиховање је невидљива молитва

Свим тим бучним средствима монах одагнава предуслове за молитву и за монашки живот. Због тога се, колико год је то могуће, не треба користити бучним помагалима. Све оно што данас људи сматрају средствима која им олакшавају живот, у суштини не користе том циљу. Монах у таквим условима не може да нађе оно због чега је постао монах.

Тиховање је изузетно важно. Чак и ако се човек не моли, самим тиховањем, он се заправо моли. Тиховање је невидљива молитва, јер је за молитву важно исто онолико колико је човеку неопходно дисање, иако се не види. Онај ко духовно дела, док тихује урања у умну молитву. Знаш шта значи "урања"? Мало дете се тако умири и опусти у мајчином топлом наручју, не говори. Сједињује се с њом, општи с њом. Због тога много помаже ако је манастир далеко од света, од археолошких налазишта, од бучног живота у свету, па чак и од људи.

Тишина на месту удаљеном од света, уз подвизавање са расуђивањем и уз непрекидну умну молитву, веома брзо доноси и унутрашње тиховање – мир у души – што је неопходни предуслов за духовно истанчано делање. Тек тада човека више не омета никакав спољашњи немир, јер му се, у суштини, само тело налази на земљи, а ум му је на небесима.





Човек чује буку само ако хоће

– А ако, старче, има буке тамо где вршимо послушање, или ако нам је за рукодеље потребна нека машина, шта у том случају треба чинити?

– Ако је понекад рукодеље бучно, онда много помаже појање. Ако не можете умно да се молите, онда појте. То тражи стрпљење. Када путујем бродом, много је бучно. Седим у неком углу затворених очију, као да спавам, да ме нико не би узнемиравао и појем – шта све не појем! Колико пута “Достојно јест”, колико пута “Свјати Боже”! А лупа бродског мотора ми се баш уклапа у ритам појања! А звук му је такав да ми држи исон и за “Достојно јест” од Папаниколаоса и за “Свјати Боже” од Нилеја; тај звук и ритам може у све да се уклопи! Појем умно, а саучествује и срце.

После свега што смо рекли, ипак мислим да није спољашња бука то што највише омета, него старање. Буку и галаму човек чује само ако хоће. Старање и бриге, међутим, тешко може да избегне. Основа је ум. Очи могу у нешто да гледају и да не виде. Када се молим, могу и да гледам, али не видим. Шетам, па можда чак и посма-трам околину итд, али је заправо не видим. Када је човеку тешко да изговара умну молитву уз буку, онда је то зато што му ум није уз Бога. Треба да доспе до стања божанске одсутности, како би живео у унутрашњем миру, безмолвију, и како га не би у молитви ометала бука. Да доспе до такве божанске одсутности да више не чује буку, или је чује када то жели, или боље речено, када се његов ум врати са небеса. И доспеће дотле, ако духовно дела, ако се бори. Онда ће бити у стању да чује само када хоће.

Када сам био у војсци, једном сам рекао свом благочестивом пријатељу: “Наћи ћемо се на том и том месту.” “Али тамо је разглас”, рече он. “Ако човек хоће”, одговорим му, “онда га чује, ако неће, не чује.” Када нам је ум нечим заузет, да ли онда чујемо? Тамо, у близини моје келије, крчили су шуму на брду моторном тестером. Када сам читао, или се молио и био самосабран, ништа нисам чуо. Чим сам престајао, све сам чуо.

Треба да поштујемо тишовање других

Када нисмо ми узрок буке, није важно, Бог то види. Али када смо ми узрок, онда то није добро. Зато увек треба да пазимо да не сметамо другима. Ако неко не жели да се моли, онда бар другима не треба да прави “сметње на везама”. Кад бисте разумеле колико вели-



ку штету наносите другоме док се моли, биле бисте изузетно пажљиве. Јер, ако неко то не осети као личну потребу и уопште као помоћ, да би то чинио од срца и из љубави, онда то осећа као принуду и чини из послушности, а то онда не доноси добар резултат. Када неко пази да не смета другоме под притиском, као послушност, па каже: “сада треба да ходам овако, да не сметам, сада не треба да ходам слободно...”, то је мучење! Циљ је да се то чини од срца, од радости што се други моли, општи са Богом. Колико се разликује ово друго од оног првог! Што год човек чини од срца, радује се томе, а то онда помаже. А када осети као принуду да поштује другог који се моли, после осећа и некакву бојазан. А када човек заиста поштује другог, онда поштује самога себе и онда себе не узима у обзир, јер нема у себи самољубља, него усрдности. Треба да се стави на место другог. Овако треба да размишља: “Да сам ја на његовом месту, како бих хтео да се односе према мени? Да сам уморан, да се молим, да ли бих волео да се тако лупа вратима?” Када се ставиш на место другог, ствари се мењају.

Како је некада било лепо у општежитељним манастирима! Тишина и мир! Имали су и сат који је откуцавао на сваких четврт сата, да би се свако сећао да треба да изговара умну молитву. И кад би неко заборавио, чуо би сат који је откуцавао на петнаест минута, па би поново почињао са молитвом. Сат је био од велике помоћи. Оци су изговарали молитву и била је тишина и савршени мир у манастиру.

У општежићу у коме сам био на Светој Гори, било нас је шездесет отаца и било је као да је био један једини безмолвник. Сви су се умно молили. У цркви су појали само њих неколицина, већина се умно молила. За време послушања исто тако. Свуда тишина! Нису гласно разговарали, ни викали. У типини су обављали своја послушања. Сви су се кретали без икакве буке, као овце. У манастиру се увек нешто радило, али без икакве буке. Није било као сада, када у општежићима имају одређено време за послушања, одређено време за тишину... време ћутања! У моје време свако се кретао у складу са својим послушањем.

Треба да заволимо благословену пустињу и да је поштујемо, ако хоћемо да и она нама помогне својим светим покојством, својом слатком тишином, како бисмо се успокојили, како бисмо “опустошили” своје страсти и приближили се Богу. Неопходно је много пажње да се случајно не бисмо, са страстима у себи, саобразили са светом





пустињом. То је велика злочестивост (као кад би ишао на поклоњење на свету Голготу уз музику бузукија).

Добре помисли, пројивовићев за буку

Будући да данашњи људи, на жалост, користе разна бучна помагала, чак и за ситне послове, ако се човек нађе на неко време негде где је гужва и бука, требало би, разуме се, да однегује добре помисли. Не можеш да кажеш: "Немој да користиш то, немој да употребљаваш оно, зато што прави буку", него треба одмах да имаш добру помисао. На пример, чујеш прскалицу за прскање воћки и мислиш да пролази хеликоптер. Размишљаш: "Кад би се сада нека сестра тешко разболела, па би дошли хеликоптером да је превезу у болницу, колико бих се тада растужила и забринула! Слава Богу, све смо здраве." Треба ту имати разборитости и памети, па и вештине, да уведеш добру помисао. Чујеш, на пример, буку мешалице за бетон, дизалице итд. Треба да кажеш: "Слава Теби Боже, што није бомбардовање, што се не руше куће. Људи лепо живе у миру и граде куће."

– *А када су нам, старче, лоши живци?*

– Лоши живци? Шта то значи? Да није можда искварена помисао? Од свега је најбоља добра помисао. Сагради један мирјанин кућу на мирном месту. Касније, са једне стране саграде велику гаражу, са друге прокопају пут, а са треће отворе ресторан са музиком. Бубњеви и галама до поноћи. Није, јадник, могао да спава: стављао је чепове у уши, почео да пије пилуле за умирење. Мало је недостајало да полуди. Дође код мене. "Старче, таква и таква ствар", каже ми, "немамо никад мира. Шта да радим? Размишљам о томе да градим другу кућу." "Покушај са добром помишљу", кажем ја њему. "Размишљај овако: да је рат, па да у гаражи поправљају тенкове, поред ње да је болница, па да сваки час чујеш сирену кола хитне помоћи која довозе рањене, а да теби кажу: 'Само ти буди овде. Овде си безбедан, нећемо те дирати. Можеш из куће слободно да изађеш само у овом кругу, где су ове грађевине, јер ту те ништа неће погодити', или 'остани у својој кући, нико ти неће сметати'. Зар би то било мало? Зар то не би сматрао благословом? Зато сада кажи: 'Слава Теби, Боже, што није рат, што су људи срећни и здрави и свако ради свој посао. У гаражи, уместо тенкова, људи поправљају своје аутомобиле. Слава Теби, Боже, нема болнице, рањеника итд. Не пролазе тенкови. Пролазе само аутомобили и људи иду на посао.' Ако однегујеш такве помисли, доћи ће после и славословље. Јадник разумеде да је у осно-



ви свега како се поставиш према стварима и оде успокојен. Полако се, уз помоћ добрих помисли, правилно суочио са својим проблемом, бацио пилуле и почео мирно да спава. Видиш ли, како се једном добром помишљу све може довести у ред?

Једном приликом сам путовао аутобусом и кондуктер је гласно пустио радио. Неки верујући младићи, рекоше му да има у аутобусу и један монах, па су му неколико пута дали на знање да треба да га угаси. Једном, други пут, овај ништа: још је појачао музику. "Пустите га", рекох им, "не смета: држи ми исон док појем." А имао сам помисао: "Да се, не дај Боже, испред нас догоди саобраћајна несрећа, па да су принуђени да у аутобус приме унесрећене људе, једног са сломљеном ногом, другог разбијене главе, како бих поднео тај призор? Слава Теби Боже, што су људи живи и здрави и што чак и певају!" Тако сам дивно путовао појући у себи.

Даћу вам још један пример да бисте увиделе шта се све може постићи једном једином добром помишљу! Био сам у Јерусалиму са једним познаником. Тамо је био неки празник. Празновали су и непрестано викали: "алала...ах!" Права пропаст! "Са усклицањем..." (Пс. 46, 6), "уз кимвале с поклицима!" (Пс. 150, 5)⁷¹ Ко би могао да разуме шта су викали! То је трајало целу ноћ. Мој познаник се нервирао, излазио на прозор, ока није склопио. А ја сам с добром помишљу спавао као беба. Сетио сам се Изласка Јевреја из Египта и то ме дубоко дирнуло.

Тако се и ви са свим увек суочавајте са добрим помислима. Залупе се, на пример, нека врата. Кажите: "Ах, не дај Боже, да се нешто догодило некој сестри, да се ударила и сломила ногу, да ли бих спавала? Залупила су се врата, мора да је сестра имала нека посла." Али ако једна почне да осуђује и каже: "Залупила је вратима! Како је непажљива! На шта то личи!", има ли начина да се после тога умири? Оног тренутка кад прими такве помисли, "покварењак" ће у њу унети немир. Или нека сестра може ноћу да чује како звоне будилници. Зазвони, на пример, један будилник једном, па мало затим поново. Ако помисли: "Та душа је претерано уморна, не може да се пробуди. Боље да се одмори још пола сата више, па онда да врши своје правило", неће се узнемирити, нити нервирати што се пробудила.

71 На грчком речи из псалма личе на оно што је старац Пајсије чуо: "εν αλαλαγμω..." – ен алалагмо; (Пс. 46, 6); "και εν κимвαλοισ αλαλαγμου" – ке ен кимвалис алалагму (Пс. 150, 5).



Али ако помисли на себе што ју је пробудио будилник, можда ће рећи: “Шта се овде дешава? Зар не може овде да буде бар мало мира!” Зато кажем да никакво подвизавање не помаже онако, као добра помисао.

Треба да стекнемо унутрашњи мир

Циљ је да човек све корисно употреби за подвизавање. Да настоји да стекне унутрашњи мир [безмолвије]. Да корисно употреби буку, имајући добру помисао. Основно је гледати на све с позитивне стране, са свиме се суочавати добрим помислима. Велику вредност има успешно постизање унутрашњег мира усред буке. А ко не успе да постигне унутрашњи мир окружен немиром, неће га постићи ни у миру. Када човек постигне унутрашњи мир, умири се све у њему и ништа га не омета. Ако му је неопходан спољашњи мир, да би се његова унутрашњост умирала, када се једном нађе у миру, дању ће узети прут да би терао зрикавце; а ноћу ће растеривати шакале, како му не би сметали. Тераће, дакле оно што му ђаво подметне. Шта мислите? Шта му је посао? Ђаво нам све приказује наопако, све док и нас не преврне наглавачке.

У једном скиту су два стара монаха купила магаре које је око врата имало звонце. Један млади монах, који је имао тежње да постане безмолвник, жалио се због тог звонцета и прикупио све могуће каноне не би ли доказао да у скиту није дозвољено држати магарце! Остали оци рекоше да им магаре не смета. Ја му кажем: “Зар није довољно што не морамо да бринемо о старим монасима и што им то магаре служи за све њихове потребе? Кад магаре не би имало звонце и кад би га они изгубили, морали бисмо ми да идемо да га нађемо. Зар да се још и жалимо?” Ако немамо такве добре помисли и ако не искористимо све на своје духовно добро, онда и код светитеља да одемо, нећемо напредовати. Затекао сам се, на пример, у војном логору. Морам да искористим трубу уместо црквеног звона и оружје да ме подсећа на моје духовно оружје против ђавола. Ако све корисно не употребимо на своје духовно добро, сметаће нам и црквено звоно. Или ћемо ми све корисно употребити, или ће то исто злоупотребити ђаво. Онај ко је немиран, пренеће и у пустињу своју узнемиреност. Пре свега, душа треба да стекне унутрашњи мир у условима спољашњег немира, како би била у стању да се умири и тихује и онда када је у тишини и миру.



Пето поглавље **Превише брига удаљава човека од Бога**



Не ошварајмо истовремено више фронтова

Људи се данас много расејавају због тога што не живе једноставним животом. Отварају многе фронтове и губе [битке] због превише брига. Ја ћу довести у ред једну, или две ствари, а после ћу мислити на друге. Никада не радим много ствари истовремено. Сада размишљам како да урадим ово; завршавам то и онда размишљам како да обавим нешто друго. Јер ако не завршим једно, па започнем друго, нисам спокојан. Када неко има да обави много послова одједном, просто полуди. Само да размишља о свему томе [једновремено], снаћи ће га схизофренија.

Беше дошао у моју келију један младић који је имао психолошке проблеме. Причао ми је колико се мучи, јер је од родитеља наследио преосетљивост итд. “О каквој наследној преосетљивости ми говориш?”, рекох му. “Као прво, неопходан ти је одмор. Затим заврши факултет, узми диплому, потом иди у војску, а онда потражи посао.” Послушао ме, јадник и напоскон пронашао свој пут. На тај начин људи и себе проналазе.

– *Старче, и ја се лако замарам када радим. Не разумем зашто.*

– Оно што теби недостаје је стрпљење. А разлог што немаш стрпљења је то што се хваташ многих послова одједном. Расипаш снагу на много страна и брзо се умориш. Томе је делимично крива и твоја нервоза, јер ти имаш и усрдности, па се секираш.

Када сам био у општежићу, био је са мном у столарској радионици на послушању стари Исидор. Он јадник уопште није имао стрпљења. Започео би да прави прозор, онда би почео да се нервира, па би узео да прави врата, изнервирао би се и почињао греде. Све би остављао на пола, ништа није завршавао. Губио је комаде дрвета, а друге би исекао погрешно. Тако се човек убија од посла, а не уради ништа.

Има неких који се, иако имају ограничене способности и могу да обаве само један, или два посла, хватају многих послова, па се заплету и збуне и на крају не обаве ништа ваљано, а за собом повуку и друге. Човек треба, ако је икако могуће, да обави само један, или два посла, да их ваљано заврши и да му мозак остане бистар и одморан, а потом да започне нешто друго. Јер ако се ум расејао, ка-



квог духовног делања ће се после тога прихватити? Како ће се селати Христа?

Не поклањајте срце вештаству [материјалним добрима]

– На шта мислиш, ситарче, када кажеш: 'Рукама и ногама предајте се послу, али срцем, никако'?

– Тиме хоћу да кажем да срце не поклањате вештаствима [материјалним добрима]. Има неких који се цели предају вештаству. По цео дан проводе размишљајући како ће неки посао добро обавити, а на Бога не мисле уопште. Само да не доспемо дотле! Користите руке и ноге у послу, али не дозволите да вам се ум удаљава од Бога. Не предајте се вештаству целим бићем, свим својим силама, укључујући и срце. Тако човек постаје идолопоклоник. Трудите се; колико год можете, да се срцем не предајете обичним пословима: рукама, мозгом, да. Не поклањајте срце испразним, бескорисним стварима. Како ће после срце да вам устрепти за Христа? Када срце предајете Христу, онда се осветшава све што радите, онда у себи непрестано имате унутрашњу душевну свежину и осећате истинску радост. Употребите срце на добробит души, немојте га узалуд расипати.

Ако се срце расипа на многобројне безначајности, оно више нема издржљивости да састрадава са онима којима је то потребно. Даћу срце некоме ко болује од рака, неком страдалнику. Забринут сам за децу која су у опасности. Осењујем се крсним знаком да их Бог просветли. Када пак долазе људи код мене, моја пажња је усмерена на патњу другог човека, на љубав према њему. Свој бол тада не примећујем. Тако се на све заборавља: човек се тада потпуно усредсређује на другога.

– Да ли, ситарче, ни једном послу не треба да предајемо ум и срце?

– Када је у питању једноставан посао, он помаже да се у њега не укључује ум. Али када је у питању сложенији посао, онда је оправдано да се у њега мало укључи и ум, али да [посао] не узме и срце.

– На који начин, чиме узме срце?

– На који начин? Чиме? Кушач га... "пилулама" успава!!! Одведе срце уз помоћ егоизма. Али када је срце потпуно предато Богу, онда ће ум бити уз Бога, а разум у послу који радиш.

– Када кажемо "без ситарања", шта под тим значно подразумевамо?



– Када радиш, да не заборавиш на Христа. Свој посао радиш с радошћу, али ум и срце су ти уз Христа. Онда се нећеш умарати и моћи ћеш после и своје правило да вршиш.

Када се ради спокојно уз молитву рад се осветшава

– Није ли боље, ситарче, да се посао ради ђолако, како би човек радио спокојно?

– Јесте, јер када човек ради спокојно, задржава своје спокојство и тако осветшава цео свој дан. На жалост, никако да схватимо да постајемо нервозни када радимо брзо неки посао. А посао који се обавља нервозно није осветштан. Наш циљ не треба да буде да урадим много и да будемо нервозни. То је демонско стање.

Рукодеље које се ради спокојно и уз молитву, бива осветшано, а осветшава и људе који се тим предметима служе и тако има смисла када мирјани траже монашко рукодеље за благослов. Оно, међутим, што се ради у журби и нервозно преноси на друге то демонско стање. Рад у журби и нервози је особина људи који су још много прионули уз свет. Када душе раде узнемирено, свој немир рукодељем преносе, а не благослов. Много утиче човеково стање на његово рукодеље, чак и на дрво! Страшно! Крајњи резултат посла у складу је са стањем у коме се налази човек када нешто ради. Ако је нервозан и гневан, па злослови, неће бити благословено оно што направи. Ако, међутим, поје, умно изговара молитву, његов рад се осветшава. Оно прво је демонско, ово друго божанско.

Ако се опходите благочестиво и радите уз молитву, увек осветшавате себе и оно што радите. Када је човеков ум уз Бога, његов рад, његово рукодеље се осветшава. Рецимо, правим неку кутију и изговарам умну молитву, молим се и истовремено радим у славу Божију. Мој циљ није да правим кутије и да их правим брзо, да направим много кутија и да притом будем нервозан. То је демонско стање. Нисмо зато дошли у манастир: дошли смо да се осветшамо и да осветшавамо све што радимо. Понекад се осећаш као добра службеница када обављаш своје дужности. А разлог томе је што трчиш да обавиш све послове, а заборавиш да понесеш Христа са собом. Али ако почнеш уз умну молитву, осећаћеш се као Христова слушкиња. Зато послу додај умну молитву, да се осветшаш и ти и твој посао. Знаш ли како Бог благосиља и колика добра и благослове шаље?





– *А када је рад интелектуални, ситарче, када се, на пример, ради о превођењу, како онда да изговарам умну молитву да би се рад освештао?*

– Ако је у питању интелектуални рад, ако ти је ум уз Бога, онда се рад освештава, јер живиш окружена божанским зарењем, чак и да не можеш да изговараш умну молитву. При томе много помаже када је човек духовно унапредовао. Не напреже се тада разумом да схвати смисао, него бива просветљен и налази одговарајуће значење божанским просветљењем.

– *А када нисам духовно унапредовала а морам нешто шаво да урадим?*

– Онда ћеш тај посао да радиш, али тако што ћеш да се молиш, да тражиш од Бога да те просветли. Гледај да добијеш помоћ, колико год је могуће, из самог божанског смисла [текста који радиш] и да радиш благочестиво. Да сваки сат, или два, направиш паузу од неколико минута и да изговараш умну молитву.

– *У преводилачком послу, ситарче, има много расејавања. Мораш да преврћеш речнике, да чистиш коментаре...*

– Већ сам много пута рекао: при превођењу од највеће је помоћи проживљавање [текста] уз чисту помисао, која човека чини саудом благодати Божије. Тада превод божанског текста излази из божанског просветљења, а не из мозга, или из речника, или из налив пера. Хоћу да кажем да човек треба да се узда у оно прво, у божанско, а не у ово друго, људско.

Од прешеране бриге заборавља се на Боја

– *Да ли ситарање, ситарче, увек човека удаљава од Боја?*

– Слушај шта ћу ти рећи: Када се дете игра, па је удубљено у своје играчке, не примећује када је отац поред њега и милује га. Ако мало престане да се игра, онда то примети. Тако и ми, када имамо брига, не можемо да приметимо љубав Божију. Бог нас дарива, а ми то не осећамо. Припази да не потрајиш све своје моћи на сувишне бриге и испразне ствари, које ће једнога дана бити само прах. Онда се и телесно умараш и свој ум безразложно расејаваш, а после, у време молитве, Богу ћеш принети свој умор и зевање и то ће личити на жртву какву је принео Каин. Следствено томе, тада је и твоје унутрашње стање онакво, “каинско”, јер си пуна тескобе и уздаха, које ће изазвати “покварењак” седећи поред тебе.



Не треба без сврхе и циља да проћердамо плод, саму језгру наших сила, а после нам остану само љуске за Бога. Бриге извлаче саму срж срца и не остављају ништа за Христа. Ако видиш да ти ум престане измиче и везује се за послове и сл., треба да ти буде јасно да не идеш добрим путем и да се мораш забринути, јер си се удаљила од Бога. Нека ти буде јасно да си ближе испразним стварима, него Богу, то јест да си ближе творевини, него Створитељу.

Веома често, на жалост, неко овосветско задовољство обмане и монаха када ради неки посао. Човек је, наравно, саздан да чини добро, јер је и његов Створитељ добар. Али монах се бори да од човека узрасте до анђела. Зато би и његово делање за вештаствено требало да буде ограничено само на најнеопходније, како би духовно делао. Онда ће и његова радост происходити из духовних плодова, које ће на тај начин произвести, биће духовна и преобилна, а њега ће штедро преиспуњавати.

Од претераног рада и великог старања и бриге човек заборавља на Бога. Отац Тихон је често говорио: “Фараон је Израјљцима давао много посла и много хране, како би заборавили Бога.” У наше време људи су ђаволовим деловањем преокупирани вештаством, исцрпљени расејавањем: много посла, много јела, да би заборавили Бога, и да не би могли – боље речено не би хтели – на добро да искористе слободу која им је дата како би своју душу освештали. Срећом, међутим, а да то није ђаволова намера, из тога произлази и нешто добро: људи немају прилике да сагрешују колико хоће.

Многи послова и ситарања везују монаха за свет

Добро је да се онај ко жели да живи духовно, а нарочито монах, удаљи од неких послова који га удаљавају од његовог духовног циља. Да се не упушта у многобројне послове без краја и конца, јер пословима нема краја. И ако сам не научи да дела на својој унутрашњости, непрестано ће се бавити спољашњим пословима. Људи који покушавају да заврше бескрајне послове, завршавају овај живот не обављених духовних делања и кају се на крају свог живота, али то им више ништа не помаже, јер им је “истекао пасош”. С друге стране, неопходно је на кратко и предахнути од посла.

Када се смањи количина посла, човек ће природно бити и телесно одморнији и тада ће бити жедан унутрашњег делања, које не замара, него одмара. Тада ће душа удахнути обилан духовни кисеоник. Умор од духовног делања човек не осећа као умор, него као од-



мор, јер га високо узвисује и приближава брижноме Оцу, а онда се душа радује.

Телесни умор, када нема духовни смисао, или боље рећи када не проиходи из духовне нужности која га оправдава, чини да човек огруби. И мирно коњче, када га човек претерано замара, почиње да “баца ћифте” и упркос томе што нема злу ћуд, стиче је касније – иако би, што је старије, требало да буде мирније.

Неке ствари се могу изоставити како би духовно делање напредовало. Много посла и много старања везују монаха за свет и његово духовно чуло постаје световно. Онда живи као мирјанин, са свом световном тескобом и нервирањем. Укратко, још у овом животу делимично живи у паклу, непрестано обхрван бригама, немирима и неуспесима. Када се монах не стара за вештаство, него за своје спасење и спасење свих људи, Бог се стара за њега а људи му радо служе.

Сећате ли се оне приче о преподобном Геронтију и његовом послушнику? Преподобни Геронтије је молио Пресвету Богородицу да му подари мало воде, само да пију он и његов послушник, а Пресвета Богородица, као добра Мати, начини пукотину у зиду његове испоснице из које потече вода, агиазма, да би имали да пију. Касније његов послушник поче да подзидава башту, да доноси земљу, почне се старати само за башту и запостави своје духовно делање. Како му сада више није било довољно воде, узме пијук да прошири ону пукотину у зиду, како би вода потекла обилније. Богородица тада затвори агиазму и пребаци је ниже њихове испоснице, веома далеко и рече му: “Ако хоћеш башту и расејавање, носи воду издалека.”

Где је многа расејавања,

штамо има многа духовних “сметњи на везама”

– Зашило се, ситарче, нисте жалостили када сите, после толико уложеног напора да подијелите келију, морали да је напустите и одете на друго место?

– Да бих отишао, морао је да постоји озбиљан разлог за то.

– И свуда сите радили само оно што је неопходно?

– Да. Радио сам само оно што је неопходно за овај живот, како бих могао да радим оно што је неопходно за онај живот, небески. Ако се изгубиш на овоземном путу, губиш свој пут ка небесима. Урадиш једно, онда ти треба још нешто. А ако уђеш у тај затворени круг, пропао си! Ако се изгубиш овде, губиш небеско. Као што нема завр-



шетка небеском, тако нема краја ни овоземном раду. Или ћеш се изгубити овде, или ћеш... се “изгубити” онде. Знаш ли како је “изгубити” се тамо горе! О, изговарао сам умну молитву и “губио” се! Јеси ли некад уронила тако у умну молитву?

Много посла уз много напора и расејавања, нарочито кад се ради у журби, ни у чему не помаже. Гура трезвење у страну и душа огруби. Човек не може, не само да се моли, него ни да размишља. Не може разборито да дејствује, па тако ни његови поступци нису исправни.

Зато пазите: не трајите време без смисла и циља, него га употребите корисно за своје духовно напредовање, јер ћете иначе доспети дотле да много огрубите и да више нисте у стању духовно да делате. Биће вам онда драже да се забавите пословима, или да разговарате, или да тражите било какав разлог да бисте нешто радиле. Запостављањем умне молитве и духовних дужности, непријатељ узима наша духовна постигнућа у своје руке, па се на нас диже борба и телесна и помислима. Онеспособљава све наше силе, и душевне и телесне и прекида наше општење са Богом, а онда, одмах затим, душу нам поробљавају страсти.

Отац Тихон је говорио монасима да треба да живе подвижнички, да се ослободе сваког старања, а не да раде као радници и једу као мирјани. Јер монахов посао чине метаније, постови, молитве, не само за самога себе, него за цео свет, за живе и за преминуле и само нешто мало рада за најнеопходније, како не би био на терет другима.

– Да ли расејавање, ситарче, увек прегривања претреку у духовном живоју?

– Ако се бавиш само оним што је неопходно и из послушности, онда и да имаш расејавања, од тога немаш штете. Ако твоје занимање за послушање које ти одреде, или да помогнеш некој сестри, не прелази оквира, у себи ћеш осећати чежњу за умном молитвом и твоја помоћ ће бити увек на добробит. Али када човек сам од себе пређе оквира и томе још придода расејавања и бави се безначајним стварима, онда се ум расеје и напусти Бога. А када ум није уз Бога, како ће човек осетити радост Божију? Срце се лако леђи. И мени срце, када су целога дана људи код мене, иако је то духовно делање, када увече почнем да се молим, није у оном стању у ком би било да сам се целога дана молио. Мозак ми је препуњен гомилом ствари и онда је тешко све то одагнати. Кад год можеш, изговарај током дана умну молитву, а можеш и тихо појати.





Много помаже и мало читања, нарочито пре молитве. То загрева душу и уклања све свакодневне бриге, а онда, душе су ослобођене и пренете у духовни, божански угођај, ум се покреће без расејавања. Једним кратким одломком из Јеванђеља, или Старечника, који се састоји од кратких, али делотворних текстова, ум се преноси у духовни простор и више не блуди. Јер ум је као живахно дете, које трчи час овамо, час онамо. Али ако му даш бомбону да се заслади, умириће се.

Нерасејавање и нестарање доносе унутрашњи мир, тиховање, и духовни успех. Старања и бриге удаљују од Бога. Када је расејавање велико, онда има много духовних “сметњи на везама” и духовни “одашиљачи” не шаљу добре сигнале. Монах нема оправдања да не живи духовним животом. Сироти мирјани имају гомилу брига, па се опет труде. Монах нема бриге као што су њихове. Нити размишља о станарини, нити о дуговима, нити да ли има, или нема посла. Има духовника поред себе, има цркву у манастиру: молитве, јелеосвећења, акатисте, Литургије. Нема старања и само треба да гледа како да постане анђео. Нема другог циља. А мирјанин има толико брига! Гледа како да одгаји децу итд., а упоредо са тим бори се за спасење своје душе. Старац Трифун је говорио: “Хоће ли монах бдење? Може. Хоће пост? Може. Нема ни жену, ни децу. Мирјанин не може. Има децу... Једном су потребне ципеле, другом одећа, трећем ... “

Треба да сћекнимо добро сћарање

Прво треба да тражимо Царство Божије и оно је наше старање, а све остало ће нам бити додато⁷². Ако се човек заборавља у овом животу, губи време и упропаштава се. Ако се не заборавља и припрема се за онај живот, онда тај његов живот има смисла. Када човек размишља о оном животу, све се мења. Ако размишља како себи да угоди овде, онда се мучи, умара и живи у греху.

Нека вас не хвата нервоза: “Сада треба да урадимо ово, па после оно”, јер ће вас у таквом стању затећи Армагедон (Отк. 16, 16). А нервоза када нешто припремате је од демона. Подесите таласну дужину на Христа, јер ћете иначе само наизглед живети поред Христа, али ће у вама бити светско умовање, а плашим се да вам се не догоди оно што се десило лудим девојкама [из јеванђелске приче].

⁷² Види: Мт. 6, 33 и Лк. 12, 31.



Мудре девојке⁷³ нису поседовале само доброту: поседовале су и добро старање: поседовале су будност, нису биле равнодушне. Луде девојке су биле равнодушне: нису поседовале будност. Зато је Господ рекао “Стражите” (Мт. 25, 13). Биле су девојке [девственице], али луде. Ако је нека од рођења луда, то је за њу благослов Божији. Иде у онај живот без полагања рачуна. Али девојка која има памети, а живи као да је луда, за њу нема оправдања судњег дана.

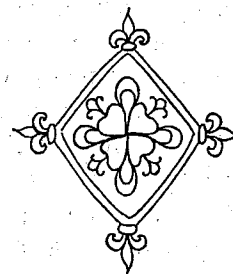
Видите ли шта се у Јеванђељу прича о случају Марте и Марије, како је старање учинило да се Марта понесе на неки начин дрско? Чини се да јој је у почетку Марија помагала, али кад је увидела да нема краја њеним припремама, остави је и оде. “Шта, зар да пропустим реч Христову због салата и колача?”, помислила је. Ни Христос није марио да једе Мартине салате и друга јела. А Марта се тада осетила погођеном, па рече: “Господе, зар ти не мариш што ме сестра моја остави саму да служим?” (Лк. 10, 40)

Поведимо рачуна да се и нама не деси то што се десило Марти. Сви треба да се молимо да пожелимо да будемо добре “Марије”.

Са ирчкој:

Јелена Фемин-Касалис

Редакција и гођуна: Лага Јајуши-Акаг



⁷³ Види: Мт. 25, 1-13.

МРАЧНЕ СИЛЕ

Прво поглавље Магије

С обзиром на то да сам вам много пута причао о рају, о свитељима и о анђелима и о томе како да добијете помоћ за своје спасење, сада ћу мало да вам причам о паклу и о демонима да бисте знали против кога се то боримо и да бих вас и о томе посаветовао.

У нашу колибу је једном дошао један млади маг са Тибета и причао ми много о свом животу. Отац га је, као сасвим малог дечака од три године, поверио једној заједници од тридесет магова на Тибету, како би га упутили у своју вештину. Достигао је до једанаестог степена магијске вештине, а највиши је дванаести. Постигавши то у шеснаестој години, отишао је са Тибета у Шведску у посету оцу. Тамо је случајно срео једног православног свештеника и тражио од њега да разговарају. Млади маг са Тибета није уопште имао представу о томе ни шта значи “православни свештеник”. Седели су у сали неког хотела и разговарали, а маг је свештенику почео да приказује неке од својих вештина, само да би му приказао своју моћ. Позвао је демонског заповедника⁷⁴ Мину и рекао му: “Хоћу воде.” Подиже се једна чаша у кухињи и сама одлази до славине, славина се отвара, чаша се пуни водом, пролази кроз затворена стаклена врата кухиње и долази до мага. Он је узе и попи воду. После тога је свештенику приказао, у тој сали, цео универзум, небо и звезде. Почео је тако од четвртог степена своје магијске вештине, и напредовао је, приказујући своје вештине, све до једанаестог. Онда је упитао свештеника како му све то изгледа. “Био сам спреман”, причао ми је, “да га убијем ако почне да ми грди сатану.” Свештеник му, међутим, није ништа рекао. Тада му младић рече: “Зашто ти мени не покажеш шта знаш?” А свештеник му рече: “Наш Бог је врло скроман.” Скине крст који је носио око врата и стави му га у руке: “Хајде сада прикажи још нешто”, рече му. Младић поново позове Мину, али Мина је почео да дрхти и није се усудио да приђе. Позове сатану, али он се понашао исто: угле-

⁷⁴ Заповедник: један од демонских заповедника. Демони су, како кажу Свети Оци, сврстани у војске.



дао је крст и није прилазио. Само је рекао младићу да се одмах врати на Тибет. Тада младић изгрди сатану и рече му: “Сада сам схватио да је твоја велика моћ, у ствари, велика немоћ.” После тога, добри свештеник му је причао о светим местима, Светој Гори и свему осталом. Тако младић оде из Шведске право на гору Синајску и у Јерусалим, где је видео Свету Светлост. Одатле је отишао у Америку да све сатанисте, које је познавао, убеди да се призову памети – Бог га је учинио добрим проповедником – а одатле је дошао на Свету Гору.

Добри Бог му је помогао због тога што му је као малом учињена неправда. Али молите се за њега, јер на њега наваљују и непрестано га нападају магови са свим демонима. Ма кад мене нападају кад год дође да му помогнем, колико тек наваљују на њега! Свештеници му читавају молитве за истеривање ђавола, а на рукама му се отварају ране из којих тече крв. Јадног момка много муче демони, иако га, у почетку, док је друговао са њима, нису дирали, већ су му помагали и служили га. Молите се. Али и он сам мора много да пази, јер Јеванђеље каже да нечисти дух, када изиђе из човека, отиде и узме са собом седам других духова горих од себе, и ушавши борави ондје; и буде потоње горе човјеку ономе од првога (Мт. 12, 45).

Магови се користе и свешћинама

– *Сћарче, шта су то заклиначи!?*

– То су магови. Користе се Псалмима Давидовим, именима светитеља и осталим, мешајући са њима зазивање демона. Док ми, читајући Псалтир, призивамо помоћ Божију и примамо благодат Божију, они, користећи се њиме на свој начин, псују Бога, одричу благодат Божију и тако им демони чине по вољи. Причали су ми како је један дечак отишао неком магу, да му овај помогне да нешто постигне. Онај му је прочитао нешто из Псалтира и дечак је постигао оно што је желео. После тога, међутим, веома брзо убоги дечак је почео да слаби и да се топи. Шта је учинио маг? Узео је неке суве плодове у руке и почео да му чита 51. Псалм. Када је дошао до стиха: “Жртва је Богу...” (Псал. 51, 17), бацао је суве плодове, приносећи жртве демонима да му учине по вољи. На тај начин Псалтиром се наругао Богу.

– *Неки који се баве мајијом користе крст, иконе...*

– Да, знам. На основу тога и сама можеш да извучеш закључак каква се превара крије у ономе што чине! На тај начин варају јадне људе. Људи виде да они користе свеће, иконе и остало, па им због тога верују. Ето, неки човек ми је рекао како је у граду у коме





живи једна Туркиња ставила иконе Пресвете Богородице на некаку стену и назвала ту стену "стена која помаже људима". Не каже она: "Богородица помаже", него "стена помаже". Хришћани се збуњују због тога што виде икону Пресвете Богородице те људи који имају некакав здравствени проблем одлазе онамо са надом да ће добити помоћ, па их после ђаво обрлати. Јер када Туркиња каже да стена помаже људима, а не Богородица, од тог тренутка, па надаље, уплиће се ђаво, зато што то није ништа друго него ниподаштавање Богородице. На тај начин удаљава се благодат Божија и оставља се простор демонским силама. А Хришћани трче да им стена да оздрављење – стена и ђаво! На крају остају богаљи, јер какву помоћ можеш да очекујеш од ђавола? Да имају имало разума, помислили би: "Туркиња, муслиманка... какве везе она може да има са иконом Пресвете Богородице?" Чак и када би рекла да Богородица помаже људима, какве везе она као муслиманка има са Богородицом? Утолико пре би требало да се замисле када каже да стена лечи људе! Поручио сам да о томе обавесте Митрополију да предузму мере да се заштити народ.

– *Старче, људи питају од нас записе⁷⁵ за заштити.*

– Боље да им дајете крстиће када од вас траже амајлије за заштиту. Немојте да их правите, јер магови сада праве амајлије које треба да "штите". Споља ставе понеку иконицу или крст, али унутра се налазе разне враџбине. Људи виде иконицу или крст и тако долазе у забуну. Ево, пре неки дан су ми донели амајлију од неког Турчина Ибрахима, на којој је извезен крст. Знаш и за неког безбожника који пакује иконице, а унутра ставља длаке, комадиће дрвета, прибадаче, комадиће стакла⁷⁶ и тако даље. Када је Црква истраживала тај случај, он је на постављена питања одговорио да је он "медијум", јер за медијуме нема ограничења и он тако чини што год хоће. Рекох једном човеку који је насео на његове махинације: "Иди и исповеди се, јер си под утицајем демона." Отишао је и исповедио се. Дође поново код мене и каже: "Нисам осетио никакву разлику." "Да немаш, можда, не-

75 Запис – обично молитва неком светитељу која се чита човеку којег треба да штити, написана на комаду хартије који се смота, ушије у комад коже и носи се око врата да би човек увек имао светитељеву заштиту.

76 61. канон VI Васељенског Сабора одређује да се анатемису магови који производе "амајлије" у које стављају демонска обележја, или магијске предмете (длаке, нокте, кошчице од змије или слепог миша, и тд.), пошто су претходно на њих, разним магијским радњама, пренели демонски утицај.



што на себи што ти је тај човек дао?" Питам га. "Да", каже он, "имам једну кутијицу, као мало Јеванђеље." Узем ја ту кутијицу, отворим је и унутра нађем смотане разне иконице. Одмотам их једну по једну и сасвим унутра нађем некакве длаке, нешто као комадиће дрвета! Све му то узем и човек се ослободи. Видиш ли колико је вешт ђаво?

Носе тако, јадни људи, неке такве амајлије и уместо да добију помоћ, муче се. Све то треба да спале и развеју пепео, или да баце у море, па да оду да се исповеде. Само тако могу да се ослободе. Дошао је тако у колибу неки младић који је имао много проблема, мучио се и телесно и душевно више од четири године. Живео је грешним животом и у последње време се затворио у кућу: није хтео никога да види. Његова два пријатеља, који су често долазили на Свету Гору, успели су, после много напора, да га поведу са собом на Гору, са намером да га доведу у колибу. Док су путовали од Уранопоља до Дафне, сваки пут када је брод пристајао у пристаниште неког манастира, тај младић је хтео да се искрца. Пријатељи су се, заједно са оцима који су били на броду, трудили да га задрже изговарајући молитву. После много перипетија су га довели у колибу. Јадник ми је отворио своје срце, причао ми о свом животу. Видео сам да га је мучило некакво демонско дејство. Рекох му да иде да се исповеди тамо једном духовнику, да чини све што му овај каже и да ће му бити добро. И он стварно пође и исповеди се. Када су се укрцали на брод да се врате кући, он рече својим пријатељима да му је духовник рекао да баци у море амајлију коју му је дао неки познаник и коју је носио са собом, али није могао то да учини. Колико год су га пријатељи молили да устане и да баци амајлију, он је остао непомичан као кип. Није био у стању да устане са седишта. Онда су га ухватили и уз много напора га извели на палубу. Уз њихову помоћ, младић је успео да скине амајлију и да је пусти да падне у море, јер није имао снаге да је баци. Одмах је осетио како су му се руке ослободиле и његово измучено тело добило је снагу. Почео је да игра од радости, пун живота, и да окушава снагу својих руку на металним и дрвеним деловима брода.

Сви они који се баве мајијом, лажу

– *Старче, да имају ли магови нека обавештења?*

– Примају обавештења од ђавола, али и много лажу. А ви треба да будете веома опрезни тамо у гостопримници. Треба да контролишете ситуацију. Треба добро да гледате какви људи долазе, јер може да дође и неко ко се бави магијом. Чини вам се чудно? Овамо су,



на једно бдење, дошле две особе које се баве магијом. Прилазили су људима и причали су им разне ствари. Између осталог, причали су и којекакве лажи. Једној жени су рекли: “На тебе су бацили чини. Доћи ћемо код тебе кући и ослободићемо те чини једним крстом који имамо.” Долазе на бдење, мало учествују у обреду, па неки кажу: “Па, кад већ долазе на бдење, мора да су верници”.

Како само збуњују народ својим лажима! Један је рекао једној девојци да би јој се наругао: “Отац Пајсије је прорекао да ћеш се уда-ти за мене. Узми ово и носи око врата, али немој да гледаш шта је.” И даде јој неки магијски предмет. Али она то, срећом, није учинила. “Види, види, зар се тиме бави старац Пајсије!” рече она, па узме и напише ми писмо од четири густо писане стране, пуно прекора! “Није важно”, кажем, “само ти мене грди. Боље да ти грдиш мене, него да су ти се наругали и да си носила онај сатански предмет!”

– Да ли вас она познаје, Сћарче?

– Не, не познаје ме. Ни ја не познајем ни тог човека, ни девојку.

Демонске, мађијске радње

– Сћарче, ишта сће рекли ученицима који су данас дошли и испричали вам како су њиховали духа?

– Шта да им кажем? Прво сам им добро натрљао нос! То што су радили, то је одрицање од вере. Оног тренутка када призову ђавола и прихвате га, одричу се Бога. Зато сам им рекао да пре свега морају да се покају, да се искрено исповеде и да припазе на следеће: да редовно одлазе у цркву, да се причешћују уз благослов свог духовника, како би се очистили. Олакшавајућа околност је што су још деца и што су то учинили играјући се. Да су одрасли, снашло би их велико зло: ђаво би извукао велику корист од њих; али и ово ће сада добро да их продрма.

– Ишта су то они, у сћвари, учинили?

– Учинили су оно што чине многи... На један сто ставе чашу воде и око ње поређају слова по азбучном реду. Онда ставе прст у воду и призивају духа, односно ђавола. Чаша се креће у круг, застаје пред појединим словима и тако саставља речи. Ова деца су призвала духа и када је дошао, упитали су га: “Да ли постоји Бог?” “Не постоји!” Одговорио им је. “Ко си ти?” Упитали су га. “сатана!” Рече им. “Постоји ли сатана?” “Постоји!” Дакле, тешке глупости! Не постоји Бог, а постоји сатана! Када су га поново упитали да ли постоји Бог,



одговорио им је: “Да, постоји.” Једном “да”, једном “не”, па су се деца збунила. Тако је устројио Бог да би потражили помоћ. Једну девојцицу из тог друштва чаша је ударила по глави. Допустио је Бог да је удари, како би и сва остала деца дошла к себи.

Када хоће да учине нешто рђаво некој особи, многи се данас обраћају маговима који користе лутку од воска, односно вуду⁷⁷ лутку. Магови су од тога направили игру, или хоби.

– Ишта они раде, Сћарче?

– Направе лутку од воска и када неко од њих затражи да нашкоде, на пример, очима његовог непријатеља, прободу иглом очи воштане лутке, изговарајући име онога коме желе да нашкоде и изводећи којекакве магијске радње. И заиста, ту особу, ако живи грешним животом и не исповеда се, демонска сила погађа у очи. Хоће очи да му испадну од болова! Оде код лекара, али лекари не могу ништа да открију.

Да, а медијуми тек какво зло чине! Није довољно што узимају новац од људи, него и породице разарају. Оде, на пример, неко код медијума и исприча му проблем који га мучи. “Пази”, каже му он, “једна твоја рођака, која је тако мало црнокоса и тако мало виша, и тако даље, бацила је на тебе чини.” Тај јадник тражи не би ли открио која од његових рођака има такве физичке особине. Свакако ће наћи неку која бар донекле одговара тако неодређеном опису. “Аха, она ми је”, каже човек, “сигурно бацила чини” и почне да мрзи ту особу. А она, јадница, о томе нема појма – можда му је чак и неко добро учинила – а он почне да је мрзи толико да неће ни да је види! Оде поново код медијума, а он му каже: “Сада треба да те ослободим чини. За то треба нешто да ми платиш.” “Е, па кад је већ открио ко ми је бацио чини”, каже човек, “треба и да му се одужим!” И почне да му даје новац...

Видиш ли шта чини ђаво? Уноси саблазан међу људе. Са друге стране, добар човек, чак и кад би сазнао нешто одређено за некога, никада не би рекао: “Тај и тај ти жели зло”, него би се потрудио да му помогне. “Пази”, рекао би му, “немој да се препушташ помислима. Исповеди се и не бој се.” И тако би помогао и једном и другом. Јер се и онај ко је нанео зло другоме каје када види да се тај према њему односи са много благонаклоности.

77 Вуду је један вид магијске радње који се врши по традиционалном верском обреду на Хаитију и у Јужној Америци. Назив води порекло од речи “водун”, која значи бог, или дух.



Ђаво никада не може да чини добро

– *Старче, може ли неки мај да исцели некој болесника?*

– Да неко буде маг и да исцели болесног човека! Некоме кога тресе демон може да учини добро тако што ће демона да пошаље другоме. Јер маг и ђаво сарађују, па тако маг каже ђаволу: “Изиђи из овога и уђи у тог и тог!” Ослобађа, дакле, од демона једног и обично га пошаље у неког његовог рођака или пријатеља који, на неки начин, даје ђаволу на то право. Па после, онај ко је био поседнут каже: “Много сам патио, али ме је тај и тај излечио” и тако се то прочује. А демон, напослетку, кружи међу рођацима и пријатељима. Ако је неко, претпоставимо, постао грбав зато што га је напао демон, маг може демона да истера из њега и да га пошаље код другог, па да се грбав човек исправи. Ако је, међутим, неко из других разлога постао грбав, маг не може ништа да учини.

Причали су ми о некој жени која лечи болеснике користећи разне светиње. Када сам чуо шта ради, био сам запањен ђаволовом вештином. Она држи крст и поје разне тропаре. Поје, на пример, “Богородице Дјево” и, чим стигне до “благословен нека је плод утробе твоје”, плуње поред крста, значи, хули на Христа, и зато јој после ђаво помаже. Тако многим болесницима, депресивним, на пример, којима лекари не могу да помогну, јер су под утицајем демона, она помаже, јер истерује демона који им изазива проблеме, шаље га другоме, и ови се јадници ослобађају муке. И многи је још сматрају светицом! Одлазе да се саветују са њом и мало-помало она шаље у пропаст њихову душу.

Човек мора да буде опрезан. Мора да бежи што даље од магова и магијских радњи исто онако, као што бежи од ватре и змија. Не смемо да бркамо ствари. Ђаво не може никада да чини добро. Може да уклони само оне сметње које сам изазива.

Чуо сам и ову причу: Једна младич се сплео са неким магом и почео да се бави магијама. Међутим, разболео се и допао болнице. Његов отац је за неколико месеци потрошио читаво богатство, јер тада није било никаквог осигурања, само да би открили од чега болује. Лекари нису могли ништа да установе. Момак је сасвим пропао. Шта онда чини ђаво! Појављује му се као Часни Јован Претеча, кога су поштовали као заштитника његовог родног места, и он му каже: “Исцелићу те, ако твој отац подигне једну цркву.” Син то исприча оцу и он, јадник, рече: “Моје је дете, даћу све што имам само да оздрави.” И заветова се Часном Претечи да ће му подићи цркву. Ђаво оде и мо-



мак оздрави. Учини... чудо! А онда каже отац: “Обећао сам да подигнем цркву. Треба да испуним свој завет.” Није имао за то економске могућности, па је морао да прода сву земљу коју је имао. Дао је све што је имао. Деца су му остала на улици. Омрзнуше Цркву и постадоше Јеховини сведоци. Видиш ли шта ђаво ради? Изгледа да у њиховом месту није било Јеховиних сведока, па је тако нашао начин да их и тамо буде.

Када мајија устјева

– *Старче, да ли мајија увек устјева?*

– Да би магија успела, човек треба ђаволу да да повода. Треба, значи, да му да озбиљан разлог и да није заштићен покајањем и исповешћу. Чак и лопатама да бацају магије на онога ко се редовно исповеда, оне се не примају, не успевају. Јер када се човек исповеда и има чисто срце, не могу магови да делују заједно са ђаволом и не могу да му нашкоде.

Једном је у колибу дошао неки средовечни човек, са таквим изгледом... Чим сам га, још из далека, видео, било ми је јасно да је под утицајем демона. “Дошао сам да ми помогнеш”, рече ми, “помоли се за мене јер већ има година дана како трпим ужасне главобоље, а лекари ништа не могу да нађу.” “Имаш демона”, кажем ја њему, “зато што си ђаволу дао повод да те напада.” “Нисам ништа учинио”, каже он. “Ниси учинио ништа?” – кажем му. “А зар ниси изневерио једну девојку? Е, она је отишла и бацила чини на тебе. Иди и затражи опроштај од те девојке, после тога се исповеди, а ја ћу да ти прочитам молитве за изагнање демона, па ћеш поново бити здрав. Ако ти ниси схватио свој грех и ниси се покајао, сви духовници на свету да се окупе и да се помоле, демон неће отићи.” Када дођу такви људи, са таквим ставом, разговарам са њима сасвим отворено. Њих треба продрмати да би дошли себи.

Један други ми је рекао да његова жена има демона. Непрестано прави невоље по кући. Устаје ноћу, буди их, прави по кући дар-мар. “Да ли се ти исповедаш?” Питам га. “Не”, каже он. “Вероватно сте ђаволу дали повода”, кажем, “то се не дешава из чиста мира.” Напослетку смо открили да је био код једног ходе који му је дао нешто да попрска по кући за срећу, како би му посао ишао боље, а он томе није придавао никакав значај. Тако се ђаво уселио у његову кућу.



Како се скидају чини

– Ако се на човека њрине чини, како се оне скидају?

– Само покајањем и исповешћу. Зато прво треба наћи узрок због кога су се чини успешно примиле. Човек мора да открије где је сагрешио, да се покаје и да се исповеди. Толики људи долазе овамо јер су на мукама, пошто је неко на њих магијама бадио чини, па ми кажу: “Помили се за мене да се ослободим ових мука!” Од мене траже помоћ, а неће да се потруде и да нађу одакле је кренуло све то зло, како би то исправили. Треба, дакле, да открију на шта су се ухватиле чини, да се покају, да се исповеде, па да престане њихово мучење.

– А када човек на која су бачене чини дође у штакво сћање да није у сћању сам себи да њомине, да не може да се исповеди и слично, моју ли, сћарче, друји да му њомину?

– Могу да позову свештеника у кућу да изврши освећење јељеја или да осветшта водицу. Треба да му дају да попије свету водицу, како би се зло мало удаљило и како би Христос бар малчице ушао у њега. Тако је учинила једна мајка за своје дете и успела је да му помогне. Рекла ми је да се њен син много мучи, јер су на њега бацили чини. “Нека оде да се исповеди”, рекао сам јој. “Како да оде, оче, да се исповеди у таквом стању?”. Рече она. “Онда кажи свом духовнику”, кажем ја њој, “да вам дође у кућу, да осветшта водицу, а ти дај сину да је попије. Али, да ли ће је попипи?” “Попипи”, рече она. “Почни са светом водицом”, кажем јој, “а после се потруди да дете поразговара са свештеником. Ако се исповеди, избациће ђавола.” И заиста, послушала ме и дете је добило помоћ. За кратко време њен син је био у стању да се исповеди и оздравио је.

Једна друга жена, сиротица, ево шта је морала да уради. Њен муж се упетљао са маговима и није хтео ни крст да носи. Да би му бар мало помогла, ушила је сасвим малени крст у оковратник његовог сакоа. Једном приликом, када је требало да пређе преко моста на другу обалу реке, чим је закорачио на мост, зачује глас како му говори: “Тасо, Тасо, скини сако да заједно пређемо преко моста.” На сву срећу, тога дана је било хладно, па он рече: “Како да скинем сако? Хладно ми је!” “Скини га, скини га, да пређемо мост”, зачује поново исти глас. Ето ти ђавола! Хтео је да га гурне у реку, али није могао, јер је имао онај крстић. Напоследку га је бадио на ивицу моста. У међувремену, његови су га тражили целу ноћ и нашли су га, јадника, како лежи на мосту. Да није било хладно, скинуо би сако и ђаво би га бадио у реку. Живот му је сачувао крст, ко-



ји је он, и не знајући, имао са собом. Његова жена, сиротица, имала је вере. Да није, да ли би то учинила?

Сарадња магова са ђаволом

– Сћарче, а зар неки свети човек не може да разоткрије или онемоући маја да делује?

– Како да га заустави? Овде кажеш некоме ко има мало страха Божијег да води рачуна, јер није добро што живи како живи, а он ипак ради по свом, па како би, онда, послушао маг, који сарађује са самим ђаволом? Шта да радиш са њим? Можеш му рећи понешто, он ће ипак да буде уз ђавола. Не може ништа да се постигне. Само када се пред тобом нађе маг, па баш у том тренутку ако изговориш своју молитву, може да се деси да се демон збуни и да маг не буде у стању да обави свој посао.

Неки човек је имао некакав проблем и један маг, који је био велика варалица, дође у његову кућу да му помогне. Онај човек поче да изговора своју молитву. Због тога што је јадничак био припрост и није знао да је онај други маг, посредовао је Бог! Па да видите шта је Бог допустио, да би онај човек схватио кога има пред собом! Демони почеше да га туку тако, да је почео да запомаже и да моли за помоћ човека коме је требало да реши проблем!

– Сћарче, да ли је онај човек видео демоне?

– Не. Он није видео демоне. Само је видео овакву сцену: маг виче “у помоћ”, преврће се по поду, пада, крије главу рукама да се одбрани. Јер немојте мислити да магови добро пролазе и да им демони увек чине по вољи. То што су се једном одrekli Христа, то им је довољно. У почетку магови склапају договор са демонима да им помажу и демони се неко време потчињавају њиховим наредбама. Убрзо им, међутим, кажу: “Ма што да се бакћемо са вама?” А знате ли како после пролазе магови када не успеју да изврше оно што хоће демони?

Сећам се, једном, док сам пред колибом разговарао са оним младим магом са Тибета, изненада устаде, зграби ме за руке и заврне ми их на леђа. “Нека сада дође да те ослободи Хаџиефендија⁷⁸” рече ми. “Ајде бежи, бре, одавде, ђаволе”, викнем и бацитим га на земљу. Чуј, да ми овде хули на светитеља! Покуша, онда, да ме удари ногом, али није успео: нога му се укочила тик пред мојим устима. Сачувао



ме Бог. Оставио сам га и ушао у своју келију. После неког времена сам видео како се однекуд враћа сав избоден од трња. “Сатана ме казнио.” Рече ми, “јер те нисам победио. Бацио ме у купине.”

Мрачне силе су немоћне. Људи их чине моћнима тиме што се удаљавају од Бога и на тај начин ђаволу дају право да их напада.

Друго поглавље О ђавоиманим људима

– *Колико је, старче, било демона у човеку из земље Тагаринске? (Види Лк 8, 26 и даље)*

– “Многи демони” (Лк 8, 30), пише у Јеванђељу. Зато је поседнути рекао да му је име “легион”⁷⁹. И видите, као што у једном поседнутом могу да бораве многи демони, тако у срце човека који верује могу да стану сви светитељи! Кад у човеково чисто срце може да стане Христос, тим пре могу да стану светитељи! То су велике тајне! Једном приликом, када сам био у колиби Часнога Крста, неко зазвони на звонце. Погледах кроз прозор и имам шта да видим! Пред вратима је стајао човек, а за њим је ишла цела чета демона, цела једна црна војска! Први пут сам видео човека поседнутог толиким демонима. Он је био медијум: изокретао је црквене молитве призивајући демоне, хришћанске књиге је заменио магијским и завршио тако што су га посели демони. Ужасно! Много сам се жалостио.

Неки психијатри и поседнуте људе сматрају душевним болесницима. Неки свештеници, пак, неке душевне болеснике сматрају поседнутима. Међутим, душевни болесник, да би му се помогло, мора да иде на једно место, а поседнути човек на друго. Како психијатар може да помогне поседнутом човеку?⁸⁰

– *А да ли је поседнути човек, старче, у стању да схвати у чему је сагрешио?*

– Да. Може да схвати, осим ако му је оштећен мозак, а онда му је веома тешко помоћи. Ако је само поседнут, можеш лакше са

⁷⁹ Римска војна јединица која се састојала од три до шест хиљада војника.

⁸⁰ Старац је говорио да је душевном болеснику потребна лекарска помоћ доброг и верујућег психијатра и духовна помоћ духовника, док човек поседнут демонима, уколико има моћ расуђивања, мора да нађе где је сагрешио и тако омогућио демонима да га поседну, да се покаје и да се исповеди како би се ослободио демона.



њим да се споразумеш и да му помогнеш, али мора да буде послушан. Како, иначе, да му се помогне?

Једном је овамо дошао неки човек из јужне Грчке. Путовао је у Индију и тамо су га посели демони. Псовао је и грдио и пена му је излазила на уста. Очи су му биле разрогачене, дивље. Говорио сам му: “Престани да псујеш и хулиш, јер тако призиваш демоне.” Није послушао. Са друге стране тражио је да му помогнем: “Помози ми”, говорио је, “само ти можеш да ми помогнеш.” “Ама како да ти помогнем?” Кажем му: “Хоћеш да се помолим да се препустиш благодати Божијој, а зазиваш демоне. Иди да се исповедиш, да ти прочитају молитве за изагнање ђавола и после дођи да разговарамо.” “Нећу никуд да идем”, каже он. “Дођи код мене у келију да те помажем уљем из кандила”, предложим му. “Нећу. Хоћу да ми помогнеш.” Удаљио се, онда, мало и разговарао са неким. У једном тренутку, док сам неким посетиоцима говорио да Бог допушта искушења зарад нашег спасења, онај повика издалека: “Еј, бре, зашто говориш како Бог дејствује да би се људи спасли? Имамо једног оца на небу и једног на земљи, а изнад обојице је један владар.”⁸¹ “Прекини са тим демонским причама”, кажем му и изговорим молитву. “Сада си ме збунио”, каже ми. “Одлази”, рекох му и одгурнух га. Постао је мек као памук. “Уз кога си ти?”, пита ме. “Уз Христа”, кажем. “Лажеш”, опет ће он, “ниси ти уз Христа, када сам ја Христос, а ти ме удараш.”

– *Да ли ти говори ђаво?*

– Да, ђаво. Али, видиш, Бог је оном човеку дао храбрости да дође све до Свете Горе. Дао му је храбрости да крене из удаљеног краја Грчке и да дође до Свете Горе у таквом стању. То је велика ствар! Међутим, неће да слуша и бива му све горе. Да је послушао, то би му помогло.

Човек може да буде поседнут демонима због превелике његовог гордости

Онај ко је одвише горд већ је помрачен. Његов мозак је у силној пометњи и збрци, као да се налази у мрачном облаку. Чини тешке грехе, а да то не увиђа. “Ја све волим”, рече ми тако један, “и ђавола волим. Није он рђав...” “Ма шта то говориш?” – кажем му. “Да је Бог

⁸¹ Мисли на ђавола



дао ђаволу сасвим одрешене руке, све би нас већ уништио. Ко је ви део добра од ђавола, па да то и ти видиш?” Тај човек је, међутим, доспео до такве помрачености, да што год да му кажеш да би му помогао, ништа не схвата. Каже да га гушиш! Зар је то гушење? Хајде, па му извади из главе ту помисао... А није луд, јер му мозак функционише. Треба да схвати да је одрицање од Христа, да је хуљење то што говори.

Такви људи мало-помало стижу и до обожавања сатане. Када видиш сатанине поклонике, види се да су у власти ђаволовој. На њима се види да су под влашћу демона. А јадну дечицу упућују онамо куда они хоће уз помоћ сатанске музике. Стижу дотле да призивају сатану. Чуо сам да ако неке плоче “рок” музике пустиш наопако, значи уназад, можеш да чујеш песме којима се призива сатана. На неким постоји чак и славословље сатани: “Теби се посвећујем, сатано” Ужасно!

– Да ли *ѿо* значи, *сѿарче*, да *ѿоргостѿ* може човека да одведе у демонизам?

– Да. Претпоставимо да неко сагреша и оправдава себе самога. Ако му други кажу да је сагрешао, да би му помогли, каже да су неправедни према њему, верује да је бољи од њих и осуђује их. После неког времена почиње да суди о светитељима. Прво о оним млађим, па после и старијим: “Онај није чинио чуда, овај други је чинио оно...” Потом иде и даље и суди о Васељенским Саборима: “А и Сабори како су доносили одлуке...”, па према томе, по његовом мишљењу, Сабори нису тачно исповедали. Напоследку стигне дотле да каже: “Па и Бог, зашто то чини тако?” Е, када човек стигне дотле, није луд, него поседнут демонима.

Дошао је овамо са својим оцем један ђавоимани који је говорио да је бог. Био је код неког духовника у свету и овај му је, пошто се уплашио да га ђаво не нападне, рекао: “Благослови ме!” Шта на то да кажеш?

После је рекао оцу: “Видећеш, и отац Пајсије ће признати да сам бог.” Опкледи се тако са оцем у сав новац који су имали са собом да ћу га признати за бога. Чим сам почео да се молим уз бројаницу, он скочи: “Шта ти то радиш са тим?” Повиче. “Ја сам починио све могуће грехове. Починио сам и то и оно... Имам ђавола у себи и постао сам бог. А ти, бре, ништа ниси урадио!” Викао је даље. “Само витлаш ту бројаницу!” И додаде још неколико тешких речи! Разбеснео сам се. “Одлази одавде, изгубљена душо!” Рекох му и добро га испраших.



Он побесне, постаде звер. На крају извади из цепа новац и баца га оцу у лице: “Узми, изгубио сам опкладу.”

Ђавоимани и ѿосегнуѿи реађују на било коју светињу

– А како човек, *сѿарче*, може да види да ли је неко душевно болесѿан или ѿосегнуѿи?

– То може да види и обичан побожни лекар. Они који пате од демона, када се приближе некој светињи, доживљавају шок. Тако се сасвим јасно види да у себи имају демона. Само мало свете водице, ако им даш, или ако их осениш крсним знаком држећи у руци часне мошти, реађују бурно, јер су у њима нагомилани демони. Међутим, ако су душевно оболели, не реађују уопште. Ако још имаш и крст око врата, па им се приближиш, постају немирни, крену да дрхте. Једном, на бдењу на Светој Гори, кажу ми свети оци да имају помисао да је један од присутних људи из света поседнут демоном. Сео сам у суседну стасиду и прислонио на њега свој крст који у себи има комадић Часнога Крста. Он поскочи. Устаде и оде на друго место. Када су се људи мало разишли, нађем начина да му поново приђем. Понови се исто. Тако сам схватио да заиста у себи има демона.

Када ми у колибу донесу дечицу и кажу да су поседнута, често узмем делић часних моштију светог Арсенија и сакријем га у шапи како бих се уверио да ли су поседнута. И да видите, иако обе руке стегнем у шаку, како детенце, ако је поседнуто, уплашено посматра ону руку у којој кријем часне мошти. А ако није, него је, на пример, болесно, нема никакву реакцију. Понекад им, на пример, дам да пију воду у коју сам претходно потопио делић часних моштију светог Арсенија. Ако имају демона, неће да пију ту воду. Једном ђавоиманом детету једном сам дао прво да једе слаткише, да би ожеднело и после сам му донео ту воду. “Ево fine водице за малог Јаниса.” Рекао сам му. Чим је попио гутљај, почео је да виче: “Та вода ме пече. Шта има у њој?” “Нема ништа”, одговорим. “Шта ми радиш? Пече ме!” Викао је. “Не пече тебе. Неког другог пече”, кажем. Осеним га крсним знаком изнад главе, а руке и ноге крену да му се тресу... Упао је у кризу. Демон га је свега изломио.

Сећате ли се оног студента који је давно долазио овамо? Говорио ми је: “Имам у себи демона и много ме мучи. Трпим муке од демона, јер ме приморава да говорим и саблазни. Упао сам у очајање. Осећам како ме притиска унутра, стеже ме некад ту, некад ту...”, и јадник би ми показивао стомак, груди, ребра и руке. Како је био ве-





ома осетљив, да га не бих повредио и да бих га утешио, рекох му: “Види, немаш ти демона у себи, него те демон споља напада.” Када смо ушли у цркву, рекао сам сестрама које су биле тамо да се помоле за то несрећно Божије створење, а ја сам узео из олтара комадић часних моштију светог Арсенија, пришао му и поново сам га упитао: “На ком месту те притиска и мучи демон? Где мислиш да се налази?” Он ми показа своја ребра. “Где? Овде?” Опет га упитам и прислоним шаку са часним моштима скривеним у њој. Истог тренутка је заурлао: “Опекао си ме! Опекао си ме! Нећу да и.....изађем! Нећу да изађем!” Викао је псовао, говорио срамне речи. Онда сам почео у себи да говорим: “Господе Исусе Христе, отерај нечистог духа из Својега створења” и да га осењујем часним моштима. То је трајало око двадесет минута. Онда га је демон бацио на земљу. Ваљао се по прашини. Одело му је побелело од прашине. Подигосмо га. Дрхтао је целим телом и имао грчеве у мишићима. Хватао се рукама за иконостас да не би поново пао. Низ руке му је текао ледени зној. После неког времена демон оде и он се умири. Потпуно се опоравио и још увек је добро.

Немојте придавати значај речима њоседнујих

– *Сћарче, на шта човек треба да обрађи њажњу када разговара са њоседнујим?*

– Да у себи изговара молитву и да се према њему опходи са много пажње и доброте.

– *Да ли се, сћарче, њоседнуји сећају шта њоворе када имају кризу?*

– Нечега се сећају, а нечега не. Не знамо како Бог поступа. Понекад дозволи да се сећају, како би постали смерни и покајали се.

А када поседнути затражи нешто, није тешко схватити када то тражи ђаво, а када човеку нешто треба. Једном сам негде срео једну ђавоиману девојку. Она је читала Казанцакиса и веровала у неке богохулне ствари, а резултат тога је био то што је постала ђавоимана. Сасвим изненада ју је ухватио демон и почео да виче: “Пече ме, пече ме!” Њени су је држали да бих је осенио крснима знаком. Потом је викала “Воде, воде!” “Донесите јој воде”, кажем. “Не, не”, кажу ми, “неко нам је рекао да не треба да послушамо ђавола.” “Сада је”, кажем, “ова сиротица жедна. Донесите јој воде.” Могао сам да направим разлику када је ђавола пекло, а када је била у питању права жеђ. Попила је, јадница, две-три чаше воде. “Као да имам ужарено



уљевље унутра”, рече, “толико ме пече. И канту воде да попијем, не бих угасила ватру.” Толико ју је пекло.

– *Када виче ђавоимани, како знамо када кроз њега њовори ђаво, а када њовори човек?*

– Када говори ђаво, усне се не покрећу на уобичајен начин, него механички. А када говори човек изгледају природно. Када виче ђавоимани док му читају молитве, односно док се други за њега моле, час је сама душа у мукама и обраћа се ђаволу, па виче, на пример: “Одлази, зашто си још увек ту?”, а час ђаво псује човека, или свештеника, или хули на Христа, на Богородицу, на светитеље. Понекад лаже, а понекад, под притиском силе имена Христовог, мора да каже истину. Дешава се и то да понекад ђавоимани говори неке духовне ствари које је некада читао и тако даље: Шта да ти кажем? Има ту свега и свачега. Зато, кад год разговарате са таквим, морате да будете изузетно пажљиви. Немојте придавати значаја ономе што говори. Може да каже, на пример: “Печеш ме.” Ако га заиста печеш, па кажеш “печем га”, печена си. Ако га не печеш, а верујеш да га печеш, дупло си печена. Или, може да се дере “смрдљивице”, а некој да каже: “Ти си чиста”. Ако она у то поверује, готово, изгубљена је. Зато се не играјте са ђаволом.

У један манастир довели једног поседнутог и игуман каже оцима да иду у цркву и да се моле уз бројаницу. Имали су тамо и лобању светог Партенија, епископа лампсачког и демон се много узбунио. Игуман је наложио да један јеромонах истовремено чита поседнутом молитве за изагнање демона. Онај јеромонах је само наизглед био благоверан, а у себи је био прикривено горд. У свему је био саображен типичу. Духовно је саветовао друге, јер је био и образован. Њему, међутим, нико није помагао, јер су се други, из поштовања, кад су и видели да чини нешто што није у реду, устезали да му то кажу. Развио је у себи лажно осећање да је он у манастиру најобдаренији врлинама и тако даље. Ваво је искористио ту прилику да му тога дана нанесе зло. Употребрио је своје лукавство да му остави утисак да он истерује демона из поседнутог. Па је, чим је почео да чита молитву, демон почео да виче: “Пече ме! Зашто ме гониш, немилосрдниче?” и тако је јеромонах помислио да га пече од његовог читања. Међутим, демон је био у неприлици, јер су се остали оци моли, па одговори демону: “Дођи код мене.” Тако је једном рекао свети Партеније једном демону, али он је био свети човек. То је било када је једном демон викао: “Пече ме, пече ме, куда да идем?”, па му је светитељ рекао: “До-



ђи код мене." Онда је демон рекао: "Пече ме и само твоје име, Партеније!", и напустио је поседнутога. И онај јеромонах је хтео да буде као свети Партеније, али у њега је демон ушао. Од тог тренутка демон је већ био у њему. Годинама се мучио и није могао нигде да нађе мира и спокоја. Одлазио је у свет, па се враћао на Свету Гору. Шта га је, јадника снашло! Дошао је у стање душевног замора и телесне немоћи, са снажном дрхтавицом. И да видите, иако је био добар свештеник, није могао да служи службу Божију⁸². Видите ли шта чини ђаво?

– *Старче, има ли неке везе кафа са реакцијама ђоседнућоја?*

– Када је нервни систем напет и човек попије много шољица кафе, нерви ослабе и нечастиви користи такво стање. Није то зато што је кафа нешто демонско, него зато што ђаво користи њено деловање на нервни систем, па поседнути има јачу реакцију.

Помоћ ђоседнућима

– *Нејде тише, старче, да се ђаво унезди у срце ђоседнућоја, али неће да ти човек зна, како се ђошћив њеја не би борио молитвом. Да ли је ти иако?*

– Да, јер демон има право да буде у поседнутом неко време и може да се примири, а молитва га присиљава да се побуни и може се десити и да изађе. Молитва је тешка артиљерија за ђавола. Довели су ми у колибу једног поседнутог момка који је непрестано изговарао молитву. Отац му је био монах, али је одбацио расу и оженио се, па се јадничак родио са демоном. Тако је то Бог устројио, да дете трпи, како би се отац спасао, да бисмо тако и ми монаси као кочницу имали за пример монахе који су одбацили расу и сада су у мукама. Од једном, када га је зграбио демон, почео је на сав глас да кокодаче: "Ко, ко, ко...". "Шта ти је?" Упитам га, а у себи сам умно изговарао: "У име Исуса Христа, изиђи, нечисти душе, из створења Божијег." "Ја и хоћу да одем", повиче демон, "зато што ме овај човек много мучи, јер непрестано изговара молитву. Хоћу да идем у Пакистан, да нађем мало спокоја!"

– *Старче, зашто демон већ раније није изишао, када је детко нејресћано изговарао молитву?*

– Изгледа да му је и момак дао неки повод, али и демон је имао свог газду и од њега је примао наређења.

82 Види: Старац Пајсије Светогорац: Света Гора и Светогорци. Изд. на српском - Манастир Св. Великомученика Пантелејмона.



– *Старче, када се човек моли за некоја ко је ђоседнућ, шта треба да каже?*

– На самом почетку треба да славослови Бога: "Благодарим ти, Боже мој", треба да каже, "што си ми помогао да будем у оваквом духовном стању, јер сам и ја могла да будем на месту овога јадника и да имам не пет-шест, него хиљаде демона. Молим Те, помози рабу Својему који се толико мучи." Затим, треба умносрдечно да се помолити и после да настави са молитвом: "Господе Исусе Христе, помилуј раба Својега."

Понекад ми, који се молимо, постајемо узрок томе што демон не одлази из поседнутог, јер се молимо са гордошћу. Једну једину горду помисао ако имамо, на пример: "Ето, ја ћу својом молитвом да помогнем да оде демон", одмах постављамо препреку помоћи Божијој и помажемо демону да остане у поседнутоме.

За поседнуте треба увек да се молимо са смерношћу, трудом и љубављу. За једну поседнуту много ме је заболела душа. Јадница је направила уступак, рекла је једно "да" ђаволу и он је ужасно мучи већ годинама. Пече јој тело. Она и њен муж обилазе манастире водећи свуда са собом своју десетогодишњу девојчицу. Проводе по целу ноћ у цркви у бдењу. Да је мушко, стегао бих је у загрљај. Демон много пати, када поседнутог стегнеш у загрљај са љубављу Божијом.

Када не изазиваш поседнутога и не идеш отворено против њега, него чиниш оно што га боли, демон, пре или касније, одлази. Смирење је најтежи "шок" за ђавола. У једном манастиру, када су се поклоници клањали часним моштима, изненада скочи један који је био поседнут и рече игуману бесно: "Треба ли на силу да идемо?" Игуман му, смирено и са много добротe одговори: "Не на силу, него по вашој жељи." Онда онај повика: "Ја ћу да идем на силу", па прискочи часним моштима и поклони им се. Видите ли, демона је мучило смирење и доброта игуманова. Тога се демони плаше.

– *Старче, да ли ђоседнућима помаже благодат светитиљља, ако огу да им се ђоклоне на дан њихове славе?*

– Боље је да поседнути не одлазе на славе, јер ометају друге у молитви. Праве пометњу. Нека иду било ког другог дана да се поклоне. Чак и ако њихова породица зна да тамо има човек који може да му помогне, нека не иду онога дана међу осталим народом. Треба ли то још и да се разгласи?

А није у реду ни да се окупља свет када галами неки поседнути. Једно поседнуто дете, јадничак, баш прекјуче ми рече: "Постао



сам предмет подсмеха.” Окупио се народ око њега као лешинари. “Разиђите се”, рекох им, “ово није циркус.” А они ништа. Не разумеју да се тако излаже подсмеху онај ко има неки недостатак.

– *Да ли, сџарче, божансџивено ѓричешће ѓомаже ѓоседнућима?*

– Само онима који су се родили такви, пошто у томе сами немају кривице, често причешћивање представља најделотворнији лек. Они због тога бивају веома много награђени, ако не гуњђају, док се благодаћу Божијом не ослободе. Они су мученици ако су трпеливи, зато им и помаже често причешћивање. Али, ако је неко поседнут својом непажњом, мора да се покаје, да се исповеди, да се бори, да се исцели и да се причести, тек када то дозволи његов духовник. Ако се причести без покајања и без исповедања, стање ће му се погоршати. Један ѓавоимани је, када су га одвели да се причести, плуноу на Свете Дарове. Христос се жртвовао и понизио се како би му даровао Тело Своје и Крв Своју, а тај да плуне на то! Ужасно! Видите, ѓаво не прихвата да му се помаже.

– *А можемо ли, сџарче, да дамо њихова имена да се читају на ѓроскомидији?*

– Да, разуме се да можемо. Поседнутима много помаже када свештеници са болом читају њихова имена на проскомидији.

– *А шџа бива, сџарче, када се неко у која је ушао демон каје, исџоведа, ѓричешћује, а демон ићак не одлази?*

– Не одлази јер се духовно стање тог човека још није стабилизовало. Ако му Бог одмах помогне да се ослободи, демон се одмах враћа. Зато Бог, из Своје велике љубави допушта да зло полако напушта човека. Тако се и човек полако опушта и његово духовно стање постаје стабилно. Онолико колико се његово духовно стање стабилизује, толико га и зло напушта. Од њега самог зависи колико брзо ће се ослободити демонског утицаја. Једном ме је упитао један отац чије дете је било поседнуто: “Када ће моје дете оздравити?” “Када ти стабилизујеш (средииш) своје духовно стање”, кажем, “и њему ће бити боље.” Мука је била у томе што је тај отац, иако је живео духовним животом, почео да говори да ће полудети, ако не промени живот. Почео је да одлази у јавну кућу. То је тако утицало на дете да је у њега ушао демон. Када је њиме завладао, нападао је мајку недолличним предлозима. Јадна жена је била принуђена да побегне на неко острво, само да се избави. Отац се онда покајао и трудио се да живи духовним животом, али детету није бивало ништа боље. Ка-



да се са њим поклонио свим светим местима, научио све синаксаре светитеља и средио своје духовно стање, онда се и дете ослободило.

О еџзорцизмима (молићвама за изаћнање демона)

– *Данас су, сџарче, довели једну ѓавоиману и молили нас да кажемо свешћенику да јој очиића молићву. Шџа би ѓребало да радимо?*

– У таквом случају, најбоље би било да кажете да о томе треба да се договори њен духовник. Јер, да би у њој био ѓаво, то значи да је или она починила грех, или њени родитељи, па су дали ѓаволу за право, јер грех доводи ѓавола. Ако се не покају и не исповеде, грех не бива опроштен, па према томе не одлази ни ѓаво. Или је, можда, из неког другог разлога Бог допустио да у њу уће ѓаво.

– *Да ли се, сџарче, ѓоседнућима може ѓомоћи еџзорцизмима?*

– Зависи. Еџзорцизми помажу, када се читају неком малом поседнутом детету које није дало ѓаволу никакав повод и не зна ништа о исповедању, или одраслом човеку који је изгубио разум, па не може да се исповеди. Када је при здравој памети, поседнутом прво мора да се помогне да пронађе у чему је сагрешио, да се покаје, да се исповеди и после тога, ако се покаже потребно, да му се читају еџзорцизми. Понекад само од молитве за опроштај грехова може демон да оде.

Неки свештеници окупе и оне који имају у себи демоне и друге који имају неке друге болести, па им свима заједно читају еџзорцизме. Један човек је имао Паркинсонову болест, а читали су му еџзорцизме. Ево, и данас су довели су једног старијег човека за кога рекоше да је поседнут. Не може да контролише покрете леве руке, а повремено добија и нападе. “Откада си такав?” Питам га. “Одмалена”, каже он. Посумњао сам. Приметио сам да је његова глава, са леве стране, била мало изобличена. При рођењу је, изгледа, претрпео оштећење и после тога је имао проблема. Да човек трпи толике муке и још да кажу за њега да је поседнут, да му читају еџзорцизме, “излази, нечисти душе...”, да народу служи за подсмех! То је страшно! Колико је само деце коју сматрају поседнутом! Довели су ми момка од двадесет пет година и рекли за њега да је ѓавоиман. Дао сам му да пије свету водицу и, јадник, није имао никакву реакцију. “Шта се десило са момком?” питам његовог оца. – “Откада га је то снашло?” – “Од његове шесте године”, каже његов отац. “Тада су његовог деду донели у радњу убијеног и дете је постало такво чим га је видело.” Сирото дете је претрпело нервни слом. Кад би се то догодило одраслом



човеку, могло би исто да га снађе, а камоли мало дете! И хајде, сада, мисле да је поседнут!

– *Старче, да ли се и егзорцизми читају умно?*

– Боље је тако. Основно је да се егзорцизми читају са болом, смирено, а не са гордошћу. Када свештеници наглас изговарају “излази, нечисти душе”, ђаво подивља, побесни, користи се егоизмом поседнутог и може да му каже: “Ето, види, прави ругло од тебе пред светом: распали по том попу”, а онда поседнути почиње да удара свештеника. Тако не оде демон, него оде свештеник и његова молитва... Једном један свештеник рече неком ђавоиманом: “Наређујем ти, нечисти душе, да изађеш из овог човека!” “Е, баш зато ја нећу да изађем...”, каже му ђаво кроз уста ђавоиманог. Па, де, кажи, онда, да демони не чују!

Али и рођаци поседнутога не треба да причају другима да позивају свештеника ради читања егзорцизама. Боље је да кажу да позивају свештеника да прочита молитву, а он нека тихо чита егзорцизме.

Поседнути пролазе кроз муке

У сваком случају, много су несрећни сви поседнути, јер бивају понижени, али и мучени од ђавола! Једном сам у манастиру Ставроникита срео неког младића од двадесет три године који је био поседнут. Био је кост и кожа. Била је хладна зима, у храму је била пећ, а он је имао на себи кошуљу кратких рукава и седео код улаза. Нисам могао да издржим, па му дадох да обуче нешто вунено. “Обуци то”, рекох му, “није ти хладно?” “Ма откуд хладно, оче”, рече ми, “сав горим.” Ето, то је пакао.

Многим поседнутима ако су по својој природи осетљиви, ђаво чак каже да се неће спасти, па их наведе да изврше самоубиство. Ужасно! То није ситница! Познавао сам једног поседнутог који је, јадник, већ и оцима био досадио. Пође да му читају егзорцизме, а они га отерају. После му је ђаво за мене говорио: “Немој ни код овога да идеш, ни он те неће примити”, па га гурне у очајање. А ево шта је ђаво учинио једном другом, који је, благодарећи светом Арсенију, оздравио: дошао је овамо да се поклати моштима светог Арсенија, али је манастир био затворен. Онда му се појави ђаво у обличју светог Арсенија и рече му: “Да ниси никада више ногом овамо ступио, не желим те овде ни ја, ни отац Пајсије.” И тако га отера. Разумеш ли? После је почео да псује и светитеља и мене. Добро, мене и треба псовати, али светитеља! А онда несрећник доби још једног демона. Ако се



неко само дрско понаша, од њега се удаљава благодат Божија, а камоли ако псује светитеље. Дошао је у колибу и почео да виче: “Шта сам ти учинио, па нећеш да ме примиш? Зашто ни ти нећеш да ми помогнеш? Зашто желиш да се мучим?” А ја му кажем: “Душо хришћанска, то је тебе ђаво отерао. То није био светитељ. Светитељ никога не тера”, али он неће ни да чује. Веровао је својој помисли. Знате ли кроз какву несрећу, кроз какве муке пролазе свакога дана ти јадници?

Али многи поседнути се муче да би се неки други опаметили. Јер када их виде колико се они муче, замисле се, призову се памети и кају се. Немојте мислити да су поседнути најгрешнији. Допушта, међутим, Бог да их поседну демони. А када се понизе и смире, искупе се за грехе, добију и награду, али добију помоћ и сви они који их гледају како се муче.

Неко, разуме се, може рећи да има људи који почине гомилу грехова, а ипак не буду поседнути. Зашто је то тако? Када је човек достигао такав степен неосетљивости и толико отврдно, онда га не нападају демони, јер Бог види да му се не може тако помоћи. Треба да знамо да је и демонски напад, на неки начин, дар Божији грешном човеку, како би се смирио, покајао и тако спасао.

Треће поглавље Страшна прелест

Подви и прелести

– *Старче, бојим се прелести.*

– Тако и треба. Онај ко се плаши прелести, не упада у њу, јер је пажљив и говори све своје помисли. Не крије ништа и тако добија помоћ.

– *Старче, шта је склоност ка прелести?*

– Склоност ка прелести је да имаш представу да си нешто и да другима показујеш да нешто чиниш. Да мислиш да си достигла до високог степена духовности, зато што се, на пример, подвизаваш у нечему, а да други још ни појма немају шта је духовност, па се због тога гордо понашаш. Да неко самога себе из егоизма присиљава на неки подвиг, како би достигао степен духовности светитеља и да му се други диве, е, то је почетак прелести. Некоме сам једном рекао: “Води рачуна да не упаднеш у прелест, јер ниси на добром путу.” “Нећу упасти у прелест”, каже, “ни месо не једем.” А не исповеда се. Пред иконом говори своје грехе. “Јеси ли ти православне вере или си про-



тестант?" Питам га. "Где си нашао да то тако пише?" "Зашто?" Пита он. "Зар ме Христос не чује?" Слушај само!

– *Сћарче, да ли телесни погвић помаже у борби против сћрасић?*

– Ако се човек подвизава са том намером, помаже. Тело се смирује и потчињава се духу. Међутим, суво подвизавање⁸³ ствара илузију, јер негује душевне страсти, потхрањује гордост и уздање у самога себе и води право у прелест. Тада човек закључи да духовно напредује кроз суво подвизавање. "Ја радим то и то, док онај храмље. Достигао сам оног светитеља, премашио сам оног другог", па хајде, удри по посту и бдењу. Све је, међутим, узалуд, јер ништа не чини са намером да одсече страсти, него да задовољи свој егоизам. Познавао сам једног монаха који се подвизавао из гордости, а помисао му је говорила да је он велики подвижник. Потпуно је пропао: није узимао храну, није се уопште прао и боравио у смраду и прљавштину... Одећа му се скорила од прљавштине. Узео сам је да је оперем, али није било шта да се пере. Све је иструлело. Једном ми рече: "Превазишао сам светог Јована Каливита." "Бре", кажем ја њему, "зар је преподобни Јован Каливит постао светитељ од прљавштине?" После неколико дана, када је поново дошао, каже: "Преподобног Максима Паликолибу сам превазишао." "А како си га то превазишао?" Питам. "Ево, целу сам Свету Гору обиграо." "Бре, преподобни Максим", кажем му, "постао је надматеријалан и летео је, а није обигравао као ти." Почео је да даје парастос самоме себи и говорио са својом помисли: "Сада сам у паклу." После неког времена, као да би се смирио, почео је да говори: "Сада сам ђаво, сатана и идем да окуним следбенике". Дакле, завршио је у прелести.

Чувајши се маштања

– *Сћарче, рекли сће да за време молитве треба да избегавамо да у уму сћварамо разне слике из живота Христивој и тако даље. Зашићо?*

– Да нас ђаво кроз маштање не би одвео у прелест. Машта је добра, она је велика сила, ако се пажљиво користе њене могућности. Неки људи могу, на пример, да виде неко место и после годину дана да га се сећају тачно како изгледа и да га насликају. То је способност

⁸³ Старац сувим подвизавањем сматра подвизавање које је само себи сврха и не користи се као средство за очишћење срца и усавршавање у Христу.



коју Бог даје човеку, али ђаво је злоупотребљава. Они који су у прелести, што год виде, или читају, замишљају како желе и после верују да је та слика из маште стварност. Како би им се помогло, треба их дуго пратити, јер их, јаднике, ђаво непрестано извргава руглу.

Зато онај ко по природи има богату машту, треба да се замисли, када му кажу да не мисли исправно и да своју помисао стави под знаке питања. Упознао сам једну простодушну жену, која се непрестано молила и искала од Христа да Га види овде у овом животу, кад већ неће моћи да га види, како је говорила, у другом животу. Христос јој се, заиста, приказао у време Божанског Причешћа у светом Путиру као младенац, а потом је нестао и тако је она могла да се причести. После тог догађаја, ђаво је почео да је вара наметнувши јој помисао да она сада представља нешто важно. Отада ју је варао маштом, пуштајући јој непрестано филмове. Када сам једном изашао у свет, затекао сам је у једној кући и слушао њене приче које је причала људима и женама који су се тамо окупили. Уплашио сам се да ћу је навести на неку помисао. Једино решење било је да је добро испрашим пред свима, како би за њену прелест сви сазнали и да се тако смири.

– *Је ли то била њена фанџазија?*

– Фанџазија и прелест.

– *Сћарче, зар то није говорила своје духовнику?*

– Знаш ли шта се ту догађа? Сатана их исмева кроз оно што виде, не размишљају о томе и не мисле да о томе треба да говоре свом духовнику. Како је вешт сатана! Ужасно!

Ако човек не пази на своју машту, кушач може да злоупотребди још и једну просту, природну чињеницу како би га довео у прелест. Када бих у манастиру Стоми зимус читао вечерњу молитву, упалио бих пећ. Жене, које би се понекад попеле у манастир, приметиле су да икона Пресвете Богородице на иконостасу у време вечерње молитве пуцкета (из ње се чуло нешто као: "крц-крц") – ја то нисам приметио – и говориле су једна другој: "Када монах чита молитву, икона Пресвете Богородице пуцкета." Када сам то чуо, рекох: "Хајде да видим ту икону која пуцкета." Не зато што не верујем у божанске догађаје: верујем да се Богородица појављује и да говори и да је виде сви они који су осењени благодаћу Божијом, али човек мора да буде опрезан. Попнем се, дакле, на једну столицу и погледам. Шта се дешавало? Икона је била стара и имала је лајснице од куваног дрвета. Када би се пећ угрејала, загревале би се лајснице и како су се шири-



ле, производиле су звуке као пуцкетање, или крцкање. Укуцао сам ексерчић и тај звук је престао. После сам питао жене: “Да ли се сада нешто чује?” “Не”, рекоше ми. “Ето, не обраћајте пажњу на то.” Рекох им. Треба бити опрезан, јер ако се мало по мало потхрањује таква фантазија, цео живот човеков прође узалуд.

– *Старче, како човек може да направи разлику да ли је неки гођађај од Боја или од ђавола?*

– То се види. Ако није од Бога, ђаво човеку намеће помисли гордости. Затим, све што чини ђаво је крупно и стиже до хуле на Бога. Једном је у колибу дошао један поседнути. Рекао сам му неке ствари и помогао сам му. Знате ли шта ми је рекао? “Први пут то чујем! То нисам ни у Јеванђељу прочитао!” Као да ми је рекао: “То си рекао боље од Христа.” Схваташ ли шта чини ђаво, како би ти наметнуо горду помисао? У сваком случају, ако човек не разуме да ништа не може да учини својом силом, већ, што год чинио, чини силом Христовом, макар истерао хиљаде демона из поседнутих, опет не чини ништа.

Ђаво се представља као анђео светлости

Онај ко није имао прилике да осети радост свише, ону рајску, па нема духовног искуства, лако може да западне у прелест, ако није опрезан. Ђаво је лукав и зао. Мало надражи човеково срце и он почне да осећа некакво задовољство, а у ствари га ђаво води у прелест, дајући му утисак да је то задовољство духовне природе, да је од Бога. Украде срце и човек мисли како је на добром путу. “Нисам осетио узнемиреност”, каже. Да, али то што си осетио није истинска духовна радост. Духовна радост је нешто небеско.

Ђаво може да се прикаже као анђео, или као светитељ. Демон преобучен у анђела, или светитеља, шири узнемиреност – оно што њему припада – док истински анђео или светитељ увек шири рајску радост и небеску сладост. Смирени и чисти човек, чак и када нема искуства, увек може да разликује анђела Божијег од демона који се представља као анђео светлости, јер поседује духовну чистоту и тиме је у вези са анђелом. Међутим, егоиста и онај ко се препушта телесним задовољствима лако бива заведен од лукавог ђавола. Када се ђаво представља као анђео светлости, нестаје, ако човек има једну једину смирену помисао. Једне вечери, у манастиру Стоми, после вече-черја, седео сам на клупици у својој келији и молио се. Одједном зачујем музику из гостопримнице која се налазила нешто даље. Зачу-дио сам се! “Какви су то инструменти који се тако далеко чују!”; ре-



кох себи. Празник је прошао. Устанем са клупице и одем до прозора да видим шта се напољу дешава. Међутим, не видим ништа, свуда тишина. Онда сам схватио да је то био напад кушача, само да бих прекинуо молитву. Вратих се и наставих молитву. Изненада нека јака светлост испуни келију. Нестаде таванице, нестаде кров и указа се стуб светлости који је достигао све до неба. На самом врху тог стуба од светлости видело се лице једног плавокосог младића, дуге косе и браде, који је личио на Христа. Како сам могао да видим само половину његовог лица, устадох са клупице, како бих га видео целог. Тада у себи зачујем глас: “Удостојен си да видиш Христа.” “А ко сам ја, недостојни, да будем удостојен да видим Христа?”, упитих и прекрстих се. Светлост и лице нестадоше и ја поново видех да су кров и таваница на своме месту.

Ако човек нема главу веома добро закључану, може лукави да му наметне помисао гордости и да га заведе у прелест маштањем и лажном светлосћу, која не узноси у рај, него суновраћује у хаос. Зато човек не треба никада да иште светлост и Божије благодатне дарове и тако даље, него покајање. Покајање ће донети смирење и потом ће добри Бог да му подари што год му је потребно. Када сам био у испосници на Синају, једном је кушач покушао да ме... служи! Испосница је имала три-четири степенице. Ноћу, када је сјај звезда био јак, ишао сам у пећине и, да бих сишао низ степенице, палио сам само луч. Једном пођем да упалим луч, али није хтео да се упали. У тренутку угледам светлост на једној стени, као од муње, фап! Осветлило се све наоколо! “Да никада више не видим овакву светлост”, рекох и вратих се унутра. Светлост одмах нестаде. Где ти ђавола, није хтео да се гњавим са лучи, како бих сишао! “Зар није штета”, каже, “да се тако гњави? Даћу му ја светло!” Какве ли доброте!

– *Како сиће знали, старче, да није од Боја?*

– Па то се зна. Страшно!

Снови су обмана

– *Старче, муче ме ружни снови...*

– Када сањаш ружан сан, никада немој да испитујеш шта си то у сну видела, како си видела, ако си невина, да ли си невина, колико си крива. Када не може да ти науди дању, кушач долази ноћу. Допушта понекад Бог да нас напада у сну, како бисмо видели да стари човек још није умро. Понекад, пак, непријатељ се приближава човеку у сну и приказује му разне снове, да би се бринуо када се



пробуди. Зато немој уопште сновима да придајеш значаја. Прекрсти се, осени крсним знаком и јастук, стави крст и две-три иконе на њега и моли се пре него што заспиш. Што више значаја придајеш, то више долази непријатељ да те напада. То се не дешава само одраслима, већ и деци. Чак и малој деци, упркос томе што су анђелчићи, непријатељ долази да их плаши када спавају, буде се уплашена и сва уплакана трче у мајчин загрљај. Иначе им долазе анђели, па се у сну смеше и буде се од велике радости. Према томе, снови које доноси кушач су спољашњи утицаји непријатеља на човека када спава.

– *А шта је то, сћарче, када осећаш некакву тежину када спаваш?*

– Понекад се то дешава човеку у некаквој мучној ситуацији коју човек преживљава током дана, или ако је преживео некакав страх и слично. Природно све то може да искористи и кушач, како би смутио човека. Често имаш тако лак сан, да мислиш да си будан и да се молиш, како би и одагнао тежину од које једва дишеш.

Понекад ђаво може да узме обличје неког човека или светитеља, па се прикаже некоме у сну. Једном се неком болеснику приказао у лику светог Арсенија, па му је рекао: “Ја сам свети Арсеније. Дошао сам да ти кажем да ћеш умрети. Чујеш ли? Умрећеш.” Човек се уплаши. Светитељ никада тако не говори човеку. Ако се деси да ће неки болесник стварно умрети, па му се прикаже светитељ да му то каже, рећи ће му то на леп начин: “Бог је видео колико се мучиш, зато ће те узети са овога света. Припреми се.” Неће му рећи: “Чујеш ли? Умрећеш!”

– *А када, сћарче, неко виче у сну?*

– То је боље од тога се буди... Многи снови потичу од мучних ситуација. Када се човек због нечега нервира, или је уморан, све се то у њему сукобљава и он то сања. Често, када се током дана сусрећем са много проблема других људи, говорим у сну и свађам се са неким: “Бре, безбожнице”, вичем, “како си безосећајан!” И толико вичем, да се од тога пробудим.

– *Може ли неко, сћарче, на основу сна, да предвиди да ће нешто да му се догоди?*

– Не, немојте придавати никаквог значаја сновима. Било да су пријатни, или непријатни, сновима не треба нико да верује, јер увек постоји могућност прелести. Деведесет пет посто снова су обмана. Зато Свети Оци кажу да не треба да им придајемо никакву важност.



Веома мало снова је од Бога, али да би неко протумачио и такве снове, треба да поседује чистоту и друге предуслове, као Јосиф (1 Мој. 37, 5–11) и Данило који су имали благодатни дар од Бога. “Рећи ћу ти”, рече Данило Навуходносору, “какав сан си уснио и шта значи.” (Дан. 2, 25–46) Али до које духовне висине је он доспео! Био је међу лавовима и, упркос томе што су лавови били гладни, нису му наудили (Дан. 6, 16 и даље). Авакум му је однео храну, а он рече: “Сетио ме се Бог?”⁸⁴ Кад се Бог не би сетио Пророка Данила, кога би се, онда, сетио?

– *Неки људи, сћарче, немају снова.*

– Боље је што их немају! Не троше ни за путне карте, ни на бензин! У сновима у једном тренутку видиш нешто што би, у стварности, трајало сатима, данима, јер у сновима не постоји време. Ево, тако човек може да разуме оно што каже Псалмопојац: “Јер је хиљада година пред очима Твојима као дан јучерашњи када мине...” (Псал. 90, 4)

Треба бити опрезан код виђења

– *Сћарче, када нам људи причају о својим виђењима, или кажу да су видели неког светитеља, шта да им кажемо?*

– Најбоље да им кажете да се тога чувају. То је сигурније, јер не могу сви да направе разлику да ли је неко виђење од Бога, или од ђавола. Али ако виђење и јесте од Бога, човек не треба одмах да га прихвати. Бога, штавише, дира, на неки начин, када види да Његово створење не прихвата то одмах, јер тиме показује да поседује смирење. Ако је стварно био светитељ тај ко се приказао, Бог зна после тога на други начин да то да на знање души и да је упуту куда жели. Неопходна је опрезност, јер може да дође и кушач, да притисне на дугме и да почне телевизијски програм...

Беше једном једна душа која није могла да добије помоћ од људи и зато је стекла право да добије божанску помоћ. Бог јој је приказао нешто да би јој помогао. После јој је, међутим, ђаво наметнуо помисли: “Да би те Бог удостојио да видиш то виђење – ко зна? – можда те је изабрао за нешто више.” Од тренутка када је поверовала у тако нешто, ђаво је почео да обавља свој посао и чак да јој заповеда! Али напослетку Бог се опет сажалио на ту душу. Имала је виђење и

84 Дан. (из Грчких књига Септуагинте).



чула глас како јој говори: “Напиши сва та виђења оцу Пајсију.” Тако ми је написала писмо у коме су била описана сва виђења. Кушач ју је сву опсео. Виђења су била стварна, али ђаволска. Од свих виђења, само прво и последње била су божанска. Последње је Бог допустио да би је уразумио, да би јој помогао да се ослободи прелести. Тако се, напослетку, јадница извукла.

Особине љрелашћеної

– *Како можеш, сїарче, да видиш да је неко љрелашћен?*

– Чак и на основу његовог изгледа то можеш да закључиш.

Такав човек показује некакву спољашњу лажну бестрасност. Чини се смирен и кротак, али у себи крије високо мишљење о самој себи. Ако га погледате у очи, видећете да на друге људе гледа као да су мрави. Можеш, међутим, да га препознаш и по томе шта говори. Беше један такав којег су многи људи сматрали светим. Говорио је да му се приказао Христос како јаше на коњу и држи у руци боцу вина, како га је послужио тим вином и како је од тада стекао благодатни дар прозорљивости! Једном, када је говорио пред људима, неко га упита: “Зашто не могу и ја да чиним чуда?” “Зато што си ти починио тај и тај грех...”, одговорио му је. Оног јадника је ухватила паника и дошао је да ми све то исприча. “Па добро”, кажем му, “да ли светитељи и када људе исмејавају? То чини само ђаво. Зар не схваташ да то ђаво говори? Чак и ако је истина то што говори, опет то говори ђаво.” Једна жена ми је испричала како су једну поседнуту одвели код неког, за кога су чули да ослобађа од демона. Тај их је примио и одвео у једну порушену капелу. Чим су ушли у ту капелу, узео је некакав епитрахил и ставио га на себе. Жена се запрепастила! Световњак, па да носи епитрахил! “Јеси ли ти свештеник?” Упита га. “Ма шта значи свештеник!” Рече он и почне да осуђује свештенике. Тако су ти јадници увидели његову прелест, устали су и отишли.

Прелестї и лудило

– *Да ли је, сїарче, човек заїао у љрелестї у истїо време и луд?*

– Не увек. Једно је прелест, а друго је лудило. Једни се само прелесте, а други се прелесте, али ни разум им није у реду. Упознао сам једног монаха на Светој Гори који није слушао никога. Отишао је из свог манастира и лутао по Светој Гори. Четири–пет пута је одлазио, наводно, да се подвизава, а ја сам му саветовао да се врати у свој ма-



настир. Напослетку је купио једну колибу⁸⁵ и живео сам. После седам месеци дође код мене. “Врати се”, рекох му, “у свој манастир.” “Сада сам добио отпуст од свог манастира: не примају ме више тамо.” “Пази, добро пази”, рекох му, “бар гледај да се вежеш за некога старца, да би био у послушању, да не живиш по својој вољи.” “Бићу у послушању вољи Божијој.” Каже. “Устај, иди у манастир.” Повичем на њега. “Зар ја, пустињак, да се сада вратим? Иди ти”, каже, “нећу да идем сам.”

“Ако хоћеш да идем са тобом, учинићу то од свег срца”, кажем. “Слушај, ако ти је досадило тиховање и хоћеш да идеш у манастир, иди.” Када сам видео да се понаша тако дрско, оставио сам га. После неког времена сам сазнао да је постао ђавоиман, али и да је полудео. Ваво му се појавио представљајући се као Богородица и рекао му: “Чедо моје, ако паднеш, дођи ми на поклоњење и даћу ти седам благодатних дарова Светога Духа...” А он је помислио: “Добићу сада седам благодатних дарова и све ћу их оборити с ногу” и пада, клања му се. Чим се поклонио, ђаво га зграби и поседне га. Али том приликом му се и разум помутио. Пође потом у Свештену Општину⁸⁶ да би постао протоепистат! Закључао је унутра све оце који су се тамо затекли, зграбио штап протоепистатов и почео сав надувен од поноса да силази низ степенице. Гледају остали оци споља другог протоепистата како силази!... Пратили су га да их не примети, улучили згодну прилику, ухватили га, ставили у цип и одвезли га у психијатријску болницу. Сада га је демон напустио, али је и даље луд.

– *А зар, сїарче, човек заїао у љрелестї, није истїовремено и љоседнутї демонима?*

– А него шта је? Може имати у себи чак и више демона, него онај који је само поседнут. Међутим, једно је прелест, а друго је поседнутост.

Треба се љазитї љрелашћених

Постоје два или три духовника који поседују истовремено и нешто мало благоверности и нешто мало покварености, па збуњују народ. Све људе сматрају поседнутима. Никога не слушају. “Ја сам

85 Колиба садржи две–три келије и мали храм и припада једном од двадесет манастира на Светој Гори

86 Зграда у Кареји, административном центру Атоса, где се налази “Свештена Општина”, управни орган Свете Горе. Њу чини двадесет чланова, представника двадесет манастира. Представници се бирају сваке године.



свештеник”, кажу, “знам шта радим!” Ако вам причају о таквим слушајевима, одвраћајте их од таквих свештеника, јер наносе штету Цркви. Треба да кажете људима: “Нађите другог духовника.” Они иду чак дотле да се користе мојим именом, чак и мојом фотографијом, како би оставили утисак да су у вези са мном.

Ови, међутим, нису толико погубни, јер има много горих. Постоје неки потпуно неморални који сирће представљају као вино. Један који је завршио за рачуновођу, па је испрва био негде запослен, сада иде наоколо по целој северној Грчкој и представља се као мој послушник. Каже да сам му дао благодатни дар прозорљивости и још пет-шест других благодатних дарова и тако вара народ и узима новац.

— *Је ли бар свешћено лице?*

— Ма, не, лаик је. Видео ме је једном у Дафни и сакрио се да га не видим, јер је... заиста моје чедо! На срећу, воли да попије, воња на узо, неки то виде, па их то одвраћа од њега.

Колико има људи који злоупотребљавају туђу несрећу и бол и од тога праве трговину! Један је рекао једној обудовелој жени: “Једна рука твога мужа није се распала, јер је његовој души потребна молитва.” “И шта да радим сада?”, пита се та сиротица, “Ма даћу му нешто новца да се помоли за душу мога мужа.” Пошто је од ње узео нешто новца, после неког времена јој каже: “Ајде, избегли смо највећу опасност, сада је нешто боље...” А она му, онда, опет даде новца, даде му поново и тако јој је узео пола иметка, само да њен муж нађе покој!

Постоје и прелашћени који крсте болесне људе, мрмљајући нешто, па им је, као, од тога боље. Подсмевају се тако људима, а ови се не исповедају, не доводе свештеника да им врши освећење јелеја, или да им чита молитву, него иду код ових. Док су се окренули, дали су брдо новца. Испричали су ми да су у једном селу била двојица варалица који су сарађивали међу собом! ... Тако, на пример, изазове ђаво неком њиховом комшији јаку главобољу, и оде код првог варалице и каже му: “Тај и тај има јаку главобољу из тог и тог разлога.” У некој згодној прилици каже комшији варалица: “Ја знам зашто те боли глава”, и одмах му открије разлог. “Истина је, како си открио!” — каже комшија, “па шта сада треба да чиним, да ми прође?” “Иди код тог и тог”, каже му и пошаље га код другог прелашћеног. Видите ли како је то ђаво лепо смислио, да би људе држао у прелести? Наместио је двојицу прелашћених да сарађују: један “поставља дијагнозу” а други, као, “исцељује”. Тако удаљава људе од Цркве.



Јефтини “дарови” прелашћених

— *Старче, зашто људи збој својих проблема често одлазе прелашћенима*

— Зато што ђаво поседује јефтине “дарове” који се их лако добијају. Оно што прелашћени говоре људима да чине није тешко чинити, па их тако лако задржавају у њиховим страстима. Уместо да се кају за грехове које чине као људи и да одлазе неком духовнику да се исповеде, налазе неке прелашћене, а то значи ђавола, и од њега траже да им реши проблеме. После се муче и не схватају да их је ђаво везао за себе да би им заповедао.

— *А како им верују, старче?*

— Људи су залуђени. Многи говоре да људе изводе на прави пут, а у ствари, ти људи тегле на раменима чак у коме је сакривен ђаво! Предобри Бог, међутим, не допушта му да се у потпуности сакрије. Понекад му вири рог, или реп, па то људи примете и уплашено вичу: “Шта је то? Рог? Реп?” “Ма не, шта то говорите? То је патлиџан!”, говоре им они да би их преварили и да би им представили ђаволска посла као добра и корисна.

И овамо је дошао један прелашћени са својим друштвом. Повео је са собом десетину људи и изигравао је “старца”. Питам их: “Да ли припадате некој организацији?” Нису одговорили. “Или неком удружењу?” Нису одговорили. “Имате ли духовника?” Ништа. Почели су да праве метаније. Довео их је овамо да их вара, да им после каже: “Били смо код оца Пајсија и он се слаже са нама!” Разумеш? Није требало да их примим, јер он то после злоупотребљава. Он је изгледао сумњиво, а његови следбеници су деловали залуђено. Јадници су пали на колена.

— *Јесте ли им рекли нешто?*

— Рекао сам им, али лукави им, када оду одавде, говори другачије. Воза их тамо-амо, па их поново изводи на свој пут.

— *Како, старче, човек да се заштити од прелашћених?*

— Само тако што ће остати у крилу наше Цркве. Разуме се, ако неко почне да следи неког прелашћеног из незнања, Бог га неће напустити. Помоћи ће му да позна своју грешку и да се врати истини.

Исправљање прелашћених

— *Шта ћомаже, старче, да прелашћени дође к себи?*

— Да постане свестан у каквој је ситуацији, да уопште не верује својој помисли, да свом духовнику исповеда све своје помисли и





да буде послушан у свему што му каже духовник. Мора непрестано да иште милост Божију, како би га опет посетила благодат Божија. То све значи да је потребно да се смири, како би се повратио и како би се спасао. И видиш, нема краја милости Божијој. Љубав Божија не познаје границе! Један је често долазио овамо у колибу, а све је имао некакве прелести у глави. Толико сам му говорио, ништа није слушао. Све је извртао. Када год је отишао са Свете Горе, проповедао је и чинио велико зло. Говорио је да прима заповести од мене и збуњивао је људе. Чак је и неке књиге, које сам му некада дао као благослов, показивао да би људи поверовали да се саветовао са мном. Једном, док је тако свашта говорио, напусти га потпуно благодат Божија, те поче веома ружно да хули на Христа и Пресвету Богородицу, а онда га људи напустише и разбежаше се. Касније су га ухватили и стрпали у психијатријску болницу. Видите докле досеже љубав Божија! Допушта да се хули на име Његово, а после помаже да се Његово створење спасе!

– *Сћарче, ако неко њозна своју прелест и њокаје се, да ли се онда кају и његови следбеници?*

– Ако се истински каје, треба да се унизи и да им каже да је сагрешио и да покуша да их врати на прави пут. Ако се, међутим, његове преваре открију, а он сам остане у прелести, онда је потребно да се, на некакав начин, просветле његови следбеници. Пошто неке варалице (прелашћени) долазе дотле да делују и у Цркви, постоји бојазан да се, ако њихови следбеници изненада сазнају да је све што им је говорио обмана, саблазне и да оду из Цркве.

Четврто поглавље ”Варајући и варајући се”⁸⁷

О прелести Пентекосталаца

– *Оно што говоре сви они који прилазе Пентекосталцима – да имају виђења, да говоре разне језике и тако даље – да ли је то, сћарче, производ њихове маште или њод демонској ушпицаја?*

– То је од демонског деловања, јер се они који прилазе Пентекосталцима поново крштавају, а на тај начин презиру свету Тајну



Крштења – “Исповедам једно крштење за опроштај грехова”, како каже Символ Вере, а онда, поновним крштењем примају демонске утицаје и говоре вrrrrrr..., тбожње језике. “Говори”, кажу, “Свети Дух Педесетнице.” Није то Свети Дух. То је гомила нечистих духова. Каква су то мрмљања? То су бесмислице што они говоре: ни сами то не разумеју. То чак снимају и на магнетофонску траку, па после праве некакву статистику и покушавају на основу тога да извлаче некакве закључке: “Има толико и толико пута “алилуја” у овом језику, толико у оном...” Ма у толиким “трабуњанима” наћи ће се нешто што личи на “алилуја” у било ком језику на свету! И видиш, ма колико да је све то демонско, тај демонизам сматрају деловањем Светога Духа и кажу да доживљавају оно исто што су доживљавали апостоли на дан Педесетнице. То у шта они верују је хуљење и зато у њих улази демон.

– *А зашто се, сћарче, њоново крштавају?*

– Зато што кажу: “Када сам крштен, био сам мали и нисам ништа знао: а сада се крштавам у своме знању.” Поново се крштавају и тако оправдавају своје грехе. Да се људи не крштавају у Цркви када су сасвим мали, колики би умрли некрштени и шта би онда било? Због тога и постоји крсни кум, који изговара Символ Вере и преузима одговорност за дете све док не порасте. Да му се можда не чини неправда тиме што се крштава док је мали? Не! Чак му се тиме и помаже јер се причешћује. А кад порасте, ако оскврни свету Тајну Крштења неким грехом, постоји покајање и исповедање, па може да се очисти од тог греха, а не да иде да се поново крштава!

О анастѐнарима⁸⁸

– *Сћарче, кажу да анастѐнари, на њразник светиої Константина, њазе њо ужареном уљевљу и да се не ојеку. Што је то?*

– То је и демонска ствар и превара. То што играју држећи понеку икону, или крст, јесте дрскост и одрицање од вере. Удаљује се благодат Божија и зато им помаже ђаво. Је ли могуће да им ђаво после не помаже? Дају му за право да им помаже!

Али помаже им и њихово лукавство. Они раније припремају то место. Запале дрва од платана која се брзо гасе и остављају мно-

88 Анастѐнари – религијски обичај у неким деловима Грчке, а нарочито у Тракији, везан за празновање светих Константина и Јелене. Тада поједини играчи, пошто се претходно доведу у екстазу, играју боси по ужареном угљевљу, носећи при томе иконе светитеља. Г. Μπαμπινιώτης, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Κόντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 1998., стр. 173.



го пепела и знају добро куда газе када играју. Зашто не пале храстовину, или дреновину, који дуго горе и остављају много угљенисаног жара? Нека им неко други припреми ватру, па нека онда иду да играју!

Неко ми каже: “Чудо! Анастенари газе по ватри и не опеку се.” “Томе се чудиш?” – рекох му. “Демони се налазе у ватри у паклу и не опеку се годинама, вековима. Томе треба да се чудиш, а не онима који мало газе по угљевљу и пепелу, а да се не опеку.”

О реинкарнацији⁸⁹

– *Старче, како неки људи, ња још и образовани, верују у сеобу душе?*

– Сеоба душе одговара људима, а нарочито онима који не верују. То је највеће ђаволово лукавство. Ђаво их тако одржава у грешном животу са помишљу да душа непрестано поново долази на овај свет. “Е, ако и овога пута не успеш”, каже им ђаво, “вратићеш се у живот и успећеш следећи пут. А ако опет не успеш, поново ћеш да се вратиш и једном ћеш да достигнеш савршенство...!” А онда и они кажу: “Није важно ако починим и овај грех”, па забораве на то, живе не водећи рачуна о гресима и не кају се. Видиш ли како их заслепљује ђаво и како их гура у пакао! Нисам никада видео веће и вештије ђаволово лукавство од овога. Тако сакупља људе у паклу! А ако те једном шчепа ђаво, хоће ли да те пусти да се вратиш? То је најгора од свих хиндуистичких теорија.

Једном, касно после подне, сврати у колибу један младић. “Зар у ово доба, младићу, ја се већ спремам за вечерње”, кажем му. “Ти се још тиме бавиш?” – рече он и оде. Следећег дана дође поново и исприча ми нека своја виђења. “Јеси ли пре тога пушио хашиш?”, упитам га. “Некада давно, јесам. Али тада, када сам имао виђења, нисам.” – рече. “Да ниси можда читао о сеоби душе?” “Да, јесам”, рече. Е, ту га је спопало. Читао је о сеоби душе, умешао се и егоизам и све то је створило сан да је пре хиљаду година био велики човек, богаташ! Сањао је после тога да је отишао на небо, али није био тамо уписан, па су му рекли да се врати на земљу. Ђаво му је приказао такву ситуацију. “Све су то бајке”, кажем, “ти у то верујеш?”

⁸⁹ Метемпсихоза (или другачије реинкарнација) јесте лажна теорија по којој душа после смрти тела улази у друго тело људско, или животињско и тако пролази бескрајни циклус рађања и смрти.



А на несрећу, постоје и образовани људи који верују у такве глупости. Тамо, у близини колибе, једног магарца сам назвао Насер, јер је био непослушан. Једнога дана дође један Грк који је живео у Швајцарској и он је чуо како сам магарца звао Насер. Када је, после неког времена, поново дошао, донео је са собом једну кутију простих слаткиша и једну кутију финих слаткиша. “Ово је за тебе”, рече ми и даде ми кутију простих слаткиша. “Ови фини слаткиши су”, рече, “за Насера. Разумео сам”, рече, “када сам прошли пут био код тебе, да је он Насер. Када сам га срео на путу, гледао ме је тако тужно да ми се срце цепало!” Он је мислио да је Насер, у “поновном животу”, постао магарац! И заиста је веровао у то! “Бре, јеси ли ти при себи?” – упитах га. “Ја сам га назвао Насер, јер је непослушни магарац.” Никако то није могао да разуме.

Али, то није ништа! Испричаћу вам још нешто: пре много година отишли су Немци на Крит, да одају пошту Немцима који су тамо погинули за време окупације. Док су вршили помен, пролазио је један Крићанин са својим натовареним магарцем. А магарац, када је видео толико људи окупљених на том месту, почне да њаче. Један од окупљених Немаца мислио је да је тај магарац његов брат који је био убијен за време рата, па се “преселио” у магарца! Као, препознао га магарац, обрадовао му се, па је зато почео да њаче. Немац одмах стаде у став “мирно” и, петом о пету војнички га поздрави... И удри у плач!... Оде код Крићанина и каже му: “Колико тражиш за магарца?” “Ма, иди, бре” – одговори му Крићанин. Немац је почео да му одбројава новац: “Толико? Толико?” “Ма иди, бре, остави ме!” Говорио је онај. На послетку му неко дошапну: “Немој, бре, да будеш луд. Плаћа за магарца као да је мерцедес. Дај му га!” И тако, Крићанин скиде свој товар са магарца, скиде му самар, ослободи га, а Немац сузних очију узме магарца и одведе га у Немачку!

– *Ви то озбиљно, старче?*

– То је истинит догађај! Да то нисам чуо од озбиљног човека, не бих ни ја веровао.

О “аскези” хиндуиста⁹⁰

– *Старче, да ли хиндуисти постоје и извесну самоконтролу, зато што им у томе помаже вежбање јоге?*

⁹⁰ Оно о чему овде старац говори односи се углавном на организације (секте) у новије доба које се користе вештинама и техникама јоге и медитације.



– Вежбају и вежбају и шта постижу тиме? Православни уздржавање и уопште духовно подвизавање, увек пред собом има виши духовни циљ, а то је светост душе. Њихово сатанистичко овоземаљско вежбање служи за улепшавање тела, врте рукама и ногама као Карађоз⁹¹ од хартије, па дозвољавају да их насамаре неки безумници, да би их исмевали демони. Још као мала деца криве ноге, стављају једну ногу преко једног рамена, другу ногу преко другог рамена и тако се моле. Вежбају тако што сатима ударају шаком по цаку пуном шљунка, све док не постане толико јака да после могу њоме да разбијају камење и даске и тако даље.

Али, за све што кажу да осећају, имају неко објашњење. Пружају, на пример, језик до носа, или га уврћу и гутају, па тако надраже језик, осећају нешто слаткасто и кажу: “То је нектар.” Потом прислањају на уши некакве жице и чују “вууу...” музику. Или стискају очи, па виде звезде! Седе отворених очију на сунцу, па кад их затворе, виде светлост! “Ево, успели смо!” кажу, “видели смо “нестворену светлост!”” А онда ђаво каже: “А, хоћете светлост? Даћу вам ја светлост.” Па им развије машту и после без стискања очију и без гледања у сунчеву светлост, виде светлост. Ваво често покушава, а да га не призивамо, и нас да превари, па нам приказује светлост и слично, али ми му okreћемо леђа, а шта тек бива када га призиваш! Треба му само још и повод!

– Значи, сћарче, ђаво им *приређује* разне *преставе*?

– Да, развија им машту до високог степена и после их вара.

И неки наши људи одлазе у Индију, Индуси их уче да говоре неке псовке на њиховом језику о Христу и Пресветој Богородици, о светитељима – неки знају да је у питању хуљење, а други не знају – и бивају поседнути. После почињу да говоре бесмислене речи. Доспевају у једно неприродно стање, а други, који их гледају са стране, мисле да се налазе у стању некакве духовности! Али, то је демонско стање.

Хиндуизам је најправио велику штету

Индуси, мада су интелегентан народ, мада имају немиран дух и много срца, баве се некаквом тобожњом филозофијом, преварама, лажима и магијама. Европљане погубљују својим теоријама. И видиш, њихове вође су ухрањени и јаки као бикови а остали тамо уми-

⁹¹ Карађоз је стални лик у турском позоришту сенки, у коме су ликови лутке од хартије (прим. прев).



ру од глади! Долазе и овамо, у Грчку и залуђују народ нирваном, ленствовањем и сеобом душе... Користе, међутим, у својим књигама неке одломке из Светог Писма, из Добротољубља, из дела Светих Отаца и тако привлаче народ. У стара времена није могло да се деси да православни поверују у хиндуистичке теорије! Сада, како то да кажем, чак и неки разумни људи подржавају такве бесмислице и дају на то сав свој новац. Хиндуизам је нанео велику штету.

– *Постоје ли, сћарче, Индуси, који су православни хришћани?*

– Веома их је мало. Остали су још неки од Цркве коју је основао апостол Тома, али су остали запостављени. Једни су постали католици, други протестанти. Данас је православних веома мало.

Оно што друге религије, или секте, представљају као “чуда” нема никакве везе са чудима наше вере. Христос од нас иште усрдност, обзирност и великодушност. Не жели да Га љубимо само зато што је свемогућ. Да је хтео, могао је да учини некакво чудо, па да сместа поверује цео свет. Међутим, на тај начин би ограничио слободу човекову. Зато каже: “Блажени који не видјеше, а вјероваше.” (Јн. 20, 29)

Православље поседује чудо и благодат Божију. Хиндуизам има магију и филозофију. Замењује чудо магијом и благодат Божију филозофијом. Ваво гуруима, маговима и другима даје извесне моћи, зато што му дају повода. Тако могу да чине нека тобожња “чуда”, а да друге, који их гледају, задивљују.

У моменту када човек види да онај ко чини та такозвана “чуда” не заједничари ни на какав начин са Христом, треба да му буде јасно да је све што чини опсена ђаволова, да ђаво не уме никада да говори истину, него само лаже и да се подсмева створењима Божијим. Сви они који су добронамерни и само мало су се, претходно, упознали са православљем, не верују томе, јер виде да живот магова није чист, да је наopak, док у православљу могу да нађу чист живот и узвишеност. Налазе људе који поседују светост и чине истинска чуда.

У православљу доброта је израз љубави човека према Богу и према ближњему. Сви други облици доброте који се могу срести код припадника других религија, варалица и осталих, не поседују духовне особине у Христу, већ могу да поседују некакве добре људске особине. Онај ко живи исправним православним животом поседује смирење, љубав и даје се свом пуноћом за ближњега, жртвује се. А подвиг, пост и бдење, опет, чини из љубави према Богу, а не да би осетио неко задовољство, или пријатност.



Христос је дошао у свет да би био распет, из љубави према Свом створењу. Прво је био распет, а потом је васкрсао. Веома је ниско да неко иште духовна задовољства – друга је ствар ако му је Христос дао да куша небеску сладост. Са друге стране, они који се баве, примера ради, хиндуистичком филозофијом, јогом и слично, све што чине, чине са циљем да постигну некакво тобожње “духовно стање”, некакву “екстазу”, да осете насладу или да буду нешто више од других људи, а да се при томе не занимају за друге.

Претпоставимо да се један хиндуиста нађе на морској обали и да се преластио медитацијом. Ако се у то време неко нађе у мору, у опасности, и дозива у помоћ, он ће остати савршено равнодушан, неће се ни померити са свог места, како себе не би лишио насладе коју осећа. Међутим, када би се на његовом месту нашао православни монах у молитви, оставио би бројаницу и бадио би се у море да би га спасао.

Обмањивање људи

– Када дођу Пророк Илија и Енох да пројаве дају покајање, да ли ће, старче, тада људи схватити, да ли ће доћи к себи?

– Они који буду добронамерни и вољни да разумеју, разумеће. А они који не буду вољни, неће разумети и биће преварени. Христос нас је упозорио да треба да будемо веома опрезни, јер “ће се појавити лажни христоси и лажни пророци, и показаће знаке и чудеса да би, ако је могуће, преварили и изабране” (Мк. 13, 22).

Има људи који неке варалице сматрају пророцима. Пре неколико година један протестант је непрестано ишао наоколо са кожним кофером у руци, на коме се налазио натпис на енглеском језику: “Ја сам пророк Илија!” Био је обучен у мајицу кратких рукава, носио је у руци једно Свето Писмо на енглеском језику и говорио да је сишао са неба! Када су га питали у шта верује и које је вероисповести, рече: “Е, нема сада више тога. У оно време није било разних вероисповести!” Разумеш? Пошто су сви, католици, протестанти, пен-текосталци, све јереси и све јеретичке секте за њега исти. Зар из тога није лако разумети шта је у питању? Колика ми је само писма послао! Писао је разне цитате из Светог Писма и имао је протестантска схватања. Слао је и разним другим људима некад из Енглеске, а некад из неке друге земље, брдо писама. Неки су поверовали у то што је писао и хтели су да објаве у једном часопису да је дошао пророк Илија. “Ма, јесте ли при себи? Шта то хоћете да урадите?”, рекох им. Јадни људи, сасвим су залуђени и изгубљени!



Човек чини грех и када само слуша све оно што говоре варалице. Има и неких који кажу: “Ако верујеш да ће да буде тако, тако ће и бити.” То је вера у самога себе, али иза њих крије се кушач. Сами праве од себе бога” и остају без благодати Божије. Којекаким теоријама исмевају народ. Тако се неки човек, од својих четрдесет и пет година, представљао као завршени студент Богословског факултета у Халкиди и говорио разне хиндуистичке “мудрости”. “Ти”, рекох му, “наносиш зло и самоме себи и људима говорећи те узвишене индијске глупости, а истовремено се представљаш као дипломирани богослов. Припази, посешће те демони.”

– Старче, а зашто се разне секте у Грчкој толико труде да се представе као организације, удружења, и слично, а не кажу да су секте?

– То чине зато да би били привлачнији. И видиш, иако је свети Константин забранио идолопоклонство и увео хришћанство као званичну религију у читавом царству, данас хоће поново да уведу идолопоклонство. Дозвољавају да се граде цамије, да гуруи имају своје манастире, да слободно држе предавања и да настају разни центри прозелитизма, да масони делују слободно, Јеховини сведоци исто тако... Православље се напада са свих страна гомилом разних учења. Али све то неће опстати: све ће то пропасти.

Несрећни људи бивају заведени зато што су се удаљили од Бога и нашли се у мраку! Рекоше ми двојица младића да су били у Хеброну на поклоњењу и да су им ставили на главу јеврејску капицу како би се поклонили Аврамовом гробу. Шта ће ти такво поклоњење, када имаш на глави оно што користе Јевреји у својим обредима?

Шта да кажеш на то? Велика збрка! У Паризу, испред једне римокатоличке цркве је писало: “Часови из медитације и молитве по јоги методу.” Докле су доспели! Онда почињу психолошки проблеми. После не знају куд ће са собом. Неки римокатолици, протестанти и други уче да се, ако се неко крсти у православној Цркви, мења, поново рађа и мисле да ће им, ако се крсте, нестати сви психолошки проблеми. Рекао сам за једног протестанта који је хтео да постане православан: “Пазите, немојте га крстите. Он није за крштавање.” “Ма, не”, кажу, “ако се крсти, добиће помоћ.” “Ма, није он за крштавање. Зар не разумете?” Нису ме послушали. Узели су га, одвели су



га на море и крстили га!" Дође, после неколико дана, и каже ми: "Крстио сам се, али Крштење ми није решило психолошке проблеме." "Па, добро, зар си се крстио само да би решио психолошке проблеме?" – питам га. "Пази: да си осетио потребу да се крстиш, да си разумео важност и вредност крштавања и да си пошао да то учиниш због његове величанствености, онда би и твоји проблеми нестали. Али, пошто си отишао да се крстиш само да би нестали твоји проблеми, како да ти нестану? Зар могу да нестану као чаролијом?"

Бркају магију са чудом. Не могу да разликују злато од бронзе. И, видиш, протестант, на пример, може да се крсти у православног, после да постане римокатолик, а онда да каже: "Нисам нашао спокојство", па да се поново врати протестантима, или поново православнима. Један католик се крстио у православца, постао је монах и живео је девет година у једном манастиру. Дође тако, једнога дана, код мене у колибу и каже: "Нисам живео православним животом у свету и хоћу да идем у свет да се оженим." Чујеш ли ти ово? Ако ускренеш пажњу на то колико је озбиљно то о чему размишља, каже: "Зашто је озбиљно? Не могу то да разумем."

Поверљивак Православљу

Данашњи чудни свет налази спокојство у чудним стварима, а не нормалним. Индију која се налази на сасвим другом крају света познају по њеној магији и одлазе онамо. Свету Гору, која је у њиховој отаџбини, сасвим близу, са истинским тајинским у Христу животом, не познају! Један студент ми је рекао да је отишао у Индију и да је тамо остао три и по године. Покушавао је да нађе истину у вези са религијама. Напокон му рече неки Индус: "Зашто си дошао овамо? Оно што тражиш постоји у православљу. Тамо је светлост. Иди на Свету Гору и наћи ћеш оно што тражиш."⁹³ Тако се вратио у Грчку и дошао на Свету Гору.

– *Ако православни човек, старче, приђе хиндуистима, па се поштом покаје, да ли поново може да буде прихваћен у окриље православне Цркве?*

– За то му је потребно велико покајање и миропомазане. Ако пожели да се врати у православље и да поново постане члан Цркве,

⁹³ Познато је да Бог може да открије Своју вољу добронамерном човеку на много разних начина. Пример за то је Вааламова магарица која је проговорила да га одврати од поступка који је био против Божије воље. (4 Мој. 22, 18–35)

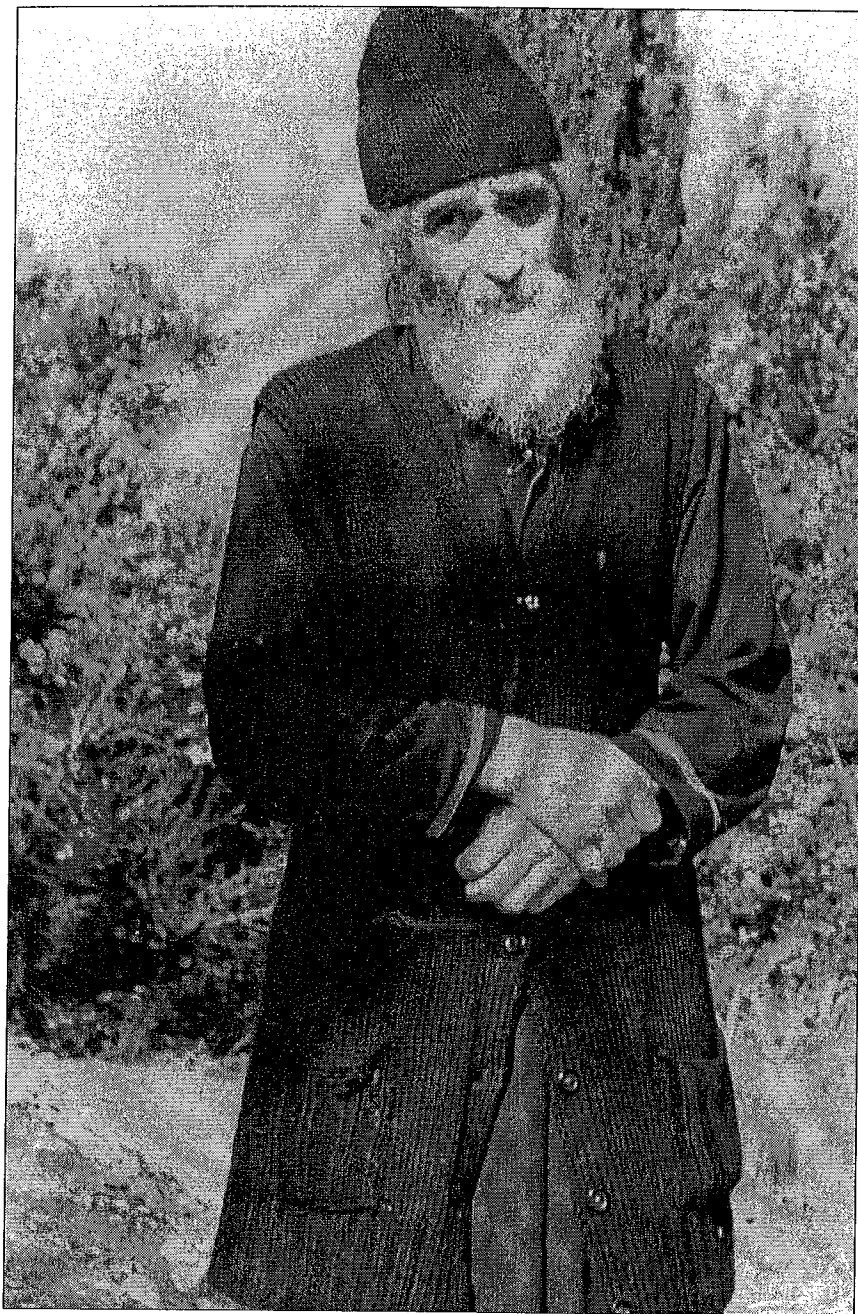


по правилу би требало прво да потврди либелом⁹⁴ да се одриче својих погрешних веровања и да исповеда православну веру, а потом да му свештеник прочита молитве за повратак у истинску веру⁹⁵ и да га помаже Светим Миром.

Гледам поједине младе Грке који нису прочитали ни један једини редак из Јеванђеља, узму да читају о браманизму, будизму, читају Куран и тако даље, или путују у Индију. После немају мира ни спокоја, па се враћају у православље, али су успут покупили гомилу микроба. Већ им је нанета штета, па им је тешко после да нађу истину. Човек мора прво да упозна православље, па после, ако му се не допадне, да оде. Али нека га упозна на прави начин, па потом нека упореди са другим учењима које чује. Јер ако упозна православље он може да одвоји злато од бакра, или да процени од колико карата је злато. У том случају не може лако да се превари и да мисли да је злато све што сија. У сваком случају, опазио сам да само егоистичан човек напушта православље, пошто га упозна. Смирени човек никада га не напушта.

⁹⁴ Либела (λιβέλλος ὁ, од латинске речи libellus = мала књига, књижица) представљало је писано исповедање вере које се предавало Синоду, или епископу, или краљу.

⁹⁵ Види: Велики Требник.



**ДОБРИМ МИСЛИМА
САЧУВАТИ СЕБЕ
У СВЕТУ СТРЕСА**



БОРБА ПРОТИВ ПОМИСЛИ

*"Човек који све посправа са добрим помислима
чисти се и Бој му даје благодати.
Злим помислима судећи рђаво о другима
и наносећи им неправду,
човек спречава благодати Божију
да га пошести, па долази ђаво и веје га као ишенику
[гази га као жици на вршици/ вади му маст]".*

Прво поглавље Добре и рђаве помисли⁹⁶

– Спирче, у Старом Завету, у четвртој књизи Макавеја се каже: "Благодатива помисао не искорењује спрасици, него се бори против њих." (Види 4. Мак. 3,5) Шта то значи?

– Пази: страсти су дубоко укорене у нама, али благочастива, добра помисао нам помаже да не постанемо њихови робови. Када човек има само добре помисли и оствари стабилно духовно стање, онда страсти престају да делују, а то је онда као и да не постоје. Значи, благочастива помисао не искорењује страсти, већ се бори против њих и може да их потисне. Мислим да писац описује шта су могли да поднесу светих Седам Синова и њихова мајка, света Соломонија и њихов учитељ Елеазар, имајући благоверне помисли (Види 4 Мак. 5 и даље), да би показао колика је моћ добре помисли.

Једна добра помисао има исту моћ као једно многочасовно бдење! Има велику моћ. Као шта сада неко ново оружје ласерским зрацима може да заустави ракету још у бази и да је спречи да буде испалена, тако и добре помисли предупредују и приземљују рђаве помисли још на ђаволовим "аеродромима", одакле иначе "полећу". Зато

⁹⁶ Реч "помисао" (λογισμός) у подвижничком језику означава или неку просту мисао која пролази кроз ум, или кретање душе ка добру, или ка злу, или, пак, тежњу душе према добру или злу, која настаје из заједничког деловања ума, савести, осећања и воље. Пошто помисли претходе сваком делању, онда борба сваког верника, а највише монаха, да буде исправан, треба да се огледа првенствено у испитивању помисли, како би се однеговале добре и одбациле рђаве.



се потрудите да, колико год можете, пре него што кушач стигне да вам засади рђаве помисли, ви сами засадите добре помисли, како би ваше срце постало цветна башта и како би вашу молитву увек пратио божански миомирис вашег срца.

Када човек задржи, макар и на кратко, помисао слева, а то значи злу помисао о некоме, какав год подвиг, пост или бдење после чинио, све је узалуд. У чему да му помогне подвизавање, ако се упоредо не бори да не прихвата зле помисли? Зашто да се прво не испразни из ђупа талог од уља, који је само за сапун, па да се после у њега сипа добро уље, него да се добро уље сипа на оно неупотребљиво да се тако запрља?

Једна чиста, добра помисао има већу моћ од било ког подвига. Неког младића, на пример, савлада ђаво и има нечисте помисли, па три дана бди и пости да би се ослободио тих помисли. Једна чиста помисао би, међутим, имала већу моћ од тих бдења и поста и више би помогла.

– Када кажеш *“чисти помисао”*, сћарче, да ли се то односи само на огређене шеме, или то има оштрије значење?

– Може да има и општије значење. Зато што се човек, када на све гледа са добрим помислима прочишћује, а Бог га дарива благодаћу. Помислима слева судећи рђаво о другима и наносећи им неправду, човек спречава благодат Божију да га посети, па поново долази ђаво и веје га као пшеницу [гази га као жито на вршидби / вади му маст].

– Значи ли то, сћарче, да шеме шито рђаво суди о другима, даје ђаволу право да га веје као пшеницу?

– Да. Основа свега је добра помисао. То је оно што узвисује човека, што га мења на боље. Човек треба да доспе до стања да све око себе види чистим. То је оно што је рекао Христос: “Не судите по изгледу, него праведан суд судите” (Јн. 7, 24). Потом човек доспева до таквог стања када све види духовним оком, а не људским. Тада све оправдава у најбољем смислу те речи.

Морамо да пазимо да не примамо лукаве телеграфске поруке ђаволове, како не бисмо упрљали “храм Светога Духа” (Види 1 Кор. 6, 19 и 3, 16) и удаљили од себе благодат Божију, а резултат тога био би да се помрачимо. Када Свети Дух увиди да нам је срце чисто, долази и настањује се у њему, јер Он воли чистоту – зато се и приказао као голубица.



Помисли слева – најтежа болест

– Када морам да решим неки проблем, сћарче, не моју да сјавам, мучим се.

– Код тебе је основни проблем то што имаш исувише помисли. Да немаш тако много помисли, могла би много више да се осветиш и својим обавезама и својој духовности. Ево, рећи ћу ти један начин да избегнеш превише помисли: када ти падне на памет, на пример, нешто што мораш да урадиш сутра, реци својој помисли: “Тај посао није за данас, мислићу о њему сутра.” Исто тако, када треба да донесеш одлуку о нечему, немој да се мучиш размишљањем како да нађеш оно што је најбоље и да стално одлажеш коначну одлуку. Изабери нешто и иди даље. Остави да се потом Бог побрине за остало. На стој да избегаваш бављење непотребним ситницама, да самој себи не помутиш мозак. Учини најбоље што можеш и колико можеш, нека све то буде простодушно и са великим поуздањем у Бога. Ми, на извештан начин, обавезујемо Бога да нам помогне, када будућност и своје наде полагамо у Њега. Од многобројних помисли и потпуно здрав човек онемоћа. Ако страда и мучи се, има оправдања што се много брине. Али онај ко је здрав, па самога себе смућује и мучи помислима слева, тај није при себи. Да је са њим све у реду, а да се мучи помислима!

У наше време најтежу болест представљају испразне помисли световних људи. Људи данас, можда, имају све осим добрих помисли. Несрећни су зато што се не суочавају са проблемима на духовни начин. На пример, неко пође некуда аутомобилом, али мотор се поквари и он касни на своје одредиште. Када би имао добру помисао, рекао би: “Изгледа да је добри Бог то спречио, јер бих, можда, доживео несрећу, да нисам закаснио. Како да Ти заблагодарим на томе, Боже мој?”, и славио би Бога. Међутим, ако нема добру помисао, не би се са том ситуацијом суочио на духовни начин, грдио би и псовао: “Ево, да сам бар кренуо раније, закаснио сам! Ах, и тај Бог...”

Када човек све што му се дешава прима са добрим помислима, добија помоћ. Са друге стране, када све ради са злим помислима, мучи се, копни, луди. Једном, пре много година, ушли смо у некакав стари аутобус који је уместо седишта имао даске. Пошли смо из Уранопоља у Солун. Унутра је све било испреметано: набацани кофери, поморанце, рибе, празне прљаве корпе од рибе, које су враћали кући са пијаци, били су ту момци из Богословске школе Атонијаде, неки људи су седели, неки стајали, монаси, мирјани... Један мирјанин је



сео поред мене. Био је дебео, па како је био у тој гужви пригњечен, почео је да кука: “На шта ово личи!...” Мало даље био је један монах који је, јадник, сав био затрпан корпама, тако да му је вирила само глава. Али, како се аутобус труцкао – друм је био стари колски пут – корпе су га све више затрпавале, а он је, јадничак, покушавао руком да их држи даље од себе, и лево и десно, да му не падну на главу. А онај други је викао, јер је седео мало притешњен. “Зар не видиш”, рекох му, “како је ономе, а ти вичеш?” Питам монаха: “Како издржаваш, оче?” А он ми, са осмехом, одговори: “Овде је, старче, сигурно боље него у паклу!” Једноме се чинило да се много мучи, иако је седео, а други се радовао, упркос томе што је био сав затрпан корпама. А пут је трајао два сата. Ум лаика вртео се око тога колико би му било удобније да је путовао бољим аутобусом, и дошло му је да пукне од муке, док је монах размишљао колико би му било теже да је у паклу, па је био срећан. Размишљао је: “За два сата стићи ћемо на одредиште и изаћи ћемо, а они јадници у паклу муче се вековима. Уосталом, тамо нема корпи, људи и тако даље, него мучења. Слава Теби Господе, овде ми је боље.”

– У чему се састоји, старче, разлика у поверењу, на пример двојице послушника према старицу?

– У помисли. Неко може да има покварену помисао о било чему и о било коме. Ако човек нема добру помисао и не успева да се ослободи њеног деловања – ако све што чини, чини из себичности – не може да му помогне ни светитељ. Не само да има светог старца, или свету старицу (игуманију), него и да му је старац и свети Антоније и сви светитељи, нема му помоћи. Ни Сам Бог не може да помогне таквом човеку, чак и да то много жели. Када човек воли самога себе, када је, значи, самољубив, када све тумачи онако како се њему самом допада. И видиш, једни то тумаче као грех, други онако како им одговара и мало-помало постају природна та њихова наопака тумачења. Како год да се поставиш према њима, саблажњавају се.

Има и таквих људи који, ако им посветиш мало пажње, ако им кажеш неку лепу реч, лете. Ако их не примећујеш, тугују много, повлаче се, иду у крајност, а то је кушачево дело. Виде, на пример, неку ситуацију и кажу: “А! То мора да је тако и тако”, и после заврше тако што су убеђени да је баш тако било. Или, виде другог човека да је озбиљан и мисле да то има неке везе са њима, а тај други, међутим, можда је озбиљан јер га нешто тишти. Пре неколико дана дође код мене један и каже: “Зашто је раније тај и тај разговарао са мном, а



сада неће ни реч да проговори са мном? Нешто сам му једном приговорио, да није због тога?” “Слушај”, рекох му, “можда те је видео, али није обратио пажњу на тебе, или му је неко био болестан, па је имао на уму да потражи лекара, или је тражио да размени новац, да би ишао у иностранство и тако даље.” И, стварно, онај други је имао болесног рођака, имао је брдо брига, а овај је имао намеру да стане и да поразговара са њим, па му је отуда дошло цело брдо помисли.

Добре помисли доносе духовно здравље

- Старче, које су особине слабе помисли?
- Шта под тим подразумеваш? Први пут чујем за тако нешто.
- Ви сте то споменули. То је када неко има помисао слева, када поједино пројумачи нечије понашање...
- И то сам назвао слабом помисли?
- Сећила сам се оној који је хтео да остане код вас као ваш послушник, а ви сте му рекли: “Нећу да те задржим, јер имаш слабу помисао.”
- Ма, не, нисам то тако рекао. Рекао сам: “Нећу да те узмем за послушника јер ниси духовно здрав.” А он ме упита: “Шта значи духовно здравље?” “Немаш добре помисли.” – рекао сам му. “Као човек, сигурно имам недостатака, а као дугогодишњи монах, сигурно имам и понеку врлину. Ако немаш добру помисао, биће ти на штету и моји недостаци и моје врлине.” За мало дете неко може да каже да има слабу помисао, зато што је незрело, али не и за одраслог човека.
- А јесу ли сви одрасли људи зрели, старче?
- Неки у глави никада и не сазревају. Када се неко не понаша једноставно, његова помисао се креће ка злу и све прима искривљено. Тај није духовно здрав и не можеш му помоћи ни добрим. Њега и добро мучи.
- Ако видимо, старче, да је неко направио неку штељу, да ли има користи ако иражимо да видимо ко је за то одговоран?
- Прво се увери да ниси, можда, ти. То је најбоље!
- Али, ако ми други дају повод да мислим да су одговорни?
- А колико си ти повода дала другима? Ако о томе размишљаш на тај начин, схватићеш да грешиш што тако гледаш на ствари.
- А када кажемо: “Ово је вероватно учинила ма и ма сестра.” Да ли је и то помисао слева?
- А јеси ли сигурна да је то учинила баш та сестра?



– Нисам, али она је већ једном учинила нешто слично.

– То је опет помисао слева, јер ниси сигурна. А онда, чак да је то и учинила та сестра, ко зна како и зашто је то учинила.

– Али ако видим, сјарче, на пример, да сестра има неку сјараси?

– Јеси ли ти игуманија? Игуманија сноси одговорност и зато она треба да испитује ваше страсти. А зашто бисте ви испитивале страсти једна другој? Зар нисте научиле да радите саме на себи? Ако желите да радите саме на себи, немојте да гледате шта раде други око вас, већ треба да имате добре помисли и према добрим и према рђавим особинама које видите на другима. Без обзира на то са којом намером други човек нешто чини, ви имајте за њега понеку добру помисао. Добра помисао у себи садржи љубав, разоружава другог и чини да се према теби лепо опходи. Сећате ли се оних монахиња које су од разбојника мислиле да је авва? Када се то открило, помислиле су да је луд Христа ради и да се приказује као разбојник, па су га још више заволеле. Напослетку су спасле и њега и његове саучеснике.⁹⁷

– А ако ми, сјарче, нека сестра каже неку лаж...

– А ако је била принуђена због тебе да каже неку лаж, или ако је заборавила, па то што ти је рекла није била лаж? Затражи, на пример, сестра која послужује у трпезарији, од сестре куварице, салату, а она јој каже “немам” иако послужитељка зна да има. Ако послужитељка нема добре помисли, рећи ће: “Она лаже”. Ако, међутим, има добре помисли, рећи ће: “Јадница, заборавила је да има салате, јер има много посла”, или “чува салату за неку другу прилику”. Ти немаш духовног здравља, и зато мислиш тако. Да имаш духовног здравља, и нечисто би ти изгледало чисто. Као што би гледала на

97 Међу приповестима о монасима из најстаријих времена налази се и ова: један разбојнички вођа, да би опљачкао неки добро снабдевени женски манастир, преобукао се у монаха и затражио преноћиште. Игуманија и остале сестре га примише као великог авву, са много поштовања. Окупиле су се све да од њега узму благослов, опрале су му ноге и ту воду узеле за благослов. Једна одузета сестра, која се са вером умила њоме, исцелила се и пошла, на изненађење свих осталих, да и она узме његов благослов. Разбојник, видећи чудо које се десило, преобрази се у себи, покаја се, одбаци мач који је имао сакривен под расом и после кратког времена и он и његови саучесници постадоше монаси и проживеше поштено и исправно свој монашки живот. (Види Δ. Τσάμη, *Μητρώκον, τόμος Γ', Θεσσαλονίκη* 1992., σ. 18-24.)



плодове, исто би тако гледала и на ђубриво, јер ђубриво је помогло да ти плодови sazру.

Онај ко има добре помисли, поседује духовно здравље и рђаво преображава у добро. Сећам се, за време окупације, она деца која су имала јак организам, јела су са апетитом комад кукурузног хлеба и пуцала су од здравља. Са друге стране, нека деца из богатих породица, упркос томе што су јела хлеб са маслацем, пошто нису имала јак организам, побољевала су. Тако је и у духовном животу. Онај ко има добре помисли, чак и ако га без разлога удараш, рећи ће: “Бог је то допустио, како бих искупио своје старе грехове. Слава Богу!” Са друге стране, други, који нема добре помисли, чак и када хоћеш да га милујеш, мислиће да хоћеш да га удариш. Узмите за пример неког пијаницу. Ако је добар, или ће да плаче, или ће да се извињава. Један пијани човек је говорио: “Поклањам кофу новца ономе ко ми завиди!”

Онај ко има добре помисли видеће све добро

Рекоше ми неки да се саблажњавају јер у Цркви виде много наопаких ствари, а ја сам им рекао: “Ако упиташ муву: “Има ли овде у околини цвећа?”, она ће рећи: “Не знам: али тамо доле има много конзерви, ђубрета, прљавштине”, па ће ти набројати сва ђубришта које је обишла. А ако упиташ пчелу: “Јеси ли видела неку прљавштину у околини?”, рећи ће ти: “Прљавштину? Не, нисам је видела нигде; овде је све пуно мирисног цвећа” и испричаће ти ког све цвећа има по баштама и пољима и тако даље. Видиш, мува зна само где постоји ђубре, док пчела зна да тамо цвета љиљан, а мало даље зумбул...

Колико сам схватио, једни људи личе на пчелу, а други на муву. Они који личе на муву у свакој ситуацији траже само да виде чега има рђавог и закупљени су тиме. Нигде не виде ништа добро. Они који личе на пчелу свугде налазе само оно што је добро. Покварени човек покварено мисли, све прима слева, све види наопако. Са друге стране, онај ко има добре помисли, што год да види, што год да му кажеш, имаће добру помисао.

Једном је један дечак из другог разреда гимназије дошао у колибу и ударио звекиром по вратима. Имао сам читав цак писама да прочитам, али сам рекао, хајде да изађем да видим шта дете хоће. “Шта је било, дечко?” Кажем. “Да ли је ово колиба старца Пајсија?” – упита ме. “Желео бих да разговарам са оцем Пајсијем.” “Ово јесте





његова колиба, али он није овде. Отишао је да купи цигарете.” Кажем му. “Вероватно да је пошао да послуша некога, да му купи цигарете” – рече он са добром помишљу. “Ма не, пошао је да купи цигарете за себе”, кажем ја. “Остао је без цигарета, па је полудео. Мене је овде оставио самог, и уопште не знам када ће да се врати. Ако видим да га дуго нема, отићи ћу.” Очи му засузише, али он, опет са добром помишљу, рече: “Замарамо старца.” “А шта ће ти он?” – упитам поново. “Хоћу да тражим благослов од њега” – рече. “Какав благослов, море, да узмеш! Он је варалица. Нема од њега никакве вајде. Ја га добро познајем. Немој без потребе да чекаш, јер, и када се врати, биће нервозан, можда чак и пијан, јер и пије, поред свега.” Али дечак је непрестано имао добру помисао. “Добро”, кажем, “ја ћу га ипак причекати још мало. Шта да му кажем?” “Имам једно писмо да му предам”, каже он, “али причекаћу да узмем и благослов.” Јесте ли видели? Што год сам му говорио, прихватао је са добром помишљу. Рекао сам му: “Полудео је за цигаретама”, а он, јадничак, уздахну, очи му се напунише сузама. “Ко зна”, рече, “сигурно је пошао некога да послуша, да му купи цигарете”.

Други толико читају, а он, дечак од дванаестак година, па поседује тако добре помисли! Поквариш му помисао, а он проналази бољу и извлачи још бољи закључак. Задивио ме! Први пут сам видео нешто такво!

Помисли човека који је досјихао светлоси и помисли лукавог човека

– Да ли, сјарче, човек који је досјихао светлоси може да позна ко је рђав?

– Да. Познаје ко је рђав, исто као што може да препозна светост светитеља. Види зло, али, истовремено може да види и унутрашњост човека и да расуди да је то зло од ђавола и да долази споља. Оком своје душе сопствене мане види као велике, а мане других људи види као сасвим мале. Види их истински малим. Може да види када су греси озбиљни, али у најбољој намери оправдава рђаве поступке рђавог човека. Не презире га, не сматра га нижим од себе. Може, чак, да га сматра и бољим од себе и да га свесно подноси из многих разлога. Он види зло неког злочинца, али мисли да је он дошао у ситуацију да почини злочин, јер му нико није помогао, и да је и сам могао да буде у таквој ситуацији, да му Бог није помогао. Тако добија много благодати. А рђав човек, напротив, иако може да уви-



ди светост онога другога, не може да позна добре помисли које он поседује, као што ни ђаво то не може.

Онај ко до најмањих ситница испитује самога себе увек оправдава другог, а не себе. И што је на вишем духовном нивоу, тим се више ослобађа и више љуби и Бога и људе. Онда не може да схвати шта значи злоба и зато према другима увек има само добре помисли и размишља увек са чистотом и на све гледа као на духовно и свето. Он има користи чак и од падова своје сабраће, користи их као јаку кочницу за самога себе, како би био још опрезнији, да не би склизнуо са пута.

Са друге стране, онај ко се није очистио, мисли само на зло и све му изгледа рђаво. Чак и оно што је добро загађује својом злобом. Њему нису на добробит ни врлине других људи, јер је помрачен тамом човекоубице од искони, а онда и врлине тумачи својим злобним речима. Увек је потиштен и увек жалости своју сабраћу тим својим духовним мраком. Ако жели да се ослободи, мора да схвати да је неопходно да се очисти, како би и њему сванула духовна зора, очишћење његовог ума и срца.

– А ако је исти човек и понекад зао, а и понекад добар?

– То онда значи да прима утицаје са обе стране и у складу са тим се мења. Човек је подложен променама. Зле помисли понекад потичу од кушача, а понекад човек сам од себе има зле помисли. Значи да кушач често изазива ситуације у којима људи који су томе склони производе рђаве помисли. Једног архимандрита, када је први пут дошао овамо у колибу, нисам стигао да примим. Други пут, када је дошао, нисам могао да га примим јер сам био озбиљно болестан, па сам му рекао да дође неки други пут да разговарамо. Онда је он дошао на помисао да не желим да га примим, да имам нешто против њега, и отишао је доле у манастир да се жали. То је све било од кушача.

Човекове помисли указују на његово духовно стање

– Како се дешава, сјарче, да исту сјвар, или дођај, два човека виде сасвим различито?

– Да ли све очи виде подједнако јасно? Да би неко јасно видео, треба да поседује изузетно здраве очи душе, јер само тада поседује унутарњу чистоту.

– А зашто, сјарче, и понекад један исти дођај један човек сматра блајословом, а други несрећом?



– Сваки од њих га тумачи у складу са својом помисли. Сваку ствар можеш да видиш са добре или са рђаве стране. Чуо сам за овај догађај: “У једном манастиру који се налазио у насељеној области, по типичу су служили вечерње и јутрење у поноћ, а долазили су и мирјани, јер је манастир био окружен кућама које су мало-помало саградили већ и сасвим близу манастира. Једном је један млади монах, почетник, заборавио своју келију да затвори и у њу је ушла нека жена. Када је то сазнао, секирације, бриге, зло! О, оскврнила се келија! Страшно, смак света! Узео је алкохола, просуо по поду и запалио да би је очистио! Мало је недостајало да спали читав манастир. Под своје келије је спалио, али своју помисао није. А требало је пре свега своју помисао да спали, јер зло је било у његовој помисли. Да је имао добру помисао, рекао би да је жена у његову келију ушла из побожности, да би јој било на добробит, да би примила благодат, како би се и она у својој кући борила да се духовно обогати и да слави Бога.

Од тога какве су помисли неког човека види се његово духовно стање. Људи доносе суд о нечему у зависности од тога какав садржај имају њихове помисли. Ако њихове помисли не поседују духовни садржај, доносе погрешне закључке и другоме наносе неправду. Ако, на пример, човек, који дели милостињу ноћу да га нико не би видео, види некога касно увече на улици, никада неће помислити ништа рђаво о њему. Али ако тог човека види касно на улици човек који проводи ноћи у греху, рећи ће: “Види ти ниткова, ко зна где је провео ноћ”, јер и сам има таква искуства. Или ако се ноћу, са горњег спрата, чује дум-дум, неко, ко има добре помисли, рећи ће: “Онај горе прави метаније”, а са друге стране, неко, ко нема добре помисли, ће рећи: “Целу ноћ игра.” Ако се чује музика, онај први ће рећи: “Како је лепа музика”, а онај други: “Ма какве су то песме?”

Сећате ли се како су се суочили са Христом двојица разбојника, који су били распети заједно са Њим? И један и други су гледали Христа на Крсту, земљу како подрхтава и остало. И један и други имали су помисао! Један од њих, онај са леве стране, хуљаше на Њега и рече: “Ако си ти Христос, спаси и себе и нас!” (Лк 23, 39) А други, онај са десне стране, рече: “А ми смо праведно осуђени, јер примамо по својим дјелима као што смо заслужили; а он никаква зла не учини” (Лк 23, 41).

Овај се спасао, а други је отишао у пакао.



Друго поглавље Богохулне помисли

Које помисли су богохулне

– *Старче, још увек не разумем када је помисао богохулна.*

– Када нам на ум падну ружне представе о Христу, о Богородици, о светитељима, или о нечему светом и свештеном, или, пак, о нашем духовном оцу и тако даље, е, то су богохулне помисли. Такве помисли, чак, није добро да ико препричава.

– *Чак ни духовнику?*

– Ако духовнику кажемо: “Долазе ми богохулне помисли о Христу, или о Светоме Духу, или о Пресветој Богородици, или о светитељима, или о теби, мом духовнику”, биће довољно. Такве помисли и греси све је то од ђавола, то није наше. Зато не треба да се жалостимо и за ђаволе грехе. Када сам се тек замонашио, у једном периоду ми је ђаво наметао богохулне помисли чак и у цркви, и много сам се због тога жалостио. Све оно што сам слушао да други говоре, када сам био у војсци, псовке и слично, о светитељима, све ми је то ђаво доносио у ум. Духовник ми је говорио: “Те помисли су од ђавола. Када човек почне да се брине и жалости због ружних помисли које му падају на памет у вези са светињама, то доказује да те помисли нису његове, него да долазе споља.” Али ја сам се ипак жалостио. Одлазио бих у параклис Часног Претече да се помолим, а његова би икона мирисала светим миром, кад год бих јој се поклоњено. Када би ми поново долазиле такве помисли, поново бих одлазио онамо у параклис и опет би икона мирисала миром! Једнога дана, у време божанствене Литургије, за време Трисвете песме, запојао сам и ја, сасвим тихо, “Свјати Боже”! Тада угледам како на врата цркве улази једна велика звер, застрашујућа, са псећом главом. Бацао је пламен из уста и очију! Окрену се и удари ме двапут, зато што сам појао “Свјати Боже”! Огледао сам се, да га није још неко видео, али није. Касније сам све испричао духовнику: “Десило се тако и тако.” “Ево, јеси ли га видео?”, рекао ми је духовник, “то је био он. Јеси ли сада мирнији?”

– *Да ли човек, старче, увек разуме да је нека помисао богохулна?*

– Ако разум, којим га је Бог обдарио, ради свој посао, онда разуме. Неки ми, на пример, кажу: “Старче, како је могуће да постоји пакао? Ми се жалостимо када је неки човек у затвору, а колико





тек треба да се жалостимо ако је у паклу.” То је, међутим, хуљење, јер се тако представљају праведнијим од Бога. Бог зна шта чини. Сећа-те ли се онога што прича свети Григорије Двојеслов? Једном је епископ Фуртунат отерао демона из неке поседнуте жене. Демон је после тога ишао по граду као некакав сиромашак и оптуживао епископа: “Тај немилосрдни човек ме је отерао”, викао је. “Зашто те је истерао?” – упита га један човек, “како је то могао да учини? Дођи код мене, у моју кућу.” И тако ђаво уђе у кућу тога човека. Убрзо му каже: “Хладно ми је, убаци још дрва у огњиште.” Разгори човек ватру у огњишту. Пошто се ватра јако разгорела, уђе ђаво у дете тога човека, па га, јадно поседне, и дете скочи у ватру и опече се. Тек тада је онај човек схватио шта је епископ отерао и шта је он у своју кућу примио. Да би га истерао, епископ је морао нешто да зна.⁹⁸

Одакле појичу богохулне помисли

– *Сћарче, да ли бисте нам нешто рекли о доброј равнодушности?*

– Добра равнодушност је потребна исувише осетљивом човеку кога мучи ђаво разним помислима. У таквом случају је добро да буде мало неосетљив, у позитивном смислу те речи, да извесне ствари не испитује до најмањих ситница. Потребно је и ономе ко је можда према много чему равнодушан, али му је кушач само на нешто створио преосетљивост да би га онеспособио. У том случају, та добра равнодушност, само за извесно време, била би му од помоћи. Међутим, веома је важно пратити га у томе. Треба своју помисао да поверава духовнику и да га он пажљиво прати. У супротном, може малопомало да постане равнодушан према свему, без разлике, па да оде у другу крајност и да постане потпуно равнодушан.

– *Сћарче, зашто имам богохулне помисли када сам нерасположена, или тужна?*

– Види шта се дешава. Када ђаво види да си жалосна, он то искоришћава и даје ти једну “бомбону”, једну грешну помисао. Пошто паднеш први пут, онда те води у још већу потиштеност и немаш снаге да јој се одупреш. Због тога не треба никада да останеш у таквом стању, него се посвети некој духовној активности која ће ти помоћи да изађеш из таквог расположења.

⁹⁸ Види: Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου, *Εὐεργετινός*, τόμος Α', Ὑπόθεσις ΑΕ', ἔκδ. Ματθ. Λαγγῆ, Αθῆναι 1980., σ. 510.



– *Сћарче, многи се мучим са неким помислима...*

– То је од кушача. Умири се и немој да их слушаш. Ти си осетљива. Ђаво користи твоју осетљивост, тера те да се неким стварима бавиш до најмањих ситница, твој разум тера да приања уз њих и да се без потребе мучиш. Може да ти наметне ружне помисли, на пример о твојој игуманији, или о мени. На такве помисли не обраћај пажњу. Богохулна помисао, ако јој придаш и најмањи значај, може да те измучи, да те сломи. Теби је потребно мало добре равнодушности.

Богохулним помислима мучи ђаво оне који су веома побожни и преосетљиви. Увеличава у њиховим сопственим очима њихов пад, како би запали у очајање и безнађе, а ако не постигне да због тога сами себе убију, настоји бар да их излуђује и да их лиши воље. А ако не може ни то да постигне, задовољава се тиме што их учини макар меланхоличним.

Једном сам срео неког који је непрестано пљубао. Кажу: “Има демона.” А ја им кажем да људи то не раде када су поседнути. Како сам се касније уверио, он, јадник, није ни у чему сагрешио тако да би га посео демон. Одрастао је као сироче и био је преосетљив. Поред тога имао је помисао слева и нешто маште, а то је ђаво још више развио и наметао му богохулне помисли. Када би му дошле такве помисли, он се одупирао, па је пљубао богохулне помисли. Онај, ко би то гледао са стране, мислио је да има демона. Ето, замислите, да јадник буде преосетљив, да пљује на богохулне помисли, а да му поврх тога још кажу: “Имаш демона”!

Богохулне помисли долазе још и због зависти ђаволове. Понекад, чак, после бдења, када је човек мртав уморан и није у стању да се одупре, злотвор му намеће богохулне помисли, па потом, да би га сплео или да би га гурнуо у очајање, почиње да му говори: “Такве помисли ни сам ђаво нема! Сада ти нема спаса...” Још може да му наметне богохулне помисли о Светоме Духу, а после да му каже да се такав грех не прашта и тако даље.

– *Можемо ли, сћарче, ми сами да будемо узрок богохулне помисли?*

– Да. Може човек и сам да да повод за то. Када нема преосетљивости, богохулне помисли долазе због гордости, због осуђивања других и слично. Зато, када сте у подвигу и имате богохулне помисли, треба да знате да у вашем подвигу има гордости. Од гордости се помрачује ум, остајете без вере и благодат Божија вас напушта.





Или када се човек бави питањима догме, а да за то не поседује пред-услове, има после тога богохулне помисли.

Презирање [ниподаштавање] бојохулних помисли

– *Сћарче, авва Исаак Сиријски каже да сћрасији побеђује-мо “смирењем, а не презиром [ниподаштавањем]”.*⁹⁹ Да ли је презирање [ниподаштавање] страсти и презирање [ниподаштавање] богохулних помисли исто?

– Не. Ниподаштавање (омаложавање) неке страсти садржи у себи гордост, самоувереност и, што је најгоре, садржи оправдавање. То значи да оправдаваш саму себе и не признајеш своју страст. То је као да кажеш: “Та страст није моја, нема никакве везе са мном”, и не бориш се да је се ослободиш. Богохулне помисли, међутим, треба да презиремо [ниподаштавамо], јер, као што сам већ рекао, оне нису наше, већ ђаволове.

– *Када се неко претвара пред другима да има неку сћрасију, када се, на пример, прави да је прождрљив, да ли се онда подсмева ђаволу?*

– У том случају се само претвара “добром притворношћу”, али тада се не подсмева ђаволу. Ваволу се подсмеваш када ти намеће богохулне помисли, а ти појеш псалме.

– *Како да ошерам, сћарче, бојохулне помисли у време службе Божије?*

– Појањем: “Отворићу уста моја и испуниће се духа ...”¹⁰⁰ Зар не знаш да појеш? Немој никако да се задржаваш на таквим помислима, да улазиш у појединости. Не осврћи се на такву помисао. Када неко улази у расправу са таквим помислима у време молитве, то је као да војник активира ручну бомбу док подноси рапорт.

– *А ако је помисао ујорна?*

– Ако је упорна, онда знај да негде у теби има ослонац. Крајње решење: презирање ђавола, јер он је професор у школи за измишљање нових лукавстава. Најбоље је да се у том случају чак ни не молимо, јер, ако се молимо, показујемо да нас те помисли закупају и брину, а ђаво налази наше најосетљивије место, па нас без престанка бомбардује богохулним помислима. Много је боље да псалмопојемо. Видиш, и мала деца када хоће да омаловаже неко друго дете,

99 Авва Исаак Сиријски, Подвижничка слова, Слово 4.

100 Почетак Ирмоса прве Песме Акатиста.



које им нешто говори, певају “тра-ла-ла”. То исто треба и ми да чинимо ђаволу, само што ми треба да псалмопојемо, а не да певамо. Псалмопојање је молитва упућена Богу, али је истовремено и ниподаштавање и презирање ђавола. А онда, ђаво грицне малчице одавде, малчице оданде, али напослетку побегне.

– *Али, сћарче, када сам у оваквом сћању, не могу да појем, па чак ми је тешко и да се причестим.*

– То је веома опасно! Ваво покушава да те блокира! Иди да појеш, да се причешћујеш, јер те помисли нису твоје. Само једно ме послушај: отпој једно “Достојно јест” да ђаво добије своје, и да се покупи и оде. Јесам ли ти испричао причу о оном монаху? Има већ дванаест година како је дошао на Свету Гору. Био је сироче, остао је без материнске љубави и бриге и сву своју љубав дао је Пресветој Богородици. Њу је осећао својом мајком. Само да си видела са колико побожности се клањао иконама! После је кушач искористио ту његову љубав и навалио на њега богохулним помислима. Јадничак, није више ишао ни иконама да се поклони. Сазнаде за то његов старац, узе га за руку и натера га да целива икону Пресвете Богородице и Христово лице, руке, и ђаво одмах побеже. На изврстан начин јесте дрскост целивати лице Пресвете Богородице и Христа, али то је учинио старац само да би отерао помисли које су мучиле младог монаха.

Када смо сами криви за бојохулне помисли

– *Сћарче, када имам најад бојохулне помисли, без свој причестанка, да ли збој тога носим кривицу?*

– Ако се због тога ражалостиш и не прихватиш помисао, то није ништа, не сносиш никакву кривицу.

– *А када, сћарче, човек сноси кривицу збој бојохулне помисли?*

– Ако се човек не забрине што има такве помисли, па се свим мирно упушта у расправу са таквом помисли и испитује је, е, онда сноси кривицу. И што више прима богохулне помисли, то више га ђаво узнемирава, јер када му уђе једна богохулна помисао, а човек је испитује и преврће у памети, прима у себе једног малог демона.

– *А како да несћану, сћарче, такве помисли?*

– Ако се човек жалости када му дођу такве помисли, али их не испитује, нештаће саме, јер неће добити храну. Дрво које се не залива осуши се. Међутим, оног тренутка када се човек, макар и на-





кратко, забави њима, он их храни, снажи се стари човек и тако и помисли тешко нестају.

– *Старче, понекад ми дођу бојоухуне помисли, а ја се задржим на њима, а после то схваћим, али не могу да их отшерам.*

– Знаш ли ти шта је са тобом? У једном тренутку твој ум одлута, расејана си, бленеш отворених уста. Онда дође ђаво, гурне ти у уста бомбону и ти почнеш да је сисаш. Осетиш њен укус, па ти је после тешко да је испљунеш. Треба да је испљунеш чим је осетиш.

– *Значи ли то, старче, да када пролази бојоухуна помисао треба да је примим накрајко и да је после отшерам?*

– Ма то је онда као да ти је ђаво дао бомбону, ти је мало сисаш и после је испљунеш. Треба да је испљунеш одмах. Иначе, у почетку ће те забавити једном бомбоном, а после ће те нахранити отровом и поругаће ти се.

Треће поглавље

Веровати сопственој помисли

Веровање сопственој помисли почетак је прелести

– *Старче, када се љућим, поштанем као оркан, не могу да се уздржим.*

– Зашто не можеш да се уздржиш?

– *Зашто није верујем својој помисли.*

– Е, у том случају ти имаш своје вјерују, свој символ вере!... Томе је крив егоизам. Немој да оправдаваш своју помисао. Будаласту помисао треба сама да одбациш, да је не прихватиш.

– *А како да знам да је нека помисао будаласта?*

– Е, ако то не знаш, повери је игуманији и одбацићеш је тако што ћеш послушати све што ти она каже. А када духовни човек верује својој помисли, то је почетак прелести. Помрачује му се разум од гордости и може да западне у прелест. Боље би било да полуди, јер би му се тада блаже судило.

– *А зар ти, старче, нема места помоћи од других?*

– Да би му се помогло у таквом стању, мора и сам себи да помогне. Мора да схвати да веровање у помисао која му говори да је, на пример, најбољи од свих, да је свет и тако даље, представља прелест. Таква помисао не одлази ни под претњом оружјем, ако је сам човек задржава. Човек мора да се смири да би отишла. Понекад траже од мене да се молим у таквим случајевима. Како да се молим, када онај



у себи има ђаволов фитиљ, па ће поново да плане. То је као да неко држи у рукама детонатор мине и тражи да му помогнеш да не погине од њене експлозије.

– *Старче, ја сам пошталала своје глава.*

– Ко то каже? Твоја помисао? Пратим те са Свете Горе. Мој ум је на своме месту. Ниси постала своје глава. Али ако поверујеш својој помисли, постаћеш. Не веруј својој помисли, нити ако ти каже да ништа не ваљаш, нити ако ти каже да си светица.

Веровање помисли ствара психолошке проблеме

– *Када неко има помисао, старче, да се сви само њим баве како да је избади?*

– То је од кушача који хоће да се човек разболи. Тај човек мора да постане равнодушан према помислима, да им никако не верује. Ако, на пример, човек, који пати од сумњичавости, види неког познаника како тихо разговара са другим његови познаником, помислиће: “Говори о мени. Нисам то од њега очекивао!”, а она двојица, у ствари разговарају о нечему сасвим другом. И ако не припази, сумњичавост се развија даље и мало по мало докле стигне! Мисли да га прате, да га прогоне. Па још ако има конкретне податке да се други баве њиме, треба да зна да је непријатељ то тако сместио да га у то увери. Како то ђаво само уме да намести!

Познајем једног младића који, иако је изузетно интелигентан, верује у помисао која му говори да није уравнотежен. Пошто је прихватио помисли које му је мали покварењак донео, оне су створиле код њега гомилу комплекса. Покушао је да се убије, унесрећио је родитеље. Бог му је подарио способност и даровитост, али све то ђаво чини бескорисним и тако се муче и он и они око њега. Не могу да разумем зашто људи прихватају те ђаволске помисли, па им се живот претвара у муку, а онда још све то приписују Богу Који нам чини толика добра и толико нас воли. Што год да кажеш једном таквом човеку, ништа не помаже. Ако сам не престане да верује својим помислима, које му доноси ђаво, само ће се бадава замарати.

– *Старче, осетљив човек је душевно слаб, да ли то значи да је болестан?*

– Не. Усрдност и осетљивост су природни дарови, али, на несрећу, ђаво успева да их искористи. Често тако постиже да осетљив човек почне све да преувеличава, па не може да савлада неку тешкоћу, или почне са њом на кратко да се бори, па поклекне, разочара се,





постаје несрећан и напослетку сасвим пропадне. Ако човек користи на добробит своју наследну осетљивост, она ће постати небеска. Ако, међутим, дозволи да је злоупотреби ђаво, пропашће. Јер ако човек не користи на добробит своје дарове Божије, искоришћава их ђаво. Тако одбацује дарове Божије. Уместо да благодари Богу, он све узима наопако. Осетљив човек може, када верује својим помислима, да заврши чак и у душевној болници, док равнодушан са својим “нема ве-зе” не иде, разуме се, добрим путем, али бар не завршава у душевној болници. Зато ђаво прогони осетљиве људе.

Други, опет, имају помисао или, боље речено, мали покваре-њак им доноси помисао да су наследно оптерећени и настоји да их убеди да поверују да болују од нечега. Плаши их како би их смутио и из чиста мира учинио неблаготворним. Али чак и да постоји не-што наследно, благодаћу Божијом ништа није немогуће. Сећате ли се светог Кипријана који је од мага постао Јерарх Цркве и мученик Христов? Мојсеј Мурин, опет, од разбојника постао је осетљивији од многих великих Отаца Цркве. До какве узвишене духовности је он доспео! Када је свети Макарије дошао да га види, упита га Мојсеј: “Шта да радим? Од толиког света не могу да нађем мир.” А онај му рече: “Мојсеју, Мојсеју, ти си много осетљив. Иди у Петрејску Ара-бију¹⁰¹, јер ти не можеш да отераш сав овај народ!”¹⁰² Превазишао је осетљивошћу чак и Арсенија Великог који је био из угледне поро-дице, образован, културан човек, а онај је био разбојник. Ето, ви-диш шта чини благодат Божија! Али он је поседовао велико смирење.

Будљивост настаје од помисли

– *Заишло је, сћарче, неко гађљив?*

– Реци ми, чега се ти гадиш?

– *Свега се гадим.*

– Онда теби све западне! И црвићи у воћу, или сочиву и поне-ка длака у хлебу и тако даље.

– *Јесте, сћарче, баш је њако!*

– Слава Теби, Боже! Видиш ли колико ти Бог помаже да би то превазишла?

101 Унутрашња пустиња у северозападном делу Арабије.

102 Види: Старечник, Авва Макарије Еџийајски.



– *Да ли и ти долази, сћарче, од помисли? Рецимо да је се-сћира пронашла длаку. Зар није могла да је склони?*

– Ма то је благослов! Дај мени ту длаку, да је ја узем за благослов!... Ах! Сећам се једном на Синају отишао сам са једним монахом и дао сам му две брескве. Гледам га, не једе их. Хтео је пр-во да их опере, па онда да их поједе, па их је држао у руци, да их не би стављао у џеп и да не покупе бациле и из џепа! Његов брат, ко-ји је имао осморо деце рече ми: “Он троши више сапуна за прање руку, него моја жена за прање наше осморо деце!” И да видите шта га је снашло! Тамо, на Синају, доделили су сваком монаху по једног бедуина да га служи, да му доноси храну и слично. Бедуин којег су доделили њему био је најпрљавији од свих. Био је готово црн од прљавштине. Смрдела му је одећа, сав је смрдео. Требало би недељу дана да га држиш у кади да би се све са њега спрало! А руке су му биле..., ма, не питај! Требало би да их стружеш шпахтлом! А када је узимао шерпицу да му однесе храну, турао је два своја прста уну-тра. “Одлази, бежи...”, викао је на њега онај чим би га угледао. На-послетку, тај монах није могао да издржи ни две недеље на Синају. Отишао је.

Сећам се, и у колиби смо имали једног монаха који је као мир-јанин био поручник. Поставили су га за чтеца јер је био образован. Провео је толике године у манастиру а остао је гађљив. Ни да се при-ближи кваки на вратима! Ногом је отварао врата, или би гурнуо ре-зу чланком на руци и после би алкохолем чистио рукав којим је до-такао резу! Чак је и врата на цркви отварао ногом. И допустио је Бог, када је остарио, да му се уцрвљају ноге, а нарочито она којом је отва-рао врата. Био сам болнички помоћник, када је дошао први пут у ма-настирску болницу умотане ноге. Болничар ми је рекао да му скинем завој са ноге док он оде по газу. Када сам скинуо завој, имао сам шта да видим! Нога је била препуна црва! “Иди на море”, рекох му, “опе-ри ногу у мору и црви ће отићи, па дођи, да ти ставимо нови завој”. Докле је доспео! Какво мучење! Ја сам се сасвим збунио. Болничар ми каже: “Знаш ли од чега му је то?” “Знам”, рекох, “зато што врата отвара ногом!”

– *И у њаквом сћању, сћарче, је ли још увек отварао врата ноћом?*

– Јесте. Наставио је и даље да отвара врата ногом, а остарио је као монах!

– *И није ти схваћено?*



– Не знам. После сам отишао у манастир Стоми у Коници. Ко зна како је умро! А у општежитељном манастиру можеш да видиш младе монахе како иду да поједу из тањира остатке хране коју оставе старији, да би добили благослов! Други, пак, целивају кваке на вратима јер су их додиривали Оци, а он, када се клањао иконама, једва да су му бркови дотицали икону. А бркове би после прао алкохолном!

– *Када бива тако нешто са светињама, сјарче, зар то није светиодрђе?*

– Ма одатле човек пође, па иде све даље и даље. Доспео је до тога да се не клања, јер се плашио да онај који се поклатио пре њега није можда од нечега болестан!

– *Дакле, да човек не би био јадљив, не треба да обраћа пажњу?*

– Не виде људи какво све ђубре једу! Ако се човек прекрсти, било да има неку фобију, или страх од болести, после Христос помаже. Тамо у колиби толико је људи прошло који су имали најразличитије болести! А неки простодушни прекрсте се, јадни, па попију воду из чаше коју држим тамо. Други који се плаше не прилазе јој. Пре неколико дана дође неки човек који је био на некаквом високом положају. Толико се, јадник, плаши бацила, да су му руке побелеле од чишћења алкохолном. Чак и свој аутомобил чисти алкохолном! Би ми га, јадника, жао. Знаш ли шта то значи да буде на таквом положају, а да се понаша тако? Послужио сам га ратлуком, али га није узео, јер сам га држао у руци. Али да је био и у кутији, опет га не би узео, јер би мислио да га је у кутију руком ставио неко други. Узем ја тај ратлук, протрљам га о његове ципеле и поједем. Учинио сам то само зато да га малчице ослободим од тога. Ето и данас је овамо дошла једна девојка са патолошким страхом од болести. А када је ушла, није узела благослов, јер се плашила да се не зарази бацилима. Када је отишла, после свега што сам јој рекао да јој помогнем, опет није узела благослов. “Нећу да ти љубим руку”, каже, “јер се плашим да ћу добити бациле!” Шта да јој после кажеш? Тако себи само отежавају живот.

Умишљене болести

Од свих болести најгоре је када човек поверује помисли да од нечега болује. Та помисао му ствара осећање тескобе, потиштености, нема воље за јелом, не може да спава, узима лекове и напоследку се



заиста разболи, а био је потпуно здрав. Да је неко болестан, па да се лечи, то разумем. Али да је здрав, а да мисли да је болестан и да се из чиста мира разболи, то је... Неко, на пример, иако има и телесне и душевне снаге, не може ништа да ради, јер је поверовао у своју помисао која му говори да није добро, па се, као резултат тога, гаси и телесно и душевно. Не ради се о томе да он лаже. Ако човек поверује да са њим нешто није у реду, успаничи се и нема храбрости ништа да почне. Тако постаје неспособан без разлога.

У колибу долазе неки који су потпуно сломљени. “Каже ми помисао да имам сиду”, кажу и верују у то. Питам их: “Да вам се није догодило то и то?” “Не”, кажу. “Онда се без разлога бринеш. Иди и прегледај се да ти оде та помисао.” “А ако ме испитају и нађу да имам?” – кажу, не слушају ме и муче се. Са друге стране они који чују, оду на испитивање, увиде да им није ништа и да видите како им се лице промени, враћа им се храброст. Они други од брига легну у постељу и неће ни да једу. У реду, имаш сиду. За Бога нема тешког проблема. Кад би духовније живео, када би се исповедао, причешћивао и остало, Бог би ти помогао.

– *Како то почиње, сјарче, и како неко почне да мисли да је болестан?*

– Мало-помало развије такву помисао. Често се дешава да постоји неки разлог, али обично није озбиљан. Помисао то преувелича. Када сам био у манастиру Стоми, био је један отац породице у Коници, који је мислио да има туберкулозу. Није ни жени дозвољавао да му приђе. “Не приближавај се”, говорио јој је, “заразићеш се.” Јадница је вешала корпу са храном неки штап и давала му је издалека. Сиротица је сва усахла. Његова деца, злосрећници, гледали су га само издалека. А њему није било ништа, али пошто није излазио никуда, па ни сунца није видео – био је затворен у соби и увек умотан у ћебад – био је жут и био је убеђен да је туберкулозан. Пођем ја његовој кући. Чим ме је угледао, рече: “Немој да ми прилазиш, калуђеру, да се не заразиш и ти, а народ долази тамо код тебе у манастир. Имам туберкулозу.” “Ко ти је, море, рекао да имаш туберкулозу?” – питам га. Његова жена изнесе да ме послужи слатким од ораха. “Отвори уста”, кажем му. “Буди сада послушан.” Отворио је уста: није знао шта намеравам да урадим. Ставим орах прво у његова уста, па га онда узем и поједем. “Немој, немој, заразићеш се!” – викао је. “Од чега да се заразим! Теби није ништа” – кажем. “Да си заиста болестан, јесам ли ја изгубио памет, па да урадим овако нешто? Устај, да



изађемо напоље.” Кажем његовој жени: “Баци све ово: лекове, лебад...” Подигнем га тако и изађемо напоље. После три године, колико је био затворен у соби, све му је изгледао необично напољу. После је мало-помало почео и да одлази на посао. Ето, шта је помисао, када је гајиш!

Уз послушност све се може превазићи

– *Старче, како се некоме може помоћи када мисли да ићи од неке болести?*

– Да би добио помоћ, треба да има духовника, да има у њега поверења и да га слуша. Да му повери помисао и он ће му рећи: “Немој да обраћаш пажњу на ово, води рачуна о ономе” и тако даље. Ако нема поверења и ако га не послуша, не може да оде помисао. Знаш ли како је то када траже помоћ од тебе, а сами неће ништа да чине? Један младић, који неуредно живи, има душевних проблема, злопати се, долази очију црвених од пушења и тражи да му помогнем. Има и некакву лажну побожност, тражи да му дам слику иконостаса за благослов, а улази у моју келију са цигаретом! “Бре”, кажем му, “очи су ти од цигарета постале потпуно црвене као у бесног пса. Овде ни стари људи не пуше. Ја овде кадим тамјаном.” А он опет по своме. Долази, тражи помоћ, не оставља своју помисао. “Зашто ме не исцелиш?” – каже. Хоће да оздрави неком чаролијом, а да се он сам ништа не потруди. “Ти ниси за чудо”, кажем му. “Теби ништа не фали. Верујеш својој помисли.” Да ме је послушао, добио би помоћ. Запазио сам да онај ко слуша одмах види напредак и пође правим путем. И он сам и његова породица после су мирни.

Једном неки свештеник пође у један манастир и тамо му рекоше да поје, али он је одбио. “Зашто”, упиташе га, “не појеш?” “Зато што у псалму каже: “Слава је Божија у устима њиховијем, и мач с обје стране оштар у руци њиховој.” (Псал. 149, 6) Плашио се мача ако узнесе свој глас и остао упорно при своме да не би било добро да поје. “Ама, добри мој, златни мој, није тако”, говорили су му други, а он ништа, тера по своме. Е, како да се споразумеш са таквим човеком? Шта да радиш с њим? Чак и да је то што је говорио било тачно, а да му је други рекао: “Не, није тако, него је овако” требало је да послуша, макар онај други не био у праву, опет би њега походила благодат Божија, штавише, велика благодат, зато што је смеран.

Толики људи се тако годинама муче, само зато што верују својој помисли, а неће да послушају! Све што им кажеш, све што чи-



ниш за њих, све примају наопако. И није ствар у томе да неко поверује у своју помисао и да је зло ту стало, него је ствар у томе што зло расте. Гаји се, гаји се и може да доведе до лудила. Гради, на пример, неко кућу, па му кажу: “Како то градиш? Срушиће се и пашиће ти на главу.” Пошто је на почетку, ако послуша, може лако да сруши то што је започео и да поправи. Ако, међутим, заврши кућу, како да је сруши после? Кажу му: “Срушиће ти се на главу”, он види и сам да ће да се сруши, свестан је опасности, али мисли на то да је потрошио новац, да се много намучио да кућу сагради, па је не руши, и, напослетку, кућа му падне на главу.

– *Може ли му се помоћи?*

– Ако он то хоће, може да му се помогне. Али ако му кажеш да то није тачно, а он се оправдава, како да му се помогне? Претпоставимо да један млади човек има шећерну болест и, пошто не зна колико зла може то да изазове, мисли да то није ништа озбиљно. Лекар му каже: “Шећер шкоди и треба да држиш дијету.” Ако га послуша, неће бити никаквих проблема. Али ако каже: “Па шта ако имам шећер, јешћу слатко, јер када једем слатко, загрејем се, могу да спавам без њебета чак и усред зиме.” Како да са њим изиђеш на крај, када упорно наставља по своме?

– *Старче, да ли је природно да млад човек верује својој помисли?*

– Ако млад човек верује својој помисли, има велики его.

– *А како да њога постане свесћан?*

– Ако се, на пример, сеги неких догађаја из времена када је био мали, који показују колику је дозу егоизма имао као мали, схватиће. Посматрао сам двоје мале деце. Једно је узело јастук и подигло га лако, као што је и природно. Дошло је друго дете да подигне тај исти јастук и претварало се као да подиже цак цемента. То дете поседује егоизам. Али када мало порасте и схвати да је онај његов чин потекао од егоизма и то повери свом исповеднику, долази благодат Божија, он се очисти и тако је добио помоћ. Забога, па Бог није неправедан!

– *Ако, старче, из некој свој искуства видим како ће се отириликe неко моје стицање развићи, да ли у томе има самоуверености?*

– Не треба сама да доносиш закључке. Апостол Петар је, када га је Христос позвао, ходао по води. Чим му је, међутим, помисао рекла да ће потонути, потонуо је (Види Мт. 14, 28–31).





А видиш, смирени човек, и чуда да чини, опет не верује својој помисли. Био је у Јордану један изузетно простодушан свештеник, који је чинио чуда. Очитао би молитву болесном човеку или животињи и они би оздравили. И муслимани су одлазили код њега када би се разболели и он их је исцељивао. Имао је обичај, пре служења Литургије, да попије који гутљај течности и да поједе комадић двопека и после целог дана није ништа јео. Једном је сазнао Патријарх да он једе пре божанствене Литургије и позвао га у Патријаршију. Пође он тако, немајући појма зашто га траже. Док је чекао да га позове Патријарх, чекао је у холу заједно са осталима. Напољу је била велика врућина, па су капци били затворени, а из једне рупице пролазила је једна сунчева зрака. Он је од те зраке помислио да је ту некакав канпчић. Пошто се ознојио, скине расу и окачи је о сунчеву зраку. Када су то видели остали, који су ту седели, потпуно се збунеше. Оду и кажу Патријарху: “Онај свештеник који ужина пре божанствене Литургије окачио је расу о сунчеву зраку!” Позове га, онда, Патријарх и почне да га испитује: “Како си? Шта радиш? Колико често служиш божанствену Литургију? Како се припремаш за Литургију?” “Па, ето”, рече му свештеник, “Очитам јутрење, правим неколико метанија и после мало попијем воде и презалогам двопек, и онда служим Литургију.” “А зашто то чиниш?” – упита га Патријарх. “Ако поједем малчице пре божанствене Литургије”, каже он, “када произносим отпуст¹⁰³, Христос иде горе. Међутим, ако поједем нешто после божанствене Литургије, Христос остаје одоле!” Он је то чинио са добром помишљу! Рече му, онда, Патријарх: “Не, то није исправно. Прво произнеси отпуст, па онда нешто поједи.” Свештеник направи метанију и прихвати како му је речено.

Хоћу да кажем да, упркос томе што је доспео до таквог духовног узраста да је чинио чуда, Патријархове речи примио је сасвим простодушно: није имао своју вољу. Међутим, да је веровао својој помисли, могао је да каже: “Ја читам молитве болесним људима и животињама, па се исцељују. Шта ми сад овај говори? Боље је онако како ја о томе размишљам, јер је иначе храна важнија од Христа.”

Схватио сам да послушност много помаже. Ако има човек имало мозга, ако је послушан, постаје философ. Био човек паметан,

103 После божанственог Причешћа верника и после поделе антидора (нафоре), свештеник произноси отпуст онога што је остало у Светој чаши.



или глуп, био здрав, или болестан духовно или телесно и муче га помисли, ако је послушан, ослобађа се. Послушање је избављење.

Највећи егоиста је онај ко следи своју помисао и никога не пита: окреће се самоме себи. Неко може да буде паметан, изузетно интелигентан, али ако има своју вољу, самоувереност и самољубље, престано се мучи. Ствара себи прво опасну заблуду, а онда проблеме. Да би изишао на прави пут, треба да отвори срце неком духовнику и да смерно заиште његову помоћ. Неки, међутим, уместо да иду духовнику, оду код психијатра. Ако је психијатар верник, повезаће их са неким духовником. А ако није, даће им само пилуле. Само што пилуле не решавају проблем. Неопходна је помоћ духовника, како би могли на прави начин да се суоче са својом ситуацијом и како би се поправило њихово стање, како се не би више мучили.

Четврто поглавље Борба против помисли

Духовни животи има шемељ у њосмислима [шемељи се на њомислима].

– Чинила сам, сћарче, да су Грци у италијанском рајћу прво љокушавали да уништите нејријатилска утврђења, па су тек после нападнали.

– И ђаво ради то исто. Баш као што непријатељ, пре него што изврши напад топовима, бомбардује утврђења из ваздуха, како би их неутралисао, тако и ђаво прво бомбардује човека помислима и потом га напада. Ако не “неутралише” човекову помисао, не напада, јер човек, као утврђење, користи добру помисао, она је његов грудобран.

Лева помисао је страно тело и човек треба да настоји да га одбаци. За ту борбу сви имамо довољно снаге. Нема оправдања ни за кога да каже да нема снаге и да не може да се бори. Ту нема ни пијука, ни “мацоле”, па да не може да их подигне, јер му дрхте руке. Не видим да је тешко да све примамо са десне стране. Зашто да испитујем, на пример, ђудљивости другог човека? Можда, у ствари, то што чини и није ђудљивост, него то чини намерно, да би се смирио.

– Сћарче, узнемирена сам, јер све радим с леве сћиране. Борим се, али не моју да окренем удесно.

– Већ и сама чињеница што препознајеш које помисли нису чисте, што си узнемирена и бориш се да их удаљаш од себе, велики је напредак. Ако желиш да напредујеш и даље, кад год те нападне лу-





кави помислима слева и вуче те на своју страну, снажно окрени волан на супротну страну и игнориши га. Потруди се да имаш добре помисли о млађим, али и о старијим сестрама које се тихо баве својим унутарњим делањем, јер теби ђаво „прља” помисао, како би успорио твој духовни напредак. Кад не би запињала код помисли, онда би духовно високо одскочила. Целокупни духовни живот темељи се на помислима. Духовни напредак зависи од помисли.

– *Старче, како да помоћем себи у борби против помисли слева?*

– Будношћу и непрекидном молитвом. Ако си стално будна, опрезна си и јављају ти се само добре помисли. На пример, видиш једну чашу и помислиш на Свети Путир, Тајну Вечеру, Христа и тако даље. Али ако ниси будна, твој ум може да скрене на разне недуховне ствари, па чак и на скаредне. Зато се труди да не сакупљаш свакакво ђубре од помисли, па да после мораш да се бориш да их отераш. Изговарај умну молитву и сабирај се у себе. А ако ти ум бежи, ти га поново врати и непрестано то понављај. Не дозволи уму да лута. Јер чак и ако не почива стално на скаредностима, него само на неутралним, оне га исто толико онеспособљавају чинећи га расејаним, да му је сав труд узалуд. Штавише, помисли које ти настају од расејаности, нису мање погубне од злих помисли, јер их не примећујемо и не одбацујемо их.

– *Старче, помисао ми говори: “Ниси учинила никакав напредак за толико година колико си већ у манастиру”.*

– Дај да чујем, шта ти још говори помисао! Колико ми се чини, ви овде много слушате малог покварењака. Како вас само исмева! Зашто верујете покварењаку? Зашто дозвољавате да вас смуђује? Умири се. Бринеш се узалуд и злопатиш се без разлога. Ђаво ти, као факир, приказује лажно стање и збуњује те. Смущује те песимистичким помислима, како би ти пролазило време и како би ти одвлачио пажњу од молитве и пажње у обављању послушања. Макар мало да те смуте и постигне да немаш воље да се бориш против тога, чак и то је довољно, да би преузео вођство. Настој кад год нешто радиш сама да се држиш овог правила: псалмопојање, славословље, молитва у уму, или наглас, тако да избегаваши шапат помисли, односно, да би “променила тему”. Пошто ђаво мења тему, зашто да не мењамо и ми? Већ сам вам једном приликом причао како током неког разговора, у моменту када свом саговорнику треба да кажем оно што ће му помоћи, долази неко и прекида ме, или се направи нека бука и тако даље,



само да бих био приморан да прекинем. Пошто кушач кује такве планове, зашто и ми њему да не смислимо такав план? Будите паметне, наругајте се покварењаку.

– *Старче, мучи ме ђуја, безвољноси... То је мучење.*

– Мучење пре мучења!... Ти си самоуверена. Помисли слева су те довеле у такво стање и зато ти све представља напор. Теби су неопходне помисли здесна. Треба да замениш рђаве машине своје... фабрике добрим машинама. Најбоље је да човек изгради фабрику добрих помисли. Онда би чак и оно што је ружно ум претварао у лепо. Ако човека, на пример, видиш као душу, као анђела, као анђеосе узвисујеш на небо и твој живот постаје славље. Ако га видиш само као тело, силазиш у пакао.

– *Више ђуја ми се догодило да имам добру помисао, али омах после ђуја ми долази једна рђава и све ми поквари. Да ја то, можда, не чиним од свој срца?*

– Циљ јесте да то чиниш од свог срца и, ако ти и дође помисао слева, треба да кажеш: “Та није моја. Треба да је одагнам.” И готова ствар, завршено.

– *Ако сам, старче, уз многу муке одагнала једну помисао слева, како то да се она поново враћа, када је она већ завршена?*

– Да, тема јесте завршена, али покварењак није завршио. Ђаво никада не умире. Један стари монах је имао обичај да каже: “Ако пса удариш једном или двапут, он побегне. Ђаво никада не бежи. Упорно је ту. Свугде је. Упалим свећу светитељима заштитницима испоснице, само да оде, а демони ми кажу: “Јеси ли за нас упалио свећу?” “Бре, ђубради једна, откуд за вас да палим свећу? За светитеље сам упалио свећу.” “Да, али ми смо те на то приморали”, кажу.

– *Када се, старче, некоме догоди нешто непријатно, па почне да говори: “Зашто, Боже мој, да ми се то догоди?”, да ли такај човек добије помоћ?*

– А како да добије помоћ! Основно је да човек све тумачи добром помишљу. Само онда му је на добробит. Постоје неки који имају добар мотор, много предуслова за духовни живот, али им је волан погрешно усмерен. Ако окрену волан у правцу добрих помисли, онда настављају у добром правцу.

Нејовање добрих помисли

– *Старче, да ли добре помисли долазе саме или треба да их негујем?*



– Треба да их негујеш. Мораш да пратиш саму себе, да испитујеш себе и да настојиш кад год ти непријатељ наметне рђаве помисли да их одагнаш и да их замениш добрим помислима. Када се тако бориш, развиће ти се и добра воља. Онда ће Бог, када види твоју добру вољу, да ти притекне у помоћ, а тада рђаве помисли у теби неће моћи да нађу места. Отићи ће и имаћеш сад већ потпуно природно, добре помисли. Навићи ћеш се на добро, доброта ће ти ући у срце, и онда ћеш у себи угостити Христа. То се, међутим, не може постићи за један дан. Неопходно је време и непрекидна борба како би твоја душа заслужила победнички венац. А онда, битка је добијена заувек, јер битке су израз унутрашње несређености, коју искоришћава непријатељска пропаганда.

– Да ли *што* значи, *стјарче*, да су сви они који имају добре помисли *што* *посијили* борећи се?

– Не мора да значи. Има људи који од почетка свог духовног живота имају добре помисли и тако напредују. А други, иако у почетку имају добре помисли, после не пазе и почињу да прихватају помисли слева, али, пратећи сами себе и увиђајући колико пута им се дешава то исто, губе уздање у себе и после опет имају добре помисли. Неки, опет, можда имају половину добрих и половину злих. Други имају више добрих, трећи више злих. Неко, на пример, ко намерава да се замонаши, у зависности од околине, од услова у којима је живео, има добре или зле помисли. Може да има десет до двадесет одсто, па чак и осамдесет одсто злих помисли. Када почне да прати самога себе, почиње да се труди да одбаци зле помисли и да негује добре. Настављајући са тим настојањем, успева, после извесног времена, да има само добре помисли. Од дужине времена у коме је, живећи у свету, имао зле помисли, зависиће колико ће времена бити потребно да оне нестану. После тога, мало-помало, нема више ни добрих помисли и доспева до неке врсте испражњености. Тада пролази кроз период када нема ни добре, ни зле помисли. Та фаза носи са собом и извештан немир у души и човек почиње да се пита: “Шта се дешава? Шта бива сада? Имао сам зле помисли, нестале су. Дошле су добре. Сада немам ни добре, ни зле.” После те празнине, ум се испуњава благодаћу Божијом и тада долази до божанског просветљења.

– А како изгледа *што* испуњавање, *стјарче*?

– Некоме ко никада није видео звезде не можеш да опишеш како изгледа сунце. Да је бар звезде видео, могао би, некако отприлике, да му даш идеју о томе како изгледа сунце.



– *Стјарче*, *што* може да *помојне* човеку да *досје* у *што* *стијање* *празнине*, о коме *говорише*?

– Богомислије, или непрекидна молитва, или тиховање, или усрдно подвизавање. Душа која ће топло пригрлити борбу против злих помисли може доспети до вишег духовног узраста него друга, која готово уопште нема злих помисли. Може, дакле, на почетку духовног живота да има деведесет злих и десет добрих помисли и да доспе до узвишенијег духовног живота од оне, која је имала деведесет добрих и десет злих.

Очишћење ума и срца

– Како, *стјарче*, долази до очишћења ума и срца?

– Већ сам вам рекао да, како би се очистили ум и срце, човек не треба да прима зле помисли које му намеће покварењак, нити он сам треба да помишља зло. Треба да настоји да увек има добру помисао, да се лако не саблажњава и да са благошћу и љубављу гледа на грехе других. Када се умноже добре помисли, човек се у души освећује, опходи се побожно, постаје мирнији и живот му постаје рај. У супротном, на све гледа с неповерљивошћу и његов живот се претвара у пакао. Тако сам човек свој живот претвара у пакао.

Потребно је да се помучимо око очишћења. Можемо и да будемо свесни онога што је рђаво у нама, али то није довољно. Ако не само да не прихватамо зле помисли и сами не помишљамо зло, него још и ако о свему што нам говоре и што видимо имамо добре помисли, очистиће нам се ум и срце. Кушач, разуме се, неће престати да нам шаље понеки злу телеграфску поруку. Јер чак и када се отарасимо својих злих помисли, биће и даље ђаволових напада, али они не приањају, ако је срце чисто.

– *Стјарче*, да ли *молишва* *пوماже* очишћењу ума?

– Молитва није довољна. Кад неко кади и килограме тамјана док се моли, ако му ум врви злим помислима о другима, нема никакве користи. Из ума телеграфска порука силази у срце и од човека чини звер. Бог жели да имамо “чисто срце” (Псал. 51, 10), а наше срце је чисто када не дозвољавамо да нам умом пролазе рђаве помисли о другима.

– Да ли, *стјарче*, *прво* човек *помисли* добру *помисао*, *па* му *поштом* *Бој* *пوماже*?

– Пази, само ако човек има добру помисао, стиче право на Божију помоћ. Добром помишљу чисти своје рђаво срце, јер “из срца из-



лазе зле помисли” (Мт. 15, 19), сва зла и опет “уста његова говоре од сувишка срца” (Лк 6, 45). Бог га, штавише, награђује за добру помисао коју поседује.

Погрђавајмо исцртавању помисли погрозне

– *Старче, шта ћемо да избегамо помисли погрозне?*

– Да ли је све увек онако како изгледа? Увек стави знак питања на крају сваке помисли, кад већ обично све видиш са леве стране, а исто тако додај и понеку добру помисао о другима, како не би сагрешила судећи другима. Још је боље ако ставиш два знака питања. Ако ставиш три, то је још боље. Тако се ти умириш, а служи и теби на добробит, али чиниш добро и другоме. Иначе, од помисли слева се нервираш, узнемирена си, забринута, а онда и духовно себи шкодиш. Када на све што видиш гледаш са добрим помислима, убрзо ћеш видети да је све стварно тако, како си видела имајући добре помисли. Испричаћу ти нешто како би видела шта чини помисао слева. Једнога дана дође у колибу један монах и каже ми: “Стари Харалампије је маг. Изводио је магије.” “Ма шта причаш, човече? Није ли те стид?” – кажем му ја. “Да”, каже ми он, “видео сам га једне ноћи, по месечини, како нешто мрмља и просипа нешто из некаквог балона по башти.” Одем једнога дана код старог Харалампија. “Како си, Харалампије?” – ословим га. “Шта то радиш? Неко те је видео како нешто просипаш из балона по башти и мрмљаш нешто себи у браду.” “Тамо у башти има љиљана, па сам пошао да их залијем. Говорио сам уснут “Радуј се, Невесто Невесна!” и залио један љиљан. Па онда опет, “Радуј се, Невесто Невесна!”, па залио други љиљан... Напунио сам поново балон и заливао их даље.” Видиш ли? А други га је сматрао магом!

Видим, неки мирјани имају тако добре помисли! Док се други, јадници, толико муче због нечега што не само да не постоји, него то ни ђаво не би могао да смисли! Једном, када је падала киша после дуготрајне суше, осетио сам такву благодарност према Богу, да сам седео у колиби и без престанка говорио: “Хвала Ти милион, два милиона пута, Боже мој.” Напољу, а ја то нисам знао, био је један мирјанин који ме је слушао. Када ме је после видео, рече ми: “Оче, саблазнио сам се. Чуо сам те како говориш “милион-два милиона” и рекох: “О чему то говори отац Пајсије?” Шта сам могао да му кажем? Ја сам мислио на захвалност Богу због кише, а он је мислио да сам бројао новац. И да је био неко други, могао је да дође да ме увече опљачка, да ме распали неком батином и да напослед-



ку ништа не нађе. Једном другом приликом, дошао је неки човек коме је дете било болесно. Примио сам га у црквици. Када сам чуо каква проблем има, рекох му да бих му помогао: “И ти треба нешто да учиниш да би ти дете добило помоћ. Не правиш метаније, не постиш, новаца немаш да дајеш милостињу, кажи Богу: “Немам ништа да жртвујем за здравље свога детета, па ћу покушати бар да оставим цигарете.” Јадник је био дирнут, па ми је обећао да ће то да учини. Пошао сам да му отворим врата, јер је требало да крене, а он остави упаљач и цигарете у црквици, испод Христове иконе. Нисам то приметио. После њега уђе један младић у црквицу, нешто је хтео да ми каже, и после је изашао из црквице и запалио цигарету. Кажем му: “Момче, није у реду да пушиш овде, удаљи се бар мало.” “А је ли у цркви дозвољено пушење?” – каже он мени. Видео је кутију цигарета и упаљач које је оставио отац болесног детета и помислио да ја пушим. Пустио сам га да оде са том помисљу. Добро, чак и да пушим, зар бих пушио у цркви? Видите ли шта је помисао?

– *Старче, колико сумња и неверење могу да нашкоде души?*

– Према количини сумње је и штета. Неповеће доводи до депресије.

– *А како се лечи?*

– Добрим помислима.

– *Старче, Ако човек увиђа да је пао једанпут, зар му то не помаже?*

– Ако падне једном, није страшно. Али ако падне два пута, пострадаће. Човек мора да буде опрезан, јер ако је однос један према хиљаду да није онако како смо мислили да јесте, пропали смо. Када сам био у општежителном манастиру, једном, на Велику Четрдесетницу, један стари монах, отац Доротеј, пржио је тиквице у тигању. Видео га је један брат баш у тренутку када их је стављао у тигањ, па ми рече: “Да видиш, стари Доротеј пржи барбуне и то оволико велике!” “Ама”, кажем ја њему, “није могуће да стари Доротеј на Велику Четрдесетницу пржи рибу.” “Али јесте”, каже он опет, “видео сам га својим очима: пржио је оволике барбуне!” Стари Доротеј је пре петнаест година дошао на Свету Гору и био је као мајка. Кад би видео неког слабуњавог монаха рекао би му: “Дођи овамо, имам да ти кажем једну тајну”, па би му давао тахине са туцаним орасима, или нешто друго. О старијим монасима је на исти начин бринуо. Одем ја после овог разговора код старог Доротеја и имам шта да видим! Пржио је тиквице за болницу!





– *А ако се, сѿарче, помисао погодрења о некоме покаже као шачна?*

– Ако се и деси да се једном покаже као тачна, значи ли то да ће сваки пут бити истините такве помисли? Уосталом, откуд знаш да Бог није допустио да она помисао испадне истинита, да би други полагао духовне испите из смирења?

Разуме се, човек мора да пази да и он сам не даје повода да би други изводио погрешне закључке. Да би неко, на пример, имао злу помисао о теби, можда он сам поседује страсти, али и ти си му можда дала за то повод. Ако упркос томе што си ти била пажљива, други помисли нешто на твоју штету, онда слави Бога и помоли се за њега.

Разговор са помислима

– *Сѿарче, када ми дође помисао ѿргосѿи, ѿо ме мучи.*

– Задржаваш ли је у себи?

– Да.

– Зашто је задржаваш? Затвори јој врата. Ако је задржаваш у себи, трпиш штету. Помисао дође као лопов, ти јој отвориш врата, пустиш је унутра, уђеш у разговор са њом и она те после покраде. Да ли ико разговара са лоповом? Не само да нико са лоповом не разговара, него закључа врата да не може да уђе. Можда и не разговараш са њом, али зашто је пушташ да прође? Да наведемо један пример: не кажем да ти имаш такве помисли, али хајде да претпоставимо да ти дође помисао да си могла да постанеш игуманија. У реду, дошла је помисао. Чим дође, реци самој себи: “Аха, добро: хоћеш да будеш игуманија? Буди прво игуманија самој себи.” Онда одмах самој себи прекидаш разговор. Шта имамо да разговарамо са ђаволом? Видиш, када је ђаво пошао да нападне Христа, Он му је рекао: “Иди од мене, сатано” (Лк. 4, 8). Пошто је Христос рекао ђаволу: “Ајде, бежи од мене...”, шта онда ми имамо да разговарамо са њим?

– *Да ли је зло, сѿарче, да разговарам са једном злом помисли само да бих открила одакле ми?*

– Зло је у томе што ти не разговараш са помишљу, као што мислиш, него са ђаволом. Бива ти пријатно у оном тренутку, али после се мучиш. Немој уопште да се упушташ у расправу са таквим помислима. Узми ту ручну бомбу и баци је на непријатеља, да би га убила. Ручна бомба има ту особину да не експлодира одмах, него после два–три минута. Тако и помисао слева, ако је отераш одмах, не може да те повреди. Али ти понекад ниси довољно будна, не изгова-



раш молитву, па не можеш да се одбраниш. Стиже споља телеграфска порука од ђавола, ти је примиш, читаш је, па је поново читаш, поверујеш јој и стављаш је у архив. Те фасцикле ће ти приказати ђаво Судњег Дана да би те оптужио.

– *Када, сѿарче, најад неке зле помисли предсѿавља ѿаг?*

– Дође ти помисао, ти је отераш одмах и то није пад. Дође, а ти се расправљаш с њом. То јесте пад. Дође, примиш је, па је потом отераш. То је делимичан пад, јер и онда си претрпела штету, пошто је ђаво загадио твој ум. Значи, то је као да је дошао сам ђаво, а ти му кажеш: “Добар дан, како си? Јеси ли добро? Седи да те послужим. А, јеси ли ти ђаво? Одлази сада.” Пошто си увидела да је ђаво, зашто си га примила унутра? Послужила си га и он ће поново доћи.

Саљашавање са помишљу

– *Зашѿо ми, сѿарче, умом пролазе разне зле помисли у манасѿиру? У свеѿу није било ѿако. Да ли ја ѿо доушѿам?*

– Не, душо хришћанска! Нека их, нека долазе и одлазе. Да ли те, можда, авиони који прелећу изнад манастира, па ти ремете мир и тишину, питају да ли могу да прелећу? Тако и зле помисли. Не очајавај. Те помисли су ђаволова топовска ђулаџ. Она су као птице селице које изгледају лепо када лете небом, па ти се допада да их гледаш. Ако, међутим, слете, направе гнездо на твојој кући, па после се излегу птићи, а птићи ти после прљају кућу.

– *Али зашѿо да ми долазе ѿакве помисли?*

– То је ђаволов посао. Али има у теби и талогa: још није дошло до очишћења. Али све док их ти не прихваташ, ниси одговорна. Пусти псе да лају. Немој се много бацати камењем на њих. Јер што више камења бацаш на њих, то они више лају, а од те гомиле камења подићи ће “манастир”, или кућу, зависи... па је после тешко да је срушиш.

– *Када, се онда, сѿарче, саљашавамо са помислима?*

– Када их сисаш као бомбону. Потруди се да не сисаш помисли које ти долазе споља обавијене шећером, а унутра су отров, па после падаш у незнање. То што помисли пролазе човековим умом није узнемиравајуће, јер само Анђелима и савршенима не пролазе зле помисли умом. Узнемиравајуће је када човек искрчи и поравна један део свога срца и пусти да унутра слећу ђаволови авиони. Ако се једном и то догоди, исповеди се сместа и посади на јалову крчевину плодносно дрвеће, па га негуј, како би ти срце поново постало рај.

ЗАВИСНОСТ ОД НЕБА

Прво поглавље Промисао Божији

”Ишћише најприје Царство Божије”¹⁰⁴

– *Сћарче, авва Макарије каже да нас Бог дарива добрима небеским¹⁰⁵ и у њо верујемо. Треба ли да верујемо да ће нас даривати и земаљским добрима, која нису толико значајна?*

– Којим земаљским добрима?

– *Што јој нам је још потребно.*

– Да. Добро си то рекла. Бог воли створење Своје, обличје Своје и стара се о свему што му је потребно.

– *Да ли свако треба у њо да верује и да не буде забринут?*

– Ако у то не верује и бори се сам да стекне оно што му је потребно, мучиће се. Ма, ако га Бог не дарива земаљским добрима, материјалним стварима, не треба због тога да се жалости човек који духовно живи. Ако пре свега иштемo Царство Божије, а то је једина наша брига, све остало ће нам бити дато. Зар ће напустити Бог Своје створење? Хлеб који је Бог свакодневно бацао синовима Израљевим у пустињи, ако су га чували за сутрадан, “уцрва се и усмрдје” (2 Мој. 16, 19–20). Тако устроји Бог како би имали поверења у промисао Божији.

Још нисмо сасвим разумели шта значи: “Иштите најприје Царство Божије”. Или верујемо, или не верујемо. Када сам отишао да боравим на гори Синајској, нисам понео ништа са собом. Није ми падло уопште на памет да мислим шта ће бити са мном у пустињи, међу непознатим људима, шта ћу да једем, како ћу да живим. Испосница Свете Епистимије, у којој је требало да боравим, била је већ годинама напуштена, нико у њој није боравио. Будући да нисам желео да оптерећујем манастир, нисам тражио ништа оданде. Донели су ми, међутим, сами нешто хлеба, али сам га вратио. Зашто да бринем, када је Христос рекао: “Иштите најприје Царство Божије”? И воде готово да није било. Нисам познавао ни рукотворење, па да кажеш да

104 Мт. 6, 33.

105 Види Макаρίου τοῦ Αἰγυπτίου, Ὀμιλία Πνευματικά, PG 34, 460D–461A.



могу да радим и зарадим за хлеб. Једина алатка, коју сам имао, биле су једне маказе. Њих сам раздвојио, па сам тако добио два ножа која сам каменом наопштрио. Узео сам комад дрвета и почео сам да режем иконице у дрвету. Радио сам и успут изговарао умну молитву. Брзо сам се извештио. Увек сам радио исту иконицу, па сам ускоро посао од пет дана за једну иконицу, свео на једанаест сати. Не само да ми ништа није недостајало, него сам био у могућности да помажем Бедуинчићима. Тако је прошло неко време, а ја сам проводио већи део дана у раду. Потом сам дошао у стање, када више нисам толико водио рачуна о раду, него ми је главна брига била како да обезбедим Бедуинчићима основне потрепштине. Једна капица и пар сандала за њих је благослов... А онда ми је наишла помисао: “Јесам ли ја дошао овамо да помажем Бедуинчићима, или да се молим за цео свет.” Тако сам одлучио да скратим време које проводим у рукодељу, да се тога чврсто придржавам и да више времена проводим у молитви. Да ли сам могао било од кога да очекујем помоћ? Бедуини ни сами нису имали шта да једу, манастир је био далеко, а свуда наоколо само пустиња. Али, истог оног дана, када сам скратио време за рукодеље да би ми остало више времена за молитву, дође неки човек, нађе ме испред испоснице и каже ми: “Ево, узми ових сто лира, помози Бедуинчићима, да ти не би реметио свој дневни ритам, и да би могао више да се молиш.” Нисам издржао. Оставивши га самог на петнаест минута, ушао сам у испосницу. Промисао Божији и љубав Божија довели су ме у такво стање, да нисам могао да задржим сузе. Видиш ли, како Бог уређује, када човек има добру вољу? Јер, колико сам ја могао да им дам? Дао бих једноме детету, дошло би друго и рекло: “А мени ниси ништа дао, оче!”

– *Зашто, сћарче, иако смо многи пући осетили бескрајну моћ Божију, не видимо Његов промисао?*

– То је ђавоља замка. Ваво нам баца прашину у очи да не бисмо могли да видимо промисао Божији. Јер, кад би човек познао промисао Божији, омекшало би његово камено срце, постало би осетљиво и у њему би букнуло славословље, а то није у ђаволовом интересу.

Човек често одређује без Бога

Неки човек је направио акваријум и целога дана је говорио “слава Теби Господе”, јер је непрестано у њему гледао промисао Божији. Говорио ми је како рибица, чим се излегне, па буде мала као глава чиоде, има на себи као неку кесицу са течносту, којом се храни све док не порасте толико да може да улови у води понеки микро-





организам. Обезбедио јој је, дакле Бог “мањерку”¹⁰⁶! А ако чак и за та бића постоји промисао Божији, како је тек за човека! Али човек често одлучује и одређује не осврћући се на Бога. “Имаћу”, каже, “двоје деце”. Бога и не рачуна. Због тога се и дешавају толике несреће и гину толика деца. Већина људи има двоје деце, једно удари ауто, друго се разболи и умре, па на крају остају без деце.

Када родитељи, састворитељи Божији, имају проблема упркос великом труду који улажу да би одгајили и отхранили децу, треба смирено, ширећи руке ка небесима, да зашћу помоћ од Великог Створитеља. Тада се радује и Бог, Који дарива помоћ и човек, који благодарно Његову помоћ прима. У време када сам био у манастиру Стомију, упознао сам једног оца породице који је имао много деце. Био је пољар¹⁰⁷ у једном селу у Ипиру, удаљеном четири и по сата пешачења од Конице где је живео са породицом. Пошто је пут, којим је ишао на посао, пролазио поред манастира, свраћао је у манастир и при одласку и при повратку. Кад год се враћао из села кући, молио ме да му дозволим да сам упали кандила. Иако би му се увек просуло мало уља, пуштао сам га да то чини, јер ми је било милије да после обришем плочице у храму, него да га ражалостим. Када је одлазио из манастира, на неких три стотине метара од манастира, опалио би један хитац из пушке! То никако нисам могао да објасним и зато сам одлучио да га пратим, од тренутка када уђе у храм, па све док не крене путем према Коници. Прво је, дакле, палио кандила у храму, а потом излазио у припрату. Пошто би и онде упалио кандило које се налазило изнад улаза у цркву, испред иконе Пресвете Богородице, умочио би прст у уље у кандилу, преклонио би колена раширио руке према икони и рекао: “Пресвета Богородице, имам деветоро деце; добави им мало меса.” Затим би уљем из кандила намазао нишан на пушци и отишао. Три стотине метара од манастира, баш на месту где расте један дуд, чекала га је једна дивокоза. Он опали, како већ рекох, један хитац из пушке, убије дивокозу, однесе је доле до једне пенине, одере је и понесе кући својој деци. Све то одигравало се истим редоследом сваки пут када се враћао са посла. Задивио сам се вери тог човека и промислу Пресвете Богородице. После двадесет и пет година, дође и пронађе ме на Светој Гори. У једном тренутку, просто

106 “Мањерка – део војничке опреме у којој се носи храна.

107 Пољар: чувар поља (прим. прев).



ми излете питање: “Како су ти деца? Где су?” А он, пружи руку према северу и рече: “Једни су у Немачкој”, потом показа према југу, додвинувши: “А други у Аустралији; хвала Богу, сви су здрави.” Тај човек је задржао своју чврсту веру и самога себе сачувао неокаљаним разним безбожничким идеологијама, зато ни Бог њега није напустио.

Блајослови чудесној промисла Божијег

– *Понекад, сћарче, имам неку жељу, и Бој ми је исћуни, а ја што ни не зашћражим. Како се што дешава?*

– Бог тако устроји. Гледа наше потребе и жеље и, ако је у питању нешто за наше добро, тиме нас дарива. Када је некоме потребна помоћ у нечему, Христос и Богородица помажу. Питали старца Филарета¹⁰⁸: “Шта желиш да ти добавимо?” – “Све што желим послаће ми Богородица”, одговори он. И тако је и било. Када се ослонио на Бога са потпуним уздањем, добри Бог нас прати и устроји нам. Као добар домостројитељ, свакоме од нас даје оно што му је неопходно, па се још брине и за ситнице, као што су неке материјалне потребе. Како бисмо разумели Његову бригу и промисао Његов, даје нам тачно оно што нам је потребно. Не чекај, међутим, да ти прво Бог да, него ти најпре дај целу себе Богу. Јер, ако иштеш непрестано од Бога и не предајеш саму себе Богу са поверењем, то показује да имаш своју кућу и да се отуђујеш од вечних небеских манастира. Они људи који дају све Богу и предају Му се у потпуности, налазе се под кровом велике куполе Божије и под зашћитом промисла Божијег. Уздање у Бога је непрестана тајинствена молитва, која неприметно доводи силе Божије онде где је потребно и у тренутку када је потребно и тада добра деца Његова непрестано Га славослове са много благодарности.

Када је папа–Тихон отишао у колибу Часнога Крста, тамо није било храма, иако му је био неопходан. Није имао ни новца да га сагради. Имао је само велику веру у Бога. Једног дана се помолио и кренуо према Кареји, са вером да ће Бог да му устроји новац неопходан да сагради храм. Још пре него што је стигао у Кареју, позва га, из далека, старешина¹⁰⁹ скита Пророка Илије. Када му је папа–Тихон

108 Види: Γέροντος Παΐσιου Ἀγιορείτου, Ἀγιορείται Πατέρες καὶ Ἀγιορείτικα, σ. 86.

109 Старешина (δικαῖος): старац једне колибе, коме се сваке године поверава управљање скитом и старање о главном храму скита и о поклонцима.



пришао, старешина му рече: “Неки добар хришћанин из Америке послао ми је ове доларе да дам неком испоснику који нема где да служи. Ти немаш, ево, узми их и сагради храм.” Папа-Тихону потекоше сузе од ганућа и благодарности према добром Богу, који се, као добар познавалац срца, што и јесте, побринуо за храм, пре него што Га је он и замолио, па је тако имао за њега спреман новац, баш када је намеравао да га иште.¹¹⁰

Када се неко препусти Богу, Бог га не напушта. И стварно, ако ти је нешто потребно сутра у десет сати, ако није неразумно и ако је стварно неопходно, у петнаест до десет, или у пола десет, Бог ће то имати спремно да ти да. На пример, неопходна ти је чаша у девет сати. У пет минута до девет, стиже ти чаша. Неопходно ти је пет стотина драхми. Тачно у време када ти је потребно, стиже ти тачно пет стотина драхми: ни пет стотина десет, ни четири стотине деведесет. Приметио сам да ако ми је нешто неопходно, на пример, сутра, Бог је то устројио још данас: пре него што је мени пало на памет, Бог је већ мислио на то, а покаже се тачно у време када ми је потребно. Јер гледам колико је времена потребно да оданде, одакле то долази, стигне до мене тачно на време. Дакле, Бог се за то побринуо раније.

Ако све чинимо да се Бог радује нашем животу, онда Он обилато дарује благослове Своје доброј деци Својој, тачно у онај час када су им потребни.

Читав живот потом, пролази уз благослове промисла Божијег. Могу да вам испричам много примера деловања чудесног промисла Божијег.

Када сам био у рату, на задатке сам увек носио једно Јеванђеље, а онда сам га дао некоме. После сам говорио: “Ах, када бих имао једно Јеванђеље, много би ми помогло!” На Божић, послали су нам, горе на планину, две стотине пакета. Од тих две стотине пакета, само у мом је било једно Јеванђеље! Било је старо, садржавало је и мапу Палестине. У пакету сам пронашао и писамце у коме је писало: “Ако ти треба још књига, пиши нам да ти пошаљемо.” Касније, у манастиру Стомију, једном ми је било потребно једно кандило за цркву. Једног јутра, у цик зоре, сишао сам у Коницу. Баш када сам пролазио поред једне куће, зачујем неку девојчицу како говори свом оцу:

110 Види: Γέροντος Παΐσιου Ἀγιορείτου, Ἀγιορείται Πατέρες καὶ Ἀγιορείτικα, σ. 18–19.



“Оче, ево једног монаха!” Отац тада изиђе и рече ми: “Оче, заветовао сам се Богородици да ћу јој даровати једно кандило: узми овај новац и, молим те, купи једно кандило.” И даде ми пет стотине драхми, тачно је толико, тада, 1958. године, стајало једно кандило. Али и сада, када ми је нешто потребно, Бог то одмах устроји. Хоћу, на пример, да насечем дрва, а не могу. Онда се, час посла, некако добаве дрва. Пре него што сам дошао овамо, примио сам пакет у коме је било педесет хиљада драхми. Тачно колико ми је било потребно. Дао сам некоме на поклон једну икону “Достојно јест”, следећег дана ми доносе једну икону Богородице “Портаитисе”! Овог лета¹¹¹, пре него што је пала киша, нисам уопште имао воде. Сада, како је пало нешто кише, сакупим канту и по воде дневно. У цистерни је прошлогодишња вода и није добра. Како то Бог устроји! Мало по мало, сакупио сам буре воде. Толико људи долази свакога дана и пију воду, умивају се, јер стигну овамо ознојени, а пловак се спушта само за четири до пет прстију! Сто педесет, или две стотине људи користило је воду из бурета, а оно се не празни! Једни много одврну чесмицу, други забораве да је заврну, па вода истиче, али је још увек има, буре никако да се испразни!

Прејусџимо се ѡромислу Божјем

Ко год следи добротинство (осети добротинства) Божије, научи да начини самога себе зависним од промисла Божијег. Осећа се тада као детенце у колевци које заплаче, чим га мајка за тренутак остави, и плаче све док му се мајка журно опет не врати. Ако се човек потпуно препусти Богу, има велику предност. Када сам први пут отишао у манастир Стоми, нисам имао где да се сместим, јер је цео манастир био претворен у војну базу. Пронашао сам угао уз манастирски зид, ставио сам нешто одозго да га мало покријем и онде сам проводио ноћи седећи, јер није било простора да се испружим. Једнога дана дође један јеромонах, мој познаник, и каже ми: “Добро, како можеш да боравиш овде?” “А зашто да не? Имају ли људи из света нешто више него ми? Када су Каранису рекли, онда када је тражио кредит, “па ти немаш отаџбину”, он рече: “Стећи ћемо је”. Ако световни човек може такву веру да има, зар да ми немамо поверења у Бога? Пошто је Пресвета Богородица устројила да се нађем овде, зар неће да се побрине за свој манастир, када за то дође време?” И заи-

111 Ради се о години 1990.



ста, како је Богородица полако све устројила! Сећам се када су мајстори мешали бетон за бетонску плочу за монашке келије које су биле изгореле, није било довољно цемента. Недостајала је трећина целе количине која је била потребна да се заврши посао. Дођу мајстори код мене и кажу: “Немамо више цемента за бетон да се заврши плоча.” “Ништа не брините, само ви наставите са послом.” Нисмо никако могли да довоземо нову количину цемента, јер су и мазге и волови били заузети пословима у пољу. Требало је да мајстори пешаче два сата до Конице, а друга два сата им је било потребно да оду на ниве да нађу теглеће животиње. Када да оду и када да се врате? Осим тога, људи су имали и свога посла, нису могли да дођу сутрадан. Гледам, успели су да заврше две трећине бетонске плоче. Уђем у цркву и кажем: “Шта ће сада бити, Пресвета Богородице моја? Молим те помози нам.” И изиђем из цркве...

– *И шта је онда било, старче?*

– Бетонска плоча је била завршена, а цемента је још и преостало!

– *Јесу ли мајстори то приметили?*

– Како да не примете? Понекад нам Бог и Пресвета Богородица пружају велику помоћ!

Бој све окрене за добробит човеку

– *Старче, често се дешава да нам се, када кренемо да обавимо неки посао, испречи чиница томила прејрека. Како да знамо да ли су, или нису, те прејреке дело Божије?*

– Морамо да испитамо да ли смо ми сами томе криви. Ако нисмо, онда су препреке дело Божије, али за наше добро. Зато нико не треба да се жалости, ако нешто није могао да обави, или уради, или ако је исувише касно завршио. Једном сам журно силазио из манастира Стоми у Коницу да обавим неки хитан посао. На једном јако стрмом делу пута – називао сам га Голготом – сусрео сам једног познаника, чича Анастасија, који је водио три натоварене мазге. Од тешког успињања самари су им се искренули у страну и једна мазга је била сасвим на рубу пута изнад провалије, па је претила опасност да се преврне у бездан. “Бог те послао, оче”, рече ми чича Анастасије. Помогао сам му да скине товари са мазги и да их поново натовари, пошто је исправио и учврстио самаре, а онда смо заједно мазге потерали узбрдо средином пута и тек онда сам га оставио да се даље сам успиње. Одмакавши нешто мало, наишао сам на место где тек што



је дошло до великог одрона. Одрон је био дуг тридесет метара и читавом његовом дужином више није било стазе. Дрвеће и камење сурвали су се у реку. Да се нисам задржао, нашао бих се на том месту тачно у тренутку одроњавања. “Чича Анастасије, спасао си ми живот”, рекох у себи, “Бог те је послао”.

Христос свише гледа свакога од нас шта чинимо и како се понашамо и зна како и када да делује за наше добро. Зна како и куда да нас води, а ми само треба да заиштемо помоћ, да Му кажемо своје жеље и да Га пустимо да све уреди. Када сам био у манастиру Филотеј, хтео сам да одем на неко пусто место: размишљао сам да одем на једно пусто острво. Чак сам се био договорио са једним чамцијом да дође да ме одвезе, али на крају ипак нисам отишао. Тако је Бог устројио, јер сам још био неискусан и боравак на пустом острву би ми много нашкодио: уништили би ме демони. Пошто нисам могао да одем онамо, окренуо сам мисли према Катунакији. Волео сам пустињаштво у Катунакији и молио сам се и припремао да одем онамо. Желео сам да се подвизавам уз старца Петра¹¹², једног великог духовника. Десио се, међутим, један догађај због којег сам био принуђен да одем у Коницу, а не у Катунакију. Једне вечери, после вечерње молитве, повукао сам се у своју келију и молио сам се до дубоко у ноћ. Не где око једанаест сати, мало сам прилегао да се одморим. Око пола два, после поноћи, пробудило ме манастирско звоно које нас је позивало у храм. Направио сам покрет да устанем, али то је било немогуће. Нека невидљива сила држала ме прикованог за лежај. Схватио сам да се нешто дешава. Остао сам у том положају, без могућности да се померим, све до дванаест сати у подне. Могао сам да се молим, могао сам да размишљам, али нисам могао да се померим. Док сам био у том стању, могао сам, као на телевизији, да видим са једне стране Катунакију, а са друге манастир Стоми у Коници. Са чежњом сам гледао у Катунакију. Тада ми један глас – био је то глас Пресвете Богородице – сасвим јасно рече: “Нећеш отићи у Катунакију, отићи ћеш у манастир Стоми.” “Пресвета Богородице, молио сам Те да одем на пусто место, у испосништво, а Ти ме шаљеш у свет?” рекох. Поново зачух исти глас како ми строго говори: “Отићи ћеш да се сретнеш са том и том особом и она ће много да ти помогне.” У том тренутку ослободио сам се чудесне невидљиве силе која ме је везивала за

¹¹² Види: Γέρωντος Παΐσιου Ἀγιορείτου, Ἀγιορεῖται Πατέρες καὶ Ἀγιορεῖται, σ. 64–73.



постелу и моје срце се испуни благодаћу Божијом. Одмах потом сам отишао код свог духовника и све то му испричао. “То је воља Божија”, рече ми духовник, “али никоме немој ни реч да кажеш о овом догађају. Реци да ћеш из здравствених разлога – у то време сам избацавао крв – морати да одеш са Свете Горе и иди.” Ја сам желео нешто друго, али Бог је имао свој план. Помислио сам да је воља Божија била да обновим тај манастир и да тако испуним завет који сам дао Пресветој Богородици још када сам служио војску за време рата. “Пресвета Богородице”, изрекао сам тада, “помози ми да постанем монах, па ћу радити три године да поново подигнем Твој спаљени манастир”. Касније се, међутим, показало да је основни разлог, због којег ме Богородица послала онамо, био тај да помогнем да се осамдесет тамошњих породица, које су прешле у протестантизам, поново врате у крило Православља.

Бог често гледа да се збуди оно што представља добробит за многе људе. Никада не чини само једно добро, већ три–четири добра истовремено. И не дозвољава никада да се деси нешто рђаво, ако из тога не произиђу многа добра. Све окрене да буде нама на корист, и оно што је наопако и оно што је опасно. Добро и зло су помешани: добро би било издвојено, али се у њега умешају личне користи. Али Бог и то тако измешано чини да нама на крају буде на добро. Зато треба да верујемо да Бог допушта да се збива само оно што може да изиђе на добро, јер Он воли Своје створење. Може, на пример, да допусти једно мало искушење, како би нас заштитио од већег. Једном је, на Светој Гори, један мирјанин пошао у један манастир на некакву славу. Попио је мало и напио се. Када је отишао из манастира, пао је на земљу и како је падао снег, нападао је по њему и прекрио га. Од његовог дисања, на снегу се направио мали отвор. После неког времена, прође неки човек онуда и угледа рупу у снегу. “Шта ли је то овде? Да није извор?”, упита се пролазник и мало лупне штапом. “Ох!” зајеча пијани, и тако је Бог устројио да буде пронађен и спасен сигурне смрти.

Добročинства Божија смекшавају (пошресажу) нам срце

– *Старче, шта Бог тражи од нас?*

– Бог од нас тражи произвољење, наше добро настројење које треба да покажемо својом, макар и малом, али часном духовном борбом и самопознањем своје грешности. Свим осталим дарива Он нас. У духовном животу нису нам потребне снажне руке да бисмо се



смирено борили, да бисмо искали милосрђе Божије и да бисмо Му благодарили на свему. Онај ко се препушта рукама Божијим, без икаквог свог плана, поверава себе плану Божијем. Што се човек више ослања на самога себе, заостаје: не напредује духовно, јер ствара препреке милосрђу Божијем. Да бисмо напредовали, потребно је да имамо потпуно уздање у Бога.

Бог у сваком тренутку Својом љубављу милује срца свих људи, али ми тога нисмо свесни, јер се на наше срце ухватила кора. Када очисти своје срце, човек осећа гануће, потресеност, луди, јер увиђа добročинства и доброту Господа Бога Који нас све подједнако воли, болује због оних који пате, а радује се због оних који живе духовним животом. Довољно је да се добра душа само сети добročинства Божијих, па да га она узнесу, а камо ли тек ако помисли на многобројне своје грехе и на бескрајно милосрђе Божије! Када човек види старање Божије, ако је очистио очи своје душе, он осећа и доживљава сав промисао Божији срцем које је, ослобођено коре и очишћено, постало осетљиво и топи се већ од благодарности: луди у позитивном смислу. Зато даривања Божија, када их човек осећа, праве пукотине у његовом срцу, оно препукне. А онда, док рука Божија милује добро и часно срце његово, додирује ране на срцу и од тога трепери сва унутрашњост човекова и расте његова благодарност према Богу. Они који се боре, развијају самосвест о својој грешности и познање добročинства Божијих, и који себе с поверењем препуштају великом милосрђу Његовом, узносе своју душу у рај са великом извесношћу и са много мање телесног напора.

Благодарност према Богу и због малој и због великој добра

Неки људи кажу: “Верујем да ће ми Бог помоћи”, а са друге стране згрћу новац како ни у чему не би оскудевали. Они се ругају Богу, јер се не уздају у Бога, већ у новац. Ако не престану да воле новац и полагају у њега наду, неће моћи да положи наду у Бога. Ја не кажем да људи не треба мало да штеде за случај нужде, али не треба да полагају сву своју наду у новац и дају му своје срце, јер тако забрављају на Бога. Ко год сам планира, немајући поуздања у Бога, и после каже да тако Бог жели, тај за дело своје добија ђаволски “благослов”, и непрестано се мучи. Нисмо познали силу и Доброту Божију. Не пуштамо Га да управља нама и зато имамо силне невоље.

На гори Синајској, тамо у испосници Свете Епистимије, где сам боравио, било је веома мало воде. У једној пећини, на неких два-



десет метара од испоснице, из само једне пукотине капала је кап по кап. Направио сам малу цистерну и успевао да сакупим три литра воде током двадесет и четири сата. Када сам одлазио да узмем воду, остављао сам кантицу да се напуни водом и за то време изговарао Акатисте Пресветој Богородици. Наквасио бих мало руком само чело, јер ми је то много помагало – то ми је саветовао један лекар – узимао сам мало воде да имам за пиће, у једну конзервицу бих сакупио мало воде за птичице и мишеве којих је било у испосници. Остатак воде морао је да ми послужи да оперем један комад одеће и тако даље. Какву сам радост, какву благодарност осећао за то мало воде што сам имао! Славословље, јер сам имао воде! Када сам дошао на Свету Гору проборао сам кратко време у скиту манастира Ивирон, зато што је то сунчано место са много воде. Била је тамо једна цистерна из које се преливала вода и текла свуда наоколо. Ух, прао сам и ноге и главу..., али заборавио сам се. На гори Синајској очи су ми се пуниле сузама од благодарности због то мало воде, иако сам у скиту умео да се заборавим због обиља воде. Зато сам поново отишао тамо, али сам овога пута боравио неких осамдесет метара од велике цистерне и имао сам једну малу цистерну. Како се губи, како се заборавља човек у обиљу!

Треба без икаквог остатка да се препустимо промислу Божијем, вољи Божијој и Бог ће се старати о нама. Неки монах је једног послеподнева кренуо на врх брда да чита Вечерњу молитву. Идући путем, нашао је некакву белу печурку и заблагодарио је Богу што је пронашао такву реткост. Намеравао је да је убере при повратку и да је поједе за вечеру. “Ако ме људи из света упитају да ли једем ‘месо’”, размишљао је, “могу да им кажем да га једем сваке јесени!” На повратку, нађе само половину печурке – нека животиња ју је вероватно згазила – и рече: “Изгледа да толико треба да поједем.” Убере је и заблагодари Богу на промислу Његовом, што је нашао половину печурке. Нешто даље, наиђе на још једну половину печурке и таман се саже да је узме и још мало обогати своју вечеру, али, пошто је та половина била згњечена – можда је била отровна – остави је и поново заблагодари Богу што га је сачувао од тровања. Оде у колибу и поједе за вечеру ону половину печурке. Следећег дана, када је изашао из своје колибе, угледа невероватан призор! Свуда наоколо израсле су прелепе печурке и он заблагодари Богу. Видите ли, он је заблагодарио Богу и за целу и за половину печурке, и за добру и за покварену половину и за једну и за много печурака. Заблагодарио је за све.



Добри Бог дарива нас обилно и увек силом Својом делује за наше добро. Сва добра која поседујемо дарови су Божији. Учинио је да све служи створење Његово, човека, и да се све жртвује за њега, од животиња и птица, малих и великих, све до биљака – па се још и сам Бог жртвовао да искупи човека. Па немојмо бити равнодушни према свему томе и рађавати Га својом великом незахвалношћу и безосећајношћу, него хајде да Му благодаримо и да Га славословимо!

Друго поглавље Вера и уздање у Бога

Усрдно верујмо у Бога

– *Сћарче, многи ме брине што ми се јављају помисли неистојаности у вери.*

– То што се бринеш и не прихваташ такве помисли значи да су те помисли од ђавола. Христос понекад допушта да имамо помисли сумње и непостојаности у вери, како би видео нашу одлучност и усрдност. Међутим, наш Бог није мит као Зевс, Аполон и други. Наша религија је истинска и жива. Имамо “облак свједока”, како говори Апостол Павле (види: Јев. 12, 1), који су познали Христа, доживели га изблиза и жртвовали се за Њега. И у наше време постоје људи посвећени Богу који живе у условима небеским и опште са анђелима, са светитељима, па чак и са Христом и Богородицом. И рећи ћу ти нешто и о себи, само да бих ти помогао. Видиш, постајем и ја... давалац крви: обелодањујем извесне чињенице да бих помогао. Тамо где видим ризницу знања и пољуљану веру, желим ту веру да учврстим и зато понекад испричам неке догађаје.

Када сам био мали, у Коници, прочитао сам многобројна житија Светих и давао и другој деци да их прочитају, или сам их окупљао око себе да читамо заједно. Дивио сам се великом подвигу и посту којем су се подвргавали Светитељи и покушавао и сам да чиним што и они. Од поста ми је врат постао танак као петељка од трешње. Деца су ме исмевала. “Пашће ти глава!” викала су за мном. Шта сам све подносио! Но, то је друга тема. Са друге стране, мој старији брат, будући да сам постајао све озбиљније болестан од поста, бојећи се да нећу стићи да завршим школу, куповао ми је да читам верске часописе. После сам их крио у шуми, у капели Свете Варваре и кришом одлазио онамо да их читам. Једнога дана, један наш сусед, по имену Коста, рече моме брату: “Ја ћу га натерати да се опамети,





да побаца све те књиге које чита и да се окане свих тих постова и молитви.”

И тако ме пронађе – било ми је тада петнаест година – и почне да ми објашњава Дарвинову теорију. Говорио ми је и објашњавао, све док ми се није све замутило у глави. Тако збуњен и слуђен, одем одмах у шуму, до капеле Свете Варваре. Ушао сам у капелу и почео да молим Христа: “Христе, ако постојиш молим Те да ми даш неки знак”, понављао сам ко зна колико дуго и преклањао колена. Било је лето. Зној је текао са мене, био сам потпуно мокар, посустао сам од умора, али нисам ништа ни видео ни чуо. Ни Бог да ми мало удовољи, макар најмањим знаком, макар неком сенком, ма, кажем вам, био сам потпуно сломљен.

Да је неко разуман то гледао са стране, рекао би: “Штета, Боже мој, толике муке! Од једанаесте године успињао се по стенама, толико се подвизавао и сада пролази кризу. Помутио га други неким бесмисленим теоријама. У кући има проблема са старијим братом. Побеглао је у шуму да од Тебе иште помоћ...” Међутим, ништа, ама баш ништа, све је било узалуд! Исцрпљен, сео сам мало на земљу. Помислио сам тада: “Добро, када сам питао Косту шта он мисли о Христу, ево, шта ми је рекао: “Био је најбољи, најправеднији човек и пошто је проповедао праведност, угрозио је интересе Фарисеја, па су Га разапели из зависти”. А онда сам наглас рекао: “Ако је Христос био тако добар човек, толико правичан, и никада се није појавио нико сличан Њему, а други су Га из зависти и злобе усмртили, онда је достојно да за Њега учиним још и више него што сам учинио, па чак и да умрем.”

Чим сам то на тај начин самоме себи изложио, Христос се приказао окупан светлошћу – читава унутрашњост капеле је блештала невероватно јаком светлошћу – и рече ми: “Ја сам васкрсење и живот; који вјерује у мене ако и умре, живјеће.” (Јн. 11, 25–26). Те сам речи могао да прочитам и у отвореном Јеванђељу које је држао у једној руци. Цела моја унутрашњост се озарила, променила толико да сам узбуђено непрестано понављао: “Дођи сада овамо, Коста да разговарамо, па да видимо да ли Бог постоји, или не постоји”. Видиш, Христос је чекао да ја сам нађем сопствено штедро решење за своју збуњеност, па се тек онда појавио. Ако од детета тражи штедрост у суочавању са сумњама, тим пре то захтева од одраслог човека.



– Неки људи, старче, поричу постојање чистијавој Устројства Божијеј.

– Ма, како може да се сматра бајком све што се догодило са Христом? Толико читамо у Старом Завету у Књигама пророка, који су живели седам стотина година пре Христа, а они говоре са толико појединости о Христу. Зар им то није довољно? Стари Завет говори чак и тачно за колико новца ће издати Христа (види: Зах. 11; 1–13). Потом каже да тај новац Јевреји неће уложити у касу Храма, зато што ће бити цена за крв, већ да ће купити једно поље да у њему сахрањују странце (упореди: Јер. 18, 2 и 39,9; Мт. 27, 7–9). Испунило се и пророштво пророка Захарије и других. Све је толико јасно! Такве појединости! Каже чак и шта ће бити са хаљинама Његовим (види Псал. 22,18).

И све то је изречено толико година пре Рођења Христовог. Па како, онда, могу да имам помисао сумње? Погледајмо, затим, Апостола Павла! Он је био прогонитељ! Пошао је у Дамаск са другом намером. Појављује му се Христос и каже му: “Савле, Савле, зашто ме гониш?” А он упита: “Ко си ти Господе?” “Ја сам Исус којега ти гониш.”

И после тога Христос обавештава о томе Ананију! И затим, колико се злопатио и борио Апостол Павле да пројави Име Христово свим народима!

Па потом, колико је било мученика да сведоче! Једанаест милиона мученика! Зар су сви они били луди? Како неко може све то да заборави? Кад би макар мало читао Јеванђеље, да ли би могао да не верује? И када би било још више појединости, то би много помогло да поверују сви људи. Али, Бог намерно није допустио, како би се људи напрезали, да би могао да види ко Га воли, ко се жртвује за Њега не очекујући чуда. Мислим да усрдног (штедрог) човека не додирује и не утиче на њега, што год хулно да чује.

Човек треба усрдно да поверује у Бога, а не да му је потребно чудо како би почео да верује. Када видим одрасле људе како од мене траже да виде неко чудо да би постали верници, знаш ли како ми је? Да су млади, имали би некакво оправдање због своје младости. Али ови, нису учинили ништа за Христа и кажу: “Дај да видимо нешто, па да поверујемо”, то је тако ниско и ружно. Да ли би им, можда, помогло када би и видели чудо? Рекли би да је то нека обмана и тако даље.



"Дометни нам вјере"¹¹³

– *Старче, шта је неке светишћелје, и древне и новије, начи-
нило изузетним, ја су знали када ће умрећи, када ће да се дојоги
овај, или онај доћај и шако даље?*

– Велика усрдност, велика једноставност, смирење и вера. Они се у животу нису поводили за размишљањем које слаби веру. Вера је нешто велико! Видите и Апостол Петар је снагом своје вере ходио по таласима. Чим је, међутим, почео да размишља (сумњичаво), почео је да тоне (види: Мт. 14, 30). Јесам ли вам испричао о оцу Харалампиију¹¹⁴, који је пре кратког времена живео у манастиру Кутлумуш? Био је много једноставан, трудољубив монах, дубоке духовности. Када је остарио, један јаки грип оборио га је у постељу и лекар је рекао оцима да се не удаљују од њега, јер ће веома брзо завршити свој живот. Отац Харалампиије, када је то чуо, одговори: "Ма шта причаш? Нећу умрети до Васкрса, како бих могао да кажем: "Христос воскрес". И заиста, прошла су готово два месеца, освануо је дан Васкрса, он је изговорио "Христос воскрес", причестио се и издахнуо. Тај врлински, једноставни старчић истински је постао чедо Божије и заједно са Богом одредио је дан своје смрти!

– *Старче, како се јача вера?*

– Вера јача од молитве. Човек који није однеговао веру од малена, али има вољу за то, може да је однегује молитвом, ако иште од Христа да му дометне вере. Треба да молимо Христа да нам дометне вере и да је увећа. Шта рекоше Христу апостоли? "Дометни нам вјере." Зар не? Када кажеш "дометни", то значи да се уздаш у Бога. Јер ако се човек не узда у Бога, чега да му Бог дометне? Иштемо од Бога да нам дометне вере, не да чинимо чуда, већ да Га још више заволимо.

Да би нам постала јача и већа вера у Бога помаже све: цвеће, скакавци, звезде, па и громови. Сви видимо све то, али то не помаже свима, јер примамо "поруке", то јест помисли које нам шаље непријатељ. На пример, кад не би било соли у мору, оно би заударало. Међутим ко год без вере испитује ту појаву у својој лабораторији, не помаже му ништа, јер није очистио своје срце. Међутим, ако неко то чини усрдно и са добром помисли, чак и необичније појаве гледа другим оком, Божијим просветљењем, и славослови Бога.

113 Лк. 17,5.

114 Види: Γέροντος Παΐσιου Ἀγιορείτου, Ἀγιορείται Πατέρες καὶ Ἀγιορείτικα, σ. 10–11.



Све треба да нас узноси Боју

– *Рекли сте нам, старче, да све треба да нас узноси навише,
према Боју. Како да усјемо у шоме?*

– Само када све користите на добро. Ако човек све окрене ка духовности, да ли знате колики духовни добитак извучи и колико искуство стиче? Узмеш ли, на пример, цемента, и ту можеш да нађеш Бога! Узмеш ли у руку опеку, можеш да ухватиш Бога! Узмеш ово, узмеш Бога! Узмеш оно, нађеш Бога! Да, у свему треба да видите Бога! Ако човек не ради тако, ако не види Бога у свему, смести га у цркву, биће далеко од Бога. Дај му да чита духовну књигу, исто ће тако бити далеко од Бога. Што год духовно да му даш да чини, то га не води Богу.

Сваки човек, што год да гледа, што год да ради, било да пије, или да везе, све треба доведе у везу са духовношћу. Гледа ли цвеће, видео је Бога. Гледа ли свиње? Да, чедо моје, поново је видео Бога! Рећи ћеш: "Па зар и у свињи могу да видим Бога?" Да и у свињи. Видиш каквом ју је створио добри Бог! Дао јој је онакву њушку да рије по земљи и не гледајући проналази у земљи гомоље. Да има обичну њушку, онда би се посекала када наиђе на нешто оптро, стакло, трње и слично! Често кажемо: "Бог је то мудрошћу Својом створио." Не треба да то кажемо само онда када видимо неки леп мирисни цвет, него и када видимо свињу. И ту треба да видимо Бога! А када помислим да је Бог могао да ме створи као свињу, а створио ме као човека! Изгледа вам чудно? Зар није могао Бог да нас створи као свиње? Ловци често ране дивљу свињу и не могу да је нађу, а после дођу дивље животиње, и поједу је, јадну, још живу. Нема медицинску помоћ и мучи се упркос томе што није повредила свог Створитеља. С друге стране, човек је свог Створитеља повредио и повређује Га и даље, а често је и незахвалан. Зато вам говорим да радите исправно. Како је добро Бог створио све око нас! Какву моћ Бог даје и животињама! Лекар ти каже: "Да би имао јаке мишиће, мораш да једеш месо." А видиш, бикови једу, јадни, само траву, а имају онакве мишиће! Зар у томе не видиш Бога? Значи, само од траве коју једу Бог им даје толику снагу! А како, онда неће човеку? Јесте ли то разумеле?

Када човек тако размишља, постиже стање у којем му помажу не само светитељи, него и грешници. Светитељ нам даје снаге својим светим примером. Грешник нас својим падом чини суздржљивима, зауздава нас, кочи, не само да поново не паднемо у очима других, него да не ражалостимо Бога.





Сила вере

– *Старче, шта је то печат Јањећа?*

– А ко је Јање?

– *Христос.*

– А шта је, онда, Његов печат? Када се хришћанин криптава, свештеник му светим Миром на чело ставља знамење Крста, говори: “Печат дара Духа Светога”. Потом, сваки пут када се осењује крсним знаком, хришћанин се клања спасоносном Страдању Господњем и призива силу Крста, која представља силу распећа Христовог. Када кажемо: “Крсте Христов спаси нас силом својом”, призивамо силу жртвовања распетог Господа. Због тога Крст има велику силу. Ако, на пример, пада киша и грми, гром може да погоди гвоздени крст у пољу. Ако, међутим, испод њега стоји хришћанин, који уза се има малени крст, и каже: “Крсте Христов спаси ме силом својом”, гром не удара у њега. С једне стране на делу су закони физике, гром удара у гвоздени крст и обара га. Са друге стране, верника чува толички крстић, јер је призвао силу Крста.

– *Старче, зашто ми Бог не даје, иако ишћем нешто са вером?*

– Верујеш, иштеш, али, ако немаш смирења, или имаш склоност ка гордости, не даје ти Бог. Неко може да има вере не као “зрно горушично” (Мт. 17,20 и Лк. 17,6), него као цело кило зрневља горушичног, ако нема исто толико смирења, Бог не посредује, јер му не би било на добробит. А ако постоји гордост, вера губи силу.

Ако човек пролази кроз живот са вером, без икакве сумње, и заште помоћ Божију, догађаће му се у почетку веома мале, а потом, мало по мало, све значајније ствари, и постаће већи верник. Доживљавајући тајинство изблиза, постаје богослов зато што свет око себе неће поимати разумом, него ће живети у истинитости. Његова вера непрестано расте, зато што се налази у једном другом простору, где се збивају Божански догађаји. Али, да би неко доживео тајинство Божије, мора да одбаци старог човека, како би се на неки начин узнео до стања пре човековог пада. Мора да поседује безазлестност и једноставност, да вера његова буде непоколебива и да верује да не постоји савршено ништа што Бог није у стању да учини. Тада, када чује за неког човека који не верује или сумња у вези са појединим стварима које имају додир са помоћи Божијом, да ли знате колико пати?

– *Када човек верује, може ли, старче, својом молићвом да промени ток неких догађаја?*



– Ако има много вере, много штошта може да промени. Чак и ако је саградио кућу посред бујице и бујица потече свом силином, ако много верује и топло замоли Бога, бујица ће окренути ток узбрдо. Треба, међутим да има такву веру да, ако чује, претпоставимо, да се десило чудо и да је пресушило море и да његово дно ору тракторима, а рибе да одвозе камионима, у то треба да поверује. Не треба чак ни да оде да види. Па да се налази на сто метара од мора, не треба ни да погледа у том правцу, а камо ли да оде да се увери да ли је то истина, зато што такав човек не сумња. Он зна да је за Бога све могуће, да сила Божија нема граница и више од тога га не занима. Такву веру треба да има. Само истински верник истински живи и заиста је Божији човек.

Уздању у Бога мајка је вера

– *Старче, ја осећам несигурности и тескобу.*

– Осигурај се код Бога, чедо моје. Зар знаш само за осигурање аутомобила? Осигурање Божије ти није познато? Осени се крсним знаком и, пре него што било шта урадиш, кажи: “Христе и Пресвета Богородице, помозите ми.” Постоји ли боље осигурање од уздања у Бога? Када се човек узда у Бога непрестано добија најбоље гориво и његово духовно возило никада не стаје, непрестано вози даље. Буди пажљива колико год можеш, моли се и уздај се у Бога, а Он ће ти помоћи у свакој прилици. Поједностави свој живот потпуним уздањем у Бога, и ослободићеш се тескобе и несигурности.

– *Када ми кажу, старче, да учиним нешто, увек почињем са некаквим стравом и оклевањем и најослећку може да се догоди да то од страве не учиним онако како треба.*

– Осени се крсним знаком, добро чедо моје, и учинићеш оно што ти кажу. А ако још кажеш: “Уз благослове Светих Отаца наших”, толико светитеља има, а ни један ти неће одбити помоћ. Не смеш никада да губиш уздање у Бога. Немој да се утежеш у своју уску људску логику, мучиш саму себе и спречаваш помоћ Божију. Када себе и свој рад препустиш Богу, после људског марљивог и мудрог делања, много ћеш помоћи самој себи, али и другима. Уздање у Бога велика је ствар. Једном је требало да ми ваде крв. Било је четири лекарке. Једна ме измучила: није могла да нађе вену. Дође друга, исто. Стиже и трећа, која се специјализовала за то, али ништа. У том тренутку пролазила је четврта лекарка. Видела је колико су ме измучили, па је дошла и она да покуша. Она се прво прекрстила и одмах је





нашла вену, зато што је затражила помоћ Божију. Остале су се, из неког разлога, уздале само у себе.

Велика је предност када се човек препусти рукама Божијим! Људи себи постављају циљ и труде се да постигну успех, а не пада им на памет да се питају каква је воља Божија, а камо ли да јој се прилагоде. Треба са уздањем да се препустимо Богу да нас упутује у правом смеру, а сами да чинимо све што је потребно и то са великом усрдношћу. Ако се човек не узда у Бога, тако да се у потпуности не препусти Његовим рукама, мучиће се. Људи обично прво прибегавају људској утехи, а када се разочарају у људе, тек тада се окрећу Богу. Али, ако не желимо да се мучимо, треба одмах да иштемо утеху Божију, јер је она једина истинска утеха. Није довољна вера.¹¹⁵ Уздање у Бога привлачи Његову помоћ. Хришћанин верује и уздаје се у Бога до смрти, а тада јасно види руку Божију која га спасава.

Апостол Павле каже да вера представља веру у невидљиво, а не само у видљиво (види: Јев. 11, 1). Када поверавамо своју будућност Богу, обавезујемо Га да нам помогне. Потпуном уздању у Бога мајка је вера, са којом се човек тајинствено моли, и заслужује плодове наде. То је непрекидна молитва и она доноси резултате у тренутку када је потребно. Тада човек природно живи анђелским животом и из њега проваљује славословље: “Свет, свет, свет је Господ над војскама” (види: Иса. 6, 3). Јер човек може свој живот учинити рајским, ако има уздања у Бога, ако Га слави за све и ако прихвата да Он управља њиме као добар Отац. У супротном, свој живот претвара у пакао. Велика је ствар да човек може да осети у овом животу делић рајске радости.

– *Што се тиче телесној или душевној здравља, старче, до које мере човек треба да се препусти рукама Божијим?*

– Човек се пре свега узда у Бога, а тек после Бога може да се поузда и у одговарајућег човека.

Вера и љубав

– *Старче, какав је однос између вере и љубави?*

– Пре свега мора да постоји вера, а затим долази љубав. Човек мора да верује, да би почео да воли. Не може да заволи нешто ако у то не верује. Зато, да бисмо заволели Бога, треба да верујемо у

¹¹⁵ На овом месту вера има значење једноставног прихватања чињенице да Бог постоји, а као таква није довољна за живот у Христу.



Њега. У складу са вером, коју човек има, су и нада и љубав и жртвовање за Бога и за ближњег. Топла вера у Бога рађа топлу љубав према Богу и према подобљу Божијем, нашем сабрату, човеку. А од преливене наше љубави – која не може да стане у наше срце, па се прелива – нападају се и јадне животиње. Верујмо много, волимо много. Ако је наша вера млака, и наша љубав ће бити млака. Ако је наша вера топла, биће и наша љубав топла.

Наша вера треба да буде усрдна а одатле почиње усрдна борба. И уколико се неко усрдно бори (подвизава), утолико расте вера, расте и љубав. У тој усрдној борби много помаже да човек размишља о добротинствима Божијим. Онај ко има усрдност, не размишља о томе да ли постоји, или не постоји рај, него се бори јер верује у Бога и воли Га. Са друге стране, онај ко нема усрдности почиње да размишља: “А зашто да се борим? Питам се да ли уопште постоји рај? Да ли постоји Суд?” А када је неко незахвалан, што год да чиниш за њега биће незахвалан. Усрдан човек и за време искушења славослови Бога, и мало по мало долази до тога да непрестано благодари Богу, а онда долази до преумљења његове душе и он се непрестано радује. А онај други може и да нема искушења, него само ‘благослове’, па ипак никада није задовољан.

После љубави према Богу долази жртвовање. А када постоји жртвовање без размишљања о сопственој користи, онда човек почиње да има Божанске доживљаје. Значи, да се жртвујем ни због чега другог, већ за Бога Који је Творац свеколике Твари и дарује нас толиким благословима. Видиш, идолопоклоници, који су обоготворили природне појаве, па су се клањали сунцу, или рекама, стигли су до тога да се жртвују за ту своју веру. Ако су се, дакле, жртвовали за Створење, колико пре ми треба да се жртвујемо за Створитеља!

Људи не верују и зато се не жртвују. Сва равнодушност потиче од тога. Један псује светиње, други верује напола и пати. Да би се неко радовао истински, духовно, треба да верује и да воли.

– *“Без мене не можете чинити ништа”¹¹⁶*

Ако човек не жели да се мучи треба да верује у ово што је Христос рекао: “Без мене не можете чинити ништа”. Треба, значи, са добрим наумом да се одрекне самога себе и да верује у силу Божију. Када се неко са добрим наумом одрекне самога себе, онда налази Бо-

¹¹⁶ види: Јн. 15, 5.





га. “Сву своју наду полажем у Тебе.”¹¹⁷ Чак и најдуховнији људи нису сигурни за свој живот, и зато непрестано траже сигурност у Богу, полажу наду у Бога и одричу се свога “ја”, зато што “ја” човеку доноси сву духовну несрећу.

Самоувереност је највећи и најгори наш непријатељ, јер нас изненада несмиљено баца у ваздух и оставља нас унесрећене на друму. Када човек поседује самоувереност, везане су му руке и не може ништа да учини, или је приморан да се бори сам. Резултат тога је да бива побеђен од непријатеља, или доживи неуспех и његово “ја” се скрши. Добри Бог често мудро устроји да видимо и Његово божанско посредовање и неуспех који смо доживели због своје самоуверености. Када човек прати и испитује сваки догађај у свом животу, стице искуство, постаје пажљив и тако напредује.

Христос је захтевао пре свега веру у силу Божију, а потом је чинио чудо. “Ако можеш вјеровати, све је могуће ономе који вјерује” (види: Мк. 9, 23), говорио је. А не као што неки данас погрешно говоре: “Човек има силу, и ако верује у своју силу, може све да учини. Зар не каже Јеванђеље “верује”? Према томе, слажемо се.” Да, Христос је рекао “ако можеш вјеровати”, али је под тим мислио: “Ако можеш вјеровати у Бога, у силу Божију”. Захтевао је убеђење човеково да верује у Бога и онда је помагао. Јеванђеље нигде не каже да треба да верујем у свој егоизам, него да верујем у Бога, у силу Божију и да верујем да она може да ми помогне, да ме исцели. Ти људи, међутим, окренули су све наопако, па кажу: “Човек има силу и треба да верује у самога себе”. Мисао да неко треба да верује у самога себе садржи или егоизам, или је демонска.

– *Сћарче, ти људи, када се догоди неко чудо, кажу да се оно догодило зато што је човек веровао да ће га се догодити.*

– Иза тог егоистичког “тумачења” крије се ђаволска сила. У Христове речи “вјерујеш ли...?” (Јн. 11, 26) уплићу своје сопствено “вјерују”. Одатле проистиче и сав онај демонизам који постоји у свету. После ти кажу: “Не треба да поштујеш ни старо ни младо да би стекао своју личност”. Тако можеш да чујеш и овакав савет: “Згази их, сломи их да би ти успео”. Поштовање се сматра застарелим и ђаво тријумфује. Ако неко дете нешто мало каже без поштовања према родитељима, или старијим људима, напушта га благодат Божија,

117 Θεοτοκίο βί ἡχου.



и оно пада под демонски утицај, а шта ће тек да се догоди, ако човек такво понашање прогласи “нормалним”!

– *Сћарче, а како ти неко каже да верује у Бога, али не верује да нас Бог штити?*

– Такав човек каже: “Верујем у Бога, али Бог нам је дао памет, да бисмо могли да чинимо што год хоћемо.” Или каже: “Ја сам бог. Зар не каже Писмо: “Богови сте, и синови вишњег сви” (Псал. 82, 6)? Не размишља о томе да, како би неко био бог по благодати, треба да поседује благодат Божију, него је по својој памети сам себе начинио богом. Једно је да неко поседује благодат Божију и по благодати постаје бог, а друго је да самога себе начини богом. Прво самога себе начини богом, а заврши тако што постаје безбожник.

Доћи ће време када ће сви веровати

– *Како се дешава, сћарче, да људи од добрих верника постану безбожници?*

– То се може догодити у два случаја. У првом, човек који је некада био велики верник и у његовом животу пројавила се сила Божија са много опипљивих доказа, а потом је запао у некакву маглу по питању вере. То се дешава када неко, на пример, без расуђивања крене у подвиг, имајући, при томе извесну количину егоизма. Његов духовни живот постаје сув. “Шта је чинио тај и тај светитељ?”, каже, “Па могу то и ја”. И упусти се у подвиг без расуђивања. Мало, по мало, међутим, да тога и није свестан, ствара у себи лажно осећање да, ако није баш достигао тог и тог светитеља, мора да је већ негде близу. Тако наставља са подвизавањем. Али, иако му је пре те помисли помогла благодат Божија, сада почиње да га напушта. Зато што благодат Божја нема шта да тражи када постоји гордост. Тада више не може да се подвизава као раније, па самога себе присиљава на то. Присиљавање, међутим, рађа тескобу. Као отпор рађа се још већа гордост, а она му ствара неку врсту магле. И, иако је толико учинио и деловала је на њега благодат Божја, па је чак имао и опите, почињу полако да му долазе помисли неверовања и почиње да сумња у постојање Божије.

У другом случају може полуписмен човек да почне да се бави хришћанским учењем. Е, томе се не пише добро! Сасвим је друга ствар да баци поглед како би нешто знао о учењу. Али и веома образован човек, ако из гордости почне да се бави учењем, и њега ће, будући да је препун гордости, да напусти благодат Божија, и почеће да





сумња. Не говорим, разуме се, о некоме ко је побожан. Тај, пак, и да није образован може са расуђивањем да баца поглед све дотле док може да испита и разуме смисао учења. Али онај ко не поседује духовност и почне да се бави учењем, ако је раније имало веровао, после неће да верује уопште.

– *Сћарче, у наше време неверовање је веома распрострањено.*

– Да, али често се могу видети и они који кажу да не верују у Бога, а у њима још постоји мало прикривене вере. Једном ми рече један момак: “Не верујем да постоји Бог.” “Дођи ближе”, рекох му, “Чујеш ли како пева славу? Ко му је подарио тај дар?” Јадничак, зачас је био дирнут. Нестаде онај тврди израз неверовања са његовог лица. Другом приликом, дошла су у колибу два посетиоца. Обојица су имали око четрдесет пет година и живели су интензивним световним животом. Као што ми монаси кажемо: “Пошто је овај живот безвредан, одричемо се свега”, тако су они ишли у савсим супротну крајност и говорили: “Не постоји други живот” и када су били млади, напустили су студије и бацили се у световни живот.

Стигли су до таквог стања да су постали телесне и душевне рушевине. Отац једнога од њих је умро од жалости. Други је упропастио имање своје мајке и она је постала срчани болесник. После дугог разговора, мало су променили мишљење. “Постали смо бескорисни”, рекли су. Једном сам поклонио једну икону да је однесе мајци. Хтео сам и другоме да дам икону, али није желео да је узме. “Дај ми једну од ових дашчица које резбариш”, рече ми, “не верујем у Бога. А у светитеље верујем.” Онда му рекох: “Био неко огледало, или поклопац од конзерве, ако на њега не падну сунчеви зраци, не сија. Светитељи су засјали благодаћу Божијом, као што планете добијају светлост од сунца, па светле.”

Сироте младе смућују разним теоријама. Опазио сам, тамо у колиби, да се обично двојица марксиста од педесет година умешају у групу младих, да би их смуглили. Марксиста не верују и, када хоћеш да им докажеш постојање Божије, критикују Бога и постављају брдо питања: “Зашто ово, зашто оно и тако даље.” Пророк Исаија каже да они који не желе да се спасу, не разумеју (упор. Иса. 6, 9–10). Једном им рекох: “Видите ли звезде? Оне нису “пришрафљене”. Неко их држи у безваздушном простору. О Христу су говорили толики Пророци и све се обистинило. Имамо толике мученике, који су раније би-



ли без вере, целати, идолопоклоници, а после су поверовали у Христа и сведочили су. Некима су одсекли језик, како не би говорили о Христу, а одсеченог језика говорили су још боље! Свакога дана имамо толико светитеља који се славе! Присуство светитеља је живо. Чак и ако ми њих не налазимо, они налазе нас! Многи испосници у пустињи, који немају календар и не знају који светитељ се ког дана слави, кажу: “Светитељи данашњег дана, посредујте за нас” и светитељи се указују и пројављују им и име своје: а свакако има светитеља са тешким именима. Испосници касније гледају у календар и виде да су им се светитељи указивали онога дана када се славе.¹¹⁸ Шта о томе мислите?”

После ми рекоше: “Зашто се светитељи појављују монасима, а не иду у народ да му помогну у невољи?” “Чиме сте дошли овамо, момци?” упитах их, “авионом?” “Не, аутомобилом”, одговорише. “У реду. Колико сте проскинитарија¹¹⁹ видели на путу којим сте долазили? Они нису никли после недавног пљуска. Људима су светитељи помогли, па су им, из побожности и поштовања, ти људи подигли проскинитарије и редовно им пале кандила. Духовни људи, што више одбацују материјалне ствари, то се више узносе. А и материјалисти добијају понешто: производе, на пример, толике пехаре, узимају толики новац. Ако производе више, имају више. Ви само ширите пропаганду и ту се заустављате: немате ништа да уживате од тога. Ви трпите велику муку, јер, када успете у томе што желите, немате ништа од тога, само муку марксистичког ропства.” На крају ми рекоше: “Ти си добар човек, правичан, мудар...”

Све у свему, хтели то људи, или не, доћи ће време када ће сви људи да верују зато што ће се наћи у безизлазном положају и Христос ће посредовати.

118 На дан 3. 6. 1979. године, пошто старац није могао да се сети који се светитељ слави тога дана, а није могао да нађе наочаре да погледа у календар – тада се тек био сместио у колиби “Панагуда” и још није све довео уред, окретао је бројаницу говорећи: “Светитељи овога дана, посредујте за нас”. Тада га је посетио свети Лукилијан који се слави тога дана и поновио му је три пута своје компликовано име.

119 Проскинитариј – је минијатурна капела посвећена неком светитељу, најчешће се срећу на раскрсницама. (прим. прев)



Треће поглавље

Где не може да стигне човек помаже Бог

Бој помаже у ономе што не може да постоји човек

– Какав је оно дим тамо?

– *Сјалјујемо нешто, сјарче.*

– Упалили сте ватру на толиком ветру?

– *Падала је киша јујрос.*

– Да је био и пљусак и направио поплаву, ако се после тога подигне ветар, настаје таква суша, да све постаје суво као барут! “Падала је киша”, каже она! Пре неког времена је букнуо пожар тамо доле због ваших глупости. Јесте ли то заборавиле? Када неко једном има штету, треба надаље да буде врло пажљив. Бог помаже тамо где треба, тамо где не може да делује човек, али неће да помогне нашим глупостима. Тако наносимо штету светитељима.

– *Сјарче, да ли се увек може докучити до које мере треба да делује човек?*

– То се види од почетка. Али, ако је и имао вољу да учини оно што је могао да учини, а није, јер га је нешто спречило, Бог ће да му помогне у тешком тренутку. Ако, међутим, није имао вољу, иако је имао храбрости, Бог неће да помогне. Кажу ти, на пример, да увече стављаш ланац на врата, а ти то не учиниш јер те мрзи, па кажеш да ће Бог да сачува.

Не ради се о томе да си се уздала у Бога, па зато ниси ставила ланац, него се ради о томе да ти је било мрско да то учиниш. Како у том случају Бог да ти помогне? Да помаже, дакле, твојој лењости? Када некоме кажем да стави ланац и он то не учини, треба да буде кажњен због своје непослушности.

Оно што човек може да учини, треба да учини, а оно што не може, треба да препусти Богу. А ако чини мало више него што може, али не из егоизма, већ из усрдности, јер мисли да није исцрпао све могућности да то учини као човек, Бог то види и то Му је мило. Да би нам Бог помогао, потребан је и наш труд. Видиш, Ноје је стотину година напорно радио да би изградио Ковчег. Тада се глачало и обрађивало дрво дрвеним алатом. Налазили су тврђе дрво и правили хоблице и друге алатке. Није ли Бог могао брзо нешто да учини да би брзо завршио Ковчег? Али им је рекао како да га изграде и потом им је давао снагу. Зато треба да чинимо што год можемо, а Бог ће учинити оно што ми не можемо.



Дође неки човек код мене у колибу и рече ми: “Зашто монаси седе овде а не иду у свет да помажу народу?” “Кад би монаси отишли у свет да помогну народу, питао би ме зашто се монаси врзмају по свету. А како сада не иду, питаш зашто не иду. После ми каже: “Зашто монаси иду код лекара, а не помаже им њихов Христос и њихова Богородица да оздраве?” “То питање ми је”, кажем му, “једном поставио и један лекар Јеврејин.” “Тај није Јеврејин”, каже ми један који је био са њим. “Није важно што није Јеврејин”, кажем, “то питање је питање једног Јеврејина. А рећи ћу вам и какав сам одговор дао Јеврејину, пошто је ситуација слична. “Ти, као Јеврејин”, рекох му, “треба напамет да знаш Стари Завет. Тамо се, у Књизи Пророка Исаије, говори како је Бог даривао краља Језекију, зато што је био веома добар, са још петнаест година живота. Послао је Пророка Исаију и рече краљу: Бог ти поклања још петнаест година живота, јер си искрчио коров идолопоклоника. А што се тиче твоје ране – краљ је имао и једну тешку рану – рече Бог да на њу ставиш “грудну сухих смокава” и оздравићеш! Будући да му је Бог дао петнаест година живота, зар није могао да му исцели и рану? Међутим, она је могла да се исцели грудом смокава.” Оно што могу да учине људи не треба да иштемо од Бога. Будимо смирени и некад нам је довољно да тражимо помоћ од људи.

До извесне мере деловаће човек у границама својих људских могућности, а преко тога препустиће се Богу. Егоистично је покушавати помоћи у нечему где људске могућности нису довољне. У многим случајевима када човек инсистира на томе да помогне, видим да то долази од ђавола, који покушава човека да учини бескорисним. Када видим да у неким околностима не може да се помогне људским могућностима – мање, више могу да докучим до које мере може да помогне човек и од ког тренутка, па надаље, треба то да препусти Богу – онда подижем руке према Богу, упалим две лампе, препуштам проблем Богу и он одмах буде решен. Бог зна да то не чиним од лењости.

Зато, када од нас траже помоћ, треба да расуђујемо и да помогнемо колико можемо. А оно што не можемо, треба да помогнемо макар једном молитвом, или тако што ћемо то препустити само Богу: и то је једна тајинствена молитва.

Бој се увек сјара за наше добро

Бог је по природи добар и за наше добро увек се стара, а када иштемо нешто, даће нам, само ако је за наше добро. Што год је неопходно за спасење душе наше и за очување нашег тела, Бог ће нам не-





штедимице дати и имаћемо Његов благослов. Што год нам недостаје, било да нас искуша, било да нас заштити, све треба да прихватамо са радошћу, али да то проучимо, како би нам било на добробит. Он зна када и како да устроји своје створење. Помаже на Свој начин у тренутку када је потребно. Много пута, међутим, нејако створење Његово нема стрпљења, јер жели да то буде истога тренутка када заиште, као мало дете када од мајке тражи недопечени колачић и нема стрпљења да сачека да се испече. Ми ћемо да иштемо, бићемо трпељиви и добра Мајка наша, Богородица, даће нам када буде требало.

– *Старче, када ћемо помажу светитељи?*

– Када год затреба да помогну, а не када ми мислимо да је потребно да помогну. Значи, помажу, када је то за нашу добробит. Разумеш? Неки дечак, на пример, тражи од оца мотоцикл, али отац му га не купује. Дечак му каже: “Хоћу мотоцикл зато што се умарам од пешачења, тешко ми је.” Отац му, међутим, не купује мотоцикл зато што се плаши да му дете не погине. “Купићу ти касније аутомобил”, каже дечаку. Почине, дакле, да ставља новац у банку, и када их сакупи, купиће сину аутомобил. Тако и светитељи знају када треба да нам помогну.

– *Старче, а како осећамо милосрђе Божије?*

– Милосрђе Божије је утеха Божија коју осећамо у себи. Бог нам тако пружа утеху како се не бисмо задржавали на људској утехи, него како бисмо прибегавали Божијој. Видиш, Грци у Аустралији, примера ради, будући да су се нашли потпуно сами, приближили су се Богу више него остали Грци у туђини, ови у Немачкој, на пример, јер су ови у Немачкој много ближе отаџбини и нашли су тамо и друге Грке. Онима у Аустралији велика невоља је помогла да се приближе Богу. Сви су одавде кренули са једним кофером, нашли су се далеко од отаџбине, далеко од родбине. Требало је да нађу посао, да нађу учитеља за своју децу и тако даље, без ичије помоћи. Зато су се окренули Богу и задржали своју веру. Са друге стране, Грци у Европи, који нису имали таквих проблема, немају таква односа према Богу.

– *Иштите и даће вам се”¹²⁰*

– *Старче, зашто треба да иштемо од Бога да нам помоћне, када Он добро зна наше потребе?*



– Зато што постоји слобода. И, разуме се, када нас боли због нашег ближњег и молимо Га да му помогне, Бог бива много дирнут, јер тада посредује, а слобода избора не бива угрожена. Бог има сву добру вољу да помогне људима који пате. Али, да би им помогао, мора неко да Му се помоли. Јер, кад би помогао, а да Му се нико за то није помолио, онда би ђаво приговорио и рекао би: “Зашто му помажеш и угрожаваш његову слободу избора? Пошто је грешан, тај припада мени.” У томе свако може да види велику духовну племенитост Божију, која ни ђаволу не оставља простора да се жали. Зато жели да Га молимо за посредовање – и хоће Бог да посредује одмах, ако је за наше добро, како би помогао створењу Својему тачно према његовим потребама. Према свакоме човеку посебно делује силом Својом, тачно онако како сваком појединачном човеку највише одговара.

Да би, дакле, Бог, али и светитељи, помогли, треба сам човек да то жели и да иште, иначе не посредују. Христос је упитао болеснога: “Хоћеш ли здрав да будеш?” (Јн. 5,6). Ако човек не жели, Бог то поштује. Ако неко не жели да иде у рај, Бог га не узима. Само у случају да му је нанета неправда па је био у незнању, тада је оправдано да добије помоћ. Иначе, Бог не жели да посредује. Иште ли неко помоћ, и Бог и светитељи је пружају. Док трепнеш, већ су ти помогли. Понекад не стигнеш ни да трепнеш: тако брзо се Бог нађе уз тебе. “Иштите и даће вам се”, каже Свето Писмо, Ако не иштемо помоћ Божију, разбићемо нос. Са друге стране, ако иштемо помоћ Божију, Христос нам даје, благодаћу Божјом, канапчић који нас задржава. Дува ветар одавде, или оданде, али, пошто смо везани, нисмо у опасности. Када човек, међутим, не разуме да га Христос држи, па одвеже тај канапчић, шибају га ветрови са свих страна и мучи се.

Треба да знате да само страсти и греси потичу од нас. Све добро што чинимо потиче од Бога, а све неразумности које чинимо су наше. Нека нас на кратко напусти благодат Божија, не можемо ништа да учинимо. Као што бисмо, у физичком животу, кад би нам Бог одузео кисеоник само на кратко, одмах умрли, тако и у духовном животу, само на кратко кад нам одузме благодат Божију, готово је, изгубљени смо. Једном сам, молећи се, осетио невероватну сладост. Сатима сам стајао и нисам осетио никакав умор. Све време док сам се молио, осећао сам некакво слатко опуштање, нешто што не могу да изразим. Потом ми кроз главу прође људска помисао: како су ми оштећена оба плућна крила, могу лако да се прехладим, помислио сам, а да не бих изгубио то дивно стање, у којем сам се налазио, на-





ставићу колико треба, али ћу да узмем један шал да се умотам, како ми касније не би било хладно. Чим ми је дошла та помисао, одмах сам се срушио на земљу. Остао сам у том положају око пола сата, и тек после сам био у стању да устанем и одем у келију да легнем. А пре тога што сам се дуже молио, то сам се лакшим осећао. Био сам лак као перце, осећао сам сладост и лакоћу који се не могу описати. Али, чим сам прихватио ту помисао, срушио сам се. Да ми је пала на памет, у том тренутку, некаква горда помисао, и да сам, на пример, рекао: "Питање је да ли постоје двојица, или тројица који могу да достигну ово стање", онда бих, сасвим сигурно, задобио озбиљне повреде. Помисао је била људска, као што би хром човек помислио да треба да узме штаке, а не демонска. То је била природна помисао, па, ипак, видиш шта ми се догодило.

Човек једино има добру вољу и у складу са њом помаже му Бог. Зато вам кажем, да све добро што имамо дарови су Божији. Наша дела су ништавна, а наше врлине су цео низ нула. Трудићемо се да и даље domeћемо нуле и да молимо Христа да на почетак тог низа стави једну јединицу, како бисмо постали богати. Ако Христос не дometне јединицу на почетак тог низа нула, наш труд је узалудан.

Смирење привлачи благодат Божију

– *Старче, имам проблема у духовној борби.*

– Да ли иштеш помоћ од Христа, или се бориш сама? Јеси ли поверила Христу своју слабост? Ти се не смирујеш, не иштеш помоћ од Христа и после говориш: "Имам проблема у духовној борби." Ако се човек смирује и иште малу помоћ од Христа, Он помаже. Човек често улаже некакав егоистичан напор и зато не помаже Христос. Одбаци своје "ја", не рачунај на њега и благодат Божија настаниће се у теби. Ми желимо да стекнемо светост неком чаролијом. Када је човек у заблуди, Бог не помаже. Нека буде ма и мало себичности, она запречава помоћ Божију.

– *Ако имам вољу да се поправам, хоће ли ми помоћи Бој да схватим своју слабост?*

– Да би Бог помогао, треба да постоји воља за духовну борбу, а под тим подразумевам да човек треба да има вољу да уложи мало труда да превазиђе своју слабост. Мало чисте добре воље да види Бог, обилато помаже човеку, обилато шаље благодат Своју.

– *Старче, до које мере Бој помаже у духовној борби?*

– Све до оне мере до које ми помажемо Богу да нам помогне. Када иштете нешто од Бога и дуго времена не добијате помоћ



Његову, треба да знате да мора да постоји гордост. Ако имамо страсти, на пример, прождрљивост, брбљивост, злобивост, завист и т.д. а уз то имамо још и гордост, Бог не помаже, јер спречавамо благодат Божију. А и самом склоношћу према гордости, спречавамо Бога да нам помогне, па макар се борили и молили можда и више него што је потребно. Немогуће је да Бог не помогне, ако не постоји бојазан да ће човек то да припише себи. Чим нестане склоност према гордости и човек успостави душевно здравље, ослободиће га Бог одмах од страсти која га мучи и наградиће га због напорне борбе. Зато, да бисмо добили помоћ, треба да помогнемо Богу и смирено да кажемо: "Тако сам бескористан, Боже мој, молим Те, опрости ми и помози ми". Тада Бог помаже јер душа заслужује помоћ, зато што се препустила Његовим рукама добре и смирене воље.

Треба да верујемо да нас Христос и Пресвета Богородица увек штите и да нам увек помажу, довољно је само да будемо смирени. Бог није глув да нас не чује, нити слеп да нас не види, као Вал (види: 1 Цар. 18, 26).

Помоћ на почетку духовне борбе

– *Старче, да ли Бој помаже човеку више на почетку духовне борбе?*

– Да. У првим корацима духовног живота Бог много помаже човеку, као што родитељи много више пазе на децу док су још мала. Када мало порасту, пазе на њих мање, јер деца почињу да користе свој разум. Човек на почетку духовне борбе изразито осећа благодат Божију. Потом га Бог мало оставља да би се изборио и оснажио. Засудио сам неколико струкова парадајза. У почетку сам их заливао свакога дана, а после сам их оставио. Заливао сам их само када је лишће почињало да им жути. Што су дуже остајали незаливени, били су приморани да дубље спуштају корење како би наишли на влагу, и приметили плод. Да сам их непрестано заливао, само би расли увис, а корење би им остало плитко у земљи.

– *Рекли сте, старче, да човек на почетку духовне борбе осећа благодат Божију, а касније да ја на неко време највише.*

– Да, Бог одузима благодат Своју како би се човек смирио и разумео помоћ Божију.

– *Зар ја промена није мало болна?*

– Није, зато што га Бог не напушта потпуно. Када човек започиње свој духовни рад, Бог му даје, на пример, једну... чоколаду.





Почиње тако мало по мало да ради једући и понеку... чоколаду. Али, када му Бог не даје чоколаду и он престане да ради и каже: "Раније сам јео чоколаду, сада више не једем, ох, шта ме снашло!", не напредује. Треба, напротив, човек то да поздрави. Не смемо да желимо да нам Христос лако помаже, не треба да тражимо уступке, јер ћемо, у том случају, да будемо неискушани, непоучени. И у војсци, они који све добро науче не погину. Када човек непрестано добија помоћ, на крају то није помоћ. Мене дира то што Христос не помаже непрестано. Осећам се као ученик, а професори постављају ученицима захтеве. А тешко је положити духовне испите: треба непрестано пратити (надгледати) самога себе и имати снаге, али тако се духовно напредује. Да није можда тешко Богу да непрестано помаже сваком човеку? Не, него тако човек не би добио истинску помоћ. Био би као размажено дете коме родитељи непрестано дају чоколаду и жели само да му дају, па тако постаје лењо, несрећно и јадно. Тако исто и човек, када би непрестано примао помоћ Божију, без икаквог напора са своје стране, не би никада сазрео духовно. Зато, иако на почетку духовног живота Бог помаже човеку, а затим се мало по мало повлачи, да би човек разумео да треба и сам да учини све што може. Ево, мало дете родитељи не држе непрестано за ручицу, када хода: пуштају га да мало хода само, али чим крене да пада, одмах га хватају. После дете разуме да је његова снага довољна да само хода у дубку! Ако дете хода само када га држе за руку и, када га пусте, не придржава га дубак да би ходало, и мало по мало постајало снажније, оно би само седело, не би никада научило да хода јер није учинило све што је могло.

– Да ли човек осећа да је у њочейку имао помоћ Божију, а да је после нема?

– Ако човек не пази самога себе, не осећа ништа.

Божије силе су свемоћне

– *Сћарче, много су узнемирени: шћиа ће бићии у вези са овим, или оним њићиањем.*

– Пази, овако: Бог сада и кад би хтео да нас напусти не може.

– *Шћиа њићме хоћеиће да кажетице, сћарче?*

– Ево. Када родитељи донесу на свет једно дете, уколико се више боре да га одгаје, утолико га више воле и пате због њега. Тако и Бог, донео нас је на свет, борио се на извештан начин, одгајио нас је, уморио се да нам чини све што нам је чинио. Сада, и кад би хтео да



нас напусти, не може, јер пати због нас, довољно је да ми имамо мало усрдности. Ако имамо имало воље и вере нећемо изгубити рај.

– *Рекли сће, сћарче, да добри Бој неће да нас наустии...*

– Да, Бог никада неће да напусти нас. Ми напуштамо њега. Када човек не живи духовним животом, не заслужује помоћ Божију. Када, међутим, живи духовним животом и непрестано је у Божијој близини, заслужује помоћ Божију. Онда, ако се догоди нешто и умре, спреман је за други живот, у сваком случају на добитку је и у овом и у оном животу.

Помоћ Божију не могу да спрече ни људи ни демони. Ништа није тешко ни Богу ни светитељу. Препрека је у нама, људима, а то је недостатак вере којим спречавамо велике силе Божије да нам се приближе. Па, иако поред нас постоји тако велика сила, ми, пошто у нама у великом степену постоји људски елемент, не можемо да појмимо божански елемент, који силом превазилази силу свих људи на свету заједно, јер силе Божије су свемогуће.

Често узалуд читаве сате седимо покушавајући сами да нађемо решење неког проблема, користећи све своје неискуство. У глави нам звони, очи нас пеку, а сан нам никако не долази, зато што нас је ђаво ухватио упорним размишљањима. На крају долазимо до некаквог решења, али нам Бог проналази друго, боље решење, којег се нисмо ни сетили, а нама је остала само главобоља и непроспавана ноћ. Колико год да је наше размишљање исправно, када немамо Бога пред собом, глава се умара и хвата нас главобоља, иако молитва са уздањем у Бога одмара. Зато, препустимо, са уздањем, Богу оно што човек тешко може да исправи и немојмо се ослањати на своја људска настојања, и Он ће учинити оно што је најбоље.

И увек, било за шта, што сте помислили да радите, кажите "ако Бог хоће", да не бисте и ви прошли као једном један човек. Одлучио је да иде у виноград да ради. "Сутра, рано изјутра", каже он својој жени, "идем у виноград." "Ако Бог хоће, ићи ћеш", каже му она. "Хтео Бог, или не", одговори јој он, "ићи ћу", Следећег дана кренуо је још пре зоре. Међутим, пут којим је морао да иде, био је тако поплавлjen, да је био принуђен да се врати кући. Још се није било разданило. Куца на врата. "Ко је?", пита његова жена. "Ако Бог хоће", одговара он, "ја сам, твој муж!"

Добра воља [добро насћројење]

– *Сћарче, шћиа ће бићии са људима који њосегују добройу, а не верују?*





– Мислиш да не верују? Али, рецимо да не верују. Када су били мали, зар их мајка није одвела на причешће? Али чак и да није, зар нису крштени? Није ли их родила православна и крштена мајка? Е, тим људима, који поседују доброту, видећеш, добри Бог ће на неки начин да угоди, или искушењима или некаквом болешћу, или мукама, или земљотресом, или поплавом, или громом, или нечим другим и на крају ће их одвести у рај. Често се дешава да се једном таквом човеку прикаже неки светитељ, или анђео, упркос томе што тако велики благослов нису заслужили. Може, међутим, да то учини и Христос, пошто претходно искористи све остало. Али шта се често дешава тим људима? Дође ђаво па их исмеје и многи, јадници, остају у заблуди, јер ђаво почне да им говори: “А, теби је Бог показао то велико чудо, зато што можеш да спасеш свет.” А мученик не каже: “Боже мој, како да Ти благодарим? Ја нисам био достојан тога.” Уместо да осети скрушеност, прихвата помисли које му намеће ђаво и горди се. После поново долази ђаво и прави му “телевизију”, приказује му анђеле и светитеље и говори му: “Ти ћеш да спасеш човечанство.” Ако се тај човек поново поврати, Бог ће му помоћи.

Усталом, не заборавимо да сви ми имамо наслеђе од Бога и да зато дубоко у свим људима постоји доброта. Ђаво, међутим, све загади. Поједини су и сада задржали то наслеђе, доброту, иако не живе у Цркви. Е, њима ће да угоди Бог. Зато када видите човека који је био заведен и живи грешним животом, али да има добру и осетљиву душу – види, на пример, неког болесника и цепа му се срце, види сиромашног, па му помаже – из тога можете да разумете да га Бог неће напустити, да ће му помоћи. А када видите човека удаљеног од Бога, који је суров, немилосрдан и слично, онда треба дању и ноћу да се молите да се Бог “спусти” у његово срце, и да се човек промени.

У једно сам сигуран: они који живе световним животом зато што им нико није помогао, него су били заведени или гурнути у зло, иако су имали добру вољу, они могу да гану Бога и Бог ће им помоћи. Употребите разне начине како би нашли свој пут: неће их напустити. Чак и у тренутку њихове смрти устројиће их тако да буду у добром, духовном стању.

ПРАВЕДНОСТ И НЕПРАВЕДНОСТ

*”Камо среће да су људи према мени неправедни сви људи!
Искрено вам кажем, најслагоднију духовну радост
осетио сам у неправди.”*

Прво поглавље Прихватање неправде

Како се односити према неправди

– *Старче, када је неко неправедан према мени, моје срце као да се следи.*

– Да твоје срце не би постало тврдо и хладно, никада немој да размишљаш о томе да је крив и колико је крив онај ко ти наноси неправду, него размишљај о томе колико си ти сама крива. Видиш, када људи међусобно разговарају, свако тврди да је у праву, само што свако себи узима више права него што му припада, па се зато људи непрестано споре. Оде човек у полицију, на пример, и каже: “Тукао ме тај и тај.” Али, он при томе не каже колико је он сам тукао оног другог, већ подноси пријаву против њега.

Кад бисмо само помислили да је највише неправде претрпео сам Христос, прихватили бисмо неправду са радошћу. Иако је био Бог, сишао је на земљу из велике љубави и провео девет месеци у Богородичиној утроби. После тога је тридесет година живео повучено. Од своје петнаесте до тридесете године радио је као дрводеља код Јевреја. А какав им је тада био алат? Служили су се дрвеним тестерама и некаквим дрвеним теслама. Дали би Му некакав комад дрвета и рекли да направи ово или оно... А како да га углача? Глачали су дрво тада некаквом гвозденом алатком која им је тада служила уместо хоблице. Можеш ли да замислиш колико је то трајало и како је мучно било? Па после, три године мукотрпног пешачења! Бос је ишао од места до места и проповедао! Исцељивао болесне, блатом отварао очи слепима, а они су тражили и друга знамења. Истеривао је демоне из поседнутих, али, нажалост, незахвални људи говорили су да је Сам поседнут демоном! И мада су толики пророковали о Њему, и Он је толика чуда учињено, ипак је доживео таква понижења и, на крају, Распеће.

Они који трпе неправду Богу су најдража чеда. То је зато што је у њиховом срцу Христос Које је нанета неправда, па у из-



гнанству, или у затвору доживљавају предукус раја, јер рај је тамо где је Христос.

– *Може ли се, сѿтарче, наћи неко ко мора да понесе веће бремене него што може да понесе?*

– Бог не допушта да терет који носимо превазилази наше снаге. Безобзирни људи тешко бремене наваљују на друге. Веома често добри Бог препушта добре људе злима како би заслужили небеску награду.

– *А када се жалимо, да ли смо онда незахвални?*

– Јесмо. Догађа се да човек не схвати Божије старање за његово добро, да то доживи као неправду и да се жали. Ако не пази на своје поступке, може се догодити да, када погреши, па му кажу да буде пажљивији, мисли да су неправедни према њему и да чак постане дрзак. Једна монахиња, ма пример, грешком је попрскала маслине са превише отрова и тиме уништила лишће на маслиновом дрвећу. Приговоре јој за то, а она, уместо да затражи опроштај, мисли да су према њој неправедни и плаче. “Неправедни су према мени”, каже, “да су скакавци појели лишће и уништили дрвеће, ништа не би рекли, а овако, пошто сам их ја уништила, вичу на мене. Исусе Христе, само ме Ти разумеш.” И удри у плакање! Може се догодити да чак осети радост, јер мисли да ће бити награђена због неправде која јој је нанета, па да захваљује Христу! То је потпуно погрешно и та монахиња је у великој заблуди.

Радоси због прихватања неправде

– *Сѿтарче, када са захвалношћу прихватим укор због грешке коју учиним, да ли је, онда, оно што осећам чисто и без заблуде?*

– Видиш, ако направиш штету, па те грде, а ти не гунђаш због тога, већ си срећна и кажеш: “Слава нека је Теби, Боже, ово ми је било потребно”, твоја радост биће непотпуна. Али, ако не направиш штету, па те неправедно грде и ти то прихватиш са добром помисли, онда ћеш доживети сву пуноту радости. Не кажем да треба да јуриш да ти чине неправду, јер то може да те одведе у гордост. Него, прихвати неправду када те задеси и радуј се.

Постоје четири стадијума приликом суочавања са неправдом. Неко те, на пример, сасвим без разлога повреди. Ако се налазиш у првом стадијуму, ти ћеш да му узвратиш. Ако си у другом стадијуму, осетиш у себи велику узнемиреност, али се уздржиш и ништа чак и не кажеш. У трећем стадијуму не узнемираваш се. Али, ако се нала-



зиш у четвртном стадијуму, осетиш велику радост, велику душевну сладост. Када неко доживи неправду и докаже да није крив, оправда се и добије задовољење, тада доживљава само некакву земаљску радост. Ако се, међутим, са неправдом духовно суочава, са добром помисли, и не мари да докаже своју невиност, осећа духовну радост. То значи да он у себи поседује Божију утеху, налази се у стању славословља. Знате ли каква радост преплављује душу којој је била нанета неправда, а она се није оправдала како би јој рекли “браво”, или “опрости”? Та је радост много већа ако не покушава да се оправда. Многи доспевају у ситуацију да желе да захвале ономе ко им је нанео неправду, јер им је омогућио да доживе толику радост у овом животу, али и што им је осигурао радост у вечном. Колико се разликује духовност од световности!

У духовном животу чини се да је све наопако. Ако задржаваш за себе ружно, осећаш се лепо. Ако то предајеш другом, осећаш се ружно. Ако ти прихватиш неправду, а оправдаваш ближњег свога, примаш у своје срце многонапаћеног Христа. Тада Христос борави у теби и испуњава те миром и сладошћу. Хајде, чеда моја, окушајте живот у таквој радости! Познаћете духовну радост, а не световну. Као да је свакога дана Васкрсење.

Нема веће радости од оне коју осећате када прихватите неправду. Камо среће да су сви људи према мени неправедни! Најискреније вам кажем, најблаженију духовну радост осетио сам када су ми наносили неправду. Знате ли колико се радујем, када ми неко каже да сам у прелести? Слава Теби Боже, кажем, од тога ћу имати награду. Међутим, када ме називају светитељем, западам у дугове. Не постоји ништа блаженије од неправде!

Једнога јутра у колиби, неко закуца на врата. Погледам кроз прозор да видим ко је, јер још није било време да отворим. Угледам младића озарена лица и схватим да је имао духовне доживљаје, јер је одисао благодаћу Божијом. Због тога, иако сам био заузет, прекинуо сам то што сам радио, отворио сам врата, увео сам га унутра, послужио сам га чашом воде и пажљиво почео да га испитујем о његовом животу, јер сам видео да у њему има духовности. “Каквим се послом бавиш, момче?” Упитах га. “Ма, какав посао, оче?” Рече ми, “Ја сам одрастао у затвору. Највећи део живота провео сам тамо. Сада ми је двадесет и шест.” “Па, добро, момче, шта си учинио да допаднеш за твора?” – упитах га, а он ми отвори срце: “Још док сам био мали, много ме је болело да видим несрећне људе. Познавао сам све који су



имали неку невољу, не само у нашој парохији, већ и у другим парохијама. Наш свештеник је непрестано сакупљао новац, подизао зграде и трошио тај новац на сличне ствари. Непрестано су нешто поправљали и улепшавали. Потпуно су занемарили сиромашне породице. Нисам ту да судим да ли је било неопходно све што су чинили, али видео сам много несрећних људи. Одлазио сам, тако, кришом, и крао од новца који су сакупљали од парохијана. Узимао сам само део, нисам ни намеравао да узем све. Куповао сам од тога храну и разне неопходне потрештине и, да нико не види, остављао пред вратима сиромашних. После сам, одмах, да не би неког другог окривили, одлазио у полицију и говорио: “Ја сам украо новац из цркве и потрошио га.” Ништа им друго не бих рекао. Тукли су ме и псовали: “Битанго, лопове!” Ја сам ћутао. После су ме бацали у затвор. Тако је то трајало годинама. Читав град у коме сам живео (са око тридесет хиљада становника) сазнао је за мене, а и други градови и сви су ме називали лоповом и пропалицом. Ја сам ћутао и осећао сам радост. Једном су ме затворили на читаве три године. Неколико пута су ме затворили без разлога, па су ме пустили тек када су нашли правог кривца. Ако га нису нашли, ја бих одлежао у затвору целу казну уместо њега. Зато сам ти рекао, оче, да сам већи део свог живота провео у затвору.” Пошто сам га пажљиво саслушао, рекох му: “Али, момче, ма колико изгледало добро то што радиш, ипак није добро и немој то више да чиниш. Слушај шта ћу ти рећи. Хоћеш ли да ме послушаш?” “Послушаћу те, оче.” – одговори он. “Иди из тог града,” почех да га саветујем, “отиди негде где те не познају, у тај и тај град, на пример, а ја ћу се побринути да будеш у друштву добрих људи. Ради и помажи несрећним људима, колико год можеш, од онога што сам зарадиш, јер то има већу вредност. Али, чак и када човек нема ништа да удели сиромашном и боли га срце због тога, тада он призове милосрђе свише, призове га крвљу свога срца. Зато што би дао нешто да има, осетио би и радост у томе, а када нема ништа да удели, осећа бол у срцу.” Обећа ми да ће да послуша мој савет и оде радостан. После седам месеци добијем од њега писмо из затвора. У писму је стајало ово: “Сигурно ћеш се питати, оче, зашто ти пишем из затвора после толиких савета које си ми дао и после обећања које сам ја теби дао. Знај да овога пута издржавам заслужену затворску казну. Догодила се некаква грешка. Срећа је што не постоји људска правичност, зато што би, у супротном, неправда била нанета духовним људима, не би заслужили небеску награду.” Када сам прочитао последњу реченицу, осетио



сам дивљење према том младићу, који је тако топло пригрлио духовни живот и који је тако добро разумео најдубљи смисао живота! Господе Боже, лопов! Поседовао је Христа у себи! Није могао да се застави само због радости коју је осећао. Божанствене ли људости!

– Да ли је, *стипарче*, осећао радост због *срамотије*?

– Не, осећао је радост због неправде. Био је световни човек. Никада није читао дела древних Отаца, па ипак, док су га неправедно тукли и затварали, сматрали га у граду пропалицом, неваљалцем и лоповом, он није говорио и суочавао се са свим тим тако дубоко духовно! Био је млад, а није бринуо о томе како да стекне иметак, него како да помаже другима! Велике лопове често не стипају у затвор ни једанпут, а овог јадничка затварали су по два пута за исту крађу, а много пута и без разлога, док не пронађу правог лопова! Међутим, радост коју је доживљавао он, нису могли да доживе становници његовог града. Тридесет хиљада радости не би могло да се смести у једну његову.

Због тога кажем да за духовног човека не постоје невоље. Када се увећа љубав и срце се запали богочежњом, у њему више нема места за муке. Велика љубав према Христу побеђује сваки бол и све муке којима су узрок људи.

Какав је добишак од неправде

– А *стипарче*, када ме окривљују за нешто што за мене каже нека од мојих сестара, а ја нисам крива, да ли то значи да не треба да будем хладна према њој?

– Хајде, стани мало! Шта каже црквени типик о томе? На какву се ситуацију односи? Рецимо да ниси крива и да је ситуација онаква како кажеш. Уколико су ти нанели неправду, ти од тога имаш користи. А ону другу, ако је рекла нешто на твоју штету како би себе оправдала, после тога мучи и изобличава њена савест. Она се покаје и на тебе гледа са више љубави. Овде су сједињена два-три добра. Тако ти се даје прилика да постанеш богатија и племенитија, а не да будеш ситничар. Пошто ти Бог даје могућност да постанеш племенита и пошто си у прилици да некое нешто даш, зашто би ти желела да будеш ситничар?

– Упорно имам љомисао да уишћам сестру, како је то схватила моје љонашање и окривиола ме.

– Дакако. Да није то онај мали покварењак који упорно тражи да види има ли ту још нечега? Он те притиска да потражиш и нађеш начина да докажеш да си у праву, па да отераш Христа од себе.





– Али, желела бих, сћарче, да ми бар *йонекад* друџи ојросте *када* нешћо йојрешим.

– Шта, желела би да те оправдају? Рецимо да те оправдају. Да ли ти тиме, у духовном смислу, добијаш, или губиш?

– Губим.

– Када би имала продавницу, да ли би желела да имаш добитак, или губитак?

– Добитак.

– Ако, дакле, у материјалним, безвредним стварима не желимо да губимо, колико тек у духовним треба да гледамо да не будемо на губитку! Људи из света и те како гледају на материјални добитак и не допуштају да им пропадне. Да ли је онда право да духовни људи пусте низ ветар духовни добитак? Али, иако световни људи троше новац који имају па чак, понекад, проћердају и материјална добра, ми, духовни људи, када не прихватамо неправду упропаштавамо духовна, небеска добра. Трошимо их сва овде. Зашто да мењамо небеско за земаљско? Најзад, јадни световни људи не знају ништа о духовности, али зато ми знамо: замонашили смо се да бисмо заслужили Царство небеско. А затим, пошли смо ка једном циљу, а скренули према другом. За човека из света веома је болно да буде неправедно погубљен, испребијан, или само протеран. Ми, међутим, треба да тежимо за тим и да претрпимо све, Христа ради. Треба да чезнемо да нас не поштују, ниподаштавају и да се с гордошћу опходе са нама, јер све то доноси добитак нашој души. Отац породице, на пример, принуђен је да тражи за себе правду, јер мора да мисли како ће живети он и његова јадна деца, ако изгуби добар глас, или ако банкротира. Зато људи из света имају олакшавајуће околности, али ми их немамо.

Када нам чине неправду и ми ту неправду прихватамо, онда нам у суштини чине добро дело. Оклеветају ме, на пример, да сам починио некакав злочин и неправедно ме осуде на затвор. У реду. Ја имам мирну савест, јер нисам починио злочин, а имам и небеску награду. Постоји ли веће добротинство? Не ропћем, него славим Бога: “Како да Ти се захвалим, мој Боже, што нисам починио злочин? Да сам га починио, не бих могао да поднесем грижу савести.” У таквом случају затвор постаје рај. Неко ме неправедно ударио. “Слава Теби, Боже! Можда плаћам за некакав грех, некада сам и ја некога ударио.” Псовали су ме неправедно. “Слава Теби, Боже! Прихватам то за љубав Твоју, јер си мене ради био ударан и псован.”



Напрага у Царству небеском

– Сћарче, жалостии ме *када* друџи немају добро мишљење о мени.

– Добро што си ми то рекла! Од данас молићу се да други никада немају добро мишљење о теби, јер је то у твојем интересу, добро чедо моје. Бог води рачуна о томе да нам људи наносе неправде, или да о нама понешто ружно кажу, како бисмо испаштали за неке грехе, или да бисмо добили некакву награду у оном животу. Не могу да разумем какав ви то духовни живот желите? Зар још нисте схватиле шта је у вашем духовном интересу, па желите награду овде, а за Царство небеско не остављате ништа? Зашто тако гледаш на то? Шта читаш? Читаш ли “Евергетинос”¹²¹? Не пише ли тамо шта треба да чиниш? Читаш ли Јеванђеље? Читај свакога дана.

– *Када* учиним нешћо добро, сћарче, жао ми је *када* йо друџи не йримете.

– Добро, шта ти хоћеш, признање од Христа, или од људи? Има ли за тебе веће добробити од Христовог признања? У чему ти помаже да те људи примете? Ако ти сада одају признање за добро дело које чиниш, у оном животу ћеш чути: “Ти си примио добра своја.” (Лк 16, 25). Треба да се радујемо када други не одају признање нашим напорима и не узвраћају нам, јер те напоре има Бог у виду и узвратиће нам у вечности. Пошто постоји Божанска плата, треба да гледамо да ставимо који динар и у Божански трезор. Треба да прихватамо неправду као велики благослов, јер од тога, као награду, добијамо благослов Божији.

– *А када, сћарче, неко йрихвата неправду, не зашто шћо размишља о будућем Суду, већ зашто шћо йо сматра ваљаним, да ли је йо исправно?*

– А зар се то не своди на исто? Мора само да пази да то не чини просто зато да би био само добар човек, јер тако чине Европљани¹²². Човек треба да мисли на то да је икона Божија и да треба да што више буде налик на свог Творца. Ако му је то унутраш-

121 Збирка поука и приповести разних Светих Отаца, коју је саставио, око 11. века, монах Павле, оснивач, ктитор и игуман манастира Богородице Добротинитељке (Παναγίας Εδεργέτιδος) у Цариграду. По том манастиру и збирка је добила име (у слободном преводу) “Добротинитељ” (Εδεργέτινός).

122 Када спомиње Европљане, старац то не чини зато што их не поштује, него жели да нас одврати од западњачког рационализма.



њи покретач, на добром је путу. Иначе долази у опасност да упадне у европски антропоцентризам.¹²³

Свείηα јуродивοσίη

– *Сћарче, колико има отшелника¹²⁴ на Свείηοј Гору?*

– Не знам. Кажу да их је седам¹²⁵. Већ неколико година веома је тешко наћи мирно место за подвизавање. Зато је неколицина отаца, док су на Светој Гори још постојали идиоритмијски¹²⁶ манастири, пронашли други начин да живе у подвигу. На пример, рекли би: “Овде нема мира, отићи ћу у неки идиоритмијски манастир и радићу да сакупим новац”, и други су им то поверовали. Одлазили би у идиоритмијски манастир, радили онде два – три месеца и после тога би тражили велику повишицу. Пошто је не би добили, рекли би: “Немам интереса. Отићи ћу.” Узели би мало двопека и одлазили. Крили би се у некој пећини и подвизавали се. Остали су имали утисак да су отишли да раде на неко друго место. А ако би у манастиру питали: “Шта је било са оним оцем, је ли био овде?”, говорили би: “Јесте, био је, али какав чудан човек! Хтео је одавде да покупи новац. Тражио је повишицу. Монах, па тражи повишицу! Какав је то монах?” Међутим, такав отшелник би имао добробит и од подвига у коме је живео и од оптужби других, а имао је добробит и од крадљиваца. Зато што би лопови сазнали да тај и тај има новаца, отишли би у пећину, мучили би га, али ништа не би нашли.

123 Антропоцентризам, или антропизам (άνθρωπισμός), који као центар има независног – одсеченог – од Бога и Цркве човека, развио се на западу крајем средњег века.

124 Године 1950, када је старац Пајсије први пут отишао на Свету Гору, док је тражио путерак који води од Кавсакаливије до скита (испоснице) Свете Ане, сусрео је једног отшелника “...озарена лица – могао је имати око седамдесет година – по одећи се видело да није обичан човек. Целом својом појавом изгледао ја као светитељ!” (Γέροντος Παΐσιου Ἀγιορείτου, Ἀγιορείται Πατέρες καὶ Ἀγιορείτικα, ἔκδ. Ἰ. Ἦσου. Ἐβαγγ. Ἰω. ὁ Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 1993. σ. 46 κ. ἑ.). Када је упитао испосника где борави, он му је одговорио: “Негде овде”, и показао му врх Атоса. Касније, искусни старци су га уверавали да је на врху Атоса у безмолвију живело дванаест отшелника.

125 Разговор се води новембра 1988. год.

126 Идиоритмијским се назива манастир у којем сваки монах има свој пропис, а за свако задужење плаћа му старешина који управља манастиром.



– *Сћарче, како да се уледам на врлину неке сестре, ако је она крије?*

– Када је не би крила, не би била врлина. Светитељи су се више борили да сакрију своју врлину, него да је стекну. Знате ли шта су чинили луди Христа ради? Прво би напустили световни начин мишљења и проникли дубоко у јеванђелску истину. Али, како им то није било довољно, доводили су се у стање свете јуродивости зарад љубави Христове. Уопште их није дотицало што год да им чине, или говоре други. За то је, међутим, неопходно велико смирење. Човек из света, међутим, много се потреса ако му неко каже нешто рђаво, или се жалости ако га не похвале за нешто што је учинио. Ови се, међутим, радују када људи имају погрешно мишљење о њима.

У стара времена, било је Отаца који су се чак претварали да су ђавоимани, како би сакрили своју врлину и како би други променили мишљење о њима. Када сам био у манастиру Филотеј¹²⁷, који је тада још био идиоритмијски манастир, био је тамо један отац, који се раније подвизавао у Вигли¹²⁸. Чим је схватио да су оци наслутили његов подвиг и његов духовни напредак, отишао је са благословом свог духовника. “Хајде,” рекао им је, “досадило ми је да овде једем расквашени двопек. Идем у неки идиоритмијски манастир, па да једем и месо, да живим као човек! Морам ли да будем овде?” Тако је отишао у манастир Филотеј и претварао се да је ђавоиман. Дочула његова сабраћа да је постао поседнут, па су, међу собом, о њему говорили: “Штета, јадан, постаде ђавоиман. Али, то се могло очекивати. Оде одавде у идиоритмијски манастир да би тамо јео месо, јер му је досадило да овде једе расквашени двопек.” А шта је он, у ствари, радио? Више од двадесет пет година није јео кувано јело и није спавао. По целу ноћ је ходао по ходницима, са фењером у руци, да не би заспао. Кад би се уморио, на кратко би се наслонио на зид, па чим би га мало ухватио сан, шапатом би почео да изговара молитву: “Господе Исусе Христе...”, па би наставио умно. Понекад би му измакла и чула се понека молитва. Када би срео неког од монаха, говорио би му: “Моли се, моли се да оде демон.” Тако су га сви сматрали поседнутим. Један сасвим млади монах рече ми једнога дана: “Ух, тај поседнути!” “Не говори тако”, рекох му, “он поседује многе врлине, али се претва-

127 Од 1956. до 1958. године.

128 Испосница Вигла налази се на југоисточном делу полуострва Атос.



ра да је поседнут.” После тога га је поштовао. Када је умро, нашли су га како у руци држи парче хартије на коме су била исписана имена све његове сабраће, а поред сваког имена био је погрдни надимак, само да би осујетио, чак и мртав, и најмање добро мишљење које би неко могао да има о њему. Одисао је миром. Видиш, све је учинио да се прикрије, али га је благодат Божија одала.

Зато нико не треба да доноси суд о неком човеку на основу тога како изгледа, ако није у стању да просуди шта у себи крије.

Друго поглавље

Тражење оправдања удаљује благодат Божију

Тражење ојравдања сиречава духовно најредовање

– Када кажу, ситарче, да ојравдавање не јосітоји у Свештом Писму, шіша јод шім јодразумевају?

– Да се ни на који начин не оправдава тражење оправдања.

– Дешава ми се, ситарче, да ітражим ојравдање за своје јосітујке, а у сівари, ізледа да ітакво ојравдавање није особина монаха.

– Тражење оправдања не само што није особина монаха, него нема никаквог додира са духовним животом. Треба да схватим да грешим. А када за себе тражим оправдање, изопштавам се из заједнице са Богом и лишавам се благодати Божије, јер благодат Божија не силази када сам у заблуди. Од оног тренутка када човек тражи оправдање за оно што не може да се оправда, изолује се, усамљује се од Бога. Та усамљеност је као... изолација од гуме између човека и Бога. Може ли кроз гумену изолацију да пролази струја? Не може. Тако човек улази у изолацију. Јача изолација него што је оправдавање не постоји за благодат Божију! То је као да подижеш зид да би одвојила саму себе од Бога, па тако губиш и пресецаш свако општење са Њим.

– Ви, ситарче, честіо кажете: “Покушајмо бар да сітекнемо ішемељ духовностіи.” Шіша је ішемељ духовностіи?

– То је смирено признавање сопствене огреховљености и да човек бар свесно не оправдава самога себе када је крив и када му због тога приговарају. То је да не тражи за себе оправдање и када није крив и када га за нешто оптужују. То је најбоље. Онај ко за себе тражи оправдање не може ни да напредује, а при души му је све теже. Неће нас Бог обесити ако у нечему погрешимо, већ грешимо ако



свој грех оправдавамо. Никако не треба за своје грехе да тражимо оправдање и да то сматрамо природним.

– Ако ми кажу да сам нешійо јоірешила, а ја не схваітам колико сам јоірешила, да ли ітреба да јішћам, како бих друіи јуіи іазила, или ітреба да ћуіћим?

– Ако поћеш од тога да мислиш да си погрешила за четвртину, а у ствари погрешила си само двадесетпетину, ниси ли на добитку? Увек додај тежине своје греху. Ево какав духовни напор треба увек да чиниш: пронаћи где си погрешила, ухвати саму себе у греху. У супротном грех ће ухватити тебе, оправдање ћеш наћи, али не и душевни мир.

– Ако неко, ситарче, има навику да за своје ігрехе ітражи ојравдање, али јосле јризна да је јоірешио и заітражи ојрошійај, да ли има добробіиј од ішоіа?

– Од тога му, у најмању руку, остаје искуство и ако уме да га употреби, имаће добробит. И ако Бог каже: “Па пошто је разумео и покајао се, да му нешто и дам за то”, онда ће добити нешто и од оног другог блага, блага покајања.

Од ојравдавања има добробіиј само еіоизам

– Када не ојравдавам друіе за неки њихов јосітујак, да ли ішо значи да имам іврдо срце?

– Да не оправдаваш друге, а да оправдаваш себе? Сутра ни Христос неће да те оправда. Људско срце за само један тренутак може да отврдне и да постане као камен тврдо, ако се рђаво понесе према некоме, а у другом тренутку да постане веома нежно, ако је према некоме добро. Треба да имаш материнско срце. Видиш, мајка све прашта, а понекад се прави и да не види погрешку.

Онај ко чини исправни духовни напор, за све друге налази олакшавајуће околности, за све друге налази оправдања, а самога себе никада не оправдава, чак ни онда када је у праву. Увек каже да је крив, зато што мисли да није достојан прилике која му се даје. Види, на пример, некога како краде и мисли да би он сам, да му нико није помогао, крао чак и више од онога и каже: “Бог је мени помогао, а ја сам дарове Божије присвојио само за себе. То је највећа крађа. Разлика је само у томе што се крађа овог другог види, а моја крађа се не види.” Тако окривљује себе а на свог ближњег гледа са милосрђем. Или, ако на другоме види неку ману, било велику, или малу, налази за њу оправдање тако што гледа само оно што је добро у њему и ми-



сли да и он сам има много мана које виде други. Зато што свако од нас, ако боље размисли, налази код себе много рђавих особина, тако да веома лако може да нађе оправдање за другог. Толико има тога што смо учинили! "Грех младости моје и незнања мога не спомени... Господе!" (Псал. 24; 7).

– *Када од мене, старче, заштраже услуђу и ја је радо учиним, али у журби најправим некакву малу шешетју, па ми због тога приповоре, ја љокушам за то да се ојравдам.*

– Дакле, хтела си да учиниш добро, али си направила неку штету. Прихвати приговор због штете, како би добила пуну награду за то добро. Ђаво је врло лукав. Одлично познаје свој занат. Има и толике године искуства, па зар да га не искористи! Натера те да се оправдаваш како би изгубила добробит од добра које си учинила. Када видиш неког човека, обливеденог знојем, како на раменима носи некакво бремене, ти му притекнеш у помоћ да му олакшаш. То је некакво природно. Видела си бремене које је теглио, нагнала те твоја усрдност да потрчиш и да му помогнеш. Али, да понесеш нечије речи које те неправедно оптужују, е, то је већ тешко. Ако, када нам приговарају, одмах пожуримо да се оправдамо, то јасно показује да још у себи носимо потпуно жив лаички начин размишљања.

– *Старче, има ли нешто чему ојравдавање користи?*

– Да. Користи нашем егоизму. Оправдавање представља духовни пад и протерује благодат Божију. Човек не само да не треба да се оправдава, него треба да заволи неправду која му се наноси. Оправдавање нас је протерало из раја. Није ли се то догодило Адаму? Када га је Бог упитао: "Да нијеси јео с онога дрвета што сам ти забранио да не једеш с њега?" Он није рекао: "Згрешио сам Боже мој, погрешио сам.", већ се оправдавао: "Жена коју си удружио са мном, она ми даде с дрвета, те једох." Као да је рекао: "Ти си крив што си створио Еву!" Да ли је Адам баш морао да послуша Еву?" Пита Бог и Еву и она одговара: "Змија ме превари, те једох." (1. Мој. 3, 11–13). Да је Адам рекао: "Згрешио сам, Боже мој, погрешио сам." И да је Ева рекла: "Ја сам погрешила", све би било у реду. Али, одмах оправдавање, самооправдавање.

– *Старче, зашто је крив неко ако не разуме колико је зло ојравдавање?*

– Зашто је крив? Зато што је крив! Када неко непрестано оправдава самога себе и мисли да га други не схватају, да су сви неправедни и да је само он тај који трпи, да је он жртва. А шта је че-



сто најчудније? Иако је сам био неправедан и крив је, каже: "Ја бих прихватио неправду, али не желим да онај други испадне крив." Значи, тражи за себе оправдање, на изглед из... љубави, како би пробудио савест у оном другом, за којег мисли да му је нанео неправду, па да не би бацио кривицу на њега! Или, почиње да даје гомилу објашњења, да не би онај други случајно нешто погрешно разумео, па да не... испадне крив! Видите ли како ђаво танано води игру?

Ономе ко себе ојравдава не може се духовно љомоћу

Приметио сам да данас, били млади, или стари, сви налазе оправдање са некаквим сатанским начином размишљања. Ђаво им је за све дао тумачење на свој начин и тако су они, у ствари, удаљени од стварности. Оправдавање је сатански уобличено тумачење.

– *А како то, старче, да неки људи за сваки разлој имају љрошћивразлој?*

– О, страшно је разговарати са човеком који има навику да се оправдава! То је као да разговараш са ђавоиманим! Сви они који престано траже неко оправдање – Бог нека ми опрости – имају ђавола за старца. То су људи на непрестаним мукама. Никада немају мира. Оправдавање су развили у читаву науку. То је као када лопов по целу ноћ не спава размишљајући о томе како ће успешно да украде. Тако и они, непрестано размишљају како ће да нађу оправдање за ову, или ону своју ману. Или, као што неко размишља о томе како да нађе прилику да учини неко добро, или како да се смири, тако они размишљају само о томе како да нађу оправдање за оно што се не може ничим оправдати. Постају адвокати! Не можеш са њима да изиђеш на крај. Као да разговараш са самим ђаволом. Ево шта се мени догодило са једним! Док ја њему говорим: "Није право ово што чиниш, на оно треба да обратиш пажњу, не идеш добрим путем, треба да поступаш овако и овако...", он за што год кажем проналази оправдање и на крају ми каже: "Ниси ми рекао шта да радим!" "Ама, човече, о чему ми све време говоримо? Говоримо о твојим манама и греховима, говоримо да си кренуо погрешним путем, а ти непрестано налазиш оправдања. Три сата се прегањамо око тога. Како ти нисам рекао?" Дајеш му примере, чиниш све да схвати да је сатански егоизам како он гледа на ствари, да је под утицајем демона и да је, ако се не промени, изгубљен, а он, после свега каже: "Ниси ми рекао шта да радим"! Истина, зар то није да пукнеш од муке? Ако је неко равнодушан, прелази преко свега олако са: "није важно". Али ако неко ни-



је равнодушан, кида се. Благо равнодушнима (безбрижнима – према овосветским бригама; прим. прир).

– Али, зар не бисте желели, сћарче, да сће за сваки поједини случај заинтересовани?

– Ама, дете, равнодушан човек бар се не жалости без разлога. Има смисла заложити се и свашта поднети за човека у невољи. Али да се човек исцрпљује са онаквим, да му толико говориш и објашњаваш и да ти на крају каже: “Ниси ми рекао шта да радим” и да непрестано све оправдава! Тако од човека постаје на крају демон! Страшно! Да је бар помислио на напор који улажеш – да не рачунамо муку, да би му помогао, да се бар мало променио, па види да се мучиш, напрежеш, не, ни то не узима у обзир!

– Када се неко ојравдава, сћарче, збој некој пресћуија и ши му кажем: “То је ојравдавање”, а он насћави са ојравдавањем како би доказао да то није љравдање, да ли је моћуће да се он исправи?

– Како да се исправи? Па он сасвим добро разуме да је погрешно, јер га то мучи, али из егоизма не жели то да призна. То је страшно!

– Јесће, али он каже: “Не љомажеш ми; желим да ми љомоћнеш; не зовеш ме да разојварамо, нићогашићаваш ме.”

– Е, ту је поново у питању егоизам. То је исто као да каже: “Нисам ја крив, ти си крив што сам скренуо с пута!” Ту се све завршава. Остави га. Није потребно да се било ко бави њиме, јер не помаже. Ни духовник, било старац, или игуманија, не сноси одговорност за једну такву душу. То је сатански егоизам, а не људски. Од људског егоизма пати онај ко се неће смирити ако само каже: “Опрости”, већ неће више да проговори како би се правдао. Онај ко налази оправдања за себе када погрешно, претвара своје срце у прибежиште за демоне. Ако не сломи свој егоизам, наставиће да грешно још више и тај егоизам ће га сломити. Ако неко не зна колико је зло оправдавање, то може да му се узме као олакшица. Али, када то зна, или му други објасне, онда за њега нема олакшица.

Много је опрезности потребно ако хоћеш да помогнеш некоме ко је научио да се оправдава, зато што се често дешава овако: пошто се оправдава, значи да је много егоистичан, а онда, када му кажеш да није уреду то што је учинио, рећи ће ти још више лажи и наћи ће још оправдања, само да би ти доказао ово, или оно, да не испадне крив. Али, тако ти, која си хтела да му укажеш на грешку, по-



стајеш узрок што је постао још већи егоиста и лажов. Онога тренутка када видиш да наставља са оправдавањем, не треба више ништа да му доказујеш. Помоли се да га Бог просветли.

Ако не објашњаваш ојравдаће ше Бој

– Чесћо се дешава, када ми приојворе, да мислим, сћарче, да шреба да им дам неко објашњење и кажем: “Да, шјако је, али...”

– Шта ће ти то “али”? То “али” је... блујтаво, бесмислено и све мења својим рђавим призвучком. Кажи: “Благослови, други пут ћу да пазим.”

– Али, сћарче, ако неко извуче љојрешан закључак из некој мој љосћуија, шреба ли да му објасним шћта ме је навело да шјако љосћуијим?

– Ако имаш духовне снаге, а то значи довољно смирености, прихватићеш да си скривила и нећеш ништа рећи. Пусту Бога да те оправда. Ако ти ништа не кажеш, рећи ће касније Бог. Видиш, Јосиф (види 1 Мој. 37, 20 и даље), када су га браћа продала, није рекао: “Ја сам њихов брат, а не роб; отац ме је волео највише од све деце.” Ништа није рекао, а касније је проговорио Бог и начинио га краљем (види 1 Мој. 41, 41). Мислиш ли да Бог то не зна? И ако Бог за твоје добро покаже истину, добро је. Али, ако је не покаже, опет ће бити за твоје добро. Када ти неко нанесе неправду мораш да мислиш да то не чини из зле намере, већ зато што је тако видео чињенице. А онда, ако није имао зле намере, Бог ће му открити, разумеће да ти је нанео неправду и покајаће се. Само ако постоји зла намера, онда му Бог не открива, јер Бог се чује само на таласној дужини смирење – љубав.

– А да ли је у реду, сћарче, да штражим објашњење љосле некој несћоразума?

– Са добром, или са рђавом помисли?

– Са добром.

– Ако имаш добру помисао, није потребно да ти онај други ишта објашњава. Ако ти је помисао постала рђава, добро би ти дошло да добијеш некакво објашњење, како ти помисао не би постала још гора.

– А ако, сћарче, не објашњаваш да би самоја себе ојравдао, нећо испричаш како си се суочио са неком ситћуацијом, шћта ше је моћивисало и шјако даље?

– Није потребно. Најбоље да кажеш “опрости”, или “благослови” и да не објашњаваш ништа. Изузетно, ако ти траже да даш објашњење, тада треба смирено да испричаш како је било.





– *Када, онда треба неко да да објашњење?*

– Само онда, када по свему изгледа да ће доћи до неспоразума који ће утицати на друге, тада треба човек да да објашњење, како би помогао да се реши једна непријатна ситуација. Или, када је неко претерано осетљив, а има и мало егоизма у себи, па може да се потресе ако не пружи објашњење, онда је боље да објасни своје мотиве.

– *Понекад нам је, сјарче, тешко да направимо разлику између ојравдавања и објашњења.*

– Оправдавање не доноси олакшање души, а објашњење доноси олакшање и мир.

Онај ко на прави начин испитује самога себе, не ојравдава се

– *Зашто ми се дешава, сјарче, да се ојравдавам, иако осећам ту своју слабост?*

– Ниси добро осетила своју слабост и зато се оправдаваш. Волимо сами себе, не желимо да имамо невоље, али не волимо напор. Хтели бисмо често да без напора стекнемо иметак. Треба бар да признамо да тако, како се суочавамо са стварима, не идемо добрим духовним путем и да треба да се смиримо. Али у томе нема напора, постоји само признање.

– *Може ли неко да испитује и испитује самога себе, и да се ипак ојравдава?*

– Онај ко на прави начин испитује себе, не оправдава се. И видиш, има паметних људи, прешлих четрдесету, који чине највеће бесмислице. Зато што се ради о томе да чине само оно што им одговара. “Како мени одговара, како мени служи.”

– *Сјарче, зар онај ко се ојравдава не види своје њагове у духовној борби?*

– Што год чинио, исмејава га ђаво и све оправда, његову жељу, његов инат, егоизам и лаж.

– *Не би ли му помогло созерцање самога себе у Ојшачким књигама, а нарочито у Светом Писму?*

– За човека који размишља исправно, духовно, сви проблеми се решавају уз помоћ Светог Писма и Отачких књига. Све се тамо види савршено јасно и чисто. Али, човеку који уопште не ради духовно на себи, чија душа није очишћена, не помаже ни Свето Писмо, зато што све тумачи наопако. Боље је за њега да свој начин размиш-



љања повери свом духовнику и да не тумачи сам оно што чита. Ако чита, на пример, Стари Завет, може рђаво да протумачи оно што ће да прочита и да се загади. Запазио сам да неки узимају нешто из духовних дела која читају и тумаче онако како њима одговара. Не ради се о томе да их не дира, или не разумеју оно што читају, него тумаче то тако да правдају сами себе. Ужасно! Али и оно што чују, и то сам схватио, ретко исправно разумеју. Ја, да претпоставимо, испричам неки догађај, да бих нешто нагласио, или подвукао. Ја хоћу да ставим тежиште на једну ствар, а неки покушавају, у целом догађају, да нађу нешто за шта би се ухватили како би оправдали неку своју ману, или грешку, само да би себи олакшали муке. Не мисле о томе да онај, о коме је у причи реч, није пазио и завршио је где је завршио, него кажу: “С обзиром да постоје људи у тако ружном стању, ми смо сасвим добро.” Тако су нашли оправдање за себе. Ђаво има гомилу оправдања.

Ојравдање не доноси олакшање

– Онај ко оправдава самога себе, не налази олакшање, нема утехе. Да ли онога ко оправдава самога себе, оправдава његово ја? Његово ја и његова савест га не оправдавају и он зато не налази олакшање. То показује да је крив. Како је то Бог само уредио! Дао је човеку савест, страшно! Може неко да успе у неком свом науму, било на варварски начин, било лукавошћу или ласкањем, али не налази нигде мира. По томе може сам да се увери да иде погрешним путем.

Када неко прихвата неправду, то је као да добија духовни иметак и радује се. Међутим, када се оправдава, то је као да троши нешто од свог блага и не осећа радост. Хоћу да кажем да нема духовни мир који би имао, да се није оправдавао. Утолико горе, ако није у праву и оправдава се! Сакупља гнев Божији, јер је тада права ништарија: упропаштава иметак који му је дат. Може ли ништарија и пљачкаш имати мира?

Човек се заслепљује оправдавањем. Чак и човека кад убије, ђаво налази оправдање за њега. “Како си само могао да га трпиш толико времена?”, каже му, “Требало је одавно да га убијеш.” И можда би још хтео да тражи награду од Христа за оне године које га је трпео! Разумеш ли ти то? Дотле чак иде!

– *Каг њај ко се ојравдава већ трпи муке, зашто прихвата још и да га ја мучи савест?*



– То му је постало навика. Да би са њом прекинуо, потребна је јака воља. И треба да научи не само да се не оправдава, него и да заузме исправан став према томе. Ако се и не оправдава он у себи верује да му је нанета неправда, а то је још горе. Јер, да се оправдавао, и други би му нешто рекао, па би могао тако да позна самога себе и да изиђе из заблуде. А овако, може и ништа да не каже, а да у себи каже: “У праву сам, али то не показујем, јер сам изнад тога.” И тако остаје и даље у заблуди.

Увек треба да узмемо кривицу на себе

– *Старче, јуче сје рекли да је једно шрпљење, а сасвим друго погношење. Шта сје тиме мислили?*

– Трпљење није подношење другог. Када кажем да подносим другог, то је као да кажем: “Други ништа не ваља, ја сам добар, и подносим га.” Стварно трпљење је када ја осећам да подносим стање у коме се налази и боли ме колико и њега. У томе има много смирења и љубави и тада на мене силази благодат Божија и онај други добија помоћ. Ако видим, да претпоставимо, неког хромог, или глувог, или наркомана, треба да помислим: “Када би ми то моје духовно стање дозволило, молио бих Бога да га исцели.” Јер Христос је рекао: “Ко вјерује у мене, дјела која ја творим и он ће творити, и већа од ових ће творити.” (види Јн. 14, 12). Из тога се рађа бол, љубав према другоме. Али, ако кажем: “Ех, шта му ја могу што је богаљ, поседећу мало са њим, па ћу за то добити награду.” То значи да подносим другог и проналазим себи оправдање јер мислим да сам испунио своју дужност.

– *Да ли увек помаже да преузмеш сву кривицу на себе?*

– Да. Ако је понесеш, много помаже. За све баци кривицу на себе. Преузми и кривицу другог, баци је на себе и моли Христа да ти подари снаге да је понесеш. А када примиш на себе веће бреме него што је твоја грешка, или чак уопште ниси погрешила, а верујеш да на неки начин ипак јеси, тада нећеш никада бити оптерећена бременом кривице, нећеш бити горда и имаћеш све богатство благодати Божије. Треба, међутим, да пазиш да видиш можеш ли да понесеш веће бреме. Зато што, ако не можеш, добићеш хернију, или дископатију...

– *Шта је у таквом случају хернија, или дископатија?*

– Ако преузмеш на себе, на пример, неку грешку коју не можеш да понесеш и не даш никакво објашњење, после ћеш да гунђаш, да киптиш од беса, да критикујеш, осуђујеш...



– *Старче, често не само да ми је тешко да прихватим неправду, него пребацујем одговорност за свој духовни пад на другога.*

– Ви, не само да нећете из љубави да понесете торбу другог, већ хоћете да утрапите своју претешку торбу не само здравоме, већ и болесном! Треба да стекнеш духовну храброст како би била у стању да примиш на себе сву одговорност свог греха. Колико тежи терет навалимо на себе, узимајући на себе грешке других, утолико више нам добри Бог терет чини лакшим и ми осећамо сладост Божију.

А то што неко, телесно снажан, из љубави понесе две вреће цемента на леђима, како би олакшао неком нејаком, ко није у стању да носи ту тежину, нема толику вредност, колику има ако неко понесе тешко бреме греха другог човека, ако га прихвати као своје, и нека изгледа другима да је он згрешио. То је велика врлина, велико смирење.

У једном општежитељном манастиру на Светој Гори, једном је неки искушеник ружно говорио о типикару¹²⁹, који је био јеромонах, зато што му је, док је, за време службе, читао, показао који кондак треба прво да прочита. Иако је типикар желео да му помогне, овај је био ван себе од гнева. После службе, искушеник се, веома љут, затворио у своју келију. Типикар је примио на себе сву тежину кривице и много се забринуо, јер је мислио да је он постао узрок што је његов сабрат тако реаговао. Истински га је мучила савест. И мада је, као типикар, био одговоран за исправан редослед током службе, није узео у обзир своју одговорност, него је рекао: “Ја сам крив што је мој сабрат изгубио живце.” Отишао је, дакле, до искушеникове келије са намером да пред њим приклони колена. Онај се, међутим, закључао и није хтео да отвори. Онда је типикар сео испред врата келије и чекао од јутра до три после подне када је звонило за вечерње, када је искушеник морао да изађе. Тада типикар падне на колена пред искушеником и каже му: “Опрости ми брате, крив сам!” Тако силази благодат Божија.

Треће поглавље

О Божијој и људској правди

– *Старче, шта је Божија праведност?*

– Божија правда се састоји у томе да чиниш оно што пружа олакшање другоме. Ако треба, на пример, нешто да поделиш са не-

¹²⁹ У светогорским манастирима, типикар је монах одговоран да води рачуна о доследности придржавања типика и што се тиче манастирског живота и што се тиче служби.



ким другим, да му даш, не половину онога што имаш, него онолико колико он жели. Треба да му кажеш: “Колико желиш? Два и по? Три? Узми.” Треба да даш све лепо, а себи да задржиш труло. Да даш више а да за себе задржиш мање. Ево, рецимо, донесе нам сада нека сестра десет шљива. Ако ја, због халапљивости поједем осам, теби оставим само две, бићу неправедан према теби. Ако кажем: “Пошто нас је двоје, ја ћу да поједем пет, а теби ћу да оставим преосталих пет”, онда ја поступама у складу са људском правичношћу. Ако, међутим, видим да се теби допадају шљиве и поједем само једну, а теби кажем: “Хајде, мени за љубав поједи ти остало, мени се и онако не допадају много, а и сметају ми у стомаку”, онда ја поступама према Божијој праведности.

– *Шта је, онда, у ствари, људска правичност?*

– Људска правичност састоји се у томе да ти, ако, на пример, треба да поделиш нешто са неким, даш половину, а половину задржиш за себе.

– *А какво место, старче, има људска правичност у духовном животу?*

– Људска праведност не треба да има никакво место у животу људи окренутих ка духовности. Она представља неку врсту кочнице за људе из света. За човека посвећеног духовном животу бесмислено је да се поводи за људском правичношћу, јер у поређењу са Божијом, она и није праведност. Али и човек из света, ако постигне успех у овом животу примењујући само људску правичност, неће осетити праву радост, олакшање и мир.

Хајде да претпоставимо да два брата имају имање од сто ари. Људска правичност каже да сваки брат треба да добије по педесет ари. По Божијој правди свако треба да узме онолико, колико му је неопходно. Ако, на пример, један од браће има седморо деце, а други двоје, или је посао једног брата мање плаћен од посла другог, већи део имања треба да узме онај коме је неопходније. У таквом случају неправда је да и други добије онолико колико и први. Световни човек, међутим, не узима у обзир да његов брат тешко излази на крај са својим невољама. Не разуме да је подела коју хоће да изврши неправедна, зато што не мисли на духовни начин. Кажеш му: “Треба да помогнеш својој породици да прихвати да ти даш већи део свом брату који је у невољи.” И шта ти он одговори: “Зашто? Па нисам неправичан према њему!” Да је он човек окренут духовности, и да му се чак супротстављају и жена и деца, он би их свакако приморао да при-



хвате што год му брат да. А да му брат каже: “Ти узми десет ари”, узео би десет ари и не би ништа рекао зато да се његов брат не би осећао рђаво, јер је узео све остало. У сваком случају, Јеванђеље прави најбољу поделу.

На мене увек оставља снажан утисак како се Авраам одељивао од Лота. Када су се посвађали Лотови и Авраамови пастири око пашњака, отиде Авраам код Лота и рече му: “Немој да се свађамо ја и ти, ни моји пастири и твоји пастири, јер смо браћа. Није ли ти отворена цијела земља? Одијели се од мене. Ако ћеш ти на лијево, ја ћу на десно; ако ћеш ти на десно, ја ћу на лијево.” Лот је реаговао сасвим људски и изабрао зелену и плодну равницу и Содом и Гомор у њој, због богатих пашњака (1 Мој. 13, 1–13). И шта га је задесило после! Аврам се повиновао Божијој правди, желео је да угоди Лоту, и чак се радовао што је Лот отишао у плодније крајеве.

Праведни суд по Богу

– *Старче, шта је по Богу праведни суд по Богу?*

– Праведни суд по Богу је великодушност која у себи садржи и смирење и љубав. Бог је праведан, али је премилосрдан, и то милосрђе Његово односи превагу над Његовом праведношћу. Даћу ти један пример, да би боље разумела. Ако неки човек није никада имао прилике да чује за Бога, њему неће бити суђено на основу стања у коме јесте, него на основу стања у коме би био да је знао за Бога. Зато што, да је другачије, Бог не би био праведан. Божија праведност има своју математику: један и један некада су два, а некада су два милиона.

– *А како се, старче, примењује праведност по Богу према некоме ко грешни?*

– Људска правичност каже: Погрешио си? Треба да испашташ. А Божија праведност каже: Признајеш ли своју грешку и кајеш ли се? Прашта ти се. Видиш, и по људском закону суди се блаже ономе ко је извршио неки злочин, ако се искрено каје, сам се пријави и призна дело, иако се на њега не сумња. Ако људи суде таквом човеку благо, колико је тек благ праведни и премилосрдни Бог!

Ми смо у рукама Божијим. Бог нас непрестано прати и добро познаје срце свакога од нас. Неће нам нанети неправду. Пошто постоји Божија праведност, Божија награда и Божија љубав према нама (а то је најважније од свега), ни једно добро дело које учини човек не





пролази непримећено. Тако не постоји никакав остатак који тражи да га људи оправдају.

Приметио сам да, када човек доживи неправду, а он сам се понаша по Божијој правди, Бог му омогући да се неправда исправи још у овом животу. Сећам се, када сам био у војсци, одмах после рата, дошао је генерал да нам уручи одликовања. Ја сам тога дана био одсутан. Када је прозвао моје име, јави се један војник из Тесалије и прими одликовање уместо мене. Остали војници ништа нису рекли, јер се тада ишло у затвор због лагања. Када је генерал отишао, онај војник се сакрио, јер би га остали убили од батина. Када сам се вратио, плашио се и мене. Мувао се тамо, амо, а онда ми је пришао и рекао: “Опрости ми, учинио сам то и то.” “Добро си учинио што си узео одликовање”, рекао сам му, “шта ће то мени?” Касније га је носио на парадама. После четрдесет година, дошао је овамо у манастир генерал Прве Армије из Тесалије и донео ми орден Александра Великог. Када сам га видео, дошло ми је да се смејем. После четрдесет година! Оставила је на мене, међутим утисак чињеница што је онај војник био из Тесалије, а и тај генерал Армије је дошао из Тесалије! Видите ли како то бива! Када, међутим, ми тражимо да се неправда исправи, губимо на крају и оно што бисмо добили овде и оно што нам припрема Христос у оном животу, ако смо доживели неправду. Због овога што је већ изгубљено овде, губимо и оно најважније што бисмо добили за векове векова. Јер све земаљско, овако, или онако пропада, нестаје, ту ми ништа не можемо.

Монашка права¹³⁰ задржава Христос за вечни живот

– *Старче, шта је то право?*

– Реч “право” припада световном начину размишљања. Што год је човек световнији то више права има. А што је ближи духовности, то има мање права. Нарочито монах има само дужности, нема права ни на шта. Хоћу да кажем да не треба да захтева ни од кога ништа. Ако монах тражи права у овом животу, а одрекао се свега за љубав Христову, чини огромну грешку. На тај начин хули на Христа, на монаштво. Световни људи имају многа права: они су лаици. Пра-

¹³⁰ Реч “право” у монашком језику означава тежњу монаха да правда самога себе и захтев да задовољи било какву жељу која потхрањује његов егозам.



ва монаха, али и људи окренутих духовности, задржава Христос за вечни живот.

Реч “право” појављује се данас код многих младих, па чак и код младих монаха. Неки млади монаси не знају зашто су постали монаси и шта значи монаштво и зато поседују световни дух, некакав необичан начин размишљања, људско осећање за праведност, у сваком погледу. То људско осећање за правичност произашло је из европског духа, а успело је да се увуче и у монаштво.

У данашње време, међу монасима човек често може да сретне овакав став: “Не повређујем другог, не желим да ме други повреди, нисам неправичан, исправан сам.” “Урадио сам”, кажу неки, “свој посао, помогао сам тамо, завршио сам. Исправно сам поступио. Даље више није мој посао, одлазим. Идем у келију да изучавам духовне књиге.” Не занима их да ли се други лоше осећа, или има главобољу и не може да ради, или пак, ради мање зато што је служио бденије, па је уморнији од њега. Или кажу: “Ово је моја порција: имам на њу право”, не гледајући да ли је други мршавији, или му организам има бржи метаболизам, па има потребе за више хране. На крају завршавају на томе да се само налазе на пољу духовности, али им је ум обликован на потпуно световни начин и зато имају потпуно световни начин размишљања. Знате ли како је то када гледате духовне људе који на све гледају на световни начин? У мањој, или већој мери, код неких монаха сам запазио ово: пост, молитву, служење, послушање, све то обављају. Носе монашку расу, али према свему се односе као људи из света, јер добро пазе да им нико нешта не приговори, како не би трпели неправду. То значи да у себи носе световно осећање за правичност, а понекад не стигну ни дотле. Хајде, па сада води са њима разговоре о духовним темама. Они све уређују тако да једном Христос не би имао проблема да са њима среди... рачуне! Али Христос прати свакога, колико неправде подноси и наградиће га у складу са тим, а они хоће сами да “среде” своје рачуне.

Уопште сам огорчен данашњим начином мишљења које налазим код неких младих монаха. Потпуно су под утицајем људске правичности! Па како да се уклопи људска правичност у духовни живот? Ма ни у световном животу не можеш да изиђеш на крај са људском правичношћу, а камо ли у духовном. Када сам био у општежитељном манастиру, сви су гледали како да се за нешто жртвују. За време обављања послова, за време обедовања, у свему постоји овакав дух: мислити прво на ближњег! И зато живе у рају. Ако су, на пример, за



трпезом, свако се труди да поједе што мање, како би више остало за другог. Чак и кад би сам био болестан, не би то узео у обзир. Жртвовао би се. Није му падало на памет да помисли: “Неће му чинити добро ако поједе више.” Оног тренутка када монах почне да пази да му не нанесу неправду, да се много не умори, да му не пропадне труд, то је као да не верује да постоји Бог, да постоји вечни живот, Судњи дан. Чак и када ради мало више, ни то није узалуд. Само труд животиња је узалудан. А оне, јадне, и поред тога што смо ми узрок њихових мука (после првог греха природа стење заједно са човеком) жртвују се за нас! То је страшно! Видите, колико трпе дивље животиње, када их ране ловци! Поломе им ноге, па не могу да трче, веће животиње их раздиру и једу, а оне немају никакву награду! Човек, ако их не разуме, није човек. Зато му је Бог дао мозак да поступа исправно и да нађе свој пут. Ја не кажем да треба да се убијате од умора, али треба да улажете труд.

– *То значи, сћарче, да желиш да нам срце шрејери, да чезне да људско олакшање ближњему.*

– Да, јер када гледаш како да олакшаш ближњему, а саму себе потпуно препустиш Богу, никада не осећаш умор. А ако се и умориш, па кажеш да си се уморила, готово је, све си изгубила. Шта, да ти плати Бог твоју злу срећу? Никако!

Колико год можете, трудите се да олакшате другом. То је духовни напор којим треба да се бавите. Чак и да се подвизавате, не користите, јер, ако човек не чини духовни напор о коме говорим, налази се на другој таласној дужини од оне на којој је Бог. Све тада бива узалуд, и покајање и пост... То вам не говорим да се не бисте кајале и постиле, већ да неко не би помислио ако чини ово, и оно, да је све у реду!

Створили су друго јеванђеље

– *Када се, сћарче, за неког човека каже да је људски?*

– Правичан, по световном схватању, је онај човек који расуђује на основу људског права. Истинско је савршенство, међутим, када је човек праведан не у складу са људском, већ у складу са Божијом праведношћу, и тада га Бог благосиља. Када у свему што чиним, нигде и никада не додајем своје “ја” и своју корист, могу да кажем, да готово приморавам Бога да ми пошаље благодат Божију.

Каква год да је људска правичност, чак и најсавршенија, увек садржи елементе људског, световног начина мишљења. И уколико



постоји људска правичност у духовном човеку, Дух се труди да га одбаци као страног тело и човек се бори са успонима и падовима и душевно се умара. Када развије у себи праведност по Богу, долази до очишћења и божанског просветљења.

– *Ако, сћарче, кажем некоме ко шрићу неправду: “Постоји људској праведности Божија”, да ли ће му то помоћи?*

– Не. Боље је да му кажеш: “Погледај шта се о томе каже у Јеванђељу.” Јер, ако му кажеш да постоји праведност Божија, биће уверен да трпи неправду, а у ствари, можда је чак и чини.

Истина, боли те душа... Познавао сам једног који је редовно одлазио у цркву, постио, исповедао се и све остало, па је имао утисак да живи духовним животом. Међутим, имао је пет станова и две плате, али није имао деце и није ништа давао за сиромашне. “Добро,” рекао сам му, “имаш толико сиромашне родбине, зашто им нешто не дајеш? Шта ћеш да радиш? Дај удовицама, дај сирочади.” Знате ли шта ми је одговорио? “Добро, је’л да не узимам кирију од своје сестре која је удовица?” Крв ми је наврла у главу, када сам то чуо. Ето, то је световно осећање за правду! “Пошто неће моја деца да гладују,” каже ти други, “нисам за то одговоран. Ни према коме нисам неправедан. Таман посла, зар ја да будем неправичан!” И тако престану о томе да мисле, умирени на свој начин, али истинског мира немају. Са таквом људском логиком и световним осећањем за правду остају незаинтересовани за многе озбиљне ситуације. Како да уопште осете нешто од духовности? Постоје људи који могу целу једну кућу да дају на поклон, али, са друге стране, ако им неко дугује једну једину кирију, ту жиће га суду. Како то објашњавате?

– *Сћарче, да ли је то људска правичност?*

– То није чак ни људска правичност. Богат човек са једне стране поклони некоме сто хиљада драхми, а таксисту хоће да пријави туристичкој полицији због хиљаду драхми. А како то објашњавате?

– *А, можда, сћарче, нису сасвим људи себи?*

– Не, савршено су добро.

– *Можда поклањају из гордости да би задовољили сами себе?*

– Тако је, то је у питању. Дају много из гордости: чине то да би сами себе прославили, а не у славу Божију. Могу и све да дају, али љубави у себи немају.

Данас постоји некакав дух заблуде. Чак и духовни људи траже законску правду и кажу да верују у Бога! “Твоје право, моје пра-



во.” Такво јеванђеље по људској логици, по чудној логици, не сме да постоји! “Да ме не исмевају”, кажу. Зар не видите да по судницама има све више хришћана? И кад јесу у праву, не треба да иду на суд, а камо ли када нису. Зато су неки својом кривицом постали неверници. Дешава се да неко, ко нити иде у цркву, нити пости, не иде по судовима, а да други, који одлази у цркву и пости, шаље на суд неког сиромашка због нешто новца дуга, само и једино да истера своје право. Рекао сам једноме који је хтео да тужи некога због дуга: “Јеси ли у невољи? Имаш ли много деце? Да ли те можда жена тера да то чиниш па си у незгодној ситуацији?” “Не,” каже он, “хоћу да истерам своје право.”

Шта човек да каже? То васпитање је произашло из извесних духовних кругова. Већ годинама памтим један догађај и не могу да га заборавим. У једној дечијој болници радиле су монахиње као болничарке. Једном болесном детету требало је лекар да направи рендгенске снимке и затражио је да једна болничарка дође да му помогне, али ни једна од њих не дође, зато што су се, због рендгенског зрачења, плашиле за своје здравље. Пре свега, пошто су биле посвећене, то није смело да се деси. Да су планирале да се удају, онда би то имало смисла. Али, чак и да су планирале да заснују породицу, ипак је требало да се жртвују као духовни људи, што су заправо и биле. Десило се то да су се посвађале која ће да оде, а отрчала је да помогне лекару једна друга, која није чак ни живела духовним животом, а удаја (као изговор) јој није ни пала на памет, зато што јој је било жао детета.

А најгоре од свега је то што такве људе због таквих ствари не гризе савест, јер кажу: “То није био наш посао, ми се бавимо само духовношћу.” Могу, штавише, да имају на уму и овакву мисао: “Онога чини спокојним да се жртвује, а мене чини спокојним да имам свој мир...” А једном ће и да оптуже онога и да кажу да уопште не поседује духовност. Али, Христос обитава тамо где има племенитости, где постоји дух жртвовања и безмолвија.

– *Када видиш, ситарче, ближњега како се мучи у проблемима, зар не треба да му помоћеш, како год да се сам осећаш?*

– Ма, свакако! Али, приметио сам да се развио некакав световни начин размишљања код многих духу посвећених људи. Саставили су некакво своје, световно јеванђеље, себи по мери, па ти кажу: “Хришћанин треба да има своје достојанство. Не сме ни на који начин да служи за подсмех.” Постављају се, значи, према свему са нека-



квом световном логиком и световним осећањем за правичност. “У праву сам”, каже, “ја према њему нисам неправичан, не желим ни да он према мени буде неправичан!” При томе, сасвим је убеђен да је у праву. И видиш тако у једном човеку сва световна права. Нема осећање за усрдност, врлину, нема жеље за жртвовањем, нема ништа, сам је себи измислио јеванђеље и нема никакве сродности са Богом. И како, онда, на њега да сиђе благодат Божија? Када сам служио војску, био је један радио оператер у авијацији који је долазио у нашу јединицу да узме шифре¹³¹. Имали смо заједничке сусрете. Он је био богослов, држао је и проповеди. Сви су га, међутим, звали Језуитом¹³², јер не само да се ни једном није ни најмање жртвовао, него никада никоме ни најмању услугу није учинио. Понекад бих му говорио: “Пошто идеш до аеродрома, молим те, понеси успут ове шифре томе и томе.” “Не”, одговарао би мирне душе, “ја сам дошао по своје, нека и он дође по своје”, и био је уверен да никоме ништа нажао није учинио. Ма не каже Христос само: “Ако те неко замоли да идеш једну миљу, иди двије;”, него каже: “И ако те ко потјера једну миљу, иди с њим двије.” (Мт. 5, 41). Или, не каже: “Ако неко од тебе затражи кошуљу, подај му и хаљину;”, него: “И који хоће да се суди с тобом и кошуљу твоју да узме, подај му и хаљину.” (Мт. 5, 40). Ето, то каже Христос, а неко, иако себе сматра духовним човеком, каже овако: “Ја сам понео своје, нека он дође да узме своје.” То је као да је рекао: “Јесам ли ја будала, да он од мене тражи да идем једну миљу, а ја да идем две?” Па како ће прићи благодат Божија једном таквом човеку? Међутим, када неко дословно примени тај пасус и ако га неко “потјера једну миљу”, па он оде и даље, после тога Христос чини своје и духовно се преумљује онај који је терао и правио проблеме: “Види”, каже, “ја сам га потерао једну миљу, а он је отишао још даље! Какве ли доброте!”

Да је Христос размишљао на световни начин, како то данас чине многи духовни људи, не би ни напуштао Свој Трон како би сисао на земљу, да подноси муке и да буде распет од нас бедних људи. Али, у том Његовом људском страдању, крило се спасење свих људи.

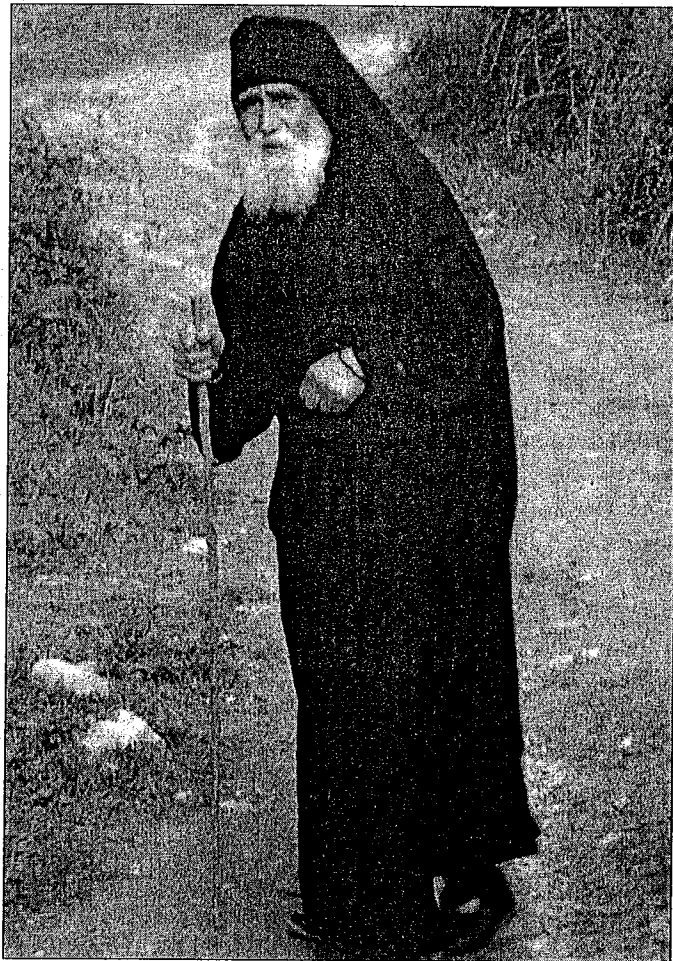
131 Старац је у војсци служио у роду за везу.

132 Монах из римокатоличког реда Језуита, који је основао Игнације Лојола. Језуити су познати по строгој послушности и екстремизму, због којег су убијали. Реч се користи и метафорично да значи човека који се строго и без унутрашњег отпора, придржава спољашњих обележја побожности.



Али, шта је све поднео да нас спасе! Ишли су тако далеко, да су Му ударили шамар и рекли: “Проречи ко те је ударио!” Значи Јевреји су исмевали Христа. Знаш ли колико сам био тужан када сам био мали и гледао децу како се играју “зуце”, оне игре погађања ко их је штипуно, или ударио? Те су се игре играли са Христом!... “Проречи ко те је ударио!... Бам!” О, страшно! И ми данас тражимо да хришћанство буде без распињања, и хоћемо одмах васкрсење. Правимо хришћанство и монаштво по својој вољи. Не желимо да се било чега лишимо.

Међутим, да бисмо доживели оно над природом, треба да живимо натприродно.



РЕЧИ БОЖИЈЕ – УТЕХА СРЦУ



ИСКУШЕЊА У НАШЕМ ЖИВОТУ



*”Да би човек отишао у слајки рај,
треба да искуси мноґо тортине овде,
да има у руци ”пасош” од искушења.”*

Прво поглавље

”Прођосмо кроз огањ и воду...”¹³³

Крст искушења

– *Старче, онај мали крст који сће ми поклонили стално носим и помаже ми када ми је тешко.*

– Ето, такви мали крстови, који се носе око врата, наш су крст и штите нас у животу. Шта мислиш, имамо ли ми велики крст? Само Христов Крст био је страшно тежак, јер Христос, из велике љубави према нама, људима, није желео за Себе да се користи Својом божанском силом. И тако Он носи терет крста целог света и Својом божанском помоћи и слатком утехом нама олакшава терет патњи и искушења.

Добри Бог устроји за свакога по један крст у складу са његовом издржљивошћу, не зато да би се мучио, него зато да би се уз помоћ тог крста узнео на небеса – јер у суштини, крст представља лествице које воде у небеса. Кад бисмо били кадри да разумемо какву ризницу себи стварамо од бола искушења, славили бисмо Бога и без роптања понели мали крст који нам је подарио. Ако тако чинимо онда ћемо се и у овоме животу радовати, а у оном ћемо примити и “пензију”. Бог нам је осигурао “иметак” тамо на небесима. Али када иштемо да нас избави од искушења, Он тај “иметак” додељује другима, а ми га губимо. Међутим, ако поседујемо трпљење, даће нам и “камату”.

Блажен је онај ко се овде мучи, јер, што се више мучи у овоме животу, то више помоћи добија у оном, јер тако “искупљује” своје грехове. Крст искушења је узвишенији од “талената”, од благодатних дарова, којима нас дарива Бог. Блажен је онај који има не само један крст, него пет. Мучење, или мученичка смрт је чиста плата. За-



то у сваком искушењу треба да кажемо: “Благодарим Ти Боже мој, јер ми је то било потребно за моје спасење.”

Искушења ђомажу људима да дођу себи

– *Старче, моја ђородица се мноћо мучи. Хоће ли икада бићи краја њиховим мукама?*

– Буди трпелива, чедо моје, немој да губиш своје уздање у Бога. Колико сам из свих искушења кроз која пролази твоја породица разумео, Бог вас воли и допушта сва та искушења како би дошло до духовног просветљења целе твоје породице. Кад бисмо сва та искушења посматрали са овосветског гледишта, ви изгледате несрећни. Али ако их посматрамо са духовног гледишта, ви сте срећни, а у оном животу ће вам завидети сви они који се у овоме животу сматрају срећнима. На тај начин се подвизавају твоји родитељи, кад већ не знају онај узвишенији начин, духовни, или га не разумеју. Међутим, у искушењима твоје породице крије се тајна, али и у искушењима неких других породица, иако има много молитве! Ко зна судове Божије? “Судови су Твоји бездан многи” (Псал. 35, 7). Бог нека пружи руку Своју и нека учини крај искушењима.

– *Зар људи не могу, старче, да дођу себи на неки дрући начин, осим кроз искушења?*

– Пре него што допусти да наиђе неко искушење, Бог покушава благонаклоно да умудри људе и тек ако то не схвате, Бог допушта искушење. Видите, када је дете неваљало, отац у почетку покушава да га уразуми лепим, испуњава му жеље, али када види да се оно не мења, постаје строг, како би се дете поправило. Тако и Бог понекад, када се неко не уразуми добрим, допушта искушење, како би дошао себи. Кад не би било мало бола, болести и слично, људи би постали звери: никада се не би приближили Богу.

Овај живот је лажан и кратак: малобројне су његове године. И срећом што је тако, јер ће брзо проћи све горчине, које ће исцелити наше душе као горки лекови. Видиш, лекари болесницима, када јадници трпе болове, дају горке лекове, јер ће захваљујући горком леку оздравити, а не захваљујући слатком. Хоћу да кажем, да здравље происходи из горчине, а спасење душе, исто тако из горчине происходи.

Кроз бол нас ђосећује Христос

Човек који не пролази кроз искушења, који не жели да трпи бол, да се мучи и злопати, који не жели да га жалосте, или не подно-



си ни најмањи приговор, већ би само да му је све добро и потаман, налази се изван стварности. “Проћосмо кроз огањ и воду, и извео си нас у одмор” (Псал. 65, 12), каже Псалмопојац.

Видиш и Пресвета Богородица је трпела бол, зато и нас треба да боли, кад смо већ кренули истим путем, с том разликом што ми, када имамо неку малу муку у овоме животу, плаћамо рачуне и заслужујемо спасење. Али и Христос је на земљу с болом дошао. Сишао је с небеса, оваплотио се, мучио се, био распет. А сада хришћанин посету Христову тако треба да прихвати: заједно с болом. Када човеку дође бол, онда му у посету долази Христос. Али када човек не пролази ни кроз какво искушење, то је као да га је напустио Бог. Нити троши, нити стиче. Говорим, разуме се о човеку који не жели да страда за љубав Христову. Каже ти: “Ја сам здрав, имам добар апетит, једем, све ми је потаман, спокојан сам...”, а не каже чак ни “слава теби Боже”. Кад би бар познао све те благослове Божије, ствари би се некако средиле. “Нисам тога достојан”, треба да каже, “али, пошто сам слаб, Бог ми је тако устројио.” У житију светог Амвросија се говори како је неки богаташ једном угостио светитеља и његову братију у својој кући. Видећи његово огромно богатство, упита га да ли је икада искусио икакву невољу. “Не, нисам никада”, одговори му он. “Моје богатство се непрестано увећавало, имања су доносила добар приход, немам никаквог бола, нити сам икада био болестан.” Тада светитељу потекоше сузе и рече својој братији: “Припремите кола да брзо одемо одавде, јер овога није посетио Бог!” И тек што су изашли на друм, богаташева кућа пропаде у земљу! Његова срећа значила је заправо да га је Бог напустио.¹³⁴

“Која љуби Госћод оноја кара” (Прич. 3, 12)

– *Зашћо, старче, свећи данас ђако мноћо ђаћи?*

– Због љубави Божије! Ти, као монахиња, ујутро устајеш, вршиш своје правило, молиш се уз бројаницу, правиш метаније итд. За мирјане су напори и тешкоће кроз које пролазе њихово правило, кроз њих се прочишћавају. Напори и тешкоће чине им веће добро него благостање, које им не помаже, нити да се приближе Богу, нити да стекну небеску плату. Због тога све тешкоће треба да прихватамо као дар од Бога.

¹³⁴ Види: *Велики синаксар ђавославне Цркве, издање Маћеја Ланћиса, 12. ђом, Аћина 1980. сћр. 243–244.*



Добри Бог искушењима васпитава као добри Отац Своју децу, из љубави, из божанске благонаклоности, а не из злобе, нити по овосветским законима и правди, јер жели да му се врате. Пошто жели да спасе Своја створења како би постала наследници Његовог Царства небеског, допушта искушења, како би се човек борио, како би се подвизавао и положио испите у трпљењу у боловима, како ђаво не би могао да Му каже: “Како овога награђујеш, или како га спасаваш, када се уопште није помучио?” Бога не занима овај живот, него онај. Прво се стара за нас у оном животу, а после у овом.

– Али зашто, старче, неким људима Бој даје многа искушења, а другим уопште не даје?

– Шта каже свето Писмо? “Кога љуби Господ онога кара”. На пример, има отац осморо деце. Петоро остају код куће, поред оца, а троје одлазе далеко и не мисле на њега. Ону децу, која су поред њега, чим учине неки несташлук, повуче за уво, или удари по који шамар, или их, ако су добра, милује, даје им по коју чоколаду. Она његова деца, међутим, која су далеко, не добијају ни миловања ни шамаре. Тако поступа и Бог. Оним људима, који су поред Њега и који имају добру вољу, ако мало сагреше, даје по који шамар, па им прашта, или, ако их шамара више, стичу благо небеско. А онима пак, који су далеко од Њега, даје године како би се покајали. Зато видимо како мирјани иако чине тешке грехове, ипак имају велика материјална добра и живе много година, без икаквих искушења. То бива по домостроју Божијем, како би се покајали. Ако се не покају, у оном животу неће моћи да се оправдају.

Бол Божији због човекових искушења

Колико мука има у свету! Колико проблема! Па неки долазе овамо, код мене, да ми их испричају онако с ногу, за два минута, само да би се мало утешили. Једна намучена мајка ми рече: “Старче, има тренутака, када више не могу да издржим, па кажем: »Христе, дај ми само мало да предахнем, па после нека опет почне мучење.«”. Колико је људима потребна молитва! Али и свако искушење је дар од Бога, једна добра оцена за онај живот. Ово уздање у награду у оном животу пружа ми радост, утеху и ободрене и могу да поднесем бол због искушења кроз која пролазе многи људи.

Наш Бог није Ваал, већ Бог љубави. Он је Отац Који гледа како се Његова деца муче пролазећи кроз разна искушења и наградиће нас, довољно је само да будемо трпељиви у малом мучеништву, у искушењима, или боље речено, у благословима.



– Неки, старче, кажу: “Зар није Боју тешко што је што допустио? Зар Боја што не боли?”

– Бол Божији према људима који се муче од болести, од демона, од варвара итд. у себи истовремено садржи и радост због небеске награде коју им је припремио. Пошто Бог има у виду награду коју ће добити на небесима онај који пролази кроз искушења и знајући шта га чека у оном животу, може да “поднесе” бол. Допустио је да Ирод изврши толике злочине¹³⁵. Четрнаест хиљада новорођенчади је заклао и убио толике родитеље, који нису допуштали војницима да убију њихову децу! А варварски војници, како би се показали што бољима у очима својих генерала, комадали су ту децу. Што су деца више мучена, то више бола је Бог трпео, али и толико се више радовао њиховој великој слави коју ће уживати на небесима. Радовао се због тих анђелака, који ће представљати анђеоски ред мученика. Анђели од мученика!

За време страдања Бој даје истинску утеху

Бог види изблиза мучење Своје деце, па их теши као добри Отац. Шта мислиш, зашто жели да види Своје чедо како се злопати? Све његове муке, сав плач, све то узима у обзир и после награђује. Само Бог може у страдањима да пружи истинску утеху. Зато човек, који не верује у истински живот, који не верује у Бога, да би од Њега затражио милост у искушењима кроз која пролази, пада у потпуно очајање и његов живот губи смисао. Увек остаје без помоћи, без утехе и у мукама у овом животу, али своју душу осуђује и у вечности.

Међутим, људи који живе духовним животом, пошто се са свим искушењима суочавају поред Христа, немају само своја страдања. Сабирају многобројне горчине других, али упоредо сабирају и много љубави Божије. Када појем тропар “Не вјери мја чловјеческому предстадељству, Пресветаја Владичице”, понекад застанем код стиха “но прими мољеније раба твојега...”. Пошто нисам ни у каквој невољи, како да кажем “скорб бо обдержит мја, терпјети не могу”?¹³⁶

135 Види: Мт 2, 16

136 Стих Малог и Великог Утешитељног Канона Пресвете Богородице: “Не вјери мја чловјеческому предстадељству, Пресветаја Владичице, но прими мољеније раба твојега; скорб бо обдержит мја, терпјети не могу демонскога стријеланија, покрова не имам, ниже гдје прибјегну окајанниј, всегда побјеждајем и угјешенија не имам развје тебе Владичице мира, упованије и предстадељство вјерних, не презри мољеније моје, полезно сотвори.” (Велики часослов, Москва, Паломник, 1996.)



Када се човек са духовношћу суочава са страдањима, онда страдање не постоји, јер, када се човек у духовном смислу правилно постави, све изгледа другачије. Ако човек повери горчину свога бола слаткоме Исусу, горчине и њихови отрови претварају се у мед.

Када човек проникне у тајне духовног живота и тајинствени начин дејствовања Божијег, престаје да се жалости због било чега што му се дешава, јер са радошћу узима горке лекове које му пропишује Бог зарад здравља његове душе. Све то сматра успехом своје молитве, пошто непрестано иште од Бога да му очисти душу. Али када човек на световни начин гледа на искушења, мучи се. Будући да Бог све нас прати, човек треба у потпуности да Му се преда. У супротном се много мучи: човек би хтео да све буде како он хоће, али то не бива тако и спокојства нема.

Било да је човек сит, или гладан, било да га хвале, или куде, треба да се радује и да на све гледа смирено и трпељиво. Тада ће му Бог непрестано даривати благослове, све док му душа не доспе дотле да не може више да прима, да не може више да поднесе доброту Божију. И што више духовно напредује, то ће бити више кадар да увиђа љубав Божију и да се топи од Његове љубави.

Искушења и страдања по доушћењу Божијем

Искушења која нам долазе, често су антибиотици које нам Бог даје против болести наше душе и она нам духовно много помажу. Човек добије благи шамар и срце му омекша. Бог наравно зна на ком духовном нивоу се свако од нас налази, али, пошто ми то не знамо, допушта да будемо искушавани, како бисмо познали сами себе, како бисмо открили страсти које се крију у нама, како не бисмо имали неразумне захтеве (заблуде) у вези са нама судњег дана. Јер, када би превидео наше срасти и када би нас примио у рај такве какви смо, онде бисмо поново стварали проблеме. Зато Бог допушта ђаволу да овде ствара невоље, како би нас оне протресле, како би се наша душа кроз невоље смиравала и чистила, а онда нас осењује благодаћу.

Стварна радост рађа се из горчине коју човек са радошћу куша за Христа, Који је толико горчине окусио како би нас спасао. Хришћанин треба нарочито да се радује, када га снађе неко искушење, без обзира што он сам за то није дао повода.

Понекад кажемо Богу: “Боже мој, не знам шта ћеш учинити, у потпуности ти се предајем, само да од мене начиниш човека.” А он-



да Бог од мене чини не човека, него надчовека и допушта ђаволу да дође да ме искушава и мучи. Сада када имам рак, видим његове сплетке и смејем се.

Ех, ђаво! Знате ли ви каквим сапуном ђаво пере човека, када му Бог допусти да га искушава? Пенем своје злобе. Има добар... сапун! Као када се камила запени од љутине, тако исто чини и ђаво у таквим ситуацијама. А потом трља човека, не да би очистио његове мрље и да би био очишћен, него из злобе. Бог, међутим, допушта ђаволу да трља човека све док не нестану све мрље и док не постане сасвим чист. Кад би допустио да га трља као што се трља одећа, поцепало би га.

– *Старче, да ли можемо за разна искушења, која нам се дешавају у живоју, да кажемо да је то воља Божија?*

– Не. Не смемо да бркамо вољу Божију са кушачем и са свим оним што он доноси. Бог допушта ђаволу да буде слободан и да све до одређеног тренутка мучи човека, а човека пушта да буде слободан да чини добро, или зло. Није, међутим, Бог крив за зло које чини човек. Јуда је, на пример, био ученик Христов. Можемо ли рећи да је била воља Божија да постане издајник? Не, али сам Јуда је допустио ђаволу да уђе у њега. Рече неко једном свештенику: “Оче, молим те, служи помен за Јуду.” То је било као да је рекао: “Ти си, Христе, неправедан: тако је била Твоја воља, да Те Јуда изда: зато му сада помози.”

Бројни су случајеви када Бог допушта да се нађу у искушењима и неки благоверни људи, како би се освестио неко ко живи ружним животом и како би се покајао. Ти благоверни људи добијају двоструку плату. Бог некима даје могућност да, кроз искушења која преживљавају, плате за грехове у овом животу, али они неразумно ропћу. Они добијају помоћ тако што могу да виде трпљење оних који се муче без роптања, иако нису сагрешили. Претпоставимо да се један веома добар и благоверан отац породице налази у својој кући са својом породицом и изненада дође до земљотреса и сруши се кућа, буде затрпана цела породица која после страшних мука цела умире. Зашто је то допустио Бог? Како не би роптали други који имају кривицу и бивају кажњени.

Зато се они, који мисле на велики крст праведника, никада не жале на своја мала искушења. Виде да, иако су грешили у животу, све у свему трпе мање него праведници, зато кажу као онај добри злочинац: “Они нису ништа учинили, па се толико муче, шта тек ми



треба да истрпимо?"¹³⁷ На жалост, међутим, неки су као онај злочинац који је био распет са леве Христове¹³⁸ стране, па кажу: "Ишли су наоколо са крстом у руци, па види шта их је снашло!"

А има и случајева – то је додуше веома ретко – када Бог из љубави допусти да падну у велика искушења неки изузетни подвижници, како би их овенчао. Они се заиста угледају на Христа. Видите, светој Синклитикији је, зато што је својим поукама духовно помогла многим душама, дошао ђаво да је спречи да даље врши то дело. Три и по године због болести је била нема.¹³⁹

Другом пак приликом, један који се истински угледао на Христа тражи као благодат од Бога да опрости грехове његовим ближњима, да их избави од Свог праведног гнева и да уместо њих њега казни, иако сам ништа није сагрешио. Он је веома близак Богу и Бога веома потреса та велика племенита љубав Његовог чеда. Поред услуге коју му чини и другима опрашта грехове, допушта му мученички завршетак живота, како је и тражио. Али истовремено му припрема најбољу рајску палату и још већу славу, јер су му многи људи нанели неправду својим површним судом, јер су мислили да га је Бог казнио због његових грехова.

Неблагодарност према љубави Божијој

– Да ли искушења, *сћарче*, увек користе људима?

– Зависи од тога како се човек поставља према искушењима.

Многи немају добру вољу и хуле на Бога када се нађу у разним искушењима. "Зашто је то баш мене снашло?", кажу. "Ето, онај има толико добра! Зар је то Бог?" Не кажу "сагреших", него се муче. Са друге стране усрдни кажу: "Слава Богу! Ово искушење ме приближило Богу. Бог је то учинио за моје добро." Па иако, можда, никада раније нису крочили у цркву, после почињу да одлазе редовно у цркву, да се исповедају и причешћују. Бог често оне најтврдокорније једним искушењем доводи до такве усрдности, до таквог преокрета у животу, доживљавају просветљење Божије захваљујући болу који осећају зарад свега што су починили.

– *Сћарче*, да ли треба да кажемо "Слава Теби Боже" када нам све добро иде?

137 Види: Лк 23, 39 и даље

138 Види на претходно поменутом месту.

139 Види: Велики Синаксар православне Цркве, 1. том, стр. 145–148.



– Ма, ако не кажемо "Слава Теби Боже" у радости, како ћемо то рећи када страдамо? Ти то кажеш када страдаш, па зар то нећеш рећи у радости? Али, када је неко неблагодаран, тај није дошао до познања љубави Божије. Неблагодарност је велики грех. Ја мислим да је то смртни грех. Неблагодаран човек ничим није задовољан. Због свега гунђа, свему приговара, на све баца кривицу. У мојој отаџбини, у Фараси, много се у исхрани користи пекмез¹⁴⁰. Једне вечери, једна девојчица се расплакала, јер јој се прохтело пекмеза. Њена мајка – шта да ради? – оде и потражи пекмез у комшилуку. А девојчица, чим је добила пекмез, поново удари у плач. Почела је ногама да удара о под и да виче: "Мама, хоћу и киселог млека!" "У ово доба, дете моје, где да ти нађем киселог млека?", рече јој мајка. "Али ја хоћу киселог млека!" Мајка оде, позајми, сирота, од једне сусетке, донесе јој киселог млека. Узме ћерка кисело млеко, па опет удари у плач. "Зашто сада плачеш?", упита је мајка. "Мама, хоћу да ми буде помешано!" Мајка узме, измеша пекмез са киселим млеком. А ћерка опет у плач. "Мама, не могу то тако да једем. Хоћу да одвојим пекмез од киселог млека!" Е, онда мајка узме, па је ишамара и... тако се одвојио пекмез из киселог млека!

Хтео сам да кажем да тако чине неки људи, а онда долази васпитавање Божије. Треба бар да будемо свесни своје неблагодарности и да благодаримо Богу дању и ноћу за све благослове које нам дарива. На тај начин ћемо ђаволу утерати страх у кости, а он ће окупити своје "покварењаке" и "летеће перје", јер смо му коначно пронашли слабу тачку.

Треба да поредимо своје искушење

са већим искушењем другог човека

Најбољи лек за свако наше искушење је још веће искушење нашег ближњега. Довољно је да га упоредимо са нашим, да увидимо велику разлику и велику љубав коју нам је Бог пружио и допустио да наше искушење буде мало. Онда ћемо Му заблагодарити, боље нас веће страдање другог и молићемо се умносрдачно да му Бог помогне. Одсеку ми, на пример, једну ногу! "Слава Теби Боже, рећи ћу, што имам бар једну ногу. Друго ме су одсекли обе." Па чак да постанем

140 Старац Пајсије помиње реч "петимези", што представља много укувани густе непревтели сок од гржђа, који је изузетно слadak. Томе је најближи наш пекмез.



трупца, без руку и ногу, опет ћу рећи: “Слава Теби Боже, што сам толике године ходао, а други су се родили парализовани.”

А ја, када сам чуо да један отац породице већ једанаест година крвари, рекох: “Шта ја то чиним? Овај човек је мирјанин, а једанаест година крвари, још и децу има, мора свакога јутра да устаје, да иде на посао, а ја не крварим још ни пуних седам година!”¹⁴¹ Ако мислим на другог који толико страда, не могу себе да оправдам. Са друге стране, ако мислим да ја страдам, а да је другима све милина једна, да ја устајем ноћу сваких пола сата, јер имам проблема са утробом и не могу да спавам, док сви остали мирно спавају, налазим самом себи оправдање за роптање. А ти, сестро, колико дуго имаш херпес¹⁴²?

– Осам месеци, сћарче.

– Видиш? Бог некима даје два месеца, некима десет месеци, а некима петнаест. Разумем, болови су јаки. Неки падну и у очајање. Неки мирјанин који има херпес месец дана, или два, од великих болова пада у очајање Али, ако сазна да неки духовни човек болује од исте болести годину дана и трпи болове без роптања, одмах се утешу. “Ама”, каже, “ја то имам два месеца и падам у очајање. А други, јадник, годину дана трпи и ништа не говори! А ја и сагрешујем, док он живи духовним животом!” И тако добија помоћ и без икаквог савета!

Сћрадања која нам наносе људи

– Када неко, сћарче, по Боју ирји сћрадања и неправде које му наносе људи, да ли ја то ирјиљење чисти од сћрасији?

– Да ли га то чисти, пита! То га чини сјајним! Има ли ишта узвишеније од тога? Тако може да искупи грехове. Видите, туку неког злочинца, затварају га у тамницу, а он тамо врши своје мало правило и, ако се искрено покаје, избавља се вечне тамнице. Зар је мало да плати вечни рачун овим мучењем?

Свако страдање и невољу трпите с радошћу. Страдања која нам изазову људи, слађа су од свих сирупа којима нас нуде они који нас воле. Видиш, Христос у блаженствима не каже: “блажени сте, када вас хвале”, него “блажени сте када вас срамоте” (Мт 5, 11), наро-

¹⁴¹ Старац је од 1988. године непрестано имао крварења из дебелог црева.

¹⁴² Херпес зостер: вирусна болест која проузрокује неподношљиве болове и разне компликације у организму, већ према томе колика је старост пацијента.



чито када притом лажу. Када срамоћење није праведно, човек стиче благо небеско. А када је оно праведно, онда плаћа (искупљује се). Зато, не само да треба да трпимо без роптања онога ко нам наноси бол, него и да осећамо благодарност, јер нам то даје прилику да се подвизавамо у љубави, у смирењу, трпљењу.

Клеветници, разуме се, раде у сарадњи са “покварењаком”. Али обично јаки ветар слама и из корена чупа осетљиво дрвеће које нема дубоко корење. Међутим, оном дрвећу, које има дубоко корење, јак ветар помаже да му корење продре још дубље у тло.

Ми треба да се молимо за све који нас оговарају и да тражимо од Бога да им подари покајање, просветљење и здравље и да у себи не задржимо ни трага од мржње према њима. Треба да задржимо само искуство од тог искушења, да избацимо све отрове и да нам на памети буду речи преподобног Јефрема: “Ако ли се деси те будеш оклеветан, па се после покаже да ти је савест била чиста, немој се узгордити, како не би пао као лепо тело, већ служи Господу у смирењу јер те је избавио од људског клеветања.”¹⁴³

Друго поглавље Болест

Болести помажу људима

– Сћарче, шта значи израз “Срећан ти рај”?

– Срећан ти пут у рај.

– Може ли то, сћарче, да значи “Путиш у срећни рај”?

– Јеси ли икада чула да неко говори о несрећном рају? Међутим, да би неко отишао у слатки рај, треба да попије много горчине овде, да у руци има пасош искушења. Да знаш само шта се дешава по болницама! Какве су то драме! Какве болове трпе људи! Колике мајке, јаднице, док су у болници мисле на своју децу и брину за целу породицу! Колико очева породице болују од рака, одлазе на зрачења и колико се муче! Не могу да раде, а морају да плате кирију и имају још хиљаду разних трошкова! Други људи имају здравље, па не могу да изиђу на крај, а камо ли кад човек ни здравља нема, па мора да ради и да одговори на све своје обавезе! Тешко ми падају људске невоље. Колико их само чујем свакога дана! Непрестано мучење, тешкоће!...

¹⁴³ Преподобни Јефрем Сиријски, *Дела*, 1. том, Солун 1988. стр. 253.



Целога дана горчина у устима, а увече паднем без вечере само да се мало одморим. Осећам велики телесни умор, али и велики душевни одмор.

– *Старче, да ли болестī увек користīи?*

– Да, увек много користи. Болести помажу људима да би “се очистили од грехова”¹⁴⁴; када не поседују врлине. Бити здрав велико је добро, али добро које нам нуди болест, здравље не може да нам пружи! Духовно добро! То је изузетно велика добродетелност [Божија], изузетно велика! Чисти човека од греха и веома често осигурава и плату. Човекова душа је као злато, а болест је као огањ који га прочишћава. Видиш и Христос је рекао апостоу Павлу: “Јер се сила моја у немоћи показује савршена” (2. Кор 12, 9). Што се човек више намучи у некој болести, то се више чисти и ближи је светости, довољно је само да буде трпељив и да болест прихвата са радошћу.

Понеке болести траже мало трпљења и Бог их допушта како би човек добио малу плату и како би му Бог уклонио неколико мања. Јер телесна болест помаже у исцељивању духовне болести. Поништава је смирењем које доноси. Бог све чини на добро! Што год допушта то је за наше духовно добро. Зна шта је свакоме од нас потребно, па нам даје некакву болест, било да за узврат будемо награђени, било да искупимо грехове.

Небеска плата за болестī

– Како ти је мајка?

– *Није добро, старче. Понекад добије високу шемпериатуру и онда се љуби. Кожа јој се осје ранама и ноћу је много боли.*

– Знаш, то су мученици: ако нису мученици у потпуности, онда су бар упола мученици.

– *Чишав јој је живої, старче, био мучан.*

– У том случају, плата ће јој бити двострука. О колика ће јој бити плата! Рај јој је осигуран. Када Христос види да неко може да поднесе неку тешку болест, онда му је даје, како би са мало мука у овоземном животу добио за узврат много у небеском, оном вечном животу. Пати овде, али за узврат добија тамо, у оном животу, јер рај постоји, постоји награда.

¹⁴⁴ Смисао “очишћења од грехова” у православном богословљу није заснован на закону као у западној теологији, већ изражава човекољубиво васпитавање Божије грешнога човека, чији је циљ његово спасење.



Једна жена, која годинама одлази на дијализу, јер су јој бубрези отказали, данас ми је рекла: “Старче, осените, молим вас, крстом моју руку. Вене су ми све у ранама, не могу више да ми врше дијализу.” “Те ране”, рекох јој, “у оном животу ће бити дијаманти веће вредности од оне коју имају дијаманти у овоме свету. Колико година си већ на дијализи?” “Дванаест”, каже она. “Значи, са толико стажа, већ си стекла право на умањену пензију.” Кажем јој. После ми је показала рану на другој руци и рекла: “Старче, ова рана никако не нараста. Види се већ и кост.” “Да, али одатле, па надаље виде се небеса”, кажем јој. “Хајде, срећно ти трпљење. Желим ти да ти Христос увећа Своју љубав, како би твој бол био заборављен. Наравно, постоји и друга жеља, да ти умину болови, али тада се много умањује и твоја плата. Према томе, претходна жеља ти је боља.” Јадница се мало утешила.

Када се тело искушава, онда се душа приближава светости. Од болести нас боли тело, та наша кућа од блата, али тако ће се вечно радовати њен кућевласник, наша душа, у својој небеској палати коју нам припрема Христос. Са таквом духовном разумношћу, која је бесмислена за световне људе, и ја се радујем и поносим се телесним оштећењима која имам. Једино на шта не мислим је да ћу имати плату небеску. Колико разумем, ја плаћам због своје неблагодарности према Богу, пошто нисам одговорио на Његове велике дарове и добротинства. Јер у мом животу све је забава: и монаштво и болести од којих болујем. Бог ми све чини из човекољубља и све ми устроји. Молите се да ме тиме не задужи у овоме животу, јер онда тешко мени! Велику би ми част учинио Христос кад бих још више трпео за љубав Његову, само кад би ме укрепио, да све претрпим, а плату не желим.

Када је човек савршено здрав, није добро. Боље му је да болује од нечега. Више сам стекао користи од болести, него од свег свог подвизавања до тада. Зато кажем, ако човек нема обавезе у свету, боље му је да је болестан, него здрав. Ако је здрав, онда је дужник, а од болести, ако је трпељив, биће добитник. Када сам био у општежителном манастиру¹⁴⁵, дошао је једном један епископ, изузетно снажан, по имену Јеротеј, који се подвизивао у скиту Свете Ане. Када је одлазио, док је узакхивао мазгу, подигле су му се панталоне и откриле су му се отечене ноге. Оци притрчаше да му помогну и када угледа-

¹⁴⁵ Старац је боравио у манастиру Есфигмен од 1953–1955. год.



ше његове ноге, силно се уплашише. Он то разумеде и рече им: “То су ми најлепша уздарја Божија. Молим Га да ми их не одузме.”

Трпљење болова

Када нас снађе болест, добро је да се потпуно препустимо Христу. Да мислимо да наша душа има више потребе за трпљењем и славословљем болова, него за челичним телом захваљујући коме можемо успешно да се боримо, али та борба нас може довести до гордости, а да тога нисмо ни свесни, да почнемо да мислимо да ћемо својим мачем задобити рај.

Знате ли колико година имам некад подношљиве, а некад неподношљиве болове? Подношљиви болови су некакво стално стање. Колико сам прво истрпео болова у плућима, па после од операције којој су ме подвргли! После су почеле приче са срдобљом. А потом пола године сам имао болове због дископатије. Нисам могао ни метаније да правим, а понекад ни самога себе да послужим, а требало је да служим толиким људима који су ми долазили. После тога ми се појавило нешто тврдо у трбуху: рекоше да је кила. Када сам био уморан, много је болело и отицало. Једнога дана, на празник светог Пантелејмона, било је много отечено и много је болело. Али, требало је да одем у скит, на свеноћно бдење. Рекох: “Ићи ћу, па нек’ буде шта буде”, јер је свакако требало да одем. Током бдења сам хтео мало да седнем, али рекох: “Ако ја спустим стасидију да бих сео, се-шће онда сви”, а у том случају ми је било драже да уопште не седнем. После дванаест сати, колико је трајало бдење, претпоставио сам да ми се стање много погоршало. Када сам се вратио у своју келију, тек што сам ушао, зазвони звонце. “Оче, отвори!”, зачујем како ме неко зове. Почео сам да се смејем: “У реду”, рекох, “идемо даље.” И заиста, убрзо их дође још, па дођоше следећи... Увече, када сам завршио са свим посетиоцима, видео сам да је кила потпуно ишчезла! Сутрадан, иако сам се одморио, поново се појавила! Поново ми је сметала и болела, али сам већ био навикао. Пошто је Христос то знао, знао је и да ми помаже, и зато је допуштао.

– Да ли је *ѿо* било онда, *сѿарче*, када *сѿе* имали болове у ноћама?

– Не, то је било друго. Нисам могао усправно да стојим. Када су људи долазили, приморавао сам се да издржим. Али прошло је, а онда су почела крварења. “Улкусни колитис”, рекоше. Али то је дуга прича... Прошло је седам година болова и крварења... Али, немојте



се жалостити, само се молите за здравље моје душе. Радујем се што ми је Бог учинио част и подарио ми тај дар и не желим да ме нега лиши. Слава Богу: Бог то допушта како би ми помогао. Тако полажемо испит из трпљења. Сад ово, сад оно... “Јер *нам* је трпљење потребно” (Јев 10, 36). Јер ако ми, који поседујемо бар мало страха Божијег, немамо трпљења, шта ће тек мирјани да раде? Иако имам прилике да видим да нас многи мирјани превазилазе у врлини. Моји родитељи су ми говорили да Фарашани нису, када се разболе, одмах трчали код Хаџиефендије¹⁴⁶ да их исцели. Прво су трпели болове, колико год су били у стању, већ према томе колико су трпљења и усрдности поседовали, јер су патњу сматрали благословом. “Нека и ја мало мучим своју душу за Христа, кад се Христос толико намучио”, говорили су, “само да ми подари спасење.” И када су видели да више не постижу своје послове и да и породица због тога трпи, онда су одлазили код Хаџиефендије да их исцели. Видиш ли колико су усрдности поседовали? Па када су они, као мирјани, тако размишљали и имали трпљења, како онда треба ја, као монах, да размишљам? Христос рече: “Трпљењем својим спасавајте душе своје” (Лк 21, 19). Видите, Бог није био толико задовољан милосрђем које је чинио Јов, док је имао сва добра, колико његовим трпљењем у време искушења.

– Када каже*ѿе*, *сѿарче*, да болесник *ѿреба* да има *ѿтрпљења* у боловима, да ли *ѿиме* хоће*ѿе* да каже*ѿе* да уо*ѿишѿе* не *ѿреба* да *ѿоказује* да има болове?

– У крајњем случају може да допусти да други нешто опазе. Може да каже да има болове, али не и колике. Јер, ако другима ништа не каже, могу да се саблазне од неког његовог поступка. Ако, на пример, монах пати од нечега и не може да оде на службу, можда може да нашкоди некоме ко нема добре помисли.

146 Тако су становници Фараса називали светог Арсенија Кападокијског. (Свако ко оде на поклоњење Светим Местима има право да свом имену дода “хаџи”, тј. полконики, а ефендија (није турска реч, већ је од грчке речи “αυθεντης”, која некада била део византијског царског титулара {εις πολλα ετη οριζει αυθεντης μας ο βασιλευς многаја љета владао, господар наш цар- Pseudo-Kodinos, *Tractatus de Officiis*, р. 207-8 ed. Jean Verpeaux, Paris 1966.}), са значењем “господин”, на истоку је био назив за хришћанина. Хаџиефендија би у преводу значило “хришћанин висока рода-господин, који је био на поклоњењу Светим Местима” прим. прев.)



Суочавање са болом

- *Старче, који бол називајте нејодношљивим?*
- Онај од кога ти теку сузе! То нису ни сузе покајања ни сузе духовне радости. Где да их сврстамо? Шта мислите?
- *Зар тио није мучеништво, старче?*
- Тако је, то су сузе мучеништва!
- *Када имам јаке болове, старче, тешко ми је да кажем “Слава Теби, Боже”.*
- Зашто ти је тешко? Треба да мислиш шта је све Христос поднео. Батинање, ружење, шибање, распињање! И све је поднео, иако “не учини неправде” (Иса. 53, 9), за наше спасење. А ти, када имаш болове, треба да говориш: “За љубав Твоју, Христе, бићу трпељива”.
- *Старче, шта нам је потребно да превазиђемо бол?*
- Потребна нам је храброст, мужевност и снага.
- *А како човек треба да се суочи са нејодношљивим болом?*
- Ако је мирјанин, певањем, а ако је духовни човек појањем... Мој отац је једном имао високу температуру и јаку главобољу. Шта је чинио? Узме и поједе једну слану сардину, попије чашу вина и почне да пева јуначке песме из времена устанка и оздрави! Тако и ми треба да појемо, да се бол забави! И ја сам се једном прехладио и имао сам јаку главобољу, пуцала ми је глава. Почео сам да појем једну много лепу песму и главобоље нестане. Заиста, појање заједно са умносрдачном молитвом помаже много у таквим случајевима: омекшава душу, јер непрестано страдање и болови оштећују душу, залеђују је. Синоћ нисам могао да спавам од бола. Рекох себи, ако умрем и не осванем, онда ћу имати ... велики дан. У оном животу никада се неће смркатвати, нити свањивати... Онда сам узео једну... таблету: појао сам тропар светих Четрдесет Мученика. Та... таблета траје целу ноћ! Имају ли лекари такву таблету?
- *Кажу, старче, да се болови ноћу појачавају.*
- Да, човек је ноћу сам. А током дана болесници воде разговоре, имају друштво итд., па забораве на бол. А ноћу, када остану сами, њихов ум се усмери само на болест и онда им се чини да их више боли. Када смо болесни, увек постоје болови, али циљ је да окренемо дугме на другу фреквенцију, како не бисмо мислили на њих. Јер, ако се не суочиш са болом на правилан начин, двоструко ће те више болети. Ако мислиш о болу, он ће се удвостручити. Са друге стране, добром помишљу, ако се, на пример, сетиш оних који



трпе много веће болове него што је твој, или ако мало појеш, заборавиш на бол.

– *Бол нас, старче, обавештава да се нешто дешава у нашем орданизму. Ако тио знамо, колико јако треба да му постојимо?*

– Човек мора да искуша своју издржљивост и да му посвети пажњу у складу са тим. Нарочито треба да пази када остари, јер старом аутомобилу, ако јури истом брзином којом је јурио када је био нов, отпадају точкови, квари се карбуратор... У време када су ме болела крста, нисам могао стојећи да се молим уз бројаницу. Када сам видео да ми се стање мало побољшало, устао сам и молио се стојећи и пратио велике метаније, а онда је поново почело да ме боли. Мало сам сео. После рекох: “Хајде да покушам поново.” Поновило се исто: имао сам болове. А онда више нисам покушавао, али сам имао мирну савест.

– *Не узнемирава ме бол, за који знам, старче, да не постоји од некој акутној стања у орданизму. Али ако указује на то да постоји неко озбиљно оштећење, онда ме узнемирава.*

– Пази, бол у крстима, на пример, не мора да значи да у ординизму постоји оштећење, али слама тело, док остале болове тело може да истрпи.

– *Старче, када трпи тело, да ли тада истовремено трпи и душа?*

– Када је возач болестан, аутомобил не може да јури. Душа трпи, када у телу постоји бол. Разумеш? Није расположена, као када је тело здраво. Губи на неки начин вољу.

– *Да ли бол, старче, чини људе трубом?*

– Када се човек не суочава са болом на духовни начин, може да огруби. Али када се са њим суочава на духовни начин, умирен је и добија божанску утеху. После тога болест је славље. Душа се радује, јер ће бити са исповедницима и са мученицима. Свети мученици су заборављали на бол, јер је њихова љубав према Христу била већа од бола и поништавала га је.

– *А да ли се онај који има болове и не суочава се са њима на духовни начин, прочишћава?*

– Мирјанин се чисти, али не и монах.

Саучештовање у болу других

Када човек осећа бол за свог ближњег, Бог на неки начин тиме бива ганут, радује се, јер тај човек, захваљујући љубави коју по-



седује, постаје сродан Богу и пружа му зато божанску утеху. Иначе, не би могао да поднесе бол свога ближњега.

– *Старче, како можеш да осећаш бол других?*

– Када тебе нешто боли, можеш да мислиш на бол другога, можеш да се ставиш на његово место и због њега те још више боли. Дакле, твој бол ти помаже да разумеш бол других. А када са радошћу прихваташ свој бол, онима који пате пружаш утеху.

Међутим, једно је када сазнаш да се неко разболео, а сасвим друго када се ти разболиш. Тек онда разумеш болесног. Слушао сам “хемотерапија”, а мислио сам “химотерапија”¹⁴⁷ односно, да болесне од рака лече соковима, природном храном! Откуд сам то могао да знам? Сада сам, међутим, схватио колико је то мучење.

– *А да ли је хемотерапија, старче, тежи начин лечења, него зрачење?*

– Теже лечење? Ама, све и зрачење и хемотерапија су... Најгоре је што ти уништавају жељу за храном, иако треба да једеш добро, не можеш уопште да једеш. А лекари ти кажу: “Мораш да једеш”. Ма како да једеш када ти све то уништава вољу за јелом и потпуно си клонуо! Када су ме зрачили, горео сам, нисам уопште могао да пијем воду. Имао сам мучнину, осећао сам гађење чак и према води.¹⁴⁸

– *Старче, а да сије раније отишли на операцију...*

– Шта раније? Ја се не молим да ми прође, јер тако састрадавам са људима који пате. Много боље разумем оне који трпе болове и саучествујем у њиховом болу. А иначе и ја имам од тога духовне користи. Тражим само да будем кадар да бар мало бринем о себи и да служим другима. Али, биће како Бог хоће.

Када имаш неки здравствени проблем и то те претерано не заокупља, онда имаш на неки начин право да молиш Бога да побољша стање здравља других. Али онај ко нема свој проблем, нека бар осећа бол због оних који трпе болове. “Да ми је да узмем твоју муку”, говорили су Фарашани, значи твој бол, твоју патњу.

– *Старче, на који начин би је узимали?*

– Љубављу. Када неко са љубављу каже “да ми је да узмем твој бол”, узима га. Али, ако га узме, после је потребно много трпље-

147 Овде је у питању игра речи. Медицински термини који почињу са “хемо”, имају везе са крвљу, а на грчком “химос” је сок, било какав, али и воћни.

148 Ово је речено у јуну 1994, месец дана пре старчевог упокојења, после осмомесечног боловања од рака.



ња, много храбрости, много снаге, да се са њим суочи. Дођу неки и кажу ми: “Старче, како бих волео да преузем твој бол.” Неки то говоре зато што су храбри, а неке кукавице нису свесне шта говоре. Они за сваку ситницу трче код лекара и лако постају малодушни. Не могу да понесу ни свој мали бол, а кажу да хоће да преузму мој! Боље да имају трпљења у свом малом болу, да прихватају са радошћу све што допусти Бог и да не траже тобож’ од љубави да преузму болест другога. Јер, кад би Бог случајно испунио њихову жељу, а они су у међувремену заборавили да су сами то тражили, жалили би се и можда би то ставили Богу на терет.

Служење болеснима

Синоћ када сам пошао у храм на бдење, видео сам са стране једног оца са дететом, инвалидном девојчицом. Приђох им, загрлих девојчицу и пољубих је. “Ти си анђео”, рекох јој, “знаш ли?” А оцу рекох: “Велика је част за тебе што служиш анђела. Радуйте се јер ћете обоје отићи у рај.” Обома се лица озарише од радости, јер су осетили божанску утеху.

Они који служе болесне, инвалиде итд., са љубављу и трпљењем, ако имају грехове, бришу их својим жртвовањем. Ако немају грехове, достижу до светости. Једном ми је једна жена причала неке чудесне догађаје из свог живота. Био сам у недоумици јер то су биле ситуације које сусрећемо у житијима светитеља, а она је била сасвим обична жена. Када ми је рекла како је провела већи део свог живота, увидео сам да се цео њен живот састојао од жртвовања. Од младости је неговала болеснике, јер су у њеној родитељској кући боравили болесни бака и деда. Када се удала, живела је са свекром и свекрвом, који су такође били болесни. Потом јој се разболео муж. Остао је непокретан, па га је неговала. Читав свој живот та жена је провела негујући болесне. Све те године је чезнула да чита, да оде на бдење, али није имала времена. Али пошто је имала оправдање, Бог јој је на крају подарио Своју благодат.

– *Старче, неки људи постојају ћудљиви када се разболе?*

– Да, то се дешава, али здрави треба болеснима да дају за право мало узнемиравања, мало гунђања, или ћудљивости, јер је то природно за болесне. Ко се није разболео, не може да разуме болесника, јер не зна шта су болови, па им је срце мало грубо.

Они који служе болесног човека, непокретног човека, морају да буду изузетно пажљиви да не би изазвали њихово незадовољство.





Може да се деси да им служе годинама, али ако их на крају једном изазову да гунђају, губе све. Веома је тешко да душа са роптањем оде са овога света. Али и њих ће после лукави да мучи, да им тобож' олакша савест.

– *Старче, када служиш некој болесника, не слама ти само умор, не њо и жалост и брија, јер видиш некој свој како се њолако јаси.*

– Да, али и Бог се за њих брине! Видиш, када се разболи један члан породице, цела породица пати. А ако је случајно отац породице у питању и не може да ради, цела породица је несрећна и пати. Забринута је, “хоће ли отац да поживи, или неће да поживи?” Он се мучи, али муче се и остали. Ако се он гаси, гасе се сви око њега. И мајка онда мора да ради више. Да се стара за децу, да иде у болницу да пази на болесника. Хоћу да кажем, када се неко разболи од неке тешке болести, па и сам трпи, умара се и жели да умре, али и његови који га служе, брину се, жалосте се, муче се и умарају. И што су више везани и што се више воле, Бог на крају допушта да се још више муче и болесник и они који се о њему брину, све док не стигну догле да кажу: “Нека га узме Бог, да се одмори” – али да се одморе и они. Видите, када се породица много воли међусобно и родитељи умру из чистог мира, без болести и не муче се ни они ни њихова деца, јер није било потребно да их негују, бол због растанка за децу је веома болан.

– *Колико душевни чинилац може да утиче на телесно здравље?*

– Када је човек душевно добро, ублажава се телесни бол. Када није душевно здрав, рђаво душевно стање нарушава његово телесно здравље. Узми за пример болесника који болује од рака и од њега су лекари дигли руке. Ако верује у Бога и ако се налази у здравој духовној атмосфери, може дуже да поживи, а са друге стране може да кошни од бриге и жалости и да се угаси у року од неколико недеља. Понекад неко може са медицинске тачке гледишта да буде здрав, да анализе не показују ништа, али да има нешто што га је душевно унаказило. У том случају није истински здрав. Јер већина болести настаје од потиштености. Сви људи имају неку болну тачку. Некаква брига може некога да удари у стомак, другога у главу.

Најбољи лек за неку болест је духовна радост, јер она у души шири благодат Божију. Духовна радост има највећу исцелитељску моћ за све болести. Она је божански мелем који зацељује ране, а потиштеност и бриге их надражују.



Болесникове муке и уздање у Боја

– *Ако неко, старче, има неку тешку болест и оглучи да се прејустии Боју, да ли добро чини?*

– Ако нема обавеза, чини онако како жели. Али ако има обавезе, то ће зависити од других. И ја сам отишао код лекара “против своје воље и не желећи”... Да нисам отишао “само на преглед”, како ми је рекао лекар, црева би се потпуно затворила. А онда бих пио само мало течности и после оде, све би се завршило. “Само преглед”, рекао ми је, а ушао сам у такав круг... Скенер одавде, кардиолог оданде, сада се смањило број белих крвних зрнаца, сада се, опет много повећао, сеци одавде, крпи овде... И напослетку шта се испоставило? Све док не одем, да будем овде...

Обично кажемо: “За болеснике се прво треба побринути да добију помоћ од људи, а оно што људи не могу да учине да му помогну, помоћи ће Бог.” Међутим, не треба да заборављамо да људи који пате од неке тешке болести, пролазе кроз тешке муке, готово мучеништво, док се не исцрпи сва помоћ од људи. Треба да прођу кроз безброј испитивања, операција, трансфузија, хемотерапију, зрачење. Буду га због трансфузије, због инфузије... Пуцају вене, хране га кроз нос, не може да спава... И све то зато да би добио помоћ од човека. Разумеш? То није тако једноставно, као када се ради, на пример, о некој рани, која се загнојила и треба да се провали, да изађе гној, и после ће бити добро. Овде се ради о целом једном процесу. Због тога не треба себи да повлађујемо и да кажемо “у реду, овај болесник је допао добрих лекара”, него треба да узмемо у обзир да болесник треба да прође кроз велико мучење, како би добио медицинску помоћ и треба топло да се молимо да му Христос подари трпљење. Треба да се молимо Богу да просветли лекаре, јер лекари могу да погреше, нарочито ако не поседују смирење.

Видиш, када се сруши кућа, њен кућевласник не може у њој да остане. Тако и власник тела, душа, не може да остане ако се сруши њена кућа, тело. И сада покушавају да задрже кућевласника у кући гвозђем, челиком, витаминима А, Б, Ц... да науком помогну болесницима, али тиме не могу помоћи свима и захваљујући помоћи коју им нуде, само продужују њихов живот у болу, боље речено, продужује се бол. Зато што наука није довољна. Потребна је вера и молитва. Понекад видим и овде, у манастиру, сестре које су лекари како желе више науком да помогну болеснику, него уздањем у Бога и молитвом. Умносрдачна молитва, међутим, даће им медицинску дипло-



му свише, јер ће престати са људском науком. Када се однегује љубав са болом према свим људима уопште, онда дејствују божанске силе, само мора да постоји дубоко смирење у души, како не би било гордости према Богу и како не би помислиле да су те силе њихове.

Не треба да заборавимо да Христос може чак и неизлечиво да исцели, али мора да постоји за то озбиљан разлог и верујући мора много да верује и да буде много везан за Христа.

– Да ли то значи, *сћарче*, да људи који *паише* од нечега, не *шреба* да *шраже* лекарску *помоћ*?

– Ама, чедо моје, нисам то мислио! Не кажем “немој да му даш, на пример, кисеоник, па да се човек угуши?” Хоћу да кажем кроз шта све пролази болесник да би добио помоћ од човека и да треба да се молимо да Христос помогне болесницима, како се не би мучили. Ако је нешто озбиљно, молимо Христа да га помилује по руци. Јер ако Христос само мало помилује болеснике по руци, нестају сви болови и све бива добро! Нису потребни ни лекови, ни отрови. А ако га помилује по лицу, то је још боље. Ако их чак и пригрли, онда им омекша срце! Разумете ли? Али за то је потребна дубока вера. Ако не поседује веру сам болесник, онда не оздравља.

Болесна деца

– Да ли се оно болесно *деише*, које су данас довели *родитељи*, мноо *мучи*?

– Е, дете ће полако оздравити, али остаће осетљиво, како би се сећало своје болести, а та осетљивост ће му духовно помоћи.

– Да ли *деца*, која болују од *леукемије*, мноо *паише*?

– Њима много помаже светом Причешће. Многа деца су оздрвила захваљујући светом Причешћу. Када читамо 145. Псалам¹⁴⁹, којим молимо Бога да престану крварења, треба да се молимо да помогне Бог деци која болују од леукемије, али и да се нађе крви у болницама за децу која имају тешку наследну анемију. Та деца трпе веће мучеништво него она коју је заклао Ирод¹⁵⁰. Деца имају чисту плату од мучења у болести, јер немају грехова. Колико малене деце ће видети у оном животу како се као анђели налазе међу мученицима! Бебе од два месеца оперишу, дају им инјекције, инфузију! Како

149 Свети Арсеније Кападокијски у таквим случајевима је читао 145. Псалам.
150 Види: Мт 2, 16.



им налазе вену јаднима! Боду их одавде, оданде... Да видиш детенце са тумором на глави, како га излажу зрачењу, стављају им некакве жице на толишну главицу. То одрастао човек не може да издржи, како да издрже деца!

– Да ли се *та деца*, *сћарче*, на крају *излече*, или *умиру*?

– Е, многа наравно умиру, али како родитељи да их оставе?

– *Сћарче*, да ли је *вредно шруда* да *дечији лекари* *покушавају* да *одрже* у *живој* *превремено рођене* *бебе*?

– Лекари морају да чине све што могу и да се упоредо моле за њих. “Боже мој”, треба да кажу, “ако ово дете треба да поживи и да пати целога живота, онда Те молим да га узмеш.” Али треба да се старају да бебе буду крштене и да их онда испрате у рај са упаљеном бакљом.

А када су деца већа, лекари треба много да пазе како ће рећи дијагнозу. Детету од осам година лекар је рекао: “Ослепећеш.” Оно дође, а његов отац ми пред њим каже: “Водили смо га у иностранство на испитивања и рекли су нам да ће ослепети.” Па чак и да је дете здраво, потиштеност може да га удари тамо где је осетљиво, а камо ли када је болесно!

Жршвовање за добро болесника

Ако нешто иштемо од Бога, а притом ништа не жртвујемо, то нема смисла. Ако седим и кажем: “Боже мој, молим Те учини да тај и тај болесник оздрави”, а не учиним никакву жртву, то је као да само изговарам лепе речи. Христос ће видети моју љубав, моју жртву и онда ће испунити оно што Га молим, ако је то, разуме се, за болесниково духовно добро. Зато, када људи од вас траже да се молите за неког болесника, кажите им да се и они моле, или бар да се боре да исправе своје мане.

Неки људи дођу и кажу ми: “Исцели ме: чуо сам да можеш да ми помогнеш.” Они, међутим, хоће да добију помоћ, а да се сами ништа не потруде. Кажеш, на пример, човеку: “Немој да једеш слатко, учини ту жртву, како би ти Бог помогао”, а он ти каже: “Зашто? Зар Бог не може да ме исцели?” Не жртвују се ни за себе, а камо ли да се жртвују за другог. Човек не једе слатко, како би Христос помогао онима који болују од дијабетеса, или не спава, како би Христос подарио мало сна онима који болују од несанице. Тако човек постаје близак Богу. Онда Бог дарива Своју благодат.

Када ми неко каже да не може да се помоли за неког свог, ко је болестан, кажем му да и он учини некакву жртву за болесника.





Обично му кажем да учини нешто што ће бити добро и за његово здравље.

Једном је у моју колибу из Немачке дошао један отац, чија девојчица је почело да се одузима. Лекари су је отписали. Јадни човек био је потпуно очајан. “Учини и ти неку жртву”, рекох му, “за здравље свог детета. Да правиш метаније, не можеш да се помолиш, не можеш, у реду. Колико цигарета попушиш дневно?” “Четири и по кутије”, рече. “Пуши једну кутију дневно”, кажем, “па новац који би платио за остале цигарете дај неком сиромашу.” “Нека моје дете оздрави, па ћу ја престати да пушим.” “Е, онда то више неће имати вредности. Сада треба да прекинеш пушење. Баца цигарете”, кажем. “Зар не волиш своје дете?” “Зар ја да не волим своје дете? Бацаћу се с петог спрата за љубав свог детета”, каже он. “Ја ти не кажем да се бацаш са петог спрата, него да бацаш цигарете. Ако направиш глупост и бацаш се са петог спрата, своје дете ћеш оставити на улици, а ти ћеш изгубити душу. Ја ти кажем да учиниш нешто лако. Ето, баца сада цигарете!” Никако није хтео да их баца. На крају је отишао плачући! Како такав човек да добије помоћ? Међутим, они који послушају, добију помоћ.

Другом приликом дође један који се борио с дахом од пешачења. Било ми је јасно да много пуши, па му рекох: “Душо хришћанска, зашто толико пушиш? Десиће ти се зло.” Чим се издувао и дошао до речи, рече ми: “Жена ми је много болесна и постоји опасност да умре. Молим те, помоли се да се деси неко чудо. Лекари су од ње дигли руке.” “Волиш ли ти своју жену?”, упитах га. “Волим је”, рече. “Зашто онда и ти не учиниш нешто да јој помогнеш? Она је учинила све што је могла, лекари су учинили све што су могли и сада долазиш овамо да ми кажеш да и ја учиним нешто, да се помолим, како би јој Бог помогао. Али шта си ти учинио да би твоја жена добила помоћ?” “Шта могу ја да учиним, старче?”, упита ме. “Ако престанеш да пушиш”, кажем ја њему, “твоја жена ће оздравити.” Мислио сам да, ако Бог види да жени духовно не користи да оздрави, бар да се овај избави од зла које му наноси цигарета. После месец дана дође весео да ми захвали. “Старче, престао сам да пушим”, рече, “и жена ми је оздравила.” После неког времена дође поново сав ван себе да ми каже да је тајно опет почео да пуши и да му се жена тешко разболела. “Сада знаш који је лек томе”, рекох, “престани да пушиш.”



Молишва за болеснике

– Молили су нас, старче, да вам кажемо да се помолише за једно болесно дете и ишћају да ли ће оздравити. Шта да им кажемо?

– Кажите им: “Старац ће се помолити. Христос воли то дете и учиниће све за његово добро. Ако види да ће дете, када порасте, постати боље, услишиће старчеву молитву. Али ако види да дете касније неће бити у добром духовном стању, онда ће га, будући да га воли, узети.” “Ишти”, каже, “и даћу ти”¹⁵¹. Али даће ми Бог, ако сам се ја предао Богу; иначе, зашто да ми подари живот, да бих побегао? Радујем се, било да оздрави, било да умре болесник за кога се молим.

– Старче, да ли је добро да се молимо за своје здравље?

– Боље је да иштемо од Бога да се ослободимо својих страсти. Да иштемо прво Царство Божије. Ако молимо Бога да нас исцели, трошимо своју небеску имовину. Када, међутим, не подносимо болове и болест, онда молимо Бога да нас исцели и Он ће дејствовати у складу са тим.

– Старче, да ли од онога шта ишће сам човек за кога се молимо, зависи да ли ће он добити помоћ од наше молишве?

– Ако болесник иште од Бога да оздрави само он, а не моли се да оздраве и други болесници, не поступа добро. А ти, сестро, када си била у свету и радила у болници, шта си радила, када болесник није могао да се моли?

– Тада сам ја, старче, изговарала молишву.

– Добро ти, али и болесник је требало да изговори понеку молитву.

– Говорио је и он “Пресвета Богородице”, или “Пресвета Богородице, сјаси ме.” Али, старче, зар није и штрљњење болова исто иако молишва?

– Да, браво! И то је молитва! А ви, када од вас неко затражи да се молите, јер тог и тог дана треба да буде оперисан, молите се од оног тренутка када од вас то затражи. Немојте чекати тренутак да уђе у операциону салу да почнете да се молите. А за време службе, када свештеник помене оне који леже болесни¹⁵², ви треба да кажете са болом “Господе помилуј”. Болесници, јадници који пате, од вас

151 Види: Мт 7, 7; Мк 11, 24; Лк 11, 10 и Јн 16, 24.

152 Види: Велики часослов, Поноћна служба, Мали Отпуст, стр. 24



очекују бар мало помоћи! Они имају свој бол. А ти, коју ништа не боли, моли се за њих да добију помоћ. Будући да не стењеш у постељи, завапи бар у молитви за болесне. Ако се здрави не моле за болесне, једнога дана ће им Христос рећи: "Били сте здрави, а нисте се молили за оне који пате? Не познајем вас..." (Мт 25, 12).

Ако се за болесника не молимо, болест ће се развијати својим природним током. Али ако се молимо, можда може да промени ток. Зато се увек молите за болесне.

Треће поглавље

Телесни недостатак је благослов од Бога

Правилно суочавање са телесним недостатаком

– Може ли инвалидност, старче, изазвати комплекс мање вредности?

– Ма то су глупости.

– Али што се ипонекад, старче, дешава инвалидима.

– Дешава се зато што се не постављају правилно. Када схватите да је инвалидност благослов Божији, онда се правилно постављају и ослобађају се осећања мање вредности. Када мало дете има неки телесни недостатак и нико му није помогао како би било срећно, онда ће се на њега благонаклоно гледати, ако осећа да је мање вредно. Али ако одрасте са тим осећањем, то значи да није схватило дубљи смисао живота. Једној девојчици од девет година појавио се тумор у оку и лекари су јој извадили то око. Деца су је у школи исмевала и она се једна мучила. Њен отац је дошао код мене у колибу и све то ми испричао. "Мислио сам, старче, ако јој купим све што зажели, да ћу јој помоћи, јер ће се радовати и заборавити на потиштеност због свог недостатка. Да, али како да то учиним? Имам још петоро мале деце која су љубоморна, јер не разумеју." "Шта то значи?", кажем. "То је лажна утеха. То није решење. Ако јој сада купиш било коју хаљину коју од тебе затражи, после неколико година ће од тебе тражити да јој купиш мерцедес. Како ћеш изићи с тим на крај? После ће сазнати да неки имају авионе на својој тераси, па ће тражити од тебе да јој купиш авион! Шта ћеш онда? Покушај својој кћери да помогнеш да буде срећна са једним оком. Нека осећа да је мученик. Многим мученицима су вадили очи, секли уши, нос и свет им се смејао. Али они, иако су трпели ужасне болове, и подносили подсмех људи, нису попуштали и постојано су трпели мучење. Ако дете схва-



ти и благодарно се суочи са својим недостатком, Бог ће га уврстити међу исповеднике. Зар је мала ствар да устроји Бог да детету изваде око на такав начин, да није осетила бол и да буде уврштено међу исповеднике? Зато што оно не треба да искупљује грехове и имаће чисту награду због свог недостатка." Сироти човек се захвалио и отишао умирен. И заиста је помогао својој девојчици да схвати да је њен недостатак благослов Божији и да треба да славослови Бога. Тако је одрасла, студирала филологију и сада ради као професорка и срећнија је него друге девојке којима ништа не недостаје и муче се, јер нису схватиле дубљи смисао живота.

Када људи не схвате дубљи смисао живота, муче се и са благословима и са приликама које им Бог пружа за њихово спасење. Међутим, онај који се правилно постави, свему се радује. И ако је хром, срећан је због тога! И ако је сиромашан срећан је!

Схватам, разуме се, колико тешкоћа имају инвалиди и много се молим за њих и то више за девојке. Дечаку не пада тешко неки недостатак. За девојку, међутим, која жели да оснује породицу, веома је тешко.

Нарочито је тешко слепима! Они, јадни, не могу сами о себи да се брину: када ходају, спотичу се... У молитви иштем од Бога да слепима подари бар мало светлости како би могли некако сами о себи да се брину.

– Старче, и ја се жалостим што не могу да читам макар једно поглавље из Јеванђеља, јер не видим добро. Рекли сте нам да се испуњавамо светишћу, ако свакога дана прочитам макар једно поглавље.

– Зашто да се жалостиш због тога? Ако прочиташ понеки стих, или само једну реч, или само загрлиш Јеванђеље, зар мислиш да се тако не испуњаваш светомшћу? Или ти не познајеш Христа. Зашто не размишљаш о ономе што си досад прочитала, или чула? Све је засновано на томе како се поставиш. Реци: "Сада Бог жели да будем таква, а пре неколико година је желео другачије." Један благоверни адвокат, у старости је изгубио вид и рекао ми је једном приликом: "Помоли се, свети старче, само да могу бар мало да читам и да препознајем своје драге." "Своје драге препознајеш и по гласу", рекох му. "А што се читања тиче, толико година си читао. Сада изговарај умносрдачну молитву. Изгледа да сада то Бог тражи од тебе." И отада је, сиромаш, осећао већу радост него када је могао да види.





Небеска плата за телесни недостатак

Када имамо неки телесни недостатак, ако поседујемо трпљење и не жалимо се, онда имамо већу плату. Зато што сви инвалиди већ имају добит. Глув човек има чек у трезору Божијем од глувог уха, слеп човек од слепог ока, хром од хроме ноге. То је велика ствар! Ако се још мало боре против душевних страсти, добиће и винац од Бога. Видиш, ратни инвалиди добијају пензију, а добијају и одликовање.

Онај ко поседује лепоту и здравље, а не бори се да одсече своје мане, Бог ће му рећи: “Науживао си се у животу свог добра, своје лепоте и здравља! Шта ти ја сада дугујем? Ништа.” Али онај ко има неки телесни недостатак – било да се тако родио, било да га је наследио од родитеља, било да га је стекао касније – треба да буде срећан, јер има добитак у оном животу. А ако није ништа скривио, имаће чисту небеску плату, без пореза. Није мала ствар да неко целога живота не може, на пример, да пружи ногу, да не може да седне, да не може да прави метаније итд. У оном животу Бог ће му рећи: “Дођи, чедо моје, седи слободно вечно у овој фотељи.” Зато кажем, камо среће да сам се родио ментално заостао, слеп или глув, имао бих шта да добијем од Бога.

Инвалиди ће, ако се не жале, него смерно славослове Бога и живе у Његовој близини, имати боље место у рају. Бог ће их уврстити међу исповеднике и мученике, који су дали зарад љубави Христове своје руке и ноге и сада у рају непрестано побожно љубе Христове ноге и руке.

– *А ако је неко, старче, на пример, глув и чанџизав?*

– Зановетају и мала деца. Бог на много тога не обраћа пажњу. Видите, добри родитељи воле сву своју децу једнако, али посебно обраћају пажњу на слабу и немоћну. То исто чини и Бог, наш добри Отац, за Своју децу која су немоћна телесно, или духовно, довољно је да имају добру вољу и да Му дају право да дејствује у њиховом животу.

Ментално заостала деца

Колико трпе мајке које имају заосталу децу, која непрестано праве сцене, прљају се! То је мучеништво! Упознао сам једну мајку која има велико дете којим не може да управља, јер прави разноврсне нередџе!... Оно јадно узима свакакву нечистоћу и њоме маже зидове и чаршаве... Мајка све то покупи, очисти кућу, све среди, а оно по-



ново све разбаца. Сиротица мора да сакрива средства за чишћење куће, а оно их налази и пије! Цео орман баца са балкона. Бог је сачувао, па никога до сада није убио. И није тако један, или два дана. Таква је ситуација већ годинама!

– *Може ли, старче, неко ко је ошишћеној мозга да посегује смирење и доброту?*

– Како да не! Ето, она девојчица која често долази овамо у манастир можда јесте ментално заостала, али колико доброте она у себи има! Како она разумног оца има! Како се моли! Какве метаније прави! Када због киле нисам могао да правим метаније, родитељи јој рекоше: “Старац је болестан, не може да прави метаније.” “Ја ћу да их правим”, рече девојчица и правила је метаније за мене тако прилежно, да је постала “гола вода” од зноја. Колико је у њој усрдности, колико племенитости! Једном приликом ју је истукло неко дете из комшилука, а она, иако је добила батине, пружи му руку и рече: “Хајде, здраво!” Чујеш ли? Који човек то чини, иако је прочитао Јеванђеље и брдо духовних књига. Ето, пре неколико дана када је дошла овамо цела породица да ме види, она седе поред мене, а њена сестрица мало даље. Чим је видела да је сестрица села мало даље од мене, рече јој: “Дођи овамо поред старца” и посади је поред мене. То ме много дирнуло, па сам јој дао за благослов један велики крст који су ми донели из Јерусалима. Чим га је узела у руке, рече “бака” и показа како ће крст ставити на гроб своје баке! Страшно! Ништа не тражи за себе, све даје другима! Она ће отићи право у рај, али ће и своје родитеље послати у рај.

Камо среће да сам на њеном месту, макар ништа не разумео, не могао да говорим. Међутим, мени је Бог подарио сва добра, а ја сам их проћердао. У оном животу пред њом ће и богослови црвенети. Помисао ми каже да богоносни светитељи на небесима неће имати бољи положај, кад је у питању богопознање, од ове деце. Можда њима праведни Бог подари и још нешто поврх тога, јер су овде живела лишена много тога.

Душевне болести

– *Када се неко, старче, разболи од меланхолије, шта треба да ради да би оздравио?*

– Потребна му је утеха Божија.

– *А како да је добије?*

– Да се “окачи” о Христа и Христос ће му је пружити. Често се усрдност брка са егоизмом. Већина схизофреничара су преосетљи-





ве душе. Случајно се деси нешто безначајно, или нешто са чим не могу да се суче и много пате. Други убије човека и понаша се као да се није догодило ништа, међутим осетљив човек, ако случајно мачки мало нагази на шапу, пати и не спава од жалости. Ако не спава две-три ноћи, после ће наравно отићи код лекара.

– *Старче, психологија каже да је потребно да се уклони узрок да би се помогло душевном болеснику.*

– Да, ако постоји узрок. Зато што понекад, иако су неке ствари природне и на неки начин оправдане, људи се удубљују у помисли које их излуђују: “Да немам нешто наследно? Можда нисам здрав?”, кажу. Упознао сам једног момка који је студирао, учио једанаест сати дневно и био стипендиста. Помагао је и својој породици, јер му је отац био болестан. Напослетку се уморио, јер је био преосетљив: стално је имао главобоље и уз велики труд и напор је дипломирао. После тога је имао помисли да је наследио неку болест. Шта да наследи? Ма само да неко учи једанаест сати дневно, биће исцрпљен од превеликог напора, а камо ли што је још и родитељима помагао, а притом је преосетљив.

– *Старче, један младић је био у меланхолију после самоубиства свога оца. Да ли је то наследно?*

– Можда је дечко душевно повређен. Али није искључено да је у питању породично наслеђе. А онда, не знамо у каквој се ситуацији нашао његов отац када се убио. Разуме се, детету, чији отац је по природи затворен човек, свакако је потребна помоћ. Зато што, ако и оно буде затворено као отац – а можда и оно има помисао о наследности – може да се разболи.

Бог увек допушта онолико искушења колико човек може да поднесе, али томе се често дометне и исмевање људи, а онда душа клоне од превеликог бремена и почиње да стење. Луде људе други људи излуђују. У почетку се лудило прилагођава. Некада није било психијатријских болница и, ако је неко био луд, затварали су га у неку просторију и везивали ланцима! Беше једна жена, по имену Перистерера, коју су држали затворену у кући! Деца су се бацала камењем на њу, исмевала је. Беснела је, сиротица, чупала ланце, викала и што год би јој се нашло под руком бацала је напоље! У оном животу, међутим, видећеш Перистеру како положајем превазилази многе који су овде били разумни.

Сећам се и једног другог случаја. Беше једна породица чија је старија кћи била мало ментално заостала, али је у себи поседовала



велику доброту. Имала је четрдесет година, а била је као петогодишње дете. Какве су јој сцене правили и старији и млађи! Једном приликом су је родитељи оставили да кува, а они су отишли на њиву. Требало је да њен брат дође са њиве да донесе кукуруз и да при повратку на њиву понесе храну, да би њихови родитељи и остали радници ручали. Она је јадница из баште набрала тиквице, патлицане, боранију и све припремила да скува. Дође њена млађа сестра, која је била права напаст, повуче магарца за уво и натера га да све то поједе! И сиротица је морала да оде да набере друго. Ништа није рекла. Док све није поново припремила, дође њен брат, а она тек што је приставила јело да се кува. Он скине товари са мазги и када виде да ручак није готов, жестоко је истуче! Свакога дана је имала слично мучење! Њена се јадна мајка молила да прво умре њена кћи, па тек она, јер је мислила да не би имао ко да брине о њој. И заиста, прво је умрла кћи, па тек касније мајка.

У сваком случају, онима који нису у глави сасвим у реду, боље је него многим другима. Они су неразумни и без испитивања прелазе у онај живот.

Правилан однос родитеља према телесном недостићу њихове деце

Има мајки које праве намерни побачај, ако се за време трудноће установи да ће дете које ће родити бити са телесним манама, или ментално заостало. Не мисле да и оно има душу. Многи очеви долазе и кажу: “Зар моје дете да буде парализовано? Зашто то Бог да ми учини? Не могу то да поднесем.” Какво је то бестидно понашање према Богу, колико је ту ината, колико егоизма. Такви људи, ако им Бог помогне, постају још гори. Једном је у моју колибу дошао један студент са својим оцем. Младић је имао менталних проблема са помислима, па су га лечили електрошоковима. Сироти младић је сишао с ума, али је био изузетно благоверан! Правио је метаније и ударао главом о земљу. “Можда ће се Бог сажалити на земљу”, говорио је, “па ће се онда можда сажалити и на мене који сам је ударио.” Значи, можда ће се Бог сажалити на земљу коју је заболело од његовог ударца, а онда ће се сажалити и на њега. То је на мене оставило дубоки утисак! Осећао је себе недостојним. Кад год је имао за тим потребу, долазио је на Гору. Направио бих мало реда међу његовим помислима, било би му месец или два добро, а онда опет по старом. Његов отац није желео да његови познаници виде дете, јер би га





сажаљевали због његовог недостатка. Патио је од егоизма. “Стално ме загледају због мог сина”, рече ми. Чим је то младић чуо, рече му: “Ама треба да се смираваш. Ја сам луд, па се понашам слободно. Можеш ли ме укалупити? Треба да си свестан да имаш лудог сина и онда се понашај нормално. Јеси ли ти једини који има лудо дете?” Помислих: “Ко је сада од ове двојице луд?”

Видите, докле егоизам понекад може довести? Да отац пожели несрећу своме детету! А када сам био у свету, упознао сам једног ментално заосталог чија родбина није хтела да га поведе, када би ишли некуда у друштво, да их не осрамоти! А мене су исмевали јер сам са њим водио разговоре. Међутим, мени је он био много дражи него они.

Четврто поглавље Духовни закони¹⁵³

Како делују духовни закони

– *Сћарче, који се закони називају духовним?*

– Објаснићу ти: као што у природи постоје природни закони, тако и у духовном животу постоје духовни закони. Рецимо, када неко високо баци некакав тежак предмет, што је већа сила којом га је бацио и што га је више бацио, то предмет са већом силом пада и разбија се. То је природни закон. У духовном животу, што се неко више узохоли, то ће већи бити његов духовни пад, односно, биће у складу са висином коју је досегла његова гордост, па ће се тим више “разбити”. Јер горд човек се успиње, доспе до извесне тачке, а потом падне и разбије нос – “који себе узвисује понизиће се” (Лк 18, 14).¹⁵⁴ То је духовни закон.

Постоји, међутим, значајна разлика између природних и духовних закона: с једне стране код природних закона нема милости и човек не може да их промени, а са друге, у духовним законима постоји милост и човек може да их промени, јер су они у вези са његовим Створитељем и Саздатељем, Многомилостивим Богом. Ако човек одмах схвати докле га је довела његова гордост и каже: “Боже мој, ја

¹⁵³ У својим разговорима са људима о разним проблемима због којих су му се обраћали, старац их је често упућивао на духовне законе, али је о томе и писао у књизи “*Сћарац Хаџи-Георгије Ајшонски*”, стр. 70.

¹⁵⁴ Види и Мт 23, 12.



немам зашто да се гордим, опрости ми!”, истог тренутка га милосрдне руке Божије узимају и нежно спуштају, па он не примети свој пад. Тако се не повређује, јер је покајањем, које је показао, спречио да му се срце сломи.

Исто то важи и за закон “Сви који се маше за нож, од ножа ће погинути.” (Мт 26, 52.), који се помиње у Јеванђељу. Ако сам се, дакле, “машео за нож”, требало би ножем и да се искупим. Али ако постанем свестан свога сагрешења, боде ме “ножем” моја савест и тражим од Бога опроштај, онда престају да делују духовни закони и ја од Бога добијам Његову љубав и мелем.

Дакле, у судовима Божијим, чијој дубини нема дна, видимо да Бог мења став, када се мењају људи. Када неваљало дете дође себи, покаје се и мучи га савест, онда га Отац с љубављу милује и теши га. Није мала ствар да човек може да промени Божију одлуку! Чиниш ли зло? Бог те благо ошамари. Јеси ли рекао “сагрешио сам”? Даје ти благослове.

Миљеници Божији

Неки људи, упркос томе што су се покајали за неко своје сагрешење и упркос томе што им је Бог опростио, и потом су престали да делују духовни закони, они ипак не заборављају своје сагрешење. Упорно ишту од Бога да у овом животу буду кажњени за тај свој грех, како би се искупили. Пошто, дакле, инсистирају, добри Бог им испуњава њихову усрдну молбу, али је са каматом чува као плату у Својој небеској благајни у рају. Ти људи су миљеници Божији, они су најусрднија деца Божија.

Ево, на пример, шта пише у Духовном лугу¹⁵⁵ о авви Пимену пастиру: Једном приликом му дође у посету неки човек и затражи да му пружи гостопримство у његовој келији. Како авва није имао довољно простора за то, смести посетиоца у келију, а сам оде и проведе ноћ у некој пећини. Ујутро, када се вратио, упита га посетилац: “Како си провео ноћ, авва? Да ти није било хладно?” “Није, добро сам провео ноћ. Ушао сам у једну пећину и затекао тамо једног лава како спава. Легох и ја и наслоних леђа њему на гриву. Од његовог даха у пећини је било као у пећници, па ми није било хладно.” “Зар се ниси плашио да те лав не поједе?”, упита га посетилац. “Нисам”, рече му авва, “али знај

¹⁵⁵ “*Духовни луг*” аутора Јована Мосха, у издању манастира Ставроникита, Света Гора 1983, стр. 182.



да ће мене звери појести.” “Како то знаш?” “Ја сам у свету био пастир”, рече му авва, “и једном, када сам напасао стоку, моји пси раздераше неког пролазника, а ја сам био немаран, иако сам могао да га избавим. Отада непрестано иштем од Бога да ме поједу звери. Верујем да ће ми Бог ту жељу испунити.” И заиста, тог авву су појеле звери. Али у оном животу такви људи ће имати посебне повластице.

– *Чишала сам, сћарче, у коментарима неке ошачке књије да човек, када почини неки грех, треба да буде кажњен, како би илашио за зло које је учинио.*

– Не, то није тако. Ако се човек покаје, не бива кажњен: Христос га помилује. Човек треба да буде веома опрезан код коментара, јер неки коментатор може да буде добар, али да ипак понекад да погрешна тумачења. Ако човек није сигуран да је коментатор добар, боље је да прочита само штиво. И мени је неко рекао да су пророка Исаију престругали тестером, јер је требало да буде преструган због греха народа. А у ствари, он је сам молио Бога да буде преструган тестером због греха народа и Бог се приклонио његовој молби због његове велике љубави коју је гајио према народу. Али, за сваки потез тестером Бог би га овенчао једним венцем. Потребно је знати неке ствари, како би се разумеле неке друге ствари. Авва Пимен, о коме сам малочас говорио, могао је да разуме пророка Исаију – иако су се њихови случајеви међусобно много разликовали, јер је у случају пророка Исаије било у питању жртвовање за народ.

– *Постоје ли, сћарче, и у наше време такви случајеви?*

– Постоје, разуме се. Сећам се једног догађаја који се збио када сам био у манастиру Филотеј. Један монах је, док је био у свету, спалио једног Турчина у пећи, зато што је заклао његовог оца. После се покајао, дошао на Свету Гору и постао монах. Међутим, дању и ноћу је молио Бога да допусти да и он буде спаљен. Једном приликом избила је ватра у манастиру. Ја сам тада био водоноша. Пунио сам посуде с водом и трчали смо сви да гасимо ватру. Напослетку смо тог монаха пронашли спаљеног. Никада нећу заборавити тај приказ... Шта се догодило? Имао је тада већ осамдесет и пет година, а служио га је један монах коме је било седамдесет пет. Онога дана, како би му мало ублажио реуматичне болове у ногама, истрљао му је ноге петролејом и ушушкао га поред огњишта. Скочио је, међутим, угарак од дрвета, планула је ватра, он је изгорео, а ватра је захватила цео манастир. Много сам се ражалостио због тог догађаја. Никако нисам могао да се умирим! После ми је духовник



рекао: “Не жалости се: он је тражио од Бога да изгори, како би се искупио: то је био дар Божији.”

Духовни закони и љубав Божија

– *Сћарче, да ли духовни закони делују увек одмах?*

– Па, зависи. Човек је често у недоумици! Чим се мало узгорди, одмах разбије нос: закони су деловали брзином муње. На пример, једна сестра пере прозоре, па јој наиђе помисао гордости да пере прозоре боље од друге, а онда се изненада нешто деси и, цак, пукне стакло. У другим приликама делују касније:

– *Када, сћарче, духовни закони делују одмах, шта то значи?*

– То је добро. Човек тада треба да схвати да га штити љубав Божија, јер се одмах искупује и не плаћа све одједном. Али када духовни закони не делују одмах на човека, то је опасно, јер то одмах значи да је удаљен од Бога: није у Његовој кући. Има људи који су непрестано горди, а ништа им се не дешава. То значи да је њихова гордост превазишла људску и да је достигла велике размере, то јест, да је прешла у демонску гордост, у надменост. До пада онда долази са велике висине, право у пакао. То је пад као Денницин. За такве не важе духовни закони у овом животу, него за њих важи оно што Апостол каже: “Зли људи и опсјенари напредоваће од зла на горе, варајући и варајући се” (2. Тим 3, 13).

– *Може ли, сћарче, човек да се задиви делу које је извршио, па да дође до неке иштите?*

– Да, зато што делују духовни закони. Бог одузима Своју благодат од неког и тако настаје штета, како би се уразумио онај који се погордио због неког свог дела.

– *Сћарче, када дође до иштите, значи ли то да су деловали духовни закони?*

– Наравно.

– *Да ли је искључено да неко буде неवेशти и да начини иштите?*

– Такви случајеви су ретки. Због тога, живите смирено колико год је могуће више. Мислите стално да ништа није наше. Све нам је дао Бог. Све што имамо је Божије. Само су грехови наши. Ако се не смиравамо, непрестано ће деловати духовни закони, све док се не сломи наш егоизам. Нека нам Бог подари да до тога дође пре но што нас снађе смрт.

– *Може ли се догодити да човек не приметити да су деловали духовни закони?*



– Ако човек не преиспитује себе, ништа не примећује и ни од чега не добија помоћ, нити му ишта користи.

– *Да ли то онда значи, сјтарче, да духовни закони престају да делују само онда, када се човек пошћиво смири?*

– Да, углавном са смирењем, или када човек поседује неурачунљивост. Даћу ти један пример: Једна жена је стално тукла мужа, а он то није говорио како не би изгубио своје достојанство, јер је био учитељ. На њега су, међутим, деловали духовни закони. Веома рано је остао без оца и његова мајка се, као удовица од пензије много трудила да га ишколује, да постане учитељ, а он ју је тукао! Шта је преживела та сирота мајка! А онда је допустио Бог да њега туче жена, како би се искупио. Шта се даље догодило? Он умре, а његов син почне да туче своју мајку! Тако је и она морала да се искупи. Ожени се син једном женом која није била баш “у реду”. Тукла га је појући “Христос воскрес!” Тако је устројио Бог да се и он искупи! Овде су, међутим, духовни закони престали да делују, јер је његова жена била неурачунљива.

– *Када, сјтарче, неко сајреши (пагне), ња му је жао, да ли он ипак плаћа?*

– Да ли осећа да је дужан, или му је из егоизма жао? Ако осећа да је дужан, не плаћа. Али ако не осећа свој дуг, Бог допушта да плати. Хришћанин, на пример, треба да дели милостињу. Ако је неко шкрт и не даје, него скупља новац, доћи ће крадљивци, претући ће га и узеће му новац и тако ће се искупити. Када имамо дуг и не платимо га у овом животу, то је веома рђав знак, то значи да нас је Бог напустио. Када неко опет не прима ударце, него добија благослове, онда је изгледа учинио неко добро и добија овде за то плату од Христа двоструко и троструко. Али не искупљује своја сагрешења. А и то опет није добро. Рецимо да сам учинио десет од сто добрих дела и Христос ме награђује за двадесет од сто и немам никаквих невоља ни брига: али онда не искупљујем грехове.

Мучење у овоме животу “једе” пакао, каже авва Исаак¹⁵⁶. Значи, када на некога делују духовни закони, спира се део мучења у паклу.

ГРЕХ И ПОКАЈАЊЕ



”Истинско покајање састаји се у томе да човек прво на савестии осетии свој грех, да осетии бол, да заиштии да му Бој ойроситии и шек онда да се исповеди. Само у шом случају ће ситићи ушеха Божија. Защо увек прейоручујем покајање, ња исповест. Само исповест никада не прейоручујем.”

Прво поглавље Грех мучи човека

Очишћење срца

– *Сјтарче, да ли Христос може да борави у свим срцима?*

– Христос може, али немају сви људи за Њега места у својим срцима, зато што се не труде да то постигну. Да би Христос могао да борави у нама, срце мора да се очисти. “Срце чисто сздај у мени, Боже...” (Псал. 51, 10).

– *Заишо, сјтарче, дивље животиње не дирају свети људе?*

– Када људи постану кротки укроте се и дивље звери и признају човека за свог господара. У рају, пре пада, дивље звери су Првозданима с поштовањем лизале руке, док су, после пада, хтеле да их растргну. Када неки човек поново дође у стање духа као пре пада, дивље животиње га поново признају за свог господара. Данас, међутим, можеш видети људе горе од дивљих звери, горе од змија. Израбљују незаштићену децу, па им узимају новац, а када се нађу у тешком положају, њих окривљују, зову полицију, па их чак и смештају у психијатријске установе.

Зато 148. Псалам, који је свети Арсеније Кападокијски читао да се припитоме дивље животиње и да људима не наносе зло, ја читам да се припитоме људи и да не наносе зло својој сабраћи и животињама.

– *Како се, сјтарче, човек враћа у духовно сшање од пре њага?*

– Треба да се очисти срце. Мора да достигне душевну чистоту, а то значи искреност, поштење, несебичност, смирење, доброту, безазленост и пожртвованост. На тај начин човек се сроди са Богом и у њему почива благодат Божија. Када неко негује чистоту тела, али не поседује чистоту душе, у њему не почива Бог, зато што у њему по-

156 Авва Исаак Сиријски, *Подвижничке беседе*, 55. беседа, издање “Астѳр”, Атина 1961. стр. 193.



стоји лукавство, гордост, зловивост и тако даље. Његов живот је тада фарса. Одатле започните своју духовну борбу: настојте да стекнете чистоту душе.

– *Сћарче, може ли се нека рђава навика одмах искорени?*

– Пре свега, човек мора да схвати да му та навика шкоди и да пожели да се бори да је искорени. Потребно је да неко има веома јаку вољу да би био у стању да је искорени одједном. Као што, на пример, уже мало-помало прави жлеб на рубу студенца, па више не клизи, тако и свака навика постепено усеца бразду у срцу и тешко се одстрањује из њега. Зато човек мора добро да пази да не стекне рђаве навике, јер касније му је потребно много смирења и јаке воље да их одбаци. Отац Тихон је говорио: “Добра навика, чедо моје, доноси врлину, а рђава навика страсти.”

Међутим, уверио сам се да, када човек, иако се бори, настави да греша и не мења се, узрок томе је егоизам, самољубље и себичност. Недостају му смирење и љубав и тако сам спречава Божије посредовање. Сам човек не помаже Богу да Он њему помогне. Када би Бог помогао таквом човеку да савлада неку своју страст, овај би то узео као своју заслугу и погордио би се, јер би мислио да је ту страст савладао сам, без помоћи Божије.

Избављење из таме сагрешења

– *Да ли је многа озбиљан грех ако неко оскврни светију Тајну Крштења?*

– Зависи од тога колико је оскврни. Неко направи једну мрљу, неко две...

– *А јесу ли велики они греси који остављају мрље на светој Тајни Крштења?*

– Ех, смртни греси, разуме се, скврне свету Тајну Крштења и онда се благодат Божија удаљава од човека. Али она га, наравно, не напушта, као што га не напушта ни Анђео Чувар. Сећате ли се шта је рекао ђаво идолопоклоничком свештенику о монаху који је хтео да се ожени његовом ћерком? “Немој да журиш: он је напустио Бога, али Бог њега још није напустио.”¹⁵⁷

– *Сћарче, може ли неко да живи у таме сагрешења, а да што не осећа?*



– Не, сви имају свест о томе, али су равнодушни. Да би неко изашао на светлост Христову, треба да жели да изађе из таме сагрешења. Узмимо за пример некога ко је грешком затворен у некаком мрачном подруму. Чим угледа један једини зрачак кроз неку пукотину, гледа како да изађе на светлост. Отвориће полако пукотину да би нашао врата и тако изашао из подрума. Исто тако, од тренутка када човек осети добро као потребу и увуче се у њега позитивна узнемиреност, напрегнуће се да изађе из таме сагрешења. Ако каже: “То што чиним је погрешно, нисам на добром путу”, он се смирава, спушта се на њега благодат Божија и он тада креће даље добрим путем. Али, ако се у њега не увуче позитивна узнемиреност, тешко да му се може помоћи.

Неко се, на пример, налази у затвореном простору и лоше се осећа. Кажеш му: “Устани, отвори врата и изађи напоље да добијеш мало кисеоника, да се повратиш”, а он почне: “Не могу да изађем напоље. А зашто сам затворен унутра и не могу да дођем до даха? И зашто немам кисеоника? Зашто мене Бог држи овде, а друге напољу?” Може ли се таквом помоћи? Знате ли колико је оних који се муче зато што не чују никога ко може духовно да им помогне?

Човек својом грешношћу земаљски рај претвара у земаљски пакао. Ако се његова душа упрља смртним гресима, он живи у демонском стању: отима се, мучи се, нема мира. Насупрот томе ум онага ко је близу Бога, бави се мислима о Богу, има увек добре помисли, испуњен је миром и живи у рају на земљи. Тај човек поседује нешто што га разликује од оног човека који је удаљен од Бога, а то морају да осете и други људи. Ево, то је благодат Божија која одаје човека чак и ако се крије.

Намерни греси

Треба веома да пазимо на намерне грехе, јер наша намера је оно што ће Бог да испитује. Грехови које чинимо из непажње су лакши. Извесни греси јесу греси, али се суде мање строго.

Затим, када згрешимо нехотице, Бог тако уреди да наше сагрешење испадне на добро. Али, то не значи да је требало да згрешимо, како би се догодило то добро, већ, пошто смо згрешили, а нисмо то хтели, Бог наш грех користи за то да од њега испадне нешто добро. Када, међутим починимо неки грех свесно и после тога се покајемо, треба да се помолимо да од последица нашег греха не произађе неко зло.

157 Види: Добročинитељ (Εὐεργετινός), књига Прва (τόμος Α') стр. 54 и даље.



– *Старче, а како се спасао онај монах о коме говори Евергетинос, који је десет година, свакога дана, ушао у неки грех, али се свакога дана и кајао*¹⁵⁸

– Он је, на неки начин, у власти греха, обузет њиме. Он није имао рђаву намеру, него му није нико помогао, упао је у зло и зато је имао право на помоћ Божију. Борио се, патио, искрено се кајао и Бог га је на крају спасао. Видиш, може неко да има добру намеру, али ако му се од малена не помогне и ако је заведен у зло, тешко се касније подиже. Покушава, труди се, па опет пада и опет се подиже, значи, бори се. Бог неће напустити таквог човека, зато што, он сиромаш чини свој мали труд и иште помоћ Божију и не греша хладнокрвно. Неко, на пример, крене некуд, без намере да сагреша, али спонадне га ђаво и он падне у некакав грех. Каје се, труди, али му поново поставе замку и он, иако није намеравао да учини ништа рђаво, јадник, поново пада и поново се каје. Он има олакшице, зато што не жели да чини зло, него је наведен на зло и после се каје. Онај, међутим, ко каже: “Да бих добио оно, треба да учиним ову неправду; да бих добио оно друго, треба да учиним ову подлост” и тако даље, он греша намерно и свесно. Припрема, значи, свој грешни план и са ђаволом планира какав грех ће починити. То је веома рђаво, зато што је учињено са предумишљајем. Он није пао у искушење, већ намерава да чини нешто заједно са ђаволом. Такав човек никада неће добити помоћ, зато што није заслужио да добије Божију помоћ и на крају умире не показавши се.

Међутим, многи они који кажу да ће да се покају када остаре, како су сигурни да ће имати времена и да неће умрети изненадном смрћу? Један предузимач је говорио: “Када остарим, отићи ћу у Јерусалим и окупаћу се у реци Јордан. Тако ћу спрати све своје грехе.” И наставио је да живи грешним животом. На крају, када више није имао снаге и већ се једва кретао, он одлучи да крене на пут. Саопшти он то једном свом мајстору: “Мајсторе, одлучио сам да идем у Јерусалим и да се окупам у реци Јордан.” “А, газда”, одврати му овај, “ако си чист, стићи ћеш онамо, а ако ниси, остаћеш на путу!” Мајстор као да је имао пророчки дар! Чим је предузимач стигао у Атину да среди документа, умре! Узели су му сав новац, однели га у некакву погребну агенцију и ови су га у ковчегу послали у његово родно место.

158 Види: Евергетинос, Прва књига, стр. 34 и даље.



Треба да чинимо добро из љубави према Христју

– *Старче, илашим се када размишљам о њешким годинама које нас очекују.*

– Чег се плашиш? Да случајно не одеш у пакао са “малим покварењацима”¹⁵⁹? Разумем да кажеш: помози ми, Христе мој, да одем у рај, да Те не жалостим, јер је страшно, после свега што си за мене учинио, да ме изгубиш у паклу. Али, да хоћеш да одеш у рај само да би себи угодило, у томе нема ни части, ни поштења. То не говорим зато да бисмо свој живот провели у лењости, да бисмо били рђави, па да одемо у пакао, него често се појављује оваква пристрасност¹⁶⁰: треба да чиним добро да не изгубим место у рају. Ако имамо поштења, рећи ћемо: “Толики људи отићи ће, несрећници, у пакао, а ни у овом животу нису осетили нимало истинске радости, зар да мислим само на себе?” Искрено вам кажем, мене није брига куда ћу да одем. Ја сам самога себе одбацио. Не зато што не бих желео да будем у Христовој близини, па ме не брине да ли ћу отићи у рај, већ зато што ми није циљ да чиним добро, само зато да бих отишао у рај. “И ако ме одбациш, Христе”, кажем, “бићу задовољан, јер нисам достојан раја.”

Данас нам је живот постао тежак и у њему нема радости, зато што има све мање јунаштва и усрдности. Чак и духовни људи размишљају као пиљари, прорачунато. Стигли су дотле да живе животом само наизглед духовним. Гледају да себи удовоље, а да не западну у грех. Рачунају: “Је ли ово грех? Не, није, онда могу да се науживам.” Када је у питању пост, на пример, кажу: “Сутра је петак. Е, вечерас могу да једем месо до пет минута пред поноћ. Донеси, онда, да се наједемо. После поноћи није у реду, већ је следећи дан, грех је.” Значи, хоће и да не изгубе рај, али и у овом животу да се науживају. Све тако прерачунавају, као пиљари: ово је за рај, ово је за пакао. Кад

159 Старац Пајсије за ђавола често користи реч ταγγαλάκι, која је на српски непреводива. Будући да та реч даје много живости старчевом изражавању и чини његов језик толико посебним, налазимо да ју је потребно о бјаснити. Могла би бити деминутив од придева ταγγος – покварен, ужегао (Н. G. Liddell – R. Scott, *A Greek-English Lexicon*, Oxford 1996.) Најближи превод ‘томе био би “покварењак”, или “мали покварењак”. (прим. прев)

160 У језику подвижника реч “пристрашће” (προσπάθεια) означава страсну приврженост нечему, или тежњу ка испуњењу некакве жеље која произилази из самољубља.



би размишљали поштено и усрдно, рекли би: "Христос се распео и толико је мука поднео за мене, па како, онда, ја да Га повредим неким својим грешним поступком или делом? Не желим да одем у пакао, ни због чега другог, него зато што не могу да поднесем да се Христос жалости што сам у паклу."

Не треба да чинимо добро са прорачуном, само да бисмо заслужили награду, већ треба да се боримо из љубави према Христу. Што год чинили, нека то буде чиста срца, Христа ради, да pazимо да у томе нема ничег од самољубља и себичности. Треба да имамо на уму да нас Христос гледа, да нас прати и да pazимо да га не жалости. Ако то немамо на уму, узалуд нам наша вера и љубав.

Ако се удубимо у оно што чинимо у духовном животу, подвизавање, пост, бдење и остало, видећемо да све то помаже да нам и тело буде здраво. Неко спава на тврдој постели? Тако саветују и лекари и кажу да није здраво спавати на мекој. Духовни човек преклања колена, а други изводе гимнастику да јачају мишиће. Духовни човек мало спава. Дуго спавање затупљује човека. Не каже ли се: "овај је успаван, а онај је будан"? Дакле, све што чини у духовном животу помаже му да буде телесно здрав. Уосталом, и уздржање у свему много помаже човеку. Видиш да се и они који се баве научним и истраживачким радом труде да живе чистим животом, да не би патили од вртоглавице и да би увек задржали бистрину мисли. Ми се, дакако, не уздржавамо из тог разлога, али у нашем, духовном начину живота, садржи се управо оно за чим теже људи из света. Живимо духовно здраво, а из тога произилази и телесно здравље.

Искушења у нашем животи

Бог допушта искушења онолико колико то може да поднесе наш духовни узраст. Понекад допушта да учинимо неки мали грех, на пример, малу непажњу, како бисмо други пут били буднији и како бисмо, тачније, избегли неко веће зло које би нам нанео ђаво. Понекад пушта ђавола да нам смета, да нас искушава. Ми, у ствари, полагамо испит, и уместо да нам ђаво чини зло, он нам, у ствари, чини добро. Сетите се старца Филарета који је говорио: "Чедо, ако данас ниси имао ни једно искушење, то је занемаривање Бога."¹⁶¹ Желео

161 Види Γέροντος Παΐσιου Ἀγιορείτου, Ἀγιορείται Πατέρες καὶ Ἀγιορείτικα, σ. 63.



је свакога дана да се бори са искушењима, како би био од Христа овенчан.

Снажан човек, као старац Филарет, не избегава искушења, већ говори Христу: "Пошаљи ми, Христе, искушења и подари ми храбрости да се са њима борим." Слабић би, међутим, рекао: "Не дозволи, Христе, да западнем у искушење," "Не уведи нас у искушење..." (Мт. 6, 13). А ми, често, када западнемо у искушење, кажемо: "Ја сам само човек, не могу више да издржим!", а требало би да кажемо: "Ја нисам човек, већ нечовек. Мој Боже, помози ми да постанем човек." Не кажем да треба да јуримо за искушењима, него, када нас зађесе, са њима треба да се суочимо истрајно и уз молитву.

У свакој духовној зими треба трпељиво и пуни наде да чекамо духовно пролеће. Највећи напади обично су тренутни и ако их у том моменту избегнемо, пролази и одлази цела чета демона и ми смо се извукли. Тек када се човек сједини са Богом, нема више напада искушења. Може ли ђаво да нанесе икакво зло анђелу? Не може, бива сажежен.

Духовни живот је веома једноставан и лак. Ми га чинимо тешким, јер не водимо духовну борбу на исправан начин. Са мало труда и много смирења и поверења у Бога, човек може много да узнапредује. Јер тамо где постоји смирење, нема места за ђавола, па према томе, не могу да постоје ни искушења.

– *Старче, може ли човек да уидагне у три са доушишењем Божијим?*

– Не, претешко би било тврдити да Бог даје допуштење да згрешимо. Бог никада не даје допуштење да сагрешимо. Допуштење дајемо ми сами, па долази ђаво и напада нас. Када се, на пример, узгордим, терам од себе благодат Божију, одлази мој анђеол чувар, долази онај други... анђеол, ђаво, и ја разбијем нос. То је моје допуштење, а не Божје.

– *Да ли је исправно да кажемо, када пагнемо, "кушач ме је оборио"?*

– И ја често чујем да неки људи кажу да је кушач крив што се злопате, а у ствари, сами су криви, јер се нису на исправан начин суочили са ситуацијом. А опет, ђаво је ђаво. Може ли он да нас задржи од зла? Он ради свој посао. Не треба све да свалимо на ђавола. Један послушник, који је живео са својим старцем у једној колиби, једном, када је накратко остао сам, узео је једно јаје, ставио га на кључ – то је био један од оних великих, старинских кључева – и





испод упалио свећу, да скува јаје! Изненада дође старац и види га. “Шта радиш то тамо?”, упита старац, а онај му каже: “Ево, старче, ђаво ме натерао да овде скувам једно јаје.” Тада се зачуо један бесни глас: “Ту вештину ја нисам знао! Научио сам је од њега!” Ђаво понекад спава, а ми га призовемо.

Грешни људи имају много разлога за смирење

Они који су живели грешним животом, а касније су се покајали и окренули духовности, треба стално са радошћу да прихватају смирење и неприлике које их задесе, зато што се тако искупују. Видимо како су преподобну Марију Египћанку, која је живела грешно, када се покајала и променила начин живота, мориле жеље из световног живота. Имала је велику борбу да би их сасекла. Ђаво јој је говорио: “Шта ћеш да изгубиш ако само малчице видиш Александрију? Не кажем ти да се забављаш, само да погледаш мало издалека”, а она се није ни осврнула да погледа. Толико је било њено покајање! Друге преподобне мајке, које нису живеле световним животом, нису имале такву борбу. Преподобна Марија, која јесте живела у свету, имала је жестоку борбу. Та патња је спаљивање рана задобијених грешним животом. На тај начин, и они који јесу и који нису живели грешно, долазе до истог духовног узраста.

– У таквим случајевима, старче, зар уопште нема утехе Божије?

– Како да не! Има је много! Преподобна Марија је досегла толики духовни узраст, да је, молећи се, лебдела читав лакат изнад земље.

Велики грешници, ако добро познају сами себе, по природи ствари имају много основа за смирење. Сваки пад, сасвим природно да је пад, али пружа елементе за смирење и молитву. Греси су, ако се искористе за смирење, као ђубриво којим ђубримо биљке. Зашто да човек не користи ту твар да би оплодио њиву своје душе, како би постала родна и плодносна? Дакле, ако се неко, ко је починио велике грехе, па је осетио колико је крив и каже: “Не смем ни главу да дигнем да погледам човека”, много смири, добије много благодати Божије, сигурно напредује и може високо да се узвиси. С друге стране, неко ко није починио велике грехе, ако се не постави на прави начин, тако да каже: “Сачувао ме је Бог од толиких злодела, много сам незахвалан, грешнији сам од највећег грешника”, заостаје духовно од оног другог.



Сетите се, на пример, фарисеја и цариника (Лк. 18, 9–14). Фарисеј је чинио добра дела, али је био и горд. Цариник је починио грехе, али их је познао и имао је у себи скрушености и смирења – најважније што од човека захтева Христос – и зато се лако спасао. Видели сте на икони како изгледа фарисеј! Показује прстом на цариника: “Нисам као он!”... Јадни цариник крије се иза једног стуба: нема образа ни да погледа око себе. А фарисеј показује Христу где се налази цариник! Јесте ли то запазили? Као да Христос није знао где је цариник! Фарисеј, иако је чинио све како је прописано, све је било узалуд. Шта може да учини гордост! Када неко сагреша, а није се смирио, онда је он грешан као цариник и горд као фарисеј. Двоструки... дарови! “И шугав и вашљив”, како кажу у Епиру.

Колико год можете трудите се да одбаците духовне отрове, страсти, како бисте стекли духовно здравље.

Друго поглавље Испитивање савести

Преиспитујмо своју савест

Добри Бог дао је Првозданима савест, први закон Божији. Урезао ју је дубоко у њихова срца и отада сваки човек је добија у наслеђе од својих родитеља, те кад год он не дела добро и исправно, она у њему дела сама, испитује га и води га ка покајању. Потребно је, међутим, да човек правилно вежба свој дух и да испитује своју савест, како би могао увек да чује њен глас. Ако је не испитује, не само да неће имати добробит ни од богومислија, ни од савета светих старца, него неће бити у стању да се држи ни Божијих заповести.

– Може ли човек, старче, да уопште не обрати пажњу на самога себе и да не приметити да је на погрешном путу?

– Када човек не обраћа пажњу, не прати самога себе и не чисти своју савест, његова савест полако као да зарђа и постаје неосетљива. Сагрешује, а понаша се као да се ништа не дешава.

– Старче, причајте нам нешто о испитивању савести.

– Да би човек био сигуран да је оно што чини тачно оно што му диктира његова савест, треба да прати самога себе и све што примети треба да изложи свом духовнику. Може се догодити да човек погази своју савест, а да је уверен да ходи исправно, или да своју савест изврати, па да, на пример, почини злочин, а да је уверен да је учинио некакво добро, или, опет, да своју савест начини преосетљивом, па да пострада.



– *Старче, ја себе изнутра осуђујем, али без одговарајуће бриже савести. Да ли сам, можда, постојала неосетљива, па због тога не осећам брижу?*

– Све то захтева много пажње. Видиш, када човек неки грех почини први пут, осети у себи некакву грижу, жалости се. Ако исти грех почини други пут, осећа мање гриже савести и, ако није будан, па настави да греша, његова савест постаје неосетљива. Неки људи, када им скренеш пажњу на неки њихов грех, мењају предмет разговора, како их не би узнемиравала савест и како се не би жалостили, као Индуси који теже нирвани¹⁶². Један младић, тамо на Хималајима, убио је пет италијанских алпиниста и, пошто их је сахранио, почео је да примењује технике концентрације. Сео је на земљу и два сата изговарао “дрво – дрво...” како би се испразнио и заборавио, да га не би мучиле мисли. Рецимо да сада изгрдим неку сестру, јер је у нечему била непажљива. Ако та сестра духовно не дела правилно и не води рачуна о томе да се поправи, може у том тренутку да ми каже: “Данас ћемо раније да звонимо за вечерње...”, само да би променила тему разговора. После ће ђаво да је збуни и да јој каже: “Не узнемиравај се, то си учинила да се не жалости старац.” Оправдава је и ђаво! Она не каже: “То сам урадила да бих ућуткала своју савест”, већ каже: “То сам учинила да се не жалости старац!” Јесте ли видели шта ради мали покварењак? Веома танан посао! Окреће дугме на другу таласну дужину, како не бисмо увидели свој грех.

– *Може ли неко, старче, да примећује ситнице, а да велике грехе не примећује?*

– Како да не! Једном ми је неки духовник ког сам познавао испричао овај догађај: Једна жена, када је хтела да се исповеди, непрестано је плакала говорећи: “Нисам хтела да је убијем.” “Слушај”, рекао јој је духовник, “ако се кајеш, Бог прашта: опростио је Давиду” (2 Сам. 12,13). “Да, али ја то нисам хтела”, говорила је непрестано она. “Добро, шта се догодило и како си је убила?” Упита духовник. “Ето, како сам брисала прашину, ударила сам је крпом и убила сам муву. Нисам хтела!” А са друге стране, та жена се подсмевала свом мужу, оставила своју децу, разорила свој дом и лутала улицама, а све то је испричала као да се није ништа догодило. “За то је потребна

162 Старац овде мисли на јоги вештине и медитације које користе припадници источњачких религија како би постигли стање у коме су равнодушни на све, а које називају “нирвана”.



епитимија”, каже јој духовник. “Зашто је ту потребна епитимија?”, каже она духовнику. Па како онда помоћи таквој особи?

Прикривена савест

– *Старче, када ми кажу: “Та жеља је у погсвисти, али ти што ниси свесна”, како ти да разумем?*

– Ако будеш пажљива, видећеш како. Мада кажеш да ти није ништа, ипак се не осећаш добро. Због тога су неопходна преиспитивања. Када се неко не осећа добро, када има болове, или слично, онда му раде разне анализе и врше му разна микробиолошка испитивања, скенирају га и чине све да би пронашли шта је узрок томе. Ако видиш да ниси спокојна већ узнемирена, знај да у теби има нешто што не ваља и треба да нађеш шта је у питању, како би могла то да исправиш. Учиниш, претпоставимо, некакав грех: жалостиш се и бринеш, али се не исповедиш. Догоди ти се, после тога, нешто пријатно и обрадујеш се. Та радост прикрије бригу у вези са грехом и ти га мало, помало заборавиш, изгубиш га из вида, зато што је прекривен радошћу.

Радости прекривају грехе, потисну их дубље, али они унутра настављају своје деловање. Тако човек почиње да отупљује и постаје неосетљив, зато што потискује савест, а на срцу почиње полако да се хвата лед. Уосталом, покварењак оправдава све што чини: “Ово није ништа, оно је било нормално”, али човек нема починка, јер она стара брига га изједа изнутра. Осећа узнемиреност, нема унутрашњег спокојства. Живи у непрестаној напетости, измучен је. Не може да открије за шта је крив, јер су његови греси запрети. Не схвата да па ти зато што је сагрешио.

– *Може ли се помоћи таквом човеку, старче, ако му кажеш који је узрок његове пајине?*

– Пази, ту човек мора да буде веома пажљив, јер ако му све предочиш и ставиш на своје место, буди му се савест и почиње да се гризе. А ако се не смири, запашиће у очајање, јер не може да поднесе истину. Ако се, међутим, смири, то ће му помоћи.

– *Старче, постоје ли људи који су рођени са окамењеном (неосетљивом) савешћу?*

– Не, не постоје људи рођени са окамењеном савешћу. Бог није створио такву савест. Али, када неко прикрива своје грехе, његова савест полако постаје неосетљива и не разобличава га.

– *Посијаје, дакле, старче, сам себи закон, ствара својствене законе.*



- Да, то је страшно.
- *Je ли ти њо прелест?*
- Него шта, то је прелест.

Наопака савест

– *Старче, ви често говорите да човек мора да пази да не савестне наопаку савест. Како се ствара наопака савест?*

– Када је човек у миру са својом помишљу, он гази своју савест. А ако се дуже времена мири са помишљу, он ствара нову, сопствену савест, савест која је само њему по мери, а то значи наопаку савест. Онда, међутим, нема у себи спокојства, зато што наопака савест не може да донесе унутрашње спокојство. Видиш, чак и када неко сагреша, а други му каже: “Ниси ти био крив, зашто се жалостиш?”, или се претвара да није разумео у чему се састоји његово сагрешење, у оба случаја не налази спокојство. Има људи који иду код гуруа, или сличних, и када схвате да су на погрешном путу, дођу да ме питају. И ако им кажем нешто да им помогнем, свеједно остају при своме: “Ма, не, то у шта верујемо је исправно.” “Добро, будући да је исправно и ти у вези са тим немаш преиспитивања, зашто си дошао мене да питаш?” Међутим, иако немају мира у ономе што је погрешно, остају упорни, настоје, на све начине, да нађу некакво лажно спокојство, али истинског починка не налазе.

– *Може ли човек, старче, чистијавој живој да живи са наопаком савешћу?*

– Ако верује у своју помисао, може.

– *А како може да је исправи?*

– Ако размишља смирено, ако нема поверења у своју помисао и ако о њој разговара са својим духовником.

– *Може ли човек, старче, ако је осетљив, да створи наопаку савест?*

– Ако је у стању да створи наопаку савест, ни његова осетљивост сигурно није права. Једна неправилност ствара другу неправилност. Има их који кажу: “Ја сам осетљив”, а према другима се опходе као дивљаци и киње их без разлога.

– *Старче, да ли се савест оних који се оправдавају окаменила?*

– Онај ко се оправдава има још неке гриже савести у себи. Он није неосетљив. А када неко није неосетљив, боли га његова грешност, а касније долази и утеха Божија. Али онај ко је створио нао-



паку савест, стиже и до неосетљивости: он се хвалише злочином. Видео сам људе који, иако су починили злочине, о њима говоре тако да те злочине приказују као подвиге. Јер, ако неко развије наопаку савест, то није просто окамењеност, већ нешто много више од тога. Када сам био у манастиру Стоми, у Коници, дође један и рече ми: “Хоћу да се исповедим.” Ја му кажем: “Ја нисам свештенослужитељ.” А он ће: “Не, ја хоћу теби све да кажем.” Биле су тамо и неке жене које су дошле на поклоњење. “Боље би било да сада одете”, кажем им. “Не”, каже им онај, “не смета, само ви останите”. И поче да приповеда на широко шта је све починио у младости: “Када сам био млад, отишао сам да изучим обућарски занат, али ми се стално спавало, јер сам ноћу одлазио у крађу са једном бандом. У нашем крају био је један чауш¹⁶³ који нам је рекао: “Идите да крадете. Ја хоћу два овна. Остало крадите што год вам је воља.” Отишли смо тако у хришћанске куће, ја сам скинуо огртач, ударио псе по њушци једном батином од грабовине, коју сам понео са собом, и ушли смо унутра. Узели смо два овна, а јагњаци колико год смо могли. Овнове смо дали чаушу, а јагњад смо сакрили у своју шталу. Чауш нас је одмах стрпао у затвор. Газде који су нас видели у крађи одмах су ујутро отишли у полицију и рекли: “Тај и тај су нас покрали.” “Ма ти људи су у затвору! Зашто их клевете? И измлати га...” Једном смо отишли до једног стада које су чували један млади влах, висок момак, ето толики, и његов отац. “Како сад да уђемо? Бацили би нас као на гомилу, као палидрвца”, рекоше ми моји. Узем, онда, сачмару, нанишаним момка и... бум! Он се сложи доле. Његовог оца вежем... Крали смо до миле воље...” Све то је описивао као своје велике успехе, и све време се смејао! Ето, куда води наопака савест!

А познавао сам и једног полицајца који је службовао у одељењу за транспорт и који је, јадник, непрестано плакао, зато што је једном био у пратњи возила које је превозило, из једног затвора у други, неког затвореника који је био на војном суду осуђен на смрт и кога су убили, зато што је починио многе злочине. Тражио је и пронашао његову родбину да им се извини, али његов брат, који је био у Америци, му одговори: “Требало је још раније да га убију, јер би многи невини људи остали у животу.” Видите, колика је разлика између овог и оног претходног случаја! Овај човек је себе сматрао кривцем

¹⁶³ У старо време, чауш је био командир чете која је имала и војна и цивилна овлашћења, нека врста шефа полиције у турско доба.





само зато што је, по наређењу, био у службеној пратњи једног криминалца, а онај други је причао о злочинима које је починио као да су подвизи и хвалио се њима!

Оно што је лажно не доноси спокојство

– Ако је неко, ситарче, створио некакав свој свет, зашто *што* верује у своју њомисао, моћу ли му друшћу њомоћи својом молишвом?

– Зашто му је потребна помоћ, када је себи створио свој свет?... Зар је мала ствар да неко себи створи цео један свет?... Слушај добро: ако неко својом помишљу ствара сопствени свет, мислиш ли да је због тога спокојан, да због тога осећа радост? То је лажан свет. А лаж не чини човека задовољним. Рецимо, да неко буде принуђен да слаже како би извукао некога из неприлике. Може бити да га чак спасе од смрти, али тиме лаж не престаје да буде грех. Или, неко једном, са добром намером, изговори лаж, како би помогао у некој ситуацији да не дође до саблазни. На пример, дође у манастир, кришом, неки познати човек да исприча свој породични проблем, како би олакшао душу. После тога дође, претпоставимо, његов брат, и пита те: “Да ли је овамо долазио тај и тај?” Ако му кажеш: “Долазио је”, то би створило велики проблем, јер би одала оног другог. Онда му кажеш: “Не знам”. Јер, ако кажеш “долазио је”, може још и да га истуче! То је, онда, нешто друго. Али човек мора добро да пази, јер ако се десе три–четири такве ситуације, онда све може да се измакне контроли, па да човеку мало–помало пређе у навику да се користи лажима, иако у доброј намери, и да стекне наопаку савест. Може да стигне дотле да почне да прича читаве бајке, а да то уопште не смета његовој савести. После се то развије у читаву науку.

Ех, како поједини људи лепо живе са лажју, ако се увежбају! О! Могу да измисле читаву бајку и да те убеде да је истина! Једном је дошао у Колибу један мој познаник. Била је тамо, у то време, једна група земљака неког дечака коме сам помогао. А тај дечак, сиромах, иако је био паметно и добро дете, био је велика ленштина, није хтео ништа да ради. Био је научио да луња. Четири године су покушавали да га призову памети. Рекао сам, онда, његовим земљацима: “Постарајте се ви да нађете за дечака некакав посао. Ја сам већ раније покушао да му помогнем. Послао сам га својим познаницима у Касторију да изучи крзнарски занат, али је то напустио. Млад је, била би штета да пропадне. Има само мајку, отац му је умро.” Почне,



онда, онај мој познаник да им прича: “Да, постарали смо се отац Пајсије и ја да га пошаљемо онамо да изучи за крзнара. Па, пошто је отишао оданде, дао сам поприличну суму новца само за телеграме које сам слао његовим газдама, како се не би узнемиравали! Али, не сме-та, о томе не треба ни говорити. Отишао сам онда до оца Пајсија да му кажем да није успело!” “Шта то овај прича?” помислио сам. Нисам хтео ништа да кажем, да га не увредим. Иако је за тог дечака први пут чуо тада од мене, измислио је читаву причу, како смо се он и ја заједно постарали за дечака, како смо нашли решење да га пошаљемо да изучава крзнарски занат и све остало!

– *Je ли све што причао њред вама?*

– Да, причао је преда мном. Били су ту и други.

– *Па што је имао од штога?*

– Шта је имао! У оном тренутку осећао је некакво самозадовољство, али после се мучио. Да није можда био спокојан и миран?

– *Када неко прича о неком догађају мало њреувеличава..*

– Да, мало зачињено!

– *Да ли што чини из славољубља?*

– Ех, зашто то чини? Говори тако из славољубља и егоизма.

– *Што би моћло да њомоћне њтаквом човеку да што исѡрави?*

– Да престане да лаже. Треба да зна да лаж, чак и ако није најтежи грех, не престаје да бива грех.

– *Може ли се десити, ситарче, да нам дају нешто да би нам њоласкали, а ми да мислимо да што заслужујемо?*

– Пази, ако ти кажем: “Ти, сестро, можеш да се узнесеш до духовне величине своје светитељке!”, можда ћеш кисело да се насмејеш, али у себи више нећеш бити спокојна. Оно што је лажно не успокојава, јер у њему нема благодати Божије. И неправедан човек када чини неправду и каже: “Ово је моје”, нема спокојства. Ето, Турци у Цариграду, иако су прошле толике године од пада Цариграда, када виде Грке да долазе онамо, осећају да поседују нешто отето и гледају на њих као да су дошли власници отетог поседа! А они су Турци и прошло је толико година!

Добра савест ѡ правилно ѡбавештава човека

Нема за човека ништа важније од мирне савести. Велика је ствар када те не гризе савест да си могао да учиниш нешто, а ниси то учинио. Када је тако, човек у себи носи неку непролазну унутрашњу





радост и читав живот му изгледа као славље. Та унутрашња радост даје му духовну снагу.

– *Старче, како човек може да зна да ли је бољојодно оно што чини?*

– Човек има о томе унутрашње обавештење.

– *Да ли му је довољно сојсљвено обавештење, или му је пошребно сведочење других?*

– Ја говорим о некоме ко има здраву савест. Не говорим о ономе чија је савест наопака. Здрава савест исправно обавештава човека. Тада човек осећа сигурност, наду и са смирењем говори: “Нисам ја за рај, ја сам за пакао, али верујем да ме љубав и мило срђе Божије неће напустити.” Осећа то јер води духовну борбу. Не седи скрштених руку, на миру са својим помислима говорећи: “Бог ће ме спасити”.

А савест је нешто, страшно! Не постоји веће мучење, већи пакао, него када пече савест. И не постоји страшнији и немилосрднији црв од црва савести. Они ће у паклу да пате за векове векова зато што ће их мучити мисао о томе да су изгубили добра рајска, током овог малог низа година земаљског живота, иако и оне беху пуне гриже савести и мучења. Ни страдања тамо неће бити награђена и то ће бити још једно мучење.

– *Старче, а како монах може практично да проживи мучење савести?*

– Муке савести важне су за све људе, а не само за монахе. Монаси имају поврх тога и сладосну муку подвига. У суштини, међутим, не постоје муке савести за онога ко правилно води духовну борбу. Јер, што више неко духовно трпи болове, значи, што више га боли, било због свог лошег стања, било што учествује у страдању Господњем, то више му бива узвраћено утехом Божијом. Чак и ако има тешке невоље и бриге, када му је савест мирна, у себи он осећа утеху Божију.

Треће поглавље

Испитивање и познање самога себе

Испитивање самога себе

У војсци, као радио везисти, имали смо мрежу за праћење и таблицу за идентификацију. Пратили смо и знали која станица је страна, а која наша, зато што су се понекада мешале стране стани-



це. Тако и човек треба да прати своје помисли и поступке да би видео да ли су у складу за заповестима у Јеванђељу, да се хвата у гресима и да се бори да их исправи. Јер ако дозволи макар један једини грех да прође непримећено, или кад му неко други скрене пажњу на неку његову ману, не седне да размисли о томе, не може духовно да напредује.

Испитивање самога себе је најкорисније од свих делања. Може неко да изучава много књига, али, ако не испитује самога себе, узалудно је све што чита. Насупрот томе, ако човек испитује самога себе и размишља о томе, а уз то изучава мало и књиге, има од тога велику добробит. Тада му и опхођење у сваком делу постаје истанчаније. Ако то не чини, прави грубе грешке и не примећује их. То запажам у Колиби: гледају ме како теглим пањеве¹⁶⁴ са једног краја дворишта на други да би они сели, а када устану да пођу, нико се не пита ко ће поново пањеве да врати на место. Или гледају како доносим један пањ и виде да их нема више, па чекају да им ја донесем још пањева да би сели. Када би мало размишљали, рекли би: “Па добро, има нас петоро–шесторо, зар да тегли сам толике пањеве чак са друге стране дворишта?” И зачас би их пренели.

– *Уишћала ме, старче, једна млада сестра: “Зар старци, када је био сасвим млади монах, није имао њагове у својој духовној борби? Зар му никада није промакла ни једна рђава помисао? Зар никада није рђаво расуђивао?”*

– Када би нешто пошло наопако у мојој борби, или када би ми неко рекао нешто нисам преко тога прелазило “без свог данка”.

– *Шта то значи “без данка”?*

– То значи да неко прелази равнодушно преко својих сагрешења, а да га она не погађају, да пролазе поред њега. Као што у земљу, када се стврдне, колико год кише да падне, не може вода да продре, тако се догађа и у случају да се од равнодушности скори њива срца и, што год да му кажу, што год да се догоди, човека не дира толико да би осетио своју кривицу и да би се покајао. Што се мене тиче, ако би ми неко, примера ради, рекао да сам лицемер, не бих рекао: “Проклет да је онај ко је то рекао”, него сам тражио да пронађем шта је било то што је приморало тог човека да каже нешто тако. “Нешто

¹⁶⁴ Старац је у Колиби Панагуде примао посете, осим током зимских месеци, у дворишту, где је за седење користио пањеве које је, према потреби, премештао.



се догађа”, говорио сам,” он није крив. Нисам био довољно пажљив, дао сам некакав разлог и моје понашање је погрешно протумачено. Није могао то да каже без икаквог разлога. Да сам био пажљивији, да сам поступио разборито (расудно, са расудношћу), не би ме погрешно разумео. Нанео сам штету другоме и одговараћу пред Богом.” Одмах сам покушавао да пронађем шта сам згрешио и да то исправим. Нисам, дакле, испитивао како је то онај други рекао, да ли је то рекао из зависти, зле намере или је нешто чуо од неког другог, па је погрешно разумео. Нисам се тиме бавио. И сада у свим ситуацијама чиним то исто. Ако ми, на пример, неко каже неку замерку, не могу ни да спавам. И, ако је тако као што он каже, ражалостићу се и трудиху се да то исправим. А ако није тако, ражалостићу се исто тако, јер мислим да сам ја нешто скривио. Нешто нисам пазио, па сам га тако на то навео. Не пребацујем бреме кривице на другог. Испитујем како ће Бог да суди о томе шта сам учинио, а не како ће на мене да гледају људи.

Ако човек не испитује оно што се дешава на такав начин, нема користи ни од чега. Због тога често за некога кажемо: “Он је изгубио контролу.” Знате ли када човек губи контролу? Када не испитује самога себе. Када се неко разболи на мозгу, изгуби разум и није у стању да се испитује, блаже му се суди. Али човек здраве памети који не испитује своје поступке, зато што не испитује самога себе, нема олакшица.

Сћичемо искуство од својих сагрешења

Када се самоиспитујете (испитујете себе), много помаже да више пута прођете редом кроз цео живот, од детињства, како бисте видели где сте се налазили, где се сада налазите и где би требало да се налазите. Ако не поредите прошлост са садашњошћу, не разумете да сте можда прешли велики пут, али да нисте тамо где би требало да budete и да жалостите Бога. Када је неко млад и није духовно баш на најбољем путу, то се може оправдати. Али када остари, па се налази на истом месту или се само мало поправио, то се ничим не може правдати.

Како пролазе године, тако човек духовно сазрева и, ако уме да извуче наук из прошлости, напредује сигурније и смиреније. Често и успони и падови у духовној борби помажу у позитивном и стабилном кретању навише.

Када мало дете тек прохода, разумљиво је да ту и тамо заради покоју модрицу на степеницама, да удари главом у ограду, да



се попне на столицу, па да падне. Не разуме да ће се, попевши се на столицу, претурити, ако стане на руб. Како постаје старије и веће, стиче искуство, сазрева и научи да пази. “Прошли пут”, мисли оно, “попео сам се тамо горе и пао сам. Нећу више да се пењем.” Тако је и у нашој духовној борби. Када на све пазимо и користимо за добро, стичемо искуство које нам, ако знамо да га применимо, много помаже.

Сећам се да смо, код куће, у Коници, имали шест малих и великих коња. Једнога дана, када је требало са њима да пређем преко мостића начињеног од дрвених трупаца повезаних канапом, један трули трупац се одвојио и нога најмањег коња, од свега четири године, заглавила се у отвору између трупаца. Отада, чак и када сам направио већи мостић и употребио јако дрво, кад год бисмо долазили дотле, коњче би стало и укипило се, машући главом тамо–амо, или би покидало узде и побегло, или би се, пак, узјогунило и прескочило на другу страну. Ако бесловесно чељаде од четири године, које је бесловесно, дакле, користи своје искуство и неће ногом више да ступи на мост, колико пре човек мора да користи искуство од својих сагрешења!

Треба да нађемо нейријашеља и да ударимо на њеја

– Ја, сћарче, нисам још заволела смирење, пожртвовање и још нисам сћремна да прихватам нейравду.

– Није баш сасвим тачно то што кажеш. Ја се не узнемиравам због тога, зато што видим да у теби постоји позитивна узнемиреност (немир). Ти ћеш веома брзо да се ослободиш од страсти, јер си већ почела себе да хваташ у гресима. То помаже много више, него било каква духовна борба друге врсте. Онај ко је у стању да осети оно што код њега није добро, напушта полако старог човека у себи и ступа на исправни духовни пут. Стари човек у нама краде од нас оно што нови човек чини. Кад научимо да га ухватимо у томе, у стању смо да ухватимо све крадљивце који од нас краду добра којима нас Бог дарива, па нам тако наше духовно богатство остаје неокрњено.

– Када се многа растужим, сћарче, збој некој свој греха, на пример зајо шћо сам нешћо ружно рекла некој сесћри, да ли ми шћо помаже?

– Помаже, дабоме, али треба да пазиш да не претераш. Треба да се растужиш, али исто тако треба и да се радујеш, јер ти се пружила прилика да исцелиш своју болест пошто је тако изишла на ви-





дело. Треба да помислиш: "Да бих рекла нешто ружно и да бих се тако понела, морала је постојати нека страст у мени, и ево, указала се прилика да се покаже, да је видим и да то поправим." Наравно, затражићеш, поред тога, и опроштај од сестре. Падови ти помажу да познаш саму себе. Све излази на површину и мало-помало од тога бива добро духовно делање. Видиш, и лекари понекад дају болесницима разна средства како би се показали симптоми болести и како би могли да поставе праву дијагнозу. Дају, примера ради, шећер, па после тога анализирају крв, да виде да ли је повишен ниво шећера у крви.

У духовној борби потребно је да означимо слабе тачке свог карактера, своје мане, и после да се трудимо да баш ту ударамо. И у рату, када вршимо извиђање једне области, бележимо тачке на којима се налази непријатељ, или одакле може да нападне, и то имамо стално на памети. Јер када прецизно знаш места на којима се налази непријатељ, можеш да се крећеш са сигурношћу. Рашириш мапу и кажеш: "Непријатељ се налази овде и овде. Ми морамо да стигнемо овде и да заузмемо те и те коте. Оданде ћемо да тражимо појачање, а одавде нам је потребно ово оружје", и тако даље. Можеш, дакле, и ти да сачиниш план. Али, да би сазнала где се налази непријатељ, треба да бринеш и да истражујеш, не смеш да спаваш.

– Да ли је боље, *стјарче*, да неко сам пронађе своје мане или је боље да му на њих укажу *друји*?

– Добро је да човек сам тражи и нађе своје мане, али и када му други укажу на њих да се не противи, већ да то са радошћу прихвата. Може, наима, да се деси да човек мисли да види самога себе, а у ствари, он себе види онаквог какав би желео да буде, а не какав стварно јесте.

– Да ли ме *друји* боље виде, *стјарче*?

– Сваки човек може сам, ако то жели, боље да види себе. Значи, може боље да открије чему се опире, лакше да нађе где му је грех и да пронађе где лежи узрок томе, а други извлачи закључке из претпоставки.

– Да ли је могуће, *стјарче*, да неко покушава да пронађе самога себе онаквим какав је, а да не усје у *шоме*?

– Могуће је ако у том напору има мало гордости, он не може да позна самога себе онаквим какав истински јесте.



Треба да се ојледамо у друјима

Човек види боље самога себе ако се огледа у другима. Бог сваког човека дарива оним даром који му је неопходан, да би му био од помоћи, без обзира на то да ли ће овај то искористити или не. Ако човек успе то да искористи, достићи ће савршенство. Али мане су наше: било да смо их стекли својом непажњом, или смо их наследили од својих родитеља, свако од нас мора на одговарајући начин да се бори како би их се ослободио. Све док их се не ослободимо морамо да се огледамо у манама другог човека и да преиспитујемо где се ми налазимо. Ако видимо, на пример, на другој неку ману, одмах треба да кажемо: "Да видим, можда је имам и ја?" И, ако имамо исту ману, треба да се боримо да је одсечемо.

– А ако ми, *стјарче*, *помисао* каже да немам *шју* ману, *шјуа* онда да кажем?

– Треба да кажеш: "Ја имам друге, веће мане. Ова је мала у поређењу са мојим манама". Зато што понекад твоје мане могу да буду мање, али ти да се налазиш у бољим околностима. Ако човек на овакав начин преиспитује самога себе, види да он сам има веће мане од другог. Али види и врлине другог човека: "Да видим", каже, "постоји ли код мене ова врлина? Не постоји. Ух, колико сам далеко од онога какав би требало да будем!" Ономе ко тако поступа све помаже, он се мења у добром смислу и усавршава се. Помажу му светитељи, помажу му подвижници, помажу му чак и људи из света. Јер, ако види неког световног човека, на пример, који не гледа на себе, већ се жртвује, каже: "Имам ли ја ову врлину? Немам, а ја сам духовни човек!" Тако се труди да се угледа на њега. Сви ми људи имамо пред собом велики посао. Све је то мудро уредио добри Бог за наше добро.

*Онај ко *шачно* пронађе самога себе, *по*сегује смирење*

– *Гордост*, *стјарче*, обично *о*ткријем касније, када *па*гнем.

– Циљ је да је осетиш пре него што паднеш. Када ти неко каже да си учинила нешто добро, не треба да осећаш задовољство, да се не ухвати, да се не залепи на тебе похвала.

– *Шјуа* ми у *шоме* може *помоћи*?

– Може ти само помоћи то да добро познаш саму себе. Ако човек позна себе, то је све. Похвале су после као страна тела, не хватају се на тебе. Када неко, на пример, зна да је сиромашак, за њега не може да се закачи *помисао* да је краљ. А ти, ако мислиш да си принцеза, биће да онда ниси читава.



– *А ако сам ограније спремна да не прихватам похвалу, зар ми то не би помогло?*

– Тако би требало да буде, али једном ћеш бити спремна, а други пут нећеш. Циљ је да познаш саму себе. Ако човек не позна старог човека у себи, он се не смирује и не може да дође до духовног цепања атома његовог бића како би изишао у духовну орбиту те он остаје у светској орбити.

– *Може ли да се догоди, сјарче, да погрешно познам саму себе?*

– Ма сада не говоримо о заблуди. Онај ко исправно (ваљано) позна самога себе, има смирење. А када се човек смири, сасвим ће се сигурно на њега спустити благодат Божија.

Онај ко чини све што је потребно да би познао самога себе, личи на онога ко копа дубоко да би пронашао руду у дубини земље. Што дубље продире у познању самога себе, то себе види нижим и смирава се, али Божија рука га непрестано узноси. А када је већ познао самога себе, његово смирење постаје стално стање и у њему се настањује благодат Божија, а тада више нема опасности од гордости. Са друге стране, онај ко не копа у своје дубине, прикрива непрестано своје смеће, расте у својим очима, буде накратко на тим висинама заједно са својом гордошћу, а онда потоне.

Познајмо своју болест

– *Сјарче, често љедам мане других и осуђујем их.*

– *Знаш ли ти своју болест?*

– *Не.*

– Али зато знаш болести других. Да знаш своју болест, не би знала болести других. Не кажем да не саучествујеш у болу других људи, али не треба да се бавиш њиховим гресима. Ако се човек не бави самим собом, ђаво ће му измислити посао да се бави другима. Ако, међутим, ради на себи, тада познаје самога себе, а познаје и другог. Иначе, на основу погрешних закључака које је извукао о самоме себи, он погрешно суди о другима.

– *Сјарче, шта највише помаже да се човек поправи?*

– Пре свега, воља. Воља је, на извештан начин, добра полазна тачка. А онда човек треба да схвати да је болестан и да започне да примењује одговарајуће лекове. Јер, ако је болестан, па крије своју болест, једном ће се изненада срушити, а неће то ни приметити и ни



један лекар неће више моћи да му помогне. На пример, неко зна да је туберкулозан и зато је страшно мршав и нема вољу за јелом. Кажу му: “Зашто не једеш?”, а он каже: “Не допада ми се ово јело!”. После има грчеве и не може нормално да хода. “Зашто ходаш тако?”, питају га. “Допада ми се да ходам полако. Зашто? Да трчим као луд?” Не каже да има грчеве и да не може да хода. Онда кашље. “Зашто кашљеш?” Питају га опет. “Ех, од алергије”, каже! Не каже да су му оболела плућа. У међувремену почиње да пљује крв. “Шта је то?” Питају га. “Надражило ми се грло!”

– *И све то зашто, сјарче, шта неће да открије да има туберкулозу?*

– Да, зато што је крије. Крије је, крије, а онда добије галопирајућу туберкулозу. Пропадну му плућа, пуне се посуде крвљу, падне у кревет и најзад се његова болест открије, али тешко да му има помоћи.

Међутим, ако призна да су симптоми које има од туберкулозе и прими одговарајућу терапију, оздрави у потпуности. Хоћу да кажем да и у духовном животу, онај ко оправдава своје страсти, на крају падне под утицај демона и не може да се сакрије. Знаш ли шта то значи да човек падне под утицај демона? Подивља, постане звер, отима се, говори ружно и бестидно и ни од кога не прихвата помоћ.

Због тога је основно да човек прво позна своје страсти и да се радује када их позна. Од тог тренутка треба да прихвати лечење, одговарајуће лекове и да осећа захвалност према исцелитељу – свом духовнику, или старцу – а не отпор и противљење. Ево, други човек спремно пружа руку да му дају трансфузију. Боду га иглом, боли га, али прихвата, јер ће му то помоћи. Колико је само мучна свака операција! Али човек је прихвата да би му било боље.

– *Када знам, сјарче, да ће ми помоћи, на пример, једна сјроћа приредба, зашто је онда не прихватам са захвалношћу?*

– Пази, можеш да је не прихватиш са захвалношћу, али, да ли ти је бар јасно да то није у реду?

– *То ми је јасно.*

– Е, ако ти је то јасно, и то је нешто. Видиш, болесник узима таблету која је горка, али му је дража него бомбона, јер разуме да ће да му користи. Ако не прихвати горки лек, неће бити исцељен. Свако треба да позна своју слабост, да прими лекове, како би му после Христос подарио снаге.





Четврто поглавље Осећање о грешности дира Бога

Признавање своја греха

– *Старче, авва Исаак каже да молишћу треба да доживљаваш и осећаш као дете.*¹⁶⁵

– Да, али треба да осећаш да си неваљало дете. Да си свесна да си ражалостила Оца свога и да плачеш због тога. Онда ћеш осетити милост Божију. Никако не треба да кажеш: “Пошто сам дете, Бог треба да ме воли и да ми опрости, иако сам неваљала.”

– *Старче, узнемирила сам се када сам прочитала код светиої Григорија Нисијскої да, како бисмо смели да призовемо Бога “Оче”, треба да смо већ постиили бесстрашће*¹⁶⁶, иначе је тјо “гр-скосїи и поруїа”¹⁶⁷

– Ма, немој да се жалостиш. То је написао светитељ за оне који воде лакоуман и грешан живот. Када, међутим, човек греша, али дубоко осећа своју кривицу, онда може Бога да назове “Оцем”.

– *Старче, осећам да нисам исправна пред Богом и тјо ме боли.*

– Од тренутка када осетиш да ниси исправна и смирено кажеш “сагрешила сам, мој Боже”, Бог прашта, помаже и дарива добрим, и ако те у том тренутку снађе смрт, бићеш спасена. Зато што не кажеш само да ниси исправна и остајеш на погрешном путу, него се бориш. Ниси, Боже сачувај, ђавоимана. Мање, или више, овде у манастиру, све ви сте, сестре, помоћу Божијом, на путу покајања. А онда, треба да знаш да духовни човек, када осећа да не ваља [да је бедник, рђа], прима благодат Божију, зато што је свест о сопственој грешности благотворна купељ.

Када ми неко са болом каже: “Ја сам такав и такав”, ја се томе радујем, јер, када је већ свестан својих грехова, ослободиће их се. Једном сам наишао на човека који је живео са мачкама и псима у не-

165 Види Ἀββᾶ Ἰσαακ τοῦ Σύρου, Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι, Λόγος ΙΘ', σ. 58 κ.ε.

166 Као појам у светоотачком језику, “бестрашће” означава оно блажено стање у коме, после дугогодишњег подвига, престају да делују страсти и човек се благодаћу Божијом узноси “у меру раста пуноће Христове”.

167 Види: Ἀγίου Γρηγορίου Νύσσης, Εἰς τὴν προσευχὴν, Λόγος Β', PG44, 1141A



каквој колибици. Ни ватру није палио, јер се плашио да му се колиба не запали. Био је потпуно запуштен! Било ми га је жао, али он ми рече: “Немој да ме жалиш, бре, калуђеру: ја морам да трпим муке. Кад би знао шта сам учинио, не би ме жалио. За мене је и овде где сам исувише добро.” Ех, што год да је учинио, зар на њега неће помислити Бог? И сада¹⁶⁸, недавно, када сам био у болници, дође једна жена којој су руке биле избодене од силних трансфузија! Била је у тешком стању. Није имала, јадница, једну једину читаву вену! “Ништа у мени није добро”, рече ми, “можда ће се зато Бог сажалити на мене и примити ме у рај! Фали ми ово, фали ми оно...”. И говорила је, говорила и набројала целу гомилу недостатака. Како је само танано радила на себи! Никада нисам никога видео ко је био у таквом стању!

– *Старче, чула сам како неко говори: “Имам помисао да ће Христос да буде милосрдан”. Да ли је тјо добра помисао?*

– Када човек поседује велико смирење и свестан је своје грешности, у великом степену осећа своју кривицу и пати због тога, тада ће Христос да буде милосрдан према њему и да му опрости. “Чедо моје”, рећи ће му, “немој више на то да мислиш: иди, опроштено ти је.” Ако, међутим, није свестан своје кривице и уљуљка се помишљу да ће Христос бити милосрдан, то је веома опасно. Зар мисли да ће Христос да награди грешнике?

Истинско познање самога себе дира Бога, па нам пружа божанствену помоћ и рајско блаженство. Кад би нам било од користи и да не познамо себе, Бог од нас то не би ни тражио.

– *Рекли сїе, старче, “истинско познање” самоїа себе. Да ли постїоїи и рђаво познање самоїа себе?*

– Да, јер неко може да има искривљено познање самога себе, да самога себе оправдава и да се уљуљкује у својим помислима. Зато, када кажем да постоји свест о грешности, под тим подразумевам да постоји макар и малени напор да се човек исправи. Дугујем ти, на пример, пет стотина хиљада драхми и, када те видим, кажем ти: “А, да, дугујем ти и пет стотина хиљада”, али не чиним ништа да ти тај дуг вратим. Једноставно, дајем ти на знање да сам свестан да сам ти дужан. После неког времена, поново се сетим тога и кажем ти: “Да, да, дужан сам ти.” То сигурно није свест о дугу. Када је човек ствар-

168 Године 1994. старац је био у болници.



но свестан да је дужан, не може да спава, тражи начина да свој дуг врати. И тада, када каже “дужан сам”, даје на знање другоме из начина на који то каже да га то истински брине.

Свест о грешности и најпредак у духовној борби

– Када неко, сшарче, не најредује како треба у својој духовној борби, да ли је исправно да каже: “Такав си и бићеш такав. Од тебе не очекујем ништа боље.”?

– Ако се са својом ситуацијом суочава на такав начин, може да се преласти, па да стигне дотле да каже: “Они који ће отићи у рај, и овако и онако ће отићи. Зашто, онда, да се борим?” Да ли то треба да значи да су светитељи постали свети без борбе? Тај човек, иако се не бори, очекује да ће се поправити, да ће се ослободити својих страсти. Он се понаша као онај старац који је хтео да једе дудиње, па је отворених уста седео испод дуда и чекао да му нека дудиња упадне у уста.

– Сшарче, како да знам да ли сам духовно најредовала?

– Ако имаш свест о својој грешности, напредоваћеш. Колико ти твоји греси изгледају већи, толико стичеш већу свест о својој грешности, а тако и више духовно напредујеш.

– Може ли неко, сшарче, да позна свој грех, а да не најредује?

– Када човек позна свој грех, и поново падне, а да то не жели, то значи да код њега има гордости, или склоности ка гордости и да му због тога Бог не помаже да напредује.

Свест о сопственој грешности има велику силу, представља велику предност. Човек после осећа гађење према самоме себи, смирава се, све добро што у себи поседује приписује човекољубљу и доброти Божијој и осећа велику захвалност. Зато Бог више воли грешне који познају своју грешност, кају се и живе у смирењу, него оне који се много боре, али не познају своју грешност и не кају се.

Морамо смерно да истражимо милости Божију како бисмо се поправили

– Када Оци, сшарче, кажу да се покајање сасиоји у шоме да неко одлучи да више неће грешити као раније и жао му је збој греха, да ли то значи да тај мора најреснијано своју одлуку да има на памети?

– Не, човек не памти сваки грех посебно, него непрестано има свест о томе да је грешан. Свако треба извесно време да памти свој грех и потом да смерно затражи милост Божију и, ако нема у њему гордости, Бог ће му помоћи. Нарочито када је неко осетљив,



боље је да заборави старе грехе, кад се већ због њих покајао и исповедио их. Може ђаво да га подсети на старе грехе и да га помуги помислима, како би му одузимао време и одвлачио га од молитве. Али ако човек који није претерано осетљив види да се у њему рађа гордост, онда је добро да се присети својих греха да би се смирио.

– Сшарче, може ли неко да поседује у себи свест о својој грешности а да у њему нема покајања?

– Да, ако не поседује смирење. Ако се у покајање умеша егоизам, човек непрестано мисли: “Како сам то учинио, како је то другима изгледало, шта ће мислити о мени?” И то га мучи. Размишљања: “Како сам то опет учинио” и “како сам то извео”, садрже у себи егоизам, ту нема покајања. Човек мора да прихвати да је сагрешио и да смерно затражи милост Божију. “Боже мој”, треба да каже, “сагрешио сам, опрости ми. Тако сам рђав човек, сажали се на мене. Ако ми не помогнеш, могу да постанем још гори. Нема начина да се сам поправам” и да се труди да то више не понови. Многи људи који су грешили и осећали бол јер су повредили Бога, а не зато што су пали у очима других људи, постали су светитељи.

Када неко живи световним животом и после пресече све своје везе са световним духом, тај дух га често привлачи, иако он то не жели. Не треба због тога да буде разочаран. Мислим да је, у том случају, најпредак и то што се у њему рађа позитивни немир, што преиспитује своју душу у вези са гресима које је починио и у вези са оним што је требало да учини, а није учинио. Мало-помало, почиње борба, човек се нехотице смирава, очајава позитивним очајањем, а то значи да очајава од свога “ја”. Тада све дугује благодати Божијој и верује истински у оно што је Господ рекао: “Без мене не можете чинити ништа.” (Јн. 15, 5). Ако настави усрдно да се бори, са много смирења, полагајући све наде у свесилност Божију, добри Бог ће га помиловати.

Жалост збој наших грехова

– Сшарче, како неко да помоће себи да не понови исти грех?

– Ако га истински заболи његов грех, неће га поновити. Треба у њему да има скрушености и искреног кајања, да би се исправио. Зато каже авва Марко Подвижник: “Ако се човек не ражалости по мери свога греха, лако поново упада у исти грех.”¹⁶⁹ Значи, ако је грех

169 Види “Добротољубље, св. М. Подвижник, “О онима који сматрају да се оправдавају делима”, погл. 215.



мали, потребно је мање покајање, ако је већи грех, потребно је и веће покајање. Ако неко не може да процени дубину свога пада и не растужи се “по мери свога греха”, тада лако упада у исти, или чак већи грех.

– *Како да разаберемо да се нисмо ражалостили “по мери греха”?*

– Потврда за то је ако упаднете поново у исти грех. Потом, када испитујете сами себе, да не постављате само дијагнозу. Ви не престано правите микробиолошке анализе, налазите бактерију, посматрате је и кажете: “Морам да је убијем”, али не започињете лечење (терапију).

У реду, уверили сте се да болујете. Сада гледајте да ту болест исцелите. Чему користи да непрестано правите анализе, ако се не трудите да се поправите? Кажете: “Имам ову страст, имам ону страст”, али не одсецате је и остајете јадикујући на истом. Тако расипате своју снагу и трпите штету. Наносите штету своме разуму, своме срцу. Разболите се од жалости и бриге, а не чините ништа. И опет, када вам је добро, почињете: “Зашто сам се тада разболела и како сам се разболела?” Не кажем, испитивајте саме себе, нећете дозволити да вам греси промакну непримећени, али докле, децо и та жалост и та брига! Нема ту места равнодушности, али ни кукњави! Учинила си нешто што није било исправно? Размислила си о томе? Увидела си то? Познала си? Исповедила си се? Онда напред, иди даље, не саплићи се. Задржи то само на памети, како би други пут пазила, ако ти се пружи сличан повод. Жалост због наших грехова је без сврхе ако се не трудимо да их исправимо. То је као да непрестано оплакујемо неког болесника, а не помажемо му да се опорави.

– *А када се, сјарче, с њравом мучиши збој некој свој греха, зар ни онда не треба да се жалостиши?*

– Треба свакако да се жалостиш, али твоја жалост нека буде по мери греха, нека му буде сразмерна. Ако те не заболи, значи да си искувише неозбиљна и површна и упашћеш и други пут у исти грех. Нећеш се поправити. Ако, међутим, из покајничке жалости прећеш у очајање, то, онда значи да си се ражалостила преко мере и много више него што је требало. У таквим случајевима треба саму себе мало да охрабриш и да се суочиш са својим грехом са мало позитивне равнодушности.



Самоукореванье – да, али очајавање – не

– *Да ли је лако, сјарче, да одмах искочетика њосћанемо ду-боко свесни своје грешности?*

– Бог из љубави не допушта да на самом почетку нашег духовног живота постанемо свесни своје грешности, како се не бисмо сломили. Има усрдних и осетљивих душа које то не би могле да поднесу, па би могле озбиљно да буду повређене. Зато нам Бог очи прекрива маглом, па не видимо све своје грехе одједном. Можемо, на пример, да имамо неко ђубре на рукаву, а да ми мислимо да је то цвеће. Током напредовања у духовној борби, мало-помало, Бог допушта да видимо своје грехе и даје нам снагу да се боримо да их исправимо. Дубока анализа шкоди човеку, ако нема искуства. То исто се дешава и са свешћу о добротинству Божијем. Када би човек увидео доброту Божију на почетку свог духовног живота, добио би духовно крварење (духовно би прокрварио). То је зато што човек, ако увиди доброту Божију и постане свестан своје незахвалности, може да препукне.

– *Сјарче, ја не видим своје грехе и моје срце је од камена.*

– Понекад допушта Бог да не видимо своје грехе и да нам срце буде од камена јер ђаво може да нас гурне у незнање. Човек мора да размишља о својој грешности са расуђивањем. Покајање које у себи има тескобе и незнања, није од Бога: ту је мали покварењак умешао своје прсте. Човек зато мора да пази јер ђаво може да га ухвати са добре, десне, стране, да га ухвати у покајању и да га баца на рђаву, леву, страну, да га баца у бриге и разочарење, да га сломи душевно и телесно и да га онеспособи. Уноси у њега некакву другу жалост која у себи садржи тескобу, како би од њега учинио руину. Може, на пример, да му каже: “Ти си много грешан, нећеш се спасти”. Наводно се занима за његову душу а ствара му тескобу и незнање! Ма нећу допустити да ђаво чини што год хоће. Када ти ђаво каже: “Ти си грешна”, а ти му кажи: “Шта то тебе брига? Рећи ћу сама да сам грешна када ја то будем хтела, а не када ти хоћеш”.

– *Од чега произилази, сјарче, меланхолија која често обузима душу?*

– Меланхолија и душевна потиштеност произилазе обично од гриже савести због преосетљивости и онда човек треба да се исповеди, како би духовник могао да му помогне. Јер, ако је човек преосетљив, грех који је учинио може да буде врло мали, али да га непријатељ ђаво увећа, да му га покаже као кроз увеличавајуће стакло, само да би га бацио у очајање и да би га онеспособио. Може да му ка-





же, на пример, да је наводно много ражалостио друге, да им је тешко због тога и слично, па да тиме учини да се ражалости више него што може да поднесе. Када се толико брине, зашто ђаво не иде да чачка по савести некога ко није толико осетљив? Али не, мање осетљивог човека ђаво нагони да мисли да је ништаван мали грех који је учи- нио, како уопште не би стекао свест о својој грешности.

Зато човек мора да позна самога себе тачно онаквим какав заиста јесте, а не како му представља непријатељ ђаво, јер он се за- нима само како да нам буде што горе. Човек не сме никада да губи наду, сасвим је довољно да се каје, јер његови греси су мањи од ђаво- љих, а и суди му се мање строго, зато што је створен од земље и из непажње се оклизнуо и упрљао.

Да би духовна борба била ваљана (правилна), треба да се уп- прављамо према супротној страни од места где се мува ђаво. Ако нам каже да смо нешто, треба да негујемо самоукоревање. Ако нам каже да нисмо ништа, треба да кажемо: "Бог ће ме помиловати". Ако чо- век само тако поступа, са поверењем и надом у Бога, у његов живот улази покајање, смирење и усходи у духовне висине.

– Да ли *ѿо* значи, *сѿарче*, да самоукоревање не *ѿомаже* у ду- ховној борби?

– Помаже, али са расуђивањем. Може, на пример, неко да ка- же самоме себи: "Ти си неразуман...". Али, то треба да каже са сми- рењем, како би исмејао ђавола, и да то каже младалачки полетно, а не јадикујући. Самоукоревање да, али очајање не.

Знак духовне зрелости је да верујем да не чиним ништа, да сам у позитивном смислу разочаран самим собом, својим "ја": да осе- ћам да што год чинио непрестано слажем нулу на нулу и да нас- тављам да се борим уздајући се у Бога. Тада ће се добри Бог, када ви- ди све нуле као резултате моје добре намере, сажалити на мене, ста- виће испред мојих нула јединицу и тако ће моје нуле добити вредност и ја ћу се духовно обогатити. Стање смирености и разочарања самим собом добро је духовно стање.

Духовни рад са луѿом

– *Сѿарче*, како човек може самоѿа себе да види увек *ѿре- шним*?

– Само онда када себе пажљиво испита. Што се неко пажљи- вије испитује, то се грешнијим види.

– Како некоме ко има мноѿо обавеза *ѿомоћи* да се *ѿосветѿи* *ѿаквом* духовном делању?



– Добро је да током дана помало изговара умну молитву и да има који сат да се пресабере. Видите, трговац свако вече броји свој новац. Кад не би пажљиво пратио колики је добитак, а колики дуг, пропао би и отишао у затвор.

– *Сѿарче*, има људи који не знају *ѿѿа* би рекли на *исѿо- весѿи*.

– То показује да се не баве тананим духовним радом на са- мима себи. Ако се не бавимо тананим радом на самима себи, ако не примећујемо ситнице, промакну нам лако и крупне ствари. Треба да разбистримо поглед своје душе. Слеп човек не види ништа. Онај ко има једно око, тај већ види, али најбоље види онај ко има оба ока здрава. А ако има још и телескоп и микроскоп, видеће и удаљене и блиске ствари много јасније. Једну иконицу у дрвету, на пример, мо- гу да урадим за три сата. Ако је, међутим, одложим на неколико да- на и после поново погледам, видим покоји недостатак. Ту исту ико- ницу могу да израђујем полако недељу дана, месец дана и две годи- не. А могу да радим на њој и пет година, ако хоћу. Али треба да ра- дим уз помоћ лупе. Хоћу да кажем да духовном раду нема краја. Ко- лико неко више духовно напредује, његов душевни поглед постаје све бистрији и бистрији и види своје грехе све детаљније и тако се смирава и на њега силази благодат Божија. Светитељи који су гово- рили: "Грешан сам и сажалења вредан", заиста су у то веровали, јер су очи њихове душе постале као микроскопи. Што су се више духов- но узносили, то су јачи микроскоп стицали и увиђали да су грешни- ји. Ево, сада голим оком гледам своју руку и изгледа ми лепо. Ако на њу погледам кроз лупу, ове овде длачице које сада баш добро не видим, изгледаће ми као шума! "Еј, шта сам ја? Неки дивљак?", ре- ћи ћу. Ако тако исто поступате и у духовности, згадиће вам се ста- ри човек у вама.

Стари човек је стари станар у нама и да би отишао, треба да срушимо кућу и да почнемо да зидамо нову грађевину, новог човека.

Пето поглавље Покајање има велику моћ

"А кага гође к себи..." (Лк. 15, 17)

Бог нам је близу, али је и веома високо. Да би неко приволео Бога да сиђе и буде са њим, треба да се смири и да се покаје. Тада га премилосрдни Бог, видећи његово смирење, узноси на небеса и мно-



го га воли. И тако "... ће ... бити... радост на небу због једног грешника који се каје" (Лк. 15, 7), каже Јеванђеље.

Бог је човеку подарио разум како би промишљао о својим гресима, кајао се и тражио опроштај. Човек који се не каје веома је неразуман, јер не жели да се покаје како би се ослободио малог пакла у коме живи, а који га води у онај страшнији, вечни. Тако се лишавала и земаљских рајских радости, које се настављају у рају, крај Бога, и далеко већим радостима, оним вечним.

Колико је човек удаљенији од Бога, толико је удаљенији и од самога себе. Видиш, у Јеванђељу о блудном сину пише: "А када дође себи рече: ...отићи ћу оцу својему..." (Лк. 15, 17-18). Значи, када је дошао к себи, када се покајао, тада рече: "Вратићу се своме оцу." Док је живео у греху, био је изван себе, далеко од самога себе, није био при здравој памети, зато што је грех ван здраве памети.

– *Сћарче, авва Алоније каже: "Ако жели, човек од јуџира до мрака може досјети до божанске мере".¹⁷⁰ Шта је њиме хйео да каже?*

– За одуховљење живота нису потребне године. За један секунд човек може да се нађе, уместо у паклу, у рају, само ако се покаје. Човек се лако мења. Може да постане анђеоло, а може да постане и ђаво. Ето какву моћ има покајање! Упија у себе благодат Божију. Једну једину смирену помисао да човек носи у свом уму, спасао се. Једну једину горду помисао да носи, ако се не покаје и снађе га смрт, оде, изгубљен је. Разуме се, смирену помисао треба да прати и унутрашњи уздах, унутрашња скрушеност. Јер, помисао је само помисао, али постоји и срце. "Свом душом и разумом и срцем"¹⁷¹, каже химнопојач. Мислим, међутим, да је авва овде мислио на једно трајније стање. Неопходан је извештај период да би човек достигао добро духовно стање. Сагрешујем, кајем се, тог тренутка ми је опроштено. Ако поседујем дух подвижника, могу мало помало да стабилизујем једно стање, али до тада се оно колеба.

– *Да ли, сћарче, и сћарији човек може сам себи духовно да йомоине?*

– Да. Тачније речено, када човек остари, даје му се могућност да се покаје, јер нема више лажних представа о себи. Прво, док је био

¹⁷⁰ О ави Алонију, изрека бр. 3, *Сћаречник*, Нови Сад 2000.

¹⁷¹ Из трећег тропара 7. песме великог Богородичиног Канона.



при телесној снази и није имао проблема, он није био у стању да увиди своје слабости и мислио је да је у добром стању. Сада, када има разних потешкоћа и гунђа, то му помаже да схвати да није добро, да храмље, па да се покаје. Ако духовно искористи мањи број година који му је остао од живота и употреби искуство које су му оставиле дуге године живота које су већ иза њега, Христос га неће напустити, помиловаће га.

Сузе йокајања

Покајање је крштење сузама. Својим покајањем човек доживљава поновно крштење, поновно се рађа. Апостол Петар је својим одрицањем, на неки начин издао Христа, Али пошто "плакаше горко" (Мт. 26, 75 и Лк. 22, 62), добио је опроштај због свог пада. Значи, искрено покајање које је у себи имао опрало га је, поново очистило. Видиш, Бог је прво створио земљу, море, сву творевину, па је тек потом од праха земаљскога створио човека. Човек се прво рађа телесно, а тек после, на крштењу, препорађа се духовно, од твари Божије, водом, и Духом Светим, благодаћу Божијом, – "водом и Духом" (Јн. 3, 5) – и постаје нови човек.

– *Да ли што значи, сћарче, да Бој, као што је њага узео йраха земаљскоја и сћворио човека, њако и сада, на Кришћену, користи воду да ја йоново сћвори?*

– Да, вода у себи симболизује очишћење и зато свештеник при Крштењу потапа човека у воду. Човек спира са себе прародитељски грех, очишћује се од грехова, осењује га благодат Божија, облачи се у Христа и постаје нови, поново рођени, човек. То је дело Крштења. То је савршено јасно рекао Христос Никодиму, када га је овај упитао како човек може поново да се роди: "Заиста, заиста ти кажем: ако се ко не роди водом и Духом, не може ући у Царство Божије." (Јн. 3, 5). Крштењем настаје, после пада, ново савршено створење Божије. Због тога човек, када не укаља свету Тајну Крштења, има много благодати Божије. Али и када га укаља, постоји крштење покајањем. Ако постане свестан свога греха, и трпи бол због тога, окупа се, очисти се на неки начин сузама покајања и на њега се поново спушта¹⁷² благодат Божија.

¹⁷² Спушта се благодат Божија: старац користи тај израз у значењу "пројављује се делатно (осетно).



– А ја, сѣтарче, већ годинама нисам зайлакала збој некој свој греха. Нема ниједне једине сузе. Да ли ти значи онда да не поседујем истинско покаяње?

– Зар не осетиш бол када сагрешиш?

– Осетим бол, али можда није довољно дубок.

– Немој да доносиш закључак само на основу тога имаш ли или немаш сузе. Сузе јесу једна од основних одлика (знакова) покајања, али нису и једина. Неки људи наглас плачу, а у себи се смеју. Бол у срцу и унутрашње јецање су унутрашње сузе, које су по вредности више од гласног плача. Један ми је, јадничак, говорио: “Како сам ја тврд човек, оче! Ниједне једине сузе! Срце ми је као камен. Какво тврдо срце имам! Ух!”. А у ствари био је много осетљив, мислио је да је тврд и безосећајан зато што није наглас плакао. Дубоко у себи, међутим, јецао је, стењао је, јадник, и могао си видети како му тежак јецај навире из дубине срца! А други, плаче – у ствари смеје се – и изгледа као ведро пролећно небо. Види, на пример, неког несрећника, гањут је, отплаче мало, а убрзо после тога, дословно каже: “А, како ја саосећам са болом другог!” Или, ако је приметио да му је канула понека суза током молитве, каже: “А, моју молитву Бог ће услишити, јер се молим са сузама!” и не мисли више на то.

Постоје и неутешне сузе. Оне су од ђавола. Оне нису проистекле из покајања, него из повређеног егоизма. Онда човек плаче егоистично, због свога пада. Повређен је што је својом непажњом пао у очима других, а не зато што је ражалостио Бога, па двоструко трпи бол. За време партизанског рата, један капетан, партизан – Бог нека га дарује покајањем – ухватио је једног сиромашног оца породице, који је имао деветоро деце, бацио га на земљу и сурово га тукао, зато што се овај није слагао са његовом идеологијом. А тај човек био је некада у служби тог капетана. Јадник је викао: “Добро, зар ти није мене жао, имам деветоро деце. Зар се не сећаш како сам те носио на леђима? Шта сам ти скривио?” Неко од капетанових другова, када је видео како овај сурово млати тог човека, повика на њега: “Еј, шта ти је учинио? Како ти није жао човека? Човек је отац породице.” Капетан изненада груне у силан плач, јер је та примедба повредила његов егоизам!

Тај плач је егоистичан: он је као Јудино раскајање. Издао је Христа и после отишао код Фарисеја да каже “сагреших”, али они му рекоше: “Шта ми маримо за то?” А у ствари био је увређен, разбе-



сneo се, бацио им је сребрњаке и отишао да се обеси из егоизма (Мт. 27, 3–5). Али, да се покајао, отишао Христу и рекао му “благослови”, био би спасен.

Рукодеље без краја

– Сѣтарче, каква је ти жалост која швори радост (радосношворна љуја)?

– То је радост која произилази од жалости због учињеног греха. У таквој жалости постоји и бол и радост, па се зато назива радосном тугом. Човек жали што је ражалостио Христа, а радује се зато што осећа утеху Божију. Грешник, када се искрено покаје, добија опроштај од Бога, осећа у себи утеху Божију и може да осети духовну сладост.

– Сѣтарче, да ли човек који се бори може целој свој живојш да живи у покаяњу?

– Да. Ако се бори исправно, не гледа колико је напредовао, него само своје падове и живи у непрестаном кајању. Не зна да се у почетку борио против једног демона, а потом да се можда бори против целе чете демона. Јер што више снаге неко уложи како би искоренио неку страст и стекао врлину, то се више непријатеља окупи да одоздо вуку корење страсти. Тада, иако не види напредак, он ипак напредује. Може све до смрти да живи у таквом стању, то јест да не види никакав напредак, да мисли да не напредује, јер има падове, а у ствари, напретка има, јер непрестано појачава борбу и бори се са све више демона.

Покајање је за подвижника као некакво рукодеље које се никада се завршава. Умрле оплакују, сахрањују, па заборављају.. Грехове своје оплакиваћемо без престанка, све док не умremo, али са расуђивањем и надом у Христа Који је био распет, како би нам подарио духовно васкрсење.

Промена живојша

Да би човек престао да чини неки грех, треба да настоји да избегава све што би могло да га изазове да тај грех почини. Пијаница, на пример, ако жели сам себи да помогне да се поново не напије, не сме ни да прође поред кафане. За то је потребно мало труда и добра воља и добри Бог ће нам помоћи да превазиђемо све тешкоће. Неко, рецимо, има неку страст. Позна је, бори се да је одсече, каје се, смирава се. Добра воља коју има да одсече ту страст за Бога представља обавештење да му помогне. Али ако не уложи труд да се про-





мени и наставља да греши, како Бог да му подари благодат Божију? Благодат Божија не силази док је човек у ситуацији да наставља да греши, јер му то не помаже. Кад би му то помагало, Бог би благодат Божију слао и ђаволу.

Човек који не остаје упорно при свом паду, са својим грешним мислима, него се каје због својих грехова и бори се да не греши више, добија благодат Божију и помоћ. Када, међутим, нема кајања и грех се сматра модом, то је већ демонско стање.

– *Како се сјасао, сјарче, један од двојице разбојника који су били расјетни заједно са Христом?*

– Он се попео на зид и преко зида ушао у рај! “Покајање разбојника рај је украдо.”¹⁷³ Украо је, значи, својим великим покајањем чак и рај.

– *Ако је неко, сјарче, променио живој и није наставио да живи са својим сјарим грешним навикама, али понекад упадне у неки од сјарих грехова, да ли то значи да у њему нема покајања?*

– Ех, ако улаже неопходан напор и труд, а ипак падне, блаже му се суди. У почетку није лако. Али када неко стварно разуме колико је било рђаво то што је чинио, не пада поново.

Некада је постојало искрено покајање. Када би се неко покајао, није му се дешавало да се врати на старо. Сећам се колико ми је једна жена помогла својим истинским покајањем. Сва се скупила, није ни говорила. Била је сва у црном – као да је калуђерица – и бринула је о једној малој цркви, палила је кандила... Много ти је помагало само да је видиш. А сада видим да неки, чим промене живот, почињу да изигравају учитеље другима, иако у њима још постоји стари човек. Када се неко стварно покаје, престане да живи блудним животом којим је живео и почне да води духовни живот, представља подстрек и помоћ за друге. Али да од оног стања у коме се налазио одмах постаје духовни човек и да проповеда, е, то је прелест.

– *Да ли они то чине, сјарче, са намером да помоћу других?*

– Да. Да помогну. Али изван тог њиховог понашања, нарочито ако су били по нечему познати у свету, крије се горда помисао: “Сада ће људи престати да говоре о познатим људима, говориће о мени!” Из тога можеш разумети да су на погрешном путу. Ако стварно

173 Ипакон првог гласа.



осећају свој грех, неко време не смеју то да забораве и да се осмеле, већ морају много да пазе. И када им долазе разне идеје или помисли из ранијег живота, треба да их одагнају као богохулне помисли. То је доказ да их нису сасвим одбацили и да њихов организам пружа отпор. Треба, значи, човек да поседује много смирења и да му се огадило све из старог живота, како би могао истински да се промени. Ако задржи из свог пређашњег живота било шта што он сам сматра добрим, после се провуче и остало. Све дотле, док има у себи било шта од старог човека, не помаже Бог, и што год да чини, неће бити чисто.

– *Када неко промени живој, да ли треба, сјарче, да се поштруди да исправи прегрешаву коју су други раније имали о њему?*

– Не би требало егоистично да води рачуна о томе да поправи представу других људи. Треба да брине о томе како он сам да се поправи, а онда ће се, сама од себе, променити и представа других. Ако се мишљење о њему из његовог грешног живота задржало у заједници, или у његовој ближој околини, оно ће се променити, ако за то постоји добра воља. Он сам не треба уопште да говори. Говориће Бог кроз његово покајање.

“Грех је мој свагда прега мном”¹⁷⁴

– *Да ли помаже, сјарче, да човек забележи своје грехе да их не би заборавио, док их не исповеда?*

– Ако ме је истински заболоо неки мој грех, не могу да га заборавим. Мучи ме савест, боли ме душа и непрестано мислим на то. Колики год да је временски период до исповести, толико мој грех делује у мени, тишти ми срце и ја трпим грижу савести. Значи, трпим бол, али колико трпим, толико од Бога добијам за узврат. Ако, међутим, починим неки грех и не помислим на њега више, онда ме не тишти уопште, заборавим га и не поправам се. Због тога се неки, иако им укажеш на неки грех, смеју, као да се није десило ништа. У томе има дрскости и равнодушности: то је нешто крајње сатански. Јеси ли видела шта каже Давид? “Безаконје своје објавићу и тужићу због греха свога” (Псал. 38, 18), и “Мој је грех стално преда мном” (Псал. 51, 4). Упркос томе што му је Бог већ опростио, њега је ипак, непрестано у души болело и зато је непрестано добијао утеху Божију.

174 Псал. 51, 4.



Други се, пак, губе у непрестаном процењивању самих себе. Бележе, записују педантно своје грехе, као да се баве најпрецизнијим послом, пропуштају све кроз филтер, заврти им се у глави, али не исправљају се. Међутим, када би хватали једну по једну од својих најкрупнијих мана и потрудили се да их исправе, нестале би и оне мале.

– А, *стјарче*, ако неко не живи у *покајању*, али *славослови Боја*, да ли *Бој* *прихвати* њихово *славословље*?

– Не. Како да Бог прихвати такво славословље? Њему је, пре свега, потребно *покајање*. Јер, ако човек и даље живи у греху, чему користи да каже: “Слава Теби, Господе..”? То је дрскост. Једино што би му доликовало да каже је: “Хвала Теби, Боже мој, што ме до сада ниси громом спалио”, јер у таквом славословљу има *покајања*.

Принудно покајање

– *Стјарче*, *авва Исаак* *пише*: “*Било које покајање до којег се не својевољно долази не садржи у себи ни радости, ни ти се сматра достојним да буде награђено.*”¹⁷⁵ Како неко може невољно да се каје?

– Принуђен је да се каје већ кад је пао у очима других, али нема смирења. Тако ја то разумем.

– *Посијоји ли, онда, покајање и без наше воље?*

– Да. То је *принудно покајање*. Тражим, значи, од тебе да ми опростиш за неко зло које сам ти нанео, само зато да се извучем од последица, али у себи се не мењам. Лукав човек претвара се да се покајао и долази лукаво да преклони колена са глумљеном добротом, како би обмануо друге. Али и када неко дође да исприча своје грехе духовнику, само зато што се плаши да ће отићи у пакао, и то није *покајање*. Јер њему није стало до тога да се покаје за своје грехе, већ му је стало само да не оде у пакао! *Покајање* је истинско само онда када човек прво позна и осети грех на својој савести, да га заболи, да заиште опроштај од Бога и да се потом исповеди. Само у том случају ће стићи *утеха Божија*. Због тога увек препоручујем *покајање*, па исповест. Само исповест никада не препоручујем.

Ето, када се догоди земљотрес, човек може да види да се они који имају добру намеру потресу, покају се и мењају живот. Остали, а то је већина, само у том тренутку се освесте, али чим прође опасност враћају се поново старом начину живота. Тако, када ми је неки

175 Авва Исаак Сиријски, Подвижничка слова, Слово 30.



човек рекао да се у граду у коме живи десио јак земљотрес, рекох му: “Дакле, добро вас је протресао; али да ли вас је пробудио?” “Јесте, пробудио нас је, пробудио нас је”, каже ми он. “Поново ћете заспати” рекох му.

Покајање доноси утеху Божију

– *Стјарче*, *шта је утеха Божија?*

– Шта је *утеха Божија*? Даћу вам један пример, како бисте боље разумели. Неко дете направи малу штету, поломи, на пример, неку очеву алатку, па се после жалости и плаче, јер штету сматра врло великом. Што он више плаче и признаје штету коју је направило и што више пати, то га отац више милује и теши: “Добро, дете моје, немој се жалостити, није важно, купићемо другу алатку.” Али, дете, видећи очеву нежност, плаче још више. “Не могу”, каже, “да се не жалостим. Ево, сада ти треба та алатка, а ја сам је поломио”. “Али, дете моје, то није ништа, ионако је била стара”, каже му отац. Али дете се много жалости. И што је оно тужније, то га отац јаче грли, љуби и милује. Исто тако; што човек више трпи и што му је више жао због сопствене грешности или незахвалности према Богу, што више плаче што је својим гресима ражалостио Бога, Оца својега, то више га Бог награђује сладошћу Божијом и блажи му душу. Та жалост, додуше, у себи садржи много бола, али пружа, истовремено, и наду и *утеху*.

Онај, међутим, коме је стало до *утехе Божије*, не треба да је иште. Треба да осећа на савести свој грех, да се покаје, а тада ће сама *стићи утеха Божија*. Једном је на Светој Гори дошло до неког сукоба и неколико њих је *искомпромитовано*. Случајно ме сретне један од учесника у расправи и рече ми: “Ах, колико си ми био потребан да ме утешиш”. И то зато што га је неко сасекао. По свему судећи, тај други је био у праву. Чим сам га чуо у то нисам сумњао! Да тражи *утеху*, а погрешно је! Да није тражио *утеху*, већ да се смирио и да је рекао: “Сагрешио сам, мој Боже”, заслужио би *утеху Божију*. Он је сада, иако је сагрешио, желео да му ја кажем: “Није важно, немој да се жалостиш, није толико велика твоја кривња, ниси крив само ти, крив је и онај други.” Ех, каква је то *утеха*? То је фарса. *Утеха Божија* може *стићи* само кроз *покајање*.

– А када, *стјарче*, *после неког пада уследи стицање кајања*, али *осећаш некакав душевни и телесни приписак*, да ли *то значи да покајање није било како треба?*





– Првога дана оправдано долази до извесног притиска. Касније, међутим, ако је кајање истинско, ако човек осећа жалост и унутрашњи бол, осећа, истовремено и утеху Божију.

– *Да, али не заборавља свој грех.*

– Тако је, не заборавља га. Осећа наизменично бол и утеху. Даје самоме себи шамар за оно што је учинио, Бог га помилује, па опет, један шамар, па миловање... То је покајање које доноси утеху Божију.

*Превела са грчког:
Лада Јајушић Акаг*



Пајсије Светогорац као млади монах

ОДГОВОРНОСТ ЉУБАВИ



*ЕѠос Цркве је еѠос љубави,
и разликује се од јуридичког еѠоса.
Црква на све Ѡлега са сѠрѠљењем
и Ѡокушава свакоме да ѠомоѠне,
без обзира на Ѡо ѠѠа је учинио,
без обзира на Ѡо колико грешан био.*

Прво поглавље Генерација равнодушности

*РавнодушностѠ Ѡрема БоѠу
доноси равнодушностѠ Ѡрема свему осѠалом*

– Шта је то што се чује?

– *Авион, сѠарче.*

– Затвори прозор да не уђе унутра. Колико је свет пошашавио може и то да се деси... Све се распада, породица, просвета, службе... И није их брига! Ништа немају у себи...

– *СѠарче, ко је крив ѠѠо смо досѠели у ово сѠање?*

– Говорим уопштено; хоћу да кажем колико нас је захватила равнодушност. Иди до неке школе и видећеш: ако отворени прозори ударају у зид од ветра тешко ћеш наћи једно дете да устане и затвори их како се не би разбили. Нека деца ће гледати у празно, нека гледати како се прозори разбијају, нека ће пролазити поред прозора као да се ништа не дешава. Равнодушност. Причао ми је један официр: “Бојим се да не могу да нађем ни једног поверљивог војника да чува складишта са горивом како се непажњом не би изазвао пожар.”

Наступила је нека атмосфера млакости без имало јунаштва. Сасвим смо се искварили! Не знам како нас Бог трпи! Какво је некада достојанство било! Каква усрдност! У рату 1940. г. Италијани су имали повремене сусрете са грчким стражарима на граници, и чак су долазили у грчке карауле. Да знате само како су Грци били достојанствени. Једном кад су Италијани дошли у грчку караулу и док су пили кафу грчки официр је узео новчанице од двадесет и педесет драхми – тад је то била велика вредност – и бацио их у ватру, да покаже Италијанима како је грчка држава богата. Италијани су занемели од изненађења. Које пожртвовање!



Данас је у нас ушао неки дух који се среће у комунистичким државама. У Русији ће ове године, без обзира на принос житарица, бити глад. Нису пожњели пшеницу на време него врло касно. Почели су са жетвом у јесен. Зар се у јесен жање? Кад није њихово како да им буде жао како да се труде око њега? Живот им се претворио у најамништво. Немају жара ни жеље да нешто створе јер годинама нису ништа стварали. Готово! Оде! Држава им је пропала од тог духа ленчарења и равнодушности. Пада киша на покошено жито и уопште се не узбуђују. Је ли се завршило радно време? Одлазе. Жито остаје да кисне. Следећег дана, у радно време, доћи ће да покупе оно жита што преостане! Али кад је жито твоје хоћеш ли га оставити на стрњишту да пропадне? Нећеш ни спавати да би га спасао. И осећаш радост, усхићење од таквог умора.

Равнодушност према Богу доноси равнодушност према свему осталом; доноси моралну дегенерацију. Вера у Бога је велика ствар. Кад човек верује у Бога онда воли и своје родитеље, своје огњиште, своје сроднике, свој посао, своје село, општину, своју државу и отаџбину. А неко ко не воли Бога и своју породицу – не воли ништа, јер, и отаџбина је једна велика породица. Хоћу да кажем да све отуда полази. Ако човек не верује у Бога неће имати обзира ни према породици, ни према свом завичају, ни према својој отаџбини. И то је оно што неки желе да униште, зато и стварају дух лежерности. Писао ми је један полицајац: “Нисам могао да дођем јер сам био презаузет послом. Дежурали смо само нас двојица у целој области, а требало је, по правилу, да нас буде осморица.” Чујеш ли ти то? Уместо да додају још двојицу, они остављају ону двојицу да буду сами!

Срећом, постоје и изузеци.

Дође ми је једном приликом један отац и каже: “Моли се за мога Ангела, јер ће га убити.” Његовог сина упознао сам још као малог дечака, а сада је већ служио војску. “Зашто”, питам га, “шта се десило?” “Отишао је једном”, каже ми, “и затекао остале да играју карте док су били на дужности. Опменуо их је, али га нису послушали, касније је поднео извештај и један од њих му сада прети да ће га убити.” “Види”, кажем му ја, “да ће га убити – неће. А ја ћу да се молим да Ангела не отерају на војни суд што и он није играо карте!”

Чуо сам за још један случај и рекао: “Хвала Богу, још постоје људи који брину за отаџбину.”

Кад су Турци повредили ваздушну границу са Грчком један наш пилот им се приближио да би их што боље снимиио и могао да



докаже да су повредили границу. Дежурни везиста му је говорио преко радија да се врати али је овај инсистирао и покушавао... Међутим, Турчин је имао бољи авион тако да је оборио овог нашег јадника у море. Сад кад то упоредите са некима којима авиони служе за излете видећете колика је разлика!

Треба пронаћи смисао, схватити да је добро неопходно, све остало је промашена ствар. Хајде неког ко је равнодушан да позовеш у рат. Гледаће само како да побегне одавде, да се извуче оданде. Али кад схвати какво зло ће непријатељ нанети, биће после добровољац.

Људи се данас окрећу око самих себе

Некад су у мојем завичају, у Фараси, говорили: “Ако имаш неки посао немој га остављати за сутра. Ако имаш добро јело остави га за сутра, могао би, можда, доћи неки гост.” Данас размишљају овако: “Оставимо посао, можда ће сутра неко доћи да нам помогне. А јело које имамо – поједимо га вечерас!” Већина људи данас се окреће око себе самих. Само на себе мисле. Претпоставимо да пада киша. Да буде провала облака. Да видите, већина вас ће се узнемирити и почети да брине нпр. о простртом вешу којег треба склонити. То, свакако, није зло, али нико неће ићи даље. Веш иако покисне, опет ће се осушити. Али, мисли ли неко на људе који су тог тренутка напољу, у невољи? Сажалите ли се на њих и да ли се помолите за њих? Или, кад севају муње, питање је да ли се пет-шест душа сети земљорадника на њиви, или оних који имају стаклене баште? Човек не мисли на другог човека, не излази из себе него се окреће само око себе. Али кад се окреће око самог себе онда себе има за једини центар, а не Христа. Налази се ван осовине која је Христос. Да би неко мислио на другога треба претходно да његов ум буде у Христу. Тек тада ће он мислити на ближњег, а потом и на животиње и на сву природу. Тек са Христом постаје отворен за поруке које Бог шаље, и само тада може помоћи другом. Ако његов ум није у Христу и његово срце није у подвигу, онда он неће волети Христа, а још мање ће волети ближњег, животиње и биљке. Овако како смо настројени нећемо успоставити однос са природом и околином. Ако нека птица испадне из гнезда онда ћете је нахранити, а ако не испадне нећете је се сетити. Ја гледам птице: кажем “треба сиротице да их нахраним”; и бацим им мало мрвица, а оставим им и воде. Видим болесне гране на дрвету и одмах их сечем да не би заразиле цело дрво. Или негде лупају врата, или прозор, мој ум је одмах тамо. Заборавићу на себе, чак и ако ми је нешто





потребно, и гледаћу да се не разбију та врата, тај прозор, да не беде какве штете. Успут мислим и на себе – мислим на своје спасење. Јер ако неко саосећа са створењима и мисли на њих утолико ће више мислити на њиховог Творца! Ако човек тако не поступа, како ће се усагласити са Богом?

А затим, кад излазите напоље погледајте мало око себе. Може неко из непажње или из злобе – молим се да нико не почини никакво зло – да баци нешто запаљиво и изазове пожар; зато увек бар баците поглед. И та пажња припада духовном животу јер такав поглед (брига) јесте дело љубави. Ја погледам горе–доле кад излазим из келије, погледам на кров да видим осећа ли се мирис паљевине. Друга је ствар ако имаш толико вере да молитвом угасиш пожар. У супротном, мораш својим деловањем да угасиш пожар. Или, када чујем пуцање, обратим пажњу да видим шта је: пуца ли неко? Или су можда војне вежбе? Да није експлозија? Мој ум зачас лети онамо, измолим једну бројаницу. Онај ко из љубави према другом запостави себе, такав ће пребивати у љубави Божијој и љубави свих људи.

Али данашње поколење је поколење равнодушности. Већина су само за параду! Немој случајно да им кажеш, ако се нешто догоди, да притекну у помоћ. А ни параде више не желе! Некада су људи ишли на параде, слушали корачнице и маршеве и због тога били узбуђени. Сада не доживљавају ништа. Постоји нека равнодушност код нас Грка. Наравно, и други народи су у сличној ситуацији јер немају идеале. Видиш, Грци имају много недостатака, али имају и један дар од Бога, усрдност и јунаштво.

Будимо одговорни¹⁷⁶

Неком приликом дошао ми је овде у келију један, до сржи, безбожник. Пошто је свашта напричао на крају је рекао: “Ја сам иконоборац.” Кажем му: “Ти, без вере и страха Божијег, како ти да будеш иконоборац? У време иконоборства неки хришћани су од сувишне ревности отишли у другу крајност, запали у прелест, али је Црква после исправила ту заблуду. Није, дакле, ствар у томе да нису веровали.” Потом је почео да хвали данашњу ситуацију у свету. И похваљасмо се. “Добро”, кажем му, “у каквој ситуацији се свет налази? Јавни тужиоци се боје да раде свој посао, да покрећу тужбе за злочи-



не. Прете им са свих страна и они на крају повуку тужбу. У таквој ситуацији, ко влада? Теби одговара таква ситуација? Ти си још већи злочинац кад тако нешто подржаваш. Зато ли си дошао?

“Ајде губи се одавде!” Отерао сам га

– *Сћарче, не бојити се кад њако љоворише?*

– Чега да се бојим. Ја сам себи већ ископао гроб. Да нисам то урадио бринуо бих се што ће неко други морати да се умори копајући. Овако ће морати само да баци неколико лопата земље...

Имам у виду једног другог безбожника, богохулника, којег често пуштају да говори на телевизији, а говори најбогохулније речи за Христа и Богородицу. Црква би требало да заузме став, да изопшти људе као што је он. Али јерархија се устручава.

– *Сћарче, шта ће донети изопшћење кад њакви људи не верују ни у шта?*

– Барем ће се показати да Црква има свој став.

– *Мислише, сћарче, да је ђушање, у неку руку, одобравање?*

– Да. Један је написао тако ужасне ствари за Богородицу и нико се није успротивио. Кажем свом познанику: “Зар не видиш шта овај пише?” Одговара ми: “Е, шта да му радиш. Ако обратиш пажњу на њега испрљаћеш себе.” А у ствари, боје се да проговоре.

– *Чега мислише да се боје?*

– Да не би неко написао нешто против њега и тако буде изложен подсмеху и зато трпи да хуле на Пресвету Богородицу! Не желимо да неко истера змију из рупе да не би пореметио наш мир. То се зове одсуство љубави. Потом, човек почиње да дела само из интереса. Зато постоји овакав дух данас: “Са тим и тим човеком треба имати добре односе да би имао само лепе речи за нас. А са оним другим, исто тако, да нас не опањака. Све у свему, да од нас не би правили будале, да не бисмо били жртве.” Други је, опет, равнодушан, па каже: “Боље је да се не јављам да не бих изашао у новинама.” Већина су, дакле, сасвим равнодушни. Тек у последње време је почело нешто да се дешава. До скоро нико ништа није писао. Ја сам пре неколико година дигао глас на једног Светогорца, а он ми је одговорио: “Ти си врло родољубив”. Пре извесног времена ми је дошао и рекао ми: “Све су разрушили, породицу, просвету...” А ја сам му одговорио истим речима: “Ти си врло родољубив!”

Целокупна ова ситуација има и добру и лошу страну. Зло је што су они који имају нешто у себи постали равнодушни и кажу: “Зар ћу ја исправити ситуацију?” А добра страна је што су многи по-





чели да размишљају и да се мењају. Овде ми долазе многи и видим да покушавају да се оправдају за своју прошлост, а то је добар знак да су почели да размишљају.

– *То онда, Сјарче, значи да увек треба да исповедамо наше вјерују?*

– Треба имати расуђивање. Некад је потребно ћутати, а некад отворено исповедити своје “вјерују”, јер носимо одговорност ако не проговоримо. У овим тешким временим свако треба да чини оно што је до њега, а оно што није до њега да препусти Богу, тако ћемо умирити своју савест да смо учинили оно што смо могли. Ако не будемо дејствовали кости наших предака ће се превртати у гробу. Они су толико пропатили за отаџбину, а шта смо ми учинили за њу? На Грчку и њену православну традицију су заратили сами Грци, па зар ми треба да ћутимо и да гледамо? Страшно је то! Некоме сам рекао: “Зашто не говорите? На шта личи то што ради тај и тај?” “Ма шта да кажеш”, каже он мени, “тај је ђубре.” “Ако је он ђубре, зашто ви не говорите? Ударите на њега.” Ништа нису учинили, оставили су га на миру. Једног политичара сам овде изгрдио. Кажем му: “Устани и реци јавно: не слажем се са тим и тим.” То је часна ствар. Али они гледају само своје циљеве и не интересује их што друге ствари пропадају.

Ако хришћани не буду отворено говорили, ако се не буду супротстављали, ствари ће се још више погоршати. Ако се супротставе, други ће мало размишљати. Али, данашњи хришћани нису за борбу. Први хришћани су били тврд орах, зато су и могли да промене сав свет. А у време Византије једну икону су изнели из Цркве, па се свет томе супротставио. Христос је распет да бисмо ми васкрснули, па зар треба да будемо равнодушни? Ако Црква не говори да не би дошла у сукоб са државом, ако митрополити не говоре да би били са свима у добрим односима, јер им помажу у издржавању многих институција итд., а Светогорци опет, ако не говоре да им држава не би укинула помоћ, ко ће онда да проговори? Рекао сам једном игуману: “Ако вам кажу да ће вам укинути помоћ ви им реците да ћете ускратити гостопримање, па нека размишљају.” Професори Богословског факултета се не јављају јер кажу: “Ми смо службеници, изгубићемо плату и од чега ћемо живети?” А монахе су ухватили на то да им неће дати пензије. Зашто ја нећу да примим ни ту малу пензију коју нам даје Земљорадничко осигурање? Још само недостаје да будемо осигурани код некаквог Земљорадничког осигуравајућег дру-



штва! То није часно. Да монах буде осигуран као бескућник, то да, то му чини част. Али да буде осигуран као земљорадник, зашто? Монах је, одрекао се великих пензија, одрекао се света и дошао у манастир. И зар да прима пензију од света! И зар да доспемо дотле да издамо Христа зарад пензије?

– *Али Сјарче, једна монахиња је радила као учитељица и поштом је да добије пензију.*

– Добро, то још и некако, мада би најбоље било да је неком поклони да би од Христа добила још већу пензију.

Видим шта нас чека и зашто ми је тешко

Пролазе године и то тешке године! Невоље још нису прошле. У казану још ври. Ако човек није крепак како ће савладати неку тешку ситуацију? Бог није створио човека као пасивно биће. Треба неговати усрдност. Истина, Боже сачувај кад би дошло до неког озбиљнијег потреса мало ко би остао на ногама. Пред Други светски рат у мом крају, у Коници, где сам радио у столарској радионици, била је пијаца где су сељаци доносили кукуруз, брашно и друго. Неки богати – ма шта богати, они који су узимали некакву камату из банке – ногом би надмено ударали у врећу брашна, или кукуруза и са висине питали сељака–продавца колико кошта. Кад је почео рат, па су били принуђени све да продају ти исти људи су постали љубазни: “Добар дан”, рекао би један, “имате ли кукуруза?”, питао би други. Зато, сада захваљујте Богу увек и за све. Гледајте да постанете храбрије, мало се стисните у потребама. Видим шта нас чека и зато ми је тешко. Немојте се опуштати. Знате ли како је хришћанима у другим земљама?¹⁷⁷ У Русији су на принудним радовима. Како им је тешко! О духовним књигама нема ни говора. А тек у Албанији, то да и не спомињемо. Велика несрећа! Немају шта да једу. Тамо ни цркве, ни манастире нису поштедели. Чак су људима и имена променили да се не би чуло неко хришћанско име. А у Америци, где има мало православних и расути су по разним покрајинама, знате ли како им је тешко? Немају православну црквену општину, па сатима возом путују да дођу на свету Литургију, а долазе и на Свету Гору да се о нечему посаветују! Велико је зло овај дух незахвалности који је захватио Грчку данас.



Колико светитеља ће Бог пројавити у земљама комунизма! Мученици! Они су одлучно ишли у смрт! Неки од њих су имали високе положаје али се нису покорили законима који су били супротни законима Божијим. “Не слажем се, убијте ме, затворите ме”, говорили су. И све то да би зауставили законе који би оштетили друге. А овде, без икаквог притиска са стране, показују невероватну равнодушност! Кад би само прошли кроз рат или неке тешкоће размишљали би другачије. Сада се понашају као да се ништа не дешава. Као кад би неко, тако да кажем, у пролеће дошао авионом из Аустралије у Грчку, а у јесен се опет вратио; он би сваки пут пред собом имао пролеће. Из пролећа у пролеће, те тако не би знао како изгледа зима и невреме.

– *Сћарче, како можемо помоћи једном равнодушном човеку?*

– Треба га подстаћи на добро узнемирење, да га то натера да се замисли, да сам пожели помоћ. На силу не бива ништа. Човек треба да буде жедан да би му дао воде. Дај силом храну некоме ко нема апетита: он ће је повратити. Кад човек нешто не жели не могу му одузети слободу избора.

Незнање није оправдање

– *Сћарче, можда су неки равнодушни јер не знају?*

– Шта не знају? Навешћу ти једно незнање. Један професор са Халкидика није ништа знао о Св. Гори. А други, опет, учитељ из Немачке му је причао о Светој Гори, па су дошли заједно. Немац је знао чак и колико манастира има на Светој Гори. Упркос томе што је био протестант, знао је чије су мошти и где се налазе итд. Да ли је незнање овог професора са Халкидика оправдано? Један Американац је саветовао неког са Халкидика да дође да му помогнем. Из Америке! Рећи ћу вам још нешто. Дошао ми је овде неки човек из Флорине. “Јеси баш из места, из Флорине?”, упитам га. “Да, баш из Флорине”, каже. “Ви тамо имате доброг митрополита”, кажем му. “У ком тиму игра?”, упите ме. Мислио је да му говорим о неком фудбалеру! Био је загрижен за фудбал. Ни свог владику није познавао – барем је Флорински епископ познат. Такво незнање се не оправдава.

Не, незнање се никако не може оправдати у данашњем свету. Недостаје добра воља [настројење], усрдност. Онај ко има добро настројење да позна Христа познаће Га. Преобратиће се. Чак и ако не сретне неког богослова или монаха и нема могућности да чује реч



Божију, он ће се, ако има добро настројење, преобратити или од змије или неке звери, или муње, или поплаве, или неког другог догађаја. Устројиће тако Бог. Један млади анархиста је био отишао у Немачку. И пошто се био сплео са наркотицима, затворили су га у поправни дом. Ниоткуда није било помоћи. Али у поправном дому неко му је дао Јеванђеље да чита. Прочитао је Јеванђеље и одмах се променио. “Отићи ћу у Грчку”, рече, “тамо је православље”. Кад је дошао у своје село родитељи су одлучили да га ожене. Оженио се и добио и дете. Непрестано је читао Јеванђеље, ишао у Цркву, поштовао празнике. Други, који су гледали како живи, почеше говорити: “Чим он чита Јеванђеље значи да нешто није у реду, полудео је!” После неког времена жена га је оставила и одвела дете са собом. Кад га је жена напустила онда је и он оставио све што је имао у селу, њиве, трактор и остало и отишао у једну пећину где је почео да се подвизава. Један духовник му, међутим, рече: “Треба да нађеш своју жену, да се споразумете и после тога ћеш одлучити шта ћеш даље да радиш.” Пошао је тако у Солун да нађе своју жену. Веровао је да ће му је, јер му је духовник тако рекао, Христос послати.

Дошао је до Солуна али није нашао своју жену. Међутим, ту сретне неке Немце и почне да им говори о православљу и крсти једнога од њих. Они му платише за пут и он са њима пође у Атину. Ни тамо му Христос не откри жену. Поново му платише пут и он оде на Крит. На Криту нађе посао и у међувремену оде до једног духовника. А он му, кад га је саслушао, рече: “Не изгледају ли твоја жена и дете тако и тако? Овде у близини ради једна жена. Нема дуго откако је дошла.” И описа му изглед те жене. “Мора да је она”, рече. Духовник је обавести. А она се сасвим смути када га угледа: “Преко магије си ме нашао, ти се бавиш магијом.” Окренула се и побегла је пре него што је успео било шта да каже. Поново је изгуби. Сазнаде за мене и дође у Колибу. Закуца једанпут и причека. Онда се склони у страну и почне да прави метаније све док му нисам отворио. Одећа му је била стара и похабана. Онда ми све исприча. Имао сам сувих смокава и понудих га. “Хоћеш ли смокава?” – упитах га. “Немам зубе”, каже. “Немам ни ја”, рекох. На крају ме упита: “Патиш ли? Ја патим. Из патње излази радост у Христу.” Питам га хоће ли да му дам неку кошуљу а он ми одговара: “Не треба ми, имам две. Кад отопли једну ћу неком поклонити.” Кажем му: “Пази, све док не рашчистиш са својом женом да пазиш на своје здравље, јер имаш дете и одговоран си за њега.” Какво самоодрицање! Каква вера! А није имао ни двадесет седам го-



дина. Ни монашки живот није упознао. Био је у потпуном незнању али је имао добро настројење и Бог му је помогао да уђе дубоко у јеванђељску поруку.

Зато кажем да незнање није оправдање. Једино ако је неко “заостао” или ако је у питању мало дете, онда незнање има оправдања. Али данас су и деца праве видре. Ако неко хоће, постоје многе могућности да се упозна истина.

Друго поглавље

И само присуство хришћана јесте исповедање вере

Квари се онај ко је склон кварењу

– *Старче, да ли разни њокрејци и њројшесци хришћана доносе неке резултате?*

– У ово доба и само присуство хришћана је сведочење за веру. Неко, вероватно, својом молитвом може много допринети, али ће други искористити његово ћутање и рећи: “Тај и тај се уопште није успротивио што значи да је на нашој страни; слаже се са нама.” Ако се бар неколицина не дигне против зла, то јест не разобличи оне који саблажњавају верне, биће још веће зло. Тако би верујући мало живнули, али би, исто тако, бар мало били заустављени сви они који се дижу против Цркве. Црква није њихов чамац па да праве излете са њим. Она јесте чамац али Христов. То су обични клеветници којима је важно да имају добру плату, луксузан аутомобил и да јуре са забаве на забаву... И онда хоће законом да уведу “грађански” брак, да озаконе побачаје... Шта ће учинити Бог, то је друго питање.

И са овим богохулним филмовима покушавају да исмеју Христа. То чине да би на крају рекли: “Ето, такав је био Христос, сада ће доћи прави Месија.” И онда ће представити свог “Месију”. То им је циљ.

– *Старче, зло је у њоме што им људи верују и њако се кваре.*

– Квари се онај ко је склон кварењу. Прихвата такве идеје јер хоће да оправда нешто што се не може оправдати како би повлађивао својој помисли. Свим тим хуљењем на Бога покушавају да оправдају владајући хаос у моралу. Превршили су сваку меру. Неки хришћани су од суда тражили да се филм “Последње искушење” забрани јер вређа верска осећања, а јавни тужилац је рекао: “Није то ништа.” Такво светогрђе се још није видело. Побуна против тог филма је за нас било исповедање вере. Али у свим тим догађајима постоји и



једно добро: раздваја се кукољ од пшенице, људи се просејавају као брашно кроз сито.

– *Старче, постоје ли њеме за које се њтреба бранијци, било као њојединац било као ѡруја, и друје за које се не ѡтреба бранијци? На ѡпример, кад су вас ојѡужили да сјте јерейик ви сјте се бранили, али друје ојѡужбе сјте ођујшали?*

– Не кажем то ја, то кажу Свети Оци.¹⁷⁸ Било која друга оптужба ми помаже у духовном расту, али јерес ме одваја од Христа.

Усјављивање светја

– *Старче, како се ѡуди моју ѡучијци на основу светја овоја шјто се дешава у светју?*

– Онај ко хоће нешто да научи – научиће и из ситница. На пример, заљуља се кандило, или почне да се ѡљуља сам човек од земљотреса и дође к себи. Сви они који не верују, кад чују да ће бити рат или нека друга катастрофа постају још гори: “Хајде да се проводимо и забављамо јер ионако нам нема живота”, а онда се тек потпуно изопаче.

Са друге стране, они неодлучни, када чују, на пример, да ће бити рата, долазе себи и мењају начин живота. Таквих је сада мало. Некада је наш народ живео духовним животом и зато нас је Бог и благосиљао и светитељи су нам чудотворењем помагали, па смо побеђивали своје непријатеље, који су увек били бројно надмоћнији. Данас кажемо да смо православни али, на жалост, само нам је назив “православни” остао.

Питао сам једног духовника који је био баш социјално активан и имао мноштво духовних чеда: “Шта знаш о оном богохулном филму?” “Не знам ништа”, рекао ми је. Не зна ништа, а живео је у великом граду. То се зове успављивање света. Остављају свет таквим какав јесте да га не би ожалостили и да би се лепо проводио. Немој случајно да некоме поменеш рат или Други долазак Христов и да зато треба да будемо спремни, да ѡуди не би пореметили свој мијр. Као што кажу неке старе жене: “Не причај о смрти него причај само о радостима и о крштењима.” Као да их не чека смрт. Тако се заварављу лажном радощју. Али кад би размислили о томе да је старац који је становао мало ниже умро јуче, а онај други је на самрти и ускоро ће

¹⁷⁸ Види шта каже Старечник о авви Агатону.



умрети, а прекосутра ће бити парастос томе и томе, који је био млађи од њих, размислиле би, дакле, и рекле: "Треба да се исповедим, да се духовно припремим јер ће ме Христос ускоро позвати у други живот." У супротном, доћи ће смрт и наћи их неспремне. Други, опет, из "добрих" побуда кажу: "Немојте јеретицима говорити да су у прелести да бисмо показали љубав." И тако свему одузимају праву вредност. Да су такви који тако говоре живели у време првих хришћана не бисмо имали ни једног светитеља. Тада су говорили хришћанима: "Само баци тамјан на жар (пред идоле) и не мораш се одрицати Христа." Али хришћани то нису прихватили. "Само немој да говориш о Христу и бићеш слободан, можеш да одеш куд ти је воља", нису пристајали. Данас видиш некакав "недокуван" свет.

– *Старче, кад ай. Павле каже: "А њлог Духа јесте: љубав, радоси..." (Гал. 5, 22), да ли њог њиме њодразумева да је радоси њоследњи исправној живљења?*

– Да, јер постоји радост овога света и радост божанска. Кад нешто није од Духа, кад није истинско и чисто не може изазвати истинску радост и мир у срцу. Радост коју осећа духован човек није радост од овога света коју, иначе, многи данас траже. Не треба мешати те ствари. Да ли су светитељи имали ту радост коју ми тражимо? Да ли је Богородица имала такву радост? Да ли се Христос смејао? Који светитељ прошао кроз овај живот без муке и бола? Који светитељ је имао ту радост коју покушавају да постигну данашњи хришћани који не желе да чују ништа непријатно да се не би ожалостили и изгубили свој мир? Ако избегавам тугу да бих био радостан, ако избегавам узнемиреност да бих био кротак – онда сам равнодушан! Једно је кротост духовна а друго кротост равнодушности. Неки кажу: "Треба да будем радостан јер сам хришћанин. Могу да будем спокојан јер сам хришћанин." То нису хришћани. Разумете ли? То је равнодушност, то је радост овога света. Онај ко у себи поседује такве особине није духован човек. Духовног човека све боли, све га дира. Болно преживљава тешке ситуације у свету, боли га људска несрећа, али за тај бол бива награђен божанском утехом. Осећа бол, али осећа у себи и божанску утеху, јер Бог, заједно са благословом, шаље души предукс раја и човек осећа сладост од љубави Божије. То је радост, духовна радост која се не може речима исказати и она преиспуњава цело човеково срце.



Примери најбоље њоворе

– *Старче, да ли људи који живе духовно у светиу њтреба да њоказују да њосије?*

– Кад је реч о утврђеним постовима Цркве као што су среда, петак, Ускршњи пост, итд., онда треба, јер је то исповедање вере. Друге постове који бивају из посебне жеље за подвигом, из љубави према Христу или да би нам се услишила молитва, онда их треба постити тајно.

Наш циљ је да живимо православно, а не само да говоримо или пишемо православно. Видиш, зато једна проповед не поучава, не утиче на другог човека, ма колико да је добра, уколико проповедник не живи у складу са својим речима.

– *А ако слушалац или читалац има добро настројење?*

– Е, тада он већ има божанску благодат и зато му то бива на корист. Али неко ко нема добро настројење узео је и преиспитати оно што говори проповедник и то му неће бити на корист. Размишљати на православан начин је врло лако, али живети тако је врло тешко. Једном је неки богослов држао проповед и рекао слушаоцима да треба да дају крв јер је била велика потреба. И стварно су га многи послушали, али он сам није дао ни једну кап, иако је имао крви... у изобиљу. Многи су се због тога саблазнили. "Ја сам", говорио је, "својом проповећу учинио много и подстакао сам људе да дају крв, а то је као да сам дао највише крви." Тако је повлађивао својој помисли. Али боље би било да није држао ту проповед, већ да је без речи отишао и дао крв. Дела су важна. Један посетилац ми каже: "Ја сам десничар", и пошто није имао никакве везе са црквом питам га: "Ако се не осењујеш крстом, шта ти то користи?" рекох му. "Ако не прави знак крста, од какве је користи што је рука десна? По чему се разликује од леве којом се и овако и онако не осењујемо?" Ако си десничар и не осењујеш се крстом, по чему се разликујеш од левичара? Ствар је у томе да будеш духован човек, да будеш у близини Христовој и тада ћеш помоћи и другима.

Кад човек води исправан живот то се прочује надалеко. У једном нашем граду је живео један протестант који је свакога осуђивао, свештенике, епископе. Близу тог града у једном манастиру се подвизавао неки монах. Десило се да је неки безбожник неком приликом упитао протестанта: "Добро, осуђујеш свештенике и епископе а шта кажеш за овог аскету?" Одговара му протестант: "Њега признајем јер се разликује од осталих." Верујући човек, без обзира где живео, ако је



исправан може много да помогне! Сећам се да је један мој познаник био полицајац на граници. Тамо су били и Срби комунисти и то од оних најбезбожнијих, најдоследнијих чланова партије. Када су српски свештеници долазили на грчку границу, тај мој познаник полицајац им је љубио руку. Комунисти су то приметили. Било им је чудно што грчки полицајац љуби руку српском свештенику! То је на комунисте оставило дубоки утисак и натерало их да размишљају о вери.

Колико могу бити од помоћи они који имају свој став и који му остају доследни! Зато се и ја посебно старам о неким истакнутијим људима и гледам да им помогнем, јер они својим ставом могу да служе као добар пример. Ево, такав пример може да буде један мој познаник, генерал. Јер, што год чини, чини то од свег срца, из дубине душе. Ништа не чини површно. Остали, гледајући у њега, морају да се замисле и на тај начин он им помаже. Некада су људи на власти, чак и на обласном нивоу, имали принципе, имали су веру. Знате ли шта је једна жена из управе једног града рекла неком члану градске владе? Једном је пошла са мужем на некакав свечани ручак, а било је време Госпојинског поста. На гозби је било свега и свачега, рибе, меса... Она није ништа јела, јер је била на посту. Приметио је то један члан градске владе, па јој рече: "Болесници и путници имају разрешење од поста." "Да, путници на четири точка!" Одговори му она и није ни окусила оне ђаконије. Тој гозби је, међутим, присуствовао и један клирик који им се свима обратио: "Велика ми је част што се налазим међу вама..." и тако даље. Изговорио је брдо похвала. Међутим, супруг оне жене му упаде у реч: "Не уздајте се у кнезове, у синове људске, у њима нема спасења" (Псал. 146, 3). Јер онај је почео да им ласка. Другом приликом, опет, иста та жена рекла је професору Богословског факултета: "Немојте због ситница да обарате свештенике на испитима. Гледајте да положи, јер епархијама недостају свештеници!" Хоћу да кажем да су се некада људи из локалне власти занимали за Цркву и служили су народу за пример.

Данас би људима могло бити од велике помоћи кад бисмо им ми, хришћани, пружили пример својим животом у Христу. Хришћани треба да се одликују духовним јунаштвом, племенитошћу и пожртвованошћу. Зато говорим мирјанима: "Љубите Христа, будите смерни, испуњавајте своје дужности и Христос ће учинити да људи примете вашу врлину." Врлина има особину да "одаје" човека, где год се налазио. Чак и да се сакрије и прикрије јуродивошћу, врлина ће га "одати", макар и касније, а то сакупљено благо, које ће



се изненада открити, много ће помоћи другим душама. Тада, можда, још и више.

Бој нас шрђи

У наше време Бог показује трпљење. Трпи да би се зло показало неоправданим. Постоје случајеви где се Бог умеша одмах и непосредно, а у другим случајевима чека; не даје одмах решење него од људи очекује трпљење, молитву и борбу. Колико је Бог племенит! Знам једнога који је у рату побио многе невине људе и још је жив. У другом животу Бог ће му рећи: "Оставио сам те да живиш дуже и од оних који су били добри." То значи да му се неће благо судити.

– *Сшарче, неки од ших људи су шешко болесни, зашто не умиру?*

– Изгледа да имају тешке грехе и зато не умиру. Бог чека не би ли се покајали.

– *А људи који се око њих муче?*

– Они који се муче а нису криви сакупљају себи благо на небу. А они који су криви сада се искупљују.

– *Сшарче, шша значе речи ай. Павла: "А зли људи и варалице најреговаће на шоре, варајући грује и варајући себе" (2 Тим. 3, 13).*

– Пази, постоје људи који имају неки егоизам и Бог их гура да падну још ниже: Други имају мало више егоизма и Бог их гура још дубље. Али оне који имају демонску гордост Бог не дира. Можда изгледа да они напредују, али какав је то напредак? Јадан је такав напредак. Потом, не да падају, него падају до преисподњих дубина. Бог да сачува!

Одбрана шравде

– *Сшарче, у једном шројару за Светше Оце кажемо: "Гневом шраведним шокренуши." 179 Који је шнев шраведан?*

– Кад су други обесправљени и неко се томе успротиви, онда је то праведан гнев. Али ако он сам бива обесправљен и због тога се наљути, онда такав гнев није праведан. Кад видиш некога да пати за неку свету ствар, знај да такав има божанску ревност. Тако ћеш схватити и јуродиве. Ако, на пример, пред јуродивог ставиш икону наопако он ће експлодирати од гнева; тако га можеш проверити. Посто-



ји, дакле, и праведан гнев, и само та врста гнева је оправдана. Кад је Мојсије видео да народ приноси жртве златном телету, разгневио се и бацио плоче са Божјим заповестима (Изл. 32, 1–20). Финес, унук првосвештеника Арона, је починио два убиства па је Бог ипак наредио да израиљски свештеници буду из његовог рода. Јер, кад је видео Израиљца да греши са Мадидјамком, није могао да се суздржи него га је убио и тако зауставио гнев Божји (Бр. 25, 1–5). Да их није обоје убио, гнев Божији би пао на цео народ Израиљев. Страшно! Кад читам Псалтир и наиђем на стих: “И устаде Финес, и умилостиви, и престаде погибао” (Пс. 106, 30); осећам неко посебно поштовање према том имену. И Христос кад је видео да у храму продају волове, овце, голубове, и мењаче новца како мењају новац, узео је бич и истерао их (Јн. 2, 14–15).

Кад један духован човек са гневом покушава да одбрани себе у неким својим стварима, онда је то чист егоизам, то је дејство кушача. Прима демонски утицај споља. Ако неком чине неправду или га исмејавају треба да га бране други, али због правде а не из личног интереса. Некако не иде да заступаш самог себе. Друга је ствар да устанеш и браниш озбиљне верске теме, теме које се тичу наше вере и Православља. То је већ дужност. Кад имаш у виду друге и реагујеш да би им помогао, онда је то у реду јер бива из љубави.

Кад сам био на Синају силазио сам сваке или сваке друге недеље до манастира да бих се причестио. Једном ми изузетно једноставни манастирски предстојатељ рече: “Не треба монаси да се причешћују сваке недеље, довољно је четири пута годишње. Тада су имали типик да се не причешћују често. Носио сам и камилавку. “А ни пану не треба да носе”, рече. Они су је носили само на службама. “Нек’ је благословено”, одговорих му. Отада сам је и ја носио на раменима, као шал и није ми се више обратио. Шта? Да се сваћам? Међутим, сваки пут сам се припремио за Свето Причешће и одлазио у цркву. Кад год је свештеник излазио са путиром и говорио: “Са страхом Божијим...” приклањао сам главу и у себи говорио: “Ти добро знаш, Господе мој, Исусе Христе, колико ми је то потребно”, и осећао сам у себи такву промену, да нисам сигуран да бих се тако осећао да сам приступио причешћу. Пошто је прошло тако неколико месеци, дођоше у манастир четворица–петорица младића који су, подстакнути мојим примером, дошли на Синај. И њима су тако рекли да се не причешћују. Е, тада сам проговорио и тај проблем је био решен.



Сучељавање са хулићелима

– *Старче, у Св. Писму стоји да се хула на Светога Духа не прашиша. О којој хули је реч?*

– Хула на Светог Духа уопште је ниподаштавање свега божанског, ако је човек, разуме се, при здравој памети. Тада је и одговоран. На пример, неког сам човека из све снаге гурнуо и избацио напоље, јер ми је рекао: “ма идите и ти и твоји богови...” То је било богохуљење. Или, пролазе двојица поред цркве. Један се осени крским знаком и каже другом: “Хајде, прекрсти се и ти!” А он му одговара: “Ма, иди молим те, зашто да се прекрстили?” То ниподаштавање је хула. Код благочестивог човека хула нема места. Али и бестидност је хула на Духа. Бестидан човек изврће или гази јеванђелску истину да би оправдао свој пад. Не поштује истину, стварност, већ је свесно искривљује, гази по светињи. То му полако улази у навiku. А томе следи удаљавање благодати Божије и човек пада под демонски утицај. И ако се не покаје, како ће се даље развијати?... Сачувај Боже! Али, ако се неко разгневи, па у гневу хули чак и на Светог Духа, за такву хулу може бити опроштено, јер човек сам не верује у оно што је изрекао, већ ју је рекао у афекту (љутини), изгубио је контролу над собом и одмах потом се покајао. Бестидник, међутим, оправдава лаж како би оправдао свој пад. А онај ко налази оправдање за свој пад, оправдава ђавола.

– *Старче, како оправдава свој грех?*

– На пример, сети се нечега што је речено пре десет година, и онда то наводи као пример како би оправдао себе. Чак ни ђаво, највећи адвокат, не може да се сети тако нечега у датом тренутку.

– *И како се осећа такав човек?*

– Како се осећа? Нема никад мира у себи. Чак и кад је у праву, па самог себе оправдава, нема мира. Још је горе кад није у праву а покушава да оправда себе на бесраман начин. Зато треба да пазимо на бестидност и ниподаштавање не само према свему што је божанско, него и према ближњем који је икона Божија. Бестидни људи се налазе на првом ступњу хуле на Духа Светог. Ниподаштавање божанског је други ступањ, а на трећем је сам ђаво.

– *Старче, кад говоре против Цркве или против монаштва, шта учинити?*

– Пре свега, ако неко говори ружно, на пример о теби, као особи, не смета. Размишљај овако: “Христа, Који је био Христос, толико су вређали, али Он није рекао ни реч; колико би тек ја као гре-





шник требало више да подносим?" Кад би дошли да вређају мене као особу, уопште ми не би сметало. Али кад ме вређају као монаха онда вређају целокупну монашку установу, а ја као монах нисам монах само за себе и отуда морам да проговорим. У таквим случајевима их треба оставити да се "испразне" и онда им одговорити. Путовао сам аутобусом и нека жена је вређала свештенике. Сачекао сам да заврши и онда јој рекао: "Имамо велике захтеве према свештеницима, али ни њих није Бог бацио падобранима на земљу, него су људи и имају своје људске слабости. А можеш ли ти мени да кажеш какво ће дете родити и како ће га сутра васпитавати једна офарбана мајка као ти, са ноктима као у грабљивице? И шта ако то дете буде сутра свештеник, или монах, какав ће бити?" Други пут, сећам се, путовао сам аутобусом из Атине за Јањину. Један од путника током вожње није престајао да осуђује митрополита са којим је тада било некаквих проблема. Рекох му две-три речи и после почех у себи да се молим. Онај настави. Када смо стигли у Јањину, изиђосмо из аутобуса, а ја га повучем у страну и кажем му: "Познајеш ли ти мене?" "Не", каже он: "Како онда можеш тако да говориш? Можда сам ја много гори од онога кога толико грдиш, а можда сам достигао и до светости. Како можеш преда мном да говориш такве ствари? Ја не могу ни да замислим да тако што људи могу чинити, па макар били из света! Потруди се да се поправиш, јер ће те Бог жестоко казнити – за твоје добро, разуме се." Почео је да дрхти. Али и остали су разумели, како сам могао да закључим по пометњи која је тада настала.

Видиш како неко псује светиње а остали ништа не кажу. У таквом случају кроткост је од демона. Једном приликом, када сам силазио са Свете Горе, срео сам на броду једног несрећника који је побегао из душевне болнице и дошао на Свету Гору. Бучно је псовао и грдио старије, власт, лекаре... "Толике године", викао је, "кљукају ме лековима и тресу електрошоковима! Вама је добро. Имате своју удобност, аутомобиле. А мене је мајка са дванаест година послала на неко острво. Двадесет пет година идем из луднице у лудницу." Грдио је све партије и на крају поче да псује Христа и Богородицу. Онда устанем и кажем му: "Престани!" Обратим се и осталима: "Има ли овде неко одговоран?" Освести се, изгледа, његов пратилац – вероватно је био полицајац – па га мало умири. Све своје проблеме испричао је вичући и псујући. Заболело ме за њега. После дође и пољуби ми руку. Пољубио сам га. Имао је право. Сви ми, мање или више, имамо удела у његовој не-



срећи. Тако сам и ја био узрок што је, јадник, толико викао и псовао. Да сам био на вишем духовном нивоу, можда бих му помогао.

Колико су били разочарани Грци што се држава споразумела са Турском о размени становништва, па су путовали бродом у Грчку! Двојица морнара [из посаде грчког брода] псовали су Христа и Богородицу. То је за ове људе [избеглице] било превише! Рекоше: "Зар Грци, хришћани да псују Христа и Богородицу!" Зграбише их и бацише у море. Срећом, ови су знали да пливају, па су се избавили. Чак и кад неког човека псују треба да га заштитимо, а камоли Христа! Дође у колибу неки хроми момчић, а лишице му озарено. Кажем себи: "Овде има нечега, кад се благодат Божија зари толико!" Упитах га: "Како си", и рекох му још неколико уобичајених реченица, а он ми одмах исприча шта му се догодило. Неки човек, боље рећи звер, псовао је Христа и Богородицу и момак скочи на њега да га спречи. А онај га баци на земљу и поче га газити, обе ноге му је озбиљно повредио и после тога је, јадничак, остао хром. Он је исповедник! Шта су све претрпели исповедници и мученици!

– *Старче, многи њобожни млади у војсци имају њојешкоће са онима који њсују. Шта га раге?*

– Треба имати расуђивања и стрпљења. Помоћи ће Бог. Радио-везиста који је био са мном у војсци по струци је био лекар, безбожник и богохулник. Сваког дана је долазио у јединицу да ми испира мозак. Причао ми је о Дарвиновој теорији и сличним стварима, чисто хуљење. Али после једног догађаја схватио је неке ствари. Били смо на неком задатку и натоварили радио-станицу на једну велику мазгу.

На једној оштрој низбрдици мазга је почела да се клиза и ја је ухватим за реп а лекар ју је држао за улар. У једном тренутку, како јој је самар исувише гњечио уши, мазга се ритнула задњим ногама и толико ме ударила да сам одлетео неколико метара. Кад сам дошао себи устао сам и схватио да могу да ходам! А једино чега се сећам је да сам пре ударца рекао: "Богородице моја." Ништа друго. Остали су ми печати од њених потковица. Овде по грудима све ми је било плаво. Толиком силином ме ударила мазга! Лекар није могао да верује када је видео да могу да ходам! И наставили смо пут. Кад смо мало одмакли лекар се спотаче о један камен и паде. Није могао да устане и да настави пут. Поче да виче: "Пресвета Богородице, Христe мој!" И рече ми: "Сада ће сви да ме оставе: готов сам. Ко ће ми помоћи?" Плашио се да га не ухвате. "Не брини", рекох му, "сећашу и ја овде по-



ред тебе. Ако ухвате и заробе мене, заробиће и тебе.” Јадник је после размишљао: “Арсенија¹⁸⁰ је тако снажно ударила мазга и он је одмах устао, а ја сам се мало оклизнуо и не могу да ходам.” Убрзо је устао, али је храмао, па сам га придржавао. Остали су већ далеко били одмакли. Добио је лекцију, па је после дошао себи. Свакога дана је хулио, а онда када је био у опасности, повикао је “Пресвета Богородице!” Богородица се сажалила на њега! Један други, опет, који је у војсци возио мотоцикл два пута је ломио ногу, али је и даље хулио.

– *Нисте му ништа рекли?*

– Шта да му кажем? Нисам ништа рекао, а он је псовао непрестано и Христа и Пресвету Богородицу намерно, да ме секира. После сам то схватио, па сам се само молио. Али да видите, иако су у почетку псовали и тај и други из чиста мира, касније, кад се нађу у невољи почну да гризу језик ако им полете псовке! У случајевима кад чујеш да неко безочно и намерно хули најбоље је да не обраћаш пажњу и да се у себи молиш. Јер ако примети да обраћаш пажњу он ће непрекидно псовати, а ти ћеш на неки начин постати узрочник његове демонизованости. Међутим, ако човек који псује није бестидан него има благу нарав и псује из рђаве навике, онда можеш нешто и да му кажеш. С друге стране, ако и има благу нарав али је пун егоизма, онда припази да му се не обраћаш оштрим речима него што смиреније можеш и са болом. Шта каже авва Исак Сиријски: “Снагом својих врлина постиди оне који се са тобом споре... и ућуткај их кроткошћу и тишином својих усана. Порази бестидне својим добродетелним опхођењем, а распусне у насладама затварањем очију” (Подвижничка Слова, Слово 23, 10).

Треће поглавље ”Чистима је све чисто”¹⁸¹

Духован човек је “огањ који сажиге”

– *Старче, како се у данашњем друштву може живети исправно, хришћански, а да се не саблажњавамо о људе који живе далеко од Бога?*

– Зашто би се требало саблажњавати о људе који нису у Божијој близини? Кад би неко тако живео у породици и имао још пето-

180 Световно име старца Пајсија.

181 Титу 1, 15.



ро-шесторо браће и када би двоје-троје од њих одвукао сатана, па би живели грешним животом, да ли би га њихов грешни живот саблажњавао?

– *Не, него би ипак због њих, јер су му браћа.*

– Е, видиш, зло се налази у нама. Немамо љубави и зато остале људе не доживљавамо као браћу него се саблажњавамо о њих. Сви смо једна велика породица и браћа међусобно, јер су сви људи деца Божија. Ако стварно мислимо да смо сви међусобно браћа, онда ћемо патити због оних који живе у греху и нећемо се саблажњавати њиховим животом, него ћемо се молити за њих. Уколико се саблажњавамо значи да зло није изван нас него у нама. Кад год се саблазнимо треба да кажемо себи: “Колико људи сам ја саблазнио? За име Божије, зар да не истрпим свога брата? Како ће мене Бог трпети поред свега што чиним?” Помислите на Бога, на Пресвету Богородицу и анђеле који виде све људе на земљи – као да се налазе на неком балкону и гледају на трг на коме је окупљено много људи – једни краду, други се свађају, трећи телесно сагрешују... Како их трпе! Како они трпе свеукупно зло и грех који постоји на свету, а ми не можемо да отрпимо свога брата! То је страшно.

– *Старче, шта значе речи апостола Павла да је “наш Бог огањ неугасиви” (Јевр. 12, 29)?*

– Кад убациш у камин хартију, смеће шта ће бити са њима? Зар неће изгорети? Тако је и код духовног човека. Све што у њега убаци кушач, бива спаљено. “Огањ неугасиви!” Кад се у човеку распали божански огањ све што је рђаво бива спаљено. Ружне помисли више се не задржавају у њему. Односно, ђаво не престаје да убацује ружне помисли, али их духован човек, будући да је огањ, сажиге. Потом се ђаво умори и престаје. Зато ап. Павле и каже: “Чистима је све чисто”. У таквим људима, дакле, нема ништа нечисто. Чисте људе и у бласто да бациш они ће остати чисти, као што сунчеви зраци, где год да падну, остају светли и чисти.

Духован човек се поводи за светитељима, али га телесни човек не раздражује. Гледа га, осећа бол због њега, али на њега не утиче то зло. Човек осредње духовности, мења се на боље под утицајем духовног човека; али под утицајем телесног човека мења се, пак, на горе. Телесни човек не схвата човека достиглог до светости, док га други телесни човек раздражује. И док демонизовани човек одмах бежи чим види човека достиглог до светости, дотле се телесни човек приближава светитељу да би га искушао и саблазнио. Човек који је





доспео у стање становника Содома саблажњава се чак и о анђеле (Види Пост. 19, 1–5). Смирени човек, чак и ако је духовно неискусан, разликује анђела Божијег од ђавола јер има духовну чистоту и тиме је сродан анђелу. Самољубив и телесни човек, осим што лако пада у демонску замку, својом телесношћу и сам шири зло и својим духовним микробима заражава душе склоне болестима.

– *Старче, како неко може досећи у стање да све види чисто?*

– Треба прво очистити срце да би у њему почивала благодат Божија. Зар се не каже у псалму: “Срце ми чисто сздај Боже” (Пс. 50, 12)? Кад се срце очисти, било мушко или женско, онда се Христос настани у њему. Такав човек не саблажњава друге нити бива саблажњен од других, него шири око себе благодат и побожност. Човек који чува и одржава своју духовну чистоту задржава и божанску благодат у себи. Тако све види чисто, а оно што је нечисто уме да искористи на добро. Исцељује га у својој духовној радионици. Од нечисте хартије прави марамице или свеске, од употребљеног метала прави свећњаке итд. Насупрот томе, човек који је подлегао лукавости и размишља лукаво, чак и оно што је добро претвара у зло, као што фабрика оружја од злата прави метке, и топовске гранате јер су њене машине и калупи тако устројени.

Кад неко почне да прави уступке греху он прво потамни изнутра, а очи душе се замућују и он све нејасно види. Потом бива заражен грехом и грех га смућује. Чак и оно што је чисто може видети као грешно. Постоје, на пример, људи који не могу да верују да има младића или девојака који живе истински чистим животом. “Немогуће је”, кажу, “да тога има данас.” Они су, јадници, толико огрезли у грех да грех виде свуда око себе.

Људи који спавају са “покварењацима” не могу да замисле да постоје други који спавају са анђелима. Мада, не треба очекивати од свиња да воле и поштују љилане. И Сам Христос то каже: “Не мењите бисере пред свиње” (Мт. 7, 6). Зато је добро да онај ко живи духовно и чисто буде изузетно опрезан и не меша се много са посветовњаченима, нити да им пружи духовни повод да буде изложен оштећењу и да не би он оштетио друге. Телесни људи имају другачији типик и други (тј. ђаво) им одређује правила и не разликују свето миро од колоњске воде.

– *Старче, може ли неко, ко жели да живи у Христју, бити сиречен од сјољашњих искушења?*



– Не. Од Христа може да нас одвоји само наш не-духован живот. “Покварењак” има следећи задатак: да ствара саблазни и шири зло, да напада људе, некад жестоко и отворено, а некад лукаво.

Христос нас увек воли, а налази се поред нас кад живимо сагласно Његовој вољи. Зато кад видите саблазни немојте се бојати и паничити. Ако човек те ствари не буде решавао на духован начин, неће се радовати ни један једини дан јер ће ђаво у њему наћи свој циљ, тј. рањиву тачку, и непрестано ће стварати саблазни, како би га мучио, данас овим, сутра оним, прекосутра нечим трећим.

Наше је да ми не чинимо саблазни

Треба, колико можемо, да не дајемо повода за стварање неугодних ситуација. Не треба да отварамо пукотине лукавоме јер се душе, које имају оштећену помисао, оштећују још више и траже повод да саме себе оправдају. И тако, с једне стране зидамо а са друге рушимо.

Дошли су ми једном овде неки младићи, савремена деца, и почели смо разговор. Тог дана је требало да изађем са Св. Горе и кад су сазнали и они су са мном пошли на брод и сели поред мене. На броду су ме, са великим интересовањем, питали о разним духовним темама. Неки су, опет, то погрешно схватили и почели да нас гледају са подозрењем. Да сам могао да предвидим да ће то други погрешно разумети био бих предострожнији.

Свет је покварен. Треба да се старамо да не стварамо саблазни. Нисмо одговорни за ствари на које немамо утицаја, или о којима немамо искуства. Али немојмо очекивати плату од Бога кад својом непажњом изазовемо неки проблем. Плату добијамо кад нас непријатељ искушава а ми га побеђујемо својом пажњом и трудом. Дође ми, на пример неко и каже да сам у прелести. Прво ћу да видим јесам ли у прелести, или нисам. “Овај мора да је нешто приметио, да би ми тако нешто рекао. Такве ствари нико не говори из чиста мира, а можда је и нешто погрешно схватио”, размишљам и покушавам да откријем шта је погрешно разумео, па да га исправим. Ако каже да сам прелестио, да сам маг, то је за мене добитак, јер свет неће више долазити и ја ћу имати свој мир. С друге стране, он ће, јадник, бити кажњен, јер наноси зло Цркви: а то је грехота, зар не? Ја сам крив, јер нисам пазио. На пример, долазе ми ту људи и целивају руку, а ја их другом руком лагано лупнем по глави. Они други који то гледају кажу: “Види, он благосиља а само је прост монах. Шта је овај?” Нису они криви, него ја и то више не треба да чиним.



– *Старче, кад неко из нејажње најрави неку саблазан људи кажу: “Пустји ја, он је неурачунљив.”*

– Неурачунљив је онај ко не може да размишља, а не онај ко не пази. Онај ко не пази пали ватру и не размишља о пожару. А када понекад подметне ватру неки такав човек, па опече и друге душе, дужност нам је да се молимо и да бацимо понеку кофу воде.

Постоје још и импулсивни људи, који су и поред тога побожни, па кад чују нешто са чим се не слажу, скоче и направе русвај, не испитавши претходно да ли чине ваљано, или не. У таквом случају понекад треба на леп начин мало да стиснемо кочницу, а понекад, кад се мало умире, треба, опет на леп начин, да им ставимо камен под точак, јер би могли да оду у провалију и да и друге повуку са собом.

Неки радо праве саблазни

Не треба одмах веровати све што чујеш, јер многи говоре онако како су сами разумели. Св. Арсенију Кападокијском дође неки човек и каже: “Дај ми благослов, Хациефендија¹⁸², тамо горе се сакупило сто змија.” “Сто змија? Одакле толике?” зачуди се свети Арсеније. “Е, ако их није било сто, морало их је бити сигурно педесет.” “Педесет змија!” “Двадесет пет их је свакако било!” “Јеси ли икада чуо да се негде сакупило двадесет пет змија?”, опет му каже свети Арсеније. Потом му рече да их је у сваком случају било десет. “Добро”, рече му светитељ, “нису ваљда имале скупштину, па да се окупи десет змија? Ђути, то није могуће!” “Пет их је могло бити”, каже онај. “Да ли баш пет?” “Па, можда су биле две.” А онда га пита свети Арсеније: “Јеси ли их видео?” “Нисам”, каже онај, “чуло се из грања: сссс.....”. Могао је, значи да буде и неки гуштер!... Од свега што чујем, никада одмах и не изводим закључке док не проверим. Зато што поједини људи говоре да би осудили, други тек онако, трећи са неким циљем.

Како неки људи радо праве саблазни! Била два пријатеља у Коници, који су се међусобно много волели. Празнике и недеље нису проводили у граду, него су долазили у манастир, у Стоми, чак су и појци били. Једнога дана неки изопачен човек смести им свађу. Оде код једног и каже му: “Знаш ли шта је за тебе рекао онај? Рекао је то

182 Тако су становници области Фарасе звали светог Арсенија Кападокијског.



и то.” Оде онда код другог и каже: “Знаш ли шта је за тебе рекао онај кога сматраш пријатељем? То и то?” Обојица одмах постадоше звери и посвађаше се усред манастира! У међувремену, онај који је потпалио фитиљ оде, а она двојица удри у свађу и вику. Онај млађи је био и по природи мало нервозан, па је псовао старијег. “Шта сада да радим?”, кажем у себи, “Ето шта ради кушач!” Одем и кажем старијем: “Ма слушај, још је млад и по природи нервозан, немој да му узмеш за зло. Иди и тражи од њега опроштај.”

“Оче, зашто да тражим опроштај”, каже ми, “зар не видиш да он мене псује? Ја уопште немам појма о чему он то говори.” Одем и код оног млађег и кажем му: “Слушај, он је старији. Није све баш онако како се теби чини. Иди, затражи да ти опрости.” А он скочи и почне да виче: “Посвађаћу се и са вама, оче!” “Добро, хајде да се посвађамо! Пустите ме само да се мало припремим...” Рекох му и одох. На једно место ван манастирског дворишта склонио сам некакве дугачке мотке којима сам намеравао да оградим башту. Одем и узмем једну дугу дебелу мотку и почнем полако да је вучем, у намери да га насмејем. Он је чуо како вучем мотку, али није могао ни да замисли шта с њом намеравам! Уђем тако у двориште вукући за собом мотку, и дођем до припрате. “Чекај, стани да се посвађамо!”, кажем. Обојица прснуше у смех, чим су схватили шта сам хтео са оном огромном мотком! Тако се завршило. Лед је био пробијен, ђаво није добио оно што је хтео. “Јесте ли при себи вас двојица?”, рекох им, “На шта то личи?” И љубав поново завлада међу њима.

– *Да ли их је онај оклеветио тој истом дана?*

– Јесте и жестоко су се посвађали! Видиш ли шта ради ђаво? Онај је можда био љубоморан што су се волели као браћа, па их је окренуо једног против другог и отишао. Клевета је велико зло. Зато се и кушач назива ђаво (на грчком: (δίαβολος) диаволос = ђаво; (δίαβολη) диаволи = клевета), значи клеветник. Јер клевете: једно каже једном, друго другом и тако изазове свађу. А видиш, поверовали су у то, несрећници, и тако их је ухватио у замку!

– *А је ли то онај учинио намерно?*

– Јесте. Само да би их одвојио од... љубави. Учинио је то из зависти...

Разглашавање грехова

Кад видимо неки ружан догађај немојмо га разглашавати на све стране, него покушајмо да га покријемо. Није у реду обнављивати моралне преступе. Рецимо, ако је на путу неко ђубре, разуман човек



ће, ако прође туда, узети неку плочу, или камен и покрити га, да не изазива гађење. А неразуман ће, уместо да га покрије, можда почети да га преврће како би се још више осећао његов непријатан мирис. Тако је и кад безобзирно објављујемо грехове других – изазивамо још веће зло.

Јеванђелске речи “кажи Цркви” (Мт. 18, 17) немају смисао да све треба износити у јавност. А то из разлога што данас није сваки човек у Цркви. Цркву чине они верници који живе сагласно вољи Христовој, а не они који је нападају. У првим вековима хришћанства кад је исповест бивала пред свим члановима Цркве ове речи (“кажи Цркви”) су имале смисла. Док, у наше време, када је реткост да цела породица има истог духовника, нека нас не обмане онај “далеко га било” речима “кажи цркви”, јер када разгласимо неки, на пример, морални преступ дајемо повод непријатељима Цркве да ратују против ње, а тиме још више слабимо веру оних душа које су склонеле паду и саблазни.

Кад мајка има ћерку која је блудница неће је укоревати и понижавати пред другима, него покушава колико може да јој поврати углед. Продаће све што има и нема, повешће је са собом у други град, гледаће да је уда, како би њен живот постао исправан Управо је такав и етос Цркве. Видиш, добри Бог нас трпи са много љубави и никога не излаже руглу иако, као срцезналац, зна све наше мане. А и светитељи су избегавали да јавно изобличавају неког грешног човека; радије су са много љубави, духовне истанчаности и у тајности помагали да зло буде исправљено. Међутим, ми иако смо грешници, чинимо супротно и понашамо се као лицемери. Треба да се причувамо олаког и погрешног извођења закључака, као и уверења да је све оно што други раде зло.

– *Старче, поменули сѐ разлашавање моралних садрешња. Шта је са другим врстама греха, или нездравим ситуацијама, треба ли њих у неким случајевима обелодањивати?*

– Гледај, ја људе који су ми блиски опомињем. На пример, видим да неко прави неред и тиме саблажњава друге. Кажем му један, пет, десет, двадесет, тридесет пута да се поправи, али он не обраћа пажњу. А опомињем га јер он нема право да чини, после толико поновљених опомена, исти неред, јер за собом повлачи и друге и они га подражавају. Видиш, људи се много лакше поводе за злом него за добрим. Зато сам после принуђен да то кажем и другима који гледају шта овај чини, како бих спречио да се поведу за њим.



Кад кажем да ме узнемирава то што ради тај и тај, ја то не кажем да бих га осудио – пошто сам том истом то већ петсто пута рекао – него то радим због тога што други, који гледају његову ману, падају под његов утицај, подражавају га, па још и кажу: “Кад старац Пајсије ништа није рекао онда је то добро.” Ако не кажем своју помисао да ме не успокојава та ситуација, остављам утисак као да то благосиљам, да ми таква ситуација пружа спокојство. Тако резултат испадне погрешан, јер могу да мисле да је исправно понашање оног другог, па да га и они усвоје; а шта бива после? Мисле, у ствари, да ономе ништа нисам ни рекао. Не знају да ме онај мучи толико времена. А онда имамо и ђавола који шапуће: “Нема везе што ћеш то урадити. Видиш да то и други раде па им старац Пајсије не каже ништа.” Зато кад видим да неко наставља по своме, чинећи нешто неприлично, иако сам му рекао да то исправи, касније, у разговору, онима који га познају кажем: “Не успокојава ме то што чини тај и тај”, како бих предупредио већу штету. То није осуђивање. Не треба да бркамо ствари.

А дешава се да неки после дођу и кажу: “Зашто си то рекао другима? То је била поверљива ствар.” “Шта је поверљиво?” питам га, и “хиљаду пута сам те опомињао и ти се не исправљаш. Немаш право да саблажњаваш друге који мисле да сам ја због мог ћутања сагласан са тобом!” Још је само недостајало да то не кажем, а наноси штету другима! То нарочито говорим кад је у питању неко дете из породице коју познајем. Кад видим да то дете својим понашањем разара породицу онда му кажем: “Ако не престанеш са тим и тим мораћу да кажем твојој мајци. Немаш права да долазиш код мене и да после опомене настављаш да чиниш исте ствари. Рећи ћу то твојој мајци да бих сачувао вашу породицу.” Ако је неко покајник онда је све у реду. Али ако наставља да тера по своме онда сам дужан да проговорим; осећам се одговорним.

Четврто поглавље Делања расудношћу и љубављу

Раг на самоме себи

Ако хоћеш да помогнеш Цркви онда је боље да гледаш да поправиш самога себе, него да гледаш како да поправиш друге. Ако исправиш себе одмах се исправља један делић Цркве. Кад би, разуме се, сви тако чинили Црква би блистала. Али данас се људи баве свим и



свачим осим самима собом, јер бављење собом захтева мукотрпан труд а бављење другима је врло лако.

Ако бисмо се позабавили исправљањем самих себе и више се окретали унутрашњем него спољашњем деловању, дајући првенство божанској помоћи, више и боље бисмо помогли другима. Поврх свега задобили бисмо унутрашњи склад који нечујно помаже душама које сусрећемо, јер унутрашње духовно стање невидљиво показује врлину душе и мења друге душе. Кад се неко предаје спољашњем деловању, пре но што доспе до прочишћеног унутрашњег духовног стања, може духовно да се подвизава, али је потиштен и забринут, у тескоби, недостаје му уздања у Бога и често губи спокојство. Ако не побољша себе не може тврдити да је његово занимање за опште добро чисто. Кад се ослободи старог човека и свега што је од овога света, тек онда добија божанску благодат и тек онда бива спокојан и пружа спокојство сваком другом човеку. Али ако нема божанску благодат не може овладати собом ни помоћи другима на начин који би довео до Богу угодног резултата. Треба да се утопи у божанску благодат и потом да се почне служити својим, сад већ освећеним, силама зарад спасења других.

Добро треба остваривати на добар начин

– *Стијарче, кад имате неки проблем, шта радите?*

– Размишљам о томе шта је у томе од човека, а шта није. Испитујем са свих страна. “Учинићу ово: какве ће последице то имати овде, а тамо?... Какво зло може да нанесе, или чему може да буде на корист?” У сваком случају, увек покушавам да сагледам проблем са свих страна како би решење које изнађем било што је могуће боље, исправније. Јер може да се погреша, ако човек не пази. Ако тек касније схвати шта је требало да учини, од тога нема користи, јер је готово, као што кажу, “птичица је одлетела”! Рецимо, неко није пазио, па је спалио кућу. Добро, у реду, нико га неће обесити, али зло се догодило.

Негде су имали један проблем. Долази ми човек који је био одговоран за то и каже: “Е, сада смо решили тај проблем. Отишао сам тамо, нашао сам тог и тог и овог и овог, рекао сам им то и то и проблем је решен!” “Сада тек имате проблем”, рекох му, “оно раније и није био проблем. Сада је тек ватра планула. Првобитно су била само два угарка, а они би се и сами угасили.” Он је мислио да је својим деловањем већ био решио проблем, па је хтео да га због тога још и



похвалимо. Међутим, тиме што је учинио, направио је велику збрку и проблем је постао још већи.

Потребна је велика пажња, благоразумност и расуђивање да би се добро остварило на добар начин, да би било од користи, јер иначе, уместо да буде на духовну корист, одводи другог у пропаст. А онда, уколико човек намерава да нешто уради најбоље је да то мало одложи како би сазрело. Јер ако “убере зелено”, то јест донесе одлуку на брзину, можда ће касније имати проблема и мучиће се. Када озбиљне ствари мало и закасне после крену напред брзо и како ваља. Без обзира што је неко бистар човек, он је можда уз то и сујетан и самољубив, па те његове особине могу да буду на првом месту при његовом деловању и да не пази. Један пас, на пример, иако није од неке добре расе, ако иде у лов и пажљиво прати зечје трагове имаће више успеха него неки расни ловачки пас и има све добре особине, када жури, трчи лево–десно, али без резултата. Деловање пре размишљања садржи у себи много гордости. Зато човек не треба да жури да ступи у дејство, него треба претходно да размисли и да се помоли. Ако деловању претходи молитва, онда више не делује запењени мозак, лакоумност.

И ми, духовни људи, понекад поступамо као да Бога нема; не остављамо места деловању Божијем. Бог зна шта и како ради. Другим речима, постоје духовна средства којима се на духовни начин доводе у ред тешке ситуације, а ми хоћемо да дејствујемо световно. Кад сам био на Синају један хоца је сваког петка долазио у манастир, пео се на једну кулу, као да је минарет неке цамије, и дозивао. А имао је такав глас!... Чуо се све до горе, до испоснице Свете Епистимије. Онда је манастир, да би га спречио у томе, одлучио да петком закључава врата кроз која је хоца улазио. Ја то нисам знао и кад сам једном сишао до манастира нађем га разбеснелог пред затвореним вратима. “Сада ћу им ја показати”, рече ми, “што су ми закључали врата, да не бих улазио унутра...” “Можда су је затворили” – кажем му, “да не улазе камиле. Не верујем да су то учинили због тебе.” После сам попричао са оцима у манастиру о томе. Један секретар ми рече: “Ја ћу њему показати. Поткресаћу га ја. Тужићу га влади да нас узнемирава.” Успротивим се и кажем му: “Гледај, хришћанство није “поткресивање”. Него да ми савршимо свеноћно бденије са службом Синајских отаца и св. Екатерине да оставимо Богу да и Он каже своје. И ја ћу отићи горе [у испосницу] да се помолим.” Рекао сам још неколицини отаца да се помолс и тако је хоца добио шамар: устаде, оде и не





појави се више! Јер и да су врата закључавали, после би влада утврдила да није истина да их хоџа узнемирава и имали би компликације. Хоџа би рекао да су закључали врата, зато што је он долазио сваког петка, нанео би манастиру зло. Исто тако се неком човеку, још раније, прохтело да гради викендицу на врху св. Екатерине!... Разболео се и умро. Још један је у скорије време покушао то исто, па се и он разболео и умро. Зато је боље не ослањати се само на наша људска настојања. Неопходно је помолити се и пустити Бога да дејствује.

Обазривосћ у йонашању

– *Старче, кад видимо да се неко ружно йонаша, й треба ли му нешто рећи?*

– То зависи од тога какав је човек. У наше време потребно је много расуђивања и још више божанског просветљења. Није лако одговорити на то питање. Свака ситуација, како сам увидео, у себи садржи петсто разних предуслова. Постоје људи који се могу исправити као и људи које је немогуће исправити. Овим другима је боље ништа не говорити јер се опиру. Нарочито ако је неко самољубив, а ти га повредиш; онда се жестоко опире. Егоиста много пута зна да грешити али не попушта због свог егоизма. Кад наша побуда није чиста, тј. кад поред наклоности постоји и гордост, то значи да љубав није чиста, а то онда изазива код другог велики отпор.

Кад прекоревемо неког из љубави, саосећајно, било да он схвати нашу љубав, или не, долази до промене у његовом срцу јер нас покреће чиста љубав. Док острашћено прекореване без љубави, може оног другог претворити у звер, јер се наша злоба сукобљава са његовим самољубљем, па врцају варнице, и букне ватра као што се упали труд када креснеш кресивом. Кад трпимо другог из љубави он то разуме. И кад не испољавамо нашу злобу него је задржавамо у себи, он опет разуме, јер му то изазива немир. Као што ђаво, иако се претвара у анђела светлости, ипак доноси неспокој; прави анђеоло, међутим, доноси нежну, неизрециву радост.

– *Дакле, кад нешто кажемо и изазовемо огбојносћ, што је знак да смо насћућили из самољубља?*

– Догађају се многи неспоразуми. Једну те исту ствар један човек ће схватити овако а други другачије. Нека свако приупита себе: “Зашто хоћу да кажем ово или оно? Шта ми је мотив? Да ли састрадавам са ближњим, или можда хоћу то да кажем како бих испао добар, како бих се истакао?” Само ако се човек очисти, онда било да



се наљути, или викне, или само упуту примедбу, његове побуде су чисте. После тога све се правилно одвија јер човек поступа са расуђивањем. Јер расуђивање је очишћење [од сваке грешности и моралне прљавштине], божанско просветљење, духовна бистрина. Следствено томе, како ту може бити самољубља? И кад су побуде чисте, онда је човек спокојан. По томе ћете расудити да ли је неко ваше деловање добро.

Много пута не увиђате да начин обраћања другом добија тон безусловног захтева: “Мора бити тако и тако.” Ту се одмах нађе егоизам и ви свом саговорнику тако подигнете притисак. Ако постоје чисте побуде и смерност, примедба може да му помогне. У супротном, у њему се пробуди егоизам и ваша примедба изазове супротан учинак. Зато треба да изузмете себе и да делујете без егоизма. Тек тада вас на деловање покрећу чисте побуде. Опхођење без расуђивања најчешће наноси веће зло него опхођење махнитих који су неурачунљиви и разбијају све око себе, јер људи без расуђивања општрим речима рањавају осетљиве душе и често их смртно повреду, јер их доводе до очајања.

А има и таквих који се са свима опходе на исти начин. Не можемо, међутим, у напрстак да сипамо онолико, колико може да стане у буре, или да натоваримо на вола, колико натоваримо на мазгу. Во служи томе да вуче плуг. Не можемо на њега да ставимо самар и да га натоваримо. А мазгу, опет, у зао час смо упрегли у плуг, јер она служи за ношење товара. Не можемо све да меримо према свом аршину. Свако има своју меру. Понешто треба намерно и превидети, ако не наноси штету. Кад би сви људи у овом животу могли да се утирају у ред, не би било неваљалства и био би онда и овде рај. Не треба, дакле, пред све људе да постављамо исте захтеве.

Духовној искреносћи основна особина је љубав

Свет данас не иде како треба јер сви износе неке велике “истине” које не одговарају стварности. Слатке речи и велике истине имају вредност једино ако излазе из истинитих уста и наилазе на одзив само код људи који имају добро произвољење и очишћен ум.

– *Старче, да ли йостоји разлика између световне искреносћи и духовне искреносћи?*

– Разуме се да постоји. Световна искреност нема у себи расуђивања.

– *Да ли йо значи да човек йовори оно што мисли било да је умесно, или не?*



– Тако је, изузев овога: истина је увек истина. Али ако некад кажеш истину без расуђивања, онда то није истина. Истина је, на пример, да је тај и тај неуравнотежен. Али ако му то кажеш, тиме му нећеш бити од користи. Или, неко други каже: “Хоћу да будем искрен, па ћу отићи да сагрешим насред трга.” То није искреност. Онај ко је обдарен великим даром расуђивања, поседује племениту љубав, пожртвовност и смирење, па чак и горку истину уме да каже једноставно, да је ублажи својом добротом, а резултат свега тога је много делотворнији него слатке речи, као што горки лекови више помажу него слатки сирупи.

Када се истина користи без расуђивања, може да изврши и злочин. Неки дејствују у име истине и врше злочине. Када је неко искрен, а не поседује расуђивање, може да нанесе двоструко зло: прво самоме себи, а затим и другима, јер таква искреност је немилосрдна. Онај ко заиста хоће да буде искрен, нека почне тако што ће бити искрен пре свега према самоме себи, јер ту заправо почиње духовна искреност. Када човек није искрен према самоме себи, онда се бар руга само себи и наноси неправду само себи. Али када се без искрености опходи према другима, смртно сагрешује, јер се подсмева другима.

– *Старче, можда се неко ипак понаша збој простиодушно-сти?*

– Ма, какве простодушности! Где си видео простодушност код таквих људи? Ако је у питању дете или светитељ онда у реду. Али ако је зрео човек, под условом да није ментално заостао, и тако се понаша, онда је под утицајем ђавола.

– *И како се осећа ипакав човек?*

– Доживљава прави пакао. Нижу се искушење за искушењем. Непрестана искушења.

– *Зар се не би требало понашати отворено?*

– Отвореност, како је данас многи употребљавају, има правни карактер. “Ја сам отворен човек, све отворено говорим, *проповедам на крововима* (Лк. 12, 3). Али тиме, углавном, хоће да понизе друге и на крају и сами бивају понижени.

”Слово закона убија”¹⁸³

Питао сам једном неког човека: “Шта си ти, борац за Христа или борац за кушача? Знаш ли да постоје борци за кушача?” Хри-



шћанин не треба да буде фанатик него да воли све људе. Онај ко се без расуђивања разбацује речима, па макар биле и исправне, чини зло. Познавао сам једног благочестивог писца који се мирјанима увек обраћао врло суровим језиком, који је, међутим, тако дубоко продирао да их је до сржи потресао. Једном ми рече: “На једном скупу сам једној госпођи рекао то и то.” Али начин на који јој је то рекао, савим сигурно ју је дотукао. Увредио ју је пред свима. “Пази”, рекох му, “ти на људе бацаш златне венце са дијамантима, али тако како их бацаш, разбијаш им главе, не само оне осетљиве, него и тврде.” Не бацајмо се камењем на људе... у име хришћанства. Онај ко разобличује неког грешника пред другима, или са страшћу говори о некој личности, тога не покреће Дух Божији, него... други неки дух. Етос Цркве је љубав: разликује се суштински од правничког. Црква на све гледа са дуготрпљењем и гледа да помогне свакоме, што год да је учинио, колико год да је грешан.

Код појединих побожних хришћана видим неку чудну логику. У реду је њихова побожност, добро је њихово настројење према добру, али им је потребно и духовно расуђивање и ширина, како њихову побожност не би пратила ускогрудост, тврдоглавост (како народ каже: арбанашки инат). Основа свега је духовност, а из ње произлази духовно расуђивање, јер иначе остаје на штуром “слову закона”, а “слово закона убија”. Онај ко има смирења никада неће себе постављати за учитеља другима; такав човек више слуша и кад бива упитан за мишљење, одговара смирено. Никада неће рећи “ја” него “помисао ми каже” или “Оци кажу”, односно, говори као ученик. Онај ко мисли да је способан да исправља друге има много самољубивости у себи.

– *Старче, кад неко из доброј настројења зайочне неко дело и оде у крајности, да ли је то одсуство расуђивања?*

– Да. Самољубље га покреће на такво деловање само што то не схвата јер не познаје себе, зато одлази у крајност. Много пута неки из побожности почну своје деловање, али докле доспевају! Узмимо за пример иконоборце и иконопоклонике.¹⁸⁴ И једни и други су одлазили у крајност! Иконоборци су спаљивали и бацали иконе... а иконопоклонци су стругали иконе Христове и тај прах убацивали у све-

184 У Историји Византије Г. Острогорског, називају се “иконофилима”, а на грчком је иконолатрија, по угледу на идолатрију = идолопоклонство.



ти-Путир да би било боље Свето Причешће! Зато је Црква била принуђена да иконе подигне високо, а кад је прошао сукоб спустила их је ниско, како бисмо им се клањали и исказивали поштовање према изображеним личностима.

Све што чинимо треба да чинимо ради Бога

– *Старче, многа људи кад нешто радим сипраћујем да ћу по-вредити друге или да ћу људима у њиховим очима, а никад не помислим како ће то изгледати у Божијим очима. Што предузети да би се више имало сипраха Божије?*

– За то ти је потребна будност. Све што човек чини треба да чини ради Бога. Кад заборављамо Бога улази у нас помисао како чинимо нешто важно, а онда долази и жеља да се допаднемо људима и тако се стално трудимо да не паднемо у очима људи. Али ако, деламо с мишљу да нас Бог гледа, да све надзире, онда ћемо деловати са сигурношћу; иначе, ако човек нешто чини како би се показао добрим у очима других људи, губи све, све губи смисао. За свако дело које човек чини треба да запита себе: “Добро, ово што чиним мене успокојава; да ли је ово угодно Богу?” Ако то заборави заборавиће и Бога. Зато су наши стари некада често говорили: “За име Божије”, или “Ако Бог да”. Осећали су присуство Божије на сваком месту и при сваком делању га имали пред собом и зато су били пажљиви. Живели су онако како се каже у Псалму “Свагда видим пред собом Господа: он ми је с десне стране да не посрнем” (Пс. 16, 8) и нису се колебали.

Данас, видиш, полако улазе европски обичаји код нас и многи су пристојни само зато што то захтевају правила лепог понашања. А требало би да све што чинимо, чинимо у име Христа, да увек имамо у виду да нас Христос посматра, надзире и да у средишту сваког нашег покрета буде Христос. Да то средиште нема људска својства. Ако се будемо понашали са циљем да се допаднемо људима ни једно наше дело неће нам бити душекорисно. Треба бити стално опрезан. Увек испитујем побуде које ме наводе да нешто учиним и чим приметим да се поводим за човекоугодништвом, одмах се против тога борим. Јер, кад год покушавам да учиним неко добро а пред собом видим жељу да се допаднем људима, е, онда вадим воду из бунара шупљом кофом.

Већину искушења ми стварамо самима себи, када себе постављамо као посредника у нашем суделању са другима. Другим ре-



чима, кад су нам побуде себичне онда желимо да узвисимо себе тако што ћемо показати личне способности. На небо се не може попети световним узвисивањем него духовним снисхођењем. Онај ко хода ниско хода сигурно и није у опасности да падне. Зато настојмо, колико год можемо, да искоренимо жељу за истицањем у свету и жељу за успехом у свету, која је неуспех духовни. Гнушајмо се прикривеног и отвореног самољубља и човекоугодништва, да бисмо искрено заволели Христа. Нашу епоху не карактерише скромност него чулна упечатљивост и духовна празнина. А духовни живот се, опет, одвија не приметно. Добро је да чинимо оно што је према нашим мерилима исправно, без много буке, без великих захтева који превазилазе наше способности. У противном, све што радимо биће нам на штету и душе и тела, а самим тим и на штету Цркве.

Оно што чинимо из чистог угађања ближњему и Христу је угодно. Треба, дакле, да pazимо да очистимо угађање ближњему, како у њему не би било човекоугодништва, како би и тај наш принос људима, стигао до Христа. Кад неко покушава да исправи ствари у Цркви, а у ствари се бори за свој бољи положај, гледа, значи, свој лични интерес како ће га Бог благословити? Човек треба, колико год може, да свој живот учини таквим да постане сродан Богу, и да увек разобличава самога себе, да увек гледа како би што више био у сагласности са вољом Божијом. Када човек врши вољу Божију, онда је у сродништву са Богом, и онда, и не тражећи од Бога добија: непрестано прима воду са извора.

Стицање духовних чула

Свети Дух је један, али има мноштво благодатних дарова. Није један овде, а други тамо. Није дух хаоса него љубави и мира. Кад се духовни људи међусобно нападају значи да се налазе под утицајем многих других духова који немају ништа заједничко са јединим Светим Духом. Некада је Свети Дух просветљавао и диктирао у перо. Велика ствар! Данас не налази предуслове да би сишао. Чак је и Вавилон у Старом Завету био невин у односу на данашње стање. Тражио си, на пример, глину, донели су ти сламу. Данас имамо Вавилон са страстима. Тражиш глину, а они ти баце циглу у главу. Али ако човек искључи себе из сваког свог деловања и одсече своју вољу, онда ради исправно и свакако ће добити божанско просветљење, и то ће између њега и Бога створити дух међусобног општења. Јер, кад човек одбацује своја поимања, тиме ослобађа простор, у себи за божанска поимања.



Човек треба да стекне духовно чуло да би добио божанско просветљење. То је изузетно важно, како би људи схватили неке ствари. Нарочито нас у наше време околности на то нагоне. Видите и у Малој Азији, онда, у она тешка времена, ситуација их је принудила, па су стекли нарочите способности. Могли су двојица Грка да буду међу Јерменима и Турцима и да се међусобно споразумеју, а да ни Јермени, ни Турци ништа не примете. То је један разлог више, имајући у виду у каквој ситуацији данас живимо, што је неопходно да се духовни људи међусобно разумеју. Доћи ће тешка времена. Морамо да се узмемо у памет. Ако се не узмемо у памет и ако не будемо Богом просветљени, онда ће у свакој ситуацији свако да нам заповеда како треба да се понашамо. Немојте чекати да вам све буде речено. Неке ствари треба саме да схватите, да вам нико ништа не каже. Сећам се једном смо у Коници, пре него што сам отишао у војску, сазнали да долазе устаници. Било нас је четворица – тројица су били муслимани – па смо се сакрили у једну турску кућу на периферији града. Један дечачић од пет година разумео је ситуацију, па нам рече: “Идите у куј’ну, а ја цу изаци напоје.” Уђосмо у кухињу, изађосмо на задњи улаз и стигосмо да се сакријемо у неку оставу. Дечачић изађе пред кућу и рече устаницима да у кући нема никога, па одоше. Деценце од пет година, ето толицко, још не зна ни да говори, а тако се разумно понело! Жива ватра! Видиш га како прима све утиске, како воли. А да је на његовом месту био неко старији, могло се догодити да учини зло само због непромишљености. Ми, који смо крштени, миропомазани, који читамо и изучавамо Јеванђеље, не смемо да заостајемо у развоју. Ви треба да легите, да имате “по шест крила, наоколо и изнутра пуна очију” да не мирујете ни дану ни ноћу “говорећи: Свет, Свет, Свет Господ Сведржитељ!” (Отк. 4, 8).

Божанско просветљење је најважније

Често ми се деси да кажем некоме: “Уради како те Бог просветли.” Кад кажем “како те Бог просветли” подразумевам да ствари треба сагледати под призмом божанског просветљења, а не под призмом људске логике. Да не мисли да је оно што га успокојава истовремено и просветљење Божије.

– *Сћарче, како се сћиже до божанског просветљења?*

– Ако очистимо зарђале каблове, стари човек може постати добар проводник, па кроз њега лако пролази благодат Божија и човек прима божанску светлост благодати. У супротном долази до



кратког споја и благодат не дејствује. Суштина је у томе да човек пази да га не напусти благодат Божија, како би имао божанско просветљење. Јер ако нема божанског просветљења, све нам је узалуд.

Шта све није доживео Христос од Својих ученика пре него што их је осенила благодат, јер су били од овога света! Пре Педесетнице апостолима је од Бога било дато да дејствују на неки начин и да помажу свету. Ипак, нису још имали божанско просветљење које су добили тек на Педесетници. Иако им је Христос говорио да ће ићи у Јерусалим и да ће Син Човечији бити распет итд., они су мислили да ће се, када уђе у Јерусалим, зацарити. Размишљали су чисто људски. Зато су се и распитивали ко ће седети десно а ко лево од Христа. Дошла је и мати синова Зеведејевих и замолила Га да када постане цар, једног њеног сина посади на Своју десну, а другог на леву страну (Мт. 20, 17–21)! Али од времена Педесетнице, кад им је Христос послао Утешитеља, Светога Духа, добили су трајну божанску благодат. Пре тога само су неколико пута имали просветљење Божије: то је било као да им се пунила батерија, а онда поново празнила. Поново је требало да је “укључе у струју” да би се напунила! Поново се празнила, па поново у струју! Када им је послао Утешитеља, више није било потребе за... “струјом”.

Није да смо ми данас бољи, а да су они били гори, него ми живимо у време благодати и зато нам неће бити блаже суђено. Крштени смо, имамо Утешитеља, имамо све. Пре него што је Христос распет, ђаво је, на неки начин, имао власт и лако је заводио људе. После распећа свима је од Христа дата моћ да приме божанско просветљење. Христова жртва нас је ослободила. Крштени смо у Његово име. “Струју” стално држи “укљученом”. Сада смо ми постали узрок што “струја” божанске благодати не пролази, јер допуштамо да нам “каблови” зарђају.

– *Сћарче, који су прегуслови неопходни да би се Свети Дух настанио у човеку?*

– Подвижнички дух, смирење, усрдност, племенитост, жртвовање. Ако нема благодати Божије човек је духовно онеспособљен. Свети Дух је светлост, божанска светлост. То је основа свега. Ако човек не види може да се удари у прозор, да падне са неке литице, или у јаму, или у глиб, па чак и у септичку јаму. Не види куда иде јер је лишен светлости. Али ако мало види чува се; ако види мало више, може да избегне све те опасности и безбедно корача. Само, да би светлост дошла, мораш пожелети да изађеш из таме. Чак и када људи





виде мало нејасно, неће пасти и Бог се неће жалостити. Ако се било који отац жалости када му деца падну у блато, у трње, са литице, колико се тек жалости Бог!

Сво зло које се дешава у свету долази због одсуства божанског просветљења. А кад нема божанске светлости човек је у мраку. У том случају се дешава да један каже: “идемо овуда”, други: “не, ја знам боље, ићи ћемо онуда”, трећи опет: “ма, туда”. Свако мисли да је у праву. Дакле, сви желе добро, али се налазе у тами и не могу да се споразумеју. Кад не би било таме људи се не би препирали него би увиђали најбољи пут и њиме ишли. Хоћу да кажем како сви могу да имају добро настројење, али будући да постоји тама појављују се многе препреке и у друштву и у Цркви. У Цркви, барем, већина људи нема рђаво настројење, али недостаје божанско просветљење. Боре се за добро, али на крају како завршавају? Зато од Бога треба тражити барем мало божанског просветљења, јер се иначе спотичемо као слепи. У божанској Литургији кад свештеник каже: “Твоје од твојих...”, молим се да Бог просветли људе да би видели. Мало само кад би их просветлио Бог, нестала би тама и људи се не би духовно сакатили. И други псалам, који је св. Арсеније Кападокијски читао: “да просветли Бог оне који доносе одлуке”, ја бих читао: “Да просветли Бог све оне који имају власт, а затим да просветли јерархију и све црквене оце и да задобију Духа Светога, да би помогли свету.” Чак и једнога да просветли а остале да учини пријемчивима, знате ли како би добро било? Једну реч да каже неко на власти, све се мења. Људи имају несагледиву потребу за божанским просветљењем.

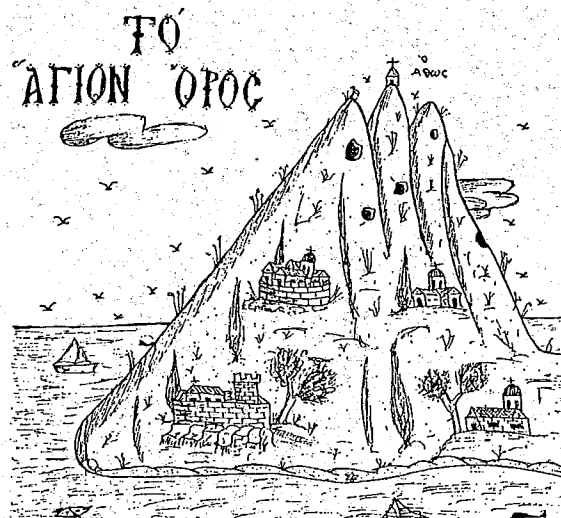
Добри Бог дарује просветљењем Својим оне који имају добро произвољење. Један адвокат ми је испричао случај на коме је радио. Манастир је послао једног монаха са пет стотина лира да купи неко имање. Он оде да пита неког посредника и овај му рече: “Остави новац код мене да га не носиш наоколо.” Монах му тако остави новац. “Како је добар овај човек”, рече монах са добром помишљу, “скинуо ми је бreme.” Када се вратио код посредника, овај му не даде оних пет стотина лира и још му поврх тога рече да је он њему дао осам милиона! Онај монах, несрећник, размишљао је како да се врати у манастир. Дао је пет стотина лира, није добио ништа, а поврх тога онај од њега тражи осам милиона. Случај је завршио на суду. На расправи је адвокат био надахнут и поставио је велики број питања, па је доказао да посредник, не само што није ништа дао монаху, већ и да је од њега узео и лире. Код оног адвоката сам разабрао духовно стање по-

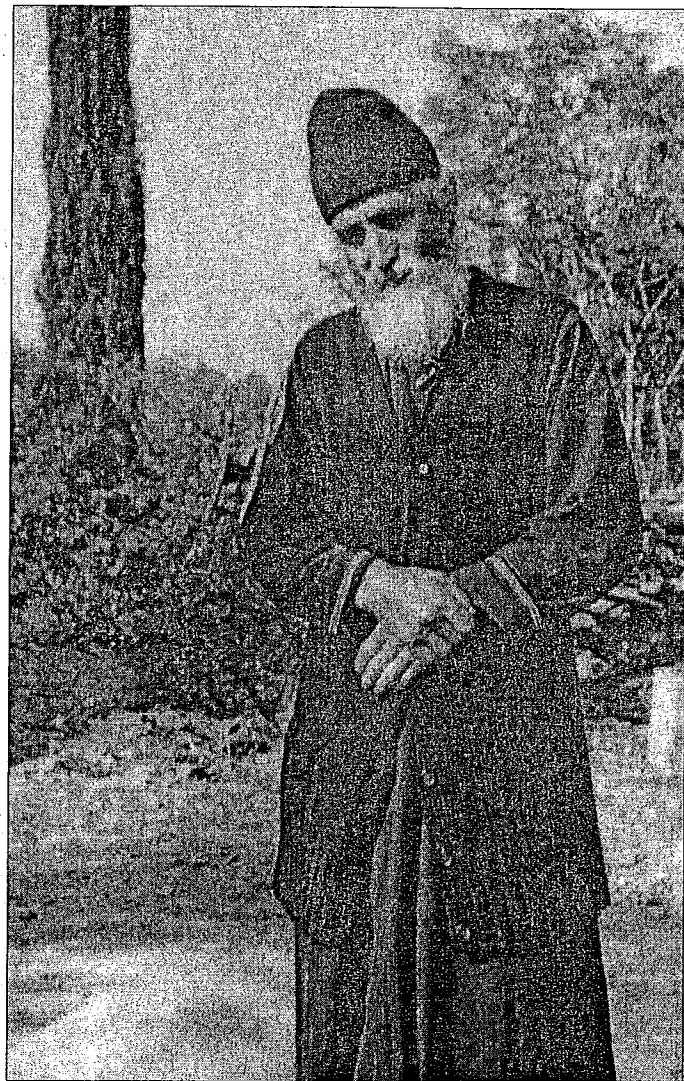


пут оног у коме је био пророк Данило! Пошто је поседовао страх Божији, Бог га је просветлио и он је поступио ваљано.

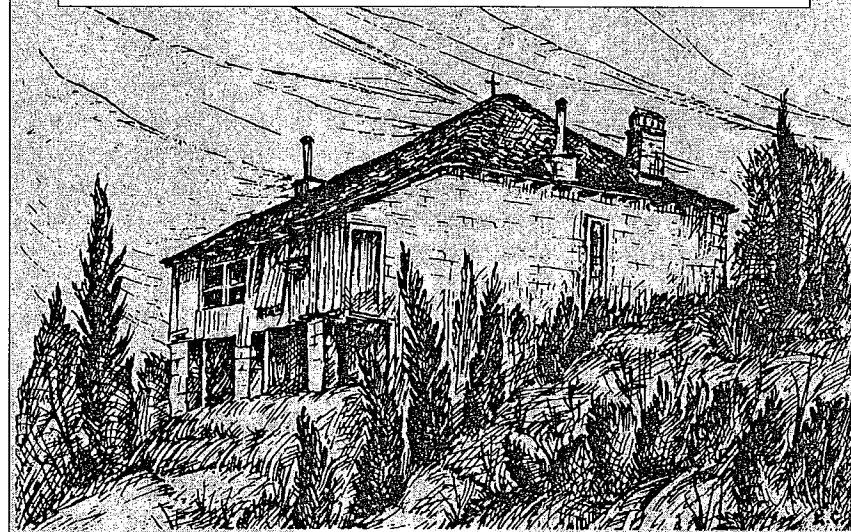
Основ свега је просветљење Божије. И ако дође божанско просветљење, онда се човек осећа спокојно, то делује на његову околинду, а он сам духовно напредује. Зато кажем да су добре сијалице, и оне са много свећа, добри су проналазци човековог мозга, али изнад свега је божанска светлост благодати Божије, која просветљава човека. Човек, који поседује божанско просветљење, све види јасно, делује без колебања, не замара се, а и другима помаже.

*Са ирчкој превео:
Зоран Јелисавчић
Редактура:
Лага Јајушић-Акаг*





Манолис Мелинос
РАЗГОВОРИ
СА ГРЧКИМ ДУХОВНИЦИМА
О СТАРЦУ
ПАЈСИЈУ СВЕТОГОРЦУ



СВАКИ ДАН УМИРЕМ И СВАКИ ДАН ХРИСТОС МЕ ВАСКРСАВА

Разговор са јеромонахом Атанасијом Симонопетријским,
химнографом Свете Христове Велике Цркве

– *Манојло Мелинос*: Седели смо са једним старцем пред његовом скромном колибом и гледали у правцу Атоске горе. Тачније, он је гледао. Ја сам се правио да гледам, док сам у суштини покушавао – импресиониран – да протумачим његов дубоки поглед. Није било потребно улагати много напора. Лагано повлачећи кроз своје жуљевите прсте од многе употребе искрзану бројаницу, и без скретања погледа рече климајући главом:

– “Боже, Боже мој, к Теби јутрењујем. Ожедне Тебе душа моја, колико пута Теби (чезне) тело моје, у земљи пустој и непроходној и безводној” (Псал. 62, 2). Боже, Боже мој, Боже твој, Боже наш, че-до моје, то тамо је Врх, а на врху је Бог и Врх се поистовећује са Њим!

У свести мирјана, драги моји читаоци, Атос представља споменик недокучивог исијавања, светионик духовног зраконосја. Ово прелепо место конкретан је одблесак лепоте Божије! На Светој Гори ништа није без свог значења. Телесни подвиг неопходан је за духовну пуноту; ћутња и тишина за непрестано општење са Богом.

Монашки центри увек су били светли метеори, светионици Православља и исправног делања. Светогорски манастири, скитови, келије, молчалнице, седалнице – увек су били и јесу огњишта духовног зракозарја, центри светости и врлине. Ова по светости позната држава, у својој више од хиљаду година дугој историји обогатила је Светачник наше Цркве облацима исповедника и мученика, који су сведочанство вере запечатали часном крвљу свога мучеништва. Учитељи Божије мудрости и врлине, они су понос и ликованье Христовог живота и Христове заједнице.

Атоска гора Света је гора. Но, није Гора та која је осветила и која освећује старце; старци су ти који су осветили Свету Гору. Ова гора је Света зато што је освећена колосима врлине који је настањују; она је Света зато што је натопљена крвљу мученика; Света је зато што запањује духовним миомирисом часних моштију које представљају видљива знамења Божијег присуства, степенике на лествици која сједињује земљу и Небо.



Прилазећи старцима, простим монасима, пустињацима; посећујући манастире, скитове, испоснице и келије сусрећемо се са људима ослобођеним сваке материјалности, са отеловљењима светости и врлине, који говоре мудро и дубоко, који препричавају своја искуства једноставно и непосредно. На Светој Гори нема необразованих. Ту су мудри они за свет немудри, јер је Бог мудрост овога света назвао лудошћу, а “оно што је лудо пред светом, оно изабра Бог да посрами премудре... и да оно што није, уништи” (1 Кор. 1 20–28). Свети Златоусти пита: “Зар не видиш мудрољубље монаха, сјајније од сунца?”. На Светој Гори постоји стварна мудрост, не као резултат логике и дијалектичког истраживања, него као дар Божији. Света Гора чисти дух, онепорочује [прочишћава] вољу а мудрост прима као дар Божији.

Негда је неко упитао авву Силуана: “Шта си ти то оче учинио, те се такав начин размишљања настани у теби?”. Авва одговори: “Никад у свом срцу не оставих помисао која би Бога разгневила”. Управо ово су чинили и чине Светогорски старци о којима говоримо. Но, они се не задржавају само на томе, односно на богоугодном порицању зла и греха. Они иду још један, два, три, пет, десет, сто корака даље, управљајући се по божанском савету Светога Исаака Сиријског (из пронађених искустава): “Када се кроз молитву приближиш Богу, а ти у својој помисли постани као мрав, или као гмизавци земље, или као пијавица и дете што муца”.

Достојан је и нац водич у потрази за светогорским старцима, у овом случају јеромонах Атанасије Симонопетријски, химнограф Свете Христове Велике Цркве. Отац Атанасије био се удостојио да веома добро упозна велике старце, свете Атласе који на својим плећима држе – својим богоубедљивим молитвама – овај наш свет.

Целокупни дијалог приложен је у књизи *Светијорци, блајо-словитије*, која је седма по реду из серије “Искуство Отаца”.

– Оче Атанасије, ако је благословено, могу ли драгим читаоцима открити нешто о вама? Још док сте били мирјанин, тесно сте се били везали за старца Пајсија, и тај ваш однос постао је још снажнији када сте дошли на Свету Гору за стално. Реците нам нешто о томе.

– *Јеромонах Атанасије Симонопетријски*: У Име Оца, и Сина, и Светога Духа; драги мој брате, благосиљам Име Светог, и Три-светог и Пресветог Бога у Тројици за овај наш сусрет. Моја одговорност је велика а моје моћи су мале. Захтеви су веома тешки, а моја



плећа немоћна. Но, усудићу се да промуцам пар немушних речи, с једне стране одазивајући се послушању, а са друге ослањајући се о богоубедљиве молитве ових светих стараца, које упознах уз Божију помоћ, подижући на своја плећа и друге одговорности као онај који “зна а не чини”!

Но, почнимо редом. Када сам био апсолвент теологије, први пут сам био дошао на Свету Гору са старцем Емилијаном и једном групом отаца из Метеора, са намером да испитамо у којем би се манастиру могли настанити, у случају да се преселимо; то тада још није било одлучено. Био је Свети Сава (Освештани), пети децембар. Након Литургије коју смо служили у конаку манастира Светог Дионисија у Кареји, тадашњи заступник старац Теоклит примио нас је са много љубави и рекао нам много уводних речи о светогорском монаштву. Он нам је духовно у многоме помогао. Нагласио нам је да о томе затражимо мишљење оца Пајсија. Наравно, наш старац је био у односу са о. Пајсијем од раније, али га ми нисмо познавали.

И тако, спустили смо се доле, у испосницу Часнога Крста у близини манастира Ставрониките, тачније у ставроникитску Капсалу. Постоје две Капсале: ставроникитска и пантократорска. Односно, пола Капсале припада манастиру Ставрониките, а пола Пантократоровом. Старац се био тамо настанио непосредно по упокојењу свога духовника, познатог оца Тихона, тог светог човека. Он се тамо веома много подвизавао. Дакле, упутили смо се тамо и позвонили на звонце које је висило на простој огради. Отворио нам је веома радостан. Примио нас је унутра, а будући да је онога дана било доста влажно и хладно, била му је упаљена мала пећ. Његова испосница беше саздана од блата; и данас постоји. На источној страни имао је ту малену црквицу Часнога Крста. Друга половина испоснице представљала је његову келију. По зидовима су биле залепљене иконе и папирићи истргнути из какве свеске, на којима су биле исписане разне изреке, углавном из Старога Завета. На мене је оставило утисак то што је највећи број изрека био узет из књиге о Царевима. Отац Пајсије, пошто нас прими, седе, ногу скрштених, онако како то раде на истоку. Ми се сви посадисмо на један дрвени кревет спрема њега, поређани као сардине. Тада приметих натпис над његовом главом: “Који подиже са земље сиромаша, и са љубришта уздиже убогога...” (Псал. 112, 7); то је на мене оставило огроман утисак. У вези са тим, рече нам пар стварчица. Говорио нам је са много љубави, са много расуђивања. Упитао нас је да ли бисмо мо-





гли да не ... дођемо на Свету Гору, иако је тада атоска заједница имала велику потребу за монасима. Питао нас је да ли бисмо могли да останемо у свету – обзиром да смо братство у процвату, тада сви ми млади – наине били би зачетак и замајац другим братствима да се настане по различитим манастирима грчкога простора. Када се пак уверио да путања братства ка Светој Гори беше непоколебива, рече нам: “Ако нож стигне до краја, е, тада шта да радите ... треба да дођете на Свету Гору. Погледајте који вам се манастир свиђа”. Указао нам је на неке манастире и испратио нас уз многе молитвене жеље. Док смо одлазили, рече осмехујући се: “Немам чиме да вас почастим, до три наранџе. Вас је четворица. Да вам их дам, ...посвађате ће се међу собом ко ће први да узме! Тако ћемо их све дати Тасосу (моје мирјанско име) да би био мало поласкан, па да га замонашимо! Ви остали сте и овако и онако већ монаси”. Дао ми је наранџе и, пошто нас све благослови, сиђосмо у Ставреникиту.

Од тада, до другог контакта са њим дошло је јула месеца 1972, када је требало да се замонашим, на Преображење. Духовник ми је рекао да напишем једно писмо о. Пајсију, да затражим његове молитвене жеље и да га замолим, ако може, да дође у Метеоре где сам постао монах, како би присуствовао мом постригу у Великим Метеорима. Написао сам му једно просто писамце. Одговор сам пак добио почетком септембра. Између осталог, о. Пајсије ми је написао: “...Благословено дете, зашто ми ниси писао месец дана раније? Мени треба доста времена да сиђем до манастира Ставрениките, а пошта са приликама које владају на Светој Гори касни. Но, духовно сам увек уз вас...”. У наставку писма изложио ми је мало учење о монаштву, на шта да пазим.

Када смо касније дошли на Свету Гору и тамо се настанили, одмах сам отишао да га посетим. У тренутку се сетио свега, уз један малени детаљ – као да је притиснуо дирку на ... рачунару! Старац је имао и овај дар – није заборављао ниједног човека којег би видео, а уз то, ако га је био повезао са молитвом (наине, ако се за њега лично молио), ни случајно га не би заборавио! Док, других људи, званичника како ми рече, који су долазили само да га виде као ... знаменитост и чудновати експонат, није желео да се сећа, јер би му сећање на такве људе одузимало драгоцено време за молитву. Често је понављао: “Овде где сам дошао, дошао сам да се молим! Нисам дошао да будем учитељ. Много више могу помоћи молитвом, него речима”!



Када сам године 1976. отишао у Кареју као Први секретар, пошто су владале добре прилике, четрнаест месеци бих свако предвече узимао свој штап и ишао њему у посету. Сећам се како ме је и он у томе бодрио говорећи: “Да долазиш, да се мало дружимо”. Тада је било врло мало посетилаца, у односу на последње године. Тада, ако бисмо имали петорицу посетилаца дневно, то би био догађај! Данас прелазе цифру од сто двадесет... Ишао бих дакле к њему, пошто бих завршио са својим послом. Седали би по два, три, четири сата заједно. Он је обично плео бројаницу, а ја бих седео спрам њега. Када је време било лепо, седали би пред кућицом поред маслине. Када је било невреме, унутра у келији... Испричао ми је многе приче и из свог личног живота, али и из живота старца које је био упознао.

На мене је увек остављала утисак светост његовог живота, простодушност у његовом опхођењу, непосредност коју је имао у односу са другим, као и пажња, којом се предавао понаособ сваком човеку. Он није приступао људима “булдожерски”, односно није се опходио према свима на исти начин. Сваком човеку прилазио би на посебан начин, на лични начин. Научнику би приступао са више озбиљности; деци на дечији начин и просто.

Сада се сећам случаја са једним дечаком Јоргосом који је био дошао са великим друштвом. И он је био седео пред келијом где нам је свима говорио старац, али је правио буку. Ех, мало дете, ништа није разумео тада ... Имао је, сећам се, некакву батину и ударао њоме о земљу. Можда је то радио да би привукао пажњу других, с обзиром да су сви остали водили озбиљан разговор, а дете није могло да учествује у њему. Имао је само шест или седам година. Наједанпут, благословени старац, да не повреди дете каквом примедбом (да видиш само какву племенитост и колику је пажњу придавао томе да не ожалости човека), каже му:

– Јорго дете, тамо где удараш, знаш ли кога има испод?

– Не.

– Тамо испод је амерички председник, а са њим сви Американци, и они ти сада спавају. За нас је сада дан; а за њих је ноћ, зато што сунце не обасјава читаву земаљску куглу истовремено. Знаш, наставио је старац да говори унезвереном Јоргу веома радосним гласом и на радост свих нас – Американци су моћни, и ако се пробуди њихов председник због буке коју ти правиш, послаће авионе, спазиће нас овде и истопиће нас! Дакле, немој да удараш па да нас нађуше!





Мали се уплаши, ми старији праснусмо у смех и тако Јоргос престаде да нас узнемирава!

Дакле, такви догађаји, које је старац обично решавао уз хумор, били су веома шаливи и свакако поучни. Рећи ћу ти неке његове црте, о којима сада, пошто се упокојио, могу да говорим. Наравно да, у вези многих других ствари које ми је био рекао, истовремено је наглашавао: “Немаш благослов да говориш о томе, пошто од људи који ће их чути, једни ће из благочестивости то применити, а пошто то није по њиховој мери десиће им се нешто лоше; други ће из надмености покушати да то примене – а ни то није по њиховој мери – и нанеће себи духовну штету”. Но, за неке догађаје ми је рекао, да могу да их испричам након његовог упокојења. Ово што ћу сада рећи тиче се људи који су долазили много пута овде да га виде, и једино за шта би га питали, било је да им каже да ли је држао змије и бринуо се о њима! Ја сам лично заиста три пута видео змије.

Но, почнимо редом. Старац Пајсије ми је говорио да читава творевина поима љубав. Једном ми је био откинуо вршак гране са једнога храста и рекао ми на себи својствен начин: “Благословено душо, рецимо да је овај храст којем сам сад откинуо вршак, знаш, осетио бол; ако га пак помилујем, разумеће љубав! Он осећа бол и разабире љубав! Ма и камен, чак и он осећа! Духован човек све посматра духовно. Он види да све има неки циљ у читавој творевини Божијој. Таква човек не чини ништа што би творевину повредило”. Е то ти је, драги мој Манојло, порука православне екологије. Отац Пајсије није гледао на природу као на нешто што је саме себи циљ, него је видео у њој творевину Божију. Као што смо и ми Његова творевина, тако су и сви други и све друго створења Божија!

Једанпут сам га упитао:

– Оче, зашто ове змије и мишеве држиш овде? И лисицу, па жежа, па две куне, што их храниш? Зашто то чиниш?

– Види да ти кажем, благословено дете; јадне змије посебно су ... угрожене. Све животињице, када се рађају – јагањци, мачићи, псетанца, деца их узимају к себи, украшавају их вршцама, мазе их, ... купају их, желе да спавају са њима, хране их, играју се са њима, играју се са свим животињама! А од људи, нико не воли змије и пацове. Ех! Барем ми калуђери, рецимо, подразумева се да треба да имамо више усрдности. Зар не треба да покажемо посебну љубав и према овим животињицама?



Како смо седели тамо, испред келије, мај беше, није било неког другог. Испричао ми је много дивних ствари а ја сам у својим рукама држао један дрвени штап и време је протицало у чаврљању. Изненада старац погледа у правцу улаза у своју кућицу и радосно рече:

– Еј, добро дошао, добро дошао!

Погледао сам и ја ка улазу, али нисам видео никога. Уз недоумицу упитах:

– Ко је то, оче?

– Ниси га видео? То је “Отац Јеремија”!

Познавао сам оца Јеремију који је тада био у Ставреникити, али сам погледао још једном али тамо није било никога. Старац, уживајући у мојој оправданој недоумици, упита ме:

– Зар га ниси видео? Ево га! Погледај десно!

Ја погледах удесно где беше један пресахли извор ограђен сувим даскама. Не беше ни цемента, ни креча; ничега. Гледам ја тако, а оно из камења помаљаше се и нестајаше једна огромна црна змија! Чим то спазих, сав се најехих! Видите, ја немам љубав оца Пајсија и спонтано узех штап да је ударим. Старац ме ухвати за руку рекавши:

– Ах! Благословено дете, сад ћеш ми, да кажемо тако, убити мог ... послушника?! Дођи овамо.

Устаде и поведе ме на гроб оца Тихона, поред металне ограде. Уз гроб беше много кедровог дрвета. На једном кедру показа ми змијску кошуљицу. Змије, као што је познато, сваке године мењају своју кожу. Дотична кошуљица беше дугачка два метра и кусур, са великим љускама као крљушти у керне, загаситоцрвене морске рибе! Отац Пајсије каже ми уз осмех:

– Имам три змије што ми долазе и праве ми ... друштво! Змија чију си кожу видео долази ми ујутру. Долази кад заливам јутром парадајз. Долази ми и ја јој дам да једе. Ова што је мало пре дошла је “о. Јеремија” који се пришуња предвече. Имам и једну која ... нема баш пуно расуђивања па се угнездила на тавану. Али је сад, у последње време, почела да ми приређује неке заврзламе...

– Шта, оче?

– Ето, почела је да мрси!

– Зашто? Ниси је хранио?

– Ех! Хранио сам је, али једном ми три дана није била дошла. Мислим се, мора да је неки мангуплук направила чим не долази. Или ју је неко убио или је угинула. Али не; “нешто” је урадила ... Моја мисао ми је говорила да је нешто урадила! И заиста, дошла је након три





дана и стала ми ту некако са устручавањем. Није ми се приближавала, иако сам је мамио: “Дођи аман за Бога, зашто стојиш тамо?”! Ни говора да ми се приближи. Ја јој кажем: “Нешто си урадила што не треба и зато се бојиш; пече те ... савест! Хајде реци ми, хајде, исповеди се!” То сам јој рекао онако у шали, а гмизавац ти одмах отвори уста и испусти жабу! Јеси ли разумео, оче, мрсила је и... стидела се да ми то каже! Онда, ја јој на то кажем строго: “Благослова нема! Да ми не долазиш три дана, нема ништа од јела”. И заиста, јадна змија ме послуша.

Толико што се тиче змија. Наравно, овај догађај многи су били погрешно разумели, они који не разумеју духовне ствари. Говорили су наине да је био... факир итд.! Такве приче су га, као што је и природно, веома жалостиле, и зато, кад год би га питали у вези са тим, говорио је: “Какве змије и бајке?”. Правио се да не зна, да не би давао повода саблажњивању. Али је чињеница да је све то чинио из стварне љубави, а не онако како то раде мађионичари, факири, врачеве, како каже псалтир, и бајари, како би показали дух, моћ и преимућство над природом. Старац је то радио са природном простодушношћу. Како према човеку, тако и према животињама, показивао је доброту и родитељску љубав.

Други пут, био сам му довео једног познатог владику. Пратио сам га до старца. Отишли смо и повукли оно звонце. Старац се већ био преместио у своју другу келију, у ували Кутлумуш. Након извесног времена угледали смо старца на веранди како гледа и говори:

– Хеј! Ко је?

– Ја, оче.

Направио се као да ме није препознао, да би се нашалио:

– Ко си ти?

Осмехујући се од радости, ја сам узвратио питањем и одговором:

– Ја? Мазга!

– Мазга?!

– Да, направио сам штету у пољу, ухватио ме чувар и затворио ме овде у жице, да не поновим штету!

Није могао да се суздржи од смеха при последњим речима и прасну допуњујући:

– Ево, долазим одмах.

Сишао је и отворио нам са радошћу врата. Владика се одузео од смеха и упита га:



– Бре, благословени, шта то говориш?

– Откуд знам, владико мој, откуд знам, одговори богомудрено старац.

– Иначе, како је?

– Како да је ...

Оних дана имао је проблема са астмом. Трпео је, како нам рече, много приликом дисања а влага је погоршавала његово стање. Владика га изнова упита:

– Како је?

– Шта да радим? Нама са Свете Горе дају здравствено за пољопривреднике, али ја имам бенефиције и примам и здравствено и за приватнике и за службенике!

На те речи владика се изгуби, слушајући речи о. Пајсија.

– Шта то причаш оче Пајсије? Где радиш, јеси ли приватник или државни службеник?

– Ех! Благословени мој, духовно сам и приватник и службеник; тамо горе мислим!

Владика схвати и настави са разговором:

– Оче, јер много трпиш?

– Трим.

– Али ти толика чуда чиниш, помажеш толиким људима. А себи? Зашто се Богу не помолиш да будеш добро? Чуће те ако му затражиш.

– Благословени, зар ћу ја Бога да учим лекцију?! Не тражим ја од Бога, преосвећени, да ме лиши бола; тражим Му само да ми да трпљење! Он зна зашто ми шаље бол. Ја сам дужан не да га молим да ме лиши бола, зато што бол чини добро за духовни живот. Оно што сам дужан да тражим јесте да ми даје трпљење!

Тако треба да чинимо сви ми православни хришћани. Колико ли су поучне речи оца Пајсија ...

Разговор између архијереја и о. Пајсија се наставио:

– Како живиш, оче? Проводиш ли много сати у молитви?

– Шта да ти кажем, владико мој. Кад бих имао још двадесет четири сата у свом дану, не би ми било довољно да се молим!

– Оче, како се молиш?

– Ех! Како се моли цео свет ...

– Молиш ли се стално?

– Е, зависи; некад читам псалтир, некад направим по коју метанију, некад појем, некад ... Немам јединствен начин. То зависи од





ситуације у којој се налазим. Али, види, да ти кажем, владико; боље би ми било кад бих морао да окопавам десет ари оранице, него да се молим за неког човека који болује.

– Зашто, оче?

– Зато што се исцрпљујем до крајности. Сваки дан умирем и сваки дан Христос ме васкрсава! Молити се уистину за неког човека који болује је као да проливаш сву своју крв! Зато ти кажем да сваки дан умирем и да ме сваки дан Христос васкрсава!

То је била чињеница. Читав свој живот овај свети човек био је “мртав” по свет – како то мисли апостол Павле у посланици Галатима – јер се сећао проблема и невоља свих људи.

Једном приликом када сам дошао у његову колибу, након четири пет минута стиже један калуђер из суседне келије. Старац Пајсије му довикну:

– Дођи, дођи унутра.

– Донео сам пошту, оче, одговори му са поштовањем.

– Добро, добро, остави је овде.

Калуђер остави писма и оде. Остадосмо нас двојица. И како је текао разговор, старац ће:

– Хајде мало и да радимо, да не останемо беспослени!

Узе дакле писма и стаде их ређати у четири стога. Један не беше баш прави стог, него обична хрпа. На ову гомилу бацаше их некако килаво. Друга писма ређаше по реду. Гледао је у коверте а да их није отварао. Само је гледао у адресу и стављао их редом у три права стога.

Ја се зачудих његовој подели и упитах га:

– Оче, шта је ово?

– Ова овде што их набацујем без реда су са чековима. Мисле они да ми овде имамо супермаркете па ми шаљу чекове за куповину! Шта да радим ја са новцем? Видећеш шта ћу сад да урадим.

Узео би писмо и исписивао на њему “неуручено; вратити”. Испртавао је стрелице у правцу адресе пошилаоца а да писмо ни не отвори.

Указао сам му и на друге стогове, изражавајући своју недоумицу. Одговори ми:

– Овај стог је душеболан. Онај други болује од рака, а трећи има породичне проблеме. Свештениче, ово су три велика проблема која данас муче свет.

– Оче, како знате садржину писама а да нисте отворили коверте?



– Ех, из... искуства!

Светитељ Божији није желео да говори о свом дару. Каква висина смиренуомља... У старцу је обитавао дух Божији. Колико ли сам пута био сведок ситуација у којима би старац људе које није познавао – по први пут би их видео – изрешетао оним својим продорним погледом од главе до пете, када би у тренутку разумео о каквим је људима реч и зашто су дошли!.. Он је био уистину обдарен благодатним даровима; небески човек и земаљски анђеол! Био је достигао веома велике висине врлине. Бог га је дао овим тежким временима у којима живимо, како би нам помогао. Колико ли је само нас лично помогао... То знам по исповестима људи коју су били у великим проблемима. Ја нисам могао са својим скромним духовним знањима да им помогнем и слао сам их код оца. Он би их осенио знаком крста, или би им прочитао молитву, или би им само понудио какво послушење, а људи би се “пунили”! Преиначивао би се њихов живот! То је био велики благослов Божији. Често, када бих се нашао код о. Пајсија, долазили би разни људи који су по свом изгледу – сагласно световним мерилима – били одбојни. Старац их је примао у свој загрљај родитељском љубављу. Сећам се једног момчића који је имао доста психолошких и породичних проблема. Био се уплео и у узимање наркотика. Отац Пајсије, иако није био спавао укупно три дана и три ноћи, јер их је био провео у молитви, разумете његово напрезање, седе одбацујући себе и стаде слушати ово дете пуних девет сати! Након тога ми рече: “Благословено дете, знаш ли шта значи седети девет сати слушајући и крварећи?! Да будеш загњурен у крв толике сате! Знаш ли како је то?..”. Ово је старчева карактеристична црта. Не знам ко би од нас био расположен да након пробделих три дана и ноћи у молитви седне да слуша било ког човека.

Једном ми је био затражио неки поклоник да му кажем оно што знам о чувеним нагим подвижницима Атоске горе. Рекох му да сам и ја чуо како се говори о њима и да сам о томе и читао. Но, с обзиром на то да нисам имао лично искуство, уздржао сам се од одговора, пошто бих и сам морао прво да питам друге о томе. И тако, упутих се ка оцу Пајсију. Сећам се, то беше по Васкрсу. Није имао света код себе. Примио нас је – ја сам дошао са једним својим пријатељем фотографом – уз свој оригинални хумор по којем се разликовао од осталих, са великом љубављу. Пошто смо претресли разне теме, кажем му:

– Оче, да вам кажем још нешто; многи долазе и питају да ли постоје наги подвижници...





Отац Пајсије ме прострели погледом на свој добро познати начин, од главе до пете, и уз осмех ми узврати питањем:

– Ти, благословено дете, шта кажеш? Је ли постоје или не?

– Оче, шта да кажем? А зашто не би постојали?

На то ће старац:

– Послушај, оче Атанасије, када те питају, ти реци да постоје.

– Добро, оче, али ја их нисам упознао, одговорих му а отац ме прекиде:

– Благословено дете, па зар треба сад по сваку цену да их ти познајеш? Је ли ти судија свету? Упознали су их други...

– Оче, кажем му ја изгарајући да сазнам, да ли их ви познајете?

– Шта ће ти сад то благословени, па све мешаш? Када ти кажем да постоје, шта сад хоћеш и питаш...

– Оче, не питам из радозналости, него да знам шта да кажем људима који траже да сазнају.

Отац Пајсије започе са откривењем:

– Да, познајем четворицу од тих светих подвижника.

– Колико их је укупно, оче?

– Седморица, благословени.

– Је ли истина да они следе начин живота Светога Петра Атоског?

– Благословени мој, постоји на Светој Гори много тежи и већи начин подвизавања од нагих подвижника!..

– На шта мислите, оче? Питам га са крајњим интересовањем.

Уз расуђивање избегава одговор, говорећи:

– Ако ти сада кажем, духовно ћу ти нанети штету. Нећеш имати користи; уствари ћеш бити оштећен. Пусти то; други пут. Ако достигнеш те висине, рећи ћу ти. Сада није у твојој мери овакво подвизавање.

Био сам задивљен. Тражио сам да сазнам више и наставио сам са питањима:

– Како их Ви познајете?

– Сваких пет година сусрећем се са њима. Ево, сада, ових дана очекујем једног од њих, оца Серафима. Доћи ће да попричамо...

Тако дакле, пошто ми је о. Пајсије то потврдио, и ја сад отворено кажем да постоје ови свети наги подвижници и данас на Светој Гори!

– М.М.: Оче, зашто сте уредили, у свом разговору са о. Пајсијем, наје подвижнике са светим Петром Атоским?



– *Јером. Ат. С.:* Свети Петар Атоски први је познати подвижник који је живео овде на Светој Гори, пре него што је монаштво попримило организовани облик, након 960. године у време светог Атанасија Атоског. Свети Петар живео је у келији која се налази између скита Кавсокаливија и манастира Велике Лавре. Ова пећина постоји и данас. Свети Петар живео је више од педесет година у потпуној нагости, хранећи се са нешто мало зелениша. Његово једино друштво били су светитељи, анђели, птичице и шумске животиње!

– М.М.: *Ти људи, оче Атанасије, како се причешћују пречистиим Тајнама?*

– *Јером. Ат. С.:* Свети Симеон Нови Богослов наводи како постоје два начина Причешћивања Богом: светотајинско и мистичко. Светотајинско бива у оквиру Свете Литургије, када се причешћујемо Телом и Крвљу Господњом. Мистичким се не причешћују сви, него неколицина! Њиме се причешћују анђели Божији! Једном, блажене успомене старац Герасим Микрајананит, ми је рекао: “Послушај оче Атанасије, блажени отац Григорије Духовни, који се упокојио у Господу 1926. г, рекао ми је да је лично причешћивао наге подвижнике тајно, мистички”. Сад, што се тиче данашњих времена, немамо података. Неки од таквих вероватно су свештеници, сигурно да имају неки начин.

– М.М.: *Да ли можемо, оче, да их лоцирамо географски? Да ли се они, рецимо, налазе на Атоском врху?*

– *Јером. Ат. С.:* И на ово питање одговорио је о. Пајсије. Сећам се да ми је рекао како они живе у околини Атоса. Чак сам га упитао да ли се појављују пред онима пред којима желе а он ми је рекао: “Да, може бити да су и сада овде испред и да их не видиш!..”

– М.М.: *Ви сте приписали о. Пајсија а ја ћу следом приписати вас, о. Атанасије. Шта друго знате о овим људима? Чуо сам на пример да, када позива Господ некога к Себи, подвижници се надокнађују “необјашњиво”. Тако је њихов број стабилан.*

– *Јером. Ат. С.:* Не знам како се то дешава, али старац ми је рекао да, када неко одлази к Господу, они знају ко је његов достојни наследник и мистички га позивају. Како се то тачно одиграва, не могу да кажем зато што немам то искуство. Могу да кажем оно што ми је рекао о. Пајсије.

Слава Богу, упознали смо много врлих старца. Због тог разлога и наша одговорност је велика. “Онај који зна а не чини, много ће бити бијен”. Знати а не чинити, као ја, велики је проблем...





– М.М.: *Оче, реци ми неке речи о значењу бројанице. Многи људи би желели то да сазна. Ви знајте да њу многи, и мушкарци и жене, носе на руци као "празнићу", "за срећу", а да евенуално не познају њено значење, њену симболику, па чак и уопштебу.*

– *Јером. Аџ. С.:* Заиста, брате мој, помрачени теретом и облаком грехова, тражимо просветљење Светога Духа бројаницом која је помоћни инструмент при понављању молитве. Број зрна од бројанице до бројанице се разликује. Једна има дванаест зрна (то је бројаница коју носимо на прсту) и зовемо је прстен. Друга коју носимо на ручном зглобу, то јест наруквица, има тридесет три зрна, колико је година наш Христос поживео на земљи. Даље, бројаницу од сто зрна обично дајемо својој браћи мирјанима или искушеницима који праве сто метанија. На крају, бројанице од три стотине зрна користимо ми монаси за бројање метанија. Наравно да је у почетном стадијуму потребна мера. После, када човек узнатређује, није му потребна мера. Прегршт дарова који се задобијају молитвом, премешта те на други ниво доживљајног познања Бога, тако да тада "мера" на неки начин представља "препреку" у овом односу са Богом. Тада остављаш по страни бројаницу. Од те тачке па на даље користе се други начини.

Но, сигурно да је благословено и нека их носе наша браћа, па и не разумели њено значење. Разуме... ђаво (како је говорио отац Јефрем Катунски) шта значи бројаница! И сама чињеница што постоји у нашим цеповима велика је ствар, додао је свети подвижник.

– М.М.: *Данас, оче, многе људе мучи надувачко и нашироко ушлицај злих духова. Шта има да каже Свети Гора, свети оци, овим људима које муче нечисти дуси?*

– *Јером. Аџ. С.:* Не треба за све да кривимо зле духове. Често смо ми ти који постајемо повод њиховом доласку и кушању. Ако ми не направимо места лукавине, неће нас он кушати. Уз то, много пута... ми сами себе излажемо искушењу!

Сећам се једног свог разговора са оцем Порфиријем о антихристу, тада када се много говорило о њему. Старац је лежао на малом кревету и рекао ми.

– Је ли, овде где ја седим, можеш ли ти да седнеш?

– Наравно, оче, одговорио сам му. Како да не!

– Море, на то ће он, како је говорио радосно, јеси ли ти блесав? Пашћеш на мене а ја ћу пући!

Е, па да, оче, треба ви да устанете да бих ја сео, додао сам исправљајући се.



– А! Браво, то је већ боље. Исто се догађа са нашом душом пред Христом и антихристом. Када је у нашој души зацарен Христос, да ли може себи наћи места антихрист?

– Не, оче.

– Е! Због тога, душо моја ти говорим. Ми немамо Христа у својим душама. Да смо Га имали, не би нам се ђаво ни малчице приближио. Но, на жалост ми не пазимо и онај три пут проклети улази у нас, а Христос Који је врло племенит, стоји на вратима и куца. Ако Му отворимо, Он улази. А ђаво, довољно му је да нађе једну рупицу, трпа се бестидно и ако уђе, више не излази! Зато је потребно да будемо веома пажљиви у свом животу, како не би дали места сатани. Много пута не пазимо и, или га помињемо, или шаљемо до ђавола своју децу, или жену или свог мужа или друге људе...

Старац Пајсије једанпут ми је говорио о свом крштеном куму и духовнику, светом Арсенију, док је овај још увек био жив:

Једна његова комшиница била је добила дете. Једнога дана, док је дете плакало у својој колевци, мајка похита сва успаничена:

– Арсеније, Арсеније, брзо овамо! Појури колико те ноге носе, молим те, трчи како ниси никад до сад.

– Зашто? Шта се дешава?, упитао ју је он изненађено.

– Кажем ти да дођеш брзо! Нестала је колевка са бебом!

– Нестала? Шта? Како? Реци ми шта се тачно десило, рече јој строго, имајући унутрашњу 'информацију'.

– Да, Арсеније, пошто је непрестано плакало, изнервирала сам се и послала га до ђавола. Ах, шта то урадох! Шта сам урадила! Молим те лепо, учини нешто Арсеније, учини нешто, јер ћу полудети. Молим те много, молим те, дођи...

– Шта да радимо сада, ах, ах! Јеси ли видела шта се десило? Боже мој...

Тако рече и узе у своје руке Псалтир. Не знам шта је читао из Псалтира, али чим је завршио, беба се појавила на свом месту, где је и била раније, све са колевком!

По препричавању овог догађаја, старац ми је рекао:

– Е, оче Атанасије, колико ли само греше родитељи и људи који се због ситница тако изражавају и шаљу до ђавола друге људе... Шта да ради и он! Тражи да нађе себи посла, тражи где да се настани и, када људи нису наоружани духовним животом и Светим Духом, тада он улази унутра и ствара ове проблеме које ствара....





Зато, мислим да је овај проблем личне природе, субјективан, питање субјективног живљења благодати Божије. Када живимо благодат Божију, искушење се не усуђује да приђе. Старац Пајсије је говорио: Када је гвожђе вруће, мува не може да слети на њега!

У наставку, отац је допуњавао: Све је Божије. Ако нека душа добије што год на корист, томе је заслужно њено добро настројење које има, добре помисли које развија. Јеси ли разумео, оче Атанасије?

– М.М.: *Када с'ће већ поменули, оче Атанасије, искушење и мейоде којима му се присиљују, сајласно ономе ш'шо говоре светиј Свештојорски Оци, присејићу се Господњих речи: "Овај род (злих духова) не из'они се друјачије до постојом и молићвом". Поменули с'ће молићву, говорећи о с'лавовима Оцаца. Наравно да ћемо се враћити на то. Замолио бих сада да се зауставимо на подвију постоја.*

– Јером. Аџ. С.: Ми увек саветујемо да се пост држи не због било ког другог циља, него зато што видимо користи које пост доноси. Нека држе тримирје они који то могу. Наравно, то је мало теже спроводити у свету, зато што су и за пост потребне неке припреме. Тражи се потпуно уздржање од говорења. Када неко стално говори, много се умара; његова сила се троши, док овде ми монаси имамо потпуну тишину. Ако би могли тако и они да раде, било би добро. Но, не да чине ствари без расуђивања, које ће ићи на штету здравља и тад, како каже отац Јефрем Катунскији, уместо да постимо, бићемо приморани да једемо на Велики Петак чак и месо!.. Наглашавамо да се све одвија уз благослов духовника, зато што неки пут пре-наглашавамо своје силе, мислећи да смо у стању да у свом подвигу учинимо и више, ствар која није лако достижна. Други пут мислимо да не можемо да учинимо нешто што у ствари можемо – једноставно нисмо пробали.

– М.М.: *Оче, један појам, једна врлина, у оквиру нашеј разјавора, повлачи ишћања једно за друјим. Мисао ми сада оглази на појајање, ову чврсту основу нашеј с'јасења. Ум се ујравља ка итражењу ојрошћаја и милостиј Божије. Ишћо и'ако, и'у је велика врлина послушности. Како појајање, и'ако и послушности, иреј-пошћављају смирене мисли... Усредсређујући, оче, лују иштраживања на освећени просјор на којем се налазимо, молим вас да нам кажете значење речи "благослови", коју овде на Светој Гори с'тално користимо, уз светију послушности.*

– Јером. Аџ. С.: Говориш, Манојло, о жртвовању наше личне воље вољи другога. То је када стављамо другог изнад себе, по



угледу на Христа, и одсецајући своју вољу пред вољом другога, подражавамо Христа Који је одсекао Своју вољу пред Небеским Оцем. Сећаш се, у Гетсиманској молитви је рекао: "Да не буде воља моја, Оче, него Твоја".

Исто тако добро се сећаш из живота нашег многољубљеног Светог Силуана, који описује старац Софроније Светогорац, како је једног дана један велики подвижник са којим је заједно био у старом руском манастиру, хтео да оде у бугарски манастир, да види једног чувеног духовника. Рекао је и о. Силуану да пође, ако хоће, са њим. Тако је и било. На путу нису разговарали, него су се молили. У једном тренутку старац рече о. Силуану:

– Ја ћу питати духовника о томе и томе. Шта ћеш ти да га питаш?

– Ја нећу питати ништа.

– Онда, зашто идеш са мном?

– Идем да... одсечем своју вољу!

– Да одсечеш своју вољу? Али шта то значи?

– Ево, објаснио је свети Силуан: то што си ти то пожелео, значи да те је Бог ставио да то тражиш! И ја, чинећи послушност да бих се нашао благоугодан пред Богом, и пошто те сматрам вишим од себе, тебе стављам испред и идем са тобом! То ће за мене бити већи добитак од постављања питања духовнику и његових одговора.

Ово има веома дубок духовни смисао. И ми овде на Светој Гори, рекавши једно "благослови", у бити видимо живац сатанском дејству. Овде у Богородичином врту "благослови" сматрамо "светом тајном".

Добро је да останемо на светом лику наших времена, Светогорцу оцу Софронију из Есекса, писцу житија Светог Силуана, као и да се присетимо шта је он, између осталог, говорио о послушности.

Наука свете послушности заиста је врло велик и потребна је редовна молитва, како би нам се отвориле духовне очи и како бисмо видели преимућство наука о монашкој, или боље хришћанској послушности.

Ево пак још једног вредног пажње резултата испита из послушности: учећи да изнутра прихвата мисли и вољу других личности, послушник истовремено учи да проживљава различита стања, не само као индивидуална, него као откровење о свему ономе што се дешава у свету људи. Он не проживљава егоистички само своје страсти, своје муке, своје успехе као нешто индивидуално, него се преноси ду-



ховно на страст свих људи, зато што засигурно у сваком тренутку на милионе људи налази се у ситуацији сличној нашој а то наравно да води, и то не под присилом, ка молитви за свет. Онај који се моли за живе, дели радост њихове љубави или страхоту њиховог очајања. Кушајући бол, он се моли за све који трпе у свету, и пада у кревет за оне који умиру у тузи, који су напуштени и без помоћи пред страхом од смрти. Помињући мртве, умно се преноси у дубине векова или стоји духовно пред невидљивим али страшним путем којим свакодневно пролази на стотине хиљада душа, након напуштања свог тела, обично у страхотној агонији.

Тако се у души послушника развија хришћанско саосећање за читавим човечанством, а његова молитва постаје носилац читавога света, односно она је "ипостатска", истоветна молитви Христовој у Гетсиманији. Овом молитвом послушник опажа своје јединство са целим човечанством и љубав за ближњег, односно за сваког човека, постаје природна. Оваква молитва истинито доприноси спасењу света.

Оваквом човеку истинита вера даје и истинити етос! Тада, а да то не разумемо, постајемо као радиоактивна тела која не чинећи никакав ...мисионарски труд, одашиљу енергију где год се наша.

Зато мислим да и Света Гора данас шаље овакву поруку Православљу. Но, пошто се овде благодаћу Божијом очувао непатвореним православни Догмат који ствара православни етос, то разумеју и правоверни и иноверни људи. Долазе и траже помоћ познате иноверне особе, као и других вероисповести личности, које схватају грешке своје вере. Не можемо сада све то саопштити јавности. Кад би ми могли, видели бисте заиста каквим поклоном нас је даривао Бог, то да смо православни, а ми то не схватамо... Треба да одлучимо да живимо уистину Истину наше Цркве и њено подвижничко предање.

– М.М.: *Оче Аџанасије, кад сѝе већ поменули, да застѝанемо мало на смислу речи 'доѝмаѝ' и смислу речи 'јерес'. Данас има мноѝбројних и различѝитих јереси, а нове се сѝтално реѝисѝирују. Ничу као ѝечурке. Заусѝавимо се на овоме. Такође вас молим да нам даѝте одѝговор на оно шѝѝо с времена на време мноѝѝи ѝоворе, ѝѝо јесѝѝи да доѝмаѝ оѝраничава ѝудску лоѝику...*

– Јером. Аѝѝ. С.: Почнимо од овога. Догмат не ограничава ѝудску логику, него је превазилази. Јерес представља рационализованост догмата. То је покушај да се рационализује јеванђелска порука. Догмату нас учи сам наш Христос. У Светом Писму смештени су сви



Догмати. Оци су само оно што је свагда Црква живела, описали догматским терминима. Јединосупштност на Првом Васељенском Сабору, Божанственост Светога Духа на Другом, Вечнодјевство Богородице на Трећем, две природе Личности и Господа на Четвртном, могућност изображавања Господа и Његових светих на Седмом Васељенском Сабору, што посебно прослављамо у Недељу Православља. Све ово не представља ограниченост логике, него означава њено превазилажење. Са друге стране, јерес је покушај рационализације јеванђелске поруке, догмата. Односно, догмат је откривена Истина. Јерес је појам ѝудске оболелости, антропоцентричан појам и антропоцентрично тумачење јеванђелске поруке. Ово је битна разлика и то нису схватила наша браћа јеретици, сматрајући да свако сходно својој логици треба да има своју веру! Али, ствари не стоје тако. Христос је, наравно; оставио нас слободне да изаберемо; ако желимо, да изаберемо чак и пакао! Али веру, онако како је њу нама дао Он и како су нам је предали Свети Оци, они то нису учинили да би ограничили ѝудску слободу, нашу ѝудску личност, него да би нам помогли.

Рећи ћу ти један пример, који је говорио блаженопочивши свети старац Пајсије једној групи младића. Био сам тамо. Били су дошли неки студенти и говорили су баш овако:

– Ма шта је то што ради Црква? Немој ово, немој оно. Има догмате овде, каноне онде, стално нам ограничава слободу.

Отац Пајсије, испреношћу којом се одликовао, рече:

– Бре, момци, добро, ја сам избеглица, али сам живео у месту Коница и знате како тамо горе има много планина. Њуди тамо немају где да обрађују земљу, нема равница итд. Зато, где год би наишли на мало земље, покушали би да засаде нешто кукуруза. Тако једанпут, тада када сам био у тим крајевима, разболео сам се. Кренуо сам и ишао горе, ка манастиру Стоми пешице. Прошао сам поред неког села и наишао на двоје деце од три до пет година, завезане конопцем око струка о једну смокву!.. Призор ми се уопште није допао и помислио сам: ови родитељи мора да су варвари, кад држе децу тако везану... Сигурно су негде отишли а децу оставили везану, како им не би побегла. И тако, како ми се то заиста није допало, прошао сам кроз село и након неколико метара угледао ораницу над веома стрмом провалијом. Из дубине чуо се жубор реке која је туда текла. Тамо сам видео нешто што ме оставило без речи: једног човека како седи на крају оранице, пуши, а око струка имаше везан један канап. На другом крају канапа била му је везана жена, о струку тако-





ђе, и копала је. Жена је била кост и гола кожа. Било је страшно и гледати је. Мушкарац је пушио ратоборно. Е, тад ми се сјурила крв у главу и ја му рекох: “Бре, зар вас није срамота? Какви сте ви то нељуди? Какво ли је ово село? Везујете децу, везујете и жене?”! Човек угаси цигару црвенећи од стида, устаде са поштовањем и рече: “Оче, да ти кажем нешто. То што радим и везујем своју жену, не чиним из било којих других разлога, него из безбедносних. Видиш ли овде? Ако само мало човек који ради овде згази ногом незгодно, пашће у провалију и убиће се. Ако ја сам радим овде, само мало непажљиво да згазим, пашћу у понор и бићу мртав. Завићу у црно своју кућу. А овако како сада радим, везујем своју жену, она је осигурана и барем ће бити кукуруза да једе цела породица”. Тако разоружа мене човек овим својим речима.

Тада о. Пајсије погледа право у очи студенте и рече им:

– Дакле момци, то чини и наша Црква. Ми мислимо да нам она ограничава слободу. Не ограничава она нама слободу, благословене душе, него нас чува, пошто смо као неукроћена деца и немоћне женице и с времена на време нас кушају наше помисли. Ђаво пред нас само износи логику и ми желимо да све прође кроз њен суд. Зато нас Црква “везује”, како би нас унапред заштитила да не паднемо у провалију јереси и духовно будемо погубљени. Да будеш овде погубљен телесно, ех, то не игра велику улогу. Али да изгубиш вечност, то је ужасно. Зато нас Црква на овај начин везује.

Деца су била у потпуности задовољена, а и мени се много допала ова прича старца Пајсија. Дакле, видимо како наша Црква из љубави чини оно што чини, а не ограничава нашу слободу, него погрешну и болесну логику коју имамо сви, као деца старог Адама. А каква ли је то логика, када смо убеђени да све знамо, па још и да смо превазишли свете Оце који су свој живот посветили подвигу и трпљењима у сталном покајању, у сталном додиру са Богом... Да ли смо ми то можда изнад њих и можемо боље да протумачимо веру? Управо то је јерес: необуздани израз човековог егоизма, у чијем оквиру не желимо да признамо аутентичност црквене истине, него напротив стремимо да постанемо судије васељене и да судимо овој истини! Велики јеретици нису били случајни људи. Арије није имао неко импровизовано образовање – био је веома учен. Да је нашао места у јеванђелским оквирима Истине, био би велики Отац; можда би био превазишао и Атанасија Великог. Међутим, овај његов егоистички порив којем је био доследан, не желећи да потчини себе и свој начин



размишљања догмату Цркве, Божанству Логоса, учинио је од њега највећег јеретика – тачније оца јеретика! У овом се темеље све савремене јереси. И зато је потребна велика пажња. Тамо где не стиже наша логика, немојмо мислити, пошто не разумемо нешто, да није тако. Немојмо толико веровати својој логици.

– М.М.: *Знајте, оче Атанасије, да нас ваше помињање старца Пајсија привлачи и дођице нас се. Збој честих конџакација које сине имали са њим дуго времена; док сине били први секретар у Кареји, у Обићели, па у њојдневним сајтима после Каниеларије оглазили у његову испосницу, замолио бих вас да нам кажете још понешто из њој вашеј искуства: како је старца приступао њимању јеретика?*

– Јером. Аџ. С.: Да, тамо сам се нашао много пута када би разни људи били код њега, били православни верници или католици, били протестанти, или млади која су имала однос са источњачким религијама.

Сећам се добро случаја једног немачког пастора, који је студирао у Солуну. Човек се веома био саблажњивао чињеницом да ми толико много поштујемо Богородицу. Пошто му је о. Пајсије изнео послужење, упитао га је:

– Чиме се бавиш?

– Ја сам теолог.

Прозорљиви старац погледа га истраживачки и упита:

– Само си “теолог” или си можда још нешто?

– Не, и пастор сам.

– А, добро. Како ти се учинила Света Гора? Да ли ти се допала?

– Све ми се допало, али ви овде много поштујете Богородицу!

– Зашто ти се то не чини добро?

– Па, ето, требало би да више поштујете Христа.

– Ма поштујући Богородицу, ми Христа поштујемо!

– Е, неће бити оче, није то иста ствар; био је упоран.

Онда старац Пајсије користећи леп пастирски приступ, њему ће:

– Теби твоја мајка, зар она није од женскога рода!

– Откуда ти знаш моју мајку па је вређаш?

– Ето, као што ја не знам твоју мајку и вређам је и то ти се уопште не допада, тако се и мени не допада то што не знаш моју Мајку, Богородицу, и причаш такве ствари! Ајде, дакле, да ти кажем ко је Богородица...





Почео је да му говори о Богородици, на један тако леп начин, да се човек 'изгубио'! Тачније, конкретно му је показао на примеру са једном цеву. Упитао га је:

– Када кроз цев прође вода, да ли ова цев има икакав значај?

– Не, нема никакав. Она је само помогла, вода је прошла и даље се њена улога завршила, одговори пастор.

Отац Пајсије настави:

– Да, али Богородица није цев кроз коју је само прошла вода. Она је небески сунђер који стално држи Христа, зато се зове Богородица, зато и ми њу поштујемо!

Не знам да ли се човек био потпуно уверио овим једноставним примером, у сваком случају знам да је умирен отишао од о. Пајсија.

Других пак пута када смо разговарали у вези са дијалогом са иноверницима, говорио је како треба да будемо веома обазриви, но истовремено да изражавамо и став љубави, поштовања и снисхођења према овим људима, зато што су се обрели у својој заблуди, па према томе нису потпуно одговорни за оно у шта верују.

– М.М.: *Оче, да ћрећемо, молим вас, на једну друћу шему. Чујемо како многи монаси, овде на Светој Гори и друће, гледају нестворену светлост, да имају ова божанствена созерцања и искуства. Шта значи, оче Атанасије, нестворена светлост? У ироду жећку молим вас да нам говорите о знању које имате од светогорских Отаца који су имали или и сад имају ово искуство.*

– *Јером. Аћ. С.:* То је огромна тема. Скраћено бих могао рећи да је Света Гора по превасходству [превасходно] место нестворене светлости. С обзиром на то да су се овде у четрнаестом веку водиле велике исихастичке борбе за догматско формулисање и утемељење црквеног учења о нествореној светлости, које је предводио проповедник Светлости свети Григорије Палама, архиепископ Солунски, чији помен славио друге недеље васкрсног поста. Нестворена светлост као искуство не постоји само на Светој Гори. Она је увек постојала као искуство, од момента када је Господ Творац рекао: "Нека буде светлост". То је нестворена енергија Божија (једна од многих енергија Божијих) којом објављује Своје присуство наш тројични Бог. У Новом Завету имамо многа Богојављања, односно имамо пројаве нестворене светлости са ванредним догађајем Богојављења, Преображења на Таворској гори. Сви Свети Оци тумачећи овај догађај, рекли су да је он претходница светлости која ће постојати у Горњем Јерусалиму, како то описује свети јеванђелиста Јован у последњим



главама књиге Откровења. Он каже да једном неће бити сунца, неће бити светлости из света, него да ће постојати ова Светлост Христова. О учешћу у њој, у овој нествореној енергији светлости, читамо у житијима светитеља наше Цркве. Наводи се да мали број светитеља није имао учешћа и искуство светлости. Сећам се блаженопочившег светог оца Софронија, који ми је био рекао да, док је био духовник некада овде у манастирима, пре него што ће отићи за Француску а потом у Енглеску, био је упознао многе старце који су гледали нестворену светлост, а да нису схватили да су имали искуство нестворене светлости! Ову чињеницу и ми констатујемо свакодневно. Постоји веома много монаха, али сам у свету наишао и на лаике који гледају нестворену светлост, а да наравно не разумеју да је то нестворена светлост! Они то не могу догматски да искажу, само искуствено. Желео бих на овом месту да нагласим да нама нестворена светлост није циљ.

Циљ је заволети Бога, како је говорио блаженопочивши о. Порфирије из Кавсокаливија. Шта мислите да ме је питао први пут када сам га срео? Послушајте наш дијалог.

– Оче Атанасије, реци ми, зашто си ти постао монах?

– Размислићу, оче Порфирије, пре него што вам одговорим, рекох му, како бих добро промислио шта да му кажем.

– Немој да размишљаш, јер ћу ја да ти дам одговор, прекинуо си ме. Немој ми само рећи да си постао монах да би спасао своју душу, јер своју душу спасава и мирјанин у свету. Ми смо постали монаси да бисмо заволели Бога. Јеси ли разумео? Да бисмо Бога заволели! Да бисмо Бога заволели. То је наш циљ: да заволимо Бога. У овом нашем покушају, ако нам Бог да искуство светлости, то је Његова ствар. Ми не треба да тражимо такве ствари, зато што нам ћаво неки пут подмеће ногу и, уместо да видимо нестворену светлост, може бити да гледамо друга "светла" демонска, и изгубимо свој разум, и после да будемо прелешћени и стигнемо у стања ћавообманутости... Ако нам Бог да, нека да! Нека буде благословено. Ако нам не да, опет нека је благословено. Светлост је Његова ризница. Зато наш циљ није нестворена светлост. Циљ је да видимо нестворену светлост у другом животу. У овом привременом, ако нам је Бог да, прихватићемо је уз највећу захвалност. Ако ли нам не да? "Нека је благословено име Његово..."

У сваком случају, наишао сам на многе случајеве људи пуних врлина који су имали искуства нестворене светлости, која нису могли





описати. Говорили су карактеристично: “Како год да их ти опишемо, не можемо их изразити. Зато што заиста у том часу душа се премешта на неки други ниво, као што је апостол Павле доживео искуства отимања у рај, а није имао начина да их опише и исказивао их је неизрецивим речима!.. Тако, на исти начин монах, верник који гледа таква стања светлојављања, не може људским језиком да их опише. Може само описно нешто да каже... Треба имати то искуство да би се могло пренети. Сам човек треба да схвати, да окуси сладост меда, па после да говори о меду”. Како је говорио и отац Јефрем Катунскији који је имао искуство светлости, а из смирења је то скривао: “Шта год да каже неко, причаће бајке! Ако је не видиш, не можеш је описати!” То је питање дара Божијег. Бог када хоће, даје је. Можеш ти да се савршено подвизаваш, по мерама које захтева отачка аскеза, а да немаш овај дар. Може бити пак, да се не крећеш на тако великим духовним висинама а да те посети нестворена светлост. То се не може ставити у калупе. То је ствар Бога. Зато се и ја молим из свег срца да је ми сви видимо, ако не овде, барем у Царству Небеском.

– М.М.: *Да резимирамо: То је сијање, оче, блајоуханије?*

– *Јером. Аџ. С.:* Није само сијање, нити просто благомиришност. И то је! Но више је искуство пуноте живота у Христу. У том тренутку, када живиш искуство оваквог стања, не можеш га описати. Оно не подлеже категоријама људске логике. Узводи у духовну сферу и нема речи које би то описале. Даропримац може само условно и у општим цртама да нешто опише. Видиш да је и сам апостол Павле стигао до трећег неба. “Би отет у рај и чу неизрециве речи, које није допуштено човеку изговорити”. Веома је тешко говорити о овоме. Али, остаје чињеница да постоје искуства нестворене светлости. Прибегнимо поново великој благохранилници нашег Богословља: Бог ступа у однос са светом преко Својих нестворених енергија. Једна од Његових нестворених енергија је светлост. Када је Бог током времена долазио у контакт са светим људима, видимо то у Светом Писму, али и у житијима светих, као по превасходству искуство овог њиховог односа, светитељи су првенствено имали светлост. Ова светлост је веома лепо описана у последњој књизи Новог Завета, у књизи Откровења. У нествореној светлости, као енергији, човек може да учествује. У божанској природи се не може учествовати. У енергијама се учествује по мери очишћења, како кажу Оци. Значи, колико неко себе чисти од страсти, толико се отвара и оптичко поље душе. Постаје блиставо огледало душе, које прима одблеске Светога



Духа овом енергијом нестворене светлости. Наравно, неки пут имамо случајеве када нестворена светлост сија и над грешнима, али нема овакво дејство. Може да има исто исходиште, али су дејства различита. Зато што, како кажу свети Оци, свети Григорије Палама, она је као манна из Старог Завета. Сви су јели исту храну – манну – а она сходно потребама свакога имала је укус меса, млека или меда! Свако сходно свом карактеру и жељама, сходно свом природном расположењу доживљавао је манну на свој начин. Тако и нестворена светлост има различита дејства. Када се у почетку назире, она је као позив на започињање живота по Христу. Тада доноси покајање и умилење. А у коначном стадијуму је оно о чему смо раније говорили, свештено ћутање, наслађивање Богом! Наравно да све ово што смо покушали објаснити, не може бити јасније ако се нема искуства. Ако не дође до “кусите и видите”, несхватљиво је у оквирима логике да се појми и разради. Основно што треба да радимо јесте да се боримо како би задобили учешће у нествореној светлости.

Отац Јефрем опет, освећени старац из Катунскија са својим литургијским искуствима, коликим нас је само стварима поучио... Пуне четири деценије и више, свакодневно је служио Литургију! Његова искуства о пројавама благодати Божије су веома богата, искуства нестворене светлости, светитеља итд. То је једна друга димензија подвизавања. Живео сам уз о. Јефрема. Једном смо чак пуних тридесет шест дана били заједно у болници. Од тада је наш однос постао веома тесан.

Вреди, у овом часу да вам објавим молитву коју је отац Јефрем изговорио једном овде у Симонопетри. Записали смо је и она каже: “*Оче вечни, бесјочетни, без конца, недокучиви, несхватљиви, нейроменљиви; Оче Утешителу, Душе утеше, Душе љубави, Душе мира, Душе сладости, Душе стирљења, Душе снисхођења, Душе дуоштрљења; Ти који састрагаваш и Који милујеш, дуоштрљиви и многомилостиви... Ми Твоја грешна деца, у Твоје Име се крстисмо. Молимо те засјуйнишвом... пошљи нам један зрак Твој божанској ошња и сајори нас, разбукти нас! Дођи у нас и унезди се у нама. Помози нам, просветли нас како бисмо Тебе ирашили, како бисмо Те одморили, како би Ти уодили; како бисмо се једнога дана и ми грешни и незахвални људи наслађивали неизрецивим и неописивим добрима која си иприравио нама грешним и неопшребним слујама Твојим; јер је достојно хвале и свехвално име Твоје у нейролазне и бескрајне векове векова. Амиџ”.*





Једном сам био посетио блаженопочившег оца Јустина Поповића. Сећам се да ми је тражио да му испричам разне ситуације, као ево баш сад, ових отаца, али и других Светогораца. Почеле су да лију сузе његове очи и како је чинио знамење крста, говорио је сам за себе: “Грешни Јустине, а ти мислиш да нешто чиниш! Види шта браћа твоја на Светој Гори чине! Слава Богу! Слава Богу!” Био сам дубоко дирнут. И наравно, испричао сам му једноставне случајеве, а не све што сам знао. Упркос томе, свети старац се растопио од умилења и славословио је Бога, прекоревајући себе за... немарност!

Можда ће многи од читалаца сматрати ово све бајкама, али када има човек оваква искуства... Признајем да је и мени, пре него што сам искусио ове ствари, било некако тешко да их осетим дубоко изнутра, у срцу. Сада пак и да ме исеку на стотину комада, не могу да кажем да ово није истина, кад сам то проживео! Овај свети отац, као и отац Пајсије издвајају се својим смиренуљем, иако су били и јесу обојица велики стубови нашега Православља а посебно светогорског монаштва. Обојица су себе сматрали великим грешницима! Ако се деси неки пут да неко у мантији учини какво неумесно дело, средства јавног информисања изнова и изнова то приказују, правећи од конца конопац! Супротно овоме, светитељи, управо зато што су достигли ову меру светости и врлине, сматрају себе највећим грешницима а на друге гледају као на свете! И то је њихов знак распознавања.

– М.М.: Ви, оче Аџанасије, говорите о светим старцима који, или још увек живе овде међу нама, или већ пребивају Ликујућој Цркви. Захваљујемо вам због свега и за све. Сада бих вас замолио да нам говорите о светитељима, обзиром да се ви посебно бавите Аџиологијом–Химнологијом. Будимо специфичнији: реците нам коју реч о светим моштинама које имате овде у Симонопетри и слава Богу, које смо ми, многи пута имали благослов да целивамо.

– Јером. Аџ. С.: У нашем манастиру свете мошти су наше једине драгоцености, зато што је Симонопетра три пута горела – последњи пут то је било 1891. Сав манастир био је претворен у пепео. Једино су се зидови одржали! Исто тако ватри су умакле свете мошти које су оци успели да узму и баце у цистерну са водом! Имамо часне мошти од сто тридесет светитеља! Од многих имамо по две и три свете честице. Међу њима, имамо четири велика комада Часнога Крста. Најважније пак свете мошти које имамо и посебно пошту-



јемо у манастиру су лева рука мироносице Свете Марије Магдалине које су нераспадљиве! Она одишу благим миомиром и од свих светих моштију овде на Светој Гори долази оно што сваки поклоник који дође на Свету Гору осећа – да у њима влада природна температура човечијег тела! Такође имамо лобању светога Павла исповедника, патријарха Цариградског, десну ножицу трогодишњег светога Кирика, део лобање светога Модеста, четири честице од свете Ане, део светих моштију светога Пантелејмона, исто тако светога Трифуна, имамо лобању светога Сергија великомученика који је пострадао у време цара Диоклецијана (види се посекотина настала од секире крвника). Уз ове, имамо и део деснога лакта и десно колено свете Варваре који нарочито миришу; то сви опажају. Имамо мошти светога Елефтерија, светога Харалампја, имамо десну руку свете Евдокије Самарићанке, имамо леву руку светога Дионисија са Закинта из 1716. године – Турци су му је одсекли и ... продали на острву Хију и стигла је овамо. Имамо и много других светих моштију и новијих светитеља, као светога Никодима Агиорита [Светогорца], светога Силуана, светога Германа са Аљаске, део пршљена светога Нектарија и светога Арсенија Кападокијског. Јако много светих моштију, отприлике две стотине честица од сто тридесет светитеља. Свака има своју чар и своју част. Нека је њихов благослов на нама!

– М.М.: Оче, међу овима нисам видео мошти светих оснивача овог манастира, пребивалишта Симонопетри. Да ли знате да ли постоје његове часне мошти?

– Јером. Аџ. С.: Да, сада се дотичеш једне друге теме, али могу то рећи уз покриће, јер је жив уважени старац, стари Светогорац, који нам је о томе причао. Имали смо и ми тај проблем, јер је наш манастир три пута ватра уништила, како рекосмо. Тако се наша архива смањила у многоструку, а житије светога Симонопетра сачувано је у другим зборницима (не онима из Симонопетре). Историјски развој нашег манастира био је прекинут, и веома мало тога знамо о гробу и мироношћима светитеља. Блаженопочивши о. Порфирије, кога сам посетио 1987. и питао га о томе, рекао ми је: “Знам душо моја где је гроб светога Симонопетра, али немам благослов да кажем”. Једном његовом духовном чеду (сада великом старцу, кога сам горе навео не помињући му име), када сам га срео, рекох:

– Оче, о. Порфирије нам је рекао тако и тако о светом Симонопетру.

– Ја шта да ти кажем?!





– Да се молите да Господ открије где су часне мошти Светога Симона. Сигурно схватате колико прижељкујемо да их пронађемо.

– Не, ја се за то не молим!

– Зашто, оче? Зато што смо недостојни да нађемо мошти?

– Не, моје дете; када знам где су, зашто да се молим?

– Дакле, оче, ви знате...

– Наравно, знам!

– Постоје ли?

– Наравно да постоје!

– Где су, оче?

– У средишњој цркви манастира.

Када то чух, најежих се. Старац је наставио да ме прикива уза зид:

– Видим “их”, али не могу да их лоцирам. Други пут.

Преко једног другог свог духовног чеда, које је ишло да га посети нешто касније, послао ми је поруку да се пред иконом Свевлажене, где оци читају акатист на повечерје, налазе мошти!

– Овде ћемо тражити гроб светога Симона. Метар и по десно, рече.

– Немогуће! – одговара му духовно чедо.

– Зашто? – пита изненађено старац.

– Зато што се тамо налазе вратанца кроз која симонетријски оци пролазе из припрате у цркву, на свакој служби, дању–ноћу.

– Па, и шта онда?

– Ма је ли могуће да је тамо гроб светога Симона?

– Хм, душо моја, ја не само да видим гроб тамо, него је светитељ и прилично дубоко покопан, јер је тражио од својих ученика да га тамо намерно ставе, из смирења, да га... газе сви калуђери непрестано! Но, немојте га вадити, јер вам није... на корист!

– Зашто, оче?

– Душо моја, ако изађе свети Симон, тада сунце треба својим... рукама да покрије себи лице, јер је слава светитељева превелика! Исто тако није вам у корист да изађе, јер ћете окончати као... кафеције! Зато што ће се толика чуда дешавати око светога мира, да нећете стизати, од света који ће стати да долази да се смирите. Дакле, свети Симон жели и да његов манастир живи, али и ви да живите монашки. Према томе, оставићете га тамо где јесте! Сада и ми... “чекамо” до даљњег! Ако благослови свети Симон, добро је; ако не, нека буде тамо где је изабрао да га “газимо” и да живи на небесима прослављен.



– М.М.: *Молим вас много да на овом месту, оче Аџанасије, кажете заједнички тројар свете Магдалене мирносице и Симона Мироточивој, као и тројар светиоја Симона. Прекрасни су и стихови и мелодија...*

– *Јером. Аџ. С.:* Са задовољством. Заједнички тројар поје се у првом гласу:

Хриштова Магдалено Мирносице Марија и Симоне свети и тројаровани Мирношиче, двоје свечудесни манастира нашега чувари; избавиће нас од сваке нељивости и потребе, и обести лукавоја, нас који вам сада часи жарко огајемо.

Тројар светога Симона поје се у четвртном гласу:

Многоопеваном, верном мирносоцу, и сведрагоценом бисеру Христовом, потпори монаха и божанском подвижнику, сви притекнимо к њему узвикујући: Симоне блажени, чувај нас од непријатељских обести, ти који си саградио нови Витлејем, вођен звездом триблажени.

– М.М.: *Дозволиће ми, Оче, да троширим питање и своју молбу. Тражио бих да останемо на Аџолојији и да нам говориће о Светој Гори данас. Сигурно да светићељи постоје и у наше дане, мислим на живе...*

– *Јером. Аџ. С.:* Свакоме од нас пред лицем Божијим биће суд, зато што Бог познаје дно људско. У сваком случају, радосно је то што заиста постоје многи скривени светитељи, како ми је био рекао о. Пајсије. Постоји, по мишљењу светога старца, педесет живих светитеља у овом часу на Светој Гори. Верујем у то, констатовао сам то и чак верујем да ће их бити још више, ако урачунамо и оне који живе у свету, зато што светост, онако како је доживљава наша Православна Црква, се не прси. Она веома воли скривеност, љуби тајност, како кажу оци. Под једном закрпљеном мантијом, под замршеним косама разбацаним на све стране, у неопраној одећи, испод једног изненадног геста неког пустињака, може се крити велика духовна ризница, намерна лудост. Слава Богу, имамо ми много таквих старчића! Ево у последње време, када смо имали славу Свете Магдалене, допцао је између осталих и један старчић у дубокој старости, од скоро деведесет година. Нећу рећи ни име ни крај одакле је, пошто вероватно то не би ни он желео. Он вам је у својој колибици читавих шездесет и пет година. За овог пустињака многи мисле да је у прелести, ма и ја – пре двадесет година када сам га први пут срео – мислио сам да није баш сасвим у реду овај човек. Овај пак пут, када сам разговарао са њим,





видео сам да сам ја запао у прелест у вези са својим мишљењем о њему. Ја сам био тај који је био “обманут”, а не он! Овај старац ми је одао тајну да је од својих петнаест година имао умну молитву! Већ шездесет пет година он живи на истом месту и није никад променио своје ћебе, нити га је тресао ни један једини пут од тада када је отишао! Шта више, никад се у ових шездесет и пет година није окупао, никад није ништа скувао, и стално живи у благодати и радости Божијој! Када су му у колибицу долазили побожни људи и тражили од њега да им каже коју духовну поуку, одмах је чинио лудасте ствари како би сакрио ову духовну ризницу коју је имао! Бојао се да му не одају почаст као светитељу!.. Босоног, читав свој живот није навучао чарапе! Само кад га гледа човек, рецимо у духу градског човека, највероватније да изазива одвраћање а не љубав. Али, када му се неко суштински приближи, он постаје права ризница. Е, ово је велика тајна Свете Горе – скривеност и намерна јуродивост коју показују свети оци како би сакрили своју духовност. Старац Теоклит из манастира Дионисијата рекао ми је једном: “Исказивати свој духовни свет било ком случајном намернику, то је као да отвараш своју утробу а Прометејев јастреб долеће и изједа ти је”!. Заиста, колико више чувамо духовну целомудреност, толико више нас и Бог воли и шаље Своју благодат на нас.

Било како било, чињеница је да у Светогорској пустињи цветају трипут благословена братства. Постоје многа братства са младим монасима, који, вођени старијима, улазе у исту климу. И то је оно што је данас на Светој Гори добро, да на свим степенима монашки живот доживљава процват, и општежића, и скитови, и испоснице, и пустињаци и отшелници. Слава Богу запажа се духовни процват, а можда управо из ових разлога Света Гора има толико искушења...

– М.М.: *Оче Аџанасије, у наше доба – након ујокојења о. Порфирија, о. Пајсија, о. Јакова, о. Јефрема, о. Епифанија и других оца који су одмарали многе душе, који су их руководили и уздизали и духовно и етички, видимо да свети има неко осећање лишености, говорећи да више нема ликова налик овима. Мене су многи питали иде да иду да нађу духовнике. Постоје ли данас такви оци, таквој “дометији” који би нам помајали? Људи то стално питају. Ако гледамо на ову ствар имајући за основу Јеванђеље, људи добро раде што питају. Куцају и треба им отворити врата. Траже и треба да нађу.*



Са друге стране, постоје многи који кажу да је “Старецологија” и “Старецехедонизам” мода нашег времена. Они који бележе ову чињеницу кажу да свети више прича о овим људима, него о Христу! Волео бих да ви заузмеш свој став онако како ви то мислите, из ваше светојорској искушења, с обзиром на то да се толико година догизавате у Симонојетри. Реците нам, оче, да ли заиста постоји ова лишеност након ујокојења тих људи у Господу?

– *Јером. Аџ. С.:* Прво, било би хуљење на Светога Духа да кажемо да су данас светитељи престали да постоје, да Црква не уздиже своје свете, у моменту када је она радионица светости. Истина је пак да сваку епоху изражавају – тачније садржај сваке епохе – одређени “изванредни” људи, и конкретно ови последњи оци које си навео. Ове две последње деценије имали смо експанзију, рекао бих, институције старца, као и борбу за крчење пута верницима који су тражили одаха души и неки одговор на своје проблеме. Али, треба да кажем да постоје, не само оци једнакостојни, него и, како ми је рекао о. Пајсије, предостојни, односно већег домета од оних које смо упознали! О чему се ради? Сваки пут Бог даје сведоке светости, како би се Његов народ обрађивао и изграђивао духовно. Ове две деценије биле су тако благословене!.. Сада можда треба да прођемо кроз једно друго доба, у којем ће затребати мало да “замукне” светост. Наравно, то је само фраза – да замукне, јер један свети човек не ћути, а ћутња је језик будућега века. Неко може више тога да каже ћутећи, притом здружено тражећи свету тајну Божанске светости, него вичући на сав глас да је свет...

Испричаћу један догађај који се десио сада недавно када сам посетио једног врло чувеног светог старца, једног од великих духовника нашега доба. Како смо били код њега, ухвати ме за рамена, па ће:

– Је ли, духовниче, зашто се Атос зове Света Гора? Зато што је вазда давао светитеље а сада их не даје? Ма и данас их даје и увек ће их давати! Јеси ли сазнао шта се десило на том и том месту Свете Горе?

– Нисам сазнао.

– Ниси сазнао?

– Ма оче, где да сазнам? Нисам... новинар.

– Ех, благословени, да ти кажем ја, али нећу ти рећи име. Ето, један старац тамо где је копао иза своје колибе темеље да би направио надстрешницу за дрва преко зиме, ископао је мошти у комаду мо-





наха пустињака које су пуштале неизрециви миомирис! “Опио се” од миомириса и пао је на земљу говорећи: “Ох, човече!.. Велику ризницу нађох!”. Одмах је оставио лопату на истом месту и брзо се сјурио до најближег манастира. Но, кад је стигао, манастирска врата су већ била затворена, јер се спустио мрак. Покуцао је и отворио му је вратар, изненађен.

– Шта хоћеш, оче, у ово време?

– Хоћу да видим игумана.

Одвели су га до игумана, а овај га сав узнемирен упита:

– Шта је било, брате?

– Оче мој, свети игумане, десило се то и то. Кажем да идемо да донесемо овде у манастир часне мошти.

– Сада, благословени!? Ноћ је и поломићемо се по дивљим путелима. Где да идемо уз фењере? Преноћи ноћас овде, једи, помоли се за повечерје, преспavaј, а ујутро ћемо ићи сви заједно да донесемо свете мошти и да им одамо дужну част.

И заиста. Отишао је у гостопримницу, јео, прочитао повечерје, угасио светло и легао. Чим је било да га обузме сан, одједном се отворише врата његове собице и, држећи левом руком кваку, појави се један старац строг, у светлости! Машући прстом десне руке, рече му прилично строго:

– Ко си ти што си се појавио и пореметио ми мир од толиких векова?! Ја сам молио нашега Христа да ми славу да у будућем Царству и скривао ме је, а ти сада, хоћеш да ме објавиш? Добро, дођи сутра да ме нађеш ако можеш!..

Рече тако и нестале! Поново наста мрак. Старац се преплаши – копрцао се као риба... Ујутро када се зачуо талант за поноћницу, нађе игумана и рече му:

– Оче, десило се то и то.

Игуман се пренеразио. Али је овај инсистирао:

– Да, оче мој, да свети игумане!

– Види, рече му игуман, немој томе придавати исувише велику пажњу, зато што нам понекад такве ствари долазе и од ђавола, како би нас лишио радости. Ми пак, чим одслужимо Литургију, поћи ћемо заједно сви оци да донесемо овде часне мошти које си пронашао.

Када је Литургија била завршена, оци су се спремили и кренули да донесу свете мошти веома узбуђени и са пуно ишчекивања. Стигоше до колибице оца, отидоше до места иза ње где је овај прет-



ходно био копао и, траже по свуда, али од моштију ни трага ни гласа – ма није било ни лопате нити се видела каква ископана рупа! Све је било нестало! Разумеш ли, свети оче, он ће мени, где живимо? По светима корачамо! По читавој Светој Гори посејане су свете мошти и сваки камен заливен је сузама, знојем и крвљу светих отаца...

Тако ми је био рекао блаженопочивши о. Порфирије: “Моја мисао ми вели, оче Атанасије, да је цела Грчка пуна светих моштију! Има више непознатих светаца, него оних познатих! Где год да кренемо да копамо, на светитеље ћемо набасати!”

Дакле, ако је у прошлости постојала толика множина светитеља, зашто да не постоји и данас? Ми смо сведоци, из исповести верника, да има тако много обичних људи који заиста живе тајну светости и који су достигли високе мере врлине, али њих Бог крије смирењем, како се не би погордили. Зато што већи значај од видљиве светости има смирено искуство Божије светости. А ако се деси у Цркви духовно сиромаштво и духовна глад, тада Бог даје неког “Јосифа” који ће нахранити народ! У сваком случају чињеница је да сам упознао велики број светих људи, који и данас живе, који више воле да су у тајности, него у јавности. И то је највећи успех светости.

Зато, нека се не бринемо и не тражимо по сваку цену да их нађемо. Свети се не виде. Када Бог буде хтео да их објави, објавиће их. Сада они моле Бога да их сакрије, и зато нека ми живимо, сваки од нас како доликује, тајну личнога освећења у Тајнама наше Цркве, а када буде било потребно да нам се укаже нека помоћ, пружиће нам је Бог, макар преко Валаамове мазге.

– М.М.: Оче, на мене је оставило утисак што ишло вам се овај свети старац био обратио са “свети духовниче”. Шта то значи? Да ли сте га исповедали?

– Јером. Аџ. С.: Да, и то се збило. Али, знаш, духовника на Светој Гори је мало, и то је више почасно обраћање, као кад кажемо “оче”. Док се у свету ово обраћање “оче” некако сматра “подцењивачким”, за нас на Светој Гори о. Атанасије, о. Висарион, о. Хризостом, о. Нектарије, о. Авакум почасна су звања. Тим више и духовник, пошто је њих овде мало, како рекох, и по манастирима и на целој Светој Гори. Дакле, то је почасно обраћање.

– М.М.: Оче, бићу ујоран. Да ли сте били у неком духовном односу са овим старцем? Усудићу се да вас ишћам да ли сте га исповедали?





– *Јером. Аџ. С.:* Да, и то се збило, као и оно прво. То је лако, када је човек смирен и када заиста верујемо да се не исповедамо човеку, већ пред лицем Господњим, а да је духовник само орган-инструмент благодати Божије. Тада нам ништа ту није тешко. Иначе, исповест духовних људи нешто је другачија него осталих хришћана. Тако бих рекао, ако уопште правимо неку разлику, јер се сагрешења духовних људи налазе на другом нивоу. Сад ћеш ми ти рећи: Имају ли они греха? Као што рече Јован Благослов “ако речемо да гријеха немамо, себе варамо” (1. Јн. 1, 8). Дакле, то је чињеница и то знамо из историје наше Цркве, да су се свети људи исповедали један другоме, као свети Нектарије нашем блаженопочившем игуману Јерониму. Како би завршио своје исповедање о Јероним, скидао би свети Нектарије епитрахил, стављао га о Јерониму и он би се исповедао! На Светој Гори има много игумана који се међусобно исповедају. Иду један код другог!.. Дакле, олакшана је размена помисли.

– *М.М.:* *Оче, бићу ујоран зајшо шћо мислим да је за нас мирјане добро да буде њоједностављено оно шћо љоворитће. Да ли њосћоји њолика безбрижностћ (нећечал) код ових освећених оћтаца, убељених од њодвија? Мислим на сад већ блаженопочившеј сћарца. Ућокојио се у веома дубокој сћаросћии. Ућоредо, ви сће веома млаа човек, и рекао бих да сће били још млаћи када се збила ова исћовесћ.*

– *Јеом. Аџ. С.:* Био сам тек напунио тридесет једну годину!

– *М.М.:* *Ви ѡридесетћ и једну а оћтац ѡреко осамдесетћ! Каква величина, каква дубина и ширина смирења ових оћтаца!.. Како ли ѡада на колена овај свейћи човек ѡред једним момчићем од једва ѡридесетћ ѡдина!..*

– *Јером. Аџ. С.:* Као да је највећи грешник! То је највеће искуство. Тако се дешава и са другим великим оцима. Тако је! Када човек има смирења, све друге људе гледа већим од себе. Није тешко једном светитељу да има смирења, у моменту када се сам Христос понижио, оставио Небо и постао Човек нас ради. Један богоподражавалац чини оно што и Христос.

Када сам био у Трикали, долазио је блаженопочивши о. Димитрије Гагастатис на Метеоре и исповедао се о. Емилијану, а ми бисмо споља слушали његов плач. Плакао је као да је био највећи грешник, а отац је говорио: “Стидим се само да га гледам, а камоли да га исповедам!” Шта више, разумеш ли, ово се дешава духовнику мог малог раста. Шта могу да кажем за једног светог човека који пада



на колена у крајњем смирењу преда мном и пресавија се од ридана током исповедања... То је за мене велика лекција о смиреноумљу које немам.

– *М.М.:* *Оче, ѡошћо сће већ ѡоменули о. Емилијана, оца Симоноћетре и оца свих нас, волео бих да се задржимо на овој ѡбожњој личностћии коју имам нарочитћии блаћослов од Бога да ѡознајем, из личној конћтакћии са њим. Рећитће нам ѡар речи о њему. Рећитће нам нешћо из вашеј искуствива са њим. У најмању руку, оно шћо се да рећи...*

– *Јером. Аџ. С.:* О. Емилијан, од тада од када сам га упознао, од 1962, никада није волео да се показује. Иако има веома дубок мистички живот и искуство Бога, да кажемо много чудеса, никада није застајао на томе, нити је желео тиме да нас духовно храни. Увек је управљао братство и сестринство, из Ормилије и Симонопетре, ка Богу, остављајући себе посве постранце. То је нешто што ја сваким даном све више ценим. Много пута, у својим општењима са црквеним људима видим како стално форсирамо себе лично, откривајући лице Христа. То је веома опасно. Да не би дошло до тога, треба заиста живети искуство тајне очинства у Христу и синовства у Христу. Тако нешто ми смо видели код о. Емилијана и сматрам то нарочитим благословом што га нам је Бог даровао. Сад, ако желиш да ти кажем нешто из његових личних стања, знам да он то не би желео. Када га Бог буде позвао к себи, моћи ћемо слободно да говоримо. Све ситуације су повезане са конкретним личностима, и већина њих живи, и верујем да ни они сами не би желели да се објаве нека њихова искуства. Само ћу ово рећи: то што су га велики оци имали за духовника, много тога говори...

– *М.М.:* *Да, знам да је о. Емилијан ишао у Енћлеску, на молбу о. Софронија Есешкој, ѡој свейћој свейћојорској оца нашеја доба, који је заћражио од њеја да га исћоведи ѡод својим ећитћрахилћем.*

– *Јером. Аџ. С.:* Да, и то није учинио само једном. Десило се то више пута. Упознали смо се 1970. Из више наврата изродио се овај духовни однос. Веома смо се били везали. Отац Софроније био је у поодмаклом добу. Мислим да је био старешина отаца, зато што није имао само светост живота, него и мудрост по овоме свету, имао је искуства која су била веома дубока, жива, светодуховна. Имао је способност да их описује на начин како их је представљао у дивним и непревазиђеним књигама, и то тако да ми је блаженопочивши о. Јустин Поповић рекао, чим се појавила књига *Сћарац Силуан:* “Оваква де-



ла се појављују сваких сто година"! Дакле, кад се о. Јустин изразио на такав начин, разумеш ли каквог је формата био о. Софроније!.. Заиста велики отац!

– М.М.: *Оче, мало пре стіе іоворили о ісїоведањима свейїих људи равних свейїїељима, наводећи іримеор о. Емилијана, о. Софронија, о. Јефрема и др... На Свейїој Гори іак, іїо іїознајем из својїх разіовора са вама, о случајевима људи мирјана, људи који се у својој іїрошлостіи никада нису били ісїовевдїли, а када су дошли на Аїїос, Бої им је іоворїо. Друїи су іак били неіїїїо чули о ісїоведању и долазїли са іїредрасудама, іїражећи да наћу евенїїу-ално неку костїурнїцу ідеја на Свейїој Гори іїїд. іїїд. Такви људи одлазїли би ослобоћени. Да се заустїавїмо мало на іїїоме?*

– Јером. Аїї. С.: Да, не само да би одлазїли ослобоћени, него и са позитивним судовима и искуствима. То је дејство благодати Божије која жели да се сви људи спасу и да доћу у познање истине, како каже апостол Павле. То је свакодневно искуство које видимо код људи који долазе у Симонопетру. Имамо много таквих случајева са људима који се баве политиком, и трговцима, и научницима и обичним народом... Позната имена долазе на Свету Гору и уз велика смирења откривају у себи жижак усиновљења у Богу и верују, као и сви људи, у Господа и Бога нашег. Говорећи одређењие, манастир Симонопетра буквално је стена и прима таласе поклоника! Свакако, од 1973. када смо дошли овде са о. Емилијаном, променила се врста поклоника. Тада смо у једној седмици имали једва петнаест посетилаца. Сада свакодневно, у просеку имамо их осамдесет. Постеља је мало у гостопримници, а много посетилаца, и распоређујемо их како можемо, не свакоме исто. Но, молимо их да увек буду у контакту са манастиром, али и са сваким манастиром Свете Горе, наравно они који ће је посетити. А то све само зато да би посета имала поклонички карактер, а не туристички. Узајамно разумевање увек помаже... Сви имамо добру намеру, али масовни долазак нам не дозвољава да се бринемо о поклонику онако како и колико ми желимо. Не заборавимо да је културни и животни стандард порастао и људи не могу да се збијају по собама, по десеторо и петнаесторо итд. Потребно је прилагодити гостопримање, да оно садржи и лични приступ свакоме и ми на томе радимо. Сваки човек икона је Божија и сходно томе оци су одувек придавали велики значај гостопримању. Велики Антоније је говорио: "Видео си брата свога? Видео си Господа Бога свога"! Овоме последују и оци. Посетилац изображава Господа Бога и ми на



богодолїчан начин треба да се односимо према сваком посетиоцу. Оно што нас много одмара је чињеница да данас људи долазе на Свету Гору да би Бога нашли. Сада су сви насићени материјалним добрима. Оно што траже је храна за душу. То нас нарочито радује...

Сећам се о. Пајсија када је говорио неким људима, који су били дошли к њему а беше их око тридесет. Један од њих тражио је од старца да му дозволи да пуши. Дозволио му је, иако је сам отац Пајсије имао само једно плућно крило и дим му је страшно сметао. Други су се успротивили и почели да узимају у заштиту старца. Он је рекао: "Оставите га, оставите, нека пуши", а у једном моменту му је рекао: "Благословено дете, сада дакле док пушиш, осећаш мирис цигаре, је ли тако? Са друге стране, ове дане што ћеш бити на Светој Гори осећаћеш мирис ливана. И ако не будеш из овог Богородичиног врта понео ништа друго до само тамјан који ће се прилепити на тебе, велики је благослов. Е сад, шта ти кажеш, да ли вреди оно прво?"! Али, није само тамјан оно што носе људи одавде, уз њега иде још много тога. Веома је велика мистичка сила Свете Горе, која извире из светих моштију и савремених светитеља, из чудотворних икона, из обичне зграде, из каквог маленог крстића, из неког малог догађаја. Све ово може много тога да каже срцу поклоника и да га одведе ка Богу, Кога тражи. Тако се дешавају велике промене у животима људи који нису били ни помислили, пливајући по световном мору, по мору живота, да би могли имати живи однос са Богом. А овде им се открива други, унутрашњи свет, божански елемент који има свако од нас, и они драговољно следе Христа уз сву одговорност и уз све недоумице и загонетке које носи собом ово последовање Господу. Но, нас веома радује ова чињеница, то јест промене које се дешавају код људи. Већина оних који долазе образовани су и учени.

Како рекосмо, општи образовни ниво заједнице порастао је, и разговори који се воде, било на личном нивоу, било са свима, када их окупљамо свакодневно након вечерње службе у гостопримници, веома су интересантни. Ту ми дајемо неке смернице, а онда следе питања. У личном односу и контакту који људи остварују приликом исповедања, обавља се суштински посао. Већина посетилаца није размишљала о томе да се исповеди, међутим, из неког безначајног догађаја, како сам и претходно рекао, бивају дирнути, приступају исповедању и постају нови људи! Не само то, него они даље постају мисионари у свом ширем и ближем окружењу, доводе и друге људе, и тако се види преображујућа сила коју има Христос!..

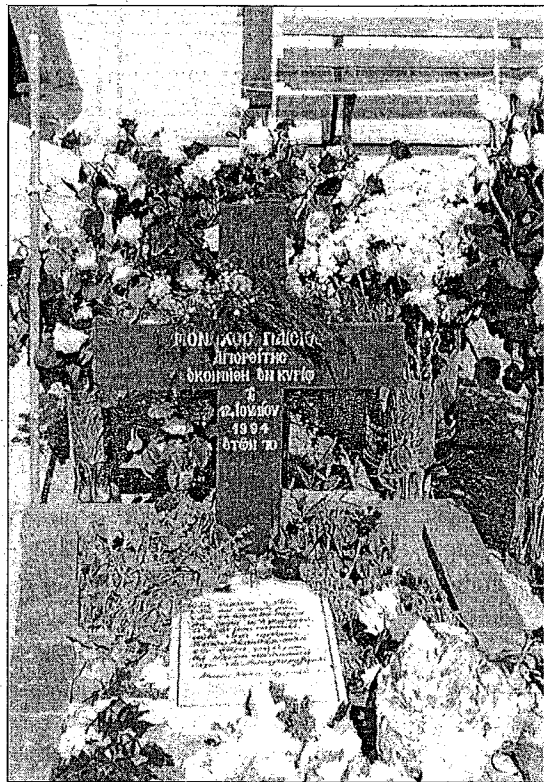




– М.М.: *Захваљујем Вам, оче Аџанасије, на вашој добротности коју сите имали да нам говорите о светим светогорским оцима, који су дијаманти мноштрани на дијадеме Госпође Богородице, Игуманије и Врховне заштитнице Свој аџоској клири. Другим речима, говорили сите нам о примењеној речи о. Ијерехија: "Мач против стравити, будности монаха молитвом изострена". Веома сите нам помогли, у приближавању борбеном настојењу наших савремених светих оца, чије бојубедливе молитве призивамо.*

– *Јером. Аџ. С.:* Да, нека би њихове молитве увек биле са нама при сваком кораку нашег живота.

Захваљујем ти, драги мој брате, за ову духовну прилику коју си ми дао. Из нашег разговора први сам ја имао користи. Много ти захваљујем, Нека је Бог са нама. Амин.



Гроб Стараца Пајсија Светогорца

”ГОСПОДЕ ПОМИЛУЈ”: 100 ДРАХМИ, “СЛАВА ТЕБИ БОЖЕ”: 1000!

Разговор са оцем Мојсијем из Келије Светога Златоуста
при манастиру Кутлумуш

– Манојло Мелинос: *Драги моји читаоци, дивимо се суровом живоћу и жестоким борбама монаха, а посебно светогорских старца, и чудимо се и питамо како су стигли до таквих висина врлине. При том не мислимо на оно што се само по себи разуме: монах се одриче свега, ради Једнога! Одриче се породице, одриче се иметка, одриче се себе... Послушности монаху свлачи његову индивидуу. Монах добро зна да духовник, према којем има послушности, слуша глас Господа и изражава Његову вољу, те је стога незаменљив. Монах добро зна да је Господ и њега ради био распет на крсту и да га воли као да једино он постоји у космосу!*

Својим смелим одрицањима монах тежи ка јуности. Он не најухића свети из стравих или зато што не жели да живи у свету, него зато што воли оно што у њему побуђује привлачности ка вишем живоћу. Другим речима, једини смисао одрицања која чине основу монашкој живоћи, јесте избегавање свега онога што би могло да заустави душу у њеном трајању за Богом. Наравно, појазумева се да одрицања која постоје у монашким обећањима имају вредности само ако су сталанно активна.

Но сигурно је да ова обећања и прокрваре, па се изнова рађају блајословом молитве која је једини јућ који вуче монаха у висине, а посебно онда када је хоризонт затворен... Молитвом ће монах удахнути изванприродни ваздух који га чисти, избавља, који га изнова рађа, освежава и непрекидно обнавља.

Да се не ширим даље, драги моји читаоци, прибећавам мнојоштованом оцу Мојсију, веома ученом монаху који ће нам разјрнути неизнатије слојеве светогорској величанства, светогорских старца. Дијалој са њим у целини је изложен у књизи СВЕТОГОРЦИ СКИТОВА, четвртој по реду из серије “Искусство Оца”.

– Ви имате реч, оче Мојсије.

– *Оца Мојсије:* Блајосиљам Име Божије за духовни повод овог нашег разговора. Пратио сам твој увод, драги мој Манојло, изу-



зетно разговетац и тачан, и искористићу као прилику твоје освртање на ту велику повластицу молитве нама дату, не бих ли скромно рекао да смо упознали не само људе који су се молили за себе, већ и за читаво човечанство. Упознали смо људе који су се молили и за оне који се нису молили, који су се молили и за оне који нису хтели да се моле, молили су се и за оне који нису ни помишљали да се моле, молили су се и за оне који нису могли да се моле, молили су се и за оне који су се молили! Њихова молитва била је молитва за читаву творевину, за цео свет, за све људе, а понајвише за оне који трпе и још више за оне који су то тражили, и још више за оне којима је молитва била преко потребна.

Старац Пајсије нам је говорио да је имао свеске пуне имена, у којима би заводио болесне, и то по болестима: посебно би записивао оне који болују од рака, посебно срчане болеснике, посебно наркомане, посебно оне који су страдали у саобраћајним несрећама. Знао је по читав дан и ноћ да се посвети помињању на хиљаде имена...

Једно јутро мој познаник и ја посетили смо његову келију. Проучавао је псалтир и Јеванђеље и говорио нам како је свети Арсеније Кападокијски, чији је он иначе био први и најбољи биограф, за сваку болест читао одговарајући одељак из јеванђеља и псалам, а Бог му је у његовој ватреној молитви одговарао чудотворећи кроз њега. Након једног врло пријатног разговора са њим, отишли смо како бисмо га препустили његовој пријатељици молитви и пријатељу изучавању. Мало пре него што смо узели од њега благослов за полазак, човек који је био дошао са мном замоли га следеће:

– Молите се за мога брата који се преставио. Име му је Спиридон.

Старац му је одговорио, остављајући га скамењеног:

– Већ се молим!

Онај изненађено настави:

– Оче, али ја вам нисам био рекао његово име. То сам учинио малочас.

Старац му одговори:

– Види, свако вече одавде креће једна “композиција” са много вагона! На крају композиције су велики вагони што носе терет. У прве вагоне стављам болесне, оне који треба ускоро да се оперишу, стављам ученике и младе. На крају, у велике вагоне стављам упокојене, зато што они имају велику потребу, већу од оне коју имају живи. Треба много да се молимо за упокојене. Дакле, кад већ путује ова компо-



зиција, зашто да има празних места?! Пошто већ помињем Георгија, Александра, Марију, Василију, кажем и Спиридона, али кажем и сви Георгији, и сви Спиридони и тако укључујем и твога брата!

У овој простодушности очитују се велике богословске дубине, то јест чињеница да у часу молитве не постоји индивидуална молитва, зато што не постоји ни индивидуално спасење. Ми се не спасавамо као индивидуе, као јединке; спасавамо се као патријаршија, као митрополија, као архиепископија, као парохија, као породица, као манастир, као општежиће, као браћа. Наши међусобни односи, наша узајамна молитва, имају последице по цео свет. Мој грех или моја врлина имају последице по цело Тело (Цркву), позитивне или негативне, зависи. Према томе, ова молитва подвижника има дубоки богословски смисао; она повезује са читавом васељеном, са читавом творевином.

– М.М.: *Оче, врло добро Вам је познатио да данас – њрвенствено данас – људи који се даве у разноликим тешкоћама трајају за стварањима како би се имали иде ослонићии и оснажићии њиховим искуством на делу. Веома честии ми смо ти од којих многи наши сутрађани моле да им укажемо на благодатне стварање како би нашли помоћи.*

– *Старац М.:* Наравно, увек у потаји постоји опасност да се свему овоме приступа као фолклору, да је то све само један леп обичај и разговор који се може одвијати слободно, тако што ће неко седећи прекрштених ногу по салонима говорити о богоносним старцима које је упознао; и тако некако расту и његове “акције” упознавањем неких светих ликова... Рекао сам то већ, и желим да поновим, светост није прелазна! Од свих благодаћу преиспуњених људи, од трипут благословених старца које смо поменули и које бисмо још могли поминути, и које познајеш и које ћеш упознати, ни од једног од ових људи светости и врлине благодат се не преноси, ако ми не одлучимо и не пожелимо тврдоглаво да заволимо Бога и да устрајавамо у овој љубави и у овој својој жељи... Другачије, ако је све ово само пријатно, макар оно што се чује и што се прочита, Бог ће сматрати нас одговорним, јер ми смо знали, слушали а нисмо правилно поступали...

Блаженопочивши отац Јефрем Катунскијски говорио је: “Душо моја, и улазнице ће отићи у неповрат”, желећи тиме да нагласи како су у таквим случајевима посете Светој Гори без користи. Но, не могу а да овде не поновим то да већина људи – колико су то млади радост је утолико већа – одлазе одавде доживевши добру промену, зах-



ваљујући својој посети. То је за нас монахе утешно и дирљиво. Славимо Бога за то што смо и ми у неколико допринели духовном престојавану људи пред којима је живот. Захваљујемо Му што даје овакве прилике, што ствара тако изузетна стања у душама младих људи.

Света Гора јесте и остаће бања поновног крштења за многе који су или њени стални становници, или посетиоци и поклонници.

Старац Пајсије неке своје посетиоце, који су се чудили слушајући чудесне догађаје из живота светитеља из синаксара, нпр. како је свети Симеон Столпник проборавао на једном дрвеном стубу пуних четрдесет година (према томе ми смо осуђени и нама је недостижно спасење), корео их је говорећи: "Нисте ви то добро прочитали, зато што ми не читамо синаксаре да би изгубили наду и запали у очајање, него да би се узвеселили, укрепили и задобили наду која ће нам помоћи у овом нашем личном [духовном] узлету, васкрсењу и преображењу! Ако је свети Симеон Столпник проживео четрдесет година на дрвеном стубу, а ти суздржавај своју љутњу четрдесет минута, односно чини нешто сходно својој мери! Ако су ови људи оставили своје родитеље, напустили своју браћу, своје пријатеље, школе, светле успехе које би сигурно постигли, напусти и ти оно што те раздваја од Бога!"

Према томе, Старечник и сва та лепа штива и приче добре су, само када доносе резултате, када постају козлић, одскачна даска, будилници, трубе које позивају на устајање, како бисмо и ми нашли проценте своје одговорности, меру својих могућности, како бисмо и ми нашли оно што можемо да принесемо, да понудимо оно што можемо а не оно што не можемо, али да не оставимо оно што можемо и да то не учинимо. Ово је врло важно и то је оно што се тражи. Дакле, заиста је врло лепо и пријатно говорити о свим овим људима. Али ја морам да признам и вам кажем да, сваки пут када читам или слушам или гледам такве људе, прекоревам и бичујем себе што не радим ништа по питању задобијања нечег таквог, што не користим прилику [која ми је дата], односно што се више не предајем Богу, јер ће се тек онда и Бог мени дати! Зато што на нас један корак, Бог чини десет, али ми треба да начинимо овај први корак, како би показали своју слободну вољу, како би показали да заиста жудно желимо и хоћемо да Бог буде владар нашега живота и да Бог није нешто маргинално, него неко ко нам треба у часовима нужде. Него, Бог је суштина, Бог је онај Који нас у потпуности обузима и улепшава све наше дане и ноћи, наш целокупан живот!



Овим простим и скромним, али срдачним мислима верујем, драга моја у Христу браћо, желим и молим се да ове заиста лепе приче и приповедања постану повод за наш лични одах али и исправак и раскајање и покајање. Ови људи – старац Пајсије и остали старци – били су као и ми. Они нису били другог менталитета и нису имали другачије моћи. Били су обични људи. Живели су у наше време, у наше доба. Недавно су се преставили. Многи од њих и данас живе, јер је чињеница и велика истина, да ако престану да постоје ови људи светости и врлине и молитве, неће постојати смисао постојања свету. Нема значења ни разлога. Они задржавају милост Божију која нам даје утеху, наду и укрепљење.

Блаженство преображених и препорођених верника, драги мој Манојло, припада и хришћанима века који је на заласку. Но понављам, за тако нешто потребна је одважност, подвиг, будност, надахнутост, жртва – нешто за шта ми треба смело да признамо да не постоји код нас самих. Блаженопочивши старац Пајсије често је понављао: Бог се открива јуначинама! Исто тако, веома много је говорио о усрдности при делању у духовном животу.

Изврсни биограф преподобног Силуана Атонског отац Софроније, говорио је како Христов живот треба кроз љубав да постане наш живот. Старац Јосиф Исихаста задобио је мноштво рана од свог великог подвижништва и он је све што је казивао говорио из свог искуства, из оних пећина и стења која су... богословила, како је карактеристично знао да каже. Преподобни Силуан плакао је од љубави за свет који није упознао љубав Божију. Овом светитељу, који је осећао такву љубав, замало да срце није препукло од силне радости и он је молио Бога да му је више не задржи! Прозорљиви старац о. Порфирије из Кавсокаливје би, чувши за твој бол боловао са тобом, и својим смиреним миром и просветљеном љубављу исцељивао би те, ухвативши те за руку и благосиљајући те...

Ми хришћани двадесетог века и овог двадесет првог, нисмо јасно прозирни, нисмо истинито радосни или уверљиво храбри и усрдно великодушни. Шта је томе разлог? Шта недостаје? Шта треба да се деси? Црква ће наравно остати неисцрпан извор божанских ризничних дарова, благодаћу Светих Тајни, живим предањем, свештенством и монаштвом; светлом историјом, храмовима, манастирима, књигама, водећим духовницима и богатим опитом. На нама је да се заложимо и потрудимо, како би стекли оклоп, принос и жртву.





Јеванђеље као лична посланица упућено је сваком од нас и данас, преображавајући, обнављајући и спасавајући. Оно је највиши спаситељни израз љубави Божије према човеку. Извесно је да би Господ, изнова долазећи у свет, говорио исте ствари, с обзиром на то да су потребе човека потпуно исте тада и сада.

– М.М.: *Свакодневно, оче Мојсије, у сваком тренутку, сви се ми суочавамо са хиљаду мука и невоља. То су највише лични, породични, пословни проблеми, разни и различити. Но заједнички садржалац свих њих је тескоба који нама влада. Ми ћурамо, у даљој случају, руке ка вама, нашим светојорским оцима, оче, и ћурамо реч утјехе! Из искуствене виђења свој духовној мира ишта има да нам каже један светојорски старец?*

– *Отац М.:* Рећи ћу вам шта је говорио о. Пајсије: “Нама монасима, када изађемо из своје келије и запутимо се у Кареју или неки други манастир, шта може да се деси? Највише да нам неки трн поцепа мантију! Али ви лаици, када излазите из своје куће, треба много пута да се прекрстите. И када се враћате такође много пута, зато што прелазите преко многобројних подводних гребена, разноликих опасности које би, кад бисмо имали духовног вида, видели и разумели како је наш живот једно непрестано чудо: односно, чињеница да се спасавамо кроз све те многе и разнородне проблеме, са којима се човек сусреће и суочава...”

Молитва, драги мој брате, нема одређено радно време. Читав дан и читав живот човечији прилика је за молитву, арена у коју је човек позван да се бори. Свети Василије каже да речи: “непрестано се молите” представљају констатацију Божије свеprisутности, Његовог сталног покрова над свецима током нашег живота. Ово сећање на Бога, ово сећање на добротина Божија молитва је! Тамо где ће човек каснити и где ће га мучити помисли, као на пример да ли га је приметио овај или онај, ту човек може да управу свој ум ка Богу, да има на уму многа добротина која му је подарио Господ и то треба да буде повод за захвалност и славословље што представља најбољу молитву. Отац Тихон звани Светогорски, од кога је о. Пајсије примио велику схиму, говорио је: “Једно Господе помилуј стаје 100 драхми; једно слава Теби Боже, 1000 драхми”!

И заиста, славослов (благодарење Богу) оцртава захвалност човека и велико срце, док је сигурно да је милост неопходна. Ми милост тражимо, што ће рећи да потражитељ има неку “корист”, док славослов исказује срце које се жртвује и живи за друге а не за себе.



Тако дакле, молитва је нешто мило, пријатно, лепо. Није нешто тешко, мукотрпно, болно, страшно...

– М.М.: *Оче, кад је већ реч о молитви, мислим да се сјонитавно поставља питање значаја суза. Специфичније, какав је значај суза умилења, а не оних од обичној бола, суза из разочарања. Какав је смисао суза умилења, суза покајања, суза љубави...*

– *Старец М.:* Сећам се како нам је говорио један од монаха старца Софронија, у манастиру Есекс: “Када је старец писао књигу **ЊЕГОВ ЖИВОТ ЖИВОТ МОЈ**, у њој је имао и једно поглавље о сузама. Но, при последњем кориговању текстова на крају је изузео овај одељак, зато што је књига требало да се штампа на енглеском језику, а Енглези сузе сматрају мањкавошћу, немоћи, мисле да оне нису за узвишеније људе, него за оне слабије, за људе који немају смелости, који се не усуђују, који немају слободу говора и снагу. И тако, да не би дошло до неспоразума и погрешног тумачења, он је избацио ово поглавље, са намером да га касније боље изанализира”. Ово кажем зато што је потребно велико расуђивање у свим питањима која смо поменули. Рекли смо да је немогуће верно пренети типик Свете Горе у свет, из много разлога и узрока. Уз то, молитва у оквиру манастира по дотичном типичу, има већу слободу да се развије. У свету је могуће да се оствари нешто слично, сходно својој мери, наравно без изазивања других својим држањем и понашањем. Мислим да није лепо да у човековим кретањима и општењима са другим људима постоји презир према истима, притом држећи у рукама велику бројаницу, демонстрацију светости. То је, ако не ништа друго, незамисливо и не оцртава целомудреност, пристојност, смиреност, расудност или трезвеност људи Божијих. То су све недозвољена стања погрешно протумачена, зато што врлина смирења нема никакве везе са жалопојкама над судбином. Ниједан човек истински смирен не изазива сажаљење. Дакле, и ту је потребно велико расуђивање. Умилење није наше постигнуће. Наравно да и ми у томе помажемо проучавањем Писма, свесношћу о својој грешности, изучавањем житија светитеља, изучавањем Суда, сећањем на пакао. Наравно да души све ово помаже, како каже свети Јефрем Сиријски, овај светитељ препун умилења, чија су храна биле... сузе! Ове пак сузе не задобијају се присилом, односно ја сад хоћу сузе и ето њих!..

Оне су дар Божији, поклон. Свети Јован Лествичник веома лепо то анализира, говорећи: ове сузе су непрестане. Оне се не постижу трудом. Те сузе су уистину дарови и сам човек се чуди како их има





толико много... Овај доживљај дарованих суза, нека ми се дозволи рећи, имао сам када сам први и последњи пут срео светог старца о. Софронија у манастиру Есекс, где ми је био читао молитву, с обзиром на то да сам се спремао за болницу. Молитву ми је читао на коленима, са епитрахилем на мојој глави. Када сам устао и видео његово лице, било је као окупано, преплављено сузама... Његов епитрахил био је сав мокар. Да смо га цедили, вода би лила из њега! Многе би се сузе сливале!.. Е, такве су дароване сузе. Понављам да, сузе које се лију зато што се неко посвађао са својим пријатељем, са пријатељицом, са супружником, са децом, са колегом, и оне кад неко плачући у часу молитве изриче своју жалбу пред Богом, нису сузе умилења. Сузе пак које потичу од бола другачије су, и кроз њих је могуће достићи лепу молитву, топлу молитву, молитву васкрса живота, духовно плодородну и светодуховног освежења. Из бола се рађа добра молитва. Но такве сузе, које су сензитивне (осећајне), немају никакве везе са дарованим сузама, са радосном тугом, са оним сузама које изничу без нашег труда, без нашег напора.

Умилење је благослов.

– М.М.: *Усудио бих се, оче Мојсије, да проширим своје њивање од суза умилења и на грује дарове које Бој даје "онима који Њега љубе"?*

– *Старац М.:* Ученици старца Јосифа Исихасте Спилеота, као и претходни игуман манастира Дионисијата Харалампие, манастира Филотеј Јефрем и старац Јосиф из Ватопеда, помињу да је свети старац, који се престабио у Господу 1965, мислим у манастиру Неа Скити након дугих и великих борби заједно са својим сабратом старцем Арсенијем који се упокојио у манастиру Дионисијат, био причасник свих ових дарованих стања. Исто тако, старац Пајсије наводи врло карактеристично једног старца Августина који је живео изван манастира Филотеј. Он је био руског порекла, човек са великом љубављу, надом и дубоке вере. Овај старац имао је такво смирење и простодушност да је веровао да сви монаси Свете Горе свакодневно гледају нестворену светлост, онако како је он њу гледао! Старац Пајсије нам је посебно говорио о њему, да он ноћу није палио лампу зато што се купао у светлу нестворене светлости и тако видео све! Старац Августин имао је обичај да каже: "Мозак, лампа! Срце, Пасха! Очи, сузе!". Његов ум био је осветљен. Срце у њега било је као да живи Пасху, радост благодати, а из очију су му од те радости лиле срдачне сузе, како то описује свети Јован Лествичник када говори о ра-



доснотворној жалости! Према томе, постојали су и постојаће монаси, причасници овог укуса неизрецивих и вишњих дарова Божијих. Ову благодат и радост доживљавају подвижници који с напором освајају Царство Божије, они чедни духом, смирени духом, они који се уз сваку одговорност подвизавају умном молитвом, пажљиво и у сталном контакту са искусним духовником, који је неопходан при таквом подвигу духовне борбе која одводи човека до вишњих созерцања.

– М.М.: *Упознали сте врло добро, оче Мојсије, блаженојочившеј о. Пајсија и знате многа више од нас да је избегавао да се исказује, да се показује у јавности, као и то да је многе посејшице слао њиховим духовницима. У многа наврати чуо сам старца како је говорио посејшицима: "Идите код своја духовника".*

– *Ви, оче Мојсије, који сте га познавали као рејко ко, како сте доживљавали његов начин ојхођења и његову склоност ка ошшелништву?*

– *Отац М.:* Има других отаца који су га упознали много боље него ја. Да, наше келије биле су веома близу, једна наспрам друге. Делио нас је један јарак. Оно што имам да кажем је то да је заиста његово двориште сваки дан било пуно од мноштва људи који су тражили његов благослов, корист од његове поуке. Отац Пајсије заиста је био велики старац, и то зато што је себе сматрао малим! Не заборавимо да ће се великим назвати они који живе свој живот без славе! Отац Пајсије заиста је имао обичај да каже "идите код свог духовника а мени оставите своја имена да се молим за вас". Бдео би сваке ноћи, како би поменуо на хиљаде имена свих људи који су му поверавали своје проблеме... Наравно, помоћ свима њима била је огромна. То чине и други старци овде на Светој Гори. Покушавају да повежу људе са исповешћу, са духовницима, са њиховом парохијом, зато што је Свету Гору у практичном смислу мало теже често посећивати. Старцима причињава радост када људи живе светотајински живот у својој парохији. Старац Пајсије је ово имао за правило и стално је све који би му долазили подстрекивао на тако нешто. Исто је радио и о. Јефрем Катунски и сви остали свети старци. Постојање ових старца у наше време велики је благослов. То показује да Дух Божији наставља да надахњује људе који се из свег срца предају на служење Богу и постају руководитељи и помагачи многих који им се поверавају.

– М.М.: *Оче, молим вас да нам на овом месту дајте мало више података о заједничком усмерењу које су имали свешторски*





сѿтари (Пајсије, Јефрем, Јосиф Исихастѿа, Порфирије из Кавсокаливе, Софроније Захаров и друѿи сѿтари ѿаковој духовној домѿта). Можемо ли, без срањивања, да нађемо једну сѿталну врлину, неки заједнички елементи у њиховом начину животоа?

– *Сѿтарац М.*: Да, мислим да прва ствар коју би неко са лакоћом могао да каже јесте да су имали и имају оно што постоји код свих људи Божијих – љубав према Богу чија је непосредна последица љубав према људима. Ова се љубав првенствено изражава молитвом, непрестаним мољењем за све људе, првенствено за оне који су им били поверили своје проблеме. Друга црта свих отаца које смо поменули, али и оних које нисмо – а познати су по својој врлини и на Светој Гори и изван ње – била би њихово смирење. Сваки од ових отаца сматрао је смирење врховним постигнућем у свом животу. Нико од њих није желео славу и част. Нико није желео да се исказује, намеће. Наравно да њих уздиже и сам такав начин размишљања. Ако чујемо за некога да би желео да се искаже и покаже, да се о његовом имену разговара, тада ствари не стоје добро.

Отац Јефрем Катунски сликовито је говорио: “Јао ономе о коме је глас допро до Атине”! Исто то кажем и ја за... себе!

На овом месту, драги мој Манојло, кад смо већ поменули о Јефрема Катунског, подвижник који се изузимао по свом смирењу – великој врлини, мислим да би било добро зауставити се мало на овом великом подвижнику нашега времена. Ради се наиме о једном од најлепших ликова двадесетог века – човеку одиста великих подвига и велике врлине.

Он је био један од оних за које свети Јован Лествичник каже: “Онда ће познати неко своје братољубље и у првоне љубав, када себе буде видео како жали због грехова брата свога, и када буде клицао од радости његовом напретку и благодатима”. Постао је велики зато што је постао мали или, по светом авви Исааку Сиријском: “Када се молитвом приближиш Богу, буди такав у својој мисли, као мрав и као гмизавци на земљи, и као пијавица и као дете које муца”. Он је у дело преточио речи: “Дај крв и узми духа” авве Лонгина. Тако се прибројао “онима који се веселе и опијају Духом”, по светом Макарију Египатском. “А наслада беше уздржање, слава незнање, а богатство сиромаштво”, по светом Григорију Нисском. Он је добро знао да је “послушност сахрана воље и уздизање смирења”, по преподобном Јовану Синаитском (Лествичнику). Достигао је висине, јер по авви Нилу “благоразумни и богољубив ум може стално да очувава сећање



на Творца”. По Теодору Едеском “његова мисао истанчала се за душекорисна созерцања”. Речи блаженопочившег Јустина Поповића подсећају на о. Јефрема: “Човек преображавајући се постепено подвизавањем у благодати, читав постаје светији и светлији. Живети јеванђелски значи зрачити светлост Логоса Божијег, божанску нестворену светлост, значи претворити се у светлост, постати светлост”!

Бивајући у самој његовој близини, може се заједно са посетиоцем Великог Антонија рећи: “Довољно је само гледати те оче”, како каже у Старечнику.

Упознали смо га пре двадесет шест година, једног августовског поподнева у сунцем опрженој Катунски, у његовој скромној келији, како стрпљиво и вешто деље један печат за просфоре.

Остали смо доста времена код њега. Тада није имао пуно света. Био је сам са својим последњим старцем Никифором, коме је био послушан до краја, иако је овај боловао од амнезије. Видели смо то. Говорио нам је о својој омиљеној послушности – подвижништву, молитви. Говорио нам је о својој посвећености монаштву.

Пењући се у тишини ка гостољубивој монашкој обитељи Данилеја, размишљали смо о божанским речима, о чудесним причама, о блаженој простоти, изворном смирењу, лепој добродетелности старца дубокомислених очију и библијског лика.

Прошло је од тада било много година а он нам је поново говорио о својој послушности према строгим старцима, према строгом и ванредном оцу Јосифу Исихасту. Говорио нам је о болестима, о својим мукама и боловима, о свом захтеву Богородици да га исцели, што је и учинила, јер он није имао никакву жалбу на њу, о анђелојављанима, о Исусовој малој молитви, о томе како је спознао да има дар прозорљивости...

Једном ме загрлио и целивао поводом моје скромне књижице о блаженопочившем старцу Георгију Карлиди, кога је нарочито ценио...

Врло мало сам га познавао, али сам се обавештавао о свему у вези са њим. Његова благословена монашка обитељ сигурно ће сабрати света дела његове успомене. Нека нас увек прати његова молитва.

У овом крају, у Катунски, живео је и старац Данило, оснивач испоснице Данилеја, чувене по гостопримању равном Авраамовом. Старац Данило из Змирне био је учен човек, са много благодатних дарова. Агиограф (иконописац) и појац, оставио је за собом заи-





ста богато и вредно предање. Био је у тесној вези, како знаш и ти, брате мој, врло добро, са светим Нектаријем. Издата је књига писама која су била размењивала ова два човека, писама која сведоче о њиховој духовности, врлини и познавању монашких институција као и о њиховом клањању и служењу врлини.

– М. М.: *За разлику од овога што кажете, желео бих да вас упитам да ли постоје данас подвижници до којих није лако доћи. Ми у мношме познајемо географију Свете Горе. Очистио је да се не може постојано познавати Богородичин врх. На неким местима непроходност шла то не дозвољава. Да ли овде постоје подвижници “на Ђорама, у штиљама, и у ошворима земаљским”?*

Примера ради, старца Пајсије је тврдио да постоје чувени наћи подвижници, они који живе у стању духа пре човековој пада. Осим њих, да ли постоје данас дрући који живе по правилима живљења у Нитријској и Тебаудској пустињи?

– Отац М.: Оно што је сигурно и што не може нико порећи јесте да постоји врлина, да постоје људи Божији. Ови људи могу се налазити и у сред Кареје и у нашој луци Дафни. Они се могу срести у манастиру како, или пале кандила, или чисте двориште, или кувају, или постављају трпезу. Нико од њих нема на себи етикету са натписом: обратите пажњу, тај сам! Стигао сам дотле, имам толики и толики степен духовности! Духовност љуби невидивост, тајност, скривеност. Рекламирање, а још више саморекламирање показује да човек не ходи чедно, не ходи исправно, нема врлину. Највећи светитељи Цркве говорили су да су они сами први међу грешницима!

Сигурно је да познајемо географију Свете Горе, познајемо њене стазе, испоснице, келије и пустиње. Оно што са сигурношћу могу да кажем (имам податке) јесте да постоје ови људи Божији, људи светости. Може бити да их ми виђамо сваки дан а да их не познајемо, тачније да их не препознајемо. Само један свети човек, један духовни човек, човек код којег се зацарила врлина у његовом животу, такав човек може да их препозна, да разговара и да општи са њима. У наше доба немамо пуно затворних подвижника. Таквих се број веома смањило. Но, понављам са сигурношћу, свесно, људи светости постоје. Колико они буду постојали, толико ће постојати и Света Гора, постојаће и свет, постојаће и Црква. Када буде нестало светих људи молитве, тада неће имати смисла ни постојање света и тада ће Свети Бог узети своју милост са нас. Молитвама, молбама и пружањима руку светитеља дугујемо свој живот и продужетак трајања овога света.



Са овим мислима, драги моји и благословени читаоци изабраних књига г. Мелиноса, препуштам вас љубави и милости Божијој, остављам вас да се удубљујете још више у текстове препуне мисли и порука, у ова штива не само да бисте се дивили, да би се одушевљавали, него да бисмо сви ми одлучно деловали и задобили нешто од овог величанства које су задобили сви ови веома велики који су наведени, чије молитве, благослове и заступништва призивамо и на нас, и на вас, и на цео свет који заиста воли и тражи Бога у ове наше тешке дане.

– М. М.: *Тојло захваљујем, најпознатије о. Мојсије, на свему. Молиће се, оче.*

– Отац М.: Захвалност је моја. Нека нам Бог опрашта, заступништвом Госпође Богородице, Заштитнице светог Атоса, прозбама часног и славног Пророка, Претече и Крститеља Јована предводника монаха, Великог Антонија учитеља пустиње, Великог Василија првог изучаваоца и теоретичара монаштва, светих Атоских отаца Атанасија и Петра и свих Светогорских светитеља који су сузама вере, наде и љубави залили нероткињу пустињу која не познаваше поробљане болове, учинивши је обилато плодносно. Нека нам Бог свима опрашта. Амин.

– М. М.: Драги моји читаоци, монах од момента свог пострига улази у једно ново стање и нови поредак. Он се изнова рађа и уписује се у једну нову – духовну – породицу. Задобија новог оца, духовника, који стоји на месту Христа; стиче нову браћу – преостале чланове братије – који изображавају Апостоле. Ове везе остварују се дејством Светога Духа и одржавају се “сабирањем Светога Духа”.

Монах у овим оквирима опажа величанство свог живота, непоколебиво упирући поглед ка Христу. Ослања се и крепи потпуном послушћу Господу до смрти, Његовом сиротовањем, Његовим подвигом и постом, Његовим рвањем са непријатељем на Четрдесетној Гори, Његовим сузама, Његовом свеноћном молитвом у Гетсиманији, на Голготи, исто тако Његовим јављањем на Тавору и пре свега Његовим Васкрсењем. Он само на овај начин схвата божански смисао анђелске државе. Монах никада не заборавља да је Свети Василије утемељио монашки живот на Христолошким основама.

Заокружићемо ове своје завршне мисли, слушајући Светог Симеона Новог Богослова како каже, произносећи Химну божанске љубави: “... Допустите ми да не затворим само келију и у њој седим, него и да ископам руцу у земљи и да се сакријем. И тамо боравећи бићу изван читавог света гледајући свог бесмртног Владика и Творца”.

”НЕКА ВАС ПРОГОНИ МИЛОСТ БОЖИЈА”

Разговор са “анонимним” подвижником

– *Манојло Мелинос*: У свету Обитељ Кутлумуш управо је моје кораке Промисао Божији по ко зна који пут. Целивао сам чудотворну икону Богородице “Заштитнице”, часне мошти многих светитеља а уважени старац манастира, игуман г. Христовул и љубљени оци братства цркве у Кутлумушу водили су ме на завидна духовна путовања.

Сваки пут када ме Бог и Његова Пресвета Мајка удостоје посете Кутлумушу, благослов који осећам да ме тад преплављује не да се исказати! Према томе, сматрам благодатношћу Госпође Богородице мој боравак у овом Њеном манастиру, као и стајање пред Њеном иконом “Заштитница”.

Сваки пут кад изађем из дворишта овог гостољубивог манастира, мој поглед спонтано се управи ка јарку старца Пајсија. Асоцијативно се затим враћа и ја посматрам цркву. Чини ми се као букет звоника! Колико ли се само пута старац Пајсије молио богоуспрдно под њима... Преподобник Божији познавао је дубине душе и у свакој је ситуацији био способан да уграби јагње из вукових раља. Његова личност била је саздана од врлине, мудрости и светости; импозантна у својој простоти, личност човека апостолског формата. Мисао нам се опет враћа на Богородицу. Овде све указује на Њу.

Силазим ка јарку, истовремено уживајући у дивној шетњи.

Упутио сам своје кораке ка једној од келија из ширег краја, прибегавајући многопоштованом старцу, искусном анатомичару живота. Он је затражио од мене да не откријем његово име, као ни његово место подвизавања.

Због његовог подвизавања у дотичном крају, одмах му постављам питање о оцу Пајсију и њиховом тесном познанству.

– *Оче, ви сте имали посебан однос са оцем Пајсијем. Често сте га посећивали у крајевима где се он подвизавао последњих година свој живота на земљи, у близини манастира Кутлумуш, у Панагуди. Ви који сте познавали старица као мало ко, у каквом га сећању носите? Шта је била срж његовој држања, његове животне пуштање?*

– *Отац Г.Т.*: Оца Пајсија заиста сам познавао врло добро, но истовремено – то је противуречност – и уопште не! Зато што се чо-



век упознаје само ако живи на исти начин као он. Наравно, мислим на свете. Ако желиш да ти кажем у пар речи шта је то што је привлачило ка оцу Пајсију, рекао бих сажето: његова љубав ка Богу, ка Богородици и према Светитељима а истовремено љубав према свим људима. Када сам мало пре рекао да нисам постао монах, него да сам упознао монахе, као узор ових речи имао сам његову духовну појаву. Он је био истински монах – имао је те црте – заволео је Бога као ништа друго и истовремено човека. То је био старац који је састрадавао са људима, пошто је првобитно био страдао за Бога! Могу рећи да за њега у потпуности важи констатација да се одвојио од свега и истовремено био уједињен са свиме. Чак и са творевинама, са животињама, са свачим а наравно и првенствено са самим људима. Мислим да поред њега није прошао човек – а ти знаш веома добро колико је хиљада људи прошло кроз његову келију – који није регистровао снажно присуство његове љубави. Усудио бих се да кажем да је и сама његова келија била утеха, ма и његова сенка била је и јесте утеха савременом човеку, страдалном, намученом, болесном, човеку пуном проблема. Он је благослов Божији у наше дане!

– *М.М.*: *Ви сте се, оче, концентрисали на оно што је по правилу о. Пајсије имао обичај да говори (на оно у шта је посебно веровао), на његов подстирак на стално покајање и исповедање. Ви сте се много бавили исповешћу. Сада то наравно помињем као црпу о. Пајсија. Колико је наиме он исповедао покајање, а да сам при том није био духовник, с обзиром на то да је био монах без свештеничкој чина.*

– *Отац Г.Т.*: Да, он лично није био духовник у смислу Свете Тајне, али је непрестано поучавао покајању. Говорио је карактеристично да покајање треба да буде наша свакодневна брига. Имао је обичај да подстиче људе који би га посећивали: “Разговарај са својим духовником”. Желео је све људе да повеже са духовником. Да их повеже са Светом Тајном покајања. Сигурно да је покајање нешто на чему можемо и ми сами да радимо, мирјани у својим кућама, монаси у својим келијама итд. Но, покајање се заокружује у Тајни исповести, у присуству представника Господњег који је служитељ Тајне, свештеник. То је на крају, рецимо и то, завршетак ове Тајне, за коју (као и за сваку Тајну) треба да се припремимо пре него што будемо учествовали у њој. Чак за ову Тајну много више него за остале, зато што је покајање нешто на чему можемо и треба да радимо ми сами.



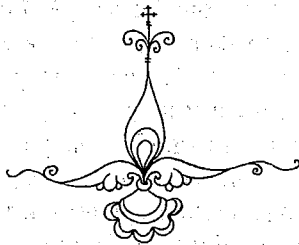


– М.М.: *Оче, немам намеру да вас замарам, али ваше речи су за нас толико крејтеће... Заокружићу свој разговор са вама, тојло вас молећи да нам кажете две речи о молитви монаха, и то првенствено зашто волиће да се молити у ноћне сате. Сећам се онога што је говорио свети Филошеј Синајски: “Јер у ноћи ум се навикао ведрији сјајним зрењима Бога и божанскога”...*

– *Оче, слушамо вас са великом љажњом.*

– *Отац Г.Т.:* То што ме питаш, о ноћној молитви, подсећа ме на речи једног светитеља који је рекао: “Предајмо своју прву мисао Господу, Предајмо Христу оно најчистије из свога живота”. Отац Пајсије је говорио: “Не чинимо како многи чине, не једимо језгро ораха а да љуску бацамо Христу! Дајмо му језгро!” Језгро нашег живота је ноћ, у смислу да постоји тишина, ум је одморан, утисци и догађаји претходног дана су минули, нису више присутни тако снажно и живо на сцени. Тако наш ум није заокупљен тим свакодневним проблемима, што за последицу има суштинско улагање свих сила у разговор са Богом, и то да молитва није само формално беседовање са Богом а да је наш ум истовремено пун помисли. И то је разлог томе да од почетка монаси, и сви хришћани наравно у продужетку, по мери својих моћи свакако (зато што сигурно имају различите обавезе у свету), покушавају више да се моле у ноћне сате.

Ово говорим прво за себе, драга моја браћо, а потом за вас. Прво мене непотребног треба да пресаберем а затим да се усудим поучавати – јао мени – вас који прихватате да ме пратите. У сваком случају захваљујем вам на вашој доброту и трпељивости, и желим вам из дубине срца да вас “прогони” милост Господња у све дане живота нашега. Амин.



САДА БУ ТИ СРЕЗАТИ СВУ ТВОЈУ ГОРДОСТ И ЕГОИЗАМ!

Разговор са јеромонахом Кирилом Карејским
из келије Светога Николаја “Бакреног”



– *Манојло Мелинос:* Свилена буба, драги моји читаоци, у својој чаури испреда свилене нити независно од спољних утицаја који као негативни фактори уништавају микросвет у њеном окружењу. Монах пак, у свом кукуљу, у својој келији, бавећи се каквим радом моли се и ради молећи се. Сетимо се подстрека Учитеља пустиње Великог Антонија, који каже у свом двадесет шестом канону: “Када седиш у својој келији, постарај се да обављаш следеће три ствари: рукодеље, псалме и молитве”. Сходно овоме каже и свети Теодор Студит: “Подвижнички живот није ништа друго до уздржање од страсти, мотрење помисли и стална борба са невидивим непријатељима”. Подвижнички Оци Цркве подстичу монаха обраћајући му се, био он становник општежића или исихаста, живео он у својој келији или у пустињи: “Не пропусти да преклониш колена. Наиме, у коленопреклоњењу иконизује се отпуштање греха, зато што је то став исповедања. Устајање пак из коленопреклоњеног става указује на покајање, које означава обећање на живот у врлини. А свако коленопреклоњење нека се чини уз умно призивање Христа, тако да припадајући душом и телом Господу, приволиш Господа сваке душе и тела на измирење. Ако пак уз умну молитву чиниш и какво добро дело рукама својим, не би ли одагнао сан и мрзовољу, то је најврлије по подвижничком канону”.

Све ово од своје младости држали су и држе благословени Атоски Старци, о којима нам Светогорски монаси у овој књизи говоре.

У датом случају у питању је разговор са светим јеромонахом о. Кирилом Карејским, који припада братству келије Светога Николаја Бакреног, овде у атоској престоници. Разговор у целини изложен је у деветој књизи серије “Искуство Отаца”, под насловом СТАРЦИ НА АТОСУ.

– *Тојло вам захваљујем, оче Кириле, што сте се одазвали на моју молбу да нам говорите о великим ликовима Атоских старца које сте упознали. Слушамо вас са љажњом.*



– *Јеромонах Кирил Карејски*: Благодарност је моја (иако мени као монаху не приличи да имам ишта своје, осим жалости због својих грехова!). Хвала ти, брате мој, што си прихватио да слушаш моја ништавна светогорска искуства. Овај наш разговор за мене представља светло подсећање на то да сам “онај који зна а на жалост не чини”... уздам се у милост Божију, заступништвом светих отаца, које, авај мени, упознах; кажем пак авај мени, зато што нисам приклонио “ухо које слуша” њиховој врлини, нисам ‘прекопирао’ ни по најмање њихов свети живот...

Много пута ишао сам у Катунацију, и сам и са својим духовником оцем Харалампијем из Дионисијата, тада док сам, као врло млад, живео у општежићу манастира Светога Јована Претече. Као што је познато, претходни игуман о. Харалампије је сабрат оца Јефрема Катунацијског, обојица духовна чеда оца Јосифа Спилеота Исихасте. Сабрати њихови су били и јесу старац Арсеније Дионисијатски и старац Јосиф Ватопедски. Дакле, ишао сам често у Катунацију и исповедао се код о. Јефрема, од којег сам уз благослов добијао и његове мудре савете.

– М.М.: *Чим би се ко нашао пред њим, оче Кириле, ишћа би прво приметио на овом скромном старицу?*

– *Јером. Кирило*: То су његове очи! Те орловске, продорне очи. Пре него што би га ко поздравио, он би те погледао директно у очи и преко путање твог погледа имао би утисак да ти урања у мисао, да испитује твоје помисли и да ти већ говори о свему ономе што си желео да га питаш!.. Гледајући у њега имао би утисак да пред тобом стоји једна људина која те разобличава, мами. Изворни старац!..

– М.М.: *Колико знам, оче Кириле, ви сте веома добро ујознали оца Пајсија.*

– *Јером. Кирило*: Наравно, познавао сам га. Чак, на подстрек нашег оца Јеротеја и оца Кирила, посетио сам га много пута. Стално ме је саветовао, управљао и то сматрам великим благословом. Њега сам упознао пре него што сам упознао оца Кирила, то јест пре него што сам се чак повезао са Бакреном Келијом, којој слава Богу припадам. Старац Пајсије је у неком смислу био духовно везан за нашу Келију, зато што када је манастир Ставроникита постао општежитељни манастир, тада је наш први намесник био старац Јеротеј. Он је замолио оца Пајсија да се пресели из Скита Ивиرون у манастир Ставроникиту. Замолио га је и отац Григорије, иначе пореклом из мога краја, старац из Скита Светога Јована Богослова, који се налази мало даље



од келије оца Пајсија. Отац Василије Гондикакис, игуман у Ивиرونу, и наш отац Јеротеј обновили су манастир Ставроникита. То је дакле духовна сродност оца Пајсија и наше Келије.

Сећам се једанпут када сам му био ишао – била је јака зима и непрестано је падао снег. Прошао сам поред Буразерија и оци су ме тамо опремили кожним чизмама како бих се могао лако пробијати кроз дебели снег. Уз доста потешкоћа стигао сам до старца. Отпочели смо разговор. Како смо причали, отац Пајсије је “уочио” да су ми се чарапе сквасиле од ходања по снегу. Отишао је на трен и донео ми своје чарапе! Разговор се био веома одужио и у једном моменту старац нагло устаде. Ја сам се изненадио како се тако изненада усправио. Он изненађен, рече ми:

– Ух, бре дете моје. Заборавили смо се у разговору и већ се смркло. Шта ћеш ти сада да радиш?

Покушао сам да искористим јединствену прилику и рекох му, сигуран да ћу понудити... решење:

– Оче, остаћу ноћас овде.

– На то заборави, то је искључено. Нема шансе да останеш овде.

Након свог негирања о. Пајсије рече смешећи се:

– Сад ћу да те избацам напоље да те поједу вукови!

Видео сам да није било умесно да седим више – ко зна какво строго правило би свети старац током ноћи чинио, а за тако нешто није желео... обожаватеље – те тако устадох да кренем. Када смо изашли из његове келије, нисмо могли да разаберемо лице један другом од силнога снега који је непрестано вејао. Поново ме узео са собом у келију и мени ће:

– Чекај, благословени, да видиш какву... опрему ћу да ти дам.

На тренутак несташе и убрзо се врати носећи једну огромну пластичну кесу, као оне у које се одлаже одећа. Добро сам га погледао не разумевши ништа. А старац узе у руке ону кесу и... обуче ми је. Од главе до пете. Чак су и чизме које сам носио биле покривене! Но, за само неколико секунди најлон се замагли од мога даха и хладноће. То је био један једини пут када сам видео оца Пајсија како се смеје из срца свом снагом. Он се увек осмехивао, али то је био први пут да сам га видео како је грохотом праскао у смех. Што би рекли, одузео се од смеха!.. Ја се постидех, поцрвенео сам као рак, односно више сам се заледио. Тада о. Пајсије извади из свог џепа мали баштенски нож са дрвеном дршком и мени ће:





– Сад ћу ти срезати сву твоју гордост и егоизам!..

Зграби он кесу све заједно са мојим носом, одавајући намерно утисак, шалећи се, да ће и једно и друго да одсече! Е, у том часу сам се врашки укочио! Како ме је држао за нос, дограби он ону кесу и ножем је засече тачно на месту мог носа (који је тик у последњем моменту... пустио), како се не би замагљивао мој “скафандер”. Одмах потом ми рече:

– Хајде, иди сад. Иди с благословом Христовим.

Отишао сам, истовремено се смејући и плачући, мислећи о старчевој очинској и отачкој бризи...

Од тада сам много пута ишао код њега и слушао његове савете. Заиста се не дају описати моја благословена искуства из сусрета са њим. То се не може исказати. Нема речи... ја тада, као младић, желео сам да се уверим у то каква је воља Божија у вези са мном, и зато сам често ишао код њега. Управљао ме, поучавао, подржавао, чувао, снажио... И након мог рукоположења у свештеника ишао сам код њега и он ми је указивао на прави пут.

– М.М.: *Колико знам, он је веома дубоко ценио свештеничтин.*

– *Јером. Кирило:* Заиста, веома много. Рећи ћу ти следеће: од првог пута када сам као младић отишао код њега, до последњег, нешто мало пре него што ће отићи у Солун због болести (од када више није био крочио на Свету Гору) био ми је нагласио:

– Ја ти говорим ово све, али ти има да слушаш оно што ти буде рекао твој духовник.

И ја ово наглашавам, зато што постоји тенденција да говоримо претерано: “Ово је рекао старац Пајсије...”. Односно, приписујемо оцу Пајсију или било ком другом старцу “све” оно што можда ми свесно или несвесно сами желимо. Отац Пајсије мени никада није рекао под притиском “уради ово, уради оно”. Чак ме је два три пута прекорио, рекавши ми:

– Кад већ имаш духовника, зашто долазиш код мене?

– Али ја ти долазим уз његов благослов, оче.

– Кажу ти свом духовнику да ти не даје... благослов да долазиш – говорио би ми полу-шаливо полу-озбиљно.

Старац је високо ценио свештенство и личност другог човека. Ко је хтео да добије од њега савет по сваку цену – а сваки дан би на десетине и стотине људи чекало испред његове келије – одговарао би на њихова питања са великим смирењем, без “изигравања” (како



се каже) ауторитета, тако што би им слао поруку: пазите, то сам “ја” а не неко други!..

Много пута сам покуцао на његова врата и није ми био отворио! Ја са своје стране нисам се повлачио, био сам упоран! Отишао бих му следећи дан. Старац ми је говорио разоружавајући ме, али наравно педагошки:

– И јуче сам те видео! Немој мислити да нисам, али шта да ти радим? Исти си као и прошли пут!.. Ти се бре човече не мењаш. И зашто бих ти ја онда отварао?!

Ја сам врло добро знао да се он у тим тренуцима молио. То јест, то је било време његовог главног “посла”. За сваког монаха главни “посао” је молитва.

– М.М.: *Оче, пошло вам захваљујем на ојису ваших светљих сећања на контакте са оцем Пајсијем и оцем Јефремом, подвижником из Кајунакије. Много вам захваљујем из дубине свога срца...*

– *Јером. Кирило:* Њима да захвалиш, онима који су живели у нашем свету и благословили га, окрепили га и подупрли својим великим врлинама. Нека су на нама њихове богоугодне молитве. Амин.

– М.М.: Заиста, драги моји читаоци, велика је корист свима нама из посредног или непосредног контакта са овим светитељима Божијим. То је нама обезбеђење њихових богоугодних молитви. Свети Исаак Сиријски каже у својим подвижничким списима: “Молитва израсте у прибежиште помоћи и извор спасења, у ризницу уверности и сигурну луку од буре; у светлост онима који су у мраку и ослонац болеснима и покров у време искушења; у помоћ у врхунцу болести, штит избављења у бици и стрела намета против непријатеља”. Њихове молитве су богоугодне, јер се приносе уз потпуно смирење духа. Авва Исаије каже: “Чинећи радње (одређене молитве), ако их чиниш у смирености духа, као онај који је недостојан, биће прихваћене од Бога. Знај да, ако се узнесеш у срцу ништаван је сав твој труд”. Веома велики подвижник Свети Василије, бележи у својој беседи о подвижништву: “Управи се у својој келији, не по данима или месецима, него по дугогодишњим периодима хвалећи свога Владика даноноћно, подражавајући херувимима”. Наиме, наша молитва треба да буде првенствено славословна а потом иштећа.

Сетимо се овде чувеног светогорског старца оца Тихона, који је оца Пајсија произвео у великосхимника. Он желећи управо то да покаже – нарочити значај славословне молитве – говорио је (како из-

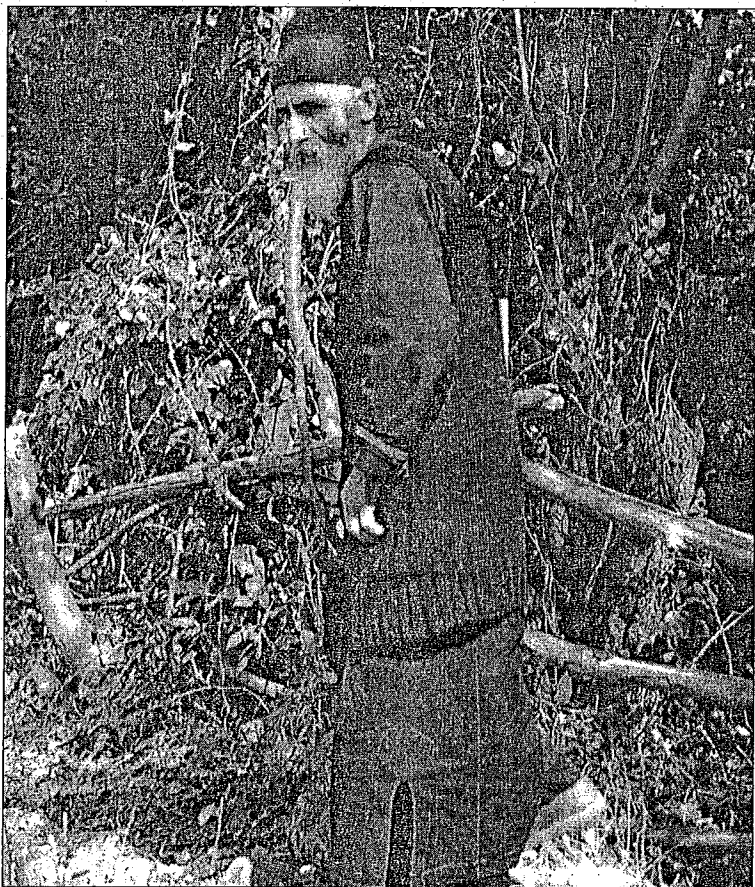




лажемо на другом месту у овој књизи): “Једно: Господе помилуј = 100 драхми; једно: Слава Теби Господе = 1000 драхми”!..

И, ако је молитва уопште главни рад монаха, много више је то Литургија, као стална храна и слава његова! У Светој Тајни Евхаристије имамо пуноту и врхунац подвижничке путање, поновни узлазак ка вечној Отаџбини.

Сваки монах осећа – у Светој Евхаристији – да се налази у свом природном центру. Читаво његово биће урања у изворну химну Евхаристије. Света Литургија васпоставља свакога човека у област светих анђела. Тако од сада, одавде – у Светој Евхаристији – монах открива и остварује свој анђелски призив, свој позив да постане раван анђелима, у истину “равноанђелски”!



НА ПУТУ КА ЈАРКУ СТАРЦА ПАЈСИЈА Разговор са оцем Гаврилом Новоскитским



– *Манојло Мелинос*: Бављење духовним стварима, драги моји читаоци, дематеријализује човека. Ум се напаја појмовима које прихвата. Ако су ти појмови материјални, човек постаје материјалиста; ако су пак духовни, постаје духован (Свети Таласије). Одређено духовно занимање одређује човеков став, било то престојаване ка греху, или ка путу истине. Читамо у Старечнику: “Ум који се отклонио од богозрења, или ће следити нагон и постати зверски или ће бити савладан гневом и постати демонизован”. Унутрашња убеђења су оне силе које покрећу целокупног човека. Ти унутрашњи погледи, када се залече и исцеле у духовном смислу, чине да човек постане духован. Свети Василије примећује: “Ум који се не расејава спољашњим стварима, нити се нагнан чулима по свету разлива, вратиће се себи, а кроз себе он се уздиже до Божанскога смисла; и ту, таквом лепотом обасјан и обасијавајући, прима заборав саме природе”.

Благодаћу Божијом, ми се наслађујемо духовним сусретом са оцем Гаврилом, овде у његовој испосници на једној падини густо обраслој зеленилом, на путу ка јарку старца Пајсија. Ми нисмо сити његове речи, како ћете се и ви у то уверити.

Дијалог је у целости изложен у књизи ПОДВИЖНИЦИ НА СВЕТОЈ ГОРИ, трећој у серији “Искуство отаца”.

– *Оче, ви имате реч а ми њажљиво слушамо!*

– *Старац Гаврило*: Желео бих да изразим своју велику радост, г. Мелинос, поводом нашег сусрета. Пратим ваш рад и молим се Оцу светлости да вам прашта како бисте Га служили и на речи и на делу. Тако нешто нам налаже и наше својство светогорских монаха. Сви ми, од оног најврлијег до најнемарнијег и најгрешнијег – то јест мене, молимо се и преклињемо за отпуштање наших греха и народног незнања. Плачемо због наших грехова и уједно се молимо за сву браћу нашу. То је наше “правило” које нам је наложила Света Црква. Дакле, ово правило сви ми извршавамо, како вам претходно рекох, почевши од најсветијег, до најмрзовољнијег монаха Гаврила који стоји пред вама. Наравно, Господ Бог наш познаје дубине наших срца, и само Он.

Но, кад сте већ у вашем уводу поменули старца Пајсија, дужан сам да изложим вашој љубави један догађај, где је један чо-



век пре неколико година ишао код њега. Овако је текао њихов разговор:

- Оче, постоје ли данас, овде на Светој Гори, свети људи?
- Наравно, благословени, да постоје.
- Где су?
- Ево, иди код тог и тог!

Послао га је код конкретног монаха. Тај свети старац имао је врлину али ју је скривао. Тај дакле монах, који по казивању оца Пајсија беше савремени светитељ, ту на Светој Гори, појао је на једном бденију. Чим је завршио и напустио певницу, отишао је и сео на стасидију и на мало га обузе сан. Тад угледа ђавола под полијелејем како... игра! Одмах је разумео да му се то десило зато што је малочас сујетно појао. Од тога дана, сваки пут када би ишао да пева, намерно је појао фалширајући, искривљујући мелодију како се не би допадало другима његово појање и како му се не би дивили!.. Светост се обично камуфлира како се не би видела.

Старац Демоклит био је овде на Светој Гори прави лекар. Читавих педесет година, кад год би се разболео који од старчића, он би ишао и обилазио их у њиховим келијама. Иначе, није уопште лако стићи до нечије келије... Дакле, у келијама где је ишао, видео је да су оци постављали импровизоване справе, о које би ослањали своја тела, строго се подвизавајући, док би се молили. “Справа” је била направљена од конопца налик бродском ужету; разапињали би га од једног зида келије све до другог, и наслањали би се на њега, у таквом ставу молећи се, како би мало предахнули и да их не би обузео сан, с обзиром на то да су се читаве сате молили у усправном ставу!.. Има светитеља и сада, уверавам вас, али, неће ти нико рећи, ево, погледај, ја радим ово, радим оно... Имам врлину!

– М.М.: *Врлина љуби иришјаеност...*

– *Старац Гаврило*: Да, управо тако. Има је и сада, Света Гора има духовну силу. И колико постоји икона Богородица на Светој Гори, толико ће постојати свети људи. Да ли то можда Бог некима у свету не прашта? На пример, оцу Порфирију, оцу Јакову и другима... Моје је ништавно мишљење да је овим људима који су тамо у свету Бог дао дарова како би помагали људима. Док овде на Светој Гори, за једног монаха (који не живи у свету да би му помагао) није потребно да буде пројављен... Његова врлина ће постојати иако није пројављена.

– М.М.: *Оче, ваш сусед, ошаци Пајсије уверавао нас је у њошјање ѡакозваних “наѡих ѡдвижника” око Аѡоској врха. Реч је*



о неколицини светителја који живе у ѡредѡаном стѡању. Шѡа има ваша светѡстѡ да нам каже о ѡме?

– *Старац Гаврило*: Моја недостојност има да каже да се потпуно слаже са старцем Пајсијем. Постоје.

Да вам кажем, сада кад нас је разговор на то навео, један случај са оцем Пајсијем?

– М.М.: *Тоѡло вас молим.*

– *Старац Гаврило*: Упознао сам једног грађевинара који је радио на некој келији овде у Кареји пре неколико година. Била је зима и старац келије му је био рекао да скину кров и да га оправе. Кажу му мајстори:

– Оче, ако сада отворимо кров, па падне киша, шта ћемо онда?

Уместо “логичног” одговора, рече им одсечно:

– Отворите га, зато што се мора поправити.

Они се дакле прихватили посла. Старац Пајсије, кад их виде шта раде по зими, приступи им и рече:

– Благословени, шта то радите? Отворили сте кров на келији у зиму!? Ви сте или луди или велику веру имате! Зар се у ово доба године отварају кровови? Бог нека вам је у помоћи!

Тако им рече и оде. Мајстори су радили што су брже могли, али стиже субота и видеше да посао не могу довршити, како су рачунали. Тако се премишљаху да раде и у недељу. Како су разговарали о томе, ево ти га старац Пајсије. Одмери их, обраћајући им се својим познатим стилем, и смешећи се рече им:

– Е, лепо богами момци, да видим шта ћете сад?

– Ето, оче, нисмо стигли да завршимо и сада се премишљамо да ли да радимо и у недељу...

– Е, полако, ово ми се не свиђа! Не! Сутра нећете да радите јер је нерадни дан. Сутра је дан Господњи.

– Али, оче, ако оставимо за понедељак и падне киша, шта ћемо онда?

– Ви немојте да радите сутра а ја нећу допустити да... падне киша у недељу!

Мајстори послушаше великог старца и, како рече тако и би!..

– М.М.: *“Молиѡва смиреноѡа облак надѡлази”!.. Светѡи стѡарац – слободом коју је стѡекао ѡред ѡресѡолом Божијим – загрѡао је небеса, на неки начин ѡдсећајући нас на чудесан доѡађај са ѡроком Илијом Тесвијским.*





Оче, када већ говоримо о молитви, о контактима и односима људи са Богом, молим вас да нам кажете како уче савремени оци које сте упознали о њеним благодатним исходима. Молим вас да нам кажете нешто посебно што мање-више интересује сву нашу браћу. У вези људских односа а посебно немоћности контакта међу различитим генерацијама. Подсећам на речи блаженопочившег оца Епифанија Теодоридулоса, који каже да деца не причамо мноштво о Боју, него мноштво Боју о деци. Дакле молитва, а не колико учење, учење, учење. Ово су наравно, као што је познато првенствено, речи Златоуста!

– *Старац Гаврило:* И отац Порфирије тако је говорио. Долазиле су му мајке и говориле како их деца не слушају. Свети старац им је говорио: “Али, благословене жене, деца не слушају... ушима! Ми се молимо како би их Бог просветлио. Требало би прво да се ми помолимо, па тек после да кажемо детету било шта”.

И ти и твоја жена треба да будете стрпљиви, док искушење не прође... После, након извесног времена, доћи ће ти оно и тражити опроштај... Рећи ће ти “опрости ми, нисам лепо говорио”. Исто и ти треба да поступаш.

Сваки супружник владаће се како најбоље може, са поштовањем. Не може један само да се дигне и да оде – да о томе ништа не зна породица; куда иде и зашто хоће да иде. Као што имамо права имамо и обавезе, и сам муж има обавезе...

– *М. М.:* Инстиционализовано...

– *Старац Гаврило:* Да. Био једном један човек који је требало да постане калуђер и пође да добије благослов од једног великог старца. Овај старац му рече: “Види, ако сад постанеш калуђер, забораваш своја права. Имаћеш само обавезе. Тамо нема права!”

Најсигурније је да се молимо и да упућујемо своје прозбе Господу: Господе, имам такав и такав проблем, опрости, помози... Бог ће већ наћи погодну особу, погодно време, погодан тренутак...

Људи који пролазе кроз различите потешкоће у својој свакодневници, у браку, на послу, у општењима са људима незгодног карактера, задобијају рај када су стрпљиви...

Један човек, који је требало да се ожени преко познанства, отишао је код оца Порфирија и изразио му своја страховања по том питању, рекавши му да има такву и такву ману. Свети старац му рече: Не бој се, брак је могућ и тако. Заиста може и тако. Када супруга буде викала на тебе, ти ћеш да будеш трпељив и тако ћеш се спасти!..



– *М. М.:* Оче, захваљујем вам на свему, из срца. Блајословиће.

– *Старац Гаврило:* Да се захвалиш Ономе, Чије име достојно носиш. Велики је то благослов и част. Но, велика је и одговорност и обавеза... Нека те Он увек благослови. Нека благосиља све нас и не заборавајмо да можемо веома лако да тражимо, да захтевамо (!) овај Његов благослов. Како? Молитвом. Имајмо увек на уму Јаковљево рвање са анђелом...

– *М. М.:* Молитва, грађи моји читаоци, како кажу Свети Оци, главни је посао једног монаха. Ниједан људски рад не представља посао монаха. Његов једини посао је молитва. Ако сви други послови, које може да ради, за свој центар немају молитву, монах је ипак одрекао свој призив. Молитва је његов умор, али и одмор. Мноштво више од умора или одмора, молитва је живојна срж монаха. Његов животи не подразумева трајање за Богом као једно од многих занимања. Његов животи је поистовођен са овим трајањем. Његов животи је молитва и молитва му је животи!

Ова повластица ствара му и дужности. Он је дужан да тражи Бога и за оне који не могу да трајају за Њим – онако како може. Монах није грађоцен и незаменљив зато што се моли за рачун своје браће. Грађоцен је и незаменљив зато што се моли у проситојни! Његова молитва, већма бојовидна, већма прихваћена од Бога, исто-времено представља бивућу функцију човечанства и можда само он може да је испуни. Ако ову функцију не може да испуни монах, не може нико други. Овакав мањак значао би зајомљивање (уишење) мистичној шела.

Једну, по многим зајворену заједницу, као што је монашка, немоћу је ојавдаћи до њеним нејосредним ошварањем ка Боју. Али, она што не може постићи друшчје, до изолирањем својих чланова и њиховом припремом за њу испу заједницу!..

ВЕЧНА БУДУЋНОСТ

Разговор са оцем Јустом из Кутлумуша

– *Манојло Мелинос*: Богослужење, драги моји читаоци, представља центар целокупног живота монаха. Посао монаха је да тражи Бога. Овај божански рад води монаха у молитву. За њега је и простор који га окружује школа молитве!

Црквено појање – а посебно оно монашко – предиконизује савршено саборно славословље, које ће се остварити на Небу. Монашки пој свештенодејствује живот Неба који уједно пред–конструира пре–доизображавајући га. Читања и псалмопој представљају удах и издах, стезање и опружање срца које се изнова рађа Духом Светим. Монах све своје силе посвећује томе да буде прожет смислом и поруком псалама, како би могао одатле да скупља – као пчела – њихов дух. Изучавање псалтира представља једно од највећих послова монаха. Исто тако и појање псалама које пак проистиче из срца...

У срцу лежи Исусова молитва, тај велики благослов. Исусова молитва заснива се на чину дубоког смирења. Сваки удах који свакако уздиже монаха ка Господу, истовремено га позива на још мирније богослужење: “Господе Исусе Христе, Сине Бога живога, помилуј ме грешног”. Ово “...помилуј ме грешног” чини живо смирење за које моли и којем се клања.

Вреди на овом месту да се наслађујемо оригиналним описом–подстреком светога Григорија Синајског, упућеном “онима који су у снази”, наравно:

“Са заласком сунца, призвавши у помоћ преблагот и свемогућег Господа нашега Исуса Христа, седи на столочицу, у келији без икакве светлости где влада тишина, и сабравши свој ум од спољних збивања и обмана, одевши га унутра у срце мирно удисањем на нос, држи молитву; дакле Господе Исусе Христе Сине Божији помилуј ме; односно, усклађујући кретње дисања са речима молитве”. Како каже свети Исихије: “Удахом на нос уједини трезвеност, име Исуса, несатрешиво премишљање о смрти и смирење”.

Драги моји читаоци, ми се наслађујемо оваквим духовним разговорима, овде у Келији светога Николаја, у највећем дворишту Манастира Кутлумуш, тик уз атоску престоницу. Часни старац ове Келије, о. Јуст са љубављу нас угошћава а ми га обршавамо нашим



питањима. Његове пуне одговоре у целини смо предочили у деветој књизи серије “Искуство Отаца”, под насловом СТАРЦИ НА АТОСУ. У оквиру ове књиге коју држите у рукама, драги моји читаоци, старац Јуст нам описује своје познанство са оцем Пајсијем, својим освећеним суседом у широј области Кутлумуш.

– *Оче, блајословијте.*

– *Отац Јуст (манасџир Кутлумуш)*: Господ нека нас све благослови. Захваљујем вам што ми указујете част својим присуством.

– *М.М.: И ја, оче, захваљујем што сте ме зајрнули својом љубављу.*

– *Отац Јуст*: Како вас не бих волео, г. Мелинос, драги мој Манојло, када те познајем од твоје треће године, од тада када је на тебе пазио твој свети стриц митрополит Хиоса Хризостом Јалурис, јерарх ретор, брилијант етике, епископ који је љубио монахе, по којем се чак и данас – након сад већ тридесет година – дичи сваки Пирејац, у чијој је саборној цркви, посвећеној светом Спиридону, служио као старешина и проповедник читавих дванаест година. Нека имамо његове молитве...

– *М.М.: Оче, ујознали сте о. Пајсија веома добро. Ојшишјте нам ваш ђрви конџакџ, као и ваше даље џознансџво. Слушамо вас са великом џажњом.*

– *Отац Јуст*: Упознао сам га године 1962, на једном имању, тамо у свету. Господ је благоизволео да тамо упознам Његовог светитеља. На том имању постојала је црква коју смо тада и он и ја дошли да обиђемо. Отац Пајсије био је млад. Пратио га је Михајло Гондикакис, садашњи игуман манастира Ивирон, затим архимандрит Василије, блаженопочивши професор Панајотис Нелас и Панајотис Хаџиemanуил (данас јеромонах Григорије) из Келије светога Јована Богослова која се налази у близини “Панагуде”, келије старца Пајсија. Ова тројица његових сапутника односили су се према њему са веома дубоким поштовањем. Из даљине пратио сам их са пажњом и уз велико интересовање. Чак сам помислио следеће: “Овај старац, без сумње, биће да је свет, када се тако угледни теолози опходе према њему са толиким уважавањем; макар био толико млад...”. Наравно, поред ове тројице ту је било и многих других “прикачених” (како обично кажем) професора универзитета, средњешколског образовања и остали. Ја сам час погледао на старца, час на ове остале. И, упркос томе што је сваки од ових пратилаца одавао заиста побожног





човека, старац је међу њима изгледао као 'страно тело'... А највећа незналица од свих, као што сам то ја, од тада је уочио на његовом лицу нарочиту благодат Божију!

Током времена, драги мој Манојло, пратио сам старчево кретање. Где је био о. Пајсије, шта је рекао, шта је чинио итд. Био он у Коници, на Синају, по различитим местима Свете Горе – постаро бих се да се увек обавестим о њему. Увек су подаци које бих сакупио производили у мени нарочито осећање и изазов да га упознам још више. Дакле, почео сам да га посећујем. Први пут то је било једног попонева сунцем опаљеног. Стао сам био пред његову келију и позвао га, прво тишим гласом но, не добивши одговор, гласно повиках.

– Оче, оче! Оче Пајсије, оче Пајсије, старче...

Одговор пак нисам добијао. Ни гласа ни трага! У једном тренутку изгубио сам наду и рекох једном господину који беше кустос по занимању, са којим сам ишао: "Пођимо, старац није овде". Е, у тренутку када сам то био рекао, односно тад када ме обузело незнађе и када сам био одлучио да одемо, зачуо се радостан глас старца:

– Узми један локум, попи чашу воде и уђи благословени!

Како се душа моја обрадовала, само ја знам! Послушао сам и појео локум, попио воде коју је имао намењену за посетиоце и кренуо сам ка његовој под отвореним небом... гостопримници, пањевима који су се тамо пред кућицом налазили, исеченим од боровог дебла. Седох. Веруј ми, били су много удобнији од анатомских столица и скупоцених фотеља! Благодат Божија се разливала...

Имао сам у својој души неке мисли и желео сам да их изнесем, па сам их стога изложио пред старцем. У извесном моменту о. Пајсије ми рече:

– Ја нисам духовник. Зашто ти ово мени говориш? Иначе знаш ... више него ја!

– То, оче, оставите, одговорих му сустезући се. Знаш да нисте духовник у смислу Свете Тајне, а наравно и да ја испред вас не знам ништа. Желим пак, оче, да се обратим вашој светости. Молим вас, послушајте ме и преклињем вас посаветујте ме.

Старац посматрајући моју упорност, са љубављу ми рече:

– Нека је благословено. Слушам те.

Рекао сам му шта сам имао у вези са једном ствари која ме је заокупљала. Осмотрио ме је добро и одговорио:

– Није добар твој начин размишљања, односно то што обелодањујеш ову ствар, иако имаш потпуно право. Колико људи зна за то?



– Осморо, десеторо, оче.

– Да, сигурно да је то рана која заударала, но за њу зна само десетак људи. Но, ако ти поднесеш тужбу и приложиш тај папир који имаш у торби(!!!), то ће бити као да узимаш иглу и пробадаш гној. Задах ће се разлити и можеш да закључиш каква ће штета настати, због саблазни... Зато, препусти их у руке Божије.

Тако и учиних. Било је немогуће не послушати у тој ствари Човека Божијег, који ме је благоразумно и мудро управљао божанским просветљењем. Није прикривао да га је овај случај заокупио. Показао ми је да га је осећао као својим случајем. Наравно, то је била велика љубав ка другом човеку..

Некада давно, тада сам био још лаик, када сам га питао за савете по разним питањима, рекох му између осталог:

– Оче, ја завршавам са Повечерјем а да то ни не разумем! Након "молитвама светих..." питам се да ли сам рекао "Верујем..." или сам га пропустио.

А његов одговор је био:

– Ма, благословени, седиш и пратиш вести. Сходно томе, твој мозак се напружио толиким многим стварима... Узнемирен си и онда као да си магнетофон, искључујеш радио и идеш и читаш Повечерје. Е, таква комбинација не може да прође! Да се разумемо, нисам ти рекао да не слушаш вести, али чини то некако раније. Даље, на пример, прочитај неку духовну књигу, да би се твој ум ослободио отровних супстанци, и да ти се умири мисао, те потом читај своје Повечерје. Тако ћеш разумевати оно што ћеш изговарати на молитви и одмараће се твоја душа.

Док сам га повремено посећивао, говорио би ми о разним крисним стварима. Сусретања са њим била су велики благослов – дар доброга Бога. Он није био нарочитог образовања, али је поседовао мудрост по Богу. Приклонио се Светоме Писму и Оцима Цркве.

Знајући да познајем колико-толико издаваштво, упитао ме је:

– Ове црквене књиге, да ли се оне још увек прештампавају са грешкама или сте их исправили?

– Не, оче, штапају се како су и биле.

– Али, на крају крајева, да ли је могуће да се прештампавају са грешкама? Докле већ! ... То није исправно, не доличи.

Видиш, он је пратио и са... филолошке стране црквене ствари. И одатле се чак види колико је његова црквеност била жива. Треба





нагласити да он није само имао знање, да није само говорио, него да га је упоредо и примењивао.

– М.М.: *Оче Јустје, мноџо је оних који, џоворећи о нарочитиим даровима сџараца формайа о. Пајсија, “малџреџирају” ове светије ликове, односећи се џрема џима као џрема “релиџиозним медијумима”, џосџављајући их мноџо изнад џихових сџварних димензија. Мноџи од нас, нека укључим и себе, “наносе неџравду” овим оцима самим својим џрисџујом џима и џиховом џомену. Какви су ваши сџавови или џроџивсџавови о џоме?*

– *Оџац Јустј:* Мислим да сви ми џуди имамо потребу за прототипом. Имамо потребу за неким ко би на вредносној лествици био изнад нас. Постоје духовни џуди који имају многобројније божанске дарове него обично. Али вреди рећи да може бити да они немају ове дарове стално активне. Односно, може се десити да их Свети Дух напусти у једном тренутку, када се они као џуди “који плот носе и обитавају у свету” нађу у једном џудском паду. Понављам: и они су џуди а не анђели. Наравно да су они земаљски анђели, од крви пак и меса. Овде је сама позната небеска чета анђела отпала... Бог да чува. Ако дакле, не дај Боже, на тренутак свакако, оде из џихове близине Свети Дух, може се десити да се то погрешно протумачи. Ми пак, пошто не знамо у каквом се стању налази у сваком тренутку један таквав духован човек, хођемо по сваку цену да верујемо да, било шта што каже такав човек представља Закон Божији. Али није тако! Када се сам налази у добром духовном стању и не наилази ни на какво искушење, не заборавимо да се сатана усудио да куша и самога Господа Бога нашег, тада правац који нам даје исправан је. Дакле, не уопштавајмо ствари, говорећи за све: ово је рекао тај и тај старац и нема приче о томе, или, тај и тај отац хода један метар изнад земље... Ма, благословени мој, може бити да ти желиш у то да верујеш, зато што тако нешто помаже твојој лабавој вери. То пак не значи да су такве ситуације увек реалност. Али ако се то и деси у једном тренутку, односно ако те удостоји Бог, објављујући ти једну такву чудесну ситуацију, ти немаш права да је шириш. То ћеш са расуђивањем задржати за себе, зато што ти је Бог дао једно откривење. Није ти га дао да би се ти шепурио причајући на све стране како ти се Бог открио на овај или онај начин. Јао теби тад. Куку нама... Овај велики Његов дар сачувај као свети завет, за који ко зна из ког разлога ти је дао – како би заиста имао корист. Пажња, пажња, потребна је велика пажња. Обично се у оваквим случајевима крије један страшан его-



изам – да говорим како ми је данас на овај или онај начин говорио Бог. Можда сам видео нешто “посебно” у сну, али то никако не треба да излажем јавности. Наравно, ако из педагошких разлога треба да кажемо нешто свом окружењу, није дозвољено да истичемо, како је тај “видео”, како је онај “чуо”, него да излажемо без помињања имена. Расуђивање, расуђивање и смиреност духа...

Једном на острву Патмос, било је то године 1966, један од присутних гађио је сумњичаве мисли у вези са чудима која чини Свети Јован Богослов. Тако, овај човек, када је ушао у Пеђину Откровења, на месту где је Љубљени Ученик наслонио своју главу у тренутку одмора, видео је сасвим јасно његов божански лик! Изгубио се... Целим телом прожели су га жмарци, од главе до пете. Зашто је ово учинио Бог? Само зато да би подржао овог маловерника у вери. Много таквих случајева имамо и овде на Светој Гори, и свугде. Али то не треба оглашавати на сва звона, а поготово не треба овим џудима Божијим да говоримо: “А! Ти си светац. Ти разговараш са Богом...”. То је искушење. Зато што, ако почнемо да верујемо да нисмо “као сви остали џуди...”, тада куку нама! Свршено је, изгубили смо себе. Не дај Боже! Треба веома мноџо да пазимо на који начин ћемо схватати Људе Божије, како би и ми имали корист – да не чинимо упоредо духовну штету ни џима а ни себи...

– М.М.: *Мноџо вам захваљујем, оче Јустје, за одмерене сџавове које сџе нам саџишџили, у вези са савременим светиим оцима. Помођи сџе нам, заиста, да им џравилно џрисџујамо, онако како џо џриличи џиховом духовном величансџиву.*

– *Молиџте се, оче.*

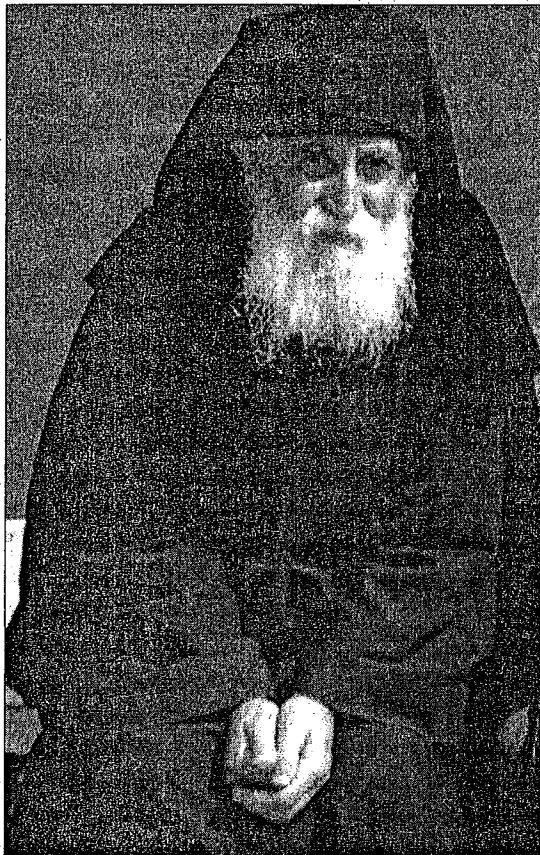
– *Оџац Јустј:* И ја захваљујем, драги Манојло, на твојој доброти да дођеш овде у моју келију и да разговарамо. Радујем се твом духовном напретку, с обзиром на то да те познајем, како претходно рекох, од самог твог детињства. Сигурно да се света душа твог стрица, блаженопочившег јерарха Хризостома Јалуриса, радује. Слава Богу, свега ради.

– Молим се да Господ Бог, заступништвом светих отаца које поменуемо, прашта и теби и твојој благословеној породици и читаоцима твојих изабраних дела, и да нас увек благосиља. Амин.

– М.М.: *На џочейџку смо џоменули, драђи мођи чџџаџоци, нарочити значај који има за монаха џоџреба за светиим џексџивима и свесџан џсалмојој химни, односно свети боџослужење. За време службе, џод куйолама древне светиџџорске саборне Цркве, узнесен*



свешћеним радњама које куша са својих њеи чула, а посебно оним... шестим, надчулом вере, монах "напушта" овај свет, како би сјао у сусрет свету који долази. Овај друи "свет", само Син и Лојос Божији Госјод наш Исус Христјос може донети; и донеће му ја само ако Њеја монах пошћуно уије: "...Сав свој живој Христју Боју предајмо"! Тако, у монашком живоју света чашања не значе истио шћо и било који друи погви, заокуљеностј у извесном времену. Она су – шћеба да су – нешћестјана до шће мере да се монах у њима куја даноноћно! Мисли Божије шћеба да пошћану мисли монаха, осећаји Божији осећаји њејови, како би загобио "ум Христјов", о којем нам јовори Апостјол Павле. Е, шћада ће Госјод "сјустјитји" на монашко срце "кајке" који ће заклонитји садашњи светј и шћако ће монах живеитји вечну будућностј!..



НЕБОПЛОВНИ СТАНОВНИЦИ ИСПОСНИЦА Разговор са јеромонахом Пајсијем "Математичарем"



– Манојло Мелинос: Подвижник, био он у голетној атоској пустињи, био овде на бујној падини јужно од Кареје, послушкује мистичне шапате атоске природе. И ми, пружајући свој поглед унаоколо, доживљавамо ову природу као "чаролију" Великог Петка! Свакако да овде, где се духовни сигнали одашиљу паљењем огња, високо дрвеће личи на непрестане молитве! Овде се у свему и кроз све протеже дубоки мук и уједно посвуда све се ори! Како то сликовито описује Рилке: "Није то ништа друго до мук, а мучаљив је Бог"! Но, да би се спознао мук Његовог присуства у себи, треба Га прво имати. Само ако Он живи у твојој души, можеш Га гледати и у бићима око себе.

Путељци... небројени путељци свијени засенцима повезују скромне испоснице и њихове небопловне становнике са најудаљенијим скровиштима Горе и њеним шумским пропланицима. Гурају се они кроз густе шуме дебелог хлада и као гмизавци пресецају море мрчка и другог разнородног растиња, које често препречи пут запахнувши намерника мирисом и свежином напупелог биља! Дакле, те и такве стазице посетилац прати, не би ли стигао у сусрет подвижницима – уистину небеским људима тајне, који као покретачку полугу, тачније одскочну даску, у себи носе подвиг, не би ли, узнапредовавши достигли и развили веће степене очишћења, светлостарности и јединства, степене који се даље рачвају на небројене лествице усхода. На крају овога пута налази се јединство са Богом. Име овим степеницама језиком Отаца трезвеноумља је очишћена молитва, топлота срца, свето дејство, срдачне сузе, мир мисли, очишћење ума, созерцање светих тајни, струна светлостарности, обасјаност срца и савршенство: "Будите савршени, као што је Отац ваш небески савршен".

Свака испосница, овде на Светој Гори, уједно је и горући жртвеник! Једноставне кућице од камена, стене, раскошна вегетација – све то постаје једно тело чија неућутна уста узносе химну, чије се срце моли и где свецело благословено постојање жали због свога сродства са развратним сином из Јеванђеља (наравно до момента пре његовог повратка Опц, на који је одлучујући утицај имала реч "васкрснувши ходићу")! Потпуно је немогуће живети по строгим правила-



ма пустиње, ако се у потпуности не живи од Неба... Овде свака твар појединце и све скупа у пустињској арени, прича и приповеда дубоко смушеној души... Усне што бриде утољавају жеђ... Дух радосне жалости, Христове радосне туге, опхрвава све.

Како су само часне, у очима Твојим, Господе, колибе атоских исихаста, какве год да су, како год да су, колике год да су, које год да су, где год да су... Како ли се само Дух Твој овде умилостивљује! Зар се није из сироте колибе (пећине, штале) родило Царство Небеско?!

Драги моји читаоци, изражавам најдубљу захвалност Богу, Који ме је удостојио да разговарам са благопоштованим јеромонахом оцем Пајсијем (математичарем, како га сви знају), послушником блаженопочившег светог старца Пајсија, чије име достојно носи. Сусрео сам се са њим у његовој испосници, близу испоснице старца Гаврила, са којим разговор такође излажемо на даљим страницама ове књиге. Знао сам да отац Пајсије не даје “интервјуе”, ограничавајући се на своју пријатељицу ћутњу и пријатељицу тиховање. Због тога сматрам великим благословом то што је пристао и прихватио да ми саопшти нека своја искуства и сећања на сусрете са својим светим старцем, али и са другим савременим учитељима атоске пустиње. Разговор у целини изложен је у књизи ПОДВИЖНИЦИ НА СВЕТОЈ ГОРИ, трећој по реду из серије “Искуство Отаца”.

Човек са чијег се лица читава мир, отац Пајсије, наслађује се тиховањем у Богу и њиме провејавају увек завидни благослови. Друкчије се не да објаснити пријатност и мир његовог лица и благост читаве његове појаве.

Човек дубоке љубави, којој га је у пракси научио свети старац Пајсије, који “желеше да се сви људи спасу и дођу у познање истине”. Како његов старац, тако и послушник му веома је гостољубив према сваком посетиоцу који дође ту да одложи свој бол, сузе, невоље, своје мисли, планове и визије.

Кућица је скромна, са две-три дрвене клупице у незавршеној гостинској собици, тек да би посетилац негде посео своје уморно тело и одморио се, али како би дух и мисао остали усправни и чили.

– *Оче Пајсије, блајословише.*

– *Јеромонах Пајсије:* Господ да благослови, заступништвом Госпође Богородице и свих светих.

– *М. М.: Оче, осећам велико узбуђење, сада када се налазим њед вама. Наиме, њредосећам да сће имали шесан, веома шесан од-*



нос са њредодобним Пајсијем, вашиим духовником. Молим вас, ѡренесише нам неке црше из шеој вашиј огноса.

– *Јеромонах Пајсије:* Године теку брзо, драги г. Мелинос и прави калуђери одлазе један за другим... Благодаћу преиспуњене старце Христос узима у Своје Царство како би их одморио од физичких трудова, и тако ми остајемо сирочад без оца... Данас се не могу лако видети декице на Светој Гори, који би предавали... унуцима своја искуства из рвања са невидљивим непријатељима и своје победе...

– *М. М.: Оче Пајсије, ошшишише нам молим вас ѡеографски и духовни ѡуш своја духовника старца Пајсија, јер ви ја шакко добро ѡознајше.*

– *Јеромонах Пајсије:* Још као мало дете, имао је жељу да живи пустињским животом. Он би излазио из месташца Коница и подвизавао се по дрвећу! Читав дан проводио би у топлој молитви, појевши на дан само једну перцу! Родитељи су га стално тражили!

Када је дошао на Свету Гору, по послушању је отишао у манастир Есфигмен, зато што су му рекли да не почне одмах са отшелништвом, него да иде у манастир. Но, увек је жудео за тишином и мислио се да оде у атоску пустињу. Неки старац тада га је био саветовао да још не иде сам у пустињу, него да оде у идиоритмијски манастир, како би се кроз искушења још више смирио. Отишао је тако у Филотејски манастир 1956, и тамо остао две године у савршеној послушности. Тадашњи игуман манастира затражио је од њега да оде на извесно време у Коницу, зато што су тада тамо ширили своју проповед протестанти. Било је у Коници тада осамдесет протестантских породица! Отац Пајсије се молио за њих, стално тражећи од Бога помоћ и подршку, и тако их све преобрати, повративши их у мило Православље! Старца Пајсија народ је много волео и поштовао. Још као цивила звали су га “калуђер”. Његова реч имала је снагу. Нажалост пак, његова богоугодна дела изазвала су завист код неких. Ко је паметан разумеће... Тада је живео изван Конице, у манастиру Стоми, који слави Рождество Богородице. Вреди да вам кажем, да је старац, док је био војник, био обећао Богородици да ће у том манастиру остати четири године, ако га буде чувала и не погине у рату.

Дакле, тако су се ствари биле одиграле и он је остао у манастиру четири године, тачно како је био обећао! Тада га је био срео садашњи архиепископ Синајски Дамјан, и замолио да пође на Синај. У то време ситуација у Коници заиста је била веома тешка, и старац ми је био рекао да се молио Богу да се нађе решење. Е, после тога је





архиепископ Синајски био дошао на неколико месеци и рекао му “ако хоћеш, дођи на Синај”! Већ следећег дана отишао је на богоходни Синај где је остао две године, нешто мало изван манастира, где се подвизавао тешким подвизима, пролазећи кроз многа искушења, али имајући многа виђења Богородице. Старац је живео у пећини светих мученика Галактија и Епистимије. Данас је та пећина много боље уређена. Рекли бисмо, сада је више “усељива”. У његово време била је “подвижничкија”.

Тамо је живео старац Пајсије. Када је први пут стигао тамо, себи је обећао да неће сићи у манастир у следећих петнаест дана, када би сишао за Литургију и причешће. Тих петнаест дана, причао ми је, претрпео је огромна искушења која су га мамила да сиђе раније. Говорио ми је: “Осећао сам се као да сам висио на крсту! Толико је било тешко... Након петнаест дана, када сам у недељу сишао у манастир, био на Литургији и причестио се, Крв и Тело Христово имало је укус... слатког меса! Затим, изашавши из цркве, осетио сам толико велику снагу, осећао сам се толико јаким, да сам говорио: Хајде сада, нечастиви, ако хоћеш да ратујемо!..”. Ето, колику је старац осетио благодат Божију... Нечастиви се са њим рвао у неколико наврата, али о. Пајсије је имао силу, био је искусан...

– М. М.: *Оче, он очигледно није био примисо свештенички чин из изворној смирења...*

– *Јеромонах Пајсије*: Тако мислим и ја. То један разлог, а други је то што се уистину приљубио тиховању, потпуној преданости Господу и неометаној молитви. Он је мислио да би као свештеник имао много обавеза. Наиме, његове су речи: Као монах, и да не отворим врата, не би се ништа десило, док бих као свештеник морао у сваком моменту да их држим отворена... Да, то су два разлога, с обзиром на то да је веома волео тиховање и смирење!

– М. М.: *Оче, након Синаја, где је остао две године, куда се зајуштио?*

– *Јеромонах Пајсије*: Дошао је на Свету Гору и настанио се у скиту Ивиронском. Настанио се у испосници Светих Арханђела. Пре два дана сам баш ишао да је посетим, да се изнова присетим тих крајева... Нажалост, доста је порушена. Е сад, отац Пајсије, с обзиром на то да се није добро осећао у целој... испосници, саградио је једну мању, тек да стане у њу! Тамо је много лепо. То је једна барака, и, иако ју је направио 1964–65, држи се као нова!

– М. М.: *Он је ову бараку сам направио?*



– *Јеромонах Пајсије*: Сам. Био је вешт, веома спретан мајстор.

– М. М.: *Од камена, оче, или од дрвета?*

– *Јеромонах Пајсије*: Не. Изнутра је била од тврдог картона, а споља од коре кестеновог дрвета и нешто мало дебла! Тамо је и спавао, на земљи.

На оној испосници Светих Арханђела написао би: “Нисам ту”, док би време проводио у овом кућерку, наслађујући се божанском благовечношћу!..

Тамо сам га упознао и ја и о. Василије – игуман Ивирона и о. Григорије Хаџиемануил са којим живим овде, мало ниже, у испосници Светога Јована Богослова и осталу братију. Тамо смо га упознали, у Ивиронском скиту.

После га је братија манастира Ставрениките молила да дође код њих. А да, у међувремену неко време провео је у Катунацији, у пустињи, пошто су почели у Ивиронски скит да долазе многи који су желели да га виде. Да... долазимо, тачније.

– М. М.: *Како ви то објашњавате? Шта су то “илегали”, шта сине “видели” тамо код о. Пајсија па сине почели да се скупилаше око њега?*

– *Јеромонах Пајсије*: Благодат Божију. Е сад, па то се види на човеку... чим смо га угледали, “нешто” нас је привукло к њему!

– М. М.: *Када сине ви по први пут оситварили конџакт са њим?*

– *Јеромонах Пајсије*: Било је то године 1970. Види како се десило: тада сам био студент факултета и чуо сам од неких који су га познавали како се изражавају веома лепо и добро о њему. Осетио сам нешто у себи и закључио да треба и ја да идем да га упознам. Тако сам дошао на Свету Гору 1970. Тада је већ био при испосници Часнога Крста, зато што је из Ивиронског скита био отишао на мало у Катунаци, у испосницу Светог Ипатија, високо, од прилике на пола пута између Катунација и Керасије.

Тамо се задржао безмало годину дана. Након тога о. Василије га је замолио да иде у манастир Ставреникиту да му помогне, зато што је манастир у то време оскудевао у монаштву и Света Обитељ се сложила да им нађе помоћ. Тако је о. Пајсије сишао из Катунације и дошао у манастир Ставреникиту. Након неколико месеци боравка у овом манастиру који је заиста помогао, о. Пајсије је отишао у испосницу Часнога Крста, с обзиром на то да се тада био упокојио чувени отац Тихон...





Тамо сам га упознао и ја, након отприлике годину дана. Од-
носно, стигао је у испосницу Часнога Крста 1969, а ја сам дошао 1970.

– М. М.: *Оче Пајсије, када сѝе примили монашки йосѝриј?*

Рециѝте нам.

– *Јеромонах Пајсије:* Године 1975. дошао сам и постао монах.

– М. М.: *Оче, када сѝе ѝрви ѝуѝ видели оца Пајсија, како вам се учинио? Пиѝам вас, заѝо шѝо мноѝи људи верују уобраз-
иљи, а сѝварностѝ је друѝачија. Да ли они ѝреѝерују или можда
умањују...*

– *Јеромонах Пајсије:* Исто се десило и код мене. Слика коју сам имао о њему била је другачија.

– М. М.: *То јестѝ, оче?*

– *Јеромонах Пајсије:* Ех, када о неком човеку чујеш толике многе ствари, замишљаш га... високог, дуге браде итд. Ја сам тад ви-
део једног простог човека, мршаваг као мало дете! Заиста, прилика која је тада стајала по први пут пред мојим очима личила је на какво детенце! Наравно да сам се зачудио у том тренутку и спонтано сам га упитао: – Ви сте о. Пајсије?!

– Он ми осмехујуѝи се, уместо одговора, узврати: – Е, седи овде.

Простодушност коју је поседовао, била је као она у малог де-
тета, како каже Господ... Гледао си благодат Божију на његовом ли-
цу док су његове речи непосредно налазиле пут до твога срца...

– М. М.: *Оче, ѝошѝо се не бих доѝицао ѝиѝања боѝзрења, заѝо шѝо неки ове дарове на жалостѝ йосмаѝрају изоловано, и ис-
ѝиѝују сѝарце ѝаквих домѝа само ѝреко ѝих њихових дарова, молим вас да нам кажѝте, као духовно чеѝо сѝарца, како сѝе се осећали у њеѝовој близини? Друѝим речима, шѝа би изѝвојили ког њеѝа?*

– *Јеромонах Пајсије:* На њему смо гледали много дарова. Они пак дарови који су се дали видети на први поглед били су простота, љубав и смирење. То су биле његове најучљивије црте. И ја сам од самога почетка био увидео како ме прихвата са много љубави и на-
равно да је то било оно што ме је к њему привукло. Он је био један обичан човек, један човек Божији!

– М. М.: *Ваше име – да ли сѝе ѝа замолили да вам да своје име?*

– *Јеромонах Пајсије:* Не. Наиме, ја сам се чак био изненадио када сам чуо како ми на монашком постригу дају име Пајсије. По-



стриг сам примио у манастиру Ставреникити. Отац Василије ме је постригао.

– М. М.: *Ви сѝе били йослушник о. Пајсија...*

– *Јеромонах Пајсије:* Био сам у Ставреникити као и други оци.

– М. М.: *Прво сѝе у ѝом манасѝиру били?*

– *Јеромонах Пајсије:* Да, зато што је о. Пајсије живео изван манастира. Нисмо тада били познавали никога другог у Ставрени-
китском манастиру, нисам ни ја лично, али ни многи други оци. Отац Пајсије је желео да се подвизава сам, изван манастира, а ми, да би му били што ближе, били смо у Ставреникити, а он нам је већ од тада био духовник. Чак и духовник Ставрениките имао је њега за духов-
ника...

– М. М.: *Како сѝе се осећали на свом йосѝрију када сѝе за-
чули њеѝово име?*

– *Јеромонах Пајсије:* Не знам како се све то одиграло. Био сам у чуду. Нисам очекивао тако нешто. Љубав о. Пајсија била је то-
лико велика да се не да описати. Ни мајка ме није волела толико! Исто то су осећали и други оци. Исти осећај су имала сва његова ду-
ховна чеѝа.

– М. М.: *Узор светѝостѝи... Да. А оно шѝо сѝе “видели”, оче, у насѝавку?*

– *Јеромонах Пајсије:* Е, у наставку смо видели и друге његове дарове... Свим даровима пак заједнички садржалац била је љубав! Састрадавао је са људима, на сваку њихову невољу гледао је као на своју!

Да вам испричам један случај: Док сам био професор у Ато-
нијади, богословској школи на Светој Гори, примио сам телефонски позив од једне непознате госпође из Пиреја. Тада сам тек био постао монах. Имала је несрећница веома озбиљан проблем. Била је мајка двоје деце а имала је фобије и тежње за самоубиством.

– М. М.: *Уобичајене йојаве...*

– *Јеромонах Пајсије:* Да, на жалост, уобичајене појаве... Изве-
сни свештеник рекао јој је да ме позове телефоном, како бих за њу посредовао код старца. Тај свештеник јој је рекао да затражи од ме-
не да посетим старца, а потом ће ме она назвати да јој кажем шта јој старац поручује. Такав савет је добила и тако је до мене стигла теле-
фонским путем. “Оче”, рекла ми је, “имам то и то...”. Из њеног гла-
са разумео сам да је била спремна да се задави несрећница, дотле је



било дошло... Схватио сам озбиљност ситуације и обећао јој да ћу већ колико предвече отићи старцу, а њој рекао да ме назове следећег дана, како бих јој пренео савет о. Пајсија.

– М. М.: Виђали сѝе ја сваки дан, оче?

– *Јеромонах Пајсије*: Сваки дан не, али кад год сам желео. И сваки дан ако је требало...

– М. М.: *Значи, моћи сѝе да ја посетити у сваком моменту...*

– *Јером. Пајсије*: Да. Дакле, отишао сам предвече код о. Пајсија и рекао му:

– Оче, примио сам телефонски позив од једне госпође из Пиреје. Има такав и такав проблем и преклиње вас да се молите за њу. Јадница није могла ни да спава, а имала је све оне симптоме...

Старац ме је пажљиво саслушао и рекао:

– То није ништа! Цео свет има такве проблеме, само што свако понаособ треба да се суочи са тим. Борба је увек личне природе. Суочавање са проблемом разликује се од човека до човека.

Следећег дана позове мене госпођа. Глас јој је био сав живахан, као да је летела од радости. Није имао никакве везе са јучерашњим. Жена је била сасвим друга особа, потпуно другачија... Каже ми прва: “Да вам кажем, оче, шта се догодило. Претходна ноћ била је прва ноћ, након много времена, коју сам преспавала. Бацила сам у неповрат и лекове и све са себе што ме је оптерећивало. Осећам се веома добро... Кажите ми сада ви шта је рекао отац”. Молитва коју је о. Пајсије учинио већ је била постигла резултат. Е, ја сам јој пренео шта ми је рекао старац и она се несрећница веома утешила.

Прошла је година дана од тада. Жени је било веома добро. Послала је и једно писмо у којем је описивала свој добар живот. Када је прошла и друга година, поново се јавила телефоном да каже како јој је добро. Ова племенита душа осећала је то као обавезу. Запутих се и ја код о. Пајсија и како почињем да му говорим о овом случају са којим се био сусрео пре две године, прекиде ме и рече ми: “Да, тада јој се догодило то, то и то”! Ја сам пак био заборавио шта се тачно било десило са женом. Био сам заборавио случај који ми је био потанко описан, а он се бавио милионима таквих ситуација, милиони ма... Свакога дана имао је веома много сличних ситуација. Он је сваку ту ситуацију доживљавао као своју и то је мене заиста задивљавало... Отац Пајсије имао је велику љубав и састрадавао је са другим.



– М. М.: *Оче Пајсије, како је учио о молитви? Рецитије нам молим вас, како би и ми сви, без изузетка, имали користити. Савременом човеку, знајте већ, теже се моли. Сигурно и ви чујете о томе из различитих случајева. Шта је стварао говорио о томе? Шта је вама говорио, оцу Арсенију, оцу Исаји, свим својим послушницима?*

– *Јеромонах Пајсије*: Говорио је: “Да би се молитва осећала, потребно је пре свега осећати благотворна дејства Божија. Пре него што почнемо да се молимо, треба да опазимо, да проучимо благотворна дејства Његова и истовремено своју грешност и незахвалност Богу. Када човек то спозна, тада молитва природно излази сама и даје учинак. Другачије, молитва није долична”.

– М. М.: *Како је стварао гледао на расуђивање, које сматрам заједничким садржаоцем свих врлина, подразумевајући љубав?*

– *Јеромонах Пајсије*: Отац Пајсије имао је велико расуђивање. Уопште посматрано, у свему се опходио са изненађујућом тачношћу. Код њега су сви дарови били јасни. Расуђивање га је издвајало. Чуо сам једног човека који је познавао све савремене старце, како каже: “Сви су они свети и имају многе дарове. Отац Пајсије је имао велико расуђивање...”. Он се дивио његовом расуђивању. На пример, у црквеним стварима слушао је помесну цркву. На пример, ја треба да идем у Јањину. Сваки пут када је требало да кренем, он би ме подсећао: “Да идеш да целиваш владикину десницу. То је поредак Цркве”. Није желео да ико ради нешто тајно, на неуобичајен начин.

Рећи ћу вам још и ово: био један човек који је дипломирао физику на универзитету и желео да се рукоположи, тамо у свету. Са таквим намерама дође он на мало овде, на Свету Гору. Његови пак, нису хтели ни за то веома кратко време да се одвоје од њега. Човека је гушила ова њихова љубав и он прибеже оцу Пајсију, са којим је имао следећи дијалог:

– Оче Пајсије, отац и моја браћа желе да долазе овде стално како би ме гледали. Реците ми, оче, шта да радим? Желео бих да на мало останем неометан, да се припремим. Не желим да у овом неком периоду имам додира са мојима.

– Реци им следеће: Док сам био студент и учио, нисам желео да ме узнемиравате како бих положио испите. Ви сте то схватили и поштовали. Зар није тако? Дакле, исто тако и сада. Припремам се за најважнију ствар у свом животу. Оставите ме малчице...

– М. М.: *Стварао је веома ценио свештенички чин, колико знам, и прејоручивао је што чешће свештенички живот. Се-*





ћам се како је све до једнога савештовао: "Идиће вашим духовницима".

– *Јеромонах Пајсије*: Да, веома је ценио свештенички чин. И заиста, многе би и многе слао код њихових духовника, не рекавши им ништа друго до само то. Често би рекао: "Прво да идеш да се исповедиш. Сада нећемо ни о чему да разговарамо. Када будеш прво разговарао са својим духовником, онда можемо да поразговарамо и нас двојица. Ако будемо сада почели нешто да причамо, бићемо на различитим фреквенцијама и нећемо имати никаквог учинка. Зато, иди ти и исповеди се, да олакшаш себи, а после ћемо и нас двојица много плодотворније разговарати. Тада ћемо боље разумети и ти мене и ја тебе!". Заиста је о. Пајсије веома велики број људи привео исповести...

– *М. М.*: *Оче, посебни дарови које је имао (прозорљивосћ, пророчки дар итд.), да ли их је показивао у свакој ситуацији?*

– *Јеромонах Пајсије*: И у томе је имао расуђивања. Многе људе, који су се напоследку излечили од неизлечивих болести, није помогао на самом почетку. Они би одлазили од њега, а тек потом би оздрављали... Он је заиста учинио многа чуда и многа исцељења, и тада када смо га у телу имали међу собом. Но и сада, када припада Ликвијој Цркви он не престаје да се моли Богу за све људе, слободом коју је стекао пред Њим.

Рећи ћу вам и ово, једно од многобројних чуда које се десило сада, по његовом престављењу.

Дође овде човек из Солуна, кога сам и ја познавао. Био је у браку три године а деце није било. Ја му рекох да оде да замоли о. Пајсија на његовом гробу.

Послуша ме човек и топло се помоли. Прстом је на земљи која прекриваше гроб исписао следеће: "Оче Пајсије, желимо дете. Помоли се за нас!". Нека је слављен и хваљен Бог хиљаду пута! Након мало времена његова жена затрудне и прошлог децембра донесе на свет једно дете!

Заиста има много сличних случајева... Кроз моју келију свакодневно пролази доста људи и само ми причају о чудима и чудима... И пре и након старчевог престављења. Ево и сада, недавно, о. Пајсије јавио се у неколико наврата људима који су га требали!...

Да се вратим на расуђивање о. Пајсија. Свакоме би приступао управо онако како је требало, старајући се да никога не повреди. Знао је како са сваким. Примера ради, долазио би му неки владика –



према њему се опходио онако како је његово достојанство налагало. У другом моменту пришло би му дете – говорио је са њим као да су вршњаци.

Тако, једанпут беше дошао отац са својим сином. Отац је разговарао са о. Пајсијем, а када је дошао час да оду, о. Пајсије ће дечаку:

– Сада, кад изађеш кроз капију, нећеш више бити немирко. Сва деца која прођу кроз ову капију смире се, више никада не праве ршум!

Малишан чим то чу снужди се. Питао се, шта ће сада да се збуде?! Нећу више правити неред?! Отац Пајсије, да би га одобровољио, обзиром да је читао његове мисли, рече му:

– Добро, не велике нереди, само мале. Добро?

– Малиша... пристаде задовољно! Старац је био свима све, само да би их приволео Христу.

Једном су га посетили извесни људи са децом, која су се много радовала у близини оца Пајсија. У једном моменту, дечаци га упиташе безбрижно радосним тоном:

– Добро, па зар ти немаш овде аутомобил?!

Родитељи се страшно постидеше, док даровити старац није губио време и окрену се према деци:

– Како немам? Зар се може без аутомобила?

Они се зачудише. Да је то био било ко други, рекао би: "Кола су забрањена на Светој Гори"! Старац пак настави без колебања:

– Наравно да имам ауто, и то мерцедес! Дођите да га видите.

Малишани се унезверише, следећи га до стражње стране његове колибе. Тамо је старац био паркирао свој... мерцедес, то јест мала импровизирана колица, справљена од два савијена комада дрвета па повезана са неколико мањих дасака. Нешто као колица која се вукла конапом. Њоме се служио да претера цак цемента или креча, или шта је већ требало. Ово... возило лако је клизило по земљи. Малишани избечише очи а старац смејући се њиховом реаговању, рече им:

– Ако желите, попните се па идемо у возњу!

Деца су била одушевљена оцем Пајсијем...

Пре много година, двојица људи посетили су старца Пајсија. Тачније, старији човек са једним дететом. У једном моменту старац се обрати господину, показујући на дете:

– Ово је твој син?





– Не, оче. Нисмо у никаквом сродству.

Отац Пајсије, као да није чуо одговор, упита дете:

– Је ли то твој отац?

– Не, није мој отац.

– Добро...

Од тада је прошло много година. Старац је лежао болестан у манастиру Суроти. Прилази му једна госпођа и сва радосна њему ће:

– Оче Пајсије, благословите. Удајем кћер. Ово је мој зет.

– Јорго, обрати се о. Пајсије младићу, који кад чу своје име осети се као громом погођен – зар се не сећаш пре ... петнаест година када си био на Светој Гори, да сам те питао да ли је господин са којим си био дошао твој отац? Сећаш ли се да сам и њега питао, и да сте ми обојица рекли да нисте били рођаци? А ти сада узимаш његову кћер и постајеш му син!..

Старац је пре петнаест година видео у ком правцу ће се њихови односи развијати, и на себи својствен начин тада им је то био и саопштио, али они нису “разумели”.

Једном један човек пође до испоснице оца Пајсија, овде мало ниже, у Панагуду, да му исповеди своје помисли и да добије благослов да уради нешто. Старац му рече: “Не, није добро да учиниш тако”.

Он упоран, сачека две године, па се опет упути старцу, мислећи да је он сигурно заборавио шта му је био рекао пре две године. У ствари је желео да учини по својој вољи, а “захтевао је” старчев благослов. Дакле, чим он то помену оцу Пајсију, овај “осети” како ту нешто није ишло добро и рече: – Не, није то исправно.

Одмах затим додаде: – Зар ти нисам и пре две године исто рекао?

Сав потресен, човек му се поклони и рече: – Благослови, оче. Ја сам мислио да си ти на то заборавио и дошао сам да ти изнудим благослов на овај начин!

Свим оцима који би долазили да му исповеди своје помисли, чим би прешли речицу ниже његове испоснице, чистио би се ум, и док би повлачили звонце на капији већ не би имали ништа да му кажу! Помисли које су их кушале биле би већ распршене, изветриле би! Отац је такође ишао својим духовним чедима, о. Арсенију и о. Исаји, кад год би они били снуждени, кад год би као људи имали неку муку. У таквим тешким моментима, необавештен – боље рећи “претходно обавештен” – ишао би им у посету! Њима је било дово-



љно само да га угледају и са њих би већ била нестала туга, искушење би се одмах нестајало! Уз то, када би му исповедали неку помисао која их је оптерећивала, и као што је природно, када би им лакнуло, о. Пајсије у шали би им говорио: “Одлично, сада сте снуждили покварењака”! Односно, пошто сте се исповедили и очистили, насекирали сте нечастивога...

Након свог упокојења о. Пајсије се многим јављао, како нам то сами причају они који долазе овде. На пример, неко је у неком крају правио нешто и за то му је био потребан благослов о. Пајсија. Призивао га је. Отац му се јави у само подне баш на месту где је он правио то нешто, и тај човек заврши свој рад на најбољи могући начин.

Када се старац упокојио, његова духовна деца – о. Арсеније и о. Исаја – наследили су његову испосницу. Требало је извршити неке оправке на њој, и тако они доведоше мајстора осмога септембра. Започеше радови. Цео септембар кров је био отворен, јер је био сав иструлио и све је морало да се замени. Чим завршише са радовима и купише сав алат, у поноћ се небо отвори и наста провала облака. Отац Арсеније и о. Исаја били су уверени да је њихов старац својом молитвом држао небо под кључем толико дана – иако је била прошла половина септембра – односно, док се не оконча са радовима. Када је пак био закуцан и последњи ексер на крову, тада одмах поче киша, и то као из кабла!

– М. М.: *Оче Пајсије, захваљујем многа на грађоцима информацијама које сте нам дали о свом старцу, блаженопочившем оцу Пајсију, чије име достојно носите. Захваљујем на великој частии и блаослову што сте нам испричали све ово, обзиром да јо први и јединствени јуш, како сте ми рекли, говорите о овоме. Изражавам вам своју захвалност.*

– Блаословије.

– *Јеромонах Пајсије:* Бог да вас благослови, г. Мелинос – као и ваше читаоце – заступништвом о. Пајсија.

– М. М.: *Подвижници, грађи моји читавоци, мудри су људи! Наша Црква јоноси се њима, јер је укрељују својим врлим животом. По светом Григорију Палами, они су “пророци Стараоа Заветта, пророци долазеће Царства”. Њихов херојски животи јо келијама и колибама, у молчницама и испосницама, са правом изазива и страхопоштовање. Овим колибама вековима и вековима одјекују химне и духовне оде.*





Сѣрме лиѣице, лавиринѣске пребужне падине, сѣрмине и удолине које уошѣвају свейте борце, остиају несумњиви сведоци њиховој блаѣословеној плача ѡ Боју.

Којих ли све подвижника, чија имена само Бој зна – блаѣословене сенке ѣумарају овим блаѣословеним просѣиторима... Колико ли је Паламистѣа, колико Филоѣејаца, колико Никифора, Гриѣорѣја, Никодима, колико ли свейтих живеше ѡ Каруљским орловским ѣнездима или на самом врху Аѣтоса, или ѣак заѣнурених у нейреходно расѣиње аѣтоске ѣруге!.. Колико ли је само подвижника живело и уѣокојило се – колико их живи и почива – сѣалном и нейрестѣаном умном молиѣвом... Довољно је да се нађе какав оѣвор или избочина у сѣени, ѣа да се покажу најидеалнијом... ѣраѣевинском ѣарцелом за једној ѣиховатѣља! Довољна је малецна удубина, удолина или чак малешина... ѣрисѣуѣачна падина, ѣа да подвижник разѣине ѣтамо смирени жрѣвеник своѣа подвижавања. Жрѣвеник сачињен – у или ван наводника – ѡ ѣравилу у духу сурове архѣекѣуре, какво је уѣраво и подвижниѣтво! За подвижнике веома честѣо важи да ѣуѣи који су изабрали није онај најкраѣи моѣуѣи. Они више воле, на ѣриме, да се усѣињу, неѣо да корачају...

Жудња за сѣасењем очѣѣована је у виду ѣежње ка сѣроѣој осами, као насѣројење које вуче душу ка сѣеновиѣој обали, на аѣтоски врх, у нейрисѣуѣачну и немущѣу аѣтоску ѣусѣињу, на једва ѣрисѣуѣачне бујне лиѣице аѣтоској ѣолуосѣрва.

– Нека су на нама вишесѣруко граѣоцене њихове молиѣве и блаѣослови. Амин, амин, амин.

И како да... окончамо, драѣи моји чѣѣаоци?

Позајмимо ѣраву оѣѣусну реч бившеј иѣумана манастира Велике Лавре, о. Калистѣраѣа:

Милост писцу

Освећење створеноме

Благодат читаоцу

Наследство ревномом молитељу

Крај

И свевидењем Богу

Слава!

Са ѣрчкој ѣревела:
Јелена Фемиѣ-Касайѣс

ИЗАШЛО ИЗ ШТАМПЕ (по редним бројевима у библиотеци)

4. ПОСТ: чистота душе – здравље тела (Постѣ ѣелесни и духовни у живојѣу ѣравосл. хриѣиѣанина) – (св. Теодор Студит, св. Игњатије Брѣанѣанинов, св. Теофан Затворник, св. Јован Кронштатски...); 2004, IV допуњено издање, стр. 448.
11. АПОКАЛИПСА – Тумачење Оѣкривења Јовановој (ѣод. Свейти Оѣи о Друѣом доласку Хрисѣовом и Царсѣву Небеском); II исправљено, измењено и допуњено издање, 2005, стр. 516.
12. СВЕТИ ИСАК СИРИЈСКИ – Подвижниѣка слова (сва слова), II допуњено издање, са исправљеним преводом, 2006, стр. 520, тврд повез.
14. ГОСПОД НИЈЕ СТВОРИО СМРТ – Има ли живота после смрти? Зборник текстова, II доп., измењено и исправљено издање, 2006, стр. 600, тврд повез.
16. Сузе за свет – Сѣарац Тихон, сѣй. Пајсије, сѣй. Порѣирије; IV издање, 2005, стр. 484, тврд повез.
17. Св. Јован Златоусти – Слава Госѣогу за све (Изабране беседе и поуке), II поново преведено, са грчког, и допуњено издање, стр. 560, тврд повез.
20. СВЕТИ ЈОВАН ШАНГАЈСКИ (Оѣширан живоѣојѣис, беседе, ѣоуке, чуда); IV издање, тврди повез са 8 стр. у боји, 2006, стр. 520.
24. Свети Григорије Палама: Госѣоде, ѣросвейѣли ѣаму моју (САБРАНЕ БЕСЕДЕ, са ѣрчкој ѣзика), 2005, стр. 584, тврд повез.
26. Старац Клеопа: Велики је Бој (Поуке и разѣовори) 2004, стр. 432, (II доп.изд.)
27. Свети Нектарије Егински – Небески човек – земаљски анѣео (Жѣѣиѣе, чуда, сеѣања); исправљено и допуњено издање, 502 стр. тврд повез.
30. Чуда Божија у XX веку (чуда у Грчкој, Русији, Србији и свейу), 2006, стр. 510, (III допуњено издање), тврди повез.
31. Старац Клеопа: Пуѣи Неба (Живоѣи и ѣодвизи; Поуке и разѣовори) 2004, стр. 432, II изд.
32. Акатисти Пресветој Богородици (Њеним чудоѣворним иконама, са иконама у боји), 2005, стр. 460 (III доп. изд. у тврдом повезу са 32 стр. икона у боји)
33. Старац Пајсије Светогорац – Поуке Божансѣвене Љубави, 2006, III измењено издање, стр. 512, тврд повез.
– Јован Корнаракис: ПСИХОЛОГИЈА: ѣоѣлед из ѣусѣиње (Човеков вѣај у доба ѣехнолоѣије), 2002, стр. 400.
34. Избави нас од лукавога – Православље и маѣија, 2002, стр. 432.
35. Живот са Богом (сѣй. Амѣилохије Макрис), 2002, стр. 408.
36. Време покајања и време отпадије (разѣовори са савременим свейѣорским сѣараѣима); 2003, стр. 446. (II измењено издање)
37. Душе Христове (сѣй. Јаков Цаликис; ѣрей. Давид Сѣарац), 2002, стр. 408.
38. Блажени чисти срцем (сѣй. Михаило Валаамски; сѣй. Самѣсон Сивере), распрод.
39. Отворена Небеса – сѣарац Симон Арванѣѣис, 2002, стр. 408.
40. Јеромонах Серафим Роуз: Сѣварање свейта и рани човек, видети број 108.
41. Старац Сава Псково-Печерски: Госѣоде, Ти си живоѣи мој, 2002, стр. 408.
42. Свети Јован Кронштатски: Мој живоѣи у Хрисѣу, II том (први пут на србском ѣезику), 2004, стр. 416; 2. допуњено изд. у тврдом повезу; ѣодаѣак: И. Сурскиј, Чуда свейѣој Јована Кронѣѣѣѣској.
43. Утешитељи – старци као утеха свету – (Св. сѣарац Теѣодосије Кавкасѣи; сѣйарац Гаврило Кавкасѣи), 2002, стр. 408.
44. Старац Јеѣрем Катунѣкијски – Ученик Крсѣа – ѣодвижник ѣослушања (Буѣѣљиви свей Аѣтоса, ѣлодови духовној ѣодвижниѣтва), 2002, стр. 412.

45. ГОСПОД ГОВОРИ – *Свети Оци шумаче Јеванђеље (св. Јефрем Сиријски, св. Јован Златоуст, св. Атанасије Велики, св. Григорије из Нисе...)*, 2004, II издање, тврди повез, стр. 436.
46. КЊИГА СТРАДАЊА И УТЕХЕ (Јеромонах ДАМАСКИН Орловски: *Житија руских новомученика*), 2003, стр. 432.
47. Благослов Љубави – *Свети Серафим Вирички*, 2003, стр. 400.
48. Православље и мистика светлости – *Свети Григорије Палама и њих човеков обожења (Митрополит Јеројих Влахос, архиеп. Василије Кривошеин, Георгије Манзаридис)*, 2003, стр. 432.
49. Свети Јован Јаков Хозевит – *У рају срца (Житије, поуке, чуда)*; 2003, стр. 408.
50. Благослови, душо моја, Господа – *Свети Оци шумаче Псалтир (св. Атанасије Велики, св. Василије Велики)*; 2003, стр. 522.
51. Чувајте душу – *Старац Пајсије Светогорац (Разговори са старцем Пајсијем о спасењу у савременом свету)*; II исправљено, измењено и допуњено издање, 2005, стр. 532, тврди повез.
52. Свети Теофан Затворник: *Живети за вечност (Шта је духовни живот и како га створити?)*; 2005, II изд. (допуна – Опширан животопис св. Теофана), стр. 458.
53. Молитва небески живот: *Зборник текстов о молитви*; 2003, стр. 424.
54. Живот из гробова – *Св Рафаило, Николај и Ирина (Фотије Кондоглу; митрополит Игуменице Димитрије)*; 2003, стр. 408.
55. Савремени атонски подвижници (2. део) (Пишу: архим. Херувим Карамбелас, св. Јосиф Ватопедски, јером. Максим Кавсокаливит); 2003, стр. 416.
56. Свети Нектарије Егински – *Господу на небесима (Поуке, чуда, сећања)*; 2003, стр. 408.
57. Господе, ко је човек? – *Св. Григорије из Нисе, Немесије Емески, митрополит Јеројих Влахос, Георгије Манзаридис, архим. Киријан Керн (Православна антропологија и њена личност)*; 2003, стр. 446.
58. Свети Игњатије Брјанчанинов – *Глас из вечности (Писма монасима и мирјанима о спасењу душе)*; 2003, стр. 432.
59. Старац Тадеј Витовнички – *Мир и радост у Духу Светом (Поуке, беседе, разговори) са старчевим фотографијама у боји*; 2004, стр. 416; 3. изд., тврди повез.
60. Свети Јефрем Сиријски – *Оћени стуб (Подвижничке поуке и шумачења Старац Завешта)*; 2003, стр. 424.
61. ЕВЕРГЕТИНОС – *Зборник бојасних изрека и поука бојоносних и светих оцаца*; 2003, стр. 432.
62. У сенци Вавилонске куле (*Живети Христом у антихришћанско доба*); 2004, стр. 446.
63. Печат Христов и жиг звери (*Црква у доба глобализације*); 2004, стр. 446.
64. ГОСПОД ЈЕ СА НАМА (*Чуда Божија данас и овде*) – 2. део; II допуњено издање 2006, стр. 510.
65. Архим. Јован Крестјанкин – *Оживимо срца за Бога (Писма духовној руковођења за савременог човека)*; 2004, стр. 412.
66. Митрополит Антоније Блум – *Пред Лицем Бога Живога*; 2004, стр. 432.
67. Св. Јован Кронштатски – *Близу је Суд Господњи (страшнe и опомињуће беседе о Другом доласку Христовом и сећања на св. Јована)*; 2004, стр. 432.
68. Без причешћа нема обожења (*зборник о Св. Тајни Причешћа и његовој припреми*: св. Никодим Светогорац, св. Иларион Тројицки, Флоровски, Шмеман, Мајендорф, Романидис, Блум, Влахос...); 2004, стр. 416.
69. Старац Пајсије – *Човек Љубави Божије (Целовити живојотис и сећања на старца Пајсија – сусрети, помоћ, поуке)*; II измењено и доп. издање, 2005, стр. 540, тврди повез.
70. Јеромонах Сергије Рибко: *Да ли је могуће спасијати се у 21. веку (гог. Архим. Рафаил Карелин: Црква и свет у њој ајокалисе)*; 2004, стр. 400.
71. Држи ум свој у аду и не очајавај (*Живот и чуда, поуке и бојословље Прејодобној Силуана Светогорца*); 2004, стр. 464.
72. Књига духовних савета – *Одговори духовника на недоумице савремених хришћана*; 2004, тврди повез стр. 432.
73. Срцем и сузама – *Старац Пајсије (Олару), старац Арсеније (Пајачок)*, Румунски старечник XX века – I део; 2004, стр. 416.
74. Свети Теофилакт (Охридски) – *Тумачење Дела апостолских, Посланице Римљанима и Посланица Коринћанима 1–2*; 2004, стр. 480, тврди повез.
75. Архимандрит Рафаил (Карелин) – *Умеће умирања или уметности живљења; Путокази савремених духовности*; 2004, стр. 400.
76. Свети Лаврентије Черниговски, старац Јероним Санакарски – *На дверима вечности (Житија, поуке, пророчанства, чуда)*; 2004, стр. 416.
77. Старац Николај Гурјанов, старац Серафим Тјапчкин – *Православље је волећи (Поуке и сећања)*; 2004, стр. 408.
78. Владимир Димитријевић: *Без Бога ни преко прага – Србски духовници XX века (Житија и поуке)*; 2005, II допуњено издање, тврди повез, стр. 528.
79. Св. Јован Кронштатски: *Мој живот у Христу I део (исправљен превод); годашак: Одговори св. Јована Кронштатског на питања о суштини духовног живота*; 432 стр. тврди повез.
80. Св. Јован Златоуст – *Златне речи о Богу и људима (Избор из беседа и писма, сви текстови у књизи први пут са јелинског на нашем језику)*, 448 стр. тврди повез.
81. Велики Старечник (*Поуке њустинских Оцаца*) – тематска збирка – први пут на нашем језику, 440 стр. тврди повез.
82. Протојереј Георгије Флоровски: *ЦРКВА ЈЕ ЖИВОТ (Изабране беседе, есеји и студије)*; 632 стр. тврди повез.
83. СВЕТОСТ СА ЗАПАДА – *Живот и учење оца Серафима Роуза*, 608 стр.
84. Св. Игњатије Брјанчанинов: *Енциклопедија православног духовног живота*, 588 стр. тврди повез.
85. Деца апокалипсе – *весници победе Христове над антихристом (доп. изд. са житијама, поукама и чудима новомученика ојтинских 1993. и другим текстовима о новостоведницима Христовим у данашњем свету)*, 512 стр. тврди повез.
86. Старац Арсеније – *свештац у лобору*, 520 стр. тврди повез.
87. Мушкарац и жена пред тајном тела – *Православље и његова, 2006, II допуњено издање, 728 стр. тврди повез.*
88. Митр. Јован (Сничев) – *Буди веран до смрти (Човек и човеканство у времену ојидије)*, 528 стр. тврди повез.
89. Св. Теофан Затворник: *Речник хришћанског ојидног живота*, 618 стр. тврди повез.
90. Игуман Никон (Воробјов): *Остало нам је само покајање (писма духовним чедима), Схимунан Јован Валаамски: Смрење – њих ка спасењу (писма о духовном животу)*, 592 стр. тврди повез /целовите верзије/
91. Св. Симеон Нови Богослов: *САБРАНЕ БЕСЕДЕ*, с грчког 618 стр. тврди пов.
92. ВЕРУЈЕМ, ГОСПОДЕ, И ИСПОВЕДАМ (*Књига питања и одговора о православију и правоживљу*), 592 стр. тврди повез.
93. Хришћанство и психологија у 21. веку – *Духовничка и духовна помоћ оболелима душом (Игуман Евменије, Пол Виц, Сеј Фарбер...)*, 576 стр. тврди повез.
94. ПОУКЕ НА ПУТУ СПАСЕЊА (*Шта треба да зна православни хришћанин данас*), 490 стр. тврди повез.
95. СА СВЕТИМ ОЦИМА ИЗ ДАНА У ДАН (*Крајке поуке о духовном животу*), 540 стр. тврди повез.

96. ИЗМЕЂУ ЉУБАВИ И СЕБИЧНОСТИ (Како васпитати деце у савременом свету – Зборник текстова), 592 стр. тврд повез.
97. БОГ И ДУША У ХХІ ВЕКУ (Разговори о савременој православној духовности) (архим. Рафаил Карелин, архим. Лазар Абашидзе...), 554 стр. тврд повез.
98. Протопрезвитер Александар Шмеман: *Наш животи у Христу, животи Христов у нама* (Изабране, досад необјављене, беседе, есеји и студије), 720 стр. тврд пов.
99. Старац Клеопа: *Успоа ка Васкресу* (Најпознатија књига старца Клеопа), 480 стр. тврд повез.
100. Акатисти Светима (са иконама у боји), 464 стр. тврд повез.
101. СВЕТОГОРЦИ ОБЕЗБОЖЕНОМ СВЕТУ (Лек за немир свакидашњице), 512 стр. тврд повез.
102. РАДОСТИ МОЈА, ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ! – *Свети Серафим Саровски – Пророк љубави Божије* (Нова књига о животу, поукама, пророчанствима и чудима светог Серафима Саровског, његове духовне деце и саподвижника) (са 16 икона у боји), 664 стр. тврд повез.
103. Архиепископ Аверкије (Таушев) – *Православно тумачење Новог Завета* (Приручник за изучавање Св. Писма Новог Завета), 712 стр. тврд повез.
104. ОД ГРЕХА КА БОГУ – *Практични приручник о исповести за савремене хришћане* (Зборник о Светој Тајни Исповести), 624 стр. тврд повез.
105. ДА ДВОЈЕ ЈЕДНО БУДУ (Зборник о брачном животу у савременом свету), стр. 656, тврд повез.
106. ГЛАС БОЖИЈИ И СРЦЕ ЧОВЕКОВО – *Три светилника Свете Тројице* (Свети старац Јона Кијевски, Свети старац Симеон Жељњин, Свети Лука Кримски (Војно-Јасенецки)), стр. 512, тврд повез.
107. Монах Агапије Светогорац – СПАСЕЊЕ ГРЕШНИКА – *Светиоторска наука о стицању душе* (додатак: Свети Нил Мироточиви – ПОУКЕ И ПРЕДСКАЗАЊА), стр. 552, тврд повез.
108. НЕКА БУДЕ СВЕЛОСТ – *СТВАРАЊЕ СВЕТА И РАНИ ЧОВЕК* – *Православно тумачење Књиге Постања* (Св. Јован Златоусти, јером. Серафим Роуз, бл. Августи, св. Јефрем Сиријски...), стр. 632, тврд повез.
109. ДВА ДАНА У КРОНШТАТУ – *Отац Јован Кронштајтски изблза* (Како је изгледао његов подвиг, сведочења очевидца), стр. 536, тврд повез.
110. ЈА САМ ПУТ, ИСТИНА И ЖИВОТ – *КЊИГА О ЖИВОТУ И УЧЕЊУ ЦРКВЕ* (Домаћика, тумачење Светог Писма Старог и Новог Завета и тумачење Лишурџије), стр. 620, тврд повез.
111. КЊИГА О ПРЕЛЕСТИ И ЛАЖНОМ ДУХОВНИШТВУ – *Како се сачувати од духовне обмане*, стр. 620, тврд повез.
112. ЉУБАВ ЈЕ ЈАЧА ОД СМРТИ – *Свети цар Николај II, Света царица Александра, Света кнегиња Јелисавета и Мученици дома Романових* (житија, поуке, страдања и чуда), стр. 824, тврд повез.

САДРЖАЈ

УМЕСТО УВОДА

Клијос Јоанидис

Разговори о духовницима – СТАРАЦ ПАЈСИЈЕ

Митрополит Црногорско–Приморски, Господин Амфилохије Радовић	5
Георгије Папазахос, Професор Медицинског факултета Универзитета у Атени ...	8
Панајотис Сотирхос, новинар и писац	9
Монах Никодим Билалис (Светогорац), богослов – правник – духовни писац	12
Архимандрит Николај Х. Николау, писац духовних књига	16

Николај Захаријас

ПОДВИЖНИК СТАРАЦ ПАЈСИЈЕ

Доживљаји са старцем Пајсијем	21
Поуке за спасење душе блаженопочившег старца Пајсија Духовни бисери	35

Старац Пајсије Светиоторац

РАЗГОВОРИ О СПАСЕЊУ У ДАНАШЊЕМ СВЕТУ

ДУХОВНИ ЖИВОТ

Прво поглавље	
Духовни живот у породици	41
Што човек више рође, то се више упропаштава	41
Препустимо Богу да управља нашим животом	42
Састрадавање са ближњим помаже породици	43
Подвизавање у врлини унутар породице	45
Молитва у породици	46
Духовни живот супружника	48
Деца и духовни живот	49
Односи са рођацима и пријатељима	50
Ђаволове сплетке на слави крсног имена	52
Друго поглавље	
Посао и духовни живот	
Рад је благослов	52

Избор занимања	54
Љубав према послу	55
Свако мора да учини духовно корисном надареност коју поседује	56
Тескоба и посао	57
Освештавање посла	58
Занимање не чини човека	58

Треће поглавље

Уздржавање у свакодневном животу

Кроз подвиг човек губи везу са тварношћу	60
Деца и пост	62
Усрдни пост	63
Задовољство због лаганог стомака	66

ДУХ БОЖЈИ И ДУХ ОВОГА СВЕТА

Прво поглавље

Светско образовање и знање

Опстроуман човек је очишћен човек	68
Знање без божанског просветљења је пропаст	70
Наука треба да се развија духовним животом	72
Дух Свети не силази механички	73
Освештајмо знање	74
”Знање надима” (1. Кор. 8, 1)	77
Радимо исправно на својој памети	78

Друго поглавље

Рационализам нашег времена

Разум [логика] у духовном животу	81
Светска логика мучи човека	83
Логика овога света квари духовна чула	85
”Не судите по изгледу” (Јн. 7, 24)	87

Треће поглавље

Нова покољења

Нестаде духа жртвовања	89
Неразумна љубав чини децу неспособном	93
Поредак мрачних сила	94
”Не дирајте децу!”	96
Млади треба да прођу испит чистоте	98
Истинита љубав рађа код младих сазнање	102

Четврто поглавље

Бестидност и недостатак поштовања

Дрскост протерује побожност	104
Поштовање старијих	106
Почињу да суде и Богу	110
Бестидност изгони благодат Божију	111
”Поштуј оца и матер своју”	112
Јаз међу генерацијама	113

Пето поглавље

Унутрашњи беспоредак и спољашњи развој

Јадници овога света облаче се онако какви су у души	114
Данас не може да се разликује мушкарац од жене	117
Људи су жедни једноставности	119
”Жена да не носи мушко одело, нити човек да се облачи у женске хаљине”	121
Улепшавање (дотеривање): прљање иконе Божије	122

ДАНАШЊА ЦИВИЛИЗАЦИЈА

Прво поглавље

Мудрост Божија и природно окружење

”Све си премудро створио...”	124
Шта су људи данас постигли...	126
Људи су изгубили стрпљење	128
Ваздух су загадили, кости им засметале	129
Загађење и упропаштавање природног окружења	131

Друго поглавље

Доба многих удобности, једнако доба многих потешкоћа

И срца отврднеше...	134
Људи су поред машина сисли са ума	135
Свет је претрпео велику штету од телевизије	136
Монах и савремена помагала	137
Оскудица у многоме помаже	140
Велика удобност духовно онеспособљава човека	141

Треће поглавље

Поједноставите свој живот, да ишчезне тескоба

Из световних благодети произилази тескоба овога света	144
Данашњи живот у непрестаној журњи, прави је пакао	145

Тескоба је од нечастивога	147
Скромност у многоме помаже у монашком животу	149
Раскош монахе чини световним	152
Поједноставите свој живот!	154

Четврто поглавље

Спољашња бука и унутрашњи мир

Покварили су природу и њен мир	158
Уништили су и мир Светих Места	159
Тиховање је невидљива молитва	161
Човек чује буку само ако хоће	162
Треба да поштујемо тиховање других	162
Добре помисли, противотров за буку	164
Треба да стекнемо унутрашњи мир	166

Пето поглавље

Превише брига удаљава човека од Бога

Не отварајмо истовремено више фронтова	167
Не поклањајте срце вештаству [материјалним добрима]	168
Када се ради спокојно уз молитву рад се освештава.....	169
Од претеране бригае заборавља се на Бога	170
Много послова и старања везују монаха за свет	171
Где је много расејавања, тамо има много духовних “сметњи на везама”	172
Требе да стекнемо добро старање	174

МРАЧНЕ СИЛЕ

Прво поглавље

Магије	176
Магови се користе и светињама	177
Сви они који се баве магијом, лажу	179
Демонске, магијске радње	180
Ђаво никада не може да чини добро	182
Када магија успева	183
Како се скидају чини	184
Сарадња магова са ђаволом	185

Друго поглавље

О ђавоиманим људима	186
Човек може да буде поседнут демонима због превелике гордости	187

Ђавоимани и поседнути реагују на било коју светињу	189
Немојте придавати значај речима поседнутих	190
Помоћ поседнутима	192
О егзорцизмима (молитвама за изагнање демона)	195
Поседнути пролазе кроз муке	196

Треће поглавље

Страшна прелест

Подвиг и прелест	197
Чувати се маштања	198
Ђаво се представља као анђео светлости	200
Снови су обмана	201
Треба бити опрезан код виђења	203
Особине прелашћеног	204
Прелест и лудило	204
Треба се пазити прелашћених	205
Јефтине “дарови” прелашћених	207
Исправљање прелашћених	207

Четврто поглавље

”Варајући и варајући се”

О прелести Пентекосталаца	208
О анастенарима	209
О реинкарнацији	210
О “аскези” хиндуиста	211
Хиндуизам је направио велику штету	212
Обмањивање људи	214
Повратак Православљу	216

ДОБРИМ МИСЛИМА САЧУВАТИ СЕБЕ У СВЕТУ СТРЕСА

БОРБА ПРОТИВ ПОМИСЛИ

Прво поглавље

Добре и рђаве помисли	221
Помисли слева– најтежа болест	223
Добре помисли доносе духовно здравље	225
Онај ко има добре помисли видеће све добро	227
Помисли човека који је достигао светост и помисли лукавог човека	228
Човекове помисли указују на његово духовно стање	229

Друго поглавље	
Богохулне помисли	
Које помисли су богохулне	231
Одакле потичу богохулне помисли	232
Презирање [ниподаштавање] богохулних помисли	234
Када смо сами криви за богохулне помисли	235

Треће поглавље	
Веровати сопственој помисли	
Веровање сопственој помисли почетак је прелести	236
Веровање помисли ствара психолошке проблеме	237
Ћудљивост настаје од помисли	238
Умишљене болести	240
Уз послушност све се може превазићи	242

Четврто поглавље	
Борба против помисли	
Духовни живот има темељ	
у помислима [темељи се на помислима]	245
Неговање добрих помисли	247
Очишћење ума и срца	249
Подвргавајмо испитивању помисли подозрења	250
Разговор са помислима	252
Саглашавање са помишљу	253

ЗАВИСНОСТ ОД НЕБА

Прво поглавље	
Промисао Божији	
”Иштите најприје Царство Божије”	254
Човек често одређује без Бога	255
Благослови чудесног промисла Божијег	257
Препустимо се промислу Божјем	259
Бог све окрене за добробит човеку	260
Добročинства Божија смекшавају (потресају) нам срце	262
Благодарност према Богу	
и због малог и због великог добра	263

Друго поглавље	
Вера и уздање у Бога	
Усрдно верујмо у Бога	265

”Дометни нам вјере”	268
Све треба да нас узноси Богу	269
Сила вере	270
Уздању у Бога мајка је вера	271
Вера и љубав	272
”Без мене не можете чинити ништа”	273
Доћи ће време када ће сви веровати	275

Треће поглавље	
Где не може да стигне човек помаже Бог	
Бог помаже у ономе што не може да постигне човек	278
Бог се увек стара за наше добро	279
”Иштите и даће вам се”	280
Смирење привлачи благодат Божију	282
Помоћ на почетку духовне борбе	283
Божије силе су свемоћне	284
Добра воља [добро настројење]	285

ПРАВЕДНОСТ И НЕПРАВЕДНОСТ

Прво поглавље	
Прихватање неправде	
Како се односити према неправди	287
Радост због прихватања неправде	288
Какав је добитак од неправде	291
Награда у Царству небеском	293
Света јуродивост	294

Друго поглавље	
Тражење оправдања удаљује благодат Божију	
Тражење оправдања спречава духовно напредовање	296
Од оправдавања има добробит само егоизам	297
Ономе ко себе оправдава не може се духовно помоћи	299
Ако не објашњаваш оправдаће те Бог	301
Онај ко на прави начин испитује самога себе, не оправдава се	302
Оправдање не доноси олакшање	303
Увек треба да узмемо кривицу на себе	304

Треће поглавље	
О Божијој и људској правди	
Праведни суд по Богу	305
Праведни суд по Богу	307

Монашка права задржава Христос за вечни живот	308
Створили су друго јеванђеље	310

РЕЧИ БОЖИЈЕ – УТЕХА СРЦУ

ИСКУШЕЊА У НАШЕМ ЖИВОТУ

Прво поглавље

”Прођосмо кроз огањ и воду...”

Крст искушења	317
Искушења помажу људима да дођу себи	318
Кроз бол нас посећује Христос	318
”Кога љуби Господ онога кара” (Прич. 3, 12)	319
Бол Божији због човекових искушења	320
За време страдања Бог даје истинску утеху	321
Искушења и страдања по допуштењу Божијем	322
Неблагодарност према љубави Божијој	324
Треба да поредимо своје искушење са већим искушењем другог човека	325
Страдања која нам наносе људи	326

Друго поглавље

Болест

Болести помажу људима	327
Небеска плата за болест	328
Трпљење болова	330
Суочавање са болом	332
Саучествовање у болу других	333
Служење болеснима	335
Болесникове муке и уздање у Бога	337
Болесна деца	338
Жртвовање за добро болесника	339
Молитва за болеснике	341

Треће поглавље

Телесни недостатак је благослов од Бога

Правилно суочавање са телесним недостатком	342
Небеска плата за телесни недостатак	344
Ментално заостала деца	344
Душевне болести	345
Правилан однос родитеља према телесном недостатку њихове деце	347

Четврто поглавље

Духовни закони

Како делују духовни закони	348
Миљеници Божији	349
Духовни закони и љубав Божија	351

ГРЕХ И ПОКАЈАЊЕ

Прво поглавље

Грех мучи човека

Очишћење срца	353
Избављење из таме сагрешења	354
Намерни греси	355
Треба да чинимо добро из љубави према Христу	357
Искушења у нашем животу	358
Грешни људи имају много разлога за смирење	360

Друго поглавље

Испитивање савести

Преиспитујмо своју савест	361
Прикривена савест	363
Наопака савест	364
Оно што је лажно не доноси спокојство	366
Добра савест правилно обавештава човека	367

Треће поглавље

Испитивање и познање самога себе

Испитивање самога себе	368
Стичемо искуство од својих сагрешења	370
Треба да нађемо непријатеља и да ударимо на њега	371
Треба да се огледамо у другима	373
Онај ко тачно позна самога себе, поседује смирење	373
Познајмо своју болест	374

Четврто поглавље

Осећање о грешности дира Бога

Признавање свога греха	376
Свест о грешности и напредак у духовној борби	378
Морамо смерно да тражимо милост Божију како бисмо се поправили	378
Жалост због наших грехова	379
Самоукоревање да, али очајавање не	381

Духовни рад са лупом	382
Пето поглавље	
Покајање има велику моћ	
”А када дође к себи...” (Лк. 15, 17)	383
Сузе покајања	385
Рукодеље без краја	387
Промена живота	387
”Грех је мој свагда преда мном”	389
Принудно покајање	390
Покајање доноси утеху Божију	391

ОДГОВОРНОСТ ЉУБАВИ

Прво поглавље	
Генерација равнодушности	
Равнодушност према Богу	
доноси равнодушност према свему осталом	393
Људи се данас окрећу око самих себе	395
Будимо одговорни	396
Видим шта нас чека и зато ми је тешко	399
Незнање није оправдање	400

Друго поглавље

И само присуство хришћана јесте исповедање вере	
Квари се онај ко је склон кварењу	402
Успављивање света	403
Примери најбоље говоре	405
Бог нас трпи	407
Одбрана правде	407
Сучељавање са хулитељима	409

Треће поглавље

”Чистима је све чисто”	
Духован човек је “огањ који сажиге”	412
Наше је да ми не чинимо саблазни	415
Неки радо праве саблазни	416
Разглашавање грехова	417

Четврто поглавље

Делања расудношћу и љубављу	
Рад на самоме себи	419

Добро треба остваривати на добар начин	420
Обазривост у понашању	422
Духовној искрености основна особина је љубав	423
”Слово закона убија”	424
Све што чинимо треба да чинимо ради Бога	426
Стицање духовних чула	427
Божанско просветљење је најважније	428

РАЗГОВОРИ СА ГРЧКИМ ДУХОВНИЦИМА О СТАРЦУ ПАЈСИЈУ СВЕТОГОРЦУ

СВАКИ ДАН УМИРЕМ	
И СВАКИ ДАН ХРИСТОС МЕ ВАСКРСАВА	
Разговор са јеромонахом Атанасијом Симонопетријским, химнографом Свете Христове Велике цркве	435
”ГОСПОДЕ ПОМИЛУЈ”: 100 ДРАХМИ,	
“СЛАВА ТЕБИ БОЖЕ”: 1000!	
Разговор са оцем Мојсијем из Келије Светога Златоуста при манастиру Кутлумуш	473
”НЕКА ВАС ПРОГОНИ МИЛОСТ БОЖИЈА”	
Разговор са “анонимним” подвижником	486
САДА ЂУ ТИ СРЕЗАТИ СВУ ТВОЈУ ГОРДОСТ И ЕГОИЗАМ!	
Разговор са јеромонахом Кирилом Карејским из келије Светога Николаја “Бакреног”	489
НА ПУТУ КА ЈАРКУ СТАРЦА ПАЈСИЈА	
Разговор са оцем Гаврилом Новоскитским	495
ВЕЧНА БУДУЋНОСТ	
Разговор са оцем Јустом из Кутлумуша	500
НЕБОПЛОВНИ СТАНОВНИЦИ ИСПОСНИЦА	
Разговор са јеромонахом Пајсијем “Математичарем”	507

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

271.2:929 Старац Пајсије Светогорац
271.2-58
821.14'06-97

СТАРАЦ Пајсије Светогорац

Чувајте душу : разговори са старцем
Пајсијем Светогорцем о спасењу у савременом
свету / приредио Јован Србуљ ; превела
Лада Акад ... [и др.]. - 3. изд. - Београд
: Православна мисионарска школа при храму
Цркви Александра Невског, 2006 (Нови Сад
: Артпринт). 524 стр. : ауторове слике
; 22 см. - (Библиотека Образ Светачки ;
књ. 51)

Превод дела: Gerontos Paisiou Agioreitoy
Logoi. Agion oros Paisios / Manolis Melinos;
odlomak. Empeiries apo ton Amilito kosmo toy
Atho / Nikolaos Zahariadis. - Тираж 500. -
Стр. 5-20: Разговори о духовницима - старац
Пајсије / Климос Јоанидис. - Напомене и
библиографске референце уз текст.

ISBN 86-83815-72-2

а) Старац Пајсије Светогорац (1924-1994)
б) Православље
COBISS.SR-ID 136571916